

**Міністерство освіти і науки України
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
Гуманітарно-педагогічний факультет**

**МАТЕРІАЛИ
69-ої СТУДЕНТСЬКОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

**«СУЧАСНА ГУМАНІТАРНА НАУКА
В ІНТЕПРЕТАЦІЇ МОЛОДИХ ДОСЛІДНИКІВ»**

28 травня 2015 р.

Київ – 2015

УДК 37,013:001.895

ББК74

Сучасна гуманітарна наука в інтерпретації молодих дослідників : зб. матеріалів 69-ої Студ. наук. конф., Київ, 28 травня 2015 р. – К., 2015. – 564 с.

Збірник укладено за матеріалами 69-ої Студентської наукової конференції «Сучасна гуманітарна наука в інтерпретації молодих дослідників», що її провів гуманітарно-педагогічний факультет Національного університету біоресурсів і природокористування України. Наповнення рубрик синхронізовано з основними напрямками роботи конференції.

Видання розраховано на студентів, викладачів, аспірантів.

Редакційна колегія:

Шинкарук В. Д., д-р філол. наук, проф.; Амеліна С. М., д-р пед. наук, проф.; Білан С.О., д-р іст. наук, доц.; Буцик І.М., канд. пед. наук, доц.; Іванова О.В., канд. пед. наук, доц.; Лузан П. Г., д-р пед. наук, проф.; Михайліченко М. В., канд. пед. наук, доц.; Пригодій М. А., д-р пед. наук, проф.; Сопівник І. В., д-р пед. наук проф.; Сопівник Р. В., д-р пед. наук, доц.; Чекаль Л. А., канд. філос. наук, проф.; Шмаргун В. М., д-р психол. наук, проф.; Харченко С. В., канд. філол. наук, доц.

Технічний секретар Журба О.

Схвалено до друку на засіданні вченої ради гуманітарно-педагогічного факультету, протокол № 5 від 18.06.2015

Тези подано в авторській редакції.

Автори тез відповідають за автентичність, достовірність викладеного матеріалу, за правильне цитування джерел, покликання на них.

Передруковувати опубліковані в збірнику матеріали дозволяється тільки за згодою авторів.

© НУБіП України, 2015

© Автори, 2015

ЗМІСТ СЕКЦІЯ

THE UNKNOWN PAGES OF THE HISTORY OF UKRAINE

<i>ДУДАР Олександра, ІСАКОВА Наталія. Political Views of Mykhailo Dragomanov (Політичні погляди Михайла Драгоманова)</i>	19
<i>ЖМИХОВА Юлія, ІСАКОВА Наталія. Kyiv-Mohyla Academy – the Phenomenon of the Ukrainian Culture and the Ukrainian Spirit (Києво-Могилянська Академія – феномен української культури та українського духу)</i>	20
<i>ІСАКОВА Наталія. The History of Ukraine as a Part of the World History (Історія України як частина світової історії)</i>	22
<i>ІСКРА Ксенія, ІСАКОВА Наталія. Ukrainian Folk Dress Typifies the Spirit of the Ukrainian Nation (Український національний одяг – виразник духу української нації)</i>	23
<i>ЛИСАК Юлія, ІСАКОВА Наталія. Winter Folk Customs and Rites of the Ukrainians (Зимові народні звичаї та обряди українців)</i>	24
<i>МАКОВЕЦЬКА Анастасія, КРАВЧЕНКО Наталія. The collectivization in Ukraine: essence and consequences</i>	26
<i>ОЛІЙНИК Софія, ІСАКОВА Наталія. Amateur Art and Professional Ukrainian Theatre (19 century) (Самодіяльний та професійний український театр ХІХ ст.)</i>	27
<i>ОКІПНЯК Тетяна, КРАВЧЕНКО Наталія The early history of Pischana</i>	29
<i>СОКОТУН Вікторія, ІСАКОВА Наталія. Phenomenon of Trypillian Culture (Феномен трипільської культури)</i>	30
<i>ЧЕРКАВСЬКА Аліна, ІСАКОВА Наталія. Seven Wonders of Kyiv (Сім чудес Києва)</i>	32

СЕКЦІЯ ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

<i>АНТОНЕНКО Андрій, Кравченко Н.Б. Дискусійні сторінки історії ЗУНР</i>	34
<i>АНТОНЕНКО Олександр, Кравченко Н.Б. Історична розвідка села Дягова</i>	35
<i>БАБІЖЕЦЬКА Ірина, Кропивко О.М. Демократичні тенденції в конституції Пилипа Орлика</i>	37
<i>БОНДАР Вероніка, Ісакова Н.П. Володимир Великий – творець середньовічної європейської держави Русі-України</i>	38
<i>БРАСЛАВЕЦЬ Олександра, Хвіст В.О. Батьківщина Шевченка - моя Батьківщина</i>	39
<i>ВЕГЕРА Родіон, Кравченко Н.Б. Історичні витoki села Гребінки мовою археологічних та писемних джерел</i>	41
<i>ГАПОНЕНКО Анастасія, Кропивко О.М. Роль української діаспори в розбудові незалежної України</i>	42
<i>ГРИГОР'ЄВА Оксана, Кропивко О.М. Легіон Українських Січових Стрільців: роль і значення в у формуванні української національної армії</i>	44
<i>ГУЛЕГА Станіслав, Білан С.О. Розвиток освіти в Києві за часів окупації</i>	45
<i>ГУНІНА Ольга, Кропивко О.М. Штрихи до історичного портрета Петра Могили</i>	46
<i>КАЛИНИЧЕНКО Роман, Кропивко О.М. Національно-державна символіка України: історія та сучасність</i>	48
<i>КЛИМЕНКО Дмитро, Кропивко О.М. Україна в епоху великого переселення народів</i>	50

<i>КОВАЛЕНКО Олександр, Хвіст В.О.</i> Подорожуючи вулицями рідної Умані	51
<i>КОСТЮЧЕНКО Ангеліна, Кравченко Н.Б.</i> Історико-культурна спадщина Ніжина	52
<i>КУЛИК Дмитро, Кравченко Н.Б.</i> Андрушівка в історичній ретроспективі	53
<i>КУРИЛКО Олена, Ісакова Н.П.</i> Педагогічна спадщина В. Сухомлинського – унікальне явище в історії української освіти	55
<i>МАЛИК Антон, Лановюк Л.П.</i> Олексій Бутовський і його вклад у розвиток фізичної культури, спорту та олімпійського руху	56
<i>МІНІНА Вікторія, Кропивко О.М.</i> Організація Об'єднаних Націй та її роль у вирішенні сучасного російсько-українського конфлікту	58
<i>НАСИКО Наталія, Ісакова Н.П.</i> Жінки козацької доби	59
<i>НЕДОЛУГА Луїза, Ісакова Н.П.</i> М.О. Максимович – перший ректор Київського університету св. Володимира	60
<i>ПАЛІСНКО Ірина, Кропивко О.М.</i> Вплив цехів на формування соціальної структури міст України в добу пізнього Середньовіччя та Нового часу	62
<i>ПЕТЛИЦЬКИЙ Андрій, Білан С.О.</i> Історія українського кінематографу	63
<i>ПОГУКАЙ Катерина, Ісакова Н.П.</i> Культові камені древлян	65
<i>ПОНОМАРЬОВА Ірина, Ісакова Н.П.</i> Міфологічні уявлення українців	66
<i>РОЗПУТНЯ Тетяна, Кропивко О.М.</i> Столипінська аграрна реформа та її здійснення в Україні	67
<i>САЄНКО Інна, Білан С.О.</i> Феномен язичництва	69
<i>ЧЕБЕРЯК Надія, Хвіст В.О.</i> Мошнівські пам'ятки князя М.С. Воронцова	70
<i>ШТУРМАК Світлана, КРОПИВКО О.М.</i> Заснування Києва	71

СЕКЦІЯ ПОЛІТОЛОГІЯ

<i>БЕЗШТАНЬКО Тетяна, КРАВЧЕНКО Наталія.</i> Features of the political power in Japan	73
<i>БУРЯК Микита, КОСТЮК Олександр.</i> Політологічний аналіз категорії «справедливість»	75
<i>КІМЕЙЧУК Іван, ХАРЧЕНКО Людмила.</i> Роль студентської молоді в Революції гідності	76
<i>КУЩ Вікторії, ССКУНОВА Юлія.</i> Особливості формування політичної культури молоді	77
<i>МАКСИМЕНКО Олена, КРАВЧЕНКО Наталія.</i> Політична еліта та її роль у житті суспільства	79
<i>НИЧИПОРЕНКО Людмила, КРАВЧЕНКО Наталія.</i> Сутність та співвідношення суверенітету держави, нації, народу	80
<i>ОЛЬХОВИК Олена, ССКУНОВА Юлія.</i> Політична свідомість і моральні регулятори суспільства	81
<i>РАК Анна, КРАВЧЕНКО Наталія.</i> Totalitarianism as a political phenomenon of the XX century	83
<i>ХВОСТЕНКО Інна, КРАВЧЕНКО Наталія.</i> Features of the political power in Ukraine	84
<i>ЯРЦЕВА Наталія, КРАВЧЕНКО Наталія.</i> A monarchy as a form of government	86

СЕКЦІЯ СОЦІОЛОГІЯ

<i>БАРАБАШ Олег, КАЛУГА Володимир.</i> Людство як інтегрований простір, умова і обставина становлення особистості	89
---	----

<i>ГЕЙКО Андрій, КАЛУГА Володимир. Дійсна любов і її проекції, їх роль в бутті людини</i>	90
<i>ГОЛУБ В'ячеслав, КАЛУГА Володимир. Місце людини в світі та її можливості впливати на світ</i>	91
<i>ДАНИЛЮК Іванна, КАЛУГА Володимир. Суть долі та її роль в житті людини</i>	92
<i>КОВАЛЬОВА Вікторія, КАЛУГА Володимир. Гра як спільний знаменник активності та буття</i>	93
<i>ЦІШКОВСЬКА Тетяна, КАЛУГА Володимир. Роль науки і техніки в існуванні людини</i>	94
<i>ШМАТЮК Іван, КАЛУГА Володимир. Співвідношення різновидів активності людини зі станом її розвитку</i>	95
<i>МАНГАСАРЯН Світлана, ЯТЧЕНКО Володимир. Ставлення жителів м. Луганська до гуманітарної допомоги (спроба соціологічного аналізу)</i>	96

СЕКЦІЯ

АНГЛІЙСЬКА МОВА – МОВА МІЖНАРОДНОГО СПІЛКУВАННЯ

<i>ГЛАДЧЕНКО Мирослава, АВРАМЕНКО Андрій. The dilemma of language in research universities</i>	99
<i>КЛИМЕНКО Людмила, ГОНЧАРУК Інна. Application of index of the anthropogenic pressure for environmental impact assessment</i>	100
<i>КЛИМЕНКО Людмила, ЧИЧИКАЛО Неля. Global issues of biodiversity</i>	101
<i>ЛЮЛЬКО Михайло, ХАРЧЕНКО Анастасія. Importance of the English language in today's world</i>	102
<i>ЛЮЛЬКО Михайло, БАБІЄНКО Євгеній. Why do we learn the English language?</i>	103
<i>ЛЮЛЬКО Михайло, КЛИМОВИЧ Ірина. Types of unemployment</i>	104
<i>ЛЮЛЬКО Михайло, КУПРІЯН Наталія. Ukraine to rewrite Soviet history with controversial 'decommunisation' laws</i>	105
<i>МАНЕЛЮК Аліна, САБИЩЕНКО Олександр. Знання англійської мови, як запорука шляху до європейської інтеграції України</i>	106
<i>ЧЕРНЕЛЯ Ірина, ПЕТРЕНКО Богдан. Court of Appeal of England and Wales</i>	108
<i>ЧЕРНЕЛЯ Ірина, ПАВЛЕНКО Дмитро. The Formation of Civil Society in Ukraine</i>	109
<i>ЧЕРНЕЛЯ Ірина, ГРИЦАЙ Владислав. Legal correlation with the related to legal presumption categories</i>	110
<i>ЯМНИЧ Наталія СІРА Марія. Some peculiarities of the international exams</i>	111
<i>ЯМНИЧ Наталія, ЛИПНИЦЬКА Тетяна. British and American English differences</i>	113

СЕКЦІЯ

ФІЛОСОФІЯ

<i>ГЕЙКО Світлана Миколаївна, АЛМАШІ Ольга. Проблематика нігілізму в поглядах Ф. Ніцше</i>	115
<i>ГЕЙКО Світлана Миколаївна, БІЛОКРИЛА Анна. Релігійні виміри людського буття</i>	116
<i>ГЕЙКО Світлана Миколаївна, ДАНИЛКІВ Оксана. Феномен свободи волі у філософії</i>	117
<i>ГЕЙКО Світлана Миколаївна, КЕДА Ірина. Людська духовність</i>	119
<i>ГЕЙКО Світлана Миколаївна, КИРИК Марина. Проблема людини в історії філософії</i>	120

<i>ГЕЙКО Світлана Миколаївна, ПЕЧЬОНКІНА Анна. Турбота як екзистенціаль людського буття</i>	121
<i>ГЕЙКО Світлана Миколаївна, РИЗЮК Вікторія. Діалектика становлення: гумор-іронія-сатира</i>	122
<i>ГЕЙКО Світлана Миколаївна, САЛІЙ Дар'я. Людина як вольова істота</i>	124
<i>ГЕЙКО Світлана Миколаївна, ШИЩА Тетяна. Людина – тварина політична</i>	125
<i>ГЕЙКО Світлана Миколаївна, СТЕПАНЮК Наталія. Філософське осмислення феномену цинізму</i>	126
<i>ДАНИЛОВА Тетяна Вікторівна, ЖИТЛО Анжела. Сутнісні риси міфології як першого історичного типу світогляду</i>	128
<i>ДАНИЛОВА Тетяна Вікторівна, СКОРИНА Альона. Натурфілософія давнього Китаю</i>	129
<i>ДАНИЛОВА Тетяна Вікторівна, ГЕТНАРЕВИЧ Віка. Етика раннього конфуціанства</i>	130
<i>ДАНИЛОВА Тетяна Вікторівна, ЖОВТУН Олександр. Філософські погляди представників сократичних шкіл</i>	131
<i>ДАНИЛОВА Тетяна Вікторівна, ІВАЩУК Артем. Середньовічна філософія: принцип теоцентризму</i>	133
<i>ДАНИЛОВА Тетяна Вікторівна, МЕЛЬНИКОВИЧ Євгенія. Фома Аквінський як систематизатор середньовічної філософії</i>	134
<i>ДАНИЛОВА Тетяна Вікторівна, СИТНИК Валентина. Памфіл Юркевич та його філософія серця</i>	135
<i>ДАНИЛОВА Тетяна Вікторівна, ДЕМ'ЯНЧУК Галина. Категоричний імператив І. Канта</i>	136
<i>ДАНИЛОВА Тетяна Вікторівна, М'ЯКОТА Валентина. Становлення екзистенціальної філософії</i>	138
<i>ДАНИЛОВА Тетяна Вікторівна, КАСЯНЧУК Микола. Екзистенціалізм: проблема існування людини в світі</i>	139
<i>ДУБРОВІНА Оксана Валеріївна, ПАЛІЄНКО Ірина. Психоаналіз З.Фрейда</i>	140
<i>ДУБРОВІНА Оксана Валеріївна, ПАНАСЕНКО Анастасія. Ідеал мудреця в філософії стоїків</i>	142
<i>ДУБРОВІНА Оксана Валеріївна, ЯРМОШ Лілія. Проблема клонування з точки зору філософії</i>	143
<i>КУЛЬТЕНКО Валентина Павлівна, БОГАТЬКО Аліна. Середньовічний ідеалізм у персоналіях: святий Августин</i>	144
<i>КУЛЬТЕНКО Валентина Павлівна, ВІЛИМЕЦЬ Софія. Філософія Аристотеля: матеріалізм чи ідеалізм?</i>	145
<i>КУЛЬТЕНКО Валентина Павлівна, ЗЛАНОВА Лілія. Опозиція ідеалістичного та матеріалістичного як основне питання класичної філософії</i>	146
<i>КУЛЬТЕНКО Валентина Павлівна, КЛИМЕНКО Світлана. Середньовічний ідеалізм у персоналіях: Тома Аквінський</i>	147
<i>КУЛЬТЕНКО Валентина Павлівна, ЛИСЕНКО Наталія. Діалектика розвитку філософських типів світогляду: монізм, пантеїзм, деїзм, дуалізм, механіцизм, плюралізм</i>	148
<i>КУЛЬТЕНКО Валентина Павлівна, НЕЧАЙ Катерина. Атомізм як філософія та фізична теорія античності</i>	149
<i>КУЛЬТЕНКО Валентина Павлівна, ЦОКОЛЬ Михайло. Досократична філософія в пошуках «архе» (дослідження першоджерел)</i>	151

<i>КУЛЬТЕНКО Валентина Павлівна, ШЕВЧЕНКО Наталія. Діалектика матеріального та ідеального в німецькій класичній філософії</i>	152
<i>КУЛЬТЕНКО Валентина Павлівна, ШУЛЬГА Андрій. Аксиологічно-етична криза просвітництва як наслідок розриву з християнством</i>	153
<i>КУЛЬТЕНКО Валентина Павлівна, ЮЩЕНКО Максим. Творчість Платона як підґрунтя ідеалістичної філософської традиції</i>	155
<i>МАКСЮТА Микола Єгорович, КАПТАН Олександра. Ідеї етнопедагогіки у творчості Г. Сковороди</i>	156
<i>МАКСЮТА Микола Єгорович, ДОМНИЦЬКИЙ Б.І. Імідж педагога в умовах нанотехнологічного буття</i>	157
<i>МАКСЮТА Микола Єгорович, МАНДЗИК Л. В. Роль наукової культури у формуванні образу сучасного педагога</i>	159
<i>МАКСЮТА Микола Єгорович, БОНДАР Н. Г. Дослідництво як чинник науковості освіти</i>	160
<i>МАКСЮТА Микола Єгорович, КОЛОС А. С. Філософсько–науковий потенціал особистісно-орієнтованої моделі освіти</i>	161
<i>МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна, КРАВЧЕНКО Анна. Моральний аспект в раціональній філософії Рене Декарта</i>	163
<i>МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна, РОЗПУТНЯ Тетяна. Проблема становлення людини у філософії «Абсурду» А. Камю</i>	164
<i>МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна, СИЧ Інна. «Філософія життя» А. Шопенгауера «Світ, як воля і уявлення»</i>	165
<i>МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна, ЯКОВЕЦЬ Назарій. Національна ідея Дмитра Донцова в контексті сучасного українського суспільства</i>	166
<i>МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна, БАРАБАШ Володимир. «Філософія серця» П. Юркевича</i>	167
<i>МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна, ГОЛУБЄВА Альона. Тлумачення «Теорії сновидінь» З.Фрейда</i>	169
<i>МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна, ДЕРЕВ`ЯНКО Олександр. Фактор цінностей в суспільстві</i>	170
<i>МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна, ГОЛЯКА Алла. Ставлення Аристотеля до жінок (філософський аспект)</i>	171
<i>МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна, АЛФЬОРОВ Всеволод. «Воля до життя» у філософській концепції А. Шопенгауера</i>	172
<i>МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна, ОХРІЙ Максим. Вчення про три світи у філософській спадщині Г.Сковороди</i>	173
<i>МУДРАК Вадим Іванович, ВИЩОМІРСЬКИЙ Едуард. Особливості філософії середньовіччя</i>	174
<i>МУДРАК Вадим Іванович, ГОРБАНЬ Роман. Розквіт середньовічної схоластики в особі Фоми Аквінського</i>	175
<i>МУДРАК Вадим Іванович, ДОВГАЛЬ Віктор. Філософія історії як складова соціальної філософії</i>	176
<i>МУДРАК Вадим Іванович, ДРИГОТА Антон. Схоластика як етап філософії середньовіччя в Європі</i>	177
<i>МУДРАК Вадим Іванович, КАЛЬЧУК Володимир. Творчість Томаза Капанелли та Галілео Галілея як видатних діячів доби Відродження</i>	179
<i>МУДРАК Вадим Іванович, КОВАЛЕНКО Дмитро. Видатні мислителі і діячі доби Відродження в Європі</i>	180

<i>МУДРАК Вадим Іванович, КРУПЕНКО Олексій.</i> Філософія техніки як галузь філософського знання	181
<i>МУДРАК Вадим Іванович, КУРАЧЕНКО Богдан.</i> Творчість Нікколо Макіавеллі і Томаса Мора як мислителів доби Відродження	182
<i>МУДРАК Вадим Іванович, ОЛАСЮК Юрій.</i> Видатні постаті доби Відродження	183
<i>МУДРАК Вадим Іванович, РОЗУМЕНКО Андрій.</i> Патристика як етап середньовічної філософії в Європі	185
<i>СУПРУН Аліна Григорівна, ГЛАДЧУК Анатолій.</i> Вчення В. І. Вернадського в контексті сучасного наукового пізнання	186
<i>СУПРУН Аліна Григорівна, ГОРДІЙЧУК Іван.</i> Прогрес і періодизація суспільного розвитку	187
<i>СУПРУН Аліна Григорівна, ГОРДІЙЧУК Дмитро.</i> Природа наукових революцій	188
<i>СУПРУН Аліна Григорівна, ЛИХОШЕРСТ Михайло.</i> Визначення ролі «інновацій» в сучасному економічному розвитку	190
<i>СУПРУН Аліна Григорівна, ЛЕПСЬКИЙ АНДРІЙ.</i> Розвиток філософії науки в сучасній філософії	191
<i>СУПРУН Аліна Григорівна, ЛОПАТА Вікторія.</i> «Позитивна філософія» О. Конта	192
<i>СУПРУН Аліна Григорівна, ЖЕЛІХОВСЬКИЙ Ярослав.</i> Основні поняття екології: формування та розвиток	194
<i>СУПРУН Аліна Григорівна, МАРКОЗ Катя.</i> Комунікація як об'єкт вивчення філософії наук	195
<i>СУПРУН Аліна Григорівна, ПЛАВУЦЬКИЙ Павло.</i> Природничо-науковий вектор в класифікації наук	196
<i>СУПРУН Аліна Григорівна, ЯКИМЕЦЬ Віталій.</i> Природні шляхи екологічної кризи	197
<i>СТОРОЖУК Світлана Володимирівна, БЕРЕЗИНЕЦЬ Віталіна.</i> Стать та ерос у філософській спадщині М. Бердяєва	199
<i>СТОРОЖУК Світлана Володимирівна, ВОЙТКО Божена.</i> Поняття «симулякр» у філософській спадщині Ж. Бодріяра	200
<i>СТОРОЖУК Світлана Володимирівна, ДОРМА Марія.</i> Місце релігії в житті та творчості В.Розанова	201
<i>СТОРОЖУК Світлана Володимирівна, ДМИТРЮК Тетяна.</i> Особливості політичних поглядів Джона Локка	202
<i>СТОРОЖУК Світлана Володимирівна, ТКАЧЕНКО Тетяна.</i> Концепція «зіткнення цивілізацій» С. Хантінгтона	203
<i>СТОРОЖУК Світлана Володимирівна, ДОЛІД Світлана.</i> Проблема Софії у метафізиці Ю. Еволи	204
<i>СТОРОЖУК Світлана Володимирівна, ГРИБЕНКО Дар'я.</i> Проблема особистого спасіння у філософській спадщині Е.Фромма	205
<i>СТОРОЖУК Світлана Володимирівна, ЛИТВИНЕНКО Аліна.</i> Філософія любові Е. Фромма	206
<i>САМАРСЬКИЙ Андрій Юрійович, БАРАНЦОВ Богдан.</i> Осмислення феномену влади	208
<i>САМАРСКИЙ Андрій Юрійович, БОЛЬБОТЕНКО Анна.</i> Обеспечение всех людей базовой необходимостью – счастьем	209
<i>САМАРСЬКИЙ Андрій Юрійович, БОСКО Марія.</i> Психофізіологічна	210

проблема Декарта	
<i>САМАРСЬКИЙ Андрій Юрійович, ГАНКЕВИЧ Влас.</i> Про суспільні умови розвитку мислення	212
<i>САМАРСЬКИЙ Андрій Юрійович, ГОНЧАРЕНКО Анна.</i> Історичні аспекти співвідношення свободи та необхідності	213
<i>САМАРСЬКИЙ Андрій Юрійович, ГОРОВА Юлія.</i> Любовь и философия	215
<i>САМАРСЬКИЙ Андрій Юрійович, СИНЮК Юлія.</i> Філософія та молодь	216
<i>САМАРСЬКИЙ Андрій Юрійович, ФЕЩЕНКО Богдан.</i> Соціальні умови для виховання розумних людей	217
<i>САМАРСЬКИЙ Андрій Юрійович , ЦАРИННИК Софія.</i> Информационно-технологическое развитие – прогресс или деградация?	218
<i>САМАРСЬКИЙ Андрій Юрійович, ШКІРИНЕЦЬ Анна.</i> Філософські погляди Григорія Савовича сковороди	220
<i>САВИЦЬКА Інна Миколаївна, СЕВАСТЬЯНОВА Надія.</i> Конфуціанство як соціально-філософське вчення і релігія	221

СЕКЦІЯ

ФІЛОСОФІЯ НАУКИ, ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ, ЛОГІКА

<i>ГОРБАТЮК Тарас Віталійович, БОРЩ Микола.</i> Сучасний виток спіралі наукового прогресу	223
<i>ГОРБАТЮК Тарас Віталійович, ЗАВАДСЬКА Марина.</i> Колайдинг ХХІ століття	224
<i>ГОРБАТЮК Тарас Віталійович, СКІДЧЕНКО Сергій.</i> Генна інженерія – екзистенційні тривоги	225
<i>ГОРБАТЮК Тарас Віталійович, ГУЛЬКО Олександр.</i> Сучасний соціум – його загрози	226
<i>ГОРБАТЮК Тарас Віталійович, ХУТОРНА Ірина.</i> Дигітальні технології як з аспектів розвитку сучасного суспільства	228
<i>ГОРБАТЮК Тарас Віталійович, ЦАРУК Павло.</i> Цифрові технології – чинник розвитку сучасного соціуму	229
<i>ГОРБАТЮК Тарас Віталійович, ФІЛОНЕНКО Вікторія.</i> Інтелектуалізації речового світу	230
<i>ГОРБАТЮК Тарас Віталійович, СВИРИДЮК Михайло.</i> Феномен «повсюдного комп'ютингу»	231
<i>ГОРБАТЮК Тарас Віталійович, КРОЧУК Богдан.</i> Феномен штучного інтелекту	233
<i>ГОРБАТЮК Тарас Віталійович, МАТІЯШ Сергій.</i> Сучасна наука дискурс когнітивних і морально-етичних цінностей	234
<i>Горбатюк Тарас Віталійович, ГРИЦЮК Ярослав.</i> Філософія освіти в епоху постмодернізму	235
<i>СПОДІН Людмила Анатоліївна, МЕЛЬНІЧУК Юлія.</i> Парадигмальні зрушення в освіті ххі століття	236
<i>СПОДІН Людмила Анатоліївна, ДРОЗДОВСЬКА О.В.</i> Діалог як логіко-комунікативний процес	238
<i>СПОДІН Людмила Анатоліївна, МАНЬКОВСЬКА Я.С.</i> Логічна структура тексту	239
<i>СПОДІН Людмила Анатоліївна, БУДЬКО Т.В.</i> Мова як інформаційна знакова система	240
<i>СПОДІН Людмила Анатоліївна, ГАЛЬКОВ І.І.</i> Запитання і відповіді як логічна	241

основа комунікації	
<i>СПОДІН Людмила Анатоліївна, МОМОТ Р.В.</i> Способи засвоєння тексту та глибина його розуміння	243

СЕКЦІЯ РЕЛІГІЄЗНАВСТВО

<i>САВИЦЬКА Інна Миколаївна, ПОНОМАРЕНКО Ірина.</i> Ранні форми релігій	245
<i>САВИЦЬКА Інна Миколаївна, СИДОРУК Андрій.</i> Протестантизм як напрям християнства	246
<i>САВИЦЬКА Інна Миколаївна, ВАЩИШИНА Оксана.</i> Релігія древніх майя	248
<i>САВИЦЬКА Інна Миколаївна, АВДІЄВСЬКА Тетяна.</i> Феномен язичництва	249
<i>САВИЦЬКА Інна Миколаївна, БОБРОВНИК Олег.</i> Сикхізм як одна з національних релігій Індії	251
<i>САВИЦЬКА Інна Миколаївна, КОВАЛЕНКО Богдан.</i> Основи християнського віровчення та культу	252
<i>САВИЦЬКА Інна Миколаївна, КОРЖ Ольга.</i> Буддизм	253
<i>САВИЦЬКА Інна Миколаївна, ЛЕЛЕКА Анна.</i> Хасидизм як напрям іудаїзму	254
<i>САВИЦЬКА Інна Миколаївна, МИРНА Ірина.</i> Коран - священна книга мусульманства	255
<i>САВИЦЬКА Інна Миколаївна, П'ЯТАК Вероніка.</i> Християнство – світова релігія	257
<i>САВИЦЬКА Інна Миколаївна, САВЧЕНКО Денис.</i> Світові релігії	258
<i>САВИЦЬКА Інна Миколаївна, СИНЬСОВА Ксенія.</i> Друїди у віруваннях давніх кельтів	258
<i>САВИЦЬКА Інна Миколаївна, СТРЕБКОВ Микола.</i> Католицизм - найпоширеніший напрям у християнстві	260
<i>САВИЦЬКА Інна Миколаївна, ЯКОВЕНКО Ірина.</i> Зороастризм	261
<i>ШКІЛЬ Світлана Олександрівна, БЕРЕЗА Анна.</i> Особливості вірування циганського народу	263
<i>ШКІЛЬ Світлана Александровна, БОЛЬБОТЕНКО Анна.</i> Християнство в совершенной его форме проявления – протестантизме	264
<i>ШКІЛЬ Світлана Олександрівна, ДРАБОВИЧ Вікторія.</i> Іудаїзм як перша монотейстична релігія	265
<i>ШКІЛЬ Світлана Олександрівна, КУЦА А. А.</i> Феномен каббали	267
<i>ШКІЛЬ Світлана Олександрівна, НІКОЛАЄВА Катерина.</i> Історія растафаріанства як релігійного руху	268
<i>ШКІЛЬ Світлана Олександрівна, СЛОБОДНЯК К. Л.</i> Протестантизм у сучасній Україні	270
<i>ШКІЛЬ Світлана Олександрівна, ШОШОЯ Інга.</i> «Коран – священна книга мусульман»	271

СЕКЦІЯ PHILOSOPHY

<i>ВЕРМЕНКО Анатолій Юрійович, МІЛАНТЬЄВА Тетяна.</i> Philosophy of Education as Subfield of Modern Social Philosophy	273
<i>ВЕРМЕНКО Анатолій Юрійович, ЛІПНИЦЬКА Тетяна.</i> Philosophy of Biosphere and Noosphere	274
<i>ВЕРМЕНКО Анатолій Юрійович, ПАСЬ Олена.</i> Philosophy of Biosphere and Noosphere	275
<i>ВЕРМЕНКО Анатолій Юрійович, СІРА Марія.</i> Nonclassical Philosophy and	276

Ethical Teaching of Kant	
<i>ВЕРМЕНКО Анатолій Юрійович, БЕРЕЗЕНКО Анастасія. Platonism and Its Influence on the Modern Social Philosophy</i>	278
<i>ВЕРМЕНКО Анатолій Юрійович, КУРОЧКИНА Анна. Materialism of XIX Century and Its Modern Evaluation</i>	279
<i>ВЕРМЕНКО Анатолій Юрійович, СТАДНИК Ніка. Positive Knowledge as a Problem of Modern Philosophy</i>	280

СЕКЦІЯ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЇ

<i>ОМЕЛЬЧЕНКО Людмила Миколаївна, КАТАНЕ Тетяна. Психологічні аспекти впровадження інновацій у навчально-виховний процес</i>	282
<i>ОМЕЛЬЧЕНКО Людмила Миколаївна, ТКАЧЕНКО Антоніна. Ортобіоз особистості керівника</i>	283
<i>ПОЛОЗЕНКО Оксана Василівна, ДЕНИСЕНКО Аліса, КРАВЧЕНКО Юрій. Медіація як спосіб урегулювання конфліктів</i>	285
<i>ПОЛОЗЕНКО Оксана Василівна, ГАДІЛОВ Ренат. Вплив самооцінки на рівень домагань студентів</i>	286
<i>ПОЛОЗЕНКО Оксана Василівна, КАСЯНЧИК Андрій. Вплив музики на емоційний стан людини та її розумові здібності</i>	287
<i>ПОЛОЗЕНКО Оксана Василівна, КРАВЧЕНКО Юрій Станіславович, КОЧИН Катерина. Психологічні проблеми наркозалежної молоді</i>	289
<i>ПОЛОЗЕНКО Оксана Василівна, МЕЛЕЩУК Марина. Причини стресів у студентів та шляхи їх подолання</i>	290
<i>ПОЛОЗЕНКО Оксана Василівна, ПРИЙМАК Тетяна. Причини конфліктів у студентському середовищі</i>	291
<i>ПОЛОЗЕНКО Оксана Василівна, КРАВЧЕНКО Юрій Станіславович, СЛОБОДЯН Анна. Психологічні особливості підліткового віку як фактор ризику формування асоціальної поведінки</i>	292
<i>ПОЛОЗЕНКО Оксана Василівна, КРАВЧЕНКО Юрій Станіславович, ЯДУТА Дарина. Психологічні проблеми сучасної молоді</i>	294

СЕКЦІЯ

MODERN ACHIEVEMENTS IN AGRO INDUSTRIAL COMPLEX

<i>ВОЛОШИНА Ганна Григорівна, ЖИТКОВА Анастасія. Modern trends in ornamental horticulture moss graffiti</i>	296
<i>ВОЛОШИНА Ганна Григорівна, КУДРЕНКО Анна. New aspects in landscape design</i>	297
<i>ГУДЗЬ Роман. Brewing Technology</i>	298
<i>КРАКОВЕЦЬКА Тетяна. Modern advances in agricultural complex</i>	299
<i>МИКЕЛАДЗЕ Яна. Advances in Biotechnology</i>	301
<i>ПОЛИЩУК Анжеліна Володимирівна, НЕВМЕРЖИЦЬКА Аліна Анатоліївна. Topiary art</i>	302
<i>ПОЛИЩУК Анжеліна Володимирівна, ГУСАР Ольга Олександрівна. Genetic engineering in crop production</i>	303
<i>ПОНОМАРЕНКО Оксана Григорівна, КОЛЕСНИК Владислав. New technologies in agricultural machinery</i>	305
<i>РИТКОВА Лариса Леонідівна, МЕДВЕДЕВА Настя. Modern achievements of</i>	307

agriculture in Ukraine	
<i>РИТІКОВА Лариса Леонідівна, ШИНЬКАРУК Марія.</i> Achievements of agriculture in Ukraine	308
<i>РИТІКОВА Лариса Леонідівна, КИРИЧЕНКО Богдана.</i> Modern achievements in science	309
<i>РИТІКОВА Лариса Леонідівна, КРАСОВСЬКА Юлія.</i> Modern mechanization of agro-industrial complex using GPS-technology	310
<i>РИТІКОВА Лариса Леонідівна, ІВАНЕНКО Тетяна.</i> The advances in agriculture	312
<i>РИТІКОВА Лариса Леонідівна, ДЯЧУК Олександр.</i> Advances in agricultural science and technology	313
<i>РИТІКОВА Лариса Леонідівна, ЛУКАНЮК Марія.</i> GPS technology in agriculture	314
<i>РИТІКОВА Лариса Леонідівна, ЧАПЛИНСЬКА Яна.</i> Modern advances in agriculture	315
<i>РИТІКОВА Лариса Леонідівна, ЖОГЛО Олеся.</i> Сучасні досягнення в агропромисловому комплексі	316
<i>РИТІКОВА Лариса Леонідівна, КАЛІКА Богдан.</i> Efficacy microbiological agents in the vineyards	317
<i>РИТІКОВА Лариса Леонідівна, ФОРИСЬ Віта.</i> The current state of the agricultural sector of Ukraine	318
<i>РИТІКОВА Лариса Леонідівна, АКСЬОНОВА Поліна.</i> Modern advances of biotechnology in agriculture	320
<i>РИТІКОВА Лариса Леонідівна, ГЕЛИК Поліна.</i> Modern achievements of biotechnology	321
<i>РЯБУХА Ліза.</i> Advancements in agriculture	322
<i>ТУРЧАК Олеся Миколаївна, МІЛАНТЬЄВА Тетяна Сергіївна.</i> White biotechnology: biofuels	324
<i>ЦИМБАЛ Світлана Володимирівна, ФУТОРЯНСЬКИЙ Ярослав Олександрович.</i> Using of Hadron Collider in the world	325
<i>ЦИМБАЛ Світлана Володимирівна, ГЕРАСИМЕЙКО Валентин Миколайович.</i> John Deere. Experience of the future	326
<i>ЦИМБАЛ Світлана Володимирівна, КОСИЙ Олексій Володимирович.</i> Using of solar energy in Ukraine	327
<i>ЦИМБАЛ Світлана Володимирівна, КОЗЛОВСЬКИЙ Максим Ігорович.</i> New technical systems of agriculture in our country	328
<i>ЦИМБАЛ Світлана Володимирівна, ПОПЕНКО Денис Валерійович.</i> Alternative sources of energy in the АІС	329
<i>ЦИМБАЛ Світлана Володимирівна, САВЕНКОВ Микола Михайлович.</i> New electric stations in our country	330
<i>ЦИМБАЛ Світлана Володимирівна, ТОВКУН Микола Іванович.</i> The latest energy saving technologies in the poultry industry of Ukraine	331
<i>ЦИМБАЛ Світлана Володимирівна, ЯКИМЧУК Вадим Ігорович.</i> Electrification in agriculture	333

СЕКЦІЯ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СОЦІОЛІНГВІСТИКИ

<i>БЕРЕЗОВСЬКА Марія, ТЕПЛА Оксана.</i> Мовний вплив у рекламі	335
<i>ГАВРИЛЮК Ольга, ТЕПЛА Оксана.</i> Сучасна стратегія неймінгу	336
<i>ГАЛИШКІНА Діана, ДЯДЕЧКО Людмила.</i> Функціонування оказіоналізмів в сучасних засобах масової інформації	338

<i>ГЛУШАК Наталія, ТЕПЛА Оксана. Неймінг: як придумати назву компанії</i>	340
<i>ГОЛОВАШ Євгені, ТЕПЛА Оксана. Неймінг продуктів харчування</i>	343
<i>МАСЬКО Адріана, ТЕПЛА Оксана. Міжнародний бренд – особливості просування</i>	345
<i>НАЙДЕНКО Юлі, ТЕПЛА Оксана. Культура мови сучасної реклами</i>	346
<i>ПЕКАРЕВА Вікторія, ДЯДЕЧКО Людмила. Особливості сприйняття рекламних текстів молоддю</i>	348
<i>СОЛОВЙОВА-РУМ'ЯНЦЕВА Олександра, ТЕПЛА Оксана. Вплив реклами на підсвідомість людини</i>	350
<i>ТИТОВСЬКА Анна, ДЯДЕЧКО Людмила. Особливості перекладу іноземної реклами</i>	351
<i>ТКАЧЕНКО Ірина, ДЯДЕЧКО Людмила. Експресивність рекламних текстів</i>	352
<i>ФЕДЧЕНКО Наталія, ДЯДЕЧКО Людмила. Функціонуванні фразеологізмів у ЗМІ</i>	354
<i>ХАПАВА Хатія, ГНАТЮК Валентина. Мова і ментальність в аспекті соціолінгвістичного дослідження</i>	355
<i>ЧИЖЕВСЬКА Ксенія, ДЯДЕЧКО Людмила. Політичні фактори виникнення нових слів у мові</i>	356

СЕКЦІЯ

КЛАСИЧНІ МОВИ ЯК ДЖЕРЕЛО ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

<i>БАЛАЛАСВА Олена Юріївна, ЩЕРБИНА Володимир. Використання класичних мов у назвах автомобільних брендів</i>	358
<i>БАЛАЛАСВА Олена Юріївна, ОЛІЙНИК Маргарита. Зооморфні метафори в латинських сентенціях</i>	359
<i>БАЛАЛАСВА Олена Юріївна, ОГІЄНКО Олена. Laboremus: праця у дзеркалі латинської афористики</i>	360
<i>БАЛАЛАСВА Олена Юріївна, МЕДВЕДЕНКО Людмила. Латинські назви в косметології</i>	362
<i>БАЛАЛАСВА Олена Юріївна, КОЗЛОВА Валентина. Назви метеликів: крилаті міфи</i>	363
<i>БАЛАЛАСВА Олена Юріївна, КОНОНЧУК Аліна. Практичні властивості рослин у латинських назвах</i>	364
<i>БАЛАЛАСВА Олена Юріївна, ГОРКАВА Маргарита, ЗВЕДЕНЮК Олександра. Сенс життя: шукаємо відповіді в античній мудрості</i>	366
<i>БАЛАЛАСВА Олена Юріївна, ГОЛУБ Анна. Латинські назви дикорослих рослин: етимологічні розвідки</i>	367
<i>БАЛАЛАСВА Олена Юріївна, ДЕБЕЛА Ольга. Латина і онлайн-перекладачі: труднощі перекладу</i>	369
<i>БАЛАЛАСВА Олена Юріївна, БАЙЗАН Аліна. Ремінісценції античних міфів у назвах рослин</i>	370
<i>ВАКУЛИК Ірина Іванівна, ФІЛІСТІН Андрій. Класичні крилаті формули та їх англійські відповідники</i>	371
<i>ВАКУЛИК Ірина Іванівна, БАБІЖЕЦЬКА Ірина. Латинізми в польській мові</i>	373
<i>ВАКУЛИК Ірина Іванівна, ШКУТА Анастасія. Давньогрецький збірник «Бджола» як пам'ятка філософсько-світоглядної думки</i>	373
<i>ВАКУЛИК Ірина Іванівна, ВАКУЛИК Дмитро. Ідеальна особистість в уявленні греків</i>	374
<i>ВАКУЛИК Ірина Іванівна, КОМАР Людмила. Нотатки до топографічних назв</i>	375

дарниці	
<i>ВАКУЛИК Ірина Іванівна, ЛЕМЕШИК Анна.</i> Античні ремінісценції у творчості Т.Г. Шевченка	376
<i>ВАКУЛИК Ірина Іванівна, ГЛАДКА Марина.</i> Роль античності у творчому доробку Тараса Шевченка	377
<i>ВАКУЛИК Ірина Іванівна, СІНЧУК Марія.</i> Антична медицина у творах Гіппократа	378
<i>ВАКУЛИК Ірина Іванівна, ТИМЧЕНКО Єгор.</i> Латинські епіграми Марціала	379
<i>ВАКУЛИК Ірина Іванівна, ТРАКАЙ Марія.</i> Місце міфологічного образу Прометея у літературних творах	380
<i>ЩУР Наталія Миколаївна, ВАРА Андрій.</i> Ідеї ніцше у романі Оскара Уальда «Портрет Доріана Грея»	381

СЕКЦІЯ

АНГЛІЙСЬКА МОВА У СУЧАСНОМУ СВІТІ

<i>КУРОЧКИНА Анна, ГРАБОВСЬКА Тамара Олександрівна.</i> Changes affecting antarctica	384
<i>ВІЖЕВСЬКА Ольга, ГРАБОВСЬКА Тамара Олександрівна.</i> Economic incentives for protecting the environment in the united states of America	385
<i>ГРЕЧИШКИНА Ксенія, ГРАБОВСЬКА Тамара Олександрівна.</i> Background of the environmental protection in the united states of America	387
<i>АКСЬОНОВ Максим, ГРАБОВСЬКА Тамара Олександрівна.</i> Environmental engineering	388
<i>КРИЖАНІВСЬКА Анна, ГРАБОВСЬКА Тамара Олександрівна.</i> Environmental challenges	389
<i>БЕРЕЗЕНКО А.С., ГРАБОВСЬКА Тамара Олександрівна.</i> Chytridiomycosis	391
<i>АЛЬ-БАДУ Єлізавета, ГРАБОВСЬКА Тамара Олександрівна.</i> Animal models of parkinson's disease	393
<i>КУЛІЧЕНКО Анюта, ГРАБОВСЬКА Тамара Олександрівна.</i> Veterinarian is a unique profession	394
<i>КАЛАШНИК Варвара, ГРАБОВСЬКА Тамара Олександрівна.</i> Babesiosis canine piroplasmosis	395
<i>МАЛЮК Інна, ГРАБОВСЬКА Тамара Олександрівна.</i> Vet's roles and responsibilities in modern society	398
<i>СИРОТІН Олексій Сергійович , МУРАШКО Роман.</i> English is the global language	399
<i>МИШАК Олена Олексіївна, БОСАЙ Катерина.</i> Іноземна мова як засіб особистісно-професійного розвитку майбутнього фахівця	401
<i>МИШАК Олена Олексіївна, ЛЕБЕДЕНКО Анастасія.</i> Importance of English in today's world	402
<i>МИШАК Олена Олексіївна, Олійник Віталій.</i> Аксіологічний потенціал змісту дисципліни «іноземна мова»	403
<i>Дячук Олена Валентинівна, МАТІЄК Наталя.</i> Американські цінності: “American dream”	405
<i>РОЖКОВ Юрій Григорович , МЕДВЕДСЬКА Марина.</i> Поняття компетентності та компетенції	406
<i>ПОСТОЄНКО Ганна, ШВІДЧЕНКО Анна.</i> Неологізми в англійській мові	407
<i>ПРОЦЕНКО Олена, ШВІДЧЕНКО Анна.</i> Особливості сучасного молодіжного американського сленгу	410

<i>СВОРАК Олександра, ШВИДЧЕНКО Анна.</i> Слова-паразити в сучасному молодіжному слензі	413
<i>ТАРАСОВА Ліза, ШВИДЧЕНКО Анна.</i> Вплив сучасної американської культури на стиль життя української молоді	415

СЕКЦІЯ

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА РОБОТА ІЗ СІЛЬСЬКОЮ МОЛОДДЮ

<i>БАБИЧ Анна, КАСАТКІНА Олена, МАНГУЛА Анна.</i> Дослідження стилів поведінки у молоді під час конфлікту	418
<i>БАЛАН Юлія</i> Формування здорового способу життя сільських підлітків засобами вуличної соціальної роботи	419
<i>ГОСТЄВА Катерина.</i> Профілактика суїцидальної поведінки старшокласників сільських шкіл	420
<i>КАПІТАН Олександра.</i> Виховання культури поведінки дітей з позицій сучасного етикету	421
<i>КІЩЕНКО Тетяна.</i> Особливості соціально-педагогічної роботи з багатодітними сім'ями в сільській місцевості	423
<i>КОЛОС Анастасія.</i> Особливості соціально-педагогічної роботи з сільськими підлітками з девіантною поведінкою	424
<i>КУЛИК Валерія.</i> Соціально-педагогічна робота з розвитку моральних якостей сільської молоді	425
<i>МИХАЛЕВИЧ Олена.</i> Особливості соціально-педагогічної роботи з профілактики шкідливих звичок сільської шкільної молоді	427
<i>ПАВЛЮК Альона.</i> Соціально-педагогічна робота з попередження насильства в сім'ї	428
<i>ПЛАХОТНЮК Юлія.</i> Особливості соціально-педагогічної профілактики алкоголізму серед підлітків	429
<i>ПОЛОТНЮК Вікторія.</i> Соціально-педагогічні умови профілактики насильства в сільській місцевості	431
<i>СЕРЕДЮК Оксана.</i> Профілактика шкідливих звичок в дитячому та підлітковому середовищі сільської місцевості	432
<i>СОБОЛЮК Катя</i> Особливості профілактики агресивності дітей сільської школи засобами бойових мистецтв	433
<i>ТАРАСЮК Алла.</i> Соціально-педагогічна робота з молоддю у виховних колоніях	434
<i>ЧАБАН Наталія.</i> Соціально-педагогічна робота в закладах інтернатного типу	435

СЕКЦІЯ

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІ, НАУЦІ ТА ВИРОБНИЦТВІ

<i>КРУПКО Марія.</i> Впровадження інформаційних технологій в управлінні навчальними закладами	437
<i>КУЧЕРЕНКО Руслан.</i> Електронний документообіг у навчальному закладі	438
<i>ШАХ Надія.</i> Вдосконалення інформаційного забезпечення навчального закладу на основі використання технологій	440

СЕКЦІЯ

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

<i>БАТОК Лілія, МАЦЕНКО Леся Миколаївна.</i> Методика організації педагогічної	442
--	-----

діяльності наставника студентської групи (на прикладі ВП НУБіП України «Немішаївський агротехнічний коледж»)	
<i>ВАСИЛЬКІВСЬКИЙ Ілля, НІКОЛАЄНКО Станіслав Миколайович.</i> Сутність категорії «педагогічна взаємодія» в сучасній науці та історичному дискурсі	443
<i>ВЕРЕТА Олексій, КАЛЕНСЬКИЙ Андрій Анатолійович.</i> Розвиток технічного мислення студентів при вивченні дисципліни «Машини і обладнання для тваринництва»	444
<i>ВОЙТОВСЬКА Алла, ТЕСЛЮК Валентина Михайлівна.</i> Особливості підготовки та проведення семінарських занять у вищій школі	446
<i>ГАВРІЧЕНКОВА Ірина, ВИГОВСЬКА Світлана Володимирівна.</i> Шляхи формування риторичної культури майбутнього викладача вищого навчального закладу	447
<i>ГАЛИЧЕНКО Ганна, СОПІВНИК Руслан Васильович.</i> Теорія і методика формування лідерських якостей студентів (на прикладі факультету аграрного менеджменту)	450
<i>КАПІТАН Олександра, ВИГОВСЬКА Світлана Володимирівна.</i> Дидактичні вимоги до застосування гри у загальноосвітніх навчальних закладах	451
<i>КРЮЧОК Валентина, ТЕСЛЮК Валентина Михайлівна.</i> Вивчення громадянської активності студентів (із використанням досвіду А. Макаренка)	452
<i>ЛЕВЧУК Володимир, МАЦЕНКО Леся Миколаївна.</i> Формування колективу студентської групи в Мирогощанському аграрному коледжі	453
<i>МЕЛЬНІЧУК Юлія, ВИГОВСЬКА Світлана Володимирівна.</i> Шляхи формування національно-патріотичної свідомості студентської молоді	455
<i>МОКЛЯК Яна, ВАСЮК Оксана Вікторівна.</i> Теоретичні аспекти професійно – емоційного вигорання педагогів	456
<i>НАУМЕНКО Ганна, МАЦЕНКО Леся Миколаївна.</i> Організація виховної роботи в Мирогощанському аграрному коледжі	458
<i>ОВЧІННИКОВА Анна, ВАСЮК Оксана Вікторівна.</i> Застосування засобів народної педагогіки у вихованні студентів ВНЗ	459
<i>ОЛІЙНИК Катерина, БУЦИК Ігор Михайлович.</i> Реалізація ігрових технологій в процесі викладання педагогічних дисциплін	460
<i>ПОРУЦЬКИЙ Любомир, СОПІВНИК Руслан Васильович.</i> Біоетика як складова світогляду особистості майбутнього ветеринарного лікаря	462
<i>ПОТВОРОВА Ніна, ВИГОВСЬКА Світлана Володимирівна.</i> Форми роботи вихователя у студентському гуртожитку	463
<i>РУСІНА Марина, МАЦЕНКО Леся Миколаївна.</i> Методика виховної роботи вихователя у студентському гуртожитку в умовах Березоворудського технікуму ПДАА	464
<i>САХНЮК Юлія, МАЦЕНКО Леся Миколаївна.</i> Організація студентського самоврядування (на прикладі Рівненського кооперативного економіко-правового коледжу)	466
<i>СТЕБЛАК Лідія Василівна, МАЦЕНКО Леся Миколаївна.</i> Формування естетичної культури студентської молоді (на прикладі факультету ветеринарної медицини НУБіП України)	469
<i>ТИМКО Тетяна, ТЕСЛЮК Валентина Михайлівна.</i> Теоретичні аспекти формування педагогічної техніки майбутніх викладачів ВНЗ	471
<i>УС Тетяна, СОПІВНИК Руслан Васильович.</i> Комунікативна компетентність, як невід’ємна складова фахової підготовки майбутніх викладачів вищої школи	472

<i>ХОМ'ЯК Лариса, МАЦЕНКО Леся Миколаївна. Формування естетичної культури студентів (на прикладі Мирогощанського аграрного коледжу)</i>	473
<i>ШУМІК Тетяна, МАЦЕНКО Леся Миколаївна. Формування економічної культури студентської молоді</i>	475
<i>ЮЗИК Марія, ЗАЙЧЕНКО Іван Васильович. Вплив освіти та релігійного виховання як створення справжньої людини у баченні Григорія Ващенка</i>	476
<i>ЯРИНІЧ Сергій, ВАСЮК Оксана Вікторівна. Суть та особливості проблемного навчання</i>	479

СЕКЦІЯ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА

<i>ВАСИЛЕНКО Марина, КОЛЕСНИК Марія Юріївна. Переклад складних німецьких аграрних термінів українською мовою</i>	481
<i>ВЕРЧЕНКО Наталія, МАКСИМЧУК Валентин Спиридонович. Редагування перекладів текстів з лісового та садово-паркового господарства</i>	483
<i>ВЕТРИЩЕНКО Андрій, ПИЛИПЕНКО Олена Петрівна. Лексико-семантична характеристика німецької автомобільної терміносистеми</i>	484
<i>ГАЙОВИЙ Сергій, КОЛЕСНИК Марія Юріївна. Особливості перекладу науково-технічної літератури в німецькій мові</i>	488
<i>ГАЦЬ Анастасія, КОЛЕСНИК Марія Юріївна. Актуальні проблеми сучасного перекладознавства та міжкультурної комунікації</i>	491
<i>ГОЛОМИГІНА Юлія, ОЛЬХОВСЬКА Наталія Семенівна. Способи відтворення інтернаціоналізмів при перекладі німецьких текстів зі стандартизації сільськогосподарської продукції</i>	494
<i>ДЕРКАЧ Альбіна, ПИЛИПЕНКО Олена Петрівна. Загальні особливості перекладу німецької медичної терміносистеми</i>	496
<i>МЕДВЕДЬ Яна, КОЛЕСНИК Марія Юріївна. Проблема перекладу запозичень в німецькій мові</i>	498
<i>НЕХОРОШЕВА Мирослава, СИДОРУК Галина Іванівна. Переклад латинських запозичень</i>	500
<i>ПРОЦЕНКО Наталія, СИДОРУК Галина Іванівна. Застосування лексико-семантичних трансформацій при перекладі</i>	501
<i>РУДЕНКО Ольга, КОЗУБ Любов Степанівна. Специфіка перекладу англійських і німецьких багатокomпонентних термінів з гідробіології та аквакультури українською мовою</i>	502
<i>СКУРАТІВСЬКА Лілія, КОЛЕСНИК Марія Юріївна. Переклад фразеологічних одиниць</i>	504
<i>СТРИГУНЕНКО Влада, ЖУКОВА Людмила Василівна. Використання перекладацьких модуляцій при перекладі текстів агрохімічного спрямування</i>	507
<i>ФЕЩЕНКО Юлія, КОЛЕСНИК Марія Юріївна. Переклад іншомовної лексики</i>	508
<i>ЧЕРВОННИХ Валентина, ПИЛИПЕНКО Олена Петрівна. Проблеми перекладу неологізмів німецької військової лексики</i>	511
<i>ЧИЖЕВСЬКА Ксеня, ПИЛИПЕНКО Олена Петрівна. Переклад термінів німецької педагогічної лексики</i>	514

СЕКЦІЯ

НІМЕЦЬКА МОВА У ЖИТТІ МОЛОДІ

<i>БОЙКО Юлія, ОЛЬХОВСЬКА Наталія Семенівна. Studentenleben</i>	518
<i>ВОЛОКОНСЬКА Юлія. Die Jugend von Heute</i>	519

<i>ГАЛЕТА Марина, МАКСИМЧУК Валентин Спиридонович. Die Erziehungen der Jugend</i>	520
<i>ДІДИК Тетяна, ЗУСНКО Неля Олександрівна. Вираження емоцій за допомогою модальних частинок у німецькій мові</i>	521
<i>ЗАГОРА Юлія, ОЛЬХОВСЬКА Наталія Семенівна. Freizeitgestaltung von Jugendlichen</i>	522
<i>КАРА Юлія, ОЛЬХОВСЬКА Наталія Семенівна. Особливості синтаксичних конструкцій текстів аграрного менеджменту і маркетингу</i>	523
<i>КУХАР Ольга, АМЕЛІНА Світлана Миколаївна. Продуктивний словотвір на прикладі прикметників у німецькій мові</i>	524
<i>НОВІЧЕНКО Агата, ЗУСНКО Неля Олександрівна. КАТЕГОРІЯ ІНТЕНСИВНОСТІ СЕМАНТИЧНИХ ОЗНАК ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ДЕРИВАТІВ (на матеріалі німецької мови)</i>	527
<i>ОВЧАРЕНКО Вікторія, МАКСИМЧУК Валентин Спиридонович. Die Jugend von Gestern - und die Senioren von Morgen</i>	528
<i>ПЕТРОВА Катерина, АМЕЛІНА Світлана Миколаївна. Теоретичні засади виникнення та вживання сленгу в мові</i>	530
<i>СОРОКА Ольга, ЗУСНКО Неля Олександрівна. Слова – редуплікати в німецькій мові</i>	533
<i>ХУДЖІНА Юлія, АМЕЛІНА Світлана Миколаївна. Die Jugend als „Verlorene Generation“ in der Werken der Schriftsteller Nach und Während des 1. Weltkriegs Berichten</i>	534

СЕКЦІЯ 23

ФРАНЦУЗЬКА МОВА У КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

<i>БОЙКО Галина, МУСІЙЧУК Світлана Миколаївна. Роль французької мови у контексті глобалізації</i>	536
<i>ГАРКУША Вікторія, РУДНИЦЬКА Наталія Анатоліївна. Тракткування поняття «світові мови» у контексті глобалізації суспільства</i>	537
<i>ЗАБРОДСЬКИЙ Денис, МУСІЙЧУК Світлана Миколаївна. Вплив глобалізації на іноземні мови</i>	539
<i>ЗАМЛИНСЬКА Вікторія, МУСІЙЧУК Світлана Миколаївна. Захист національного мовного простору від втручання в нього «глобальної» мови</i>	541
<i>КОНОЗ Олександра, МУСІЙЧУК Світлана Миколаївна. Культурологічні запозичення у світлі глобалізації (на матеріалі лексем французької мови)</i>	543
<i>КОДРА Анастасія, МУСІЙЧУК Світлана Миколаївна. Problème de mondialisation de la langue française</i>	545
<i>КОТКО Анастасія, МУСІЙЧУК Світлана Миколаївна. Effets de la mondialisation sur les langues étrangères</i>	547
<i>ЛИСЮК І., МУСІЙЧУК Світлана Миколаївна. Лінгвополітичні проблеми впливу процесів глобалізації на мову</i>	548
<i>СТАРОВОЙТ Катерина, РУДНИЦЬКА Наталія Анатоліївна. Мова і культура у контексті глобалізації</i>	550
<i>УДОВЕНКО Аліна, МУСІЙЧУК Світлана Миколаївна. Les langues européennes à l'aspect historique</i>	552

СЕКЦІЯ
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СТИЛІСТИКИ ТА КУЛЬТУРИ УКРАЇНСЬКОЇ
МОВИ

<i>МАЗУР Наталія Василівна, ГАЛУЗИНСЬКА Ася</i> . Жанрові різновиди сучасного публіцистичного стилю.	554
<i>МАЗУР Наталія Василівна, ГОРНИК Юлія</i> . Фразеологія як засіб збагачення індивідуальної мови.	556
<i>МАЗУР Наталія Василівна, ЛУК'ЯНКО Катерина</i> . Тема і мотив <i>України</i> в мемуарній літературі.	558
<i>МАЗУР Наталія Василівна, МАТВІЙЧУК Максим</i> . Значення і стилістичне використання фразеологічних одиниць <i>хліб, хліб-сіль</i> в сучасній українській мові.	560
<i>МАЗУР Наталія Василівна, СКОРИЦЬКА Олена</i> . Актуалізація жанру спогадів і щоденників у сучасній публіцистиці	562

СЕКЦІЯ

THE UNKNOWN PAGES OF THE HISTORY OF UKRAINE

UDC 33(092 Драгоманов)

ISAKOVA Natalia Petrivna, *Ph.D, associate professor;*

DUDAR Olexandra, *first-year student*

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

POLITICAL VIEWS OF MYKHAILO DRAHOMANOV

Mykhailo Drahomanov is the prominent Ukrainian scholar, civil leader, publicist, political thinker. Born into a gentry family of Cossack origin, M. Drahomanov studied at Kyiv University, where in 1864 he became private docent, and in 1873, docent, lecturing on ancient history. While pursuing an academic career, M. Drahomanov raised to a position of leadership in the Ukrainian secret society the Kyiv Hromada and took part in its various activities.

M. Drahomanov became an early victim of anti-Ukrainian repressive measures by the Russian government and was dismissed in 1875 from the university. Entrusted by the Hromada with the mission to become its spokesman in Western Europe, he settled in Geneva in 1876. He published the journal *Hromada* (1878—82), the first modern Ukrainian political journal. He strove to alert European opinion to the plight of the Ukrainian people under tsarism by pamphlets and articles in the French, Italian, and Swiss press. In 1886 a rift occurred between M. Drahomanov and the Kyiv Hromada; the latter felt that political activity abroad might provoke increased anti-Ukrainian repression.

In 1889 M. Drahomanov accepted a professorship at Sophia University. During his last years he saw the rise of the Ruthenia-Ukrainian Radical party, founded in 1890 by his Halician followers. M. Drahomanov was their mentor through his intensive correspondence and programmatic articles in the party's organ, *Narod*. Soon after his move to Bulgaria, M. Drahomanov developed a heart ailment. He died and was buried in Sophia.

M. Drahomanov began his scholarly work as an ancient historian. Later he worked in Slavic, especially Ukrainian, ethnography and folklore, using the historical-comparative method. His principal works are *Historical Songs of the Little Russian People*, *Little Russian Folk Legends and Tales*, *Recent Ukrainian Songs on Social Topics*.

M. Drahomanov was an outstanding Ukrainian political thinker. He dealt extensively with constitutional, ethnic, international, cultural, and educational issues; he also engaged in literary criticism. M. Drahomanov's ideas represent a blend of liberal-democratic, socialist, and Ukrainian patriotic elements, with a positivist philosophical background. M. Drahomanov insisted on the priority of civil rights and free political institutions over economic class interests and of universal human values over exclusive national concerns. However, he believed that nationality was a necessary building stone of all mankind, and he coined the slogan “Cosmopolitanism in the ideas and the ends, nationality in the ground and the forms”.

M. Drahomanov's goal for Ukraine was the achievement of a political, socio-economic, and cultural status similar to that of advanced European countries. However, he believed that the achievement of this status was possible only if the Ukrainian movement became more broadly based and appealed to the masses by addressing concrete issues. In his view, Ukrainians, who were (in his words) a "plebian nation" of oppressed and toiling masses that lacked a national elite, were ideally suited for political programs combining both national and socioeconomic concerns. Hence his declaration that in Ukraine, a true democrat had to be a Ukrainian patriot and a genuine Ukrainian patriot had to be a democrat.

An avowed federalist, M. Drahomanov did not advocate Ukrainian separatism from Russia. But because he feared the potential of any powerful, centralized state to restrict the rights of the individual, M. Drahomanov favored the reorganization of the Russian Empire into a loose confederation of autonomous regions - not necessarily ethnically based - in which decision making rested primarily on the local level.

M. Drahomanov declared himself a socialist, without subscribing to any school of contemporary socialist thought. The motivation for his socialism was ethical: concern for social justice and the underprivileged and exploited. He advanced a program of concrete socioeconomic reforms. M. Drahomanov was convinced that in agrarian Ukraine socialism must be oriented towards the peasantry. Therefore, he may be classified as a populist in the broad sense of the term.

UDC 378:008

ISAKOVA Natalia Petrivna, *Ph.D, associate professor;*
ZHMYKHOVA Julia, *first-year student*
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

KYIV-MOHYLA ACADEMY – THE PHENOMENON OF THE UKRAINIAN CULTURE AND THE UKRAINIAN SPIRIT

Kyiv-Mohyla Academy, one of the highest cultural achievements of our state, became the most brilliant phenomenon of the Ukrainian culture and the Ukrainian spirit. Its history begins at Kyiv Brotherhood School. On October 15, 1615, the noble woman Hlaskha Hulevichevna presented her land in Podil in Kyiv to a monastery, hospital and school for children of "all positions and ranks". Iov Boretskyi, a well-known Ukrainian enlightener, became its first rector.

The guardian of the school was Kyiv Brotherhood, which supported it both financially and intellectually: almost all Kyiv scientists of that time were its members. Zaporizhian Cossacks led by hetman Petro Sahaidachnyi joined the Brotherhood with the whole army.

Sometime later, the school united with the Lavra School of metropolitan Petro Mohyla: it was declared a higher educational establishment and was named Kyiv-Mohyla, in honor of its patron Petro Mohyla, the most educated man of that era.

Hetman Ivan Mazepa, protector of art and education in Ukraine, did much for the development of the Academy.

Until 1661 the Academy was only institute of higher education of Eastern Europe. Kyiv-Mohyla Academy provided a very wide education. The Church Slavonic, Greek, Latin, Polish, French and German languages were studied in the Academy. The curricula comprised poetics, literature, philosophy, geography, mathematics, physics and from the end of the century also economics and history. Graduates of the Academy became writers, publishers, translators, prominent diplomats and men of the church.

Talented statesmen - hetmans Samoiloivych, Ivan Mazepa, Pylyp Orlyk were its graduates. The founder of the Russian Academy, Mykhailo Lomonosov, the first professor of medicine of Russia Konstantin Schepin, honorary member of twelve foreign academies Danylo Tuptalo, a prominent portrait painter H. Levytskyi and architect Hryhorovych-Barskyi studied at the Academy at different times.

In 1817, the Academy was closed by a tsar's decree. It is impossible to estimate the losses of Ukraine caused by this action. The library, the picture-gallery together with the most valuable archives disappeared.

Kyiv-Mohyla Academy only resumed its work in 1991, already as the independent and international University "Kyiv-Mohyla Academy". Three faculties work now in the University: the humanities, social and natural sciences.

The International Sociological Centre is being created together with the American-Ukrainian Ecological Centre, the French-Ukrainian Laboratory of Humanitarian Studies, and the Information-Computing Centre, scientific and educational laboratories. The scientific library is being replenished.

An art gallery, drama school and chorus are opened in the Academy. Students have organized the Students Brotherhood and yacht club.

A very strong teaching staff is gathered in the Academy. Leading scientists from different countries of the world deliver lectures in the University.

National University of Kyiv-Mohyla Academy is so far the only higher institute of learning in Ukraine, where almost half the courses have been chosen. An international meeting of UNESCO experts was held in May 1993 in the Academy. Consequently Kyiv-Mohyla Academy was granted international university status.

Academy mission is to provide conditions for the self-actualization of highly educated, nationally-conscious individuals, able to think independently and to act according to the principles of justice and good. Like the old Kyiv-Mohyla Academy, which created innovative model of education for a whole region and was a prominent phenomenon of its time, National University of Kyiv-Mohyla Academy today is more than just a good university. It offers high quality education, and also outputs valuable research results, acts as cultural and spiritual centre for Ukraine's development.

THE HISTORY OF UKRAINE AS A PART OF THE WORLD HISTORY

History originates from the Greek word “historia”, that means a story about the past, investigation of the past. So history as one of social sciences studies the past of the mankind in all its concrete nature and diversity with the aim of understanding the present and the perspectives of development.

There are several definitions of the notion “history”. First, in the broad sense of the word “history” is the general process of development. For example, we speak about the history of the Universe, the history of the nature etc. Second, in the narrower sense of the word history means life and development of human society. “History” is movement in time and its cognition.

The history of Ukraine is not merely a science and an academic discipline. This is a part of the national outlook, a part the overall culture of each person.

In studying and teaching the history of Ukraine are used the same methods that are used in the study of other disciplines of the humanitarian cycle: historical and chronological, comparative and simultaneous analysis of events and phenomena. The above methods of studying the history of Ukraine are applied in conjunction with the principles of objectivity, historicism and comparison.

These principles require in studying the history Ukraine to rely on particular facts, documents, historical sources, and to take them as a whole and with reference to each other - both positive and negative (not to "pick out" only certain facts, not to manipulate them depending on the political situation.

The principle of historicism allows to see how an event, a historical phenomenon appeared, what was the way of their development and how they ended. It stipulates that each phenomenon shall be considered in connection with specific experience of history that is in the light of subsequent events, the consequences to which it led, that between different phenomena and these events is indeed a causal connection. Historicism provides the specificity of study. It provides an opportunity to get the feel of history, understand it, appreciate the motives of actions and actions of the most historical figures, and find out what new they have introduced to a case in comparison with their predecessors. That is why the development of mankind is seen as a natural historical process.

Another fundamental principle of historical science is the principle of objectivity. It obliges the historian and every person who studies history to reveal the historical pattern of social development and its predetermination by primarily physical and economic factors. Objective knowledge is the knowledge of the real content of the historical process that happens irrespective of the will, dreams and theories of any persons. In fact, the objective laws exist only as a tendency, the objective possibility of the development of society in a certain direction is realized through the activities of people. This activity can be progressive if it is consistent

with the laws, and may be the one that inhibits the development, or even reactionary, if not agreed or contrary to the laws of development.

Thus, in the historical process we should see two sides - objective and subjective, consider the impact of the subjective factor on it, which is the active characteristics of the human activity. It plays a particularly active role in history.

At the same time this principle requires from a person who studies history to rely on the facts and take them in their real meaning without distorting them to pre-defined schemes, which is to follow the principle of faithful representation of history.

Comparative principle allows us to compare how it was and how it is now, to compare historical processes in Ukraine and other countries that enable to estimate in more detail achievements or failures, the condition of the Ukrainian state and society at a particular historical period.

The methodological arsenal of history is not limited to the named methods, but they also show that historical science does not tolerate superficiality and unfounded judgments and conclusions.

Thus, the history is consistent and is learned in its basic tendencies and opportunities, but does not specify their implementation. It is open to conscious creation. In the creation of history the key factor is a person who is the subjective factor of socio-economic development.

UDC 391(477)

ISAKOVA Natalia Petrivna, *Ph.D, associate professor;*

ISKRA Ksenia, *first-year student*

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

UKRAINIAN FOLK DRESS TYPIFIES THE SPIRIT OF THE UKRAINIAN NATION

Ukrainian folk dress can be classified into five regional groups. The people of the Middle Dnieper River region, including the Left-Bank and steppe areas, dressed in clothes originating in the Hetmanate period. Women wore wide sleeves, a wraparound skirt (plakhta), a bodice (kersetka), and varied outerwear, including the narrow- waistcoat (yupka), coat (svyta), fur coat (kozhusanka), and a complicated headdress (ochipok). Men's costumes consisted of shirts of different cut and the coat(svyta), overcoat (chumarka), long, hooded topcoat (kobeniak), and sheepskin coat (kozhuukh).

In the second region, Polissia, very old features of dress, dating back to the Princely era, have been preserved. There were certain differences between Left-Bank and Right-Bank Polissia and between these regions and Volhynia. In general, women wore an embroidered blouse with a predominance of red, a colorful woven skirt (spidnytsia, litnyk, andarak), and a white headband (namitka). Men wore a shirt outside the trousers, a white or gray coat (svyta), and a high felt hat (iolomok) or gray woolen cap (maherka).

In the third region, Podillia, women wore a multicolored embroidered blouse, a rectangular, woven wraparound skirt (horbatka), and a coat of dark woolen cloth.

Men wore a mantle (manta-hunka), coat (svytka), short woolen overcoat (opancha), and sheepskin coat (kozhuKh).

The fourth region, consisting of central Halicia and Volhynia, preserved many old features of dress but also displayed foreign influences. The extensive use of linen in men's and women's outerwear (polotnianka, kabat, leibyK) is distinctive of this region. Women wore corsets and complex, turbanlike head wraps. Men's outer garments were very diverse: jackets (kurtky), caftans (kaftany), woolen overcoats (opanchi), felt overcoats (sukmany), and spencers (spensery).

The fifth region encompasses the Carpathian Mountains and Subcarpathia and can be subdivided into four districts—Pokutia and Bukovyna, the Hutsul region, the Boiko region, and the Lemko region. The costumes of Bukovyna and Pokutia are similar to those of Podillia and differ only in the use of the short, sleeveless, fur coat (kyptar) and the tunic like man's shirt. The clothing of the Hutsul area was distinguished by its vivid colors and rich ornaments. In the Boiko area women's skirts were ornamented with pleats and folds. The geometric patterns of the Hutsul region and Bukovyna, however, are multicolored. At times floral motifs appear in a greater numbers of colors, such as black, red, and yellow. Animal motifs are rarely uncounted.

The Lemkos used mostly factory-made cloth. Their characteristic clothes were the felt vest (leibyK) for men and women, the pleated skirt, and the starched, white head wrap (fatselyk) for women.

Embroidery designs are used mostly on clothing. A traditional form of embroidery is used for the shirt (for both men and women). The basic part of the design is placed on the sleeve. Other parts of the skirt – such as the collar, the front, the cuffs, and the bottom – have narrower bands of embroidery, which complement the main motif on the sleeve.

The most popular method of the embroidery today is the cross-stitch. It has penetrated into the most remote areas because it made possible, to a large degree, the transition from geometric to floral motifs. The cross-stitch has become widespread among all European peoples and in Ukrainian embroidery has replaced other, ancient techniques.

After the First World War urban clothing began to replace folk dress in the countryside

Today in Ukraine folk dress is rarely worn, even in the countryside, and is used mainly in stage performances.

UDC 392(477)

ISAKOVA Natalia Petrivna, *Ph.D, associate professor;*

LYSAK Yulia, *first-year student*

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

WINTER FOLK CUSTOMS AND RITES OF THE UKRAINIANS

Folk customs and rites arose in prehistoric times and through the centuries of Ukrainian history, blending in many cases with Christian rites. They can be divided

into: 1) familial customs and rites, which consist of birth, marriage, and burial rites; 2) seasonal-productive customs and rites, which are tied to farming, herding and hunting tasks; 3) communal customs and rites which mark certain events in the life of the community.

With the spread of modern civilization and urban culture, as well as the changes triggered by the two world wars, the folk customs and rites in Ukraine have been greatly transformed. Recently a persistent effort is being made to revive folk rites. In the last few decades the country people have been turning to ancient folk customs and rites such as New Year's rites and its special carols (*schedrivky*).

The New Year, particularly New Year's Eve, was celebrated with a rich repertoire of folk rituals. Their primary purpose was to secure a bountiful harvest and the family's health and happiness. The key rituals were the eating of *kutia*, children's caroling, the *polaz* (bring cattle into the house), walking *Malanka* around the village, fortunetelling and forecasting the weather for the next year, and the symbolic sowing of wheat.

Christmas, the feast of Christ's birth was at first celebrated in the East on 6 January, together with the feast of Epiphany. Later, in the mid-4th century, it was established by the Roman Catholic Church as a separate feast and was celebrated on 25 December according to the Julian calendar. With the introduction of the Christianity into Ukraine in the 10th century Christmas was fused with the local pagan celebrations of the sun's return or the commencement of the agricultural year. In some areas the pre-Christian name of the feast — *Koliada* — has been preserved. The most interesting part of Ukrainian Christmas is Christmas Eve (*Sviat-Vechir*) with its wealth of ritual and magical acts aimed at ensuring a good harvest and a life of plenty. Dead ancestors and family members are believed to participate in the eve's celebration and are personified by a sheaf of wheat called *did* or *didukh* (*grandsire*). A characteristic feature of Christmas is caroling, which expresses respect for the master of the house and his children and is sometimes accompanied by a puppet theatre (*vertep*), and individual dressed up as a goat, and a handmade star. The religious festival lasts three days and involves Christmas liturgies (particularly on the first day), caroling, visiting, and entertaining relatives and acquaintances. The Christmas tree, which was adopted from Western Europe, is today an element of the New Year celebration in Ukraine.

The *Sviat-Vechir* on Christmas Eve is a meal of 12 ritual meatless and milkless dishes. The order of the dishes and even the dishes themselves are not uniform everywhere, for every region adheres to its own tradition. In the *Hutsul* region, for example, the dishes were served in the following order: beans, fish, boiled potato dumplings (*pyrohy* or *varenyky*), cabbage rolls (*holubtsi*), *dzobavka* or *kutia* (cooked whole-wheat grains, honey, and ground poppy seeds), potatoes mashed with garlic, stewed fruit, *lohaza* (peas with oil or honey), plums with beans, *pyrohy* stuffed with poppy seeds, soup containing sauerkraut juice and groats (*rosivnytsia*), millet porridge, and boiled corn (*kokot*).

Epiphany (*Bohoiavlennia*) is a religious feast on January 19, popularly called *Vodokhrescha* (Blessing of Water) or *Yordan* (Jordan River), which completes the

winter (Christmas-New Year) festivities cycle. Its Christian content is permeated with old agricultural rituals of diverse origins. The Eve of Epiphany is called “Hungry Kutia”, in Podillia it is also called Schedryi Vechir. It calls for a more simple meal than on Christmas Eve but with kutia still as the main traditional dish. The principal ceremony of Epiphany traditionally consisted of the solemn outdoor blessing of waters, usually at a river or at a well, where a cross was erected out of blocks of ice (nowadays water is usually blessed inside the church). A procession was led to the place of ceremony. After the blessing of the water, everyone present drank the water and also took some home to be kept there for a whole year.

UDC 371.383:792

ISAKOVA Natalia Petrivna, *Ph.D, associate professor;*
OLIINYK Sofia, *first-year student*
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

AMATEUR ART AND PROFESSIONAL UKRAINIAN THEATRE (19 CENTURY)

The 19th century is marked with significant changes in theatrical art. A new Ukrainian theatre arises among a great variety of directions and theories, first as an amateur theatre, then as a professional one. So, a local amateur theatre of Poltava general - governor Ya.Lobanov-Rostovskyi, in which I. Kotliarevskyi performed, became the Poltava professional theatre. For this theatre I. Kotliarevskyi wrote plays *Natalka Poltavka* and *Moskal-Wizard* in 1819. G. Kvitka-Osnovianenko, the founder of artistic prose in the new Ukrainian literature and one of the founders of the Kharkiv professional theatre, continued I.Kotliarevskyi's traditions. His comedies *Matchmaking in Goncharivka* and *Shelmenko-batman*, distinguished by colourful genre scenes and national humour, were of great success among spectators. Plays of these authors became the basis of the Ukrainian genre theatre in the first half of the 19th century. The famous actors of that time were M. Shchepkin and K. Solenyk . Shchepkin's career as an actor began in 1805 and was marked with creative pursuit and innovation. He got recognition as the master of scenic realism, acting at the theatres of Kharkiv, Poltava and Kiev. In 1821-1823 he had own troupe. M.Shchepkin was one of the first actors who moved from a classical manner of performance to scenic realism and national Ukrainian style.

In the second half of the 19th century amateur art and professional Ukrainian theatre continued to develop simultaneously. Amateur performances were popular in Chernihiv, Poltava, Yelisavetgrad, Kyiv. It was the amateur society where the reformers of the Ukrainian theatre I. Karpenko-Kary, M. Kropyvnytskyi, M. Sadovskyi, P. Saksaganskyi, M.Starytskyi began their careers. Dominating tendencies of their work were naturalism, romanticism, sentimentalism. Describing the modern phenomena in the post-reform Ukrainian village, realistic dramas of playwrights M. Kropyvnytskyi, M. Starytskyi, I. Karpenko-Kary determined the theatrical repertoire.

M. Kropyvnytskyi contributed to the development of theatrical art in Ukraine as an actor, playwright, director and composer. His dramaturgic heritage includes

over 40 plays. G.Kropyvnytskyi also headed some theatric groups, wrote music for performances, staged the works by M. Gogol and T. Shevchenko. He created the school of producing and acting technique.

The well-known Ukrainian writer M. Starytskyi translated into the Ukrainian language "Hamlet" by W. Shakespeare. In historical dramas *Bohdan Khmelnytskyi*, *Marusia Bohuslavka*, *The Last Night* he depicted heroic struggle of the Ukrainian people against Polish and Turkish conquerors. He also wrote a number of original plays of realistic direction - "Ne Sudylos", "V Pitmi", *Talent*, etc. in which he showed social problems of the Ukrainian village.

In the realistic and historic-romantic theatrical style worked an outstanding Ukrainian playwright, actor and director I. Karpenko-Karyi. In 1865 together with M.Kropyvnytskyi he founded an amateur theatre in Yelisavetgrad. Considering, that theatrical art should serve the interests of people, Karpenko-Karyi wrote a lot of plays in which he described real pictures of modern rural life: *A Hundred thousand*, *The Owner*, etc. Of great significance are the playwright's works on historical themes: *Bondarivna*, *The Evil Spark Will Burn the Field and Vanish*, *Gandzia*, *Savva Chaly*. I.Karpenko-Kary was also a great actor and expert on theatrical art.

In 1882 on the basis of free wandering theatrical troupes, the future "Theatre of coryphaeuses" was organized by M.Kropyvnytskyi which united talented actors M.Zankovetska, M.Sadovskyi, P.Saksaganskyi, M.Karpenko-Karyi, and many others. In 1885 the troupe consisted of about 100 actors and was divided into two groups headed by M.Kropyvnytskyi and M.Starytskyi. Soon some more theatrical troupes led by M.Sadovskyi, P.Saksaganskyi, I.Karpenko-Karyi start to operate.

In 1890 I. Karpenko-Kary and P. Saksaganskyi founded the so-called "Society of Russian and Ukrainian actors which became the best Ukrainian theatrical troupe. In 1900 coryphaeuses of the Ukrainian theatre founded Kropyvnytskyi's Malorossiiska troupe on its basis. At the beginning of the 20th century there were about 300 Ukrainian theatrical troupes in Russian Empire.

UDC 94(367):008

ISAKOVA Natalia Petrivna, *Ph.D, associate professor;*
SOKOTUN Victoria, *first-year student*

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

PHENOMENON OF TRYPILLYAN CULTURE

Few millenniums before Christ there was a civilization in the territory of the modern Ukraine – specifically, it was Trypillian culture, which is considered to be one of the most ancient agricultural cultures.

The tribes of the so-called Trypillian culture (4000-2000 B.C.) – named after the Trypillya Village in Kyiv province – played the leading role in the most of what is the present Ukraine.

First findings of this culture near-by Trypillya were explored by V.Khvoiko at the end of 19th century. But its worldwide recognition came only in the 1970s.

Trypillian culture attained the culmination of its development between 4000-3250 B.C. Its tribes spread into the areas lying on either side of the Dnieper, Bug, Dniester, in Volyn and the Sub-Carpathian provinces. One of the early Trypillian settlements was discovered at the Luka Vrublevetska village in Chmelnytskyi province.

Trypillian tribes developed for a long time, retaining the particular aspects of their material and mental culture. Trypillian civilization was one of the most developed in Europa.

Husbandry and stock-breeding were their principal occupations for a long period of time. Hunting, fishing and gathering receded into the background. Primitive ox-drawn ploughs (ralos) were used for arable tillage, and so were hand-operated stone and horn hoes. In the cultivated plots of land, the Trypillians sowed bailey, wheat, and millet, and grew vegetables; they reaped them with flint-tipped horn or wooden sickles. Grain was ground with hand millers. Stock-breeding was increasingly prominent in the Trypillian economy. They raised cattle, pigs, sheep, and goats. Horses had already been domesticated but were little, used as draught animals.

Trypillians made implements as well as household articles and decorations of stone, bone, horn, clay, and brazen: flint scrapers, knives, cutters, drills, adzes, axes, hammers, hoes, sinkers, brazen awls, hooks, beads, etc. Utensils were modeled by hand and burned in special furnaces-hearths; pots, plates, bowls, amphorae, pitchers were decorated with ornaments, sometimes portraying animals, birds, human beings and everyday scenes. Implements began to be made with a bow drill carrying a flint bore, a new mechanical device invented in the Aeneolithic period. People lived mostly in ground abodes made of wood and clay and roofed with straw. Trypillian tribes had some barter trade with the population of the Mediterranean through which they obtained copper axes, knives, daggers, fishing hooks, awls, household utensils and decorations.

The people of the Trypillian culture had some specific superstitions, too, connected with their occupations: the worship of land fertility, deification of the forces of Nature, forests, rivers, and lakes.

The Trypillian farmers had the widespread cult of the Sun, the Fire, the Mother of Goddess. Numerous researchers came to conclusion not only about the unity of material cultures of people which inhabited territory of Ukraine. By spiritual display, image-based language, stylish-composition principles, and from here, by the depth of penetration in essence of the universe is art of Trypillians and Ukrainians also ethnically common.

Except extensive agriculture which was considered to be a technology breakthrough at that time (about 5000 BC) its achievement and outstanding feature included very developed ceramics craftsmanship. The area of the Trypillya proto-cities sometimes achieved 250 square kilometers (the settlements, whose occupation area was one third higher than the area of the modern Washington). Trypillya culture had an impact not only on the Eastern European region but indirectly it influenced Cretan, Aegean cultures, and Ancient Greece too. That is why a monument was built

in Rzhyshev city, 40 km of the Museum of Trypillya culture. This monument is devoted not to the event or outstanding person but to the culture which had impact on the whole world. The monument has a form of binocular (such forms are typical for Trypillya ceramics), in which the future generations look through the past into the future recollecting the outstanding pages of their history.

UDC 72:93(477-25)

ISAKOVA Natalia Petrivna, Ph.D, associate professor;
CHERKAVSKA Alina, first-year student
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

SEVEN WONDERS OF KYIV

The cradle of the ancient Kyivan Rus civilization Kyiv is the city with the history that spans over 1500 years. Historical and cultural heritage of Kyiv is unique. There are about 2000 archeological, architectural, historical, cultural, and nature monuments here.

Thus, it was no surprise that the all-Ukraine poll to determine seven natural and man-made wonders of Ukraine encouraged a poll in Kyiv to be held in order to find out which architectural landmarks Kyivans regarded to be Kyiv's "seven wonders". The results of the poll were the same: The Pechersk Lavra Monastery, The Holy Sophia Cathedral, The St. Andrew Church, House with chimeras, St. Volodymyr's Cathedral, Kyiv Mohyla Academy, Vydubych Monastery.

The Pechersk Lavra Monastery and the Holy Sophia Cathedral were the absolute leaders of the survey. Below are brief descriptions of these wonders of Kyiv.

The most rare on beauty, unique on artistic value ensemble of buildings - Kyiv-Pechersk Lavra stretches on picturesque slopes of Dnipro. The unique artistic monuments reflect the complex way of the development of the domestic culture; every epoch has left its trace here. The architectural ensemble of Lavra consists now of three different in volume groups: upon the relatively flat plateau the Upper Lavra is placed, buildings of the Near Caves complex are situated on the slopes, and further, on the rise, the group of the buildings of the Distant Caves territory took seats. The monastery Pechersk Lavra was founded in 11th century (in 1051) and its site development went on during the next nine centuries. The Name "Pecherska" comes from the word "peshchera" (the cave) which were found here and where the first monks settled, and Lavra is a honorific, which was given to a very large and significant monasteries.

Some time since, there appeared ground-level temples here and the caves were used as a burial place for more than 700 years.

The Pechersk Monastery was an important spiritual, social, cultural and educational centre. It played an important part in the unification of Eastern Slavonic Lands. The monastery was honored in Poland, Armenia, Byzantine, Bulgaria and other countries. Kyiv- Pechersk Lavra still remains the sacred place and the centre of pilgrimage of Orthodox Christians from all over the world. Thanks to Kyiv-Pechersk Lavra, Kyiv is known as the "Russian Jerusalem".

An architectural complex of the 11- 18 centuries, Sofia Kyivska, is among the most famous monuments of the ancient Kyiv. It`s heart, the miracle which came to us from the ages past- The Holy Sophia Cathedral, has been erected in 9th century by Yaroslav the Wise in honour to his victories against pechenigs. Not only is the Cathedral an unexcelled monument of the ancient architecture, it is also the memorial of the victory.

Sofia Kyivska had the first library known to us which was founded by Yaroslav .The major miracle of Sofia however, are the world-wide known mosaics, charming old frescoes on its walls (some 3,000 square meters of them have survived). The pictures of saints and portraits to princely family neighbor with the luxurious and refined ornament. One can see the pictures of the princely hunt or dancing clown above stairs that lead onto lofts. Inscriptions of almost 1000 years old are found by historians on the walls and poles covered by the frescoes, nearby pictures of the saints, among the colorful ornament.

A precious specimen of artistic carving is the white marble sarcophagus of Yaroslav the Wise. Also worthy of attention are the gilded doors in the western wall with ornaments of the 17th century and the filigree carved wooden iconostasis of the 18th century.

The Holy Sophia Cathedral is of great cultural value for the Ukrainian people. It has therefore been declared a state monument-museum.

The Holy Sophia Cathedral is the only monument of architecture on the territory of the former Soviet Union which has been awarded by the gold medal of UNESCO. The National reserve "Sofia Kyiv" together with Kyiv-Pecherska Lavra are included into the "List of the world heritage" by UNESCO in December 1990.

UDC (94) 477.084.6

KRAVCHENKO Natalia Borysivna, *Ph.D, associate professor;*
MAKOVETSKA Anastasia, *second-year student*
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

THE COLLECTIVIZATION IN UKRAINE: ESSENCE AND CONSEQUENCES

Collectivization - the creation of large collective farms on the basis of 20% of rural households. Meant that agricultural products will increase by 150%. Later collectivization had to cover almost all farms, thus eliminating "bourgeois adverse impact" of private property [1].

The main tasks and activities of collectivization. The main objectives of collectivization were: speed up the process of industrialization by plundering villages; providing industry with cheap labor; solving the grain problem in the country; full nationalization of agriculture.

The main activities of collectivization were: forcible creation of collective farms; «dispossession» (wealthy peasants liquidation – «enemy» of the Soviet government);restrictions by authorities of the process of resettlement of peasants to the cities (the introduction of passports are issued only to residents of towns etc.).

Course collectivization in Ukraine:

Forcible creation of collective farms. Through violence, threats, false promises before the March 1930 Ukraine has reached 63% collective farms. In farms took all the property of the peasants, which gave rise to resistance in some places even armed. But it was suppressed. From hopelessness peasants began to sell livestock or scored, spoil inventory. This led to disruption of agricultural production. Were necessary urgent measures to remedy the situation. March 13, 1930, Stalin spoke at the «Truth» article «Dizzy with success», which condemned the «excesses» in the collective farms. The article had two objectives: to prevent an explosion of peasant anger and distract him from the Kremlin leadership. The entire blame for the repressive methods of collectivization of Soviet leader put on local leaders. The villagers were allowed to leave the farms. But the outflow of peasants was so massive that the end of 1930 management decided to suspend it.

«Cannibalization» of the peasantry. During collectivization was a question about the fate of wealthy peasants («kulaks»). At the suggestion of Stalin defined strategic objective - to eliminate «kulaks» as a class. Particularly active struggle against «kulaks» unfolded in the first months of 1930 Under the «dispossession» fell not only wealthy farmers who used hired labor («kulaks»), but also those who did not agree to go to the farm. They proclaimed «prokulak». Thus, the policy of liquidation «of the kulaks» as «class» was a form of repression regarding the peasantry. In 1931 continued liquidation of wealthy farms and confiscation of property of those who did not want to join collective farms. In total during collectivization was expropriated 200 thousand. Farms, from which affected approximately 1 million people. Most of them were deported to Siberia and the North. These people are called «special settlers» and used to hard work. Many of the «dispossessed» killed.

Achievements collectivization in Ukraine. In 1932, Ukraine has almost 70% of collectivized farms covering more than 80% of farmland. Every two days there is a new machine and tractor station (MTS). They served the collective farm land. In 1932 there were already about 600 collectivization in Ukraine was considered largely completed.

The fight among senior management concerning collectivization. Against Stalin's methods for non-economic coercion of the peasants were three of the nine members of the then Politburo of the CPSU (b): Bukharin, Rykov A. and M. Tomsk. Representatives of Ukraine in the Politburo of the CPSU (b) S. Kosior, Chubar and G. Petrovsky supported Stalin in his struggle against the group N. Bukharin, who before the collectivization put forward the slogan «Get rich!», which was directed to farmers. Bukharin opposed the forced industrialization, collectivization, against clotting NEP. In February, 1937; was arrested by the NKVD and he was shot 15 March 1938.

Socio-economic consequences of collectivization. The main socio-economic consequences of the collectivization of agriculture are: establishment of full control over the communist regime in agriculture; state enslavement of the peasants; submission of Agriculture administrative-command system of management; Holodomor 1932-1933 pp. and the terrible loss of life; imbalance in the development

of industry and agriculture; permanent backwardness of agricultural production; the physical destruction of the most skilled and hard-working hosts; the destruction of productive forces in the countryside [2].

The destruction of productive forces in the countryside led to a deep crisis in agriculture. This has led some extent change government policy, to move from coercion and repression to establish solid grain procurement plans, partial restoration of market relations, organizational and logistical strengthening collective and strengthen the repressive apparatus.

For at least a quarter century after the collectivization, including during periods of peaceful development, agricultural production did not exceed or below the volume achieved during the NEP. Only livestock decreased during collectivization twice - 3 60 million in 1928 to 33 million in 1933-34 pp. In 1953 it increased to 58 million [3].

The main task of collectivization, which put the CPSU (b) have been made: it was actually enslaved peasantry, provided without cost source for the development of industry and the military-industrial complex. The collectivization of an economic and social disaster for the Ukrainian village. The peasants lost for centuries produced features: thrift, initiative, diligence. In real life includes equalization, mismanagement, lack of economic incentives, complete disinterest farmers in efficient, productive work [4].

UDC 477

KRAVCHENKO Natalia Borysivna, *Ph.D, associate professor;*
OKIPNIAK Tetiana, *first-year student*
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

THE EARLY HISTORY OF PISCHANA

Our locality had been already inhabited by primordial people in the epoch of the Old Stone Age. In that epoch people learnt how to make different stone implements, build primitive huts.

The epoch of paleolith was changed by the epoch of the New Stone Age. The climate changed for better, it became warmer. The implements of labour had been improved. Pottery, spinning, weaving started to be developing. Cropgrowing and cattle breeding appeared at that time.

Our area belonged to Tripilska culture in that period of time. Ukrainian historians think so, taking into consideration some findings of archaeologists.

A Bronze Age appeared after the New Stone Age. It is the last great period of the primordial formation which had been lasting for 1000 years. The implements of labour were made of bronze, so the land was cultivated better. Inhabitants of our region live richer and the Middle-Dniprovsk culture dominated over other cultures in our locality.

The Bronze Age was replaced by the early slovanic time.

The greatest invention of that period was the invention of iron. People made iron knives, weapons, tools. Herds of horses, sheep and cows were seen on the meadows and on the hills.

Nomadic tribes came to the territory of our region and settled there. A Greek historian Herodot mentioned that the Borysphen(the Dnipro) had the best meadows near its banks, good fish and its water was the most pleasant for drinking. There were the best sowing areas on its banks. It concerns also the river Supiy as it is a tributary of the river Dnipro.

In the VII century B.C. some Greek settlements appeared in the South of Ukraine. The trade with Greeks was a great stimulus in the development of our region. Greek boats with goods were seen on the river Supiy at that time. Some of them sank on the bottom of the river with their goods. They were found in many centuries. Among them there were 15 ancient bronze beautiful vases. We are proud that they were found on the territory of Pischana. That period in the history of our country was called «The Gold Age».

СЕКЦІЯ ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

УДК: 477

КРАВЧЕНКО Наталія Борисівна, канд. іст. наук, доцент
АНТОНЕНКО Андрій, студент 1 курсу

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ДИСКУСІЙНІ СТОРІНКИ ІСТОРІЇ ЗУНР

Історії Західноукраїнської Народної Республіки (ЗУНР) присвячено чимало кількості літератури, аналіз якої засвідчує, що в історії ЗУНР є чимало дискусійних сторінок.

Так, тернопільські історики Богдан Лановик і Микола Лазарович події 1 листопада 1918 р. у Львові називають військовим переворотом. Ярослав Дашкевич зазначає, що ні у Львові, ні в інших містах Східної Галичини жодного перевороту не сталося. На той час Австро-Угорська монархія програла війну з Антантою і вже у жовтні 1918 р. перебувала в стадії політичного колапсу, а частково й хаосу. 19 жовтня 1918 р. Українська Національна Рада (УНРада) проголосила українську державність. 1 листопада у Львові та в інших містах відбулася – внаслідок організаційної діяльності Військового комітету при УНРаді, що підготували адміністративні та військові структури в повітових містах української частини Галичини – перехід влади від Австрії до України. Польський історик Мацей Козловський високо оцінює організаційні зусилля українських діячів щодо перебрання влади у Східній Галичині в листопаді 1918 р. і проголошення ЗУНР.

Окремі історики вважають, що Є. Петрушевич був президентом ЗУНР. Зокрема, Орест Субтельний стверджує, що Президентом ЗУНР автоматично став голова Української Національної Ради Євген Петрушевич. У двотомному виданні "Народжені Україною" йдеться про те, що Є. Петрушевич був обраний головою ЗУНР. В дійсності Є. Петрушевич ні президентом, ні головою ЗУНР не був. Він обіймав посаду голови (президента) Української Національної Ради з 19 жовтня 1918 р. 4 січня 1919 р. на засіданні УНРади в Станиславові була утворена Президія Ради у складі президента (голови ради) і чотирьох його заступників. Президентом УНРади було знову обрано Є. Петрушевича. На цьому ж засіданні утворено ще один важливий орган – Виділ (президію) УНРади. Він складався з Президента ради і дев'яти її членів та виконував функції колегіального глави держави.

Дискусійним серед сучасних українських істориків є питання визначення головних причин поразки ЗУНР. Б. Савчук головною причиною поразки у національно-визвольних змаганнях вважає орієнтацію Проводу не на внутрішні сили, а на зовнішньополітичну допомогу. Війна з Польщею, на його думку, була також програна через брак здібного командування, диктат політичних чинників і, зрештою, різним потенціалом сторін.

С. Макаручук вважає, що найсуттєвішим фактором, який призвів до поразки ЗУНР, був радянський. Поразки, завдані Українській Народній

Республіці російсько-більшовицькою Червоною армією, потягнули за собою і поразки Галицької армії на польському та інших фронтах. Другою причиною поразки Галицької армії, навіть якщо не брати до уваги антантівські допомоги польському війську, була загальна перевага весною 1919 р. останнього в чисельності, в якості командного складу, в озброєнні та оснащенні, а також в матеріальному забезпеченні. Історик наводить й інші причини, які не дозволили відстояти і захистити ЗУНР перед польською агресією.

Тому можна вважати, що головною причиною поразки ЗУНР були зовнішні чинники. Невдача була зумовлена не тільки переважаючою силою поляків, але й позицією Румунії, Росії, Угорщини і що дуже важливо - країн Антанти. Англія і Франція з готовністю надавали збройну й дипломатичну допомогу новоствореним у Східній Європі національним державам, однак відвернулися від галицьких українців і стали на бік Польщі. Попри існування внутрішніх недоліків, ЗУНР могла б їх перебороти, якби зовнішньополітична ситуація була більш сприятливою.

Однак падіння ЗУНР не перекреслило її ролі в історичному поступі українського народу на шляху до національної свободи і державної незалежності. ЗУНР внесла в український рух єдину кінцеву мету – здобуття самостійної соборної держави.

УДК: 477

КРАВЧЕНКО Наталія Борисівна, канд. іст. наук, доцент
АНТОНЕНКО Олександр, студент 1 курсу
Національний університет біоресурсів і природокористування України

ІСТОРИЧНА РОЗВІДКА СЕЛА ДЯГОВА

Історія села Дягова налічує сотні років. Відповідно до проведених археологічних досліджень було виявлено, що перше поселення на території села відносяться до епохи бронзи. Археологічні дослідження села були започатковані в першій половині ХХ ст. Ю.С. Виноградським (1920–1930 рр.), згодом його роботу продовжили О.О. Попко (1947 р.), І.І. Єдомаха (1959 р.), О.В. Шекун (1991 р.).

На основі археологічних, писемних та етнографічних джерел в 2010 році було видано працю Сергія Олеговича та Олега Олеговича Павленків «Дягова: від минулого до сьогодення». В 2013 році Дмитром Казіміровим видано книгу «Село Дягова за матеріалами «Генерального опису Лівобережної України». Дані роботи стали підсумком багатолітніх досліджень.

Назва населеного пункту походить від литовського слова «degioti» – «палити». В 80-х рр. ХІХ століття Е.В. Тростинкова відзначила: «Колысь тут ничего не было, деготь гнали. Аттаго и Дягова».

Перша писемна згадка про населений пункт датується 1654 р. Вже в 1666 р. за царським переписом в селі Дягова налічувалося 20 дворів, без урахування козацьких. За підрахунками братів Павленків на той час в селі могло проживати до 500 людей. В 1729–1730 рр. – 60 дворів, в 1765–1768 рр. –

82 двори, а на початку ХІХ ст. кількість населення зросла в декілька разів: на території населеного пункту було 194 двори, в яких проживало 1647 жителів; в 1897 р.: 407 дворів і 2658 жителів.

В 1654 р. також згадується, що в селі Дягова існувала церква у якій правив отець Трохим, однак дана церква не збереглась до сьогодення. Невідомим майстром у 1896 р. було збудовано сучасну однобанну церкву. З приходом до влади більшовиків її було закрито і облаштовано під зерновий склад, і лише в 1990 р. завдяки зусиллям дягівчан церква знову почала діяти.

З 1732 р. в селі відкрилась школа. В 1919 р. освітній осередок мав два приміщення, перше було збудоване в 1888 р., а друге – 1913 р. За всю історію своєї роботи школа надала освіту понад 1500 випускникам, серед них понад 30 медалістів. Школа пишається своїми відомими випускниками: Г.І. Полоськак – заслужений працівник культури України, в 1970 р. заснував Менський зоопарк, який являється єдиним зоопарком розташованим в районному центрі; Г.М. Манойло – директор Запорізького суднобудівельного - судноремонтного заводу; О.М. Іллюшенко – керівник – диригент оркестру штабу Київського військового округу, керівник джазової групи «Хрещатик»; С.М. Дзюба – обіймає посаду в Генеральному штабі ЗСУ. П.В. Крук – першим в Україні зробив техніко – економічні розрахунки щодо впровадження науково – виробничої системи «Люпин».

Не оминули мешканців села і воєнні події. Під час Першої Світової війни загинули 15 дягівчан. Нагородами за заслуги було відмічено К.С. Бурко, С.М. Бушлака, В.О. Павленка.

Серед дягівчан були й ті хто стали жертвами Голодомору 1932–1933рр. Основний пік смертей від голоду прийшовся на червень 1933 р., коли після посівної кампанії у людей взагалі не залишилося їжі. За весь час цього безжального геноциду загинули 28 осіб.

З початком Другої світової війни село Дягова було окуповане німецькими загарбниками. На території села було створено німецьку управу, яку очолив Григорій Кисіль. На роботи до Німеччини було вивезено 71 особу. До лав Червоної армії було мобілізовано 406 мешканців, 270 з яких не повернулися до своїх родин.

З 1992 р. в селі під керівництвом О.І. Бутенка почало діяльність фермерське господарство «Бутенко» – одне з найкращих не тільки в Чернігівській області, а й в Україні.

З початком свого існування та до нинішнього часу Дягова – це село, яке дало світу працьовитих та волелюбних людей, які не тільки трудяться на землі на користь України, а й при необхідності будуть захищати її зі зброєю в руках.

ДЕМОКРАТИЧНІ ТЕНДЕНЦІЇ В КОНСТИТУЦІЇ ПИЛИПА ОРЛИКА

Кожен із нас, громадян України, знає, що Конституція – це Основний Закон держави. 28 червня 1996 року Верховна Рада України прийняла першу Конституцію незалежної української держави. Прийняття Конституції закріпило правові основи незалежної України, її суверенітет, територіальну цілісність і стало найважливішим кроком у забезпеченні прав людини та громадянина, сприяло підвищенню міжнародного авторитету України на світовій арені. 2015 р. Конституції України «виповнилося» 19 років. Однак, у контексті конституційного будівництва варто відзначити, що ще на початку XVIII ст. українці мали перший досвід творення документу конституційного змісту.

5 квітня 1710 року під Бендерами новообраним гетьманом Пилипом Орликом, старшиною й козацтвом був оголошений державний документ під назвою «Пакти і Конституція прав і вольностей Запорозького Війська», щодо сутності якого десятиліттями точиться дискусія серед істориків та правознавців: чи можна вважати даний документ Конституцією у сучасному розумінні.

Актуальність теми дослідження також зумовлена сплеском інтересу до писемної пам'ятки історії, оскільки в 2015 р. минуло 305 років з дня прийняття «Пактів» у Бендерах.

Безсумнівно, Пилип Орлик посідає особливе місце серед українських державних діячів першої половини XVII ст. як один з найбільш активних учасників антиросійських визвольних змагань Івана Мазепи, послідовний борець за визволення України, її суверенність і самостійність.

Даний документ мав яскраво виражені демократичні тенденції. Про це свідчить встановлення представницького органу – Генеральної ради, виборності посад, спроба розподілу повноважень виконавчої і судової влад. Разом із тим, Конституція мала на меті задовольнити перш за все інтереси тих соціальних груп, на які намагався спиратися П. Орлик для повернення в Україну. Проголошення захисту інтересів простого народу мало тут швидше декларативний характер. Конституція значно обмежувала гетьманську владу в інтересах старшини.

Хоча Конституція і не була запроваджена в життя, вона стала видатною пам'яткою української державно-політичної думки в еміграції. Уряд Орлика намагався створити антиросійську коаліцію держав. Але ці намагання виявилися марними – європейські держави не бажали воювати за Україну.

Змістовна унікальність Конституції П. Орлика «як документа на зламі середньовічного та новочасного конституціоналізму» полягає у тому, що він увібрав надбання європейської політико-правової думки та української

демократично-правової традиції. «Пакти й конституції законів та вольностей Війська Запорозького...» серед іншого передбачали: встановлення національного суверенітету; визначення кордонів України; визнання непорушності трьох складових частин правового суспільства законодавчої, виконавчої і судової влади; визначалися принципи внутрішньої і зовнішньої політики майбутньої України; виборну Генеральна Рада, що мала скликатися тричі на рік; гетьман, обмежений законом у діях, генеральна старшина, обрані представники від кожного полку.

Таким чином, можна стверджувати, що Конституція П. Орлика була не просто філософським поглядом науковця-одинака, а величезним нормативним кроком до втілення у цивілізаційний обіг теорії поділу державної влади на законодавчу, виконавчу і судову через юридичний акт, ухвалений установчими зборами представників українського козацтва.

Вважаю, що «Пакти й конституції законів та вольностей Війська Запорозького...» не можна вважати бути Конституцією у сучасному розумінні. Однак, цей документ є договірно-законодавчим актом, деякі пункти якого мають конституційне значення.

УДК 94(477)

ІСАКОВА Наталія Петрівна, канд. іст. наук, доцент
БОНДАР Вероніка, студентка 1 курсу

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ВОЛОДИМИР ВЕЛИКИЙ – ТВОРЕЦЬ СЕРЕДНЬОВІЧНОЇ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ДЕРЖАВИ РУСИ-УКРАЇНИ

У 2015 р. виповнюється 1000 років від дня смерті князя Володимира. У зв'язку з цим Президент України Петро Порошенко підписав указ «Про вшанування пам'яті князя Київського Володимира Великого – творця середньовічної європейської держави Руси-України». Вивчення державотворчої діяльності князя Володимира Великого, впливу його діяльності на політичний та економічний розвиток Європи, на події української історії сьогодні мають не лише науково-пізнавальне, але й практичне значення.

Князювання Володимира Великого (980–1015 рр.) вважається початком розквіту Київської Русі. Це був один із найяскравіших політичних діячів Європи того часу. Володимир залишив у літописі пам'ять про себе як про людину імпульсивну та енергійну, що залюбки вживала життя («Русі єсть веселіє пити»), але також знала як зосередити всі сили для однієї мети.

Володимир у внутрішній політиці обрав інший шлях, ніж його попередники. Уже початок правління Володимира приносить принципові нововведення. У 988 р. князь вживає заходів, що їх історики кваліфікують як адміністративну реформу. Маючи 12 синів, князь Володимир розсадив їх по старих та приєднаних до Києва землях, повністю замінивши в такий спосіб вождів племінних князів. Ця реформа зразу ж дала свій позитивний ефект, адже було усунуто від влади місцевих князів. Влада тепер, навіть на місцях,

була зосереджена виключно у руках династії Володимира, який залучав місцеву аристократію до своєї ради і з нею вирішував всі державні питання.

Князь розпорядився карбувати золоті та срібні гроші – золоті монети «златники» і срібні монети – «срібники». На аверсі цих монет поміщено зображення Володимира, а також напис: «Володимир на столі, а се його злато». Ця фінансова реформа дозволила значно зміцнити становище Київської Русі.

Відповідно до змін у внутрішній політиці, Володимир повів також зовнішню політику. Він полишив далекі воєнні походи, які проводили його попередники, а пішов за голосом громади, яка вимагала від князя, щоб він беріг народні сили. То ж Володимир вів тільки оборонні війни. Знову порушуючи традицію попередників, він звернув свій погляд на Захід і також додав до своїх володінь землі сучасної західної України.

Дуже багато зусиль було витрачено на зміцнення південного кордону. Князь почав розбудовувати прикордонні фортеці. Було побудовано низку городів над річкою Стугоною на південь від Києва і над Десною, Трубежем, Сулою на Лівобережжі. Підступи до Києва прикривали потужні земляні укріплення з дерев'яними конструкціями, так звані Змійові вали. Відтак, оборонна реформа сприяла підвищенню статусу Київської держави в очах світової спільноти. Важливими були також і зв'язки з західними племенами – дулібами, хорватами, тиверцями, які як союзники брали участь у поході на Візантію. Внаслідок виваженої політики володіння князя стали найбільшими в Європі. Вони загалом охоплювали близько 800 кв. км.

Найголовнішим досягненням Володимира стало прийняття християнства. Цією реформою Володимир завершив розбудову держави. Запровадження християнства унеможливило племінний сепаратизм, сприяло консолідації всього давньоруського суспільства. Прийняття християнства вивело Русь в один ряд з європейськими країнами. Відтак зв'язки Русі з іншими державами пожвавилися. Важливим було також і те, що зміцнили зв'язки із Візантією. Це сприяло політичному, економічному, культурному розвитку країни.

Отже, в результаті адміністративної, фінансової, оборонної, воєнної реформ значно зміцнилась Київська держава. Значно знизилася небезпека нападів східних кочових племен. Князь міг впевненіше проводити внутрішню політику, що безперечно позитивно позначилося на добробуті людей. Високого розвитку набула також освіта, культура. За правління Володимира, як вважає історик М.Аркас, Русь перетворилася в найбільшу європейську державу, яка простяглася від Карпат до Волги, від Балтики до Чорного моря.

УДК 94 (477)

ХВІСТ Вікторія Олексіївна, канд. іст. наук, доцент

БРАСЛАВЕЦЬ Олександра, студентка 2 курсу

Національний університет біоресурсів і природокористування України

БАТЬКІВЩИНА ШЕВЧЕНКА – МОЯ БАТЬКІВЩИНА

Кобзар з'явився у моєму житті, коли я була маленькою. Читаючи твори

великого поета, я все більше переконувалася, що Тарас Шевченко – незвичайна людина. Його талант, його любов до рідного краю та біль за долю українського народу і ненависть до поневолювачів, якими просякнуті всі його твори, полонили і завжди тривожили мою душу.

Село Моринці – мала батьківщина Т.Г. Шевченка і моя теж, тому для мене велика честь дослідити його історію. В цій роботі, зокрема, хотілося б зупинитися на двох важливих аспектах, які і становлять її основну мету за завдання: заснування й походження назви самого села та відновлення хати, в якій провів своє дитинство Шевченко і перетворення її на музей.

У 2008 р. першу книгу до 200-річчя Кобзаря – «Моринці. Сторінки історії села Тараса Шевченка та вшанування Кобзаря», видали прикарпатський історик академік Володимир Грабовецький та уродженець Моринців, та Володимир Неумитий який ще будучи студентом у В. Грабовецького писав дипломну роботу про рідне село. У книгу увійшов і літопис села, і розповіді про Шевченківські меморіали, і спогади першого директора музею Шевченка. На вдячність громада Моринець проголосила В.В. Грабовецького почесним громадянином села під першим номером.

Моринська земля має свою дуже давню історію і зберігає безліч таємниць. До цього часу залишається дискусійним питання часу заснування поселення, не однозначним є питання походження його назви. Існує кілька легенд. Перша, зокрема, розповідає, що перші поселенці прибули від південного моря, поселились тут на пагорбах, створили став і назвали його Морин, а село – Моринцями. Друга ж стверджує, що в сиву давнину наші предки морили бджіл димом і таким чином добували мед. Тому, можливо, що назва села походить від слова «морити».

У 1964 р., з нагоди 150-річного ювілею з дня народження Кобзаря, в селі перебував наш земляк, заслужений діяч мистецтв України І.М. Гончар. Його ідея створити хату-музей з інтер'єром часів Тараса Шевченка була підтримана жителями Моринець. Наші земляки з великою повагою відносяться до своєї історії, тому ентузіасти села розпочали збір етнографічних матеріалів. Такий музей зібрав під своїм дахом зразки чумацького знаряддя, народного мистецтва, одягу, речей домашнього вжитку першої половини ХІХ століття.

1989 р. до 175-річниці з дня народження Кобзаря було відтворено дві селянські хатини: хату Якіма Бойка – діда Тараса по його матері, та хату Копія, у якій півтора року жила сім'я Шевченків. З 1992 р. вони увійшли до складу заповідника «Батьківщина Тараса Шевченка».

Саме в с. Моринці 9 березня (25 лютого за старим стилем) 1814 р. народилася четверта дитина у сім'ї Шевченків. Народжений на Тарасія хлопчик, був названий Тарасом, що у перекладі з грецької означає «бунтар».

Мій край має давню і цікаву історію. Я вважаю, що кожному українцю необхідно відвідати наше село, походити по землі, по якій колись бігав малий Тарас і відчутти ту життєдайну енергію, якою вона насичена. І тоді будь-хто зможе сам пересвідчитись, що вона не могла не народити таку людину як Тарас Шевченко.

ІСТОРИЧНІ ВИТОКИ СЕЛИЩА ГРЕБІНКИ МОВОЮ АРХЕОЛОГІЧНИХ ТА ПИСЕМНИХ ДЖЕРЕЛ

Земля, на якій сьогодні живе, трудиться, бореться з незгодами моє рідне селище Гребінки з прадавніх часів називається Пороссям. Ім'я цій землі дала річка Рось. У центральній частині Поросся наші предки і заснували Гребінки.

Красива природа, родючі землі, вигідне стратегічне положення дуже приваблювали перших поселенців. Річка Протока (в літописах згадується під назвою Великий Рут) та її притока, що перетинає селище і бере свій початок у межах села Вінницькі Стави (в літописах згадується під назвою Малий Рутець), на місці свого злиття утворюють такий собі кут і могли служити оборонними рубежами перших поселенців. Саме в утвореному річками куті і народилися перші Гребінки.

Доведено, що гребінківські землі заселяли люди ще за первіснообщинного ладу, про що свідчить знайдена археологами стоянка часів Черняхівської культури в північній частині селища. Чи не вперше археологи виявили на місці стоянки стародавнього племені культову споруду, в якій стояли дубові колони, а також була обладнана яма для жертвоприношення по центру споруди. Були знайдені черепки глиняного посуду, завезеного з Малої Азії.

В часи Київської Русі на берегах Великого Руту і Малого Рутця часто проходили великі і грізні січі з ворогами-кочівниками з південних степів, а також нерідко відбувалися і міжусобні сутички між руськими князями (1151 р.), про що згадується в Руському літописі.

Про проживання людей у цей час на берегах Великого Руту і Малого Рутця свідчить літописець: «У тім же році прийшли половці многі до города Юр'єва. І взяли вони багато веж чорних клобуків по річці Руту. Чорні ж клобуки, зібравшись усі, поїхали вслід за ними і настигли їх на річці Росі. І багато вони побили їх, і здобич усю одібрали од них, і самих захопили більше п'ятисот. Захопили вони також і двох княжичів».

За схематичною картою Київщини IX–XIII ст., поселення людей стояло по праву сторону річки Малий Рутець, яке з півдня було відгороджене оборонними валами. То були перші Гребінки. Оборонні вали брали початок з місця злиття Малого Рутця і Великого Руту і доходили до середньої течії Рутця. Є здогадки, що вони проходили в межах сьогоднішньої вулиці ім. Першого Травня селища.

З офіційних документів видно, що власне селище Гребінки було засноване на початку XVII століття і згадується в якості родового міщанського хутора, коли з метою заселення земель Білоцерківського староства, які дуже

часто спустошували татари (1612 р., 1615 р., 1617 р., 1626 р.) жителям надавалися так звані «слободи» – звільнення від податків протягом 10–15 років. Таким поселенням на важливому торговельному шляху з Києва до Польщі, Угорщини, Чехії, Волощини та на місцеві ярмарки до Таращі, Умані, Богуслава і стали Гребінки. В історичних документах поселення зустрічається під назвою Гребенники, Угребенники. Південна частина звалася Саливінками, і в документах згадується разом з Гребінками як один населений пункт.

У «Словнику української мови» Бориса Грінченка, слово «гребенник» означає ремісника, який робить гребені. Походження назви родового хутора вочевидь пояснюється ремісничим фахом його мешканців.

В часи Руїни Гребенники опинилися у вирі військових дій між гетьманами Лівобережної та Правобережної України, в яких також брали участь польські, московські, татарські війська. В 1665 р. Лівобережний гетьман Іван Брюховецький розгромив у битві під Гребінками польські війська й захопив військовий табір. Від того часу Гребінки були перетворені на укріплене місце, в якому постійно перебував козацький гарнізон. Згодом Гребенники відновилися вже як село й фіксуються в джерелах XVIII століття під назвою Гребінки.

УДК 94(477):314.743

КРОПИВКО Олена Михайлівна, канд. іст. наук, доцент

ГАПОНЕНКО Анастасія, студентка I курсу

Національний університет біоресурсів і природокористування України

РОЛЬ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ В РОЗБУДОВІ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ

Необхідність дослідження української діаспори як суспільного феномена, її кількісного та якісного складу та внеску в економічний, культурний розвиток нашої держави та країн поселення. Українська діаспора своїм буттям урізноманітнює та збагачує українську присутність у світі, а також надає посильну допомогу історичній батьківщині. Тому налагодження, розширення й зміцнення зв'язків з українською діаспорою є першочерговим завданням материкових українців. Перш за все це стосується використання інтелектуального, політичного та економічного потенціалу діаспори для встановлення дружніх і тісних стосунків України з державами проживання зарубіжних українців, посилення ролі, яку відіграє Україна у світовому співтоваристві. У цьому інтереси української держави й української діаспори цілком збігаються.

Сучасна українська діаспора на рівні з єврейською, китайською, вірменською належить до світової, має значний потенціал у сприянні Українській державі в інтеграції до глобального світу, підвищенні її конкурентоспроможності в нових реаліях. Українська діаспора не є унікальним явищем – це живий організм, який зазнає впливів та змін, зумовлених рядом

економічних, політичних та культурних чинників. Українська діаспора вписується в загальну світову діаспору та міграційну мозаїку, з властивими для неї внутрішніми суперечностями, конфліктами різних міграційних хвиль, трансформаційними процесами.

Розвиток українських діаспорних мереж сприяє посиленню впливу діаспори на прийняття політичних рішень в країнах проживання. Прикладом активної політичної діяльності, потенціал української діаспори проявився під час т.з. помаранчевої революції, визнання рядом країн Голодомору в Україні в 1932–1933 рр. Лобіювання інтересів українства є характерним для традиції діяльності українських діаспорних громад Європейського Союзу. Враховуючи, що досягнення високих критеріїв ЄС у сфері демократизації суспільства є однією з головних умов євроінтеграції, поширення європейської практики у цій сфері завдяки представникам української діаспори позитивно впливає на утвердження демократії в Україні, відповідність держави критеріям цінностей та вимогам ЄС.

Також важливим чинником розвитку України з країнами ЄС є потенційні економічні можливості української діаспорної мережі. Підприємці з числа української діаспори своєю економічною діяльністю сприяють інтеграції історичної Батьківщини в сферу міжнародної торгівлі, виступають посередниками налагодження зв'язків між підприємцями України та країнами проживання. Активізація економічної взаємодії України з діаспорою підвищує інвестиційну привабливість України, сприяє розвитку систем платежів, банківських переказів, банківської системи в Україні. Частина представників т.з. "четвертої хвилі (поки-що не дуже великої) вже не є бідними заробітчанами, а мають власні підприємства в країнах проживання, бажають вкладати фінансові активи в українську економіку.

В епоху глобалізації діаспора стає важливим елементом транснаціональних зв'язків, на відміну від звичайних іммігрантських груп. Нове прочитання діаспори має на увазі її синхронний розгляд з погляду глобальних процесів детериторіалізації та транснаціональних міграцій. Уява про діаспору як одну з небезпек і загроз сучасним національним державам і ліберально-демократичному устрою є результатом катастрофи надій і устремлень ХІХ ст. про створення окремої території для кожної раси. На порядку стоїть питання про те, як поєднати національно орієнтовані держави з їх функціями соціального придушення й толерантність, народжувані ланцюгом мегаполісів і хвилею етнічних діаспор, що заявляють усе голосніше про права своїх членів і пріоритетів групової ідентичності. Тому перспективним в подальшому є доцільною концептуальна розробка теоретико-методологічних засад даної проблеми, а також відповідних процедур вироблення рекомендацій для дієвого та ефективного здійснення зовнішньої політики держави.

ЛЕГІОН УКРАЇНСЬКИХ СІЧОВИХ СТРІЛЬЦІВ: РОЛЬ І ЗНАЧЕННЯ В У ФОРМУВАННІ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ АРМІЇ

У перший день Першої світової війни, 1 серпня 1914 р., лідери трьох найбільших галицьких партій утворили Головну Українську Раду (ГУР, голова – К. Левицький). Третього серпня ГУР видала маніфест до українського народу в Галичині, закликаючи до боротьби за визволення України. Однією з перших справ, якою зайнялась ГУР, було створення Української бойової управи (очолив К. Трильовський), а та, в свою чергу, спрямувала свою діяльність на організацію в австрійській армії окремого українського формування, що мало стати зародком української національної армії.

Створення легіону Українських січових стрільців ознаменувало відновлення збройної боротьби за волю України. Хоча його становлення відбувалося в структурах австрійської армії – то був тоді єдино можливий шлях до організації українського війська – це не означало, що стрілецьтво мало намір відстоювати чужі йому інтереси. По-суті, Легіон УСС став втіленням передової політичної думки і виражав сподівання національно свідомої частини галицько-українського суспільства на виборення Української держави. Першим доказом того, що з початку свого існування Українські січові стрільці стояли на національних позиціях, були їхні спроби відмовитися приймати присягу на вірність габсбурзькій династії, які хоч і не увінчались успіхом, зате чітко визначили стрілецькі пріоритети.

Розпочавши свою діяльність як гурт патріотично налаштованих, але погано зорганізованих та переважно далеких від військової служби осіб, до 1917 р. Легіон перетворився у добре вишколену, фактично, українську військову формацію з національною символікою, власними одностроями й відзнаками, а також українською офіційною мовою та українською термінологією.

Загальна чисельність Легіону не перевищувала 2000 осіб. Австрійський уряд дозволяв записуватися до лав УСС лише добровольцям з ландштурму, тобто тих, хто за віком вже не підходив до служби в регулярному війську або за якихось обставин на військову службу не потрапив. Тим не менш, до Легіону часто вступали юнаки з місцевостей, окупованих австрійською армією, а також інтерновані в таборах Вольфсберг і Феліціентель. До початку 1917 р. в стрілецьких лавах відслужили близько 7 тисяч вояків.

В силу своєї малочисельності Легіон, звичайно, не вирішував долю Першої світової війни, на фронтах якої вели активні бойові дії мільйонні армії, тому немає підстав перебільшувати їх значення і роль у військових подіях 1914–1918 рр. Але це ні в якій мірі не применшує ролі і значення УСС.

Історичне значення УСС полягає в тому, що, по-перше, це було перше військове формування українців після знищення українських козацьких полків Катериною II, вони стали зародком майбутньої армії; по-друге, УСС склалися з найкращих представників українського галицького суспільства – вчених, літераторів, журналістів, митців, студентської та гімназійної молоді тощо, які залишили після себе добре задокументовану історію легіону та багату літературно-пісенну спадщину; по-третє, ідейна та культурно-мистецька спадщина УСС стала інтегральною частиною національної свідомості галицьких українців ХХ ст.; по-четверте, була розгорнута велика пропагандистсько-виховна робота серед населення краю; по-п'яте, їх героїзм та самопожертва служили прикладом наступним поколінням борців; по-шосте, конструктивність участі УСС у революційних подіях 1917–1920 рр. (зокрема, на територіях, які були під контролем УСС, не зареєстровано жодного факту насильства щодо цивільного населення).

УДК: 373.1«1941–1943»

БІЛАН Сергій Олексійович, д-р. іст. наук, доцент

ГУЛЕГА Станіслав, студент I курсу

Національний університет біоресурсів і природокористування України

РОЗВИТОК ОСВІТИ В КИЄВІ ЗА ЧАСІВ ОКУПАЦІЇ

Друга світова війна впродовж десятиліть є одним з об'єктів наукових пошуків. Сьогодні існує значна кількість різних трактувань певних моментів цієї трагічної події ХХ ст. Дискусії з проблем Другої світової війни продовжуються, охоплюючи різноманітні аспекти.

Огляд життя населення Києва в окупації до певної міри дозволить відтворити реальну картину. Донині окупаційна політика в освітній сфері Києва мало досліджена. Вивчення та аналіз цієї проблеми розширить знання щодо подій, які відбувалися в окупованому Києві. Вивчення системи освіти, напрямів освітньої політики, підходів окупаційної влади до різних верств населення протягом 1941–1943 рр. дасть можливість глибше вивчити життя Києва.

До початку бойових дій (червень 1941 р.) в Києві працювало 149 шкіл (96 495 учнів), 104 дитячих садки (8 200 дітей) та 19 дитячих будинків (2 455 вихованців). Заняття у школах проходило у 3 зміни. Фахівців з вищою освітою готували 22 виші столиці. Руйнуючи мережу радянських шкіл, окупанти почали відкривати свої початкові, так звані народні школи. Вважалося, що навчанням в цих школах буде охоплено частина дітей віком до 11 років. Усього в Києві було відкрито 40 таких народних шкіл (6 470 учнів). Навчання в народних школах проводилося за букварями, читанками, підручниками складеними у фашистському дусі, на уроках батьківщинознавства всіляко вихвалялась «Велика Німеччина».

За умов жорсткого терору та придушення національної освіти народні школи Києва являли собою досить жалюгідне видовище. Керівник шкільного відділу округу Ігор Гурін згадував: «Пам'ятаю я досить сумну картину діяння

шкіл на Київщині й Чернігівщині, а найсумнішу – в самому Києві: не було чим гріти школи, вчителі й учні голодні, охлялі, знеохочені, а в заданих областях (я мав нагоду спостерігати, коли їздив по картоплю для співробітників із педінституту) ніби й функціонували школи весь зимовий сезон, але... робилося все з таким настроєм, що ніби то відробляється панщина...».

Друкованим джерелом є видання української періодики в 1941–1943 рр. «Українське слово» та її наступник «Нове Українське Слово», у яких, починаючи з перших номерів, значна увага зосереджувалася на питаннях освіти в Україні. Уже в жовтні-грудні 1941 р. «Українське Слово» проводить широку компанію з відновлення середньої та вищої освіти. Практично в кожному номері з'являються невеличкі оголошення про відкриття нового навчального сезону в Києві. Чи не перше повідомлення про реєстрацію учнів з'являється 11 жовтня 1941 р., а 26 жовтня зазначається, що на 1 листопада в Києві будуть відкриті 64 середні школи, 8 чоловічих та 12 жіночих гімназій. Суттєві заходи німецького керівництва щодо шкільної політики були розроблені у 1942 р. директивою «Про створення системи шкільної освіти в Україні». Чим довше працювала українська школа, тим більше виникало питань, пропозицій, зауважень, щодо її роботи: «Треба негайно заповнити програмним матеріалом весь робочий день школи, ввести викладання основ релігії, історії України, потрібно відзначити належним чином усі важливі історичні події та релігійні свята...». Окрім того, усе частіше починають лунати заклики до вивчення крім української мови ще й німецької: «Одночасно з українською, німецька мова широко вживається в більшості наших установ, заводів, шкіл і всяких інституцій».

Альфред Розенберг спробував певною мірою реанімувати освіту, надіславши 23 лютого 1943 р. нові директиви з черговим завданням школам – виховати професійно підготовлені кадри. Для цього було потрібно організувати чотирирічні народні школи. Навчальний рік мав починатися 1 вересня. Проте, ця ініціатива зазнала невдачі через протидії Е.Коха та швидке просування радянських військ влітку-восени 1943 р.

При ворожому ставленні окупантів до української освіти лише незначна частина вчителів могла знайти собі роботу за спеціальністю.

УДК 94(092)

КРОПИВКО Олена Михайлівна, канд. іст. наук, доцент
ГУНІНА Ольга, студентка I курсу

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ШТРИХИ ДО ІСТОРИЧНОГО ПОРТРЕТА ПЕТРА МОГИЛИ

Петро Могила – один із найвідоміших церковних, культурних і громадських діячів України, велич якого справедливо позначена в історії терміном «Могилянська доба». Він – видатний богослов, просвітник, гуманіст, реформатор, фундатор національно-культурного відродження України.

Життя київського митрополита Петра Могили для багатьох ще й сьогодні

є неабиякою загадкою. Про Могилу написано багато праць і в Україні і за кордоном. Його діяльність, як правило, аналізується в трьох аспектах: громадсько-політичному, культурному та релігійному.

Час, у який жив і діяв Петро Могила, був часом крутого історичного повороту в долі українського народу, пов'язаного з національно-визвольним рухом і підготовкою культурно-історичних умов для соціальних та просвітницьких реформ. Він був громадянином у широкому розумінні цього слова. Незважаючи на свою високу церковну посаду, Петро Могила не замикався у мурах монастиря, а розумів церкву, як один із засобів політичної й ідеологічної боротьби. З одного боку, як представник легального табору, своєю діяльністю він давав простір для розвитку національно-визвольного руху в Україні, а з другого – використовував усі свої легальні можливості і зв'язки з Річчю Посполитою для поліпшення долі українського народу.

Меценат українського мистецтва. письменник і публіцист, він залишив близько 20 творів церковно-теологічного, полемічного, просвітницького, філософського та моралізаторського характеру. Зокрема, йому належить розробка і обґрунтування обрядів, характерних для життя українського суспільства того часу, зокрема ритуалу вінчання. За порівняно короткий час П.Могила зумів надати Українській православній церкві чіткої організаційної структури, підніс освіту духовенства, висунув ідеал творчого з дисциплінованого, чернецтва, здійснив реформу церковного обряду, розробив догматику, забезпечивши її необхідною новітньою теологічною літературою.

Життя і церковна служба Петра Могили припали на складний час в історії православної церкви в Україні. В 1596 р. була підписана Берестейська унія, в результаті якої більшість православних єпископів визнала верховенство Папи Римського, а Київська православна митрополія відновила свою єдність з Римокатолицькою Церквою. Петро Могила вважав надзвичайно важливою справою примирення усіх православних – тих, які визнали унію, і тих, які виступали проти неї. Однак його дії, спрямовані на це примирення, викликали неоднозначні оцінки сучасників. Одні вважали Могилу щирим поборником єдності православ'я, інші – рукою королівської влади, що силується обернути православних в уніатів і розірвати зв'язки зі східними патріархами та Москвою. 29 червня 1629 р. у Києві мав бути скликаний помістний собор, предметом обговорення якого мало стати питання примирення уніатів і православних. Але позитивних наслідків собор не дав. Петро Могила докладав усіх зусиль, щоб за час його архімандритства Києво-Печерська друкарня посіла визначне місце як серед інших друкарень України та Білорусі, так і в суспільному житті загалом. За п'ять з половиною років з лаврської друкарні вийшло 15 назв видань. Серед них були і книги самого Петра Могили. В 1628 р. в Лаврі були видрукувані перекладені Петром Могилою з грецької «Агапита діакона главизны поучительны» і «Тріодь цветная», в яких пояснювалися важливість і значення церковних гімнів.

Отже, постать Петра Могили ніколи не переставала цікавити як його сучасників, так і пізніше істориків, викликаючи при тому полярні думки й

судження. Але на яких би рисах характеру чи особливостях діяльності вони не зупинялися, всі одностайні в тому, що це був вольовий, авторитетний, твердий керівник, покликаний своєю добою та її звичаями. В той же час відзначаються і його здібності досвідченого організатора, доброго порадики, мудрого наставника.

УДК 342.228(477)

КРОПИВКО Олена Михайлівна, канд. іст. наук, доцент
КАЛИНИЧЕНКО Роман, студент I курсу

Національний університет біоресурсів і природокористування України

НАЦІОНАЛЬНО-ДЕРЖАВНА СИМВОЛІКА УКРАЇНИ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

З давніх часів жовто-блакитні барви символізували Київську державу ще до хрещення Русі. Після прийняття християнства ці кольори освячувалися образом животворного Хреста. За нашествия татарських орд Батия ця символізація зникла, але згодом відродилася в церковних оздобах, на гербах українських міст. Майже всі герби міст Київщини й України загалом оброблялися жовто-блакитними кольорами. З XVIII ст. полкові й сотенні козацькі прапори Війська Запорозького все частіше виробляються з блакитного полотнища, на якому жовтою фарбою наносять хрест, зорі, зброю, постаті святих. Державний герб УНР (тризуб на синьому тлі) був ухвалений 12 лютого 1918 р. Малою Радою в Коростені. 22 березня 1918 р. тризуб і жовто-блакитний прапор були затверджені Центральною Радою. За гетьманського уряду П.Скоропадського порядок кольорів прапора змінили на жовто-синій. Водночас у 1917–1920 рр. як єдиний державний гімн «Ще не вмерла Україна» (музика М.Вербицького, текст П.Чубинського) законодавчо не був затверджений, використовувалися й інші гімни.

Процес розробки зовнішньої атрибутики сучасної Української держави також не завершений. 15 січня 1992 р. музична редакція Державного гімну була затверджена Верховною Радою України. 28 січня 1992 р. Постановою ВР державним прапором України затверджено синьо-жовтий стяг, а 19 лютого 1992 р. ВР затвердила тризуб як малий герб України та головний елемент великого Державного герба.

Прапор України включає жовто-сині барви. У старовину слово «барва» означало не тільки колір, а й одяг, за яким визначалася належність людини до певної групи. В українців національною барвою стала жовто-синя. Насамперед вона з'явилася у розписах церков та у церковних речах – ризах, фарбованій різьбі іконостасів. Пізніше у творах мистецтва – мініатюрах і прикрасах, у гербах українських земель. Київщина і Галичина мали своїми гербами золотого тризуба на голубому полі та золотого лева на голубому полі. Жовто-синя барва була настільки усвідомленою як національна, що першим парламентом України – Центральною Радою у 1917 р. без жодного сумніву було узаконено жовто-

синій прапор як державний символ.

Тризуб відомий серед на українських землях з II ст. Існує до 30 теорій походження і значення тризуба (сокіл, якір, символ триєдності світу тощо). Перша згадка у слов'янських літописах про ці знаки належить до X ст. У грудні 1917 р. Українська Центральна Рада прийняла тризуб в якості герба УНР. 1 березня проголошено закон про герб, а 22 березня 1919 р. було викладено опис герба з тризубом як головним його елементом. З 22 січня 1919 р. згідно з законом про Злуку тризуб увійшов у крайовий герб Західної області УНР. Залишався він головним елементом герба гетьманської держави П.Скоропадського, а також Директорії. Вперше конституційно тризуб був оформлений як державний герб у травні 1920 р. Всеукраїнською Національною Радою, а вдруге – 1 жовтня 1920 р. спеціальною Урядовою Комісією по виготовленню Конституції Української держави. У 1939 р. тризуб став державним гербом Карпатської Русі, що проголосила самостійність після розпаду Чехословацької республіки. У радянській Україні тризуб піддавався офіційній дискредитації, попри це залишаючись символом національно-визвольного руху.

Восени 1862 р. український етнограф, фольклорист, поет П.Чубинський написав вірш «Ще не вмерла Україна», а отець Михайло (Вербицький) написав для нього музику. Вперше він був надрукований у 1863 р.; став гімном у 1917 р. 15 січня 1992 р. музична редакція Державного гімну була затверджена Верховною Радою України. Але тільки 6 березня 2003 р. Верховна Рада України затвердила Закон "Про Державний гімн України". Законопроект передбачав затвердити як Державний гімн Національний гімн на музику Михайла Вербицького зі словами тільки першого куплета і приспіву пісні Павла Чубинського «Ще не вмерла Україна». виправлена і перша строфа гімну - тепер вона звучить «Ще не вмерла України і слава, і воля» Цей закон підтримали 334 народних депутати, проти висловилися 46 із 433, які брали участь в голосуванні. Не брали участь в голосуванні фракції СПУ і КПУ.

З прийняттям цього закону було завершено формування статті 20 Конституції України. Слова Національного гімну на музику М. Вербицького тепер затверджені законом.

Таким чином, формування української державної символіки має глибокі історичні корені. Історію не можна повернути назад. А тому ніяка ідеологія не зможе ніколи викинути з минулого народу жодної сторінки, особливо ті, які пов'язуються з боротьбою за свободу і незалежність. Герб-тризуб, синьо-жовтий Прапор, Гімн на музику М. Вербицького будуть далі кликати до відродження національної самосвідомості, до творення нового життя, бо відродження – це виведення невмирущих цінностей від витоків народу на рівень культури світової цивілізації.

УКРАЇНА В ЕПОХУ ВЕЛИКОГО ПЕРЕСЕЛЕННЯ НАРОДІВ

Період IV–VI ст. н.е. увійшов в історію як Велике переселення народів – тобто масове переселення племен по всій території Європи. Воно було викликане ростом населення, пошуками родючих земель і пасовищ для худоби, прагненням племінної знаті до збагачення військовою здобиччю. Серед основних причин переселення племен дослідники називають: зміну клімату, збільшення населення і нестачу земель. Велике переселення народів спричинило масове розселення слов'ян в VI ст. по території Європи.

З початку VI ст. напади слов'ян на Візантію частішають. Наприкінці 30-х рр. VI ст. анти разом із середньодунайськими склавинами здійснюють кілька вдалих походів, але у 540 р. взаємини між цими об'єднаннями погіршуються. У 540–542 рр. склавини, об'єднавшись з гуно-булгарами, тричі вторгалися поза межі імперії, навіть зробили спробу захопити Константинополь. У 545 р. анти спустошують Фракію, нападають на Нижню Мезію і Скіфію (Добруджу). З середини VI ст. набіги слов'ян набувають якісно іншого характеру. Перейшовши через Дунай, навесні 550 р. склавини завдають поразки об'єднанім військам Фракії та Іллірії. Восени 551р. відбувається нове вторгнення слов'янських племен в Іллірію: Вважається, що саме з цього часу починається колонізація слов'янами Балканського півострова. У 576 та 577 рр. слов'яно-аварська коаліція нападає на Фракію. У 578 р. слов'яни спустошують Фракію і Грецію, а з 581 р. вони вже окремими невеликими групами розселяються на землях імперії. У 584 р. слов'янське військо на чолі з Ардагастом підійшли до Довгих стін, загрожуючи Константинополю. У 586–588 рр. слов'яни проникають у Македонію, Фессалію, Епір, Аттику і Пелопоннес, досягаючи південних районів Балканського півострова. У 594–595 р. за наказом імператора Маврикія були проведені каральні експедиції на лівий берег Дунаю у володіння слов'ян і аварів. Це не принесло бажаних наслідків і слов'яни продовжили натиск на південь, взявши в облогу у 597 р. Фессалоніки. З початку VII ст. Дунай перестав бути кордоном Візантії. Різні варварські племена отримали можливість безперешкодно заселяти Балканський півострів. Після переправи через Дунай слов'яни-переселенці рухалися у двох напрямках – у Македонію, Фессалію, Албанію, Грецію, Пелопоннес і Крит та до північного узбережжя Егейського та Мармурового морів.

Розселення слов'ян у північному та північно-східному напрямках відбувалося поступово і відносно спокійно. Про експансію слов'ян у лісову зону Східної Європи мовчать писемні джерела, але про це красномовно говорять археологічні матеріали. Характерні риси колочинської культури можна побачити на низці пам'яток, що сягають Південної Московщини. Слов'яни, представлені колочинською культурою, просунулися на північ і

північний схід, займаючи ліві притоки Дніпра і колонізуючи верхів'я Дніпра і Західної Двіни, а також Волги – землі, заселені балтським і угро-фінським населенням. Утворюється своєрідний симбіоз місцевого і прибулого населення, що знайшло вияв у своєрідній матеріальній культурі. Навіть у Середньому Поволжі відкриті пам'ятки лбищінської та іменьківської культур, де поряд з місцевим субстратом простежується слов'янський компонент.

Таким чином, у II-VI ст. спостерігались грандіозні переселення слов'ян по всій території Європи; північно-східні кордони слов'ян постійно розширювалися, виникали нові археологічні культури, в яких слов'янський компонент нарощувався і ніколи більше не зникав.

УДК 94 (477)

ХВІСТ Вікторія Олексіївна, канд. іст. наук, доцент
КОВАЛЕНКО Олександр, студент 2 курсу

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ПОДОРОЖУЮЧИ ВУЛИЦЯМИ РІДНОЇ УМАНІ

Здавна території Уманщина та Тальнівщини були заселені людьми. Вже в IV–III ст. до н.е. тут осіли племена трипільської культури, а пізніше селилися і стародавні слов'яни-землероби. Тому постає потреба ще раз дослідити історію заселення та розвитку Умані, від найдавніших часів до сьогодення. Для мене, як для уродженця і патріота цієї землі, це завдання є принципово важливим та відповідальним.

В 1870-х рр. дослідженням історії Уманщини займався краєзнавець, археолог та дослідник Г.Ю. Храбан, а в 1990-х рр. історик-краєзнавець Бевз Г.П. Нещодавно, в 2008 р., товариство істориків Черкащини ім. І.О. Гуржія, а саме: Бушин М.І., Гуржий О.І., Палій А.Г., продовжуючи досліджувати історико-етнографічну спадщину регіону, зібрали матеріали, які були викладені та опубліковані в книзі «Історична спадщина».

Про Умань як місто уперше згадується в документах 1616 р. І вже у 1760 р. місто отримало Магдебурзьке право – королівський привілей самоврядування.

У XIX ст. місто набуває розвитку як науковий та промисловий центр України. 1859 р. із Одеси сюди переводять Головне училище садівництва, завданням якого було готувати висококваліфікованих садівників і досвідчених науковців у галузі садівництва. На той час це був єдиний у країні вищий навчальний заклад такого напрямку. За тривалий період свого історичного розвитку навчальний заклад неодноразово реорганізовувався. А від 28 грудня 2009 р., йому наданий статус національного і перейменовано в Уманський національний університет садівництва.

Умань є найбагатшою на Черкащині щодо пам'яток історико-архітектурної спадщини. Найстаріша споруда міста – монастир ордену Василя Великого (монастир Василіанів), побудований у II пол. XVIII ст. Прикрашає його і діючий нині Свято-Миколаївський собор (1812 р.). Місто зберегло і

ратушу – символ місцевого самоврядування, що є більш притаманним містам Західної України та Європи. У центрі міста розташовані такі пам'ятки, як міська управа (нині – Педуніверситет) та готель «Європа». А картинна галерея Уманського краєзнавчого музею розмістилася у приміщенні костюлу Успіня Богородиці, пам'ятці першої половини ХІХ ст. Дивовижно, але у місті збереглося аж три будівлі, споруджені за проектом видатного архітектора В. Городецького: готель «Лондон», Вище міське народне училище та чоловіча гімназія.

Враховуючи історичну та архітектурну цінність пам'яток міста, з метою їх збереження та раціонального використання в Умані було створено єдиний в області державний історико-архітектурний заповідник «Стара Умань». Також не можна не згадати про перлину нашої Умані – Софіївку, історія будівництва якої, може бути темою окремого дослідження.

Отже, про це місто можна розповісти ще дуже багато цікавого, що видається інколи і неймовірним. Але лише завітавши до Умані, без поспіху пройшовшись його вузькими вуличками, помилувавшись ландшафтами, можна відчутти подих таких далеких і таких близьких для нас часів.

УДК: 477

КРАВЧЕНКО Наталія Борисівна, канд. іст. наук, доцент
КОСТЮЧЕНКО Ангеліна, студентка 3 курсу

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА НІЖИНА

Ніжин відносять до стародавніх міст часів Київської Русі. Це підтверджує і знайдений в 1852 р. на краю міста знаменитий Ніжинський скарб старовинних російських монет періоду князювання Володимира (200 монет), і знайдений в 1873 р. найбільший на Україні скарб римських срібних динаріїв ІV століття (1312 штук), так званий Пашковський скарб.

У червні 1663 р. в Ніжині зібралась козацька Рада, на якій гетьманом Лівобережної України був обраний кошовий отаман Запорозької Січі Іван Брюховецький. На відміну від попередніх рад, що складались тільки із козацьких старшин, в Ніжинській брало участь багато звичайних козаків і селян («черні»). Звідси назва «Чорна рада».

Значну роль в торговому житті Ніжина того періоду зіграли грецькі купці, які в 1675 р. заснували тут свою колонію. Найбільш цікавою торговою «справою» заповзятих греків варто вважати соління огірків. Свої соління і маринади вони поставляли навіть до Петербургу, до імператорського столу. Тут-таки є перший в Україні пам'ятник овочу – ніжинському огірку.

Ніжин – місто учнів і студентів. 200 років тому тут була заснована Гімназія вищих наук князя Безбородько, що стало початком розвитку вищої освіти на всій Лівобережній Україні. В цій Гімназії вчився Микола Гоголь, тому тепер ця установа має назву Державний педагогічний університет ім. М.Гоголя.

Збереглась з ХVІІІ століття Поштова станція, її стіни пам'ятають

Шевченка, Ломоносова, Фонвізіна, Пушкіна, Грибоєдова, Глінку, Марко Вовчка. Зараз тут знаходиться музей, присвячений розвитку кінної пошти декількох останніх століть.

В місті дуже багато церков. Церква Спаса Преображення. Дата побудови: 1757 р. 17 травня 1861 р. на подвір'ї Спасо-Преображенської церкви, де зупинялась похоронна процесія в час перевезення тіла Т. Г. Шевченко на Україну відбулась панахида. Під час Великої Вітчизняної війни в церкві розміщувався збройовий склад гітлерівських військ. При відступі, німці намагались підірвати храм, але безрезультатно.

Церква Богоявлення. Дата побудови: 1721 р. Богоявленська церква побудована на території колишнього Ніжинського замка (звідси – «Замкова» церква). В радянські часи церква знаходилась на території базару і використовувалась під складські приміщення, зазнавши значних перебудов - замуровані вікна, зроблено перекриття для 2-го поверху - складно було вгадати колишній храм.

Цікава історія пов'язана з Хресто-Воздвиженською церквою в передмісті Ніжина – селі Магерки, побудована церква в 1775 р., пов'язана з іменем Петра Розумовського. В 1753 р. Петро Розумовський, отримавши звання полковника, був направлений в Ніжин, де і командував полком. Під час російсько-турецької війни 1768 р. Петро Розумовський командував козаками Ніжинського полку, що брали участь в поході на Бессарабію. Після смерті П.Розумовського невтішна вдова пожертвувала величезні кошти на будівництво нового кам'яного храму, де і був похований її чоловік.

Місцеві жителі розповідають легенду про те, що відбувалося все в Хресто-Воздвиженській церкві – там поставили домовину з красунею панночкою, яка, як виявилось не померла, а знаходилась у стані летаргічного сну. Відспівувати покійницю покликали якогось семінариста, зовсім недосвідченого зеленого молодика. І коли посеред ночі пані раптом прокинулась – серце семінариста не витримало. Як стояв він посеред церкви, так і гепнувся замертво на землю. З цієї історії написав свою розповідь наймістичніший письменник - Микола Васильович Гоголь.

До речі, саме в Ніжині 4 вересня 1881 р. вперше в світі був відкритий пам'ятник Миколі Гоголю. В театрі, де колись виступав Гоголь, в 1878 р. вперше зіграла Марія Заньковецька (Адасовська), яка виконала роль Наталки в п'єсі «Наталка-Полтавка».

УДК: 477

КРАВЧЕНКО Наталія Борисівна, канд. іст. наук, доцент
КУЛИК Дмитро Сергійович, студентка 1 курсу

Національний університет біоресурсів і природокористування України

АНДРУШІВКА В ІСТОРИЧНІЙ РЕТРОСПЕКТИВІ

На сьогодні історія рідного краю для кожної людини доволі актуальна тема. Кожен людина має знати історію своєї маленької батьківщини. Також

саме історії різних українських регіонів, сіл, міст складають історію України.

Андрушівка – місто, районний центр Андрушівського району Житомирської області, розташоване у південно-східній частині області, на берегах річки Гуйви.

Починаючи з XVII століття село стало власністю польських магнатів Бержинських, на яких селяни працювали три дні на тиждень, сплачували грошовий та натуральний оброк. Бержинські також звели на березі ставка палац, розбили парк.

Економічне і соціальне піднесення Андрушівки пов'язане з побудовою тут у 1848 р. першого на Житомирщині цукрового заводу. В 1859 р. Андрушівку було віднесено до розряду містечок. Цукрозаводчики Терещенки звернули увагу на Андрушівку досить скоро, і в 1869 р. і завод, і графський маєток дістався їм. Парк було розширено за Артемія Терещенка, цегляний палац складної форми в часи М.І. Терещенка перебудовано в стилі французького неоренесансу. У 1883–1914 роках здійснювалась перебудова та модернізація місцевого заводу – він, розташований на околиці Андрушівки, функціонує і дотепер. В 1871 р. на кошти Артемія Терещенка в Андрушівці відкрито однокласне училище, а невдовзі – двокласне. В 1911р. в Андрушівці вже налічувалося 2 359 осіб.

Радянську владу в Андрушівці вперше встановлено в січні 1918 р. 25 січня 1919 р. в Андрушівському палаці Терещенків був організований матросом-балтійцем М. Попелем перший Волиньревком, а в червні 1920 р. тут же розмістився штаб Першої кінної армії Семена Будьонного, про що дотепер сповіщає меморіальна дошка. Загалом під час громадянської війни Андрушівка неодноразово переходила від однієї влади до іншої, радянську владу остаточно було встановлено 8 червня 1920 р. У серпні 1920 р. підприємства в Андрушівці були націоналізовані. В 1920 р. Андрушівське двокласне училище перетворено на трудову семирічну школу.

Після адміністративно-територіальної реформи з березня 1923 р. Андрушівка (до того містечко Андрушівської волості Житомирського повіту) стала районним центром Бердичівського округу Київської губернії, що позитивно позначилося на її економічному та культурному розвитку.

У 1927–1928 роках відбулась модернізація Андрушівського цукрового заводу, що дало можливість підвищити потужність підприємства. З 1930 по 1932 роки – Андрушівка у складі Бердичівського району, з 1932 по 1937 рр. – Київської області, а з 1937 р. дотепер – Житомирської області. Від 1938 р. Андрушівка – селище міського типу.

У період II Світової війни Андрушівка перебувала під німецькою окупацією з 10 липня 1941 р. по 27 грудня 1943 р. Гітлерівці закатували і розстріляли 460 мирних жителів, в тому числі 216 дітей та 25 стариків, вигнали на примусові роботи до Німеччини 84 особи. Під час тимчасової окупації в містечку діяла підпільна група В. Мехеди та О.Сорокіна. З 9 січня до 29 лютого 1944 р. в селищі розміщувався командний пункт штабу 1-го Українського фронту – тут, зокрема, перебував визначний радянський полководець, генерал

армії М.Ф. Ватутін. На честь загиблих в Андрушівці був споруджений обеліск Слави, встановлений пам'ятник.

У повоєнний час у Андрушівка відбудовувалась, в першу чергу місцевий цукрозавод, що запрацював 12 жовтня 1944 р. Від 1975 р. Андрушівка має статус міста. В Палаці Терещенків знаходиться міська середня школа № 1.

Від 2001 р. у передмісті Андрушівки діє приватна Андрушівська астрономічна обсерваторія. У 2003 р. обсерваторією було відкрито астероїд головного поясу астероїдів, який згодом було названо на честь міста – 133 293 Андрушівка.

УДК 37.017(092 Сухомлинський)

ІСАКОВА Наталія Петрівна, канд. іст. наук, доцент

КУРИЛКО Олена, студентка I курсу

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ПЕДАГОГІЧНА СПАДЩИНА В. СУХОМЛИНСЬКОГО – УНІКАЛЬНЕ ЯВИЩЕ В ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ОСВІТИ

Теоретична, літературно-педагогічна творчість і практична діяльність видатного українського педагога Василя Олександровича Сухомлинського увійшла до історії вітчизняної педагогічної думки помітною сторінкою. Актуальність моєї теми полягає у тому, що педагогічна концепція В. Сухомлинського є невичерпним джерелом гуманізму, який важливий у вихованні будь-якого покоління, в тому числі і сучасного. В.Сухомлинський вважав, що виховання гуманізму й людяності повинно стати одним із завдань діяльності школи і вчителя.

Народився В Сухомлинський 28 вересня 1918 р. в селі Василівці (Кіровоградської обл.) у селянській сім'ї. Тут минули його дитинство й юність. З 1935 р. починається педагогічний шлях В. О. Сухомлинського. І вже в 1948 р. Василь Олександрович стає директором Павлівської середньої школи і беззмінно працює протягом 23 років до кінця своїх днів. Ці роки стали найпліднішим періодом його науково-практичної та літературно-публіцистичної діяльності. Звичайну сільську школу він перетворив у справжню педагогічну лабораторію.

В. Сухомлинський створив психолого-педагогічну систему, в якій усе зосереджено навколо дитини – людини. Це надзвичайно потужна і гуманістична педагогіка побудована на походженні тієї філософської істини, що освіта, виховання й розвиток людини – це передусім утвердження гармонії розуму і серця. В. Сухомлинський вважав за необхідне не забути спочатку заглянути в душу дитини, і вже на цій основі здійснювати процес навчання і виховання.

Школа, на думку Василя Сухомлинського, – це не комора знань, а світоч розуму, святиня і надія, духовна колицка народу, норавливе дитя суспільства. Це світ душевних людських доторкань, зосередження добрих почуттів, тонких переживань. Найголовнішим, найглибшим і найміцнішим надійним каменем

педагогічної системи В.О. Сухомлинського є виховання у кожного вихованця поваги до самого себе. Він вважав, що до того часу, поки є самоповага, існує й школа. На його думку, повага до людської гідності та виховання самоповаги є сферою педагогічної творчості і великого інтелекту педагога.

У одній із останніх праць «Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості» він так розкриває сутність поняття «всебічний розвиток»: «це створення індивідуального людського багатства, яке поєднує в собі високі ідейні переконання, моральні якості, естетичні цінності, культуру матеріальних і духовних потреб... Справжній всебічний розвиток – це гармонія того, що людина дає суспільству і того, що вона одержує, споживає...». В.Сухомлинський глибоко розкриває внесок кожного предмета у загальноосвітню підготовку, доводячи, що лише їх поєднання формує у комплексі культуру мислення, мовлення, виховує культурну людину.

Гуманізм В.О. Сухомлинського особливо яскраво виявився у його ставленні до організації навчання учнів. Розумову працю дітей педагог розглядав як засіб розвитку розумових сил і здібностей, засуджуючи механічне заучування і неусвідомленість знань. Особливу увагу звертав педагог-гуманіст на специфіку роботи з дітьми із заниженою здатністю до навчання. З такими дітьми, вважав він, треба працювати делікатно, з індивідуальним підходом.

Висока гуманістична позиція В.О. Сухомлинського виявилася і в його ставленні до сім'ї. Він вважав, що гармонійний, всебічний розвиток можливий лише за умови, коли школа і сім'я будуть діяти одноставно і стають одностайними у спільній роботі.

Отже, у творчій спадщині В.О.Сухомлинського розглядаються проблеми змісту освіти, мотивів пізнавальної діяльності, методики навчання дітей, контролю і керівництва навчально-виховним процесом, підготовки вчителя та багато інших. Хоч вони і не є новими в українській педагогіці, проте педагог бачив у них нові проблеми та підходи до їх вирішення, що є прикладом творчого підходу до теорії та практики виховання.

УДК 72.036

ЛАНОВІЮК Людмила Петрівна, канд. іст. наук, доцент
МАЛИК Антон, студент 1 курсу

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ОЛЕКСІЙ БУТОВСЬКИЙ І ЙОГО ВКЛАД У РОЗВИТОК ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ, СПОРТУ ТА ОЛІМПІЙСЬКОГО РУХУ

Україна дала світові чимало непересічних особистостей, які свого часу активно впливали на хід соціально-політичних, військових, спортивних та інших міжнародних подій. Серед них особливе місце належить видатному міжнародному спортивному діячеві, одному з ініціаторів відродження сучасних Олімпійських ігор, члену першого складу Міжнародного Олімпійського Комітету, нашому землякові генерал-лейтенанту Олексію Дмитровичу

Бутовському. Він багато зробив для відродження сучасного олімпійського руху, створення теорії і методики фізкультурної освіти, історії спорту, системи підготовки фахівців із фізичного виховання для військових і цивільних навчальних закладів.

Народився О.Д. Бутовський 9 червня (за старим стилем) 1838 р. Дитинство його минуло в с. Пелехівщина, зараз зникле село Глобинського району Полтавщини, в родовому маєтку батька. Олексій з дитячих років відзначався працелюбністю, цікавістю до всього нового, любов'ю до військової справи, фізичної культури, художньої літератури, історії та іноземних мов. Ще юнаком він успішно оволодів англійською, німецькою і французькою мовами, причому останню знав досконало. Бутовський закінчує Полтавський кадетський корпус та Миколаївську інженерну академію, проходить службу в регулярних військах, бере участь у бойових операціях, працює офіцером-вихователем військової гімназії Санкт-Петербурга.

Наприкінці 80-х років XIX ст. О.Д.Бутовський уже один з відомих і визнаних в Росії фахівців у галузі фізкультурної освіти, фізичного виховання й спорту. Його ім'я стає знаним і в країнах Західної Європи, куди він неодноразово виїжджав вивчати передовий досвід у сфері фізичного виховання та спорту. Він бере участь в організації і проведенні в червні 1894 р. в Парижі Міжнародного атлетичного конгресу, на якому була затверджена Олімпійська хартія – основний правовий документ з відродження Олімпійських ігор та обрано керівний орган – Міжнародний Олімпійський Комітет, куди від Російської імперії увійшов О.Д.Бутовський, у складі якого він перебував до 1900 р.

1896 р. О.Д. Бутовський, як член МОК, перебував на перших Олімпійських іграх в Афінах, які проводилися з 6 по 15 квітня (новий стиль). На все, що відбувалося, він дивився з великою цікавістю. Це був інтерес визнаного фахівця-професіонала, який умів спостерігати і глибоко аналізувати події. І в той же час відчував глибоке розчарування й гіркоту через відсутність серед учасників перших Олімпійських ігор спортсменів Російської імперії.

Докладно про першу Олімпіаду О.Д. Бутовський пише у своїй праці «Афіни навесні 1896 року», в якій він постав як уважний спостерігач, глибокий аналітик і професійний публіцист.

Поступово, але невпинно олімпійський рух завдяки невтомній праці О.Д. Бутовського починає поширюватися на теренах Російської імперії.

Життєвий шлях і державницька діяльність нашого земляка, полтавчанина Олексія Дмитровича Бутовського в царині розвитку і пропаганди фізичної культури, спорту та олімпійського руху – явище унікальне та гідне наслідуванню. Його праці, як видатного теоретика і пропагандиста фізичної культури і спорту, залишаються актуальними і в наш час. Його енергія і вміння працювати над поставленою метою повинні стати зразком для нинішнього покоління.

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ ТА ЇЇ РОЛЬ У ВИРІШЕННІ СУЧАСНОГО РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОГО КОНФЛІКТУ

Збереження світового балансу залежить від дотримання світовими лідерами угод, що були укладені в період від закінчення Другої Світової Війни і до сьогодні. Їх порушення може викликати незворотні зміни у розвитку всієї людської цивілізації.

Сьогодні, як і на початку ХХ ст., значне місце в процесах світової політики посідає українське питання. Україна стала однією із держав, які 26 червня 1945 р. підписали Статут Організації Об'єднаних Націй. Сам факт того, що Україна стала однією із держав-засновниць ООН, має величезне історичне значення; тим самим вона стала суб'єктом світової політики.

У першій статті статуту ООН визначені її пріоритетні завдання: "Организация Объединённых наций преследует цели поддерживать международный мир и безопасность (...) и подавления актов агрессии или других нарушений мира и проводит мирными средствами согласии с принципами справедливости и международного права, улаживание или разрешение международных споров и ситуаций, которые могут привести к нарушению мира."

Керуючись принципами, викладеними у статті, з виникненням так званої "Кримської кризи" проти Російської Федерації було введено перший пакет санкцій у середині березня 2014 р. Потрібно уточнити, що санкції ввели у більшості своїй країни, що є членами Європейського Союзу, а також країни, що дуже тісно співпрацюють з Україною або США. Сама ж ООН лишилася трохи осторонь цього процесу.

Більшість санкцій, введених у 2014 р., стосувалася лише обмеженої групи приватних осіб; по-суті їх введення не знімало гостроту проблеми. Не зважаючи на процеси наростання кризи, ООН не вдавалася до конкретних дій, які б запобігли початку військового конфлікту, хоча «від'єднання» АРК Крим і її «приєднання» до Російської Федерації відбулося 16 березня, а отже від моменту порушення державних договорів про цілісність і неподільність України, у тому числі порушення 133 статті Конституції України, за якою Автономна Республіка Крим є невід'ємною складовою частиною України, пройшло чотири з половиною місяці (4 місяці і 14 днів).

За Статутом, будь-яке рішення може бути прийнято лише якщо за нього проголосують усі 15 країн, що є постійними членами Ради Безпеки та ще чотири країни, що не входять до постійного складу. При цьому країна, якщо вона є учасницею конфлікту, має утриматись від висловлення своєї думки.

З огляду на те, що Росія є постійним членом, і, водночас, учасником конфлікту, за Статутом не має права голосу, а отже не погоджується з

рішенням. Таким чином, навіть якщо всі інші 14 країн, що входять до Ради Безпеки проголосують за якийсь проект, направлений проти Російської Федерації, він все одно не зможе бути прийнятим.

Даний прецедент зумовленим тим, що сьогоднішня ситуація не розглядалася як можлива при заснуванні ООН. Як і більшість світових політичних структур, Рада Безпеки та загалом Організація Об'єднаних Націй потребують змін, що будуть відповідати новим реаліям.

УДК 93/94-055

ІСАКОВА Наталія Петрівна, канд. іст. наук, доцент

НАСИКО Наталія, студентка 1 курсу

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ЖІНКИ КОЗАЦЬКОЇ ДОБИ

Старі ікони доносять до нас одухотворені, просвітлені обличчя наших жінок ще від прадавніх часів і часто з книжкою в руках. Вони не тільки були дружинами високопоставлених чоловіків із українських князівських родів, шляхти та козацької старшини, а й самі були політиками, ученими, митцями. На протязі всієї історії України немало з них в культурно-освітній, політичній, і навіть військовій діяльності не тільки не поступалися перед чоловіками, а й перевершували їх. Але завжди на різних життєвих шляхах і перехрестях українська жінка стояла на боці милосердя, несла велику любов і сімейне тепло.

Постійна відсутність чоловіка-козака, що пішов на Січ, у похід або загинув, сприяла формуванню в українській жінці стійкості, незалежного характеру. Але тернами був укритий цей шлях до незалежності. За відсутності чоловіка треба було виховувати дітей, сіяти хліб, самій вирішувати важливі справи. Все це підносило на вищий щабель її власну гідність і авторитет, сприяло формуванню самостійності й волелюбства.

Почуття гідності та поваги, що оточували українську жінку в козацькі часи, сприяли тому, що вона підносила до високого розуміння інтересів народу і Вітчизни. Збереглися адміністративні документи дружини Богдана Хмельницького – Ганни Золотаренко, котрі свідчать про її освіченість, розуміння тогочасних проблем України. Не лише роллю дружини обмежувалось її життя. Вона була спільницею і помічницею гетьмана, який поважав її і повністю довіряв. Задokumentовано підписи дружин гетьманів і козацької старшини. Наприклад, дружин Петра Сагайдачного, Данила Виговського, рідного брата відомого гетьмана. Жінка фастівського полковника, керівника визвольного руху на Правобережній Україні – Семена Палія – вміла вигідно переговорити з іноземними послами, які приїздили в «Палієву державу». У відповідальний момент українки проявляли себе і як військові організатори. Наприклад, Софія Ружинська, волинська княгиня, на чолі військового загону козаків, що налічував понад 6000 чоловік піхоти й кінноти, приступом здобула замок у місті Черемоші. Ганна Борзобагата-Красенська, що управляла скарбницею Луцької єпархії, з мечем в руках змагалась проти загонів

польського короля Стефана Баторія. За словами очевидців, вона була справжнім воїном, не поступалась у володінні зброєю досвідченим лицарям.

Під час оборони міста-фортеці Буші (зараз село Вінницької області) в листопаді 1654 р. Олена Зависна вбила свого чоловіка, сотника Зависного, який підло зрадив захисників фортеці. В нерівному бою більшість воїнів полягла і польсько-шляхетське військо вдерлося до фортеці. Олена підпала порохом, від вибуху якого загинуло багато ворогів і вона сама. Сестра волинського полковника Івана Донця стала кавалеристкою. Всю кампанію 1649 р. на Волині проти польських військ вона провела в боях, надихаючи своїм прикладом навіть досвідчених козаків.

Отже, ми бачимо, що українська жінка в часи козаччини була вірним і надійним спільником свого чоловіка у боротьбі за соціальне і національне визволення народу. Але найбільший внесок вона зробила для козаччини, виконуючи обов'язки берегині сімейної оселі. Світло і тепло родинного вогнища, яке жевріло під впливом душі жінки – господині й матері, природно втілювало ідеали народної педагогіки у вихованні малих дітей. Основними з цих ідеалів є: взаємоповага, любов до праці, гідність, патріотизм, самостійність, волелюбство. Жінки з освічених верств українського суспільства були активними просвітительками. Прикладів того чимало. Так, Олена Горностаєва з родини князів Чорторийських була фундатором Пересопницького монастиря, Ганна Гойська заснувала Почаївський монастир, де була друкарня.

Жінки козацької доби – це Берегині дому й рідної землі, господині й виховательки, врешті, за необхідності, дипломати і воїни, рівні у правах і обов'язках серед громадян волелюбної української спільноти. Духовність, освіченість, культура, витонченість, самостійність, волелюбність допомагали українській жінці здобувати любов і пошану, зберігати гідність навіть за межами Батьківщини, куди вони потрапляли як бранки чи невільниці.

УДК 378.1131 (092 Максимович)

**ІСАКОВА Наталія Петрівна, канд. іст. наук, доцент
НЕДОЛУГА Луїза, студентка 1 курсу**

Національний університет біоресурсів і природокористування України

М.О. МАКСИМОВИЧ – ПЕРШИЙ РЕКТОР КИЇВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ СВЯТОГО ВОЛОДИМИРА

Михайло Максимович – один із останніх у світовій науці вчених-енциклопедистів. Важко навіть перелічити всі сфери його діяльності: ботаніка, історія, етнографія, лінгвістика, археологія, філософія, поезія... Діапазон інтересів, різнобічність і творча обдарованість Максимовича, вільне володіння давніми й сучасними мовами, а також глибокі знання майже всіх слов'янських мов вражали його сучасників.

Народився Михайло Олександрович 3(15) вересня 1804 р. на хуторі Тимківщина (с. Богуславець) Золотоніського повіту Полтавської губернії (нині - Черкаська область). Початкову освіту здобув у Золотоніському

Благовіщенському монастирі, потім вступив до Новгород-Сіверської гімназії.

По закінченні навчального закладу М.Максимович вступає до Московського університету на відділ словесності, але через два роки переходить на природничо-математичний факультет.

Після закінчення природничого відділення у 1823 р. М. Максимовича залишили при університеті для наукової і викладацької роботи. Почавши читати лекції з ботаніки, він у 1827 р. захистив дисертацію на тему «Про системи рослинного царства», продовживши роботу, почату ще у XVIII столітті шведським біологом Карлом Ліннеєм.

У травні 1834 р. М. Максимовича запрошують до щойно створеного Київського університету святого Володимира, де він спершу працює професором, а з жовтня того ж року стає першим й наймолодшим (неповних тридцяти років) ректором, яких будь-коли знали європейські університети. Час цей був надзвичайно плідним для вченого, і він дуже багато зробив для організації навчання. Не маючи власних приміщень, університет орендував приватні будинки на Печерську. Не вистачало підручників, лабораторій, відсутня була власна видавнича база. До службових обов'язків ректора включили опіку над Київським учбовим округом, а це початкові та середні навчальні заклади чотирьох губерній: Київської, Чернігівської, Подільської і Волинської.

Роки роботи в університеті ознаменувались помітними науковими досягненнями, особливо в історії і філології. Одна за одною виходять друком монографії з історії Київської Русі та середньовічної України: «Звідки пішла руська земля», «Про походження варягів-русів», «Розповіді про Коліївщину», «Вісті про гайдамаків» та інші. Багато зробив вчений для висвітлення і популяризації «Повісті временних літ», «Руської правди», «Слова о полку Ігоревім», яке він перекладає сучасною йому українською мовою.

Особливе місце відводив Михайло Олександрович дослідженню теми козацтва. Великою його заслугою є встановлення правди про Богдана Хмельницького – представника «слави козацтва Південної Русі». Одним з перших серед вітчизняних істориків він показав справжнє значення Визвольної війни українського народу. В журналі «Основа» у 1861 р. М. Максимович надрукував «Листи про Богдана Хмельницького». Він вивчив багато архівних документів, зібрав рідкісні відомості з історії міст і сіл України, які й до нашого часу не втратили наукової цінності.

Без сумніву М.О. Максимович – один із перших дослідників історії України, основоположник історіографії, української етнографії, фольклористики.

У 1835 р. у зв'язку з хворобою Михайло Олександрович йде з посади ректора, однак учений ще ціле десятиліття читає лекції з філології у Київському університеті, працює у Київській археографічній комісії. Решту життя М.О.Максимович присвятив винятково науково-літературній діяльності, яку провадив на своєму хуторі Михайлова Гора біля с. Прохорівки Золотоніського повіту. Тут учений створив найбільше своїх праць – близько 250.

Пророчі слова Михайла Максимовича – «щоб науки зріднити з розумом народу, треба розробляти їх рідною мовою» – актуальні і в наші дні.

УДК 316.334.56(477)«13/16»

КРОПИВКО Олена Михайлівна, канд. іст. наук, доцент
ПАЛІЄНКО Ірина, студентка 1 курсу

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ВПЛИВ ЦЕХІВ НА ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ СТРУКТУРИ МІСТ УКРАЇНИ В ДОБУ ПІЗЬНОГО СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ ТА НОВОГО ЧАСУ

Цех – закрите об'єднання ремісників однієї або споріднених спеціальностей. Розквіт цехових організацій на території Європи прийшовся на XIII–XIV ст.

В містах України цехові організації в класичному європейському вигляді не сформувались. Тому об'єднання купців та ремісників, які існували у Київській Русі, не можна вважати аналогом класичних європейських цехів. Суттєвою обставиною, що відрізняла руське купецтво та ремісництво від західноєвропейського, стала відсутність самоврядних організацій, як власне й міщанський стан загалом.

Тогочасне суспільство було чітко структуроване, відповідно до складних зв'язків ієрархії та субординації. Не існувало заняття чи фаху, які не мали б чіткого соціального місця чи статусу, який визначався сукупністю критеріїв, пов'язаних із сім'єю, роботою, заможністю, участю в певних організаціях які слугували інструментом соціального поділу, розрізнення та структурування. Ремісники не відчували себе ізольованими від загалу, безпомічними жертвами, яким диктували свою волю вищі владні інститути. Вони постійно перебували у динамічній суспільній боротьбі, але не стільки для здобуття матеріальних благ, скільки для підтримки свого соціального статусу і пошуку належного і почесного місця у соціальній драбині.

Організовані в цехи ремісники мали свій внутрішній кодекс поведінки, дисципліни, санкцій (діяли цехові суди), свої обряди, касу (цехова скринька), прапор, печатку, знак і навіть цехове вбрання для різних урочистостей. Спільно відбували братчики релігійні свята, опікувалися якоюсь церквою чи каплицею. З своїх фінансових засобів цехи утримували варту, допомагали міській поліції і пожежній службі – члени цеху були зобов'язані з'являтися на місце пожежі з усім необхідним інструментарієм (Чернігівські кравецький, шевський, різницький та пекарський цехи мусили мати: «по 3 бочки з водою, 4 пожежні відра, по 4 щити, 2 гаки, 2 драбини й по 2 вил»).

У Чернігові у другій половині XVII ст. існував цех, до якого входили ковалі, слюсарі, димарі, мечники, колісники, золотники, конвісарі, римарі, токарі, склярі, стельмахи, теслі, колодії, шитники та інші «молотом працюючі». З розвитком ремесла і поглиблення спеціалізації окремих галузей, майстри вузьких професій виділялись у самостійні цехи. Але в невеличких містах цей процес відбувався повільніше, тут об'єднані ремісничі корпорації зберігалися

аж до початку ХІХ ст. У містечках та селах, зазвичай, був один цех, який об'єднував усіх ремісників (у Літках на Чернігівщині до одного цеху належали ковалі, бондарі, римарі, теслярі, пильщики і музики).

Цехи українських міст здебільшого склалися з ремісників-чоловіків. Але в деяких ремеслах, де специфіка виробництва не вимагала великої фізичної сили і в яких традиційно здавна працювали жінки, відомі й жінки-майстрині. До таких ремесел, зокрема, належали кравецьке, ткацьке, хлібопекарське. Існували також цехи, що виключно з жінок, такий цех був зафіксований у м. Борзі на Чернігівщині. Він об'єднував бубличниць і нічим не відрізнявся від об'єднань, які склалися з чоловіків, але посадові особи в ньому обиралися з чоловіків майстринь, що входили до цеху.

Цехи в своїй більшості не поділялися за етноконфесійною ознакою. В західноукраїнських містах, таких, як Львів, Перемишль, Самбір, ремісників-українців, а також представників ін. етносів-некатоликів обмежували в правах при вступі до цеху і навіть виганяли з деяких об'єднань, що вважалися престижними. І якщо в ХV – першій половині ХVІ ст. це було характерно тільки для Галичини та Західного Поділля, які перебували під владою Польщі, то після Люблінської унії дані явища почали поширюватись і далі на схід, зокрема в міста східного Поділля. В результаті досить часто утворювалися цехи, що об'єднували тільки або католиків, або православних.

Таким чином, цехи являли собою ієрархічні корпорації, які мали самодостатній характер і поширювали вплив на всі сторони життя своїх членів. Крім суто економічних, ремісничі об'єднання виконували й інші функції – соціалізації, професійного навчання молоді та підтримки церкви. Вони відіграли значну роль в процесі формування соціальної структури в містах України в ХІV–ХVІІ ст.

УДК: 791.43.03

**БІЛАН Сергій Олексійович, д-р. іст. наук, доцент
ПЕТЛИЦЬКИЙ Андрій, студент I курсу**

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОГО КІНЕМАТОГРАФУ

Англійський режисер Альфред Хічкок якось сказав: "Фільм – це життя, з якою вивели плями нудьги". Дійсно, хороше кіно заворожує, дивує, змушує замислитися над тим, що відбуваються в житті людини. Як книга для письменника, музика для музиканта чи картина для художника, кіно для режисера – це спосіб вираження власних думок, почуттів і бажань. Кінематограф є своєрідним мотивом, спонукальною дією до активного втручання в своє життя і зміни його до ідеалу.

В 1885 р. винахідниками кінематографа стали французи, брати Луї і Огюст Люм'єри. Апаратура Люм'єрів виявилася дуже зручною, з її допомогою можна було легко знімати і демонструвати фільми на великому екрані, що і зумовило успіх їхнього винаходу. "Кінематограф" або "сінематограф" – саме

так називався їх пристрій.

У вересні 1896 р. в Харкові фотограф Альфред Федецький зняв кілька хронікальних сюжетів. А вже в грудні він влаштував кіносеанс у Харківському оперному театрі. Піонери українського кінематографу початку 1900-х років віддавали перевагу екранізації популярних українських вистав «Наталка Полтавка» (за участю відомої актриси Марії Заньковецької), «Москаль-чарівник», «Наймичка». Тоді ж була спроба створити фільм на історичну тематику «Богдан Хмельницький» за п'єсою Михайла Старицького.

В Радянській Україні з 1919 р. починається кіноіндустрія, якій надавали державний характер. В 1922 р. було засновано Всеукраїнське фотокіноуправління, якому вдалося освоїти одеську та ялтинську кіностудії, а в 1928 р. ввести в дію київську (в майбутньому ім. О. Довженка) – одну з найбільших та найсучасніших на той час у світі. У Одесі проходили зйомки багатьох фільмів, що ставили московські кінорежисери. У 1925 р. на екрани країни вийшов фільм Сергія Ейзенштейна «Броненосець Потьомкін», що увійшов в десятку кращих фільмів світового кінематографу і став візитною карткою Одеси.

У 1930 р. в Україні з'являється перший звуковий фільм – документальна стрічка Дзиги Вертова «Симфонія Донбасу», а наступного року глядачі почули голоси акторів у художньому фільмі О. Соловйова «Фронт». Разом з тим, у цей час були зняті і справжні кіношедеври. До них можна віднести фільм «Райдуга» Марка Донського за сценарієм Ванди Василевської, який з надзвичайною художньою силою передає трагедію окупованого фашистами українського села. Фільм здобув низку міжнародних нагород, серед них премія «Оскар» (1944 р.) в номінації «найкращий іноземний фільм».

Український кінематограф 1960–1970-х років представлений іменами світової величини: режисери Сергій Параджанов «Тіні забутих предків» (Друга премію на VII Міжнародному кінофестивалі в Аргентині), «Криниця для спраглих» Юрія Ілл'єнка (1965 р.), «Камінний хрест» Леоніда Осики (1968 р.), «Вірність» Петра Тодоровського (1965 р.). Однак реакційна політика так званого «застою» фактично знищила українське поетичне кіно. Режисер С. Параджанов був вилучений з кінематографу і громадянського життя.

За стилістикою близькою до українського поетичного кіно була знята в 1967 р. на «Мосфільмі» стрічка «Вій» за однойменною повістю Миколи Гоголя. Картину також вважають першим радянським фільмом жахів.

Отже, кінематограф за своєю природою був демократичним: він дарував можливість публіці скуштувати естетичні задоволення, раніше їм не доступні. На сеансах кіно глядачі знайомилися з класичними творами літератури, музики і театру. За короткий час кінематограф міцно увійшов в життя і став унікальним процесом сходження кіно від дивного атракціону до висот справжнього мистецтва. Кінематограф – передусім індустрія, галузь економіки спрямовано на задоволення «усереднених бажань» більшої частини суспільства, що приносить непоганий прибуток.

КУЛЬТОВІ КАМЕНІ ДРЕВЛЯН

З найдавніших часів людина вірила в існування надприродної Вищої Сили, шанобливо сповідувала традиції та релігійні обряди, поклонялася Богам. Наші пращури древляни приділяли велику увагу культу каменя, вважали що камінь може допомогти і живим і мертвим, вірили в його чудодійні властивості. Пройшовши через віки, особлива релігія – дійшла й до наших днів.

Нині в багатьох регіонах залишились валуни, що зачаровують своєю загадковістю, приваблюють увагу вчених звідусіль. Так, на Рокитнівщині (Рівненська область) стоять величні стародавні пам'ятники, споруджені з одного або кількох блоків дикого каменя. Їх називають мегалітами. Мегаліти бувають трьох різновидів: менгири, дольмени і кромлехи. Вважають, що ці камені пов'язані з релігійними традиціями, які сягають сивої давнини і зберігаються в народних звичаях нового часу. Люди поклонялися каменям, оскільки бачили в них надприродну енергію, яка може допомогти, захистити їх, мертвих чи живих.

Виявляється, що кожен камінь присвячувався окремому Богові, то ж молитовне звернення до каменів було не «шануванням природи», як вважали у ХІХ столітті, а шануванням богів, що дає право стверджувати: перед нами розкриваються фрагменти справжньої слов'янської релігії.

У народних віруваннях сучасності збереглися сліди шанування каменів. Жінки читають «Отче наш» і молитву на честь Богородиці щоразу, коли проходять повз Чортів камінь. Щодо походження кам'яних чаш існують дві точки зору: згідно з першою, це – результат вивітрювання граніту; за іншою, чаші були висічені людиною. Яким би не було їх походження, поза сумнівом: камені чаш були об'єктами поклоніння за язичницьких часів. Жителі довколишніх сіл і досі називають ці гранітні чаші жертвними каменями; іноді чинять тут таємні жертвопринесення, насипаючи у заглиблення чаш зерно.

У північно-східному напрямку від Олевська, за 37 км від райцентру, у лісових нетрях заховане село Рудня-Замисловецька, на околиці якого розташована пам'ятка природи «Кам'яне село», або ж, як називають місцеві краєзнавці долину річки Уборть, – Поліська Атлантида. Тут у лісі розкидано великі опуклі та шорсткі валуни висотою до 6 м, що утворюють справді унікальний для Полісся неповторний пейзаж.

До цього часу на древлянських землях залишилося дуже багато святих каменів, що несуть у собі ідею створення Божеством світу, тварин, рослин і людини. Досить часто це – камені-слідовики, на яких викарбувано жіночі сліди-стопи. Вони настільки професійно відбиті, що складається враження, ніби це – справжні людські сліди. Велика кількість жіночих слідів на каменях пояснюється в переказах тим, що якраз тут, на південних схилах Кряж-Каменю,

під захистом гір народилось життя. Тут з'явилися перші люди – гіганти-богатири. Тут ходила Земля-Мати при створенні світу, яка потім стала Богородицею, матір'ю Божою. На каменях зрідка бувають відбитки чоловічих ніг та сліди різних видів тварин: вовків, ведмедів, лосів, кабанів... У старій вірі наших предків була велика кількість легенд про те, як Мати-Земля ходила по голій землі, по каменях і засівала пусту землю рослинами та тваринами.

Київській княгині Ользі приписують сліди на каменях у малодоступних болотах, зокрема на болоті Озле. Переказують, що мертва вода стоїть довкола Йовжиних-Ольжиних каменів у болотах, а камінчики з Ольжиних каменів беруть для того, щоби комусь завдати лиха.

Камені зі «стопами» діви Марії користуються особливою шаную. Так, наприклад, камінь зі «стопою» діви Марії, що знаходиться біля села Масевичі Рокитнівського району, обнесений огорожею, біля нього поставлено хрест. Зафіксовано народні перекази про його чудодійні властивості.

Отже, факт існування культу каменю та кам'яних порід не можна не визнавати. Саме ці пам'ятки дають можливість зрозуміти в тій чи іншій мірі певні культурні особливості наших предків слов'ян, знаходити все нові і нові фрагменти історії та релігієзнавства.

УДК 291.13(477)

ІСАКОВА Наталія Петрівна, канд. іст. наук, доцент

ПОНОМАРЬОВА Ірина, студентка 1 курсу

Національний університет біоресурсів і природокористування України

МІФОЛОГІЧНІ УЯВЛЕННЯ УКРАЇНЦІВ

Міфотворчість була важливим явищем у культурній історії людства, давня людина не виділяла себе із природного і соціального середовища, і тому навколишній світ, набував людських рис. В українській міфології знайшли поєднання реальні знання з фантастично-релігійними елементами та повір'ями.

Міфи й фольклор – це не тільки знахідки народної творчості, а й «зашифровані» світи, які можуть віднайти ключ на безліч таємниць. Над проблемами міфологічної свідомості декілька століть працює багато поколінь учених.

Наші давні пращури були з огляду на віру пантеїсти. Вони вірили, що весь світ, небо, повітря й уся земля заповнені богами і вся природа є живою, вона повна всілякого дива, в ній усе говорить нарівні з людьми та богами. На чолі стояли боги, що всім керували; за ними тягнувся цілий ряд нижчих божеств та демонів, а в самому кінці стояли обдаровані надприродною силою люди.

Люди приносили в жертву тварин, аби задобрити «божків», які могли наслати на родину лихо. Люди дотримувались і спеціальних заборон. Наприклад, уникали робіт, пов'язаних із шитвом у русальний тиждень, не виконували ніяких польових робіт, не підмазували піч та стіни хати.

За народними уявленнями існувало безліч людиноподібних істот –

демонів, які знаходилися у воді, на землі та у небі. Необізнані стародавні люди вірили у відьом, чортів та іншу нечисту силу, яку звинувачували у всіх своїх бідах. В українських легендах злі духи часто набирали вигляду людини або тварини.

За повір'ями вони приносили людям неймовірні страждання, численні хвороби і смерть. Існує багато міфів про духів, які вселялись у людину, пекли та сушили її. У зв'язку з цими забобонами виникало безліч обрядів, ритуалів, які мали допомогти людям уберегти себе і свою родину від нечистої сили.

Здавна чорта уявляють собі, як невеликого на зріст чоловічка з крюкуватим носом, кігтями, рогами, який лише здатний на підступні справи.

Домовик же, висвітлюється повною протилежністю до чорта та характеризується лише якнайкращими рисами: годованець та охоронець дому, оберігає всю родину від бід та нещастя, помічник у всіх господарських справах та починаннях.

Схожими ж до домовика були водяник і лісовик. Їх також можна назвати охоронцями, але своєї домівки – лісу та води. Там, де вони мешкали, був порядок. Вода набувала цілющої сили, лікуючи від болі та недуг, а звірина ставала слухняною.

Найстрашнішими ж героями для молодих дівчат та їхніх парубків, на думку людей, вважались мавки та русалки. Вони не мали ані серця, ані душі. Люди вірили, що саме вони можуть завадити коханням: зачарувати, залоскотати до смерті й навіки розлучити закоханих.

Найбільшого негативу викликала відьма. Усі знали про її вміння та здібності. Вірили, що ці жінки обміняли на них власну душу і тільки ставалось якесь горе за невідомими обставинами – у всьому звинувачували саме їх. Залякували ними власних ворогів.

Отже, міфотворчість – природна властивість людської свідомості, яка постійно породжує символічні образи речей, явищ, що оточують людину, в яких вона виражає своє світовідчуття і відношення до них. І тому міф – не тільки оповіді про богів і героїв минулого, пережиток архаїки, сприйнятий як вигадка, фантазія, література, але вся відбита в образно-символічній формі реальність. Міф сучасний. Він існував, існує і буде існувати. Люди, суспільство, держава постійно "проводять" і нав'язують оточуючим свої міфи, в яких виражено їх бачення дійсності, їх інтерес, що свідомо розуміється, а соціальне середовище дозволяє їм "проростати" в суспільстві.

УДК 338.24.021.8:63(477)«1906/1912»

КРОПИВКО Олена Михайлівна, канд. іст. наук, доцент

РОЗПУТНЯ Тетяна, студентка I курсу

Національний університет біоресурсів і природокористування України

СТОЛИПІНСЬКА АГРАРНА РЕФОРМА ТА ЇЇ ЗДІЙСНЕННЯ В УКРАЇНІ

На початку ХХ століття Наддніпрянська Україна залишалася складовою частиною Російської імперії. Тому їй були притаманні ті ж самі проблеми,

зокрема, напівкріпацький режим на селі та зростаюча необхідність введення нових реформ.

Нова аграрна політика була направлена на здійснення трьох основних напрямів: 1) зруйнування общин, закріплення за селянами приватної власності на землю; 2) утворення хутірського і відрубного господарства; 3) переселення селян.

Процес виходу з громад на території України був нерівномірним. Община переважала у степу й на Харківщині, а на Правобережжі й Полтавщині її майже не було. Внаслідок Столипінської реформи $\frac{1}{4}$ дворів, що входили до громад, вийшли з них (у Степу 42%, на Лівобережжі 16,5%, на Правобережжі 48%). На Полтавщині та Правобережній Україні майже вся земля перейшла у приватну власність. У Чернігівській, Таврійській, Херсонській, Катеринославській та Харківській губерніях почало переважати приватне землеволодіння, яке охоплювало близько половини усіх дворів. Загалом із 1906 р. по 1 травня 1915 р. по 7 губерніях України (без Волині і Поділля) вийшли з общини 468 000 дворів, які закріпили в приватну власність 2 794 000 десятин землі, що становило 30,2% від загальної кількості общинної надільної землі. Як наслідок, на Правобережжі та Полтавщині землеволодіння майже повністю зникло. На Чернігівщині стало переважати особисте землеволодіння, яке на Півдні і Харківщині охопило близько половини всієї кількості сільських дворів.

На закріплених в особисту власність землях, хуторах і відрубках вести господарство могли тільки багаті селяни. Бідняки змушені були продавати свої наділи й перетворюватись на безземельних пролетарів. За 1907–1913 рр. 263 000 бідняцьких господарств продали 744 000 десятин землі, часто її скуповували просто за безцінь. Велику роль у утворенні хутірського і відрубного господарства відігравав Селянський поземельний банк. Він скуповував поміщицькі землі, а потім продавав їх по частинам селянам за високими цінами. За період 1906–1909 р. через банк поміщики продали 385 000 десятин землі.

Відбувалося переселення селян до Сибіру, Середньої Азії, на Кавказ, метою якого було послабити земельну тісноту в центральних районах, «розрідити» атмосферу в Росії, а також спроба позбутися неспокійних селян. За 1906–1912 рр. до Сибіру з України виїхало близько 1 млн. чоловік. Але це переселення було дуже погано організовано. Переселенці мусили їхати у вантажних вагонах, без харчів та медичної допомоги. Нові місця переселення не були підготовленими, тому смертність переселенців досягала 30-40%. Також багато селян, розорившись, поверталися на попередні місця проживання. До 1911 р. до України повернулося 70% переселенців.

Аграрна реформа посилила процеси розвитку капіталізму, сприяла перерозподілу розвитку окремих галузей, відкрила шлях більш ефективним методам ведення господарства, спрямувала зусилля селян на покращення економічного становища. Вона сприяла підвищенню урожайності, виведенні нових поліпшених порід свійських тварин. Відбулось поступове збільшення купівель й використання землеробських машин та інших знарядь праці.

Новоутворені селянські господарства відрубно-хутірського типу зіграли значну роль у забезпеченні сировиною українських заводів і фабрик. Прагнення енергійних працівників до вдосконалення стимулювало виробництво продукції сільгоспмашинобудування. Це було головною умовою швидкого розвитку сільгоспмашинобудування на початку ХХ ст.

Але в цілому Столипінська аграрна реформа не досягла поставленої мети. Вона не змогла забезпечити твердого буржуазного ладу на селі, тому що зберегла основу кріпосницьких пережитків – поміщицьке землеволодіння. Вона не створила для царизму міцної соціальної опори у вигляді заможних селян, адже паралельно зі збільшенням багатів, з іншого боку з'явилося багато розорених селян.

УДК: 299.18

БІЛАН Сергій Олександрович, д-р. іст. наук, доцент
САЄНКО Інна, студентка 1 курсу

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ФЕНОМЕН ЯЗИЧНИЦТВА

Масове хрещення мешканців Києва у 988 р. князем Володимиром є ключовою подією в історії України, оскільки, саме в її результаті Християнство стало провідною релігією та продовжує існувати в сучасній Україні. Язичницька релігійна система була основою, на яку було привнесено Християнство, подальше дослідження якого стало важливим фактором в розумінні феномену української культури.

Впродовж останніх років язичництво починає відроджуватися в Україні у формі неоязичництва.

Язичництво (цер.-слов. «языцы», «языкъ» – чужоземці, чужинець) – будь-яка традиційна релігія певного народу, відмінна від сучасних глобальних релігій. Більшість монотеїстичних релігій переслідували поклоніння багатьом богам, нав'язуючи поклоніння одному богові.

Розглядаючи язичництво як явище можна говорити про те що:

- ◆ Язичництво – це спосіб життя, а не лише релігія.
- ◆ У язичництві Божественне – іманентне, присутнє у всіх речах світу, є частиною твореного ним світу і підкоряється його законам.
- ◆ Культ героїзму – геройський вчинок представляється як вищий чин, часто прирівнюваний до діянь бога чи богів.
- ◆ Язичництво є внутрішньо орієнтованим – переживання божественного відбувається передусім усередині конкретної людини.

На Русі язичництво було поширене до насадження християнства.

Найвідомішими язичницькими богами були: Велес – покровитель науки, знань і мудрості; торгівлі, худоби, магії; Мокоша – богиня-мати, богиня прядіння; Дажбог – бог зимового сонця; Хорс – бог сонця; Ярило – бог літнього сонця, родючості та плодючості; Сварог – бог неба і Зодіаку, бог-коваль; Перун – бог війни, блискавки і грому.

У 988 р. князь Володимир хрестив Русь, оголосив язичництво поза законом, тим самим дозволив полювання на волхвів і знищення капищ. Попри намагання знищити стару віру, деякі язичницькі культури та обряди ще довго зберігалися, а деякі трансформувалися у християнські обряди – коломийки, веснянки, колядки, щедрівки, хороводи, свято Івана Купала, масляна та ін.

У далеку епоху, коли основним заняттям було полювання, а не землеробство, вірили, що дикі тварини – їхні прабатьки. Слов'яни вважали їх могутніми божествами, яким слід поклонятися. У кожного племені був свій тотем, якому плем'я поклонялось, наприклад: вовк, ведмідь чи ящір.

З часом людина все більше звільнялася від страху перед світом тварин, і звірячі риси почали поступатися місцем людським: лісовик, русалка. Складна система язичницьких вірувань слов'ян відповідала не менш складна система культів. «Малі» божества не мали ні жерців, ні святилищ, їм молилися поодиночі, родиною або селищем чи плем'ям. Для вшанування високих богів збиралося кілька племен, для цього створювалися храмові комплекси, формувалося жрецькі стани.

Язичницькі жерці – волхви – проводили обряди в святилищах, виготовляли ідолів і священні предмети, використовуючи магичні заклинання, вони просили богів про гарний врожай. Слов'янських ідолів збереглося вкрай мало. Це пояснюється не тільки гоніннями на язичництво, а й тим, що ідоли були дерев'яними. Дерев'яні зображення богів, пояснювалося вірою в магичну силу саме дерева. Ідол, таким чином поєднував у собі священну його силу дерева і божества.

Отже, запровадження християнства поклало кінець існуванню язичницької релігії. Нижчі рівні язичницьких богів, виявилися більш тривкими і створювали складні поєднання з панівною християнською релігією. Життєлюбство, простота, глибинна народність української міфології підкупила свого часу давніх литовців, молдаван та румунів. В цьому і полягає світове значення язичницької релігії.

УДК 94 (477)

ХВІСТ Вікторія Олексіївна, канд. іст. наук, доцент
ЧЕБЕРЯК Надя, студентка 2 курсу

Національний університет біоресурсів і природокористування України
МОШНІВСЬКІ ПАМ'ЯТКИ КНЯЗЯ М.С. ВОРОНЦОВА

У XVIII ст. на українських землях, що увійшли до складу Російської імперії, широко розвивалися як архітектура, так і паркобудівництво. Характерними рисами пам'яток того часу є класицизм та романтизм, композиційні засоби та художні прийоми різних епох та народів, але це тільки збагачує їх і створює неповторний художньо-естетичний образ.

Дослідження історії становлення і розвитку парково-палацового будівництва на українських землях на прикладі Мошнівських пам'яток і є основною метою даного дослідження, а висвітлення етапів будівництва архітектурного комплексу становить його першочергове завдання.

Відомо, що у XVIII ст. землі, де знаходилося село кілька разів змінювали свого власника. Так територія Мошен перейшла спочатку від Вишневецьких до Радзевіллів, потім – до Моравських, Любомирських. Останні продали село князю Потьомкіну. Пізніше село у спадок отримала небога князя Браницького, яка віддала Мошни у посаг своєї дочці, що вийшла заміж за графа М.С.Воронцова.

Руками кріпаків граф Воронцов збільшував орні землі: в 1830-х рр. на околицях осушив тисячі десятин боліт, проклав дороги, обробив поля, прорито канал, спрощено шлях від Дніпра до маєтку, влаштовано звіринець.

Ось тоді в мошнівських горах з'являється величезний пейзажний парк, найбільший в Європі, прикрашений 60-метровою вежею, з верхнього майданчика якої в гарну погоду було видно – за 150 км – золото дзвіниці Києво-Печерської лаври, в парку збудований чудовий палац на 80 кімнат, наповнений книгами і картинами...

Парк складався з двох частин: обгородженої території навколо головних споруд пристосованої для піших прогулянок, та значної за розмірами частини так званого «Звіринцю», розрахованого для кінних прогулянок, для чого в садибі були екіпажі запряжені поні.

В 1840 р. на гроші графа Воронцова в Мошнах була зведена Преображенська церква, яка вціліла і залишається центром духовного життя парафіян. Автор проекту церкви - італійський архітектор Георгій Іванович Торрічеллі (1800–1843 рр.), який працював міським архітектором м. Одеси. Будучи уродженцем Швейцарії він використовував в своїх проектах досвід західної архітектури, тому до романтичного стилю додалися елементи тюдоровської готики.

Отож, завдяки родині Воронцових непомітно на карті село Мошни стало широко відомим, а місцеві пишаються і тепер своєю архітектурною родзинкою, яка є їх і духовним, і культурним центром. Варто досліджувати історію культури як в загальнодержавних масштабах, так і в локальних, але найрідніших, найдорожчих куточках нашої України, де пройшли найкращі роки дитинства. Слід знати, пишатися, розповідати, та дізнаватися більше про пам'ятки, створені нашими предками.

УДК 94(477-25)

КРОПИВКО Олена Михайлівна, канд. іст. наук, доцент
ШТУРМАК Світлана, студентка I курсу

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ЗАСНУВАННЯ КИЄВА

Київ, столиця України, одне з найгарніших міст нашої держави. За свою більш ніж 1500-літню історію він багато разів був зруйнований і відбудований. Питання, пов'язане з виникненням Києва, постійно притягувало увагу істориків. Коли давньоруські літописці приступили до написання історії Русі, головними питаннями, які їх цікавили, були « Откуда есть пошла земля Русская и кто в Киеве стал первее княжити? »

За легендою « Повісті врем`яних літ » Київ було засновано Києм – одним із трьох полянських князів. Згадується, що Кий проживав на горі, де зараз розташований Київ, Щек – на горі Щекавиці, Хорив – на горі Хоревиці. Також у них була сестра Либідь, ім`ям якої названо річку. Ці городища були пізніше знайдені археологами і, таким чином, підтвердили істинність факту, згаданого в літописі

Перша згадка про Київ датується 482 р. Досліджуючи археологічні та писемні джерела, з`ясовано, що місто розвивалося на основі язичницького поселення кінця V – початку VI ст. Впродовж VI–VII ст. були заселені і сусідні з нею підвищення, в результаті поступового перетворення їх в поселення міського типу виник Київ, який став політичним, адміністративним і культурним центром спочатку східнослов`янського племені полян, а потім - давньоруської держави – Київської Русі.

Ще до моменту створення давньоруської держави, Київ, пройшовши довгий шлях історичного розвитку, перетворився у велике місто. Місце для цього було вибрано дуже вдало – на високих схилах правого берега. Таке місце розташування його вигідно не лише в стратегічному відношенні, але і для будівництва переправ і зв`язку лівого і правого берегів.

У 882 р. новгородський князь Олег завоював Київ, віроломно убивши княживших там Аскольда та Діра – останніх представників династії Кия. Як свідчить літопис: «... и седе Олег княжа в Києве, и рече Олег: «Се буди градом руським» .» («Повість врем`яних літ», 6390 (882) рік). Цими словами він офіційно визнавав головне положення Києва на землях східних слов`ян. Один з найбільш яскравих періодів в історії давнього Києва припадає на період князювання Володимира Святославича (980–1015 рр.). Володимир вживав найрішучіших заходів для укріплення свого становища і об`єднання всіх слов`янських князівств в одній державі. В роки його правління остаточно сформувались і закріпились межі Давньоруської держави.

Уже в X ст. Київ – велике місто, а з XI ст. він стає великим економічним, політичним і культурним центром у всій Східній Європі. В його архітектурі видно неперевершену школу, яка створювала пам`ятки світового значення, а художні ремесла – емаль, зброя, скляні вироби – відомі далеко за межами Давньої Русі. Тут зароджується літописання – найвищий вираз народної самосвідомості того часу. Київ є зразком прогресу, культури та мистецтва східних слов`ян.

Доля Києва невіддільна від долі України. Землі українського народу впродовж XIV–XV ст. захоплювались сусідніми державами – Польщею, Угорщиною, Молдовою и Литвою. Остання окупувала Київ і все Придніпров`я. Литовцям вдалося на деякий час відтіснити кримських татар, які відділилися від Золотої Орди і здійснювали військові набіги на землі України, і забезпечити від них Придніпров`я, що позитивно відобразилось на розвитку Києва.

У наступні століття Київ пережив ще дуже багато подій, але попри все це, його статус завжди асоціювався із столицею України, містом, яке відіграло провідну роль у процесі формування українського народу.

СЕКЦІЯ ПОЛІТОЛОГІЯ

УДК 316.33

КРАВЧЕНКО Наталія Борисівна, *канд. істор. наук, доцент,*
БУРЯК Микита, *студент першого курсу*
Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ПОЛІТОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ КАТЕГОРІЇ «СПРАВЕДЛИВІСТЬ»

У сучасному світі для виконання своєї функції керування, влада поділяється на три незалежні одна від одної (але при необхідності контролюючі одна одну) гілки влади: законодавчу, виконавчу та судову. Розподіл влад — важлива й необхідна умова формування, правової, соціальної держави, її основоположний принцип. Поділ державної влади є необхідною умовою демократичного політичного режиму. Платон бачив шлях до досконалої держави у справедливості на рівні кожного суб'єкта, тобто якщо кожен громадянин буде спиратись на моральний авторитет власної справедливості і буде з таким самим відношенням ставитись до своєї функції у державі, то така держава буде міцною політично, соціально, військово і економічно. Та для забезпечення виховання такої морально-правової особистості в державі має бути і працювати потужний правовий інститут.

Розглянемо Платонівську «справедливість державного устрою» як сучасну правову свідомість оскільки у своїй меті і природі ці поняття є близькими одне до одного. Правосвідомість — форма суспільної свідомості, що містить в собі сукупність поглядів, почуттів, емоцій, ідей, теорій та концепцій, а також уявлень і настанов, які характеризують відношення особи, суспільної групи і суспільства в цілому до чинного чи *бажаного права*, а також до всього, що охоплюється правовим регулюванням. Ознайомившись з цим визначенням, ми можемо зробити висновок що «*бажаним правом*» може бути «справедливість» особи, суспільної групи і суспільства в цілому. Якщо суспільство наділено правосвідомістю, то так чи інакше на цьому фоні в ньому виникає — правова культура. Чим вищим ступенем правової свідомості наділене суспільство, чим вищою буде в ньому правова культура, тим і розвиненішим буде в такому суспільстві і в окремих індивідах рівень справедливості.

Політична еволюція досягла не абиякого рівня в своєму розвитку, та по при все Платонівське уявлення про те, що політик неодмінно має бути філософом на досвіді століть так і не знайшли себе на практиці, адже люди що мають владу, завжди захищали власні інтереси, а також інтереси того відсотка людей які так чи інакше принесли би їм користь, і як правило цей відсоток — не є більшою частиною населення.

Протягом всієї зафіксованої історії і, мабуть, з кінця неоліту в світі були люди трьох сортів: вищі, середні і нижчі. Цілі цих трьох груп абсолютно несумісні. Мета вищих - залишитися там, де вони є. Мета середніх - помінятися місцями з вищими; мета нижчих - коли у них є мета, бо для

нижчих то і характерно, що вони задавлені тяжкою працею і лише від випадку до випадку направляють погляд за межі повсякденного життя, - скасувати всі відмінності і створити суспільство, де всі люди повинні бути рівні. Таким чином, протягом всієї історії знову і знову спалахує боротьба, в загальних рисах завжди однакова. (Джордж Оруел.1984)

Хоча історія і повна ксенофобської, расистської, релігійної та національної зарозумілості, що служила зручним виправданням для зовнішньої дегуманізації, експансивності та імперського свавілля, нині виплила малопомітна, хоча і вагома наукова істина – на сьогоднішній день кожна людина на планеті здатна винести свій родовід до єдиної спільної праматері, що жила близько 200 тис. років тому. Ми можемо її назвати мітохондріальною Своєю і вона є доказом того, що всі ми, єдина сім'я. Так само і планета Земля, рідний дім нашої сім'ї не має кордонів, це єдина синергетична система. Вона не знає що таке нація, політика чи расизм, вона не знає жодної людської форми зарозумілості, тому що цей розподіл просто не існує в законі природи, якому всі ми без виключення підкорюємось. Та як би не любили заводити тему про мир і співпрацю, нахвалювати кумирів типу Ганді або Мартіна Лютера Кінга щось глибоко всередині заважає нам рухатись уперед. Якби взяти всі військові витрати усіх країн світу, десятки трильйонів доларів, лиш за останні чверть століття і вкласти цей енерговиробничий потенціал в створення просунутої, ефективної та розумної системи взаємодії між людиною та Землею, то ми не тільки змогли би ліквідувати бідність і більшість дефіцитів у глобальному масштабі.

Все ж таки, не можна не дивуватись, умінню робити щось переконливим тільки за рахунок формату уявлення. Насправді, чи то науковці, СМІ, уряд, військові чи будь що інше у суспільстві, наша культура готова вірити і почитати людей за їх зовнішній вигляд, впевненість і красномовність, а не за реальний сенс і міркування у їх словах. Сам конфлікт як реакція, природний в нашій еволюційній психології, стверджувати, що він неминучий - означає нести маячню. Людська природа схильна реагувати на навколишнє середовище. Якщо створити дефіцит і заохочувати суперництво, як у нас зараз - на виході ми отримаємо схильність до суперництва. Тільки прибравши соціальну платформу війни, ми зможемо подолати цей найбільший у світі акт несправедливості до людського життя, якщо суспільство почне заохочувати рівновагу і співпрацю, у людського виду буде шанс вижити.

Тож, як ми збираємось покінчити з найбільшою із несправедливостей – війною, коли на мікрорівні в суспільстві ми хвалимо і заохочуємо і підтримуємо ті базові стимули суперництва? Часто, на захист цьому, багато людей висловлюють думку, що суперництво це добре, але не можна перегинати і доходити до насилля. Реально поточна війна не така очевидна як може здатись, реальна війна покладена в структуру самого нашого суспільства. Представники системи охорони здоров'я назвали її – «структурним насиллям». По суті, це війна проти охорони здоров'я та рівноваги взагалі. І своїм натиском вона викликає одну смерть за іншою, ця форма насилля на сьогоднішній день

вбиває людей більше ніж всі форми безпосереднього насилля разом узяті. Першопричини? Суспільна система буквально побудована на засадах суперництва та експлуатації.

УДК 321

КРАВЧЕНКО Наталія Борисівна, *канд. істор. наук, доцент,*
БЕЗШТАНЬКО Тетяна, *студентка 2 курсу*
Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНОЇ ВЛАДИ В ЯПОНІЇ
ОСОБЕННОСТИ ПОЛИТИЧЕСКОЙ ВЛАСТИ В ЯПОНИИ
FEATURES OF THE POLITICAL POWER IN JAPAN

Japan - a nation state unitary democratic parliamentary constitutional monarchy. The Basic Law - the Constitution of 1947, which provides for the rule of law, collegial governance, sanctity and inviolability of human rights, respect for the principles of pacifism. The bearer of state sovereignty is the Japanese nation. The first is represented by a bicameral parliament, the second - Cabinet and executive agencies on the ground, the third - the Supreme and regional courts.

The municipalities of different levels of government with broad powers. The highest authority is the Parliament. The formal head of state - the Emperor of Japan; actual - Prime Minister, the head of the Cabinet.

Japan is a country with a representative democracy. Citizens participate in government by electing their representatives heads of municipalities, members of local councils or Parliament. In this regard, the election of the representatives of the most important political life in Japan. The age limit for members of the House of Representatives, heads of regional councils or municipalities - 25 years; for members of the House of Councillors and heads of prefectures - 35 years.

Elections are held on constituencies. They are divided into large and small. Large districts are multi-mandate constituencies where deputies are elected to parliament under the proportional system, the so-called party lists. The barrier for passage in Parliament of 2%.

Small districts are single-member districts, where elected MPs and local councils the majority system. Elections must be held within 30 days after their announcement. The duration of the parliamentary election campaign - 17 days, the other - from 5 to 17 days.

It's called the ruling, and her Cabinet - party. The smaller parliamentary parties can form a coalition with the ruling party, or to act as opposition criticized the ruling party.

The Japanese parliament is bicameral. It is formed from the lower House of Representatives and the upper House of Councillors. The First Chamber consists of 480 deputies elected for 4 years. It examines and approves major bills. The Second Chamber consists of 242 deputies elected for 6 years. It verifies bills passed by the lower house approves or sends them back for revision.

Members of both houses are elected by direct vote in the elections. The age limit for members of the House of Representatives - over 25 years for the House of Councillors - over 35 years. 300 deputies of the House of Representatives elected in single-member constituencies, and the remaining 180 - 11 multimember districts nationwide. 96 deputies of the House of Councillors elected in single-member districts and the rest of the 146th 47 Prefectural multimember districts. Elections are held under the proportional system.

The House of Representatives has more powers for the House of Councillors. In particular, the lower house may take two-thirds of bills its members if the upper house rejected the bill or not considered it within 60 days.

The decision of the House of Representatives in approving the budget, ratifying treaties and appointing the prime minister gets the status general parliamentary, when both houses of between not reached agreement on these issues or the House of Councillors has not adopted its own decision. Also prerogative belongs to the House expressing no-confidence vote the government.

УДК 393.396

КРАВЧЕНКО Наталія Борисівна, канд. істор. наук, доцент,
МАКСИМЕНКО Олена, студентка 2 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ПОЛІТИЧНА ЕЛІТА ТА ЇЇ РОЛЬ У ЖИТТІ СУСПІЛЬСТВА

Політична практика показує, що процес розподілу і реалізації влади в суспільстві зовсім не передбачає рівної участі в ній всі громадян. Владу, як правило, здійснює невелика соціальна група – меншість, яка уособлює владне панування і керівництво суспільними процесами. Така меншість, яка наділена владою і відіграє суттєву роль у розробці та здійсненні політичних рішень, називається елітою.

Термін «еліта» походить від французького слова elite, що означає кращий, вибраний, добірний. Це поняття визначає найбільш цінні для суспільства соціальні групи, які внаслідок притаманних їм соціальних якостей здійснюють керівництво певними сферами суспільного життя [1].

Політичну еліту традиційно трактують як найвищу за соціально-політичним статусом, відносно привілейовану, автономну групу, що складає меншість суспільства, якій притаманні ті чи інші видатні політичні, соціально-економічні і психологічні властивості та яка безпосередню бере участь в прийнятті та здійсненні рішень щодо реалізації державної та іншої політичної влади. досить закрите коло людей із відносно постійним і кількісно обмеженим складом, яке об'єднано міцними внутрішніми зв'язками та має певні переваги щодо оточення [4]. Таким чином, політична еліта — це найбільш впливова частина правлячої соціальної верстви (класу), яка активно впливає на реалізацію її інтересів у владі, в політиці та, взагалі, у суспільному житті.

Термін «еліта» введений в політологію на початку ХХст. італійським вченим Вілфредо Парето, та ідеї політичного елітаризму, тобто поділу

суспільства на «вищих» та «нижчих» виникли ще в давнину і знаходять своє обґрунтування у роботах Конфуція, Макявеллі, Ніцше, Шопенгауера, Платона [3].

На основі спостереження за реальним поведінням еліти в політичному житті вони створили цілісне подання про ролі еліти в суспільстві. Основні положення цієї концепції зводяться до наступного: 1. Суспільство закономірно ділиться на правлячу меншість й керовану більшість. В основі цього розподілу лежить природна нерівність людей по талантах і здібностям, інтелекту й багатству. 2. Еліта являє собою згуртовану групу, що відрізняється винятковими якостями й здібностями, яка усвідомлює свою перевагу над іншими. 3. Розвиток будь-якого суспільства направляється й залежить від політичної еліти. 4. Головне призначення політичної еліти – у прийнятті найважливіших політичних рішень [2].

Соціальне призначення та політична роль еліти віддзеркалюється в її функціях, серед яких, як правило виокремлюють наступні: стратегічна, зміст якої полягає у формуванні та розробці стратегії і тактики розвитку суспільства, виробленні політичної програми діяльності; комунікативна, що передбачає ефективне відображення в політичних програмах інтересів різних соціальних груп і верств населення та реалізацію їх в практичних діях, захисті соціальних цілей, що забезпечують цілісність суспільства; інтегративна, яка полягає в інтеграції різних соціальних сил навколо національної ідеї, загальносуспільних інтересів, у зміцненні стабільності суспільного життя; організаторська, що передбачає здійснення на практиці виробленого курсу, реалізації політичних рішень в життя шляхом організації та мобілізації мас [5].

Отже, політична еліта – це соціально-політичні групи, які посідають найвищі позиції в суспільстві, здійснюють владу, забезпечують збереження та відтворення політичних цінностей і політичної системи, діють з метою задоволення власних потреб та інтересів або всього народу, користуються перевагами свого становища. Це відносно замкнені спільноти, які мають вирішальний вплив на розробку, прийняття і впровадження політичних рішень.

УДК 321

КРАВЧЕНКО Наталія Борисівна, канд. істор. наук, доцент,
НИЧИПОРЕНКО Людміла, студентка 2 курсу
Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

СУТНІСТЬ ТА СПІВВІДНОШЕННЯ СУВЕРЕНІТЕТУ ДЕРЖАВИ, НАЦІЇ, НАРОДУ

Суверенітет держави — політико-юридична властивість державної влади, яка означає її верховенство і повноту всередині країни, незалежність і рівноправність ззовні.

У Декларації про державний суверенітет України від 16 липня 1990 р. та у Конституції України зазначені основні ознаки державного суверенітету України.

Суверенітетом володіють будь-які держави незалежно від розміру їх території, кількості населення, форми правління і устрою. Суверенітет держави є основним принципом міжнародного права. Він знайшов своє вираження у Статуті ООН та інших міжнародних-правових документах.

Держава має суверенні права: право війни і миру; право видавати закони; право формувати державні органи; право визначати свою атрибутику (символіку та ін.); право встановлювати податки; право призначати своїх представників в інших державах і міжнародних організаціях; право вступати до міждержавних союзів та ін.

Слід відрізняти суверенітет держави від суверенітету народу і суверенітету нації.

Суверенітет народу (народ — громадяни всіх національностей, що мешкають на території даної країни) означає верховенство народу як джерела і носія влади, його право самому вирішувати свою долю, безпосередньо або через представницькі органи брати участь у формуванні напрямку політики своєї держави, складу її органів, контролювати діяльність державної влади. Суверенітет народу, закріплений у Конституції — якісна характеристика демократії, демократичного режиму в державі.

Суверенітет держави не обов'язково припускає суверенітет народу. Суверенітет держави може поєднуватися з відсутністю суверенітету народу, з наявністю тоталітарного режиму, деспотії. Як правило (але не завжди), відсутність зовнішнього суверенітету держави спричиняє втрату суверенітету народу як внутрішньої свободи його політичного стану. У демократичній державі джерелом і основою співробітництва усіх влад є установча влада народу. Тут суверенітет народу є джерелом державного суверенітету.

Суверенітет нації означає повновладдя нації, яке реалізується через її основні права. Суверенітет нації означає володіння реальною можливістю визначати характер свого національного життя, самостійно вирішувати питання, що стосуються розвитку національної свободи і національних потреб, право на повагу національної честі і гідності, розвиток культури, мови, звичаїв, традицій, створення національних установ. Повновладдя однієї нації неможливо без дотримання суверенітету інших націй, без поважного ставлення до їх національних потреб і прав.

У багатонаціональній державі її суверенітет не може бути суверенітетом однієї нації як етносоціальної спільноти. Державний суверенітет, здійснюваний багатонаціональною державою, має гарантувати суверенітет кожній із націй, що об'єдналися. Головне полягає у тому, щоб нація, яка складає більшість у країні і дала назву державі, не використовувала свою перевагу для обмеження прав представників іншої нації. Протиправною і недопустимою є будь-яка національна дискримінація або прагнення однієї нації підкорити іншу.

Відповідно до Статуту ООН будь-яке державне утворення повинно поважати права нації на самовизначення і забезпечити гарантії даного права. Національний суверенітет не обов'язково припускає державний суверенітет. Самовизначення може мати форму культурної автономії. Якщо всі народи, що

входять до багатонаціональної держави, домагатимуться права створення самостійної держави (державного суверенітету), то світ буде утягнуто в хаос.

УДК 321

КРАВЧЕНКО Наталія Борисівна, канд. істор. наук, доцент,
РАК Анна, студентка 2 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

TOTALITARIANISM AS A POLITICAL PHENOMENON OF THE XX CENTURE

Totalitarianism is a political regime and social system characterized by violent political, economic and ideological domination of the ruling elite organized in a coherent bureaucratic party-state apparatus, headed by the leader (Fuhrer, Duce), total control over society and the individual, no limited intervention in all spheres of life of citizens.

The main features of a totalitarian regime [1]: total control of the state over all spheres of political life; the only well organized, built hierarchical mass political party headed by the leader - an important element in the political structure society. Totalitarian fusion of party and state apparatus. Monopoly party forms the political objectives, defines the means to implement them; the presence of the party-state, mandatory for all ideologies, open disagreement which is punished as the gravest crime. The ideology serves to legitimize the regime; command economy system of strict central control and management of all its branches; the monopoly on the mass media and create a powerful system brainwashing the population; the use of special systems mass terror as a specific means of control over society.

Formation modes «enemy image» and on this basis - aggressive political consciousness, as a socio-psychological background for repression. German Nazism declared enemies of all «non-Aryan» nation; Bolshevism declared enemies of all those who belonged to «the working class excellence» (nobility, clergy, «bourgeois» intellectuals «kulaks», etc.) [2].

Setting the monopoly of the means of warfare and the militarization of public life. Society offered a public option, one type of property, one party, one ideology, one leader and more. «Active unfreedom» person. Citizens not only have excellent prohibiting the official views, and they are constantly forced to show loyalty to the regime, provide active support him in various campaigns, demonstrations, rallies, etc.

The elimination of democratic rights and freedoms. The first media totalitarianism led by Adolf Hitler, not even trying to hide their authoritarian ambitions, constitutional way came to public authorities already in 1933. Economic and social life of the country was completely subordinated militaristic policies were eliminated last democratic institutions, the state controlled all aspects of life and all it found support in all walks of life, from big business to the peasantry [3]. A special place among the ranks of totalitarian states of the USSR. Unlike the Nazis, the Bolsheviks initially covered with humane, democratic goals. Stalinist model of an authoritarian state is the embodiment of revolutionary totalitarianism.

The basis of the totalitarian regimes of the twentieth century was primarily utopian ideology reinforced by real and easy to understand layman purposes. To achieve these objectives, the leaders of totalitarian states use is not limited to violence and terror, in relation, to the nation as well as representatives of other nationalities. The totalitarian regime disappeared with the fall of the Third Reich and Stalin's death. Many states continued dictatorial traditions firmly laid parents totalitarianism, and at the end of the twentieth century. These include Chile (A. Pinochet), Romania (N. Ceausescu), China (M. Zedong) and North Korea (dynastic clan Kymov safely ruling to the present day). Totalitarian regimes in these countries have led to the deaths of millions of people, statistics start repeating XX.

Complete destruction of totalitarianism as a political phenomenon is only possible by building a democratic society in authoritarian states and overthrow dictators in leadership positions [4].

УДК 321

КРАВЧЕНКО Наталія Борисівна, канд. істор. наук, доцент,
ХВОСТЕНКО Інна, студентка 2 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ
ОСОБЕННОСТИ ПОЛИТИЧЕСКОЙ ВЛАСТИ В УКРАИНЕ
FEATURES OF THE POLITICAL POWER IN UKRAINE

Ukraine is a sovereign state, on the 24th of August, 1991 it became independent. Before that it was one of the 15 republics of the former Soviet Union. Today we can say that Ukraine is a sovereign, independent, democratic, social, legal state. The country has three branches of power — the legislative, which is represented by the Verkhovna Rada, the executive, headed by the President, and the judicial, which is led by the Supreme Court.

The President is elected to a five-year term. The first president of Ukraine was Leonid Kravchuk. In 1994 Ukrainian people elected Leonid Kuchma as a new President, and Ukraine entered a new phase of development.

Voting is by secret ballot, though it is not compulsory and from the age of 18. In 1999 Leonid Kuchma was reelected to a new term of presidency, his main concern was rapid implementation of crucial economic reforms.

Ukraine's parliament is called Verkhovna Rada. Its main function is making laws. It has one chamber, which consists of 450 members. They are elected at a general, equal and direct election. Parliamentary elections take place every five years in the last week of March.

The Verkhovna Rada elects the Chairman from its membership. The Chairman conducts meetings of the Verkhovna Rada and organises its work. It can declare war and conclude peace upon the President's proposal, adopt the state budget and control the execution of it.

Judicial power in Ukraine is represented by the Supreme Court and the Constitutional Court. The Constitutional Court consists of 18 judges, which are

appointed for 9 years. The Supreme Court, in its turn, is the highest juridical body of general jurisdiction.

It should be mentioned that the President of Ukraine appoints the Prime Minister with the consent of the Verkhovna Rada. He also appoints members of the Cabinet of Ministers, and heads of local state administration. The President is the commander-in-chief of the military forces of Ukraine.

The Cabinet of Ministers is the highest body of the executive power. It is responsible for foreign affairs, home policy, economy, science and technology, industry, law.

We know that Ukraine is divided into 24 regions. The Autonomous Republic of Crimea is a part of our country, but it has a special status of an autonomous, self-governing republic. There is a local government body in each region.

There are many political parties in Ukraine. The Social-Democratic Party of Ukraine (United), the Rukh, the People's Democratic Party and the Socialist Party are the most influential. The President does not belong to any of the parties.

Ukraine's foreign policy is aimed to live in peace with the rest of the world community, to cooperate with other countries and to participate in European and world structures.

УДК 32. 324 (329. 7)

ХАРЧЕНКО Людмила Вікторівна, *д. політ. наук, ст. викладач,*
КІМЕЙЧУК Іван, *студент 2 курсу*
Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

РОЛЬ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ У РЕВОЛЮЦІЇ ГІДНОСТІ

Оксамитова революція в Чехословаччині, Революція на граніті в Україні, Травневі заворушення 1986 у Франції, повстання в Афінійській політехніці, події на площі Тяньаньмень у 1989 тощо, ініційовані студентами, призвели в подальшому до глобальних змін в історії цих країн. Безцінним внеском студентської молоді в розгортанні майбутніх революцій в Україні, так і в світі стала Революція гідності.

Відлік організованої участі київських студентів у Революції гідності слід починати з 26 листопада 2013, коли студенти Києво-Могилянської академії оголосили загальноуніверситетський страйк і припинили навчальний процес. Протягом наступних днів до них приєдналися студенти інших вишів, які також стояли на позиціях необхідності студентського страйку й організованого загальностудентського спротиву.

Приводом до розгортання акцій протесту стало не підписання Президентом України угоди про Асоціацію з ЄС. Саме це несподіване рішення вивело тисячі мітингувальників (насамперед студентську молодь) на вулиці. Після ж бруталного побиття бійцями загону “Беркут” мирних протестувальників на Майдані Незалежності акція набрала якісно іншого вигляду – із студентських протестів проти невідписання угоди з ЄС вона перетворилася у масову акцію супротиву владі.

Основна ж причина, яка підняла людей на акції громадського спротиву – неспроможність нової (постсоветської) політичної еліти приступити до реформування України. Вона й надалі продовжує своє незалежне існування як неефективний гібрид старих (радянських) та новітніх (олігархічних) методів господарювання та керівництва. Нинішня політична криза в Україні є лише зовнішнім виразом глибокої системної кризи, яку сьогодні переживає держава неререформована з часів розпаду колишнього СРСР.

Таким чином можна говорити про певний сплеск демократичної активності в глобальному масштабі. І, можливо, ще зарано цей рух відносити до хантінгтонівського поняття – хвиля демократизації, але не помічати певного синхрону в революційних виступах в межах квазідемократій теж не можемо. Революції стають фактором зближення умов та обставин у різних країнах, дифузія ідей та лозунгів, стають умовою синхронізації політичних процесів.

За даними досліджень революційний матеріал займається – проявляє найбільшу активність - коли на авансцену виходить третє покоління, яке ще не нюхало пороху і не приймало участі в попередніх революційних подіях.

Українська молодь, насамперед студенти, через участь у акціях протесту показали себе основним “горючим матеріалом” Революції гідності. Вони де-факто задекларували “нову політику”, якісно відмінну від попередньої не лише за назвою, формами але й за змістом. На політичну арену виходить нове покоління, яке диктує новий порядок денний для українського політикуму. І, можливо, саме це і є найбільшим досягненням нинішніх революційних виступів в Україні.

Повстання народу проти свавілля влади, за свої людські права після розгону студентського Євромайдану майже одразу охрестили Революцією гідності. Вже на перших віче Євромайдану лейтмотивом народного спротиву стала ідея національної та особистісної гідності українців.

Отже, студентська молодь, яка вийшла на Революцію гідності не могла миритись далі з фашистською диктатурою тодішнього «легітимного президента» і відстояла свої права та права кожного українця. Роль студентства у політичному житті країни підноситься на вищий рівень, а залишений значний відбиток революції у новітній історії України стане для майбутнього покоління доказом демократизації.

Внесок студентської молоді не можна нічим оцінити, оскільки за свої переконання, за краще життя всіх українців було віддане життя найбільш активними учасниками Революції гідності.

Акції Майдану 2013-2014 років стали епіцентром суттєвих перетворень в Україні, основою якісно нових суспільних відносин. Не виключено, що наслідки цього вибуху гніву і гідності, який вивільнив колосальну енергію змін даватимуться взнаки не одне десятиліття.

В умовах, коли молодь демонструє силу власного голосу та розуму і закликає кожного це зробити, величезним здобутком є консолідація нашого суспільства та зростання в ньому патріотичних настроїв. Саме це і є

найбільшим досягненням революційних виступів студентської молоді в Україні.

УДК 321

КРАВЧЕНКО Наталія Борисівна, канд. істор. наук, доцент,
ЯРЦЕВА Наталія, студентка 2 курсу
Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

A MONARCHY AS A FORM OF GOVERNMENT

In the modern sense of the monarchy - not just one government, but the government inherited. This power is often bohotvoryayetsya. In the Russian Empire was thought that God is the source of power (samoderzhav'ya), and power are the basis of moral authority in society and tradition, whereby hereditary power and integral.

In monarchy the population does not participate in the formation of the government and in government.

Signs monarchy. The head of state is the monarch, is concentrated in his hands all the state government (king, king, emperor, etc.). Authorities usually is inherited and kept for life. However, there are monarchy in which the monarch is chosen by election (Malaysia). The monarch bears no legal responsibility for political and concrete results of his government. According to errors and abuse of position responsible government officials

Absolute monarchy as a form of government is typical of late feudalism, when the depths of the agrarian system there are the beginnings of industrial society. It is characterized by the fact that in the hands of the monarch concentrates all the fullness of the government. Monarch gives himself laws can directly manage administrative activities or assign to this government, administers the supreme court. There are no limits to his authority there, at least legally, even though the political, moral, ethical, religious and other factors may be present. Subjects legally powerless because the monarch is not endowed them with any rights nor took away these rights.

Theocratic monarchy - a kind of absolute monarchy in which political power is vested in the head of the church or religious leader.

Elective monarchy - type monarchy, when the new monarch after the termination of office of the previous parliament elected by members of royal families or other relevant authority.

Dual monarchy is the primary form of limited or constitutional, monarchy. At this point there is separation of powers in embryonic form or sufficiently developed, at least separation of the legislature from the executive.

Parliamentary monarchy as a form of government there is usually highly developed in countries where the transition from an agrarian to an industrial system is usually not accompanied by fundamental destruction of the old institutions of power, and their gradual transformation and adaptation to new conditions (Great Britain, Japan, Netherlands, Belgium, Sweden, Canada, Australia and so on). Here there

developed while respecting the separation of powers principle of supremacy of parliament over the executive power, or at least liberal democratic political regime.

УДК 321

ССКУНОВА Юлія Володимирівна, канд. істор. наук, доцент,
КУЩ Вікторія, студентка 1 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МОЛОДІ

Епохальні соціальні переміни та зрушення супроводжуються різким збільшенням навантаження на людську психіку і свідомість. У суспільному житті за таких умов значно зростає роль фактора культури, особливо політичної. Розвиток демократичної держави, свобод неможливе без самостійності мислення, демократичної правової свідомості, які і є продуктом політичної культури, що панує в певному суспільстві.

Нині цілком зрозуміло, що поняття „політична культура” – досить складне, багатогранне явище, що й зумовлює різні підходи до його вивчення – філософський, соціальний, аксіологічний, педагогічний, психологічний [1].

Зважаючи на ту роль, яку відіграє політична культура суспільства в сучасному світі, кожна держава зацікавлена в підвищенні її рівня. Досвід багатьох країн засвідчив, що зміна форм власності, форм правління може відбуватися досить швидко і за допомогою одних і тих же механізмів, але результат може суттєво відрізнятись. Причина цього криється в тому, що базові цінності (основні компоненти політичної культури) основної маси населення не можуть змінюватися такими ж високими темпами.

Особливо сензитивним для формування політичних орієнтацій є юнацький вік. Саме цей вік Б. Ананьєв називає центральним періодом становлення характеру й інтелекту особистості, оскільки він супроводжується інтенсивним формуванням спеціальних здібностей у зв'язку з професіоналізацією, з одного боку, та перетворенням мотивації і всієї системи ціннісних орієнтацій – з іншого [2].

Молодь України повинна глибоко усвідомлювати і враховувати суспільно-політичні процеси, що відбуваються в сучасному суспільстві. Адже, на жаль, досить сильним залишається вплив попереднього соціального устрою; швидко поширюються корупційні, девіантні прояви, бездуховність; наростає політична втома та апатія громадян, спадає інтерес до політики. Однак слід зауважити, що ці негативні явища спостерігаються на фоні відчутного зростання, попри все, національної самосвідомості [3]. Отже, надзвичайно актуальною проблемою, що постає перед українським суспільством, є формування політичної свідомості молоді на основі ідей національного, духовного відродження України. На сучасному етапі потребам відродження найбільш відповідає національне виховання. „Немає виховання взагалі. Воно завжди має конкретно-історичну національно-державну форму вираження та

спрямоване на виховання громадянина конкретної держави, яка не може бути безнаціональною” [4].

З огляду на актуальність проблеми підвищення політичної культури в українському суспільстві, особливий інтерес викликає розподіл відповідей на запитання „Які емоції викликає у вас термін „політична культура”? У переважної більшості студентів (52 %) цей термін викликає позитивні емоції. Лише 8 % опитаних відзначили негативне ставлення. Проте аналіз відповідей на інші запитання анкети дає підстави зробити висновок про в цілому низький рівень політичної культури в молодіжному середовищі. Досить високий відсоток опитаних студентів (23 %) не орієнтується в сучасних політичних течіях, а 19 % не підтримує жодної. Причини такої пасивності частково пояснює розподіл відповідей на запитання „Якою мірою ви довіряєте названим нижче організаціям, суспільним інститутам?” (таблиця 1).

Таблиця 1

Оцінка довіри молоді організаціям та спільним інститутам

		Повністю довіряю	Скоріше довіряю, ніж ні	Скоріше не довіряю	Повністю не довіряю	Важко відповісти
1.	Телебачення	21%	38%	23%	18%	
2.	Релігійні організації	9%	16%	32%	28%	15%
3.	Збройні сили України	13%	36%	28%	13%	10%
4.	Громадські політичні об'єднання	18%	34%	24%	11%	13%
5.	Політичні партії	2%	7%	45%	50%	4%

Проведене мною опитування показує такі результати, що дають можливість зробити висновок про високий рівень недовіри до політичних партій. Більшою довірою користуються громадські молодіжні організації, але рівень довіри до них теж не можна назвати високим. Дещо невизначеною є позиція молоді щодо збройних сил і релігійних організацій. Найбільшою довірою користується телебачення.

Все це підтверджує думку, що для України нині дуже важливо утвердити взаємну довіру – так званий соціальний капітал, про дефіцит якого в молодіжному середовищі свідчать, зокрема, і результати мого дослідження. На важливості переважання у більшості населення психологічної установки на довіру до співгромадян вказувалим Г. Алмонд та С. Верба, вбачаючи в ній один з показників розвиненого суспільства.

Отже, надзвичайно актуальною проблемою, що постає перед нашим суспільством на початку нового століття, є формування політичної свідомості,

культури та активності молоді на основі ідей національного духовного відродження української держави.

Наскільки молодь зможе реалізувати свій потенціал у політичному житті, залежатиме від рівня сформованості у неї політичної культури, від прагнення посісти активну громадську позицію, від розуміння відповідальності за власну долю, долю України, від рівня політичної культури.

УДК 321

СЄКУНОВА Юлія Володимирівна, канд. істор. наук, доцент,
ОЛЬХОВИК Олена, студентка І курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ПОЛІТИЧНА СВІДОМІСТЬ І МОРАЛЬНІ РЕГУЛЯТОРИ СУСПІЛЬСТВА

Історія не один раз свідчила, що політична свідомість здатна занадто підсилувати або послаблювати поступовий розвиток, процес функціонування економічних, соціальних, політичних і духовних відносин. Саме активний характер свідомості забезпечував сильний вплив політичних та ідеологічних рішень, не завжди конструктивних. Досить часто громадянин протистояв проголошеним офіційним цінностям, своєю поведінкою відхиляв те, що йому нав'язувалося. Переважно цей процес мав прихований характер, але саме завдяки прихованості процесів, що відбувалися у свідомості людей, їхня рушійна сила ставала ще більш глибокою за своїм розмахом і впливом.

Вперше поняття політична свідомість визначили у 1959 році Келле В.Ж. і Ковальзон М.Я., воно пояснює витoki, характер та особливості певної політичної системи, поведінку суспільних груп, динаміку та спрямованість політичних процесів.

На наш погляд, особливо в сучасних умовах, політика, що прагне досягнення своїх цілей, не може обійтися без такого значного внутрішнього регулятора людської поведінки, як мораль, і тому змушена апелювати до морального почуття мільйонів людей, використовуючи його в тій чи іншій мірі. Взаємозв'язок моралі і політики як організаційно-контрольних та регулятивних систем суспільства на практиці визначає не лише специфіку функціонування політичних інститутів у конкретному соціумі, але й основні параметри політичного режиму як унікальної моделі реалізації влади, взаємовідносин держави та громадян, комунікативних процесів на рівні окремих індивідів і соціальних груп.

Питання про взаємозумовленість політики і моралі традиційно користується увагою визнаних вчених у світовій філософії та соціології політики, прикладної політичної етики. Вона була сформульована ще у філософсько-політичних трактатах давньогрецьких мислителів, які вже тоді виявили її складність і неоднозначність. Мораль і політику відносять до найбільш давніх соціальних регуляторів суспільного життя. Зближує їх те, що і та і інша відносяться до сфери соціального вибору, тому достатньо рухомі та

мінливі. Їх зміст зумовлений впливом багатьох факторів, починаючи від історичних і соціокультурних і закінчуючи суб'єктивними уявленнями і випадками.

Важливо зауважити, на наш погляд, що в науці існує дві точки зору, щодо сутності політичної свідомості. Прихильники біхевіористичного підходу розглядають політичну свідомість як форму раціонального мислення людини, всю сукупність її уявлень, які вона використовує при виконанні своїх ролей і функцій у владі.

Другий, аксіологічний підхід розглядає політичну свідомість як певний рівень соціального мислення, той рівень уявлень, на який може розраховувати людина для оптимізації своєї політичної діяльності [1, С. 107-108]. Політична свідомість складається з різноманітних уявлень людей про політику і політичні відносини, вона відображає інтереси і потреби суб'єктів політики, різних соціальних груп та індивідів. У політичній свідомості представлені породжені історичними і соціальними умовами стереотипи, міфи, традиції і звичаї, а також наукові і повсякденні уявлення про політичну дійсність.

Отже, зміст політичної свідомості становлять як наукові, так і повсякденні уявлення людей про політичну сферу суспільства, на думку Вегеша М.М. [2, С.12]. Мораль, як система соціальної регуляції, у своїй еволюції пройшла довгий шлях від перших заборон у первісному суспільстві через звичаї, ритуали та обряди традиційного суспільства до складних етико-філософських систем нового та новітнього часу. На кожному етапі цієї еволюції саме специфіка моральних постулатів визначала тип людської свідомості і тип людини, що був властивим для певного періоду з точки зору Петракова М.О. [5, С. 22-23]. Поширеним у суспільстві визначенням щодо моралі - означає систему поглядів і уявлень, норм і оцінок, що регулюють поведінку людей; одна з форм суспільної свідомості. Також з точки зору Мазуренко С.А. поняття моралі описує, як особливу сферу людського духу – свободи волі та прагнення до блага, – яка протистоїть природній залежності людини і складає її внутрішню автономію. Розгортання цього визначення виявляє моменти, що мають ключове значення для дослідження її зв'язку з політикою: мораль є внутрішнім переконанням суб'єкта, яке він формує сам і якого він дотримується незалежно від мінливих обставин життя; суб'єкт співвідносить особливе із загальним; мораль є жаданням єдності універсального правила для всіх і власної максими, що виявляється у конкретному вчинку людини; ця єдність є вимогою, що виступає для суб'єкта як обов'язок; мораль як переконання, воління, усвідомлення та здійснення обов'язку є сферою виключно особистої відповідальності; мораль як автономія може бути критикою всіх суспільних установ, які визначають волю [4 С. 35].

Існують декілька класифікацій підходів, що характеризують взаємини моралі й політики, однак класичною вважається така:

- моралізаторський підхід – означає, що політика повинна мати не тільки високоморальні цілі (загальне благо, справедливість), а й за будь-яких обставин не порушувати моральні принципи (правдивість, доброзичливість до людей,

чесність) використовуючи при цьому лише морально допустимі засоби. Проте на практиці спроби повністю підпорядкувати політичну діяльність моральним вимогам зазнають поразки, компрометуючи тим самим і мораль, і політику;

- ціннісно-нейтральний підхід – ігнорування політикою моральних цінностей. Мораль розглядається як справа громадянського суспільства, а політика – як галузь протиборства різних групових інтересів, вільна від моральності. Згідно з цим підходом, у реальному політичному житті правитель використовує заради досягнення своїх цілей будь-які засоби, в тому числі й аморальні – підступність, насильство, вбивство, обман тощо. «Мета виправдовує засоби», – це висловлювання Мак'явеллі стало кредом політичного аморалізму (макіавеллізм). Не погоджуючись з тим, що політика має бути аморальною, стверджував, що вона є такою насправді. [3, С. 17-18]

- компромісний підхід – переважає серед багатьох вчених і моральних політиків. Він виходить з визнання необхідності врахування моральних норм в політиці, враховуючи специфіку останньої. Водночас моральний бік політики має бути підкріплений правовим і суспільним контролем [4, С. 27].

Отже, мораль може мати місце в політиці за таких умов: по-перше, діяльність політиків дійсно має за мету інтереси суспільства; по-друге, владою дотримується баланс між тим, що вона бажає робити і робить заради суспільних інтересів, та правами людини; по-третє, не застосовуються аморальні, неадекватні засоби: маніпулювання, насильство тощо. На користь єдності моралі та політики впливають такі аргументи: по-перше, політика, що не апелює до моралі, не може досягти своїх цілей (політики, що ігнорують моральні цінності громадян зазвичай виявляються політично безпорадними); по-друге, мораль і політика опосередковуються ідеями загального блага та справедливості [4, С.318].

Таким чином, політика, що прагне досягнення своїх цілей, не може обійтися без такого значного внутрішнього регулятора людської поведінки, як мораль, і тому змушена апелювати до морального почуття мільйонів людей, використовуючи його в тій чи іншій мірі.

СЕКЦІЯ СОЦІОЛОГІЯ

УДК 111.12:123.1

КАЛУГА Володимир Федорович, *к.філос.н, доцент*
ДАНИЛЮК Іванна, *студентка 3 курсу*
Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

СУТЬ ДОЛІ ТА ЇЇ РОЛЬ В ЖИТТІ ЛЮДИНИ

Спостережлива людина може легко виявити, що вона перебуває в перманентній ситуації невизначеності. Їй не до снаги відкрити зміст власного існування. Вона не здатна передбачити наслідки власних дій. Від неї приховане все, що таїть в собі кожна наступна мить її існування. Водночас людина панічно боїться невідомого. Відтак, від невідомого вона відмежовується цілісною системою вражень, скомпонованих в «картині» світу. Разом з тим, нездатність зробити свою активність дійсно свідомою, а отже і цілком змістовною заклопотана істота компенсує ідеєю долі. Тож доля виявляється дечим, що є посередником між цілком свідомою самої себе Людиною і її буденним існуванням. Дечим, що визначає особливості існування і діяльності з огляду на суто індивідуальне покликання кожної людини без винятку. Причому ефективність слідування власній долі тяжіє до нуля в разі, якщо особа сповідує принцип лицемірства. І навпаки, кожен, хто дотримується устоїв кініків та діє як відповідальний цинік, той щонайменше претендує на утвердження себе як дійсно автономної і самодостатньої істоти, що прямує власним життєвим шляхом, але водночас є цілком синхронною зі Всесвітом та Буттям.

Тож доля може виявитися дечим, що персоналізує на рівні індивіда цілісність Всесвіту і Буття та взаємопов'язаність подій, процесів і речей. Тобто доля є тим, що конкретизує ситуацію невід'ємної частини цілісного. При цьому вона прямо вказує на персоналізацію цієї частини. Також з нею пов'язане стійке враження про відокремлене існування кожного індивіда. Відповідно долю можна розуміти ще й як своєрідний «техпаспорт», виданий Всесвітом своєму «продукту», котрий наділений свідомістю. При цьому свідомість сполучена з властивістю живих істот локалізувати потік подій за допомогою сприйняття, суб'єктивуючи його, а також зі спроможністю цілеспрямовано маніпулювати схопленим потоком подій. Однак, оскільки «ми, будучи буденними людьми, не знаємо або ж колись не знали про наявність чогось реального і функціонального – ланки, що пов'язує нас з наміром, котра дає нам набути стурбованість долею» [1,с.283], то і долю ми схильні сприймати радше як щось абстрактне і відсторонене від нас. Розуміти долю як щось, що існує поза нами і лише якимось чином дотичне до нас. Як наслідок, буденна людина схиляється до переконання, що на власну долю можна і треба певним чином впливати або навпаки принципово не можна, замість того, аби зосереджувати свою увагу і зусилля на самому собі та/або Всесвіті. Зважаючи на сказане, цілком імовірно, що доля певним чином є дотичною до ситуації відчуження людини від самої себе, деяким посередником поміж цілісною істотою, якою насправді є Людина,

і її суб'єктивованою проекцією на соціальний світ, якими ми себе виявляємо з моменту самоусвідомлення.

Між тим, і християнство, і мусульманство, й інші релігії чи релігійно-езотеричні школи, звісно кожна на свій манер, близькі до істини в твердженні щодо зумовленості людського буття трансцендентним началом, зважаючи на те, що «нам дано знати все, адже все вже записано» [2,с.100]. Відтак цілком може виявитися, що вже всі можливі, допустимі або й ймовірні варіанти життєвих ситуацій сформовані древніми і силою їх енергетичного потенціалу чи потенціалу Всесвіту закарбовані на «скрижалях» того ж таки Всесвіту або чогось такого, що заведено називати по-різному залежно від домінантної парадигми. В цілому, безперечним є факт, що доля як певне явище є невід'ємною частиною людського буття. І в залежності від ставлення індивіда до власної долі, можна говорити про особливості його існування та рівень його духовної досконалості. Чим більш досконала духовно людина, тим у більшій згоді з власною долею вона перебуває. Саме згода намірів індивіда і його долі відкриває широкі перспективи для духовного зростання людини.

УДК 111.12:123.1

КАЛУГА Володимир Федорович, к.філос.н, доцент
БАРАБАШ Олег, студент 3 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ЛЮДСТВО ЯК ІНТЕГРОВАНІЙ ПРОСТІР, УМОВА І ОБСТАВИНА СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ

Однією з найменш досліджених умов та обставин в розрізі дійсного впливу на формування особистості людини та закладання і функціонування її вмінь та навичок, а в цілому – культури, є людство. Попри оманливу очевидність того, чим же є насправді людство, цей феномен залишатиметься загадкою до тих пір, поки щонайменше не буде достеменно відомо про походження людини, оскільки може виявитися, що люди не однорідні за своїм походженням. Тобто щонайменше раси, можливо етноси насправді мають різну етимологію. А якщо так, то «картина» становлення і існування людства набере абсолютно відмінних тонів аніж ті, до яких звиклася цивілізована істота.

На разі ж єдино поширеною думкою є переконання, що людство є цілісним конгломератом існуючих на поточний момент людей. Його провідною рисою вважається спроможність внаслідок прояву творчих сил частково трансформувати навколишнє середовище, втягуючи його в ноосферу (відповідно до ідей В. Вернадського). Певним же каменем спотикання для багатьох мислителів є питання первинності стосовно одне одного та онтологічної самодостатності людини і людства. Представники класичної філософії тяжіють до ідеї, що людство є рушієм прогресу та історії, бо воно акумулює в поколіннях знання і навички, які не під силу опанувати жодній людині. Своєю чергою персоналісти, екзистенціалісти абощо, схиляються до думки про екзистенціальну самодостатність людини, тоді як людство є фактом, вагомим і неспростовним

однак неатрибутивним щодо становлення конкретної людини. В такому разі людина бачиться як проект самої себе, а людство як перманентна зустріч цих проектів або персон, «вкинутих» в буття.

Важливу спробу покласти край протиставленню індивідуальності та людства вчинив М. Гайдеггер, обґрунтувавши подвійність ідентичності людини, виділивши власний та невласний модуси Dasein. Основний стан існування людини – це перебування в модусі невласного буття Dasein. Модус же власного буття Dasein відкривається лише, так би мовити, в присутності смерті. Спростувати радикалізм ідей гайдеггерової фундаментальної онтології взялася Х. Арендт. Вона опосередковано висуває версію, що існування людства неодмінно відповідає становищу людини, тоді як її природа залишається незбагненою. Відтак людство можна вважати обставиною становища людини, точніше втіленням найперше множинності як обставини становища людини. Сама ж людина, будучи проявом буття, виявляється можливою без людства, але чим буде така істота, самій людині невідомо, адже це буде суверенна істота.

УДК 111.12:123.1

КАЛУГА Володимир Федорович, *к.філос.н, доцент*

ГЕЙКО Андрій, *студент 3 курсу*

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ДІЙСНА ЛЮБОВ І ЇЇ ПРОЕКЦІЇ, ЇХ РОЛЬ В БУТТІ ЛЮДИНИ

Пізнавальна сфера сучасної людини характеризується декількома визначеннями одних понять. Хоча останнього в масовому порядку людина воліє не помічати, попри постійні конфлікти і непорозуміння. Так виходить із любов'ю і вона втратила своє достеменне значення. Тож коли мова заходить про любов, то насправді йдеться про «проекції» сексуальності на буття людини.

Між тим, дослідженню феномену любові присвячено численні фоліанти. Від античності до сьогодення над її природою розмірковує чи не кожен філософ, а також богослов. Любов – передбачений природою ресурсний потенціал кожного з нас. Проте чим же дійсно є любов, навряд чи хоч комусь достеменно відомо. Вона рятує та відводить від деструктивної поведінки та непорядного відношення до інших людей, наповнює життя особистості гармонізуючим змістом і забарвлює його безліччю фарб. Але саме головне полягає в тому, що Любов забезпечує безпрецедентно сильний і нескінченно надаваний невичерпний психо-біоенергетичний підзаряд.

Міркуючи над проблемою любові, не можливо обійти увагою суфійську мудрість, зокрема викладену в текстах Ідріса Шаха. Він стверджує: «Люди помилково приймали безпосереднє за Реальне. Те ж саме відбувається з сьогоднішніми ідеями людини стосовно любові. Якби людина тільки знала, що найпіднесеніші ідеї про любов можна назвати найпримітивнішими із можливого сприйняття реальної любові» [2,с.64]. Свій погляд на суть сучасної любові висловлює також Ошо. Він апелює до самого поняття любов в англосаксонській лінгвістиці: «Ви здивуєтеся, дізнавшись, що англійське слово любов походить

від санскритського слова *лобха*. Лобха значить «жадібність». Фактично любов'ю стає засвоєна і «перетравлена» жадібність» [1,с.9]. Звичайно, мається на увазі «жадібність» не суто накопичувально-споживацького гатунку, а передусім до уваги з боку інших. Людина чи не найбільше в своєму існуванні почувається вразливою перед «обличчям» самотності, забутості, непотрібності. Тому вона більше аніж повітря потребує певних гарантій того, що її не залишать самотньою, або хоча б ілюзії, що вона варта уваги інших. Відповідно в цьому контексті любов набуває ознак такого собі «векселя» або облігації, в якій сліпо вкладає свої «заощадження» буденна людина.

А щодо дійсної любові, то вона спонукає людину до самозанурення, але в жодному разі не до саморефлексії, а до самоспоглядання. Вона спонукає індивіда до відтворення власної цілісності, до виходу за межі абсолютно всіх зумовлюючих начал і зв'язків та уникнення всякого посередника. При цьому любов не витісняє сексуальність і не протистоїть їй, а лише сприяє її вичерпанню шляхом поступового виведення індивіда за межі зумовленості світом та іншими. Відповідно справжньою проекцією любові на становище людини є відчуття ностальгії та світлого суму.

УДК: 141.319.8:177.82

КАЛУГА Володимир Федорович, к.філос.н, доцент

ГОЛУБ В'ячеслав, студент 3 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

МІСЦЕ ЛЮДИНИ В СВІТІ ТА ЇЇ МОЖЛИВОСТІ ВПЛИВАТИ НА СВІТ

На сьогодні сучасний світ надто не затишний для людини. Саме це є спонуканням її до пошуку шляхів покращення умов та обставин власного існування. Кожен постійно прагне щось змінити в просторі власного помешкання, зробити цей простір більш комфортним та безпечним для свого існування в ньому. Однак ці прагнення, спрямовані на просування науково-технічного прогресу, не лише не сприяють досягненню бажаного результату, але й навпаки поставили саме існування людини як і всього живого зрештою або й Землі під велику небезпеку. Нажаль вектор прикладання людиною зусиль обраний явно невірний. З поля уваги людини чомусь випадає те, що мало б складати основу основ її зосередженості та докладання сил. Цим чимось є феномен світу та природа людини.

Більшість науковців та філософів, не говорячи вже про решту людей, навіть не задумуються над простим питанням: як можна змінити світ на краще, при цьому не знаючи чим він є в дійсності? І разом з тим, постає ще одне питання: як можна прагнути якихось суттєвих змін в людському існуванні, не знаючи, чим є людина або яка її природа? Відповіддю на ці питання буде причина, яка криється в тому, що людство цілком задовольняється наявними враженнями про світ та самих себе як персоналізоване «Я». Серед решти інших, продуцентами подібних вражень і їх поширювачами, звичайно, є наука, релігія, філософія – всі ті інформаційно-комунікаційні системи, котрі зводяться на

фундаменті інтерсуб'єктивного феномену людського буття або відповідають екзистенціалу «множинність» в контексті філософської антропології Х. Арендт.

Поряд з загально визнаними враженнями про суть і природу світу та людини існують також і суб'єктивні знання або уявлення, що отримані внаслідок унікальних глибинних переживань. Такі переживання найчастіше досягаються чистими практиками за певних обставин, але, як правило, внаслідок дуже кропіткої та виснажливої цілеспрямованої активності відповідного гатунку. До таких практик відносять медитацію, йогу, інші традиції та школи, в т.ч. характерництво. Системний аналіз наявних класичних та езотеричних вражень і уявлень про світ та людину, їх природу і суть відкриває для нас нові можливості щодо облаштування більш комфортного світу та наповнення існування людини дійсним змістом. При цьому практики розкривають суть можливих методів зміни світу та становища людини в ньому. Саме такі методи виявляються найбільш дієвими принципово на рівні індивіда, а не мас. Очевидно, що для того щоб змінити світ та становище людини в ньому, принципово необхідно, аби себе змінила критична маса індивідів, ці зміни можливо досягти лише завдяки індивідуальним старанням. Таким чином, людина повинна відкрити дійсний фронт відповідальності перед самою собою.

УДК 111.12:123.1

КАЛУГА Володимир Федорович, к.філос.н, доцент

КОВАЛЬВА Вікторія, студентка 3 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ГРА ЯК СПІЛЬНИЙ ЗНАМЕННИК АКТИВНОСТІ ТА БУТТЯ

До найпевніших речей, які характеризують людину та безпосередньо виказують її природу, належить активність. Це внутрішньо притаманна властивість всякої живої істоти, в т.ч. і людини. Різниця ж між людиною та іншими істотами з позицій спекулятивного мислення криється в спектрі та діапазоні оперативних можливостей. Людині, відповідно до формальної логіки, властива найбільша кількість форм активності – практично всі, які тільки можна вирізнити. А вирізнити прийнято слідом за Х. Арендт дві великі групи активності: *vita activa* та *vita contemplativa*. Робота, праця та дія в першу чергу репрезентують соціальний спосіб існування індивіда або множинну природу людини. А от мислення, тим паче споглядання сполучені з суб'єктивним началом та відповідають природі людини.

Дослідженню особливостей тих чи інших форм активності присвячено численні наукові праці в сфері психології, педагогіки, юриспруденції, філософії, а також механіки, анатомії, фізіології тощо. В той же час суть та природа активності як атрибуту істоти уникає з поля осмислення науковців. Відповідно різноманітні намагання віднайти ефективні механізми та засоби оптимізації різних форм активності людини, спираючись на формально-логічні методи, не мають помітного успіху. Сучасна людина, як вона себе знає, досить

повільно опановує ті чи інші різновиди активності та використовує лише кілька відсотків з притаманного їй арсеналу оперативних можливостей.

Очевидно, щоб змінити щось кардинально в даному випадку, тобто спонукати людину попервах хоча б до неупередженого осмислення власного становища, варто з'ясувати, а чим сама по собі є активність в людському існуванні? Іншими словами, до якого з проявів активності можна звести всі відомі форми активності?

Таким проявом активності взагалі, як стверджують численні практики, езотерики та мудрість, що дійшла до нас з глибин віків у вигляді міфів, є гра. Гра – унікальний прояв активності. Гра розуму або богів стоїть за проявом світу та формуванням і утриманням «картини» або образу світу. Соціальна гра – за формуванням і підтриманням зв'язків та взаємодії між елементами спільноти. Віртуозна гра – за проявом майстерності. Спонтанність або «гра божественного вогню» – за абсолютною самодостатністю чи свободою. Таким чином гра виявляється спільним знаменником для всіх видів активності, котрі так чи інакше притаманні будь-якому суб'єкту. З іншого боку, гра може виявитися домінантним, якщо не єдиним способом всякого існування, тобто тотальної ілюзії або ж «майя», як її прийнято розуміти в контексті багатьох містичних вчень, притаманних народам Сходу та Латинської Америки.

УДК 1: 316. 334. 55 (477) (312)

**КАЛУГА Володимир Федорович, к.філос.н, доцент
ШМАТЮК Іван, студентка 3 курсу**

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

СПІВВІДНОШЕННЯ РІЗНОВИДІВ АКТИВНОСТІ ЛЮДИНИ ЗІ СТАНОМ ЇЇ РОЗВИТКУ

Чи не найповніше про природу людини та особливості її існування говорить активність. В залежності від того, які саме способи активності домінують в людини, можна говорити про рівень її духовної досконалості. Відповідно дослідження різновидів людської активності на предмет їх властивості спонукати чи стримувати людину в її розвитку є безумовно актуальним. При цьому слід врахувати, що і класична традиція філософування, і наука не мають в собі достатніх джерел, аби відбувся сутнісний прорив у сфері дослідження людської активності зокрема, та будь-яких досліджень у царині антропології в цілому. Відповідно визріла потреба в залученні і осмисленні глибинного досвіду людства, закарбованого в міфології, та езотеричного досвіду. Спираючись на останні, поєднуючи їх з науковими теоріями та філософськими концепціями, можна дійти висновку, що поведінка людини є ознакою її тотального занурення в буденність, зумовленість присутністю інших та обставинами свого буття, концентрації на турботі, відсутності зосередженості та тотальної усвідомленості. Поведінка людини супроводжується рефлексією, а отже, внутрішнім діалогом. Тоді як дія та вчинки так чи інакше за своє джерело мають спонтанність – властивість

людини бути джерелом власної активності. Абсолютна ж відстороненість від будь-яких зумовлюючих начал досягається людиною в стані споглядання.

Схоплення того, чим же насправді є поведінка, спонукає індивіда поступово відмовитися від поведінки на користь дії. Це є рівнозначним тому, що індивід поступово вчиться концентрувати свою увагу безпосередньо на потокові подій, що відбуваються тут і тепер. Крок за кроком він накопичує сили, аби відмовитися від звичних моделей реакції на стандартні ситуації. Тобто він поступово відмовляється від звичок на користь прямої реакції. Таким чином індивід вчиться покладатися на себе, довіряти собі, сприймати потік подій так, як вони є, а не через фільтри стереотипів. Разом з тим, як набувається вміння зосереджуватися на тому, що відбувається тут і тепер, автоматично ослаблюється інтенсивність внутрішнього діалогу. Спочатку він перестає бути всепоглинаючим та нав'язливим. Відтак індивід легко може переключитися з одних міркувань на інші. Як наслідок, індивід набуває здатності управляти власною увагою, довільно зосереджуючи її на визначеному предметі чи процесі. Його більше не захоплює потік подій, бо він здатний чинити спротив всьому, що виводить його з рівноваги та стану зосередженості.

Опанувавши стан зосередженості, індивід блокує власний страх перед невідомим. В нього більше немає психологічної потреби приховуватися за звичним, триматися за звички та тяжіти до зони комфорту, що сформувалася впродовж життя під тиском обставин. Він стає чистим діячем – людиною, що керується винятково з власних міркувань, звичайно співвідносячи їх з певними цінностями та принципами. Відповідно, дії, котрі до свого почату були співвіднесені з цінностями, а їх ймовірні наслідки отримали експертну оцінку, яку сам же актор і складає, стають вчинками. Таким чином, вчинок відповідає соціальній природі людини, але є такою собі протилежністю поведінці. Вчинок персоналізує діяча, тоді як поведінка тяжіє до змасовлення людини. Вчинок є такими собі воротами до чистої дії. Спочатку людина має вчитися співвідносити власні інтенції з цінностями. А потім вивільнити себе від всяких обмежуючих начал і обставин. Тобто її активність стає спонтанною, а життя вільним від будь-яких упереджень і стримуючих факторів.

В цілому, поведінка відповідає соціальній неререфлексованій активності, спрямованій на проживання життя. Вчинок в свою чергу говорить, що той, хто його вчинив, орієнтований на власне становлення, але за посередництва суспільства. А дія виводить людину за межі всякого суспільного диктату, вказуючи природу самого діяча.

УДК: 111.32.001.361

КАЛУГА Володимир Федорович, к.філос.н, доцент

ЦІШКОВСЬКА Тетяна, студентка 3 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

РОЛЬ НАУКИ І ТЕХНІКИ В ІСНУВАННІ ЛЮДИНИ

Досвід показує, що разом з розвитком науки, техніки та технологій життя людини не стає ані затишнішим, ані безпечнішим, попри нав'язливі

переконання та очікування протилежного. Таким чином людина опиняється обличчям перед колізією: вона вимушена констатувати неспівмірність цивілізаційно-об'єктивних умов існування та екзистенціально-суб'єктивних переживань комфорту, а отже і змістовності приватного існування, однак нічим тому зарадити не спроможна, принаймні перебуваючи в просторі іудо-християнської парадигми. Відтак буденній людині навряд чи під силу осмислити дійсні місце і роль науки та техніки в формуванні особистості та її реалізації. Між тим, наука і техніка справляє колосальний вплив на культуру, значною мірою визначаючи її специфіку. Культура своєю чергою безпосередньо впливає на формування ідентичності людини та визначає специфіку прояву її самоідентичності. Тож до настання науково-технічного і технологічного прориву, людина благоговіла природу та надприродне як її трансцендентальне продовження, а після відчула нікчемність власного буття в наскрізь «механізованому» Всесвіті. Наступні спроби відродити бога супроводжувалися його містифікацією та зведенням до функцій аудитора чи рефері в просторі суспільного існування людини, де кожен член спільноти діяв, мотивуючись власними інтенціями. Тому з часом бог вмер, як те проголосив Ніцше, а його місце зайняло «Я» як єдиний цінний об'єкт турботи і поклоніння.

Вхопившись за комбіновану ідею вінця природи та/або кращого господнього створіння, людина стала зарозумілою істотою, руйнівником оточуючого середовища, а надто власної і без того крихкої цілісності та низки потенцій, вироджуючись в ненаситного споживача. При цьому, дозволяючи певною мірою компенсувати втрачені або зведені до рудименту можливості людини, наука і техніка виявилися її онтичною опорою, таким собі екзистенціальним протезом. Останнє призводить до того, що самоповага людини починає поступово підмінюватися захопленням технікою і технологіями та тим, що вони спроможні запропонувати споживачу. Таким чином людина опиняється в стані екзистенціальної пустоти, яку намагається на рівні внутрішніх відчуттів замінити жалем до себе, скаліченої, нищою, душевно і духовно збіднілої. Як наслідок в масах поступово формується культ Безневинного Страждальця, що постійно зазнає втрат та збитків з боку несправедливого та підступного життя. Звичайно згаданий культ тавром лежить на ідентичності людини та притлумлює й до того загнану в глухий кут екзистенціальної сліпоти самоідентичність.

УДК 316.001.891

ЯТЧЕНКО Володимир Феодосійович, док. філос. наук, проф.

МАНГАСАРЯН Світлана, студентка 1 курсу

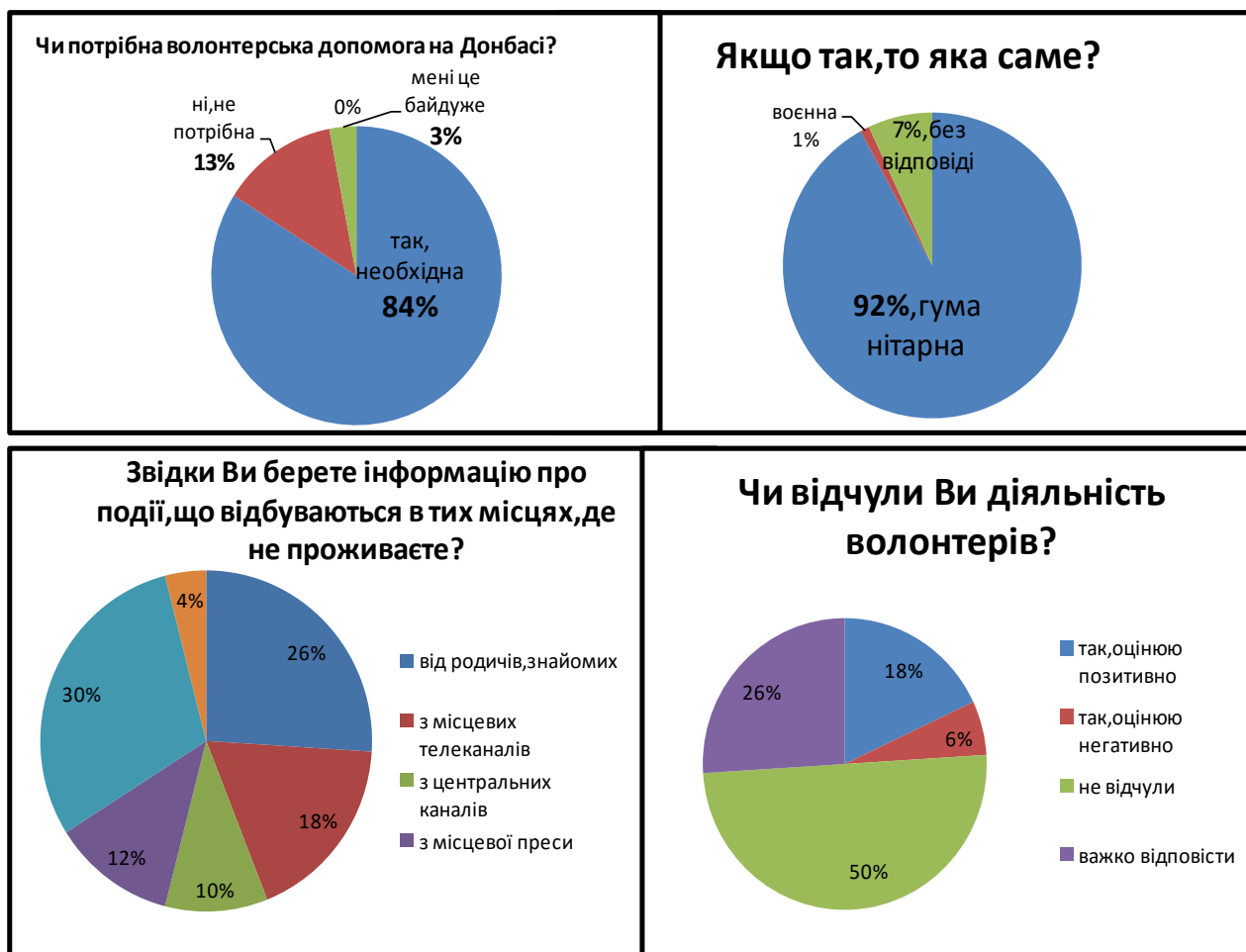
Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

СТАВЛЕННЯ ЖИТЕЛІВ м. ЛУГАНСЬКА ДО ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ (спроба соціологічного аналізу)

Для поглибленого аналізу причин, сутності українсько-російської війни на Сході України, а головне для визначення стратегії повоєнної політики держави

в цьому регіоні необхідні глибокі знання психологічних та світоглядних настановлень його жителів. Вони, зокрема, виявляються у ставленні жителів до державної та волонтерської гуманітарної допомоги. Спроба такого виявлення і була здійснена мною в ході моєї чергової волонтерської поїздки до Луганська.

Опитування проводились у листопаді 2014 року. Загалом опитано 70 осіб (це пояснюється тим, що на той час ще проводилися бойові дії на околицях міста). Більше половини опитаних - студенти Східноукраїнського національного університету імені В. Даля та Луганського державного медичного університету. Інша частина – мешканці будинків, яким я надаю волонтерську допомогу. Дослідження відбувалось у формі анкетування та інтерв'ю. Напередодні поїздки була розроблена анкета з 6-ти запитань, переважно закритого характеру. Серед опитаних було 56% чоловіків і 36% жінок, 8% свою стать не вказали. Вік опитаних: 56% - люди до 20 років, 15% - від 20 до 30 років, 23% - старші 30 років, також 6% опитаних не зазначили свій вік (очевидно з побоювання). Перше запитання звучало так: «Чи потрібна волонтерська допомога на Донбасі?». Більшість - 84% (59 чол.) відповіли «так, необхідна», 13% - «ні, не потрібна», 3% обрали відповідь «мені це байдуже (хоч на практиці ніхто від цієї допомоги не відмовлявся)». Для тих, хто відповів «так, необхідна» було поставлене наступне питання: «Якщо так, то яка саме?». 92% обрали варіант «гуманітарна». Так відповіли навіть ті, хто відповів «мені байдуже», що дозволяє засумніватися в правдивості цього байдужого ставлення. Одна особа відповіла «військова» та 7% на це питання не відповіли. Третє питання було поставлене так: «Звідки Ви берете інформацію про події, що відбуваються в тих місцях, де Ви не проживаєте?» Відповіді розділилися

таким чином: «від родичів, знайомих» - 26%, «з місцевих телеканалів» - 18%, «з центральних каналів» - 10%, «із Інтернету» - 30% (це - студенти), «з місцевої преси» - 12%, «інше» - 4% (в основному «від друзів»). Наступне питання було таке: «Чи відчували Ви діяльність волонтерів?». 18% обрали відповідь «так, оцінюю позитивно», 6% - «так, оцінюю негативно», половина опитуваних стверджує, що допомоги не відчували та 26% затруднилися з відповіддю. П'яте питання сформульоване так: «Чи має для Вас значення з якого регіону надходить допомога?». «Так, має» відповіли 29% опитуваних, «Ні, не має» - 54%, «важко відповісти» - 11%, також 6% респондентів на це питання не відповіли. Останнє питання було таким: «Хотіли б Ви допомогти волонтерам?», «Я вже це роблю» відповіли 11% людей, «хочу та готовий допомогти» -26%, «хотів би, але зараз не маю можливості» -41%, «не бачу в цьому необхідності» - 6%, «принципово не буду цього робити» - 6%, «важко відповісти» - 7% та 3% опитуваних на це питання не відповіли.

Висновок. Серед опитаних жителів м. Луганська існує кілька соціальних груп з різним ставленням до допомоги з інших регіонів України та від Росії або від місцевої влади.. Переважна кількість налаштована позитивно. В поглядах частини опитаних існує суперечність між психологічною налаштованістю щодо допомоги і практичним споживанням цієї допомоги. Основні джерела інформації для студентів – Інтернет, а для старших жителів – місцеві ЗМІ або знайомі чи родичі. І це є серйозною проблемою для Української держави.

Наскільки чисельні такі соціальні групи в м. Луганську – питання відкрите, тут потрібні масовіші соціологічні опитування.

СЕКЦІЯ 5

АНГЛІЙСЬКА МОВА – МОВА МІЖНАРОДНОГО СПІЛКУВАННЯ

УДК 081

HLADCHENKO Myroslava Mykolaivna, *associate professor*

AVRAMENKO Andriy, *II-year student*

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

THE DILEMMA OF LANGUAGE IN RESEARCH UNIVERSITIES

Language is always a complex issue for research universities in developing countries. These universities must, without exception, have appropriate competence in the global scientific language – English. Without a reasonably high level of skill in English by both academic staff and student, universities cannot function effectively in the global knowledge network. Many universities in developing countries demand English-language competence by entering students.

Universities in the industrialized nations, even in countries that do not use English as the language of instruction in the universities, expect that their international academic relations will take place in English; and increasingly they are offering some courses and often entire degree programs in English. Generally, when they are establishing joint degrees or branches, the expectation is that the programs will be offered in English.

A significant number of developing country research universities provide all or most of their instruction in English, while others are increasingly emphasizing English as the medium of academic discourse. South Asian universities function largely in English – based on their British colonial tradition. In sub-Saharan Africa, all of the universities operate in a European language – the largest number in English, while others use French, Portuguese, or Afrikaans. English is gaining ground as South African universities gradually move away from Afrikaans; and even Rwanda has shifted from French to English. An interesting case is Malaysia, which moved from English to Bahasa Malaysia, and now restoring English in some universities.

While most developing countries are placing more emphasis on English, this is not universally the case. English, however, is increasingly used as a language of instruction in some courses and programs. Top Chinese research universities, for example, are increasingly offering a modest number of courses in all disciplines in English for Chinese students.

Professors are encouraged, and, sometimes, required to publish their research in English, preferably in journals recognized by the international corporations that measure impact and usage. This places academics in developing countries at a significant disadvantage, not only due to language fluency issue but because the methodologies and peer-review evaluators are mainly in the academic centers and may not be sympathetic to the issues of concern to developing country authors.

Focusing increasingly on English also means that scientific, academic, and cultural discourse in local languages receives less attention, and this may well result in deemphasizing local knowledge and research on issues that are relevant to the country.

APPLICATION OF INDEX OF THE ANTHROPOGENIC PRESSURE FOR ENVIRONMENTAL IMPACT ASSESSMENT

In an effort to take from natural resources as much as possible to meet the growing needs of society people in the process of agricultural production more vigorously intervene in ecological balance, which included thousands of years. 20th century was marked by a sharp acceleration and amplification of the invasion: deforestation, a sharp increase in the area cultivated areas, often without proper environmental study, changes in environmental conditions existing of biota owing to surging use of chemicals (fertilizers, pesticides, etc.). As a result, developed the degradation of soil and vegetation, pollution of air, soil, water, desertification, reduced biodiversity on Earth.

An indicator that reflects the level of human impact on ecosystems is an index of human activity (I_{an}). There is considerable experience in dealing with the estimation of anthropogenic load, but there is still no single approach to quantify pressures to assess human transformation economic systems. There is considerable experience in dealing with the estimation of anthropogenic load, but there is still no single approach to quantify pressures to assess human transformation economic systems. Assessment of the extent and depth of anthropogenic transformation of natural systems makes it possible to identify priority measures for the protection, maintenance and reproduction of their environmental sustainability, implement effective management and optimize the use of the territory. Thus the nature of governance in the field of environmental protection is to perform the functions of regulation, supervision, forecasting, planning, programming, assessment, control, regulation anthropogenic pressures and other executive and administrative activities.

One method of assessing the ecological status of the territories is an indicator of anthropogenic load per unit area. As human pressure components of the environment is a complex process in the calculation of the integral index advisable to take into account the load on each of the components of the environment that feel the air, water and land resources.

The index of anthropogenic impact is an indicator, indicating the ordering of environmentally sustainable agricultural landscapes, their stability and the degree of transformation under the influence of human activities. It describes: how much influence carries human activities on the environment, including on agricultural resources.

GLOBAL ISSUES OF BIODIVERSITY

Biodiversity is the variety of different types of life found on earth. It is a measure of the variety of organisms presented in different ecosystems. This can refer to genetic variation, ecosystem variation, or species variation (number of species) within an area, biome, or planet. It can be studied on many levels. At the highest level, you can look at all the different species on the entire Earth. On a much smaller scale, you can study biodiversity within a pond ecosystem or a neighborhood park.

Biologists most often define biodiversity as the "totality of genes, species, and ecosystems of a region". An advantage of this definition is that it seems to describe most circumstances and presents a unified view of the traditional three levels at which biological variety has been identified: species diversity, ecosystem diversity, genetic diversity.

Over the history of the planet most of the species that ever existed, evolved and then gradually went extinct. Species go extinct because of natural shifts in the environment that take place over long periods of time, such as ice ages. Today, species are going extinct at an accelerated and dangerous rate, because of non-natural environmental changes caused by human activities. Some of the activities have direct effects on species and ecosystems, such as:

Habitat loss poses the greatest threat to species. The world's forests, swamps, plains, lakes, and other habitats continue to disappear as they are harvested for human consumption and cleared to make way for agriculture, housing, roads, pipelines and the other hallmarks of industrial development.

Invasive species (harmful aliens, including predators, diseases, and competitors that displace native species

Pollution (oil spills, human agricultural waste, fertilization, pesticides, acid deposition, greenhouse gases etc) caused by human activities has a negative effect on biodiversity.

Climate change is already having an impact on biodiversity, and is projected to become a progressively more significant threat in the coming decades. Loss of Arctic sea ice threatens biodiversity across an entire biome and beyond. The related pressure of ocean acidification, resulting from higher concentrations of carbon dioxide in the atmosphere, is also already being observed.

Overexploitation means harvesting species from the wild at rates faster than natural populations can recover. Overfishing and overhunting are both types of overexploitation. Currently, about a third of the world's endangered vertebrates are threatened by overexploitation.

Unless we successfully mitigate the impacts of these direct drivers of change on biodiversity, they will contribute to the loss of biodiversity components, negatively affect ecosystem integrity and hamper aspirations towards sustainable use.

IMPORTANCE OF THE ENGLISH LANGUAGE IN TODAY'S WORLD

Language is the source of communication. It's the way through which we share our ideas and thoughts with others. There are uncountable languages in this world. Because every country has their own national language, then they have different local languages spoken and understood by their people in different regions.

In recent years, English is more and more popular in the world. It attracts people due to the interestingness in its tune and structure. However, beside the tune and the structure, this language is learned and studied by a higher number of people with every passing day because of its two importances in this modern world: a mean to communicate and to create a greater opportunity for a job.

The first importance of English language is that it is a mean to communicate in the interconnected and interdependent world. Nowadays, English is called International Language and it is also the second language of many countries in the world. Therefore, we can realize the importance in communication of this language. When we know English, we can come to and communicate with the citizens of most of counties in this globe, without any confusion in expressing our feelings and thinking.

The other importance of the language is that it create a greater opportunity for a job. As we know, in this modern world, businesses are targeting at quantities of employees; and, knowing English is one of those qualities. Consequently, if we know English and good at it, we will have more chances to get a job. Moreover, with an enough amount of knowledge in English, the possibility of promotion in position is even higher.

Despite the fact that English does not have the largest number of speakers in the world, English has emerged as the international language of business.

While the British Council calculates that English is only the third largest language in the world, with about 2 billion speakers, English has emerged as the international language of business communication, particularly in certain industries such as travel, hospitality, engineering and construction, healthcare and finance.

English spread throughout the world as a result of English colonial rule and enabled many of the indigenous peoples of the countries they governed to learn English. English became accepted as the standard for communication in many African and Asian countries which had disparate languages and dialects, and English soon became an accepted standard language for global trade and commerce. In the modern world, English is key in several major global industries.

In brief, we cannot deny the importances of English language in this modern world. This language helps us to express thing kings and feelings, to talk, to exchange

views, and to contract between person and person though wherever we live. Furthermore, in the world that English is considered as the main language, English is now taking an importance part in the chance to take a job. Hence, we can predict that English language will continue to develop and bring us more advantages in the near future; and, maybe someday, English will be the only language in the world.

УДК 811.111 (100)

LIULKO Mykhailo Ievheniiiovych, *senior teacher*
BABIENKO Ievhenii, *1-st year student*
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

WHY DO WE LEARN THE ENGLISH LANGUAGE?

I am sure every well-educated person should speak English, because it is the language of communication, business, science and culture.

English is now the most important and widespread language in the world. It is the state language in five countries: Great Britain, Canada, the USA, Australia and New Zealand. In many Asian and African countries people speak English besides their native one. People also speak English in Europe. English is spoken practically all over the world.

English is also hugely important as an international language and plays an important part even in countries where the UK has historically had little influence. It is learnt as the principal foreign language in most schools in Western Europe. It is also an essential part of the curriculum in far-flung places like Japan and South Korea, and is increasingly seen as desirable by millions of speakers in China. Most teaching of English as a foreign language used British English as its model, and textbooks and other educational resources were produced here in the UK for use overseas. This reflected the UK's cultural dominance and its perceived 'ownership' of the English Language.

Ukraine has relations with many countries. Hundreds of joint enterprises have appeared in each city and small town in Ukraine. A lot of foreign delegations come to our country. Our businessmen, tourists go abroad. That is why it is very important to learn English.

Nowadays, a lot of people study foreign languages in every possible way. I think English is worth studying. There is a proverb "A new language — a new world"

Year by year the globe is getting smaller with the development of communication means and increase in transportation velocities. People of different countries and nations have to get along well with the progress in world trade and technology as well as with each other. "Knowledge is power" one of the great men said. Speaking a foreign language one can not only read the papers, magazines and original books by outstanding writers, but as well watch satellite TV programs, travel easily in the different parts of the world. Besides, understanding and speaking a foreign language or two became necessary while applying for a good and well-paid job.

There are also international friendship camps both in Ukraine and abroad where you can meet boys and girls from around the globe. They rarely can speak Ukrainian, which is much more difficult to learn than English.

In a word, I understand that I have to learn English hard and in a proper way

УДК 331.561.57

LIULKO Mykhailo Ievheniiovych, senior teacher

KLYMOVYCH Iryna, I-st year student

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

TYPES OF UNEMPLOYMENT

Simply put, unemployment is a situation in which an individual in an economy is looking for a job and can't find one. That said, economists divide unemployment into a number of different categories, since defining types of unemployment more precisely sheds some light on why unemployment occurs and what can be done about it.

Frictional Unemployment. The easiest type of unemployment to explain is known as frictional unemployment. Frictional unemployment is unemployment that occurs because it takes workers some time to move from one job to another. While it may be the case that some workers find new jobs before they leave their old ones, a lot of workers leave or lose their jobs before they have other work lined up. In these cases, a worker must look around for a job that it is a good fit for her, and this process takes some time. During this time, the individual is considered to be unemployed, but unemployment due to frictional unemployment is usually thought to last only short periods of time and not be specifically problematic from an economic standpoint. This is particularly true now that technology is helping both workers and companies make the job search process more efficient.

Frictional unemployment can also occur when students move into the work force for the first time, when an individual moves to a new city and needs to find work, and when women re-enter the work force after having children. (Note in the last case, however, that maternity leave doesn't count as unemployment!)

Cyclical Unemployment

It's probably not surprising that unemployment is higher during recessions and depressions and lower during periods of high economic growth. Because of this, economists have coined the term cyclical unemployment to describe the unemployment associated with business cycles occurring in the economy. Cyclical unemployment occurs during recessions because, when demand for goods and services in an economy falls, some companies respond by cutting production and laying off workers rather than by reducing wages and prices.

As an economy recovers from a recession or depression, cyclical unemployment tends to naturally disappear. As a result, economists usually focus on addressing the root causes of the economic downturns themselves rather than think directly about how to correct cyclical unemployment in and of itself.

Structural Unemployment.

There are two ways to think about structural unemployment. One way is

that structural unemployment occurs because some labor markets have more workers than there are jobs available, and for some reason wages don't decrease to bring the markets into equilibrium. Another way to think about structural unemployment is that structural unemployment results when workers possess skills that aren't in high demand in the marketplace and lack skills that are in high demand. In other words, structural unemployment results when there is a mismatch with workers' skills and employers' needs.

Seasonal unemployment is, not surprisingly, unemployment that occurs because the demand for some workers varies widely over the course of the year. (Pool lifeguards, for example, probably experience a decent amount of seasonal unemployment.) Seasonal unemployment can be thought of as a form of structural unemployment, mainly because the skills of the seasonal employees are not needed in certain labor markets for at least some part of the year. That said, seasonal unemployment is viewed as less problematic than regular structural unemployment, mainly because the demand for seasonal skills hasn't gone away forever and resurfaces in a fairly predictable pattern.

УДК 94 (477)

LIULKO Mykhailo Ievheniiiovych, *senior teacher*

KUPRIAN Natalia, *1-st year student*

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

UKRAINE TO REWRITE SOVIET HISTORY WITH CONTROVERSIAL 'DECOMMUNISATION' LAWS

In Kiev, a Soviet memorial to the second world war stands at one end of Shevchenko boulevard, which is named after the poet who formulated Ukrainian language and literature as distinct from Russia's.

The boulevard passes monuments to Mykhailo Hrushevsky, a founder of the short-lived Ukrainian People's Republic in 1917, and Mykola Shchors, who fought for the Bolsheviks against that republic. It ends with an empty plinth where a statue of Lenin stood until toppled by protesters in late 2013.

Here in a nutshell is Ukraine's confused and contradictory commemoration of history. While the country struggles for its future in the ongoing war to reclaim breakaway eastern regions, a war is also being waged to reclaim its past.

The Ukrainian president, Petro Poroshenko, is expected to sign a package of laws on "decommunisation", recently passed by parliament, which will lay down an official version of Ukrainian 20th century history. The laws ban Nazi and Communist symbols and the "public denial of the criminal nature of the Communist totalitarian regime 1917–1991"; they open former KGB archives; replace the Soviet term "great patriotic war" with the European second world war, and provide public recognition to anyone who fought for Ukrainian independence in the 20th century.

Proponents say the legislation, based on other post-Soviet countries such as Poland and the Baltic states, is long overdue to free Ukraine of a painful past and

create a new national identity based on events repressed or rewritten by the Soviet regime.

“The Communist totalitarian regime set out deliberately to destroy national identity,” said Volodymyr Vyatrovych, the 37-year-old historian and head of Ukraine’s National Memory institute, who introduced the laws in parliament. “Many people’s ideas here are still formed by Communist propaganda, and many events from the past are viewed exclusively through the prism of Communist propaganda.”

But others are concerned that the laws will further divide the country by replacing one officially sanctioned version of history with another. “Of course we need history to form a contemporary national identity,” said Vasyl Rasevych, senior researcher at the Institute of Ukrainian Studies in Lviv and editor of the internet journal zaxid.net, in a recent interview. “But unfortunately Ukrainian history is so antagonistic and confrontational, it can’t perform a consolidating function. It doesn’t unite, it divides.”

One of the four bills in the package, On the Legal Status and Honouring of Fighters for Ukraine’s Independence in the Twentieth Century, covers a long list of individuals and organisations from human rights activists to guerrillas accused of ethnic cleansing. It would allow veterans of the Organisation of Ukrainian Nationalists (OUN) and the Ukrainian Insurgent Army (UPA), followers of Bandera, to receive state benefits, and rules that denial or disrespect of their role in fighting for Ukrainian independence is an unlawful “desecration of their memory”.

But even a cursory knowledge of Bandera and the two militias will reveal how contentious their role in history has been - not just for Ukraine and Russia but for Europe. This is especially true for Poland, Ukraine’s current ally against Russia.

Historians and activists such as Vyatrovych believe now is the time to replace that negative view for a positive one. “I think now people will start to understand that the UPA is a part of Ukrainian history,” Vyatrovych said. “Ukraine needs to remember those who fought and died for their independence, especially now we have a new generation who are fighting and dying for independence.”

УДК 811.111:339.92(4)

МАНЕЛЮК Аліна Володимирівна, асистент
САБИЩЕНКО Олександр, студент 2-го курсу

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ЗНАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ, ЯК ЗАПОРУКА ШЛЯХУ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Завдяки останнім досягненням у процесі об’єднання Європи створено реальні умови для подальшого соціального та людського розвитку, що дедалі більш стає конкретною та доречною реальністю не тільки для Європейського Союзу та його громадян, але й для усіх європейських країн.

Європейська Комісія визначила головні напрямки дій щодо мовної освіти (Брюссель, 2002):

- покращення і поширення практики вивчення мов упродовж усього життя людини;
- підвищення ефективності мовної освіти;
- створення сприятливих умов для вивчення сучасних мов.

Україна не може нехтувати політичним і культурним значенням цих подій та стояти осторонь від загальних інтеграційних тенденцій у європейській системі освіти. Вища освіта зазнає змін відповідно до процесів європейської інтеграції, що підтримуються урядом України та Міністерством освіти й науки. Національна політика в галузі викладання та вивчення іноземних мов зазнала значних позитивних змін.

Багато країн світу, в тому числі і Україна будують свою освітню політику в галузі іншомовної підготовки, виходячи з того, що англійська мова є базовою.

Тому, вивчення англійської мови було й залишається невід'ємною складовою процесу формування сучасного фахівця.

У зв'язку з обраним курсом української влади на євроінтеграцію знання англійської мови, як основної мови міжнародного спілкування, набирає додаткової ваги.

Враховуючи викладене, прогрес в Україні неможливий без інтеграції у світовий простір, а ця інтеграція, у свою чергу, неможлива без використання мови міжнародного спілкування. Ця мова просто необхідна для розвитку економічного, політичного, правового і морального співіснування між народами, їх взаєморозуміння та співробітництва. Тому, так уже історично склалося, що сьогодні цією мовою є англійська.

Англійська мова сьогодні є каналом для залучення українського народу до цивілізаційного прогресу, що відбувається в усіх сферах життя людей. Оволодіння англійською мовою широкими колами громадян України стимулюватиме імплементацію в українське суспільство світових досягнень економічної, політичної, правової, моральної культури, що конче необхідно для модернізації суспільного життя людей в Україні. Зокрема, це безумовно сприяло б поліпшенню інвестиційного клімату й активізації участі української економіки на світовому ринку.

На думку Академіка НАН, доктора юридичних наук, професора О. М. Костенко, для закріплення в Україні за англійською мовою статусу мови міжнародного спілкування слід розробити й ухвалити Закон України "Про мову міжнародного спілкування в Україні". У процесі підготовки відповідного законопроекту варто використати досвід мовної політики Грузії, Литви та інших країн. Як показує досвід мовної політики Грузії і Литви, закріплення статусу англійської як мови міжнародного спілкування може сприяти захисту державної мови від штучно створеної конкуренції їй з боку російської мови.

CHERNELYA Iryna Mykolaivna, *senior teacher*
PETRENKO Bohdan, *II-year student*
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

COURT OF APPEAL OF ENGLAND AND WALES

Her Majesty's Court of Appeal in England, commonly known as the Court of Appeal of England and Wales or, simply, the Court of Appeal, is the second most senior court in the English legal system, with only the Supreme Court of the United Kingdom above it. Established in 1875, the Court and its staff of 38 Lord Justices of Appeal hear both criminal appeals in the Criminal Division and civil appeals in the Civil Division, led by the Lord Chief Justice and Master of the Rolls respectively. The Criminal Division hears appeals, while the Civil Division hears appeals from the County Courts and High Court of Justice. Permission to appeal is required, either from the lower court or the Court of Appeal itself. Decisions may be additionally appealed to the Supreme Court.

The Court of Appeal comprises two divisions: the Civil Division presided over by the master of the rolls, and the Criminal Division, headed by the lord chief justice. Both divisions hear appeals from the High Court and, through it, from lower courts and several other smaller tribunals.

The Civil Division deals with all non-criminal cases and has been part of the Court since its establishment in 1875. The Civil Division is bound by the Supreme Court of the United Kingdom, when making decisions, and is normally bound by its own previous decisions, with four exceptions; where the previous decision was made without the judges knowing of a particular law; where there are two previous conflicting decisions; where there is a later conflicting Supreme Court or House of Lords decision, and; where a law was assumed to exist in a previous case but did not. The Civil Division is led by the Master of the Rolls, currently Lord Dyson (who is entitled to the post-nominal MR), assisted by the Vice-President of the Civil Division, Maurice Kay. The division hears cases from the High Court of Justice, County Courts and several tribunals. The Civil Division is led by the Master of the Rolls. Several Civil Division Lords Justices are seconded to the Criminal Division, which is currently led by the Lord Chief Justice.

The Criminal Division decides appeals from the Crown Court and from courts-martial. Within the Criminal Division, courts are constituted by the lord chief justice, lord and lady justices, and usually two High Court judges. Leave to appeal is required. The Court of Appeal typically does not receive fresh evidence, but it has the discretion to do so if necessary or expedient in the interests of justice. The court may uphold or reverse a lower court's decision, but it may not grant a more severe sentence than originally imposed, except in cases specifically referred to it by the attorney general in which the trial judge appears to have been unduly lenient. The Criminal Division also acts as an advisory body on points of law for the attorney general.

In most cases, decisions of the Court of Appeal can be appealed to the Supreme Court with leave from either body. When leave to appeal is not sought or granted, decisions of the Court of Appeal are final.

УДК 340.12(477) 111

CHERNELIA Iryna Mykolaivna, *senior teacher*
PAVLENKO Dmytro, *1-year student*
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

THE FORMATION OF CIVIL SOCIETY IN UKRAINE

Formation and development of civil society is closely connected with the new political and economic conditions of the country. This is one of the urgent issues throughout the post-Soviet period of the history of Ukraine. It is not the only reforms goal carried out in our country, as well as indispensable condition of their successful implementation.

Scientists discuss acutely processes of formation and interaction between civil society and legal state - democratic environment implementing of civil values: freedom, justice.

The purpose of work is to analyze civil society at the present stage of its formation and development, the interaction of civil society and legal state, and ensuring the rights and freedoms of man and citizen.

Despite the diversity of interpretations of this phenomenon the idea of civil society, according to U.M. Oborotova is called to outline the scope of such relationship, where the state can not interfere. Y. Todyka followed opinion and under civil society he understood "system independently of the state of public institutions and relationships that provide the conditions for private interests and needs of individuals and groups for the life of the social and spiritual spheres, their reproduction and transmission from generation to generation". However, systematic and methodological characteristics certified by civil society, in our view, was given by M.P. Orzih that under civil society understands "the association of people in which each person is free as having inalienable rights equal with other members of the association, independent in choosing civil status.

The experience of developed states demonstrates that constitutional and legal regulation and control in countries with democratic government (outside the state) to support the civil societies well as the formation and development of civil society in the field of outside the state public relations do not mean its isolation from the state and legal institutions, and allow or provide constant and intense relationship of civil society and the state.

Especially important issue in the development of civil society in Ukraine, which requires immediate resolution and constant attention, is a conceptual study and practical normative regulation of interaction between civil society and the state.

In considering the formation of civil society in Ukraine and the rule of law in terms of constitutional human and civil rights, the main task of the state is the first

realization of human rights and freedoms. Bureaucratic state structures are not yet interested in meeting of human rights are of the primary responsibility of the state.

Today, in terms of implementation of the social functions of modern Ukrainian state for its economic inability keeps the dominant role of the state in providing of social guarantees that are mostly character is peculiar to the former socialist state, a limitation of absolute rights of the owner, enhances state intervention in human life, civil society and its institutions. It is also worth to note that local government is an important functional component of civil society. It is because of local governments originating in realization of all referring to the concept of local democracy.

For Ukraine, the problem of correlation of civil society and government is only of practical nature due to the fact that the civil society is in a rather tense confrontation with the state, which is extremely ambiguous and internally contradictory socio-political, ideological and legal configuration. In this situation, some researchers hope that the government will take care of the development of civil society do not correspond real state of things.

Thus, civil society is one of the most important conditions for promoting Ukraine through economic, political and legal reforms that are first of all will be directed at democratization of social life, liberalization of the economy, protecting the rights and freedoms of man and citizen, the establishment of the democratic state.

УДК 94 (477)

CHERNELIA Iryna Mykolaivna, *senior teacher*
GRITSAY Vladislav, *1-year student*

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

LEGAL CORRELATION WITH THE RELATED TO LEGAL PRESUMPTION CATEGORIES

Presumption (from lat. is supposition) is interpreted as a supposition about an existence or an absence of some fact for some reason, at a certain typical situation. Judgment of a presumption is right for the most cases of this family, but exceptions can be assumed.

Their correlation with other alike concepts and phenomena is one of the productive analysis of the system of the legal presumptions.

By the nature of formation a legal version is a variety of the hypothesis. Specificity of her consists in that a version is built only in relation to facts that have a legal value, and not to general facts, but those that matter for this concrete case. Thus, as compared to the hypotheses, the sphere of use of versions is considerably narrower.

As legal versions are a variety of hypotheses, then features of similarity of presumption and versions, hypotheses and presumption are the same.

Firstly, presumptions of the law keep the action very long time. Secondly, versions are pulled out in a case of violation of binding overs of legal norms. Thirdly, legal presumptions are always got the legal fixing. Versions are not provided with such property.

Axioms are base positions of scientific theory and legal practice that are accepted as obvious without proofs. Similarity between them consists in that legal presumption and legal axiom are accepted as true without proofs. Truth of the legal axiom is conditioned by the terms of vital functions of a man and valued orientation of society. Truth of the legal presumption is a certain will of the legislator. A legal axiom, unlike a legal presumption, is irrefutable.

A hypothesis is an appropriate form of development of the knowledge that is a reasonable supposition that is pulled out with the aim of exposure of properties and reasons of the investigated phenomena

Presumption and hypothesis are probabilistic judgements. Reliable character of the hypothetical and presumtional judgements assumes possibility of their refutation that far not always will be realized.

The comparative analysis of presumption and hypotheses shows that the features of similarity are an objective method of formation and a conceivable character. A difference between the investigated phenomena is taken to the difference of terms and reasons of their formation to consequences of refutation.

Dissociation of the legal presumptions from the fictions has a large practical interest. Under the legal fiction it follows to understand the technical and legal reception when a non-existent position is declared as an existed and acquired obligatoryness through fixing it in a legal norm used in a right.

Thus, it should be noted that legal presumptions and fictions are the phenomena that alike in separate moments but also different enough. Similarity between them consists in conditional confession them for truth and in the legal fixing. Difference belongs to character of formation truth of fastened fictions and presumption.

Such dissociation will help to define the limits of the investigated phenomenon, sphere of its distribution, and also deeper to find out the feature of these positions and phenomena, learn possibilities of the use of these phenomena in the legal adjusting.

УДК 081

YAMNYCH Natalia Yuriivna, *senior teacher*

SIRA Mariya, *III-year student*

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

SOME PECULIARITIES OF THE INTERNATIONAL EXAMS

The most known important international ESL exams are IELTS, the TOEFL and TOEIC tests, and the Cambridge English exams such as CAE, FCE, KET and PET.

As for the TOEFL® exam, Test Of English as Foreign Language is the essential exam for entry to universities in the United States, where academic language is used. TOEFL measures the ability of non-native speakers of English to use and understand North American English as it is spoken, written and heard in college and university settings. Most people who take the TOEFL test are planning to study at colleges and universities where instruction is in English. In addition, many

government agencies, scholarship programs, and licensing/certification agencies use TOEFL scores to evaluate English proficiency.

Two versions of the TOEFL® test are considered. You can do the test on paper or on a computer, depending where you live. Therefore, the test comes in two formats: paper-based test (PBT) and generation computer-based test (iBT). The iBT is not yet available at every test center.

The test combines all four skills: Listening, Reading, Speaking and Writing

During the test, you are asked to perform tasks that combine more than one skill, such as: read, listen and then speak in response to a question; listen and then speak in response to a question, and read, listen and then write in response to a question.

The TOEFL is taken at a test center in your country. The test is organised by the Educational Testing Service. You can register for the TOEFL iBT online. Prices of the TOEFL iBT vary in each country ranging from \$160 to \$240 while the paper-based TOEFL is \$160.

Section	Time Limit	Questions	Tasks
Reading	60–80 minutes	36–56 questions	Read 3 or 4 passages from academic texts and answer questions.
Listening	60–90 minutes	34–51 questions	Listen to lectures, classroom discussions and conversations, then answer questions.
Speaking	10 minutes	—	—
Writing	20 minutes	6 tasks	Express an opinion on a familiar topic; speak based on reading and listening tasks.
	50 minutes	2 tasks	Write essay responses based on reading and listening tasks; support an opinion in writing.

There is also an exam for younger students called TOEFL Junior®.

The TOEIC® exam, that is known as the Test of English for International Communication, is produced by ETS® (Educational Testing Service). TOEIC test questions are based on real-life work settings in an international environment (meetings, travel, telephone conversations, etc). There are two separate parts to the TOEIC test. You can do one or both parts. The first one is Listening and Reading test is a paper and pencil test that takes 2.5 hours and is taken at a test centre, whereas the second - the Speaking and Writing test is an online test that is taken in a test centre and takes 90 minutes. The Speaking and Writing test is a new test which is only available in some countries.

Fees for this exam are usually set by test centres. You are expected to pay around \$85 USD for each component (Listening and Reading / Speaking and Writing).

BRITISH AND AMERICAN ENGLISH DIFFERENCES

Every American traveler in Britain was in delicate situation – said something that was completely innocuous back home to a British person and saw wide eyes of shock or worse – heard a snicker.

It is often said that Britain and America are two countries divided by a common language. There are thousands of differences in American English and plain old English. Here is put together a list of the major words that have a completely different meaning in the UK and the USA.

✓ **First Floor** – In the USA, we say the first floor to mean the ground floor of a building. In the UK, the first floor is the second floor. Confusing? Welcome to the troubles encountered by tourists in the UK.

✓ **Jumper** – In the USA a jumper is someone who ends their life by jumping off something. In the UK, a jumper is a type of sweater (usually knitted). A jumper is also, (and most frequently,) said in the US as a baby toy.

✓ **Trainer** – In the USA a trainer is a professional that works with you in a gym. In the UK trainer is the name given to Gym shoes.

✓ **Pants** – In the USA, pants are trousers. In the UK, pants are underwear.

✓ **Bog** – In the USA, a bog is a marshy area of boggy land. In the UK, a bog is another name for a toilet. Bog roll is toilet paper.

✓ **Braces** – In the USA, braces are devices placed on teeth to straighten them. In the UK, braces hold up trousers (what we call suspenders)

✓ **Trolley** – In the USA, a trolley is a public transportation conveyance (most famous in San Francisco). In the UK, a trolley is a shopping cart.

✓ **Chips** – In the USA, chips are potato chips (or corn chips). In the UK, chips are what we would call fries but are a chunkier version.

✓ **Coach** – In the USA, a coach is someone who manages a sports team. In the UK, a coach is a bus.

✓ **Biscuit** – In the USA, a biscuit is a buttery bread roll. In the UK, a biscuit is a cookie.

✓ **Dummy** – In the USA, a dummy is an idiot. In the UK, a dummy is a baby's pacifier.

✓ **Flannel** – In the USA, a flannel is a type of button down shirt that's very warm. In the UK, a flannel is a washcloth.

✓ **Chaps** – In the USA, chaps are leather pants worn by cowboys or motorcyclists. In the UK, chaps are your male friends.

✓ **Chemist** – In the USA, a chemist is a scientist that works with chemicals. In the UK, a chemist is what we would call the pharmacist.

✓ **Concession** – In the USA a concession is a place to get snacks in a sporting venue. In the UK, a concession is a discount on a ticket for particular group of people (disabled, student, elderly, etc.).

✓ **Post** – In the USA, a post is something in the ground holding something up. In the UK, the post is the mail.

✓ **Daddy Long Legs** – In the USA, a daddy long legs is a harmless spider. In the UK, a daddy long legs is also known as the crane fly (but they do have the daddy long legs spider and some refer it to just that).

✓ **Vest** – in American English is a close-fitting sweater with no sleeves or collar that is usually worn over another shirt and in British English is an undershirt.

✓ **Football** – in American English is the American football game and in British English is called soccer.

✓ **Hamper** – in American English is a large basket with a lid used for laundry; in British English is a small basket with a lid that is used for picnicking.

✓ **Bird** – in American English is an animal with feathers that flies; in British English is also a pretty young woman.

СЕКЦІЯ

ФІЛОСОФІЯ

ГЕЙКО Світлана Миколаївна, канд. філос. наук, доцент

АЛМАШІ Ольга, студентка 2 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ПРОБЛЕМАТИКА НІГІЛІЗМУ В ПОГЛЯДАХ Ф. НІЦШЕ

Нігілізм як світоглядна позиція виник на позначення погляду, що домінантним передусім є чуттєве пізнання, а все що його не стосується заперчується. Слово «нігілізм» походить від латинського і означає заперечення всіх норм, принципів, законів, особливо тих, що встановлені суспільством, владою, релігією. Нігілізм – це одна з тенденцій філософського мислення у розробці світоглядних ідей європейського Модернізму. Водночас є складовою частиною теорії переоцінки всіх цінностей. Тому у своєму аналізі абсурдності традиційної системи цінностей німецький філософ Ф. Ніцше керувався нігілістичним прагненням зруйнувати її як застарілу і вибудувати іншу, що більше відповідає реальному живому життю. Основними рисами нігілізму Ф. Ніцше, за Ю. Давидовим, є такі: утрата етично-ціннісного підходу до світу і перш за все до людей; «нейтральність», що припускає одночасно і погане, і хороше, і добро, і зло; знущально-холодне ставлення до самого себе; найсильніші спонуки, подані як неправдиві (наприклад, самогубство як останній обман у безкінечній низці обманів); утрачена мета (не знає, до чого докласти свої сили), яка є суттю нігілістичної свідомості; утрата не тільки орієнтира, але і стимулу [Давыдов Ю.Н. Эстетика нигилизма. – М.: Искусство, 1975. – 271 с., 163].

Ф. Ніцше першим у західній філософії дав обґрунтування естетиці занепаду культури. Він постулює трагедію цієї культури, називаючи себе трагічним філософом. Філософ доводить, що смішне, зворотній бік трагічного, його вічне перетворення. Єдність несумірного спричиняє іронію буття. Німецький філософ відкидає романтичне протистояння ідеалу й дійсності. Його думка ґрунтується на тому, що існує лише несумісне, неймовірне, те, що сміється. Ф. Ніцше відмовляється визнавати суперечності, тому що вони припускають існування несуперечливого, а для філософа не існує нічого, крім суперечностей, тому вони перестають бути суперечностями. Класична філософія була зорієнтована на тотожність: Р. Декарт визначив: «*Cogito ergo sum*» («Мислю, отже, існую»). Існує тільки те, що мислить, й можливо, мислиме, хоча це вже проблематично. Те, що мислить, традиційно зорієнтоване на несуперечливе. Для німецького філософа це неправильно, нещиро, нежиттєво. Російський дослідник В. Мікушевич уважає, що Ф. Ніцше був ближче до тези: «*Rideo ergo sum*» («Сміюся, отже існую»). Сміх насторожує, тому що сміх може натякати: несмішне також існує, а це ж бо й смішно.

Ф. Ніцше не визнає примату «розуму у філософії», точніше розсудливості або розсудності. Тому він із таким запалом критикує діалектику Сократа. Вона дратує його спекулюванням на суперечностях, а протиставляти суперечностями

несуперечливе означає розкладати, знищувати, принижувати життя. Життя трагічне, бо воно занадто суперечливе й іншим бути не може. Раціоналістичне викриття суперечностей зводить наклеп на життя, заперечує його. «Чи не є науковість лише страхом і ухиленням від песимізму? Тонкою самообороною проти істини? І, говорячи морально, дечим на кшталт боягузтва й брехливості? Говорячи неморально – хитрістю? О Сократе, Сократе, чи не в тому, можливо, й була твоя іронія?» [Ницше Ф. Рождение трагедии из духа музыки // Ницше Ф. Сочинения: В 2 т.: Пер. с нем. – М.: Мысль, 1990. – Т. 1. – С. 47 – 157., 49].

У його трактуванні іронія є виявом «історичної хвороби», тобто безсилля й страху сучасної цивілізованої людини перед майбутнім. Позбавлена творчих, пластичних сил, ця людина повинна приховувати своє безсилля під маскою освіченої людини – поета, вченого, політика. На думку Ф. Ніцше, історично-хворобливий настрій сучасної людини межує з песимізмом і цинізмом, страхом перед майбутнім. Нігілістично-іронічні постулати Ніцше: філософія – це «трагічна мудрість», настала потреба «переоцінювати усі цінності», завжди треба бути «поза добром і злом», людський ідеал – це ідеал надлюдини, настав час проголосити «Бог помер» – стали в європейській культурі символами бунту проти міщанської культури й увійшли у загальний дискурс європейського Модернізму.

ГЕЙКО Світлана Миколаївна, канд. філос. наук, доцент

БЛОКРИЛА Анна, студентка 2 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

РЕЛІГІЙНІ ВИМІРИ ЛЮДСЬКОГО БУТТЯ

Сутність буття людини і сенс її життя постійно перебувають в центрі філософських, релігійних, соціальних та етичних концепцій. У філософській антропології сформувалися три підходи для вирішення цього питання.

Перший підхід позиціонує тезу, що життя не має сенсу. Основні представники – А. Камю, В. Джемс та К. Ясперс. Французький екзистенціаліст А. Камю вважає, що життя безглузде, і треба приймати його як безглузде. Схожої думки дотримується прагматист В. Джемс та екзистенціаліст К. Ясперс. Її суть полягає в тому, що сенс, може, і є, проте він неясний. Так, на думку В. Джемса, ми – як кішки і собаки у бібліотеках.

Другий підхід: життя людини має сенс, який полягає у чомусь зовнішньому стосовно людини. У релігійних концепціях це зовнішнє тлумачиться як потойбічний світ. Життя людини на Землі – лише підготовка до загробного життя. З релігійними концепціями сенсу життя багато в чому перетинаються ідеалістичні концепції. Наприклад, для російських філософів-ідеалістів типовими є висловлювання М. О. Бердяєва, що сенс життя не може виринути із самого процесу життя, він повинен підноситися над життям. В античній філософії ця думка представлена Платоном, який вважає людину іграшкою в руках Бога, саме він є найвищим призначенням людини. Доглибине обґрунтування сенсу буття людини пов'язане у Платона з його

онтологією, ототожненим достеменного буття і блага. Кожна істота прагне блага. Благо, згідно з Платоном, і надає життю сенс. Оскільки різні верстви населення прагнуть різних видів благ, то й сенс життя в них різний. Арістотель погоджується з Платоном, що благо насаджує сенс життя. «Благо» конкретизується в нього у вченні про державу й моральність, а часткове має підпорядковуватись загальному, тому сенс людського буття полягає у підпорядкуванні державі. У домарксистській ідеалістичній філософії ця лінія аналізу проблем сенсу життя простежується аж до Гегеля.

Квінтесенцією третього підходу є теза, згідно з якою сенс життя людини полягає в самому житті. У межах цього підходу розглядають два варіанти. Перший керується принципом, що сенс життя полягає в самому факті життя, який є самодостатньою умовою його осмисленості. Така інтерпретація сенсу людського життя спрямована проти його релігійного розуміння, яке позбавляло людину свободи, поза як сенс її буття був наперед визначений Богом і в ліпшому випадку людина має свободу в реалізації сенсу життя, а не в його виборі.

Другий стосується принципу безмежної свободи. «Якщо Бога немає, то я сам Бог», – каже герой роману Ф. Достоєвського «Біси». Людина – Бог може сама довільно визначити сенс свого буття, вільно творити себе. Проте існує певна обмеженість в цьому підході, яку виявили християнські мислителі. Вільна особистість може вільно творити себе, але вона позбавлена смисложиттєвого орієнтиру. Таке творіння є, по суті, «осмислене творіння Ніщо» (Ж.-П. Сартр), докласти свою свободу людині немає до чого.

Враховуючи цей типологічний аналіз, приходимо до розуміння питання свободи та відповідальності за буття. Отже, в реальній життєдіяльності людина об'єктивно, тобто незалежно від своєї волі й свідомості, ставиться до світу. У цьому ставленні полягає об'єктивний сенс її буття. Проте життя людини – це ще не сенс, а тільки умова реалізації сенсу. Достеменний сенс буття людини полягає в самоусвідомленні та самореалізації загальнолюдських гуманних цілей та ідеалів.

ГЕЙКО Світлана Миколаївна, канд. філос. наук, доцент

ДАНИЛКІВ Оксана, студентка 2 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ФЕНОМЕН СВОБОДИ ВОЛІ У ФІЛОСОФІЇ

Історичний розвиток свободи і права у людських відносинах є прогресом рівності людей у якості формально (юридично) вільних осіб. Свобода і рівність неподільні, вони неодмінно передбачають один одну, оскільки, з одного боку, визначальною фігурою свободи у її людському вимірі є вільна особа як необхідна основа правоздатності і правосуб'єктивності, а з іншого, така свобода індивідів може виражатись через загальний принцип і норми рівності цих індивідів у певній сфері і формі їх взаємовідносин.

Метою дослідження є спроба з'ясувати феномен свободи волі у філософії. Завдання: розкрити сутність поняття свободи та умови розвитку вільної особистості.

Вже Арістотель брав до уваги «свободу волі» та розрізняв волеві акти від мимовільних рухів та дій, вказуючи, що серце людини б'ється мимовільно тобто поза раціональною волею людини.

Августин Блаженний волі людини присвячував особливу увагу, зокрема у питанні взаємовідношення волі людини та волі Бога. Про волю він говорить як про одну з трьох властивостей душі (глузд, пам'ять, воля), але вказує, що воля може піддаватися поганим звичкам, які стають сутнісними, проте, тільки завдяки свободі волі людина обирає добро чи зло.

Тома Аквінський доводить, що для існування свободи волі необхідний вільний інтелект, поза яким людина не може робити інтелектуального, а отже свідомого вибору. Для волевого акту має існувати цілепокладання, в якому інтелект відіграє визначальну роль, бо не можна бажати чогось, не знаючи чого.

Рене Декарт, на противагу Томі Аквінському, надає волі першорядну та важливішу від інтелект роль. Він вважає інтелект та свободу волі двома визначальними чинниками душі людини. Для нього свобода волі є природною в людині, без неї людина втрачає людяність, головну притаманну людині рису. Воля не має обмеженості в свободі та виборі на противагу інтелекту людини. Декарт говорить також про дії людини, засновані не на активному мисленні, а на бажаннях, коли послаблюються перцепції, а переважають почуття, що притуплюють силу волі.

Бенедикт Спіноза, знайомий із поглядами Декарта на волю людини, твердить, що людина не має свободи волі. Філософ стверджує, що людина, будучи унітарною одиницею, виявляється двома аспектами однієї реальності, але ні тіло, ні душа не є автономними сутностями й у реальності творять моністичний пантеїзм. Тому Спіноза наголошує, що воля людини не вільна, а визначена буттям. Відтак філософ створив детерміністичну теорію до Фрейда.

Людина має інтелект і волю. Вона прагне істини та знання, сенсу життя та буття. Вона не хоче бути введеною в оману, не хоче чинити зла, хоч часто ошукує оточуючих і саму себе. Тому сильна воля – це стан, коли людина послідовно прагне досягнення обраної мети. Для цього потрібна також особистісно-сутнісна мотивація. Це 1) сенсорні вартості, що вдовольняють потреби людини (їжа, пиття, відпочинок, вигода); 2) життєві вартості, похідні від гармонійного розвитку тіла (здоров'я, сила, гармонійна активність, фізична краса); 3) соціальні вартості, що задовольняють людину як члена спільноти (сімейна любов, товариськість, людська спільнота, публічне визнання, впливовість та сила); 4) духовні вартості, що апелюють до духовних задатків, інтелекту та волі (знання, винахідливість та істина), естетичні вартості та моральні вартості (доброзичливість, чесність, щедрість); 5) релігійні вартості, які стосуються віри в Бога і вимагають надприродних чеснот віри, надії, любові та, особливо, людських зусиль. Отже, справжня сила волі виявляється лише за умови, коли мета, якої прагне людина, обрана нею вільно.

ЛЮДСЬКА ДУХОВНІСТЬ

Буття людини надзвичайно розмаїте. Кожний з його вимірів – це особливий спосіб вияву й улаштування споріднених за смыслом подій. А через смыслову пов'язаність різних вимірів людського буття здійснюється його єдність. Самі ж виміри людського буття розрізняються тим, що по різному «вбирають у себе» й у свій спосіб спрямовують буттєві події. На загальному характері буття людини вельми позначається те, наскільки істотним для нього є вимір достатності чи недостатності, свободи чи несвободи тощо. Певна смыслова неузгодженість завжди притаманна людському буттю. Це одне із свідчень його мінливості. Але коли ця неузгодженість стає надмірною, коли вона стає першорядним буттєвим фактом, тоді буття сприймається, переживається й витлумачується як «розірване», фрагментарне, нецілісне.

Саме в ситуації нецілісності людського буття найбільше виявляють своє значення духовні виміри. Якщо людина не знаходить можливостей реально поєднати у вимірі достатності різні боки свого буття – роботу і сім'ю, буденність і свято, особисте життя і життя публічне тощо, – тоді людина звертаюся по допомогу до мрії, надії, віри, або поринає в уявний світ, світ мистецтва, або вибудовує собі свій світ, який відгороджується як острів у загальному людському бутті шляхом прийняття й дотримання, якогось обмеженого, але «свого» кола цінностей, символів, способів аргументації тощо. Все це різні способи задіяння саме духовних вимірів людського буття, віднайдення відсутніх смислів у межах духовного.

Духовне доповнює, добудовує й продовжує буття людини. Воно додає людському буттю достатності, а у випадку, коли немає до чого додавати, воно запліднює буття достатністю, якій ще треба буде укорінитися й зрости.

У звичайному слововжитку поняття «духовне» набуло різних значень. По-перше, воно протиставляється поняттям «матеріальне» та «природне». Духовне мислиться як таке, що не несе на собі ознак матеріального світу, виходить за межі природи. В християнській традиції матеріальне й природне поєднані одним поняттям – «плоть». І тоді духовне протиставляється плоті як безумовно вище й достотне. За висловом Григорія Сковороди, духовне начало – це «начало правительствующее». Звідси друге значення: духовне як приналежне до релігії («духовні книги», «духовна музика», «духовний сан» тощо). Похідним від першого значення поняття «духовне» є і його третє значення. Ним позначають різні форми закріплення вияву нематеріальної активності людей («духовні традиції», «духовна культура»). Близьким за своїм змістом до розуміння духовного є вживане Сковородою поняття «софійність світу», яке означало у нього наповненість світу смыслом-логосом.

Отже, не слід розуміти духовне тільки як «горішні поверхи буття». Воно не тільки доповнює й добудовує буття, а й проймає його «по вертикалі».

Звичайно ж, відбувається перетин духовного з іншими вимірами людського буття, й те, що при цьому утворюється, можна зобразити засобами хіба що неевклідової геометрії. Скажімо, як можна було б зобразити в межах буття передбачення або надію, які одночасно «перебувають» у вимірі духовного й можливого? Тому, по-перше, духовне являє собою здійснювану, а ще більшою мірою – потенційну повноту буття, концентрований вияв прилученості його до смислів; а по-друге – саме духовне постає перед нами як багатовимірна реальність і цим засвідчує й стверджує принципову відкритість людського буття.

ГЕЙКО Світлана Миколаївна, канд. філос. наук, доцент
КИРИК Марина, студентка 2 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ПРОБЛЕМА ЛЮДИНИ В ІСТОРІЇ ФІЛОСОФІЇ

Що ж таке людина? На перший погляд, це питання здається до смішного простим – хто не знає, що таке людина! Така думка глибоко помилкова. Адже людина є складним творінням природи, суспільства і самої себе. Це і розум, і воля, і характер, і емоції, і праця, і спілкування. Ось чому її вивчають такі науки, як генетика, фізіологія, медицина, психологія, соціологія, антропологія і багато інших. Сьогодні ці науки об'єднуються в систему комплексного людинознавства. Важливе місце в цій системі посідає і філософія. З різного роду тлумаченнями сутності людини ми зустрічаємось практично в усіх значних філософських творах. Кожна філософська концепція додавала їй нових рис, відкривала нові грані в пізнанні людини.

У філософії Давньої Греції панував космологізм у розумінні людини. Філософи мілетської школи твердили: людина містить усі основні елементи стихії, космосу. Софісти почали розглядати людину в умовах соціокультурного буття. Проблему людини розробляє Сократ, який вважається родоначальником філософії людини. Платон розрізняв у людині безсмертну душу і тіло. Арістотель розглядає людину як «політичну тварину», яка, з одного боку, внутрішньо пов'язана з природою, а з другого – протистоїть їй, оскільки у неї є душа – причина і початок людського тіла.

Європейська середньовічна філософія, опираючись на християнську традицію, висувала на передній план релігійно-моральні проблеми людського існування, розробляла проблему співвідношення між Богом і людиною. Тому найважливішим для людини є спасіння, котре християнство розуміє як сходження недосконалої особи до найдосконалішої – Бога. Поняття особи було введено Августином Блаженным. Він підкреслював, що Бог є сама особа, персону. Тому і людина, яку створено за образом і подобою Творця, теж є особою. Щоправда, внаслідок гріхопадіння вона втратила досконалість і цілісність. Суттєвими складовими або іпостасю особи є воля, інтелект і пам'ять.

В епоху Відродження відкидалися будь-які принципи обмеження земного розвитку людини. Людина шукає опори передусім у собі, у своїй душі і у своєму тілі. Вище за все вона ставить своєрідність та унікальність індивідуума. Оригінальність і відмінність від інших стають найважливішими проявами особистості. Отже, смисловим стрижнем Ренесансу є ідея про самодостатність і автономність особистості, віра в її безмежні творчі можливості.

Філософія Нового часу вважала істинно людським у людині те, що робить її представником всього людства, тому зосереджувала увагу на її всезагальній природі, соціальній сутності, універсальності тощо. Так, новоевропейська філософія XVII ст. особливого значення надавала розуму як специфічній особливості людини. Наприклад, Рене Декарт пов'язував сутність людини з її мисленням: «Мислю – отже, існую». Багато уваги проблемі людини приділяли і такі філософи Нового часу, як Бенедикт Спіноза, Томас Гоббс, Дені Дідро та ін. Для німецької класичної філософії визначальним є уявлення про людину як суб'єкта духовної діяльності, що створює світ культури і є носієм загального ідеального начала, духу, розуму. Вихідним пунктом марксистського розуміння людини є трактування її як похідної від суспільства, як продукт та суб'єкт суспільно-практичної діяльності.

На початку XX ст. у філософії здійснюється своєрідний антропологічний поворот – проблема людини стає невід'ємною частиною досліджень практично всіх філософських напрямів. Таким чином, людина є водночас продуктом і природи, і суспільства, їх головною дійовою особою. Суспільно-історична обумовленість людини полягає не лише у впливі на неї суспільного середовища, соціальних відносин даної епохи, але й в тому, що вона отримує можливість самовизначатися, робити вільний вибір своєї долі, спілкуватися з історичним минулим і майбутнім через світ культури людства.

ГЕЙКО Світлана Миколаївна, канд. філос. наук, доцент

ПЕЧЬОНКІНА Анна, студентка 2 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ТУРБОТА ЯК ЕКЗИСТЕНЦІАЛ ЛЮДСЬКОГО БУТТЯ

У сучасній філософії до проблеми людського існування підходять екзистенціалісти, зокрема німецький філософ М. Хайдеггер. У своїй відомій праці «Буття і час» він визначає людське існування, суть людини як присутність, всеосяжною характерною рисою якого є «турбота». У свою чергу «турбота» розкривається через екзистенціали: «буття-в-світі», забігання вперед, «буття-при-внутрішньосвітовому-сущому».

«Буття-в-світі» виражає той момент у людському існуванні, що людина живе в суспільстві і не мислима поза ним, її не можна уявити спочатку як саму по собі, а потім вже в суспільстві з іншими людьми. Цей екзистенціал є одночасно і вираженням визначеного моменту часу в людському існуванні. Якщо час є єдність елементів минулого, майбутнього і сьогодення, то «буття-в-світі» є вираженням моменту минулого в бутті людини.

Модус забігання уперед виражає той момент у бутті людини, що воно є не тільки те, що воно є. Більш того, людське буття є те, що воно не є. Людське буття ніколи не довершене. Саме тому воно не є суще. Людина завжди більша за те, що вона є, тому що вона завжди не тільки особистість, але і проект. Забігання вперед уособлює момент майбутнього в людському існуванні, момент його незавершеності, спрямованості вперед, спрямованості до смерті.

Третій модус людського існування «буття-при-внутрішньосвітовому-сущому» характеризує людське ставлення до речей, що її оточують, коли речі сприймаються не просто як знаряддя, необхідні для тієї або іншої справи, але як прості і зрозумілі речі, покликані супроводжувати наше життя, що виступають нашим продовженням.

У структурі турботи Хайдеггер також виділяє справжній і несправжній способи існування людини. У першому випадку людина відчуває, чує заклик екзистенції, свою тимчасовість, ненадійність, нестійкість свого існування, його спрямованість вперед у нікуди, розрив із сьогоденням, винятковість. У другому випадку, навпроти, людина розглядає себе як суще серед інших сущих, як людина взагалі, як людина мисляча, як людина воляща, як людина виробляюча тощо. У цьому випадку вона є як будь-хто інший. Людина потрапляє до світу «Ман» – знеособлений, світ буття-один-з-одним, у якому інший може ставати на твоє місце, як і ти на місце будь-кого іншого. У цьому світі людина стороння, говорить екзистенціаліст А. Камю в однойменному оповіданні, без своєї волі закинута в нього і не по своїй волі приречений піти з нього. Життя людини підпорядковане родині, організації, державі, що диктують їй цілі і розглядають її лише як засіб їхнього здійснення. Правда, К. Ясперс намагається згладити, пом'якшити сторонність світу, його ворожість і байдужність до людини, дозволити протиріччя «людина-світ».

Отже, представники екзистенційної філософії говорять і попереджають про те, що наш сьогоdnішній технічний світ нівелює самотність і індивідуальність, знищує екзистенцію, породжує відчуження і закликають всіма силами протистояти цьому.

ГЕЙКО Світлана Миколаївна, канд. філос. наук, доцент
РИЗЮК Вікторія, студентка 2 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ДІАЛЕКТИКА СТАНОВЛЕННЯ: ГУМОР-ІРОНІЯ-САТИРА

Термін «гумор» уживається як у вузькому, так і у широкому значенні. У широкому значенні – тоді, коли він розглядається на правах синоніма зі словом «комічне», і всі форми комічної творчості визначаються як «гумор» або «гумористика». Дуже часто під словом «гумор» мають на увазі також суб'єктивний бік комічного (здатність до сприйняття і саме сприйняття комічного). Багато дослідників уживають слово «гумор» у вузькому розумінні – у значенні однієї з форм комічного. І нарешті, слово «гумор» асоціюється зі

своєрідною естетичною позицією, а також із формою творчості, яку можна було б назвати «гумористичною», і яка представляє собою вияв цієї позиції.

Термін «сатира» вживається або у значенні опозиційної гумору форми комічного, або ж означає форму творчості, що характеризує чітко визначену критичну тенденцію по відношенню до свого об'єкта.

Під терміном «іронія» розуміються прихована насмішка і почуття зверхності. Вона репрезентує підміну наявного сенсу прихованим. Серед форм комічного їй виділяють місце між гумором і сатирою. І як зазначав польський літературознавець Б. Дземидок: «іронія більш агресивна, ніж гумор, але менш активна і соціально забарвлена, ніж сатира. Більш інтелектуальна, ніж остання, вона менш схильна до рефлексії та емоційно примітивніша, ніж гумор» [Дземидок Б. О комическом: Пер. с польск. – М.: Прогресс, 1974. – 223 с., 101].

Спільним для іронії та гумору є діалектика елементів, контраст і критичне ставлення до світу. Різниця полягає у «правилах» комічної гри, а також у меті, ефекті. В іронії смішне ховається під маскою серйозності – з переважанням негативного (насмішкуватого) відношення до предмета; у гуморі серйозне – під маскою смішного, зазвичай з переважанням позитивного (смішного) відношення. Складність іронії, таким чином, лише формальна, її серйозність – удавана, її природа – виключно аристократична (уміле виконання). Навпаки, складність гумору змістовна, його серйозність – справжня, його природа – філософська, світоглядна. Тому різний ефект іронії і гумору: іронія, якій іноді притаманний відтінок уїдливого, зачіпає, раниць, ображає не тільки непривабливим змістом, що відкрився, але й самою формою гри, способом демонстрації «обличчя»; тоді, як гумор зрештою заступається за предмет, головує, а його сміхом іноді прикривається захоплення, навіть панегірик. Звідси й різниця між реакцією об'єкта сміху на іронію та гумор.

Про близькість іронії та сатири свідчать такі два моменти: по-перше, обидві вони виражають несхвалення та критику, а по-друге – мають інтелектуальний характер і яскраво виражене емоційне забарвлення. Схожі риси не виключають при цьому відмінностей. Сатира підпорядковується моралізаторським і реформаторським цілям. З ідейно-емоційною напругою атакує вона зло та несправедливість, намагаючись викликати гнів і рішучий осуд явищ, що висміюються. Іронія ж атакує в основному невігластво та глухість, вона холодніша і спокійніша, стриманіша за тоном. Вона більшою мірою намагається пробудити самостійність мислення, частіше апелює до критичної рефлексії, ніж до почуття справедливості, вона не карає зло, вона не моралізує.

Аморальність іронії, на відміну від гумору та сатири, дозволяє розглянути діалектику пана та раба (Г. Гегель) як іронічну позицію. Коли дві людини знаходяться одна перед одною, то між ними виникає напруженість, тому що кожна з них хоче, щоб друга визнала його господарем ситуації, тобто як того, хто визначає себе й другого. Відношення пан-раб є водночас діалектичним зв'язком у тому сенсі, що між цими двома суб'єктами існує внутрішня

динамічна взаємодія. Пан є паном лише тому, що раб (і сам пан) визнає його паном. Відповідним чином, раб остільки раб, оскільки пан (і сам раб) визнає його рабом.

ГЕЙКО Світлана Миколаївна, канд. філос. наук, доцент
САЛІЙ Дар'я, студентка 2 курсу
Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ЛЮДИНА ЯК ВОЛЬОВА ІСТОТА

Суспільно-історична обумовленість людини полягає не лише у впливі на неї суспільного середовища, соціальних відносин, але й в тому, що вона отримує можливість самовизначатися, робити вільний вибір своєї долі, спілкуватися з історичним минулим і майбутнім через світ культури людства. Суть людини в тому, що людина – істота розумна, людина – істота, яка має самосвідомість, людина – істота моральна і вільна. Поняття людини, насамперед, охоплює загальнородові риси, що відрізняють людину від інших живих істот. Поняття людини в такому визначенні стосується не якоїсь конкретної людини, а людини як представника роду людського. Основними ознаками людини є якісні характеристики людини, які виділяють її з тваринного світу, є і її біологічна структура, а також загальні прояви соціальної суті: свідомість, мова, здібність до праці і творчості.

Німецький філософ І. Кант говорив, що кожна особа володіє досконалою гідністю, абсолютною цінністю, особа не є знаряддям здійснення певних планів, навіть благородних планів загального блага.

Людина – суб'єкт моральної свідомості, в корінь відмінних від навколишньої природи, – в своїй поведінці повинна керуватися велінням морального закону. Закон апріорний, не підлягає впливу ніяких зовнішніх обставин і тому безумовний – категоричний імператив, який має абстрактно-обов'язковий і формалістичний характер. На людину потрібно дивитися як на ціль тому, що кожна людина, будучи носієм свободи і морального закону, настільки ж велика і невичерпна, як космос.

Для досягнення поставленої мети людина проявляє ініціативу, напружує свої розумові і фізичні сили, долає труднощі, стримує пориви і бажання, які не сприяють успішному досягненню мети. У цих проявах людської поведінки найяскравіше виявляється такий аспект людського життя, як воля. Виникнувши в процесі трудової діяльності, воля стала особливою формою активності особистості, яка зумовлюється поставленою метою. Воля – свідома організація і саморегуляція людиною своєї діяльності і поведінки, спрямована на подолання труднощів при досягненні поставлених цілей.

Чи вільна людина у своїх бажаннях, рішеннях і діях? У філософії це питання формулює проблему свободи волі. Усі можливі точки зору на її вирішення можна об'єднати у дві протилежні течії.

Індетермінізм – відносить волю до суто духовних явищ, у сфері яких ніби не існує причинності, а панує повна свобода. Його прибічники вважають, що

воля людини, її бажання і дії повністю вільні, нічим не зумовлені й не обмежені.

Детермінізм – згідно з цією точкою зору всі дії та вчинки людини мають причину. Підходячи до цієї проблеми спрощено і механістично, детерміністи заперечували існування будь-якої свободи волі. На їх думку, об'єктивні закони розвитку природи і суспільства позбавляють індивіда можливості самостійно визначати свої дії і змінювати обставини. А отже, людина не може і не повинна відповідати за свої дії та вчинки.

Представники обох течій помиляються в тому, що вони протиставляють свободу і причинну зумовленість волі.

Насправді закони розвитку природи і суспільства, накладаючи певні обмеження, водночас створюють певні умови для вільної діяльності людини. Чим глибше людина пізнає закономірності світу, чим багатший її досвід, тим вільніша вона у своїх бажаннях, рішеннях і діях.

Водночас люди по-різному усвідомлюють міру своєї свободи волі, що виявляється у їх різних локусах контролю. Одні з них схильні шукати причини негативних наслідків своїх дій у зовнішніх обставинах, а інші – у внутрішніх перешкодах.

ГЕЙКО Світлана Миколаївна, канд. філос. наук, доцент

ШИША Тетяна, студентка 2 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ЛЮДИНА – ТВАРИНА ПОЛІТИЧНА

Проблема людини як унікального творіння Всесвіту належить до «вічних» філософських проблем. Проте тільки у філософії ХХ ст. здійснюється своєрідний антропологічний поворот – проблема людини стає невід'ємною частиною досліджень практично всіх філософських напрямів.

Сучасним антропологічним дослідженням притаманні декілька особливостей. Принципово змінюються основні підходи до вивчення людини. Філософи нині цікавляться не стільки впливом зовнішніх природних і соціальних факторів становлення людини і людського суспільства, скільки встановленням логіки внутрішнього духовного саморозвитку людини, способами і формами творення нею власного буття.

Сучасний антропологізм робить акцент на специфічності, самостійності людини, яка самостверджує себе через зняття будь-яких зовнішніх забобон, у виході за наявні соціальні, культурні, навіть фізичні межі. Особливо актуальними нині виявляються дослідження особистості у світі культури та проблема ціннісної ієрархії й ціннісних пріоритетів людського розвитку;

Помітна тенденція до виникнення нових предметних сфер антропологічних досліджень на перетині різних наукових дисциплін, наприклад, «соціально-філософської антропології», «культурної антропології», «екологічної антропології» тощо. З іншого боку, тривають дискусії щодо

розмежування філософського погляду на людину з поглядами на неї окремих наукових дисциплін;

Відбувається загальна гуманізація стилю світогляду сучасного людського суспільства. Опинившись перед серйозними викликами самому своєму існуванню, людство намагається встановити самоцінність усього живого, безумовне право кожного на щастя і благо як найвищу мету будь-якої діяльності.

З різного роду тлумаченнями сутності людини ми зустрічаємось практично в усіх значних філософських творах. Саме тому заслуговує на увагу вчення про людину давньогрецького філософа Арістотеля.

Сутність існування людини Арістотель пояснював з матеріалістичних позицій. Він уважає, що людина – найвищий представник високоорганізованих тварин, але відрізняється від них наявністю розуму й мислення. Людина, згідно з його вченням, має вроджену потребу жити із собі подібними (потребу в колективі). Саме це зумовило виникнення суспільства. Останнє у філософії Арістотеля – це великий колектив людей, які проживають на одній території та об'єднані мовою, родинними й культурними зв'язками, займаються виробництвом і розподілом матеріальних благ.

Арістотель говорив про те, що людина – політична тварина, наділена інтелектуальними можливостями. Вона створює механізм захисту від ворогів, підтримує внутрішній порядок, розвиває економіку тощо. Основою суспільства є приватна власність, яка відповідає сутності людини, її біологічному егоїзму, який стає основою необхідності захисту приватного інтересу. Будь-яка державна влада захищає приватний інтерес і дає підстави для корисного використання цієї влади окремими людьми, незважаючи на те, що влада має захищати інтереси всіх.

Таким чином, саме Арістотель вводить у філософію тлумачення людини як «політичної тварини», яка, з одного боку, внутрішньо пов'язана з природою, а з другого – протистоїть їй, оскільки у неї є душа – причина і початок людського тіла. Він дає поштовх для подальшого тлумачення сутності людини та її взаємовідносин з суспільством.

ГЕЙКО Світлана Миколаївна, канд. філос. наук, доцент

СТЕПАНЮК Наталія, студентка 2 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ ФЕНОМЕНУ ЦИНІЗМУ

У сучасній філософській думці актуалізується аналіз феномена цинізму. Згідно із загальним уявленням, цинізм постає не чимось позбавленим чітких меж, а навпаки, є надто помітним, неуніверсальним, відповідно, побічним і вкрай індивідуальним. Незвичні епітети дещо говорять про його нову форму вияву, що робить його водночас дуже актуальним і незаперечним.

Сучасний німецький філософ Петер Слотердайк дослідив цинізм у всіх його виявах та дав три формулювання цього поняття. Перше таке: «Цинізм – це усвідомлена хибна свідомість – нещасна свідомість у модернізованій формі» [Слотердайк П. Критика цинічного розуму: Пер. з нім. – К.: Тандем, 2002. – 544 с., 218]. Тут його підхід є інтуїтивним, таким, що виходить з парадоксу; він артикулює невдоволення, котре означає бачення того, як сучасний світ посідають навіженство, даремні сподівання й розчарування, безглуздя та мовчання розуму, глибока розколина, що проходить через сучасні уми та, здається, навічно роз'єднує розумне і дійсне – те, що знають, і те, що чинять.

У другому формулюванні Слотердайком поняття цинізму дістає історичного виміру; виявляється напруження, яке вперше знайшло відображення в античній критиці цивілізації під назвою кінізму. «Поняття цинізму ми вживаємо щодо реплік можновладців і панівної культури у відповідь на кінічні провокації; вони добре бачили, що насправді є істинним, але продовжували гнобити...Феномен кінізму виокремлюється і стилізується як тип, що постійно постає в історії – там, де в кризових цивілізаціях і кризах цивілізацій зіштовхуються свідомості. Тепер кінізм і цинізм є константами нашої історії, типовими формами полемічної свідомості» [Слотердайк П. Критика цинічного розуму: Пер. з нім. – К.: Тандем, 2002. – 544 с., 219].

Третє формулювання поняття цинізму у німецького філософа набуває розвитку як феноменологія форм полемічної свідомості. Полеміка повсякчас обертається навколо правильного розуміння істини як «голої» істини. Власне, цинічне мислення може з'явитися лише там, де стосовно речей може виникнути дві думки, офіційна і неофіційна, прикрашена і гола. У культурі, де постійно ошукують, хочуть знати не лише істину, а й голу істину, треба дізнаватися, як виглядають «голі» факти.

Цинізм наважується висувати голі істини, які в тому вигляді, що він їм надає, містять щось неістинне. Де приховування є конститутивним для культури, де життя у суспільстві підвладне насильству облуди, там справжньому висловленню істини притаманний агресивний момент, небажана оголеність. Та попри все потяг до викривання загалом сильніший. Бажання «голої правди» – це мотив чуттєвості, котра, впадаючи у відчай, прагне розвіяти туман конвенцій, неправд, абстракцій і секретностей, щоби дійти до суті речей.

Цинізм спирається на «приземлену» точку зору, що підриває «знизу» нашу віру в обов'язкову владу Слова, символічного договору, і розглядає субстанцію задоволення як єдину річ, що дійсно має значення. Справжнє відношення є протилежним. З правильної посилки, що «великий Інший не існує», тобто, що символічний порядок є вигадка, цинік робить неправильний висновок про те, що великий Інший не «функціонує», що його роль можна просто не брати до уваги. Через свою нездатність побачити, що символічна фікція проте регулює його ставлення до реального задоволення, він ще більш поневолюється символічним контекстом, що обмежує його доступ до Речі-Задоволення, потрапляючи в тенета символічного ритуалу, з якого він

привселюдно глузує. Проте, агресивна та відверта оголеність змінює не лише емоційну налаштованість цинізму, але й трансформує саму його сутність – цинізм ніколи не зможе піднятися до самооцінки суб'єкту.

УДК 1(091)

ДАНИЛОВА Тетяна Вікторівна, канд. філос. наук, ст. викладач

ЖИТЛО Анжела, студентка 3 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

СУТНІСНІ РИСИ МІФОЛОГІЇ ЯК ПЕРШОГО ІСТОРИЧНОГО ТИПУ СВІТОГЛЯДУ

Першим історичним типом світогляду виступає міфологія. Саме в міфах давні люди розкривали для себе і нащадків таємниці світобудови. Найбільш древніми були міфи про тварин, походження сонця, місяця, зірок. Далі у більш розвинених міфологічних системах широко представлені космогонічні (походження всесвіту) й антропогонічні (походження людей) міфи.

Від самого початку міфи були поліфункціональними, мали вони й сакральний характер, тобто були поєднані з релігійними віруваннями.

Всі предмети природи не тільки здавались живими, одушевленими, а до них і ставились ритуально. За словами М.Еліаде, в архаїчній свідомості предмети зовнішнього світу і самі людські дії не мають самостійної, внутрішньо властивої їм цінності. Об'єкт уявляється як вмістилище чужорідної сили, що відокремлює його з оточення і надає йому смислу і цінності.

Першим дійшов висновку про те, що міф є стадією розвитку свідомості, яка відповідає певній історичній добі, французький культуролог Л.Леві-Брюль. Щоправда, він спирався на плідну думку німецького філософа Ф.Шеллінга про міф як продукт народної творчості. Продовжуючи ідеї Шеллінга, вже на початку нашого століття німецький мислитель Е.Кассіерер спробував досягнути світ "зсередини" відповідно до його власних законів розвитку. Під впливом цих мислителів у двадцятому столітті з'явилась значна кількість літератури, присвяченої дослідженню міфологічного світогляду. Найпомітнішими стали праці Д.Фрезера та К.Леві-Стросса, а у вітчизняній традиції — О.Ф.Лосева та інших.

На думку багатьох давніх народів, спочатку на місці сучасного Всесвіту, зокрема планети Земля, одвічно панував хаос, тобто безлад, невпорядкованість. Потім хаос змінився космосом, тобто ладом, упорядкованістю, красою. До речі, начебто далекі нині слова «космос» («упорядкованість, краса докільля») і «косметика» («упорядкованість, краса обличчя») є однокорінними і народилися вони в Давній Греції. Але коли, чому і як хаос змінився космосом? Яскраво й поетично це питання висвітлене в давньоіндійських книгах священних знань — «Ведах».

Шумери, аккадці, давні індійці, єгиптяни, слов'яни уявляли, що спочатку існував Світовий Океан, а вже з нього постав світ. Цікаво, що таке прадавнє міфічне пояснення виникнення світу певними деталями нагадує пояснення

сучасне, наукове. Тепер існує теорія, згідно з якою життя на Землі зародилося саме у воді, а потім деякі види водяних жителів ставали спочатку земноводними, поки, зрештою, не оселилися на суші. Та досить й побіжного погляду на глобус або карту світу, аби помітити, що більша частина земної кулі вкрита водою.

Давні люди відчували потребу в якійсь маленькій моделі світу, аби краще зрозуміти, осягнути його будову. І така міфічна «модель світу» виявилася зовсім поруч, вона росла під боком. Варто було лише включити творчу уяву, і такою моделлю ставало звичайнісіньке дерево з корінням, стовбуром і гіллям. У свідомості давніх людей воно «перетворювалося» на міфологічне Світове Дерево, яке об'єднувало три найголовніших рівні світобудови: верх — середину — низ.

Деяким народам до вподоби припало не Світове Дерево, а Світова Гора, на якій зазвичай мешкали їхні боги. В китайців така гора називалася Кунь-Лунь — країна безсмертя. Вона зображена на багатьох китайських малюнках, цинонках, вишивках, посуді тощо.

Отже, міфологія виступала найраннішим способом пізнання світу, вузловими категоріями якої виступають поняття «світ» і «людина». Через ці поняття суб'єкт світогляду усвідомлював своє призначення у світі і формував життєві настанови.

УДК 1(091)

ДАНИЛОВА Тетяна Вікторівна, канд. філос. Н., ст. викладач
СКОРИНА Альона, студентка 2 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

НАТУРФІЛОСОФІЯ ДАВНЬОГО КИТАЮ

Серед народів, які стояли біля витоків людської цивілізації, особливе місце займає китайський народ. Становлення філософської думки у Стародавньому Китаї відбувалося вже у VII ст. до н.е. Про це свідчить зміст старокитайських трактатів: "І-цзін" ("Книга перемін"), "Ші-цзін" (Книга пісень), "Шу-цзін" ("Книга історії") та ін.

У цих книгах розглядаються такі філософські проблеми: про єдність і різноманітність речей; про дію протилежних сил в єдиній субстанції; про природну закономірність; про природність людської душі і свідомості.

Щодо розгляду цих проблем особливе місце у китайській філософії посідає вчення *Лао-цзи* (VI ст. до н.е.). Центральною проблемою філософії Лао-цзи є питання "Дао". "Дао", за Лао-цзи, — це одночасно і всезагальний шлях, якого дотримуються всі явища і речі, і їхнє першоджерело, першооснова. Поряд із категорією "Дао" у вченні Лао-цзи чільне місце посідає категорія "Де". Якщо "Дао" — це всезагальний шлях, якому підкорені всі речі, то "Де" — це конкретний шлях окремої речі або групи речей.

Розробляючи категорії "Дао" і "Де", Лао-цзи вперше в історії філософії висуває проблему єдності сутності і якості та їх відмінностей. Завдання

пізнання Лао-цзи вбачає у зведенні різноманітності речей до їх загальної єдності, що прихована в "Дао". Філософські погляди Лао-цзи містять у собі зразки наївної діалектики. Він завжди вказував на плинність, змінність речей і на їхню внутрішню суперечливість.

Важливу роль у розвитку філософії Стародавнього Китаю відіграла школа вільнодумця *Ян Чжу* (приблизно 395-335 р. до н.е.), який виступав проти конфуціанства, захищав і розвивав вчення Лао-цзи. Ян-Чжу доводив, що віра в небо, в безсмертя душі та потойбічне життя ґрунтується на неутті. Він вчив, що життя — це буття, а смерть — небуття. З огляду на ці міркування, Ян Чжу вважав, що людина має керуватися законами природного життя. Метою життя, говорив він, є чуттєва тваринна насолода, бо саме ця насолода і є людським щастям. Ян Чжу пропагував етику розумного еґоїзму, згідно з якою найдорогоціннішим скарбом у світі є людина, її життя.

Філософія Стародавнього Китаю знайшла свій подальший розвиток і досягла свого завершення у вченні видатного філософа і просвітителя *Ван Чуна* (27-97 р. н.е.). Основний твір Ван Чуна — "Критичні міркування" — присвячений критиці тодішнього суспільного ладу, існуючої соціальної системи. Ван Чун передусім відкидає вчення конфуціанства про священність неба, розглядаючи небо як природну частину безмежного Всесвіту, доводячи, що небо і земля мають єдину природу, єдине начало і єдине походження. Началом як неба, так і землі є субстанція "ці". Своєрідно вирішує Ван Чун проблему руху природи, вказуючи, що тілесність і рух тісно пов'язані між собою, що джерело руху знаходиться в системі об'єктивної реальності.

Розкриваючи природу людини, Ван Чун вказує, що життя і людина з'явилися на основі природної закономірності з єдиної субстанції — "ці". Людина, вважав він, як і всі живі організми, має життєву енергію, що породжується кровообігом. Поза тілом ніякої душі, ніякої життєвої сили немає.

Підсумовуючи розгляд філософії Стародавнього Китаю, зробимо висновок, що хоч ця філософія не склалася в систему і в ній проявився слабкий зв'язок навіть з тими науками, які існували тоді в Китаї, однак за формою і методами постановки проблем ця філософія є широкомасштабним явищем, а за суттю вирішення поставлених проблем - цінніснозначущою і гуманістичною.

УДК 1(091)

ДАНИЛОВА Тетяна Вікторівна, канд. філос. наук, ст. викладач;

ГЕТНАРЕВИЧ Віка, студентка 3 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ЕТИКА РАНЬОГО КОНФУЦІАНСТВА

Один з найвидатніших філософів Стародавнього Китаю був *Конфуцій*, що жив у VI ст. до н.е., точніше з 551 по 479 рр. до н.е. Відомо, що Конфуцій не звертав уваги на вивчення та розробку загальнотеоретичних проблем, а всю свою увагу зосередив на питаннях етики, бо цього вимагали історичні умови того часу, соціальний інтерес. Свою етику він побудував на ґрунті релігійно-

філософських уявлень про навколишню дійсність. Етика Конфуція — це раціоналізована старокитайська релігійна мораль. В основу цієї моралі покладені принципи: 1) людяність (жень); 2) справедливість і обов'язок (і); 3) ритуальність (лі); 4) знання (чжи); 5) довіра (сін).

Центральним принципом моралі Конфуція є гуманність, яка й становить основу доброчесності. Бути "гуманним" — означає любити не стільки себе, скільки інших, на несправедливість відповідати справедливістю, за добро платити добром. Бути гуманним — означає вміти за необхідності пожертвувати своїми інтересами.

Таким чином, філософія Конфуція — це яскраве відбиття тенденції до стабілізації в людських відносинах. Ця стабілізація досягається за рахунок ієрархії панування-підкорення, що здійснюється із вічного плину законів неба.

Відстоюючи сильну державну владу, Конфуцій завжди говорив, що правитель має божественну сутність. Імператор, на його думку, — це "син неба". А воля неба поширюється і на суспільне життя. Суспільство має дотримуватись не законів природності, як говорив Лао-цзи, а вічних законів неба, носієм яких і є "син неба". Принцип підкорення, слухняності, покірливості та примирення є одним із головних у соціальній філософії Конфуція. Ще одним представником конфуціанства був відомий старокитайський філософ-мораліст *Мен-Цзи* (372-289 р. до н.е.), який виступав проти вчення Ян Чжу.

Протилежну конфуціанству позицію займала школа "*Фа-цзя*". Представники школи "*Фа-цзя*" заперечували існування надприродного світу і священність неба. Вони твердили, що в природі все відбувається без втручання потойбічних сил.

Сюнь-цзи виступав проти незаслужених привілеїв і вимагав, щоб мірилом суспільної значимості людини був не рід і не багатство, а особиста гідність, почуття обов'язку, освіченість.

УДК 1(091)

ДАНИЛОВА Тетяна Вікторівна, канд. філос. наук, ст. викладач;

ЖОВТУН Олександр, студент 3 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ФІЛОСОФСЬКІ ПОГЛЯДИ ПРЕДСТАВНИКІВ СОКРАТИЧНИХ ШКІЛ

В історії філософії з іменем Сократа пов'язується існування так званих сократичних шкіл, які мали назви: кініки, кіренаїки, елідо-еритрейська школа.

Кінічна школа

Найбільшу популярність мала так звана "кінічна школа" (циніки) на чолі з учнем Сократа Антистеном (444-369).

Кініки перші поставили в центр філософування ту тему, що в пізніші часи була основою для "етичних шкіл", тему "внутрішньої свободи" людини, її незалежності від зовнішнього світу.

Антистен скептично ставився до самої можливості розумового пізнання, загальних понять. Ще скептичніше він відносився до теорії ідей Платона: Антистену або його учням приписувано вирок, що, мовляв, "я бачу коня, але не бачу "кінськості" (платонівські ідеї), на це Платон, мовляв, відповів: "Це тому, що орган, щоб бачити коня (очі) в тебе є, а органу, щоб бачити "кінськість" (розуму) ти не маєш".

Певні мотиви кінізму не раз відроджувались в історії людства. Представники кінічної школи вважали, що найкраще життя – це природне, вільне від володіння чим-небудь, позбавлене умовностей та інших штучних складностей існування. Одним словом, треба жити природно, як собака. Сама назва школи походить від грецького слова, що значить собака. Найбільш відомим представником цієї школи був Діоген Сінопський. Кініки просили милостині, зневажали приватну власність, ввічливість, акуратність, ігнорували соціальні інститути.

Кіренська школа

Протилежний в основних пунктах світогляд розвинули так звані "кіренайки", сократична школа, основоположник якої став учень Сократа Арістіп Кіренський (435-355) походив з міста Кірени в північній Африці. Він теж визнає сократичне ототожнення добродетності та мудрості, теж прямує до ідеалу внутрішньої свободи та евдемонії. Основне добро є насолода, ("гедонізм" від "гедон" — насолода). Мудрець повинен користуватися своїм розумом, щоб вибирати насолоду і уникати страждань.

Кіренайки зосередили свою увагу на гедоністичному моменті у вченні Сократа. Він стверджував, що задоволення - це і є благо, яке ми здобуваємо у послідовності насичених задоволенням моментів. Кожен із цих моментів є завершеним і неповторним. Арістіп говорив, що щастя – то і є сума миттєвостей задоволення.

Елідо-еритрейська школа

Елідо-еритрейська школа — одна з сократичних шкіл, що існувала протягом 4—3 століття до н. е. Заснована учнем Сократа Федоном в Еліді, згодом Менедем перевів її в Еритрею (звідси назва). Інші представники школи — Анхіпіл та Асклепід. Оригінальних творів цієї школи не збереглося. Про неї відомо, головним чином, з праць Цицерона та Діогена Лаертського.

Елідо-еритрейці займалися переважно питаннями діалектики, а також етики. Один з головних представників школи Менедем, виходячи з положення про єдине й незмінне буття, твердив, ніби всі різноманітні добродетності єдині за своєю основою і зводяться до добра, яке і є цим єдиним буттям. Добро, на думку Менедема, є осяжною розумом істиною. Менедемові також приписують погляд, ніби загальні властивості речей самостійно не існують, а виявляються в окремих конкретних речах.

Ця школа присвячувала свою увагу в основному питанням формальної логіки. Виникнення цієї течії демонструє, що думки Сократа (хоч ним самим і не сформульовані) на теми логіки (теорії доказу) звернули на себе увагу сучасників.

СЕРЕДНЬОВІЧНА ФІЛОСОФІЯ: ПРИНЦИП ТЕОЦЕНТРИЗМУ

Середньовічне мислення, власне кажучи, саме по собі є **теоцентричним**: реальністю, яка визначає все суще, для нього є не природа, а бог.

Теоцентризм - (від грец. *theos* - Бог) - таке розуміння світу, у якому джерелом і причиною всього сущих виступає Бог. Він центр світобудови.

Принцип теоцентризму поширюється і на пізнання, де найвищу сходинку в системі знання займає теологія; нижче неї - філософія, яка знаходиться на службі в теології; ще нижче - різні прикладні науки.

Середньовічна філософія була нерозривно зв'язана з християнством, тому загальфілософські і християнські ідеї тісно в ній переплітаються. Основна ідея середньовічної філософії – **теоцентризм**.

Корені філософії середніх століть ідуть у релігії єдинобожжя (монотеїзму). В основі християнського монотеїзму лежать два найважливіших принципи, не властивих релігійно-міфологічній свідомості і відповідно філософському мисленню язичницького світу: ідея творення й ідея одкровення. Обидві вони тісно між собою зв'язані, тому що припускають єдиного особистого Бога. Бог є реальністю, що визначає все суще. Ідея творення лежить в основі середньовічної онтології, а ідея одкровення складає фундамент навчання про пізнання.

Таким чином, розходження у функціях, виконуваних людьми, є результатом не суспільного поділу праці, а цільової діяльності бога.

Ясно, що в середні віки, в епоху теоцентризму, прагнули обґрунтувати правомірність представлень про Бога. Повсякденна релігійна свідомість вважала буття Бога очевидним остільки, оскільки кожна людина має поняття про нього.

За *Аврелієм Августиним*, Бог осягається в глибинах людської душі, варто тільки зануритися в них, і ви знайдете Бога неминуче.

Йоанн Дамаскін виходив з того, що поняття про Бога укорінено в серці кожної людини.

Розглянуті погляди одержали своє узагальнення в так званому онтологічному доказі *Ансельма Кентерберійського*. Ансельм вважав, що ідеї існують реально. Якщо є ідея Бога, то існує і сам Бог.

Фома Аквінський спрямував свою діяльність на боротьбу з авероїзмом, заперечуючи дуалізм віри та розуму і стверджуючи їх єдність, гармонійне узгодження. Він дає класичне для теології визначення ряду схоластичних проблем, які століттями хвилювали мислителів.

Всупереч вченню авероїстів про подвійну форму істини, Фома стверджує, що суперечність між двома положеннями завжди означає, що одне з них хибне.

А через те, що в божественному одкровенні не може бути нічого хибного, то з існування суперечності випливає, що помиляється розум, а не віра, філософія, а не богослов'я.

Згідно з Фомаю матерія не може існувати окремо від форми, проте форма може існувати окремо від матерії у вигляді образів. Це означає, що ніщо матеріальне не може існувати незалежно від вищої форми чи Бога, а також що Бог — істота чисто духовна. Тільки для тілесних речей природного світу необхідне поєднання форми з матерією.

Вчення Фоми Аквінського дістало назву томізм. Дане вчення у формі неотомізму і досі є офіційною католицькою доктриною.

Отже, **теоцентризм** - принцип, відповідно до якого Бог є центром, фокусом середньовічних філософських і релігійних уявлень; він конкретизує принцип абсолютної особистості. Справжнім буттям володіє тільки Бог, йому приписується ті атрибути, якими античні філософи наділяли буття. Він вічний, незмінний, самототожний, ні від чого іншого не залежить і є джерелом усього сущого.

УДК 1(091)

ДАНИЛОВА Тетяна Вікторівна, канд. філос. наук, ст. викладач
МЕЛЬНИКОВИЧ Євгенія, студентка 3 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ФОМА АКВІНСЬКИЙ ЯК СИСТЕМАТИЗАТОР СЕРЕДНЬОВІЧНОЇ ФІЛОСОФІЇ

Філософія і релігія, згідно з вченням Фоми, мають ряд загальних положень. Положення ці відкриваються як розумом, так і вірою. В тих випадках, коли є можливість вибору, ліпше розуміти, ніж просто вірити. На цьому ґрунтується існування істин розуму ("природного богослов'я"). "Природне богослов'я" — найвищий рівень розвитку філософії. Однак слід завжди пам'ятати, стверджує Фома, що безпосереднє пізнання надприродного неможливе, бо наші можливості обмежені чуттєвістю і розумом, який на неї спирається (тобто природними можливостями). Саме тому він вважає неправомірним "онтологічний аргумент" Ансельма Кентерберійського.

Фома висуває свої п'ять доведень буття Божого. Всі вони мають не прямий, а опосередкований характер.

1. У першому доведенні стверджується: "Все, що рухається, має причиною свого руху щось інше", тобто саморух предметів неможливий, що потребує від нас віри в першодвигун, або в Бога.
2. Друге доведення виходить з аристотеліського поняття "продуктивної причини". Так само, як і в першому доказі, міркування доводиться до висновку про існування первинної "продуктивної причини", якою і є Бог.
3. Третє доведення виходить з ідеї неможливості допущення випадкового характеру світу. Оскільки світ існує, повинна бути причина, але причин

без причин не буває, отже повинна бути абсолютно необхідна причина, якою може бути лише надприродне — Бог.

4. Четверте доведення апелює до факту існування у світі різних ступенів тих або інших якостей. Але в такому разі повинно існувати якесь абсолютне мірило, щодо якого ці різні ступені набувають визначеності як одне. Таким абсолютним мірилом (найвищим і абсолютним ступенем будь-яких якостей) може бути лише Бог.
5. П'яте доведення виходить з аристотелівського розуміння причиновості як обов'язково цілеспрямованої. Але якщо світ причинове обумовлений, то він і цілеспрямований, отже має бути той, хто цілеспрямовує існування світу.

У філософському підґрунті свого богослов'я Фома спирається головним чином на Арістотеля. У вченні про буття ("метафізиці") він стверджує, що будь-яке буття — і існуюче в дійсності, і тільки можливе — може бути лише буттям одиничних, окремих речей. Фома називає таке буття субстанцією. Основні поняття вчення Фоми — поняття дійсності та можливості. При цьому "матерія" — це "можливість" прийняти форму, а форма є дійсність щодо матерії, що вже прийняла форму. Завдяки цьому поділу, запозиченому в Арістотеля, Фомі вдається дати класичне для схоластики вирішення проблеми універсалій (завершити суперечку між номіналізмом та реалізмом). Бог творить не універсалії чи індивідуальні речі, а матерію та форми. З форм-образів можуть бути створені як універсалії, так і індивідуальні об'єкти в результаті поєднання форми і матерії. Отже, немає значення, чи універсалії, чи індивідуальний предмет вважаємо ми першим, бо вони витікають з форм-образів, які творить лише Бог.

УДК 1(091)

ДАНИЛОВА Тетяна Вікторівна, канд. філос. наук, ст. викладач

СИТНИК Валентина, студентка 3 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ПАМФІЛ ЮРКЕВИЧ ТА ЙОГО ФІЛОСОФІЯ СЕРЦЯ

Памфіл Данилович Юркевич – найвизначніший український філософ минулого століття. Без ґрунтовного вивчення його спадщини важко збагнути глибинний смисл тих процесів, які відбувалися протягом другої половини ХІХ – початку ХХ ст. у сфері української духовності, а також і в духовному житті Росії.

Дослідники по-різному оцінюють філософію українського мислителя. Одні називають її «філософією серця», інші – конкретним ідеалізмом, убачаючи в ній початки персоналізму й навіть елементи екзистенціалізму.

Основні засади «філософії серця» Юркевич виклав у праці «Серце і його значення в духовному житті людини за вченням слова Божого», де розгортається цілісна філософсько-антропологічна концепція про серце як визначальну основу фізичного та духовного життя людини. Юркевич пропонує

досить оригінальний і не типовий для його епохи погляд на людину як на конкретну індивідуальність, котрий аж ніяк не вписувався ні в матеріалістичні, ні в ідеалістичні антропологічні теорії того часу.

Серце в філософії Юркевича – це скарбник і носій усіх тілесних сил людини; центр душевного й духовного життя людини; центр усіх пізнавальних дій душі; центр морального життя людини, скрижаль, на якому викарбуваний природний моральний закон.

Увесь пафос цієї праці спрямований проти раціоналістичних спроб звести сутність душі, увесь духовний світ до мислення, оскільки у такому випадку знімається проблема людської індивідуальності, а залишається якась абстрактна людина, котра ніде й ніколи не існувала, якість колективне «ми», а не індивідуальне «я».

Памфіл Юркевич робить два принципово важливі для розуміння суті його «філософії серця» висновки:

1) серце може виражати, знаходити й досить своєрідно розуміти такі душевні стани, котрі за своєю ніжністю, духовністю та життєдайністю недоступні абстрактному знанню розуму;

2) поняття й абстрактне знання розуму, оскільки воно стає нашим душевним станом, а не залишається абстрактним образом зовнішніх предметів, відкривається або дає себе відчувати й помічати не в голові, а в серці: в цю глибину воно мусить проникнути, щоб стати діяльною силою лою й рушієм нашого духовного життя. Інакше кажучи, розум має значення світла, яким осявається Богом створене життя людського духу. Духовне життя вникає раніше за розум, котрий є вершиною, а не коренем духовного життя людини. Закон для душевної діяльності, писав Юркевич, не покладається силою розуму як його витвір, а належить людині як готовий, незмінний, Богом установлений порядок морально-духовного життя людини й людства. Міститься цей закон у серці як найглибшій скарбниці людського Духу.

До таких основних положень зводиться суть «філософії серця» П.Юркевича. Саме своєю філософією „глибокого серця” мислитель поставив ті проблеми, які потім зацікавили прихильників емоціоналізму в психології; висунув ідеї, які випередили класичний психоаналіз. П.Юркевич, розкриваючи ідеї біблійної психології, висуває тезу про роль серця як емоційно-інтелектуального центру людського духу, тезу, яка матиме визначальний характер для подальшого розвитку вітчизняної філософії.

УДК 1(091)

ДАНИЛОВА Тетяна Вікторівна, канд. філос. наук, ст. викладач
ДЕМ'ЯНЧУК Галина, студентка 3 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

КАТЕГОРИЧНИЙ ІМПЕРАТИВ І. КАНТА

Іммануїл Кант (нім. Immanuel Kant; 1724, Кенігсберг — 1804, Кенігсберг), німецький філософ, родоначальник німецької класичної філософії. У своїх

численних роботах стверджував, зокрема, що умова пізнання — загальнозначущі апріорні форми, що упорядковують хаос відчуттів. Ідеї Бога, волі, безсмертя, недовідні теоретично, є, однак, постулатами «практичного розуму», необхідною передумовою моральності. Центральний принцип етики Канта — категоричний імператив.

Кант відкидав догматичний спосіб пізнання і вважав, що замість нього потрібно взяти за основу метод критичного філософствування, суть якого полягає в дослідженні способів пізнання самого розуму; кордонів, які може досягти розумом людина, і вивченні окремих способів людського пізнання.

Кант не розділяв безмежної віри в сили людського розуму, називаючи цю віру догматизмом. Він зробив переворот у філософії тим, що першим вказав, що для обґрунтування можливості знання слід визнати, що не наші пізнавальні здібності повинні узгоджуватися зі світом, а світ має узгоджуватися з нашими здібностями, щоб взагалі могло відбутися пізнання

В етиці Кант залишив свій глибокий слід. Етичне вчення Канта викладено в «Критиці практичного розуму». Етика Канта заснована на принципі обов'язку.

В етичному вченні людина розглядається з двох точок зору:

- Людина як явище;
- Людина як річ в собі.

Поведінка першої детермінована виключно зовнішніми факторами і підпорядковується гіпотетичному імперативу. Поведінку людини як речі у собі підпорядковано категоричному імперативу - вищому моральному принципу. Таким чином, поведінка може визначатися практичними інтересами та моральними принципами. Виникає 2 тенденції: прагнення до щастя (задоволення деяких матеріальних потреб) і прагнення до чесноти. Ці прагнення можуть суперечити одне одному і виникає «антиномія практичного розуму».

Категоричний імператив — фундаментальний моральний принцип Канта. За Кантом, існує один і тільки один фундаментальний моральний принцип: діяти так, щоб завжди розглядати інших людей як цілі, і ніколи тільки як засіб. Цей принцип є імперативом (командою), і він є категоричним (застосовується без винятків, у всіх випадках, місцях і обставинах). Він є класичним прикладом етичних теорій, систем моралі, що зосереджуються радше на істинному характері поведінки (і намірах особи), аніж на наслідках цих дій. Дослівно він звучить так: «Дій лише за тією нормою, яку хочеш бачити універсальним імперативом — нормою для всіх людей і також для тебе... Дій так, щоби завжди ставитися до людей і до себе також — як до мети і ніколи — лише як до засобу». Кант також говорив, аналізуючи людську діяльність, що небезпечно ставити насолоду на перше місце — це загрожує самій сутності моралі.

"Етика обов'язку" Канта, його категоричний імператив - увійшли в історію філософії, як важливий крок у розвитку етики. Наскільки піднесена і прекрасна етика Канта може реалізуватися практично? Це питання часто ставало предметом суперечок. Сам Кант готовий був наслідувати своє вчення, але ось

як цю концепцію сприймали інші? І на що можна перетворити навіть найпрекрасніше вчення?

Кант зауважував: "... Щодо щастя неможливий ніякий імператив, який у строгому сенсі слова наказував би робити те, що робить щасливим ..."

І Кант після Протагора був першим філософом, який вважав, що предметом філософії є не просто мудрість, а знання, звернене до людини. Відповідаючи на питання про те, що таке людина, Кант відзначав, що людина по своїй природі зла, але має зачатки добра. Щоб зробити її доброю, її потрібно виховувати, керуючись при цьому саме категоричним імперативом.

УДК 1(091)

ДАНИЛОВА Тетяна Вікторівна, канд. філос. наук, ст. викладач
М'ЯКОТА Валентина, студентка 3 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

СТАНОВЛЕННЯ ЕКЗИСТЕНЦІАЛЬНОЇ ФІЛОСОФІЇ

Виникнення екзистенціальної тенденції в сучасній світовій філософії було підготовлено кризовою ситуацією в розвитку філософії, яка склалася на початку 19 ст. На той час класична філософська парадигма Нового часу, орієнтована на ототожнення основних характеристик світу зі специфічними характеристиками природи або "світового духу", структурно адекватного природі, вичерпала можливості свого розвитку.

Ще одним вагомим культурно-історичним явищем стає набуття сучасною цивілізацією всесвітнього характеру. Відповідно і філософія стає світовою, тобто її напрями та школи поширюються в планетарному масштабі, зберігаючи водночас своє етнічно-ментальне забарвлення.

В 19 ст. з'являються такі нові напрями філософії, як неогегельянство (Ф. Бредлі, Дж. Ройс, Б. Бозанкет та ін.), неокантіанство (О. Лібман, Г. Коген, П. Наторп та ін.). Представники цих напрямів намагаються "прочитати" класиків нетрадиційно, роблячи акцент на індивідуалізмі та ірраціоналізмі.

Нарешті, одним з найбільш яскравих історико-філософських явищ 19-початку 20 ст. стала так звана «філософія життя» (А. Шопенгауер, Е. фон Гартман, Ф. Ніцше, З. Фрейд, В. Дільтей та ін.), яка поставила в центр своєї уваги проблеми співвідношення буття людини і буття світу.

На думку А. Шопенгауера, розум, свідомість відіграють у бутті людини скромну, суто технічну роль, позаяк основні життєво важливі для неї процеси (зачаття, розвиток організму, загоювання ран тощо) відбуваються без участі інтелекту.

З. Фрейд відводить свідомості лише підпорядковану роль "механізму захисту" від руйнівних впливів зовнішнього середовища, а основним стимулом всіх дій людини він вважає сферу несвідомих потягів, нестримних, алогічних, аморальних.

Подібне тлумачення "філософія життя" пропонує і для буття світу. За своєю сутністю він є нерозумним, алогічним, ірраціональним. Упорядковуючу функцію у хаотичному потоці буття здійснює "світова воля".

Фрейдизм наклав величезний відбиток на філософію, гуманітарні науки, взагалі на менталітет західного суспільства. Це дозволяє вважати його своєрідною передумовою поширення екзистенціалізму.

Безпосередні витoki екзистенціалізму як філософського напряму викладено в працях С. К'єркегора, який вперше сформулював антитезу "екзистенції" та "системи", маючи на увазі філософську систему Гегеля. За К'єркегором, екзистенція є "внутрішнє", яке постійно переходить у зовнішнє, предметне буття.

Впродовж тривалого часу погляди К'єркегора існували як ізольований феномен духовного життя країн Скандинавії. Історичною подією, яка безпосередньо посприяла перетворенню екзистенціалізму на філософський напрям світового значення, стала Перша світова війна.

До культурно-історичних передумов становлення екзистенціалізму слід віднести крах моральних норм і цінностей у свідомості мільйонів європейців, що відбувся в 20 ст., поширення в суспільстві нігілізму, криза релігійної традиції, справжнє руйнування всіх підвалин, якого ще не знала історія.

УДК 1(091)

ДАНИЛОВА Тетяна Вікторівна, канд. філос. наук, ст. викладач

КАСЯНЧУК Микола, студентка 3 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ЕКЗИСТЕНЦІАЛІЗМ: ПРОБЛЕМА ІСНУВАННЯ ЛЮДИНИ В СВІТІ

Видатний німецький філософ Мартін Хайдеггер (1899-1976) вважається засновником екзистенціалізму. Саме він у книзі "Буття і час" (1927) сформулював філософське вчення, центральним поняттям якого постала "екзистенція" (від англ. existence - існування).

Хайдеггер вважає, що людське існування завжди є "буття-у-світі" і в той же час "спів-буття", тобто людина не відділена "китайською стіною" від навколишніх речей і процесів, а тим більше від інших людей.

Взаємонівелюючий вплив людських існувань призводить, зрештою, до виникнення анонімної, безособової влади "іншого" над кожним (Хайдеггер називає її *das Man*), яка "вирівнює будь-які відмінності" і спричиняє "втрату власного існування". Панування *das Man* призводить до того, що кожний уподібнюється кожному.

Дещо оптимістичніше вирішує проблему сутності існування людини один з найбільш авторитетних французьких екзистенціалістів Жан-Поль Сартр (1905-1980), який вважає, що сутність людського існування виражає не смерть, а свобода.

На думку Сартра, людина цілком подібна до інших людей щодо своїх тілесних (природно-біологічних), соціально-рольових, класових, професійних

характеристик. Особливість людини розкривається в неповторності, унікальності людської особи, що знаходить своє безпосереднє втілення в цілях, задумах, проектах, звернутих у майбутнє. Сартр вважає людську свободу універсальною, "тотальною".

Якщо К'єркегор надав онтологічного характеру таким почуттям, як "меланхолія", страх, то в А. Камю почуттям, що характеризує буття людини, виявляється почуття абсурдності. Світ як такий не є абсурдним, він просто нерозумний, бо він є позалюдською реальністю, яка не має нічого спільного з нашими бажаннями й нашим розумом. На відміну від агностиків Камю високо цінує емпіричне пізнання, методи науки, яка відшукує чимдалі досконаліші наукові теорії.

Камю розглядає два неправомірні висновки з констатації абсурду: самогубство та "філософське самогубство". Абсурд становлять людина і світ, отже зникнення одного з них означає припинення абсурду

Камю "проповідує ясність розумного мислення, заповідану всією європейською традицією "метафізики світу", починаючи від Платона і аж до Гуссерля, де розум уподібнюється баченню, істина - світлу, лжа - п'тьмі, бог - джерелу світла чи самому світлу...

З абсурду Камю виводить заперечення етичних норм, доходючи висновку: "Все дозволено".

УДК 1(091) (075.8)

ДУБРОВІНА Оксана Валеріївна, асистент
ПАЛІЄНКО Ірина, студентка 1 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ПСИХОАНАЛІЗ З.ФРЕЙДА

Засновником теорії психоаналізу є австрійський вчений - Зигмунд Фрейд. Психоаналіз спочатку не претендував на роль філософського вчення. Але з часом його почали застосовувати у філософії для пояснення особистісних, культурних та соціальних феноменів. Головним у психоаналізі стало виявлення несвідомого, його філософське осмислення та тлумачення. Психіка людини, на його думку, роздвоюється на дві сфери: свідоме та несвідоме. Саме вони і визначають суттєві характеристики особистості. Поділ психіки на свідоме і несвідоме, писав Фрейд, є основною передумовою психоаналізу, і лише він дає змогу зрозуміти і піддати науковому дослідженню часто спостережувані і дуже важливі патологічні процеси душевного життя.

Спочатку психіка у Фрейда була представлена такими складовими: несвідоме, передсвідоме і свідомість. Несвідоме - це та частина психіки, де знаходяться несвідомі бажання та витіснені із свідомості ідеї. Воно зазвичай проявляється у сновидіннях. Передсвідоме (іншими словами, приховане несвідоме) - це зміст душевного життя, який у даний час не усвідомлюється, але легко може стати усвідомленим (пам'ять, мислення та ін.). Свідомість Фрейд пов'язував, в основному, із сприйняттям зовнішнього світу.

Важливим складовим елементом фрейдівського психоаналізу було уявлення про лібідо. Фрейд головним рушієм поведінки людини вважав два інстинкти: самозбереження та сексуальний. Сексуальний інстинкт став центральною ланкою психоаналізу.

За Фрейдом структурна модель психіки виглядає так: “Воно” , “Я” та “Над-Я” . Під “Воно” Фрейд розуміє найпримітивнішу субстанцію, яка охоплює усе природжене, генетичне первинне, найглибший пласт несвідомих потягів, що підкоряється принципу задоволення і нічого не знає ні про реальність, ні про суспільство. “Я” - це сфера свідомого, посередник між: несвідомим та зовнішнім світом, що діє за принципом реальності. Особливого значення Фрейд надавав “Над-Я”, яке є джерелом моральних та релігійних почуттів. “Над-Я” - це внутрішня особистісна совість.

Вирішальне значення має сексуальний потяг і нерозривно пов'язана з ним енергія "лібідо" - енергія сексуального потягу. Сексуальний інстинкт, з погляду Фрейда, властивий нам з моменту народження. Фрейд тут з'являється перед нами як пансексуаліст (тобто, на його думку, статевий інстинкт грає першорядну роль у всій людській діяльності як психічної, так і фізичної), що бачить зміст сексуального інстинкту в одержанні відчуття задоволення, а тому всі відчуття задоволення ми можемо розглядати як видозміну сексуальної насолоди. Класичний психоаналіз виходить із того, що кінцеві причини соціальних конфліктів, суспільних процесів варто шукати в біологічній структурі людини, насамперед у сексуальному інстинкті, у лібідо. Фрейд виходить з того, що у взаємозв'язку "людина-суспільство" необхідно йти від людини до суспільства, а не навпаки, шукати кінцеву причину суспільних процесів у психологічній структурі особистості. Ці теоретичні положення стали засадними для нового погляду на природу психічного. Поза полем уваги Фрейда залишаються такі найважливіші проблеми філософії, як проблеми буття і пізнання: він не розглядає проблеми буття природи. Психоаналіз варто віднести до того напрямку некласичної філософії, що починається філософією життя і зосереджує свою увагу на проблемах буття людини, розуміння сутності і сенсу цього буття. При цьому внесок психоаналізу в цю проблему настільки значний, що без нього просто неможливо уявити сучасний погляд на людину, культуру, розуміння багатьох суспільних явищ.

Проблема людини, як відомо, завжди стояла в центрі уваги філософії. Правда, у різні періоди на перший план виходили різні аспекти цієї проблеми. У ХІХ столітті одним із головних аспектів цієї проблеми, що стоять у центрі філософських досліджень, є співвідношення біологічного і соціального в людині. Внесок Фрейда в розробку цієї проблеми, безсумнівно, є найбільш значним. Він не заперечує ролі соціальних факторів, культури в житті людини. Більш того, він згодний, що культура - якісна ознака людського буття. Але головні фактори соціогенезу, головні пружини людської діяльності, на його думку, варто бачити в біологічних, насамперед психологічних структурах людини. Дослідження наштовхнули Фрейда на думку про те, що сфера психічного не може бути зведена до свідомого. Досить часто справжні мотиви

поводження перебувають за межами нашої свідомості, не усвідомлюються, замінюються іншими мотивами.

УДК 1(091) (075.8)

ДУБРОВІНА Оксана Валеріївна, системт
ПАНАСЕНКО Анастасія, студентка I курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ІДЕАЛ МУДРЕЦЯ В ФІЛОСОФІЇ СТОЇКІВ

На відміну від інших античних вчень, які вважали головним засобом удосконалення людини введення її у громадську спільноту, стоїцизм визнавав головною умовою щасливого і добродесного життя звільнення людини від впливу зовнішнього світу, особливо від політично-соціальної сфери суспільства. Яскравими представниками стоїцизму є Сенека Луцій Анней, Марк Аврелій та Зенон, засновник школи. Стоїки сформували свій ідеал мудреця.

Найвищим щастям для стоїка є життя узгоджене з законами природи, якому властива відповідність думок і почуттів. Останнє у їх свідомості співпадає з життям у згоді з добродесністю, адже сама природа веде нас до добродесності. Сенека казав, що в керівники треба брати природу, нею керується розум, з нею радиться. Найголовнішими чеснотами стоїки вважали мудрість та самовдосконалення. На їхню думку, людина не могла зробити світ досконалим, але могла створити його у собі, дотримуючись моральних вимог та виховуючи в собі лише необхідні для ідеалу якості. Мудрець живе добродесним життям, що забезпечує йому атараксію (спокійне, безтурботне існування). Для цього він умовно ділить все існуюче на те, що залежить і не залежить від нас, а тому не потрапляє під моральну оцінку (добро-зло).

Шлях до досконалості мудреця також пролягає через безпристрасність. Він прагне звільнитися від пагубного впливу бажань, підпорядковуючи їх розуму, та показати світу, що його моральні цілі знаходяться вище тих спокус. Основним чеснотам стоїки протиставляють такі пристрасті: сум (викликаний горем, співчуттям, турботою, заздрістю тощо), страх (передчуття недоброго), пожадання (бажання матеріальних благ чи влади), задоволення (тілесна та життєва насолода).

Ставлення до життя, на думку стоїків, має бути свідомим і покірним. Не треба засуджувати світовий порядок, адже Доля посилає випробування лише сильним і мудрим, загартовуючи їх. Доля мудреця є тотожною Логосу, тобто закону будь-якого життя. Мудра людина - та, яка зрозуміла душу (тобто універсальний закон), отже, і бога, і виробила відповідне відношення до нього. Таким чином, Логос - це Закон, Доля, Необхідність. Стоїки вважають, що ніхто на світі не заслуговує такої поваги, як людина, що вміє мужньо переносити нещастя. Мудрець керується долею і має право вибору лише у сфері внутрішнього духовного світу. Ідеалом для стоїків був Сократ, що зумів подолати владу чуттєвих пристрастей над собою, і ти самим отримав незалежність від зовнішнього світу.

Отже, для стоїків ідеалом мудреця є людина звільнена від бажань, що досягла душевної незворушності (атараксії). Стоїк завжди діє відповідно до природних законів, без спротиву Долі і незалежно від будь-яких обставин. Головними якостями мудреця є стійкість, витриманість, мудрість, здатність мужньо й спокійно приймати те, що приготувала доля.

УДК 17.023.33:57

**ДУБРОВІНА Оксана Валеріївна, асистент
Ярмош Лілія, студентка 1 курсу**

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ПРОБЛЕМА КЛОНУВАННЯ З ТОЧКИ ЗОРУ ФІЛОСОФІЇ

В наші дні, час від часу, громадськість сколихують повідомлення про експерименти, спрямовані на клонування людини. Мало хто вірить у можливість створення клона сьогодні, але є велика ймовірність того, що він з'явиться колись. Клонування людини — етична і наукова проблема кінця 20 і початку 21 століття, що полягає у можливості формування і вирощування принципово нових людських істот, які би не тільки ззовні, але й на генетичному рівні відтворювали того чи іншого індивіда, сьогодні чи раніше існуючого — разом з повною невідповідністю до цього суспільства

Говорячи про клонування людей, у більшості випадків мають на увазі не випадок однайцевого близнюка при вагітності, а власне штампування людей. Необхідно зрозуміти, що клонування людини є не тільки повторенням одних і тих самих генних наборів, тож відхід від цього набору є шляхом до схрещення людини з іншими нелюдськими живими істотами і не тільки тваринами. Це фактично суперечить Конвенції про збереження біологічного розмаїття, що вимагає збереження існуючих видів і природних засобів відтворення розмаїття на генетичному рівні.

Тема клонування людини і наукові розробки у цій галузі набувають дедалі більшої соціальної значущості, що неминуче робить їх предметом філософського аналізу. Наполегливі заяви учених про те, що вже у найближчі роки стане технічно і методологічно можливим клонування людини у тому або іншому варіанті, виділили цю тему із розряду вузькоспеціальних у ряд животрепетних соціальних проблем, які мають філософське і гуманітарне значення.

Найпершою проблемою, що може виникнути, є проблема поваги до людини в цілому, адже при створенні клону, яйцеклітина, що стане майбутньою дитиною, є матеріалом експерименту, а експерименти над людьми прирівнюють людську істоту до звичайних лабораторних мишей і людина що проводить цей експеримент являється «створювачем», «власником» майбутнього організму, що порушує права дитини.

Наступною проблемою є можливе розділення людей на класи: «вищій», що зможе дозволити собі клонування і «нижчий», що дозволити собі цього через матеріальний стан не зможе. Цей поділ виникне у зв'язку з питанням, хто

реально може скористатися клонуванням. В умовах ринкової економіки життя, моральна цінність стає, водночас, конкретним ринковим товаром високої ціни. Хто за нього як сплатить, так і проживе.

Третя проблема – релігійна. Адже якщо ми будемо копіювати себе, майже кожен із нас зможе стати творцем людини, тож віра в те що людину створив бог може просто на просто зникнути. Також слід врахувати те, що клон може не мати такого ж як у людини трансцендентного (потойбічного) виміру сутності людини і трансцендентні джерела духовності, що майже повністю відрізнятиме людину від клона у духовному і психологічному стані.

Як вчені, так і пересічні громадяни у багатьох країнах світу цю інформацію сприймають по-різному. Деякі готові віддати все, за ідею відновлення свого тіла або навіть «вічного життя», інші ж вважають що клонування стане дуже великою помилкою. І враховуючи всі «за» і «проти», можна зробити висновок, що навіть якщо наука зможе провести вдалий експеримент, і все ж таки створити клона, який буде мало чим відрізнятися від людини, сама людина буде не готовою до таких величезних змін. Поява клона у повсякденному житті людини потягне за собою низку проблем релігійного і морального плану. Тож на мою думку клонування є досить небезпечним експериментом, який задля безпеки оточуючих не можна втілювати у життя.

КУЛЬТЕНКО Валентина Павлівна, канд. філос.наук, доцент;

БОГАТЬКО Аліна, студентка 2 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

СЕРЕДНЬОВІЧНИЙ ІДЕАЛІЗМ У ПЕРСОНАЛЯХ: СВЯТИЙ АВГУСТИН

Августин Блаженний, якого називають ще одним з докторів західної церкви, є найбільш значною фігурою періоду середньовічної патристики. Він виробив теологію церкви, яка існувала аж до Реформації. Б.Рассел вважає його схожим на Л.Толстого, але останнього Августин переважав розумово. Про Августина відомо, що він обтяжений почуттям власної гріховності, що зробило його життя суворим, а філософію – негуманною. Так, наприклад, він був упевнений в тому, що нехрещені немовлята є вироками сатани. Це почуття гріховної провини людства, яке володіло Августином, могло стати причиною багатьох жорстокостей доби середньовіччя.

Світогляд мислителя сформувався під впливом необхідності погоджувати свої погляди із Святим писанням. Августин досліджує проблему гріховності людини: він вважає, що тяжіння до гріха виникло у людини з душі, а не з плоті: «Через цей гріх людина, яка могла б стати й за плоттю духовною, зробилася плотською й по духу». При цьому поняття гріха розглядається Августином з точки зору наперед встановленої Богом долі: всі люди грішники, Бог же розподілив їх на грішних і праведних не за їхні заслуги, а за власною волею. До гріхопадіння людина була наділена свободою волі, після нього в людину увійшла порча й відтак вона не може власними силами утримуватись від гріха.

Всі однаково заслуговують прокляття, а тому ті, хто прокляті, не можуть звинувачувати долю за це. Лише божа благодать дає людині можливість дотримуватись доброчесності. В подальшій філософській думці ці ідеї спричинили суперечку про свободу волі людини – чи вона сама є господарем власної долі, чи повторює наперед задану долю.

В цілому, творчість Августина сприяла виробленню ідеї про розділення церкви та держави, коли держава могла стати частиною града божого, лише підкорившись церкві у всіх питаннях релігії. Ця ідея, проголошена Августином, з тих пір стала основою для зростання могутності папства. Важливою складовою процесу збільшення впливу церкви було також навернення язичників у християнство. Після смерті Августина у 430 р. філософська думка в Європі майже повністю згасла. Лише у 1225 р. з'явився філософ, рівний йому за силою мислення – Ф.Аквінський.

КУЛЬТЕНКО Валентина Павлівна, канд. філос. наук, доцент

ВЛИМЕЦЬ Софія, студентка 2 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ФІЛОСОФІЯ АРИСТОТЕЛЯ: МАТЕРІАЛІЗМ ЧИ ІДЕАЛІЗМ?

Вхідним моментом метафізики Аристотеля є положення про відмінність «форми» і «матерії». Завдяки формі матерія є якоюсь певною річчю, саме форма і складає сутність речі. Тобто, річ повинна бути обмежена, і її межа складає її форму. При цьому, у Аристотеля душа є формою тіла. Душа є те, що робить тіло однією річчю, що володіє єдністю мети і характерними рисами, які ми асоціюємо зі словом організм. Але «форма» Аристотеля виявляється значно більшим поняттям, ніж це, що утруднює її розуміння.

Матерія без форми є для Аристотеля лише можливістю, речовинною присутністю. Чим більше форми і менше матерії, тим більш пізнаваними стають речі.

Аристотель говорить, що є три роди сутності: ті, які сприймаються відчуттями і є скороминущими, інші – чуттєві, але вічні; треті – такі сутності, які не є ані чуттєвими, ані скороминущими. Перший клас сутності включає рослини і тварин, другий – небесні тіла; треті – розумну душу в людині, а також бога. На користь бога Аристотель наводить аргумент, що повинно бути щось, що породжує рух, саме при цьому залишаючись нерухомим і вічним, сутністю і реальною активністю. Бог є чиста думка, тому що думка – це найкраще.

Бог Аристотеля не має властивостей християнського провидіння, оскільки в своїй досконалості він не може мислити не про якнайкраще, або не про себе. Він не знає про існування нашого світу, і якщо люди повинні любити бога, то бог не може любити людей. Бог – нерухомий двигун, щастя, чиста думка, повне самозавершення, він дає мету для зміни, яка, по суті, є еволюцією у напрямі досягнення подібності з богом. Таких двигунів Аристотель налічує 47 або 55. Релігія Аристотеля є релігією прогресу і еволюції. При цьому він не відділяє душі від тіла, відкидаючи теорію про переселення душ. Він вважає, що душа

вмирає разом з тілом. Він розрізняє «душу» і «розум», ставлячи розум вище за душу і вважаючи його менш пов'язаним з тілом, позачасовим.

Б. Рассел оцінює метафізику Аристотеля «як розбавлені здоровим глуздом погляди Платона». В цілому, метафізична теорія Аристотеля заснована на вірі у те, що мета управляє ходом розвитку всесвіту. Авторитет Аристотеля закріпився за ним в науці і філософії на довгі сторіччя, однак він зіграв і негативну роль в розвитку науки, оскільки ученим нової Європи доводилося боротися з ним так само, як з Біблією, відстоюючи свої переконання.

КУЛЬТЕНКО Валентина Павлівна, канд. філос. наук, доцент

ЗЛАНОВА Лілія, студентка 2 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ОПОЗИЦІЯ ІДЕАЛІСТИЧНОГО ТА МАТЕРІАЛІСТИЧНОГО ЯК ОСНОВНЕ ПИТАННЯ КЛАСИЧНОЇ ФІЛОСОФІЇ

Опозиція ідеалізму та матеріалізму скаладеться у західній філософії ще в межах класичної античної традиції. Славним засновником лінії ідеалізму є Платон, який першим використовує поняття «ідея» для позначення першооснови буття. Він вважає ідеї вічним незмінним абсолютним та досконалим началом, прообразом всіх речей та явищ дійсності. Завдяки Платону поняття ідеального набуло характеру найвищої досконалості, безтілесного зразка, з яким звіряють реальні, земні події та явища. Звідси ж походить й ідіоматичне словосполучення «платонічне кохання», яким позначаються міжстатеві стосунки, позбавлені тілесних проявлень – те, що слугує зразком, мірилом, ідеалом плотської любові.

Вважається, що матеріалізм заснували атомісти античності, Левкіпп та Демокріт, які запропонували власну версію першооснови світу. Цією першоосновою стали атоми – найдрібніші, вічні, неподільні частинки речовини, що є будівельним матеріалом для всіх речей світу. Атомістична теорія, яку Левкіпп з Демокрітом розробили суто теоретичним шляхом абстрактного уможливленого мислення, стала першою науковою програмою античності та мала фундаментальне значення для подальшого становлення та розвитку фізики, хімії, біології та усіх інших природничих наук. При цьому варто зазначити, що саме поняття матерії атомісти ще не використовують. Першим вводить його у філософський обіг Аристотель – ще один величний філософ античності, який у прагненні заперечити платонівську філософію, в тому числі і його онтологію, створює власне онтологічне вчення, в якому першоосновою світу називає два начала – матерію та форму. Матерія в його концепції виступає аморфною, пасивною першоречовиною, в якій міститься потенція стати чимось – набути форми. Форма виступає активним началом, це те, що оживляє матерію, реалізуючи її потенціал. У філософії Аристотеля форма містить ознаки платонівської ідеї, але на відміну від свого вчителя Аристотель не виносить ідею (форму) за межі матерії, у потойбічний світ. Він стверджує нерозривність та вічність матерії і форми. І хоча за оцінками наступників аристотелівський

матеріалізм не надто далеко відійшов від платонівського ідеалізму, проте протистояння цих двох філософів закріпилось в історії класичної західної філософії як опозиція ідеалізму та матеріалізму щодо вирішення проблеми першооснови світу.

Ідеалізм – філософське вчення, в якому першоосновою світу вважається ідеальне начало – ідея, дух, Бог, розум – те, що є сутнісно протилежним щодо речовинного світу. Матеріалізм – філософське вчення, в межах якого першоосновою світу вважається речовинне начало – те, що сприймається органами чуття людини.

КУЛЬТЕНКО Валентина Павлівна, канд. філос. наук, доцент

КЛИМЕНКО Світлана, студентка 2 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

СЕРЕДНЬОВІЧНИЙ ІДЕАЛІЗМ У ПЕРСОНАЛЯХ: ТОМА АКВІНСЬКИЙ

XIII ст. – пік розвитку епохи середньовіччя. Це був період побудови готичних соборів у Франції, розквіту романтичної літератури (про Карла Великого, Артура, Нібелунгів), початків конституційного правління – Велика хартія вільностей, палата общин. У 1233 році Григорій 9 заснував інквізицію для боротьби з ересями, відьомством та чаклунством. Функції інквізиції виконувались в основному двома орденами: домініканцями та францисканцями, принципами діяльності яких було жебрацтво, обітниця бідності, відсутність житла, окрім наданого кривлі. До францисканців належали: Р.Бекон, Д.Скот, У.Оккам.

Домініканці, до яких належав і Фома Аквінський, присвятили себе тому, аби примирити Арістотеля із Христом. Аквінат, що отримав прізвисько «ангелічного доктора», був найвеличнішим серед схоластів, його філософію приписувалось вивчати як істинну. Саме завдяки йому («Коментарі до Арістотеля») Арістотель був визнаний авторитетом серед християн аж до епохи Відродження.

Аквінат поставив собі за мету звеличити божественну істину за допомогою природного розуму. Він вважав, що в одкровенні не має нічого, що б суперечило розумові.

Знаменитими є також його докази існування Бога, наведені в його творі «Сума теології», як нерухомого двигуна, який приводить у рух всі рухомі речі, сам лишаючись при цьому нерухомим. Він навів 5 доказів існування Бога:

- 1) як нерухомого двигуна, який потрібен для надання руху світові;
- 2) як першопричини світу;
- 3) як кінцеве джерело всякої необхідності або як кінець усього;
- 4) як абсолютна досконалість, що надає можливості для існування в світі різних ступенів досконалості;
- 5) як мета усього, адже навіть неживі речі слугують внутрішній меті, що встановлена кимсь поза ними.

Природу Бога він вважав нетлінною, вічною, нерухомою, вічною активністю, своєю власною сутністю поза всяким родом. Бог – сама істина, благо всякого блага, він – інтелектуальний або має божественний інтелект. Аквіната, як і Августина було при числено до рангу святих за вклад у розробку християнського вчення. Його філософія стала офіційною у Ватикані.

КУЛЬТЕНКО Валентина Павлівна, канд. філос. наук, доцент
ЛИСЕНКО Наталія, студентка 2 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ДІАЛЕКТИКА РОЗВИТКУ ФІЛОСОФСЬКИХ ТИПІВ СВІТОГЛЯДУ: МОНІЗМ, ПАНТЕЇЗМ, ДЕЇЗМ, ДУАЛІЗМ, МЕХАНІЦИЗМ, ПЛЮРАЛІЗМ

Світогляд – це система знань, ціннісних переконань та практичних настанов, що решують ставлення людини до світу. У філософському світогляді теоретично узагальнюється досвід духовного і практичного освоєння світу. Спираючись на досягнення наук про природу і суспільство (природних і гуманітарних наук), філософія створює нові умоглядні (понятійні, категоріальні) моделі світу. На основі раціонального осмислення культури філософія виробляє світоглядні орієнтації, здійснює свою прогностичну функцію передбачати, прогнозувати події. Опорою для філософського світогляду виступає розум.

При цьому світогляд - це не лише зміст, але і спосіб усвідомлення дійсності, а також принципи життя, що визначають характер діяльності. Він залежить від даних науки, громадської практики, значущості для моменту життя, тому може бути науковим або ненауковим, матеріалістичним або ідеалістичним, атеїстичним або релігійним, революційним або консервативним тощо. Серед історично наявних філософських типів світогляду, що залишили помітний вклад у подальший розвиток філософії, слід звернути увагу на наступні: монізм, пантеїзм, деїзм, дуалізм, механіцизм, плюралізм.

Монізм – система уявлень про світ, в основі якої лежить переконання в існуванні єдиного первоначала, основи світу. Така основа може бути матеріальною, як вода Фалеса, або ідеальною, як християнський Бог або гегелівський Розум. Важливо, що саме через цю основу визначається існування речей та явищ дійсності.

Пантеїзм – світогляд, що складається в ренесансній філософії, яким ототожнюються уявлення про Бога і природу. Етимологічно поняття походить з грецької: пан-все, теос – бог. Означає всебожжя, Бог і природа – єдині. Оскільки Бог, маючи абсолютні характеристики, з необхідністю повинен бути безмежним, значить він присутній скрізь: і в духовній, і в матеріальній сфері, і в речах, і в природі, і в людині. Ідея богоприсутності дозволила зняти карб гріховності з природного світу, людського тіла, яким вони позначались в часи Середньовіччя.

Деїзм – тип світогляду, що виникає в Новій Європі та ґрунтується на ідеї Бога як годинникаря. Бог творить світ, як годинникарь створює годинник,

запускає його рух, а надалі світ, як механізм працює без втручання свого творця. Поширення такого світогляду дозволило примирити питання створення світу як божественного акту – з нічого, та можливість його подальшого наукового вивчення. Якщо Бог на втручається в світ, значить у ньому діють постійні природні закони, які можна дослідити науково.

Тісно пов'язаний з попереднім механістичний світогляд, що зароджується в Європі, враженій всезагальністю дії законів механіки, відкритих І.Ньютоном. Дія сил тяжіння, інерції, гравітації тощо настільки тотальна, що весь світ уявляється як єдиний механізм, підвладний цим законам. І природні організми, і людина так само постають в уяві людей виключно як механізми, дія яких визначається виключно законами механіки.

Дуалізм – світогляд, що визнає наявність двох світових начал – ідеального та матеріального, і отже й існування світу – це єдність протяжності та мислення (у Декарта), що мають атрибути та модуси у відповідності до своєї природи й досліджуватись повинні з врахуванням цих особливостей.

Плюралізм – тип світогляду, що визнає множинне начало світу. Прикладами такого світогляду є атомізм Демокріта, монадологія Г.Ляйбніца. Вчення про монади Ляйбніца наближене до сучасних наукових уявлень в області космофізики, що використовують поняття «чорної матерії» як основи світу та «нейтринів» – елементарних енергетичних часточок, що не вловлюються науковими приладами, якими просякнутий та організований Всесвіт.

Найважливіший компонент світогляду складають ідеали як вирішальні життєві цілі. Зміст свідомості перетворюється на світогляд, набуваючи характеру переконань, повної і непохитної упевненості.

КУЛЬТЕНКО Валентина Павлівна, канд. філос. наук, доцент

Нечай Катерина, студентка 2 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

АТОМІЗМ ЯК ФІЛОСОФІЯ ТА ФІЗИЧНА ТЕОРІЯ АНТИЧНОСТІ

Система атомізму — одне з найбільш значних інтелектуальних досягнень античної культури. Його характеризували широта охоплюваного кола проблем та глибина основних філософських принципів, строго й послідовно обґрунтованих у процесі теоретичного осмислення найрізноманітніших явищ. Буквальний переклад давньогрецького слова «атом» — неподільний, такий, який не можна розчленувати. Відповідно, під атомами розуміли дрібні першотіла, які не підлягають подальшому поділу. Число атомів та різноманітність їхніх форм безкінечно великі. Поєднання атомів утворюють нескінченну різноманітність видимих тіл, речей. Унаслідок своєї неподільності атоми незнищенні, вічні і, що особливо важливо, здатні до вічного руху. Вони, як говорив Демокріт, «трясуться» в усіх напрямках. Цей рух атомів і є, в кінцевому підсумку, причиною як виникнення, так і руйнування наявних речей.

Демокріт розвинув учення про атоми свого вчителя, філософа Левкіппа. Він приходить до ідеї неподільних атомів, які можуть бути різної конфігурації: гачкоподібні, у формі якоря, кутасті, вигнуті тощо.

Згідно Демокріта, фізичні атоми неподільні, але подумки в них можна виділити певні частини – точки, які не мають ваги і які не можна від атомів відторгнути. Це – уявна частина атома – «амера» (та, що не має частин). Згідно з деякими свідченнями (серед них є опис так званої «площі Демокріта» у Джордано Бруно), у найдрібнішому атомі було 7 амер: верхня, нижня, ліва і права, передня і задня, серединна. Це було математичне розуміння атомарної будови, узгоджене з даними чуттєвого сприйняття, які свідчили, що, яким би малим не було фізичне тіло, наприклад, невидимий атом, - точки частини (сторони) у ньому завжди можна уявити, ділити нескінченно навіть подумки неможливо.

За допомогою кількісних варіацій атомів Демокріт намагався пояснити якісні відмінності світу. Для пояснення ідеї руху поряд з неподільними атомами він вводить порожнечу, пустоту. Постулюючи атоми й пустоту, атомістам вдалося розв'язати фактично всі суперечності, яких не могли розв'язати їхні попередники-натурфілософи у власних онтологічних концепціях. Демокріт же був переконаний, що поєднання атомів і пустоти пояснює буття речей – як скупчення атомів та їхнє небуття – як відсутність атомів, пустота. Атоми для нього означали дискретність, у пустоті відображувався принцип безперервності. Це вже була наукова фізична програма, здатна пояснити проблеми зникнення речей – як руйнування, роз'єднання атомів, та проблему незнищенності, збереження субстанції в усіх перетвореннях речовини – адже атоми незнищенні, вічні. Таким чином, виникнення та зникнення речей – це з'єднання або роз'єднання атомів. При чому, оскільки різні атоми мають різну форму, тому й речі, які вони утворюють, відрізняються одна від одної.

Крім цього атомісти запропонували ідею жорсткого детермінізму, причинності, сверджуючи, що ніщо не відбувається без причини. Принцип детермінізму, доповнивши атомістичну теорію, надав їй системної, завершеної форми теоретичної моделі суцього. В цій моделі були логічного поєднані та узгоджені попередні натурфілософські погляди античності. Атомістична теорія стала вершиною натурфілософських шукань античності, після неї будь-які інші натурфілософські версії щодо першооснови світу виглядали спекуляціями на тлі довершеної теорії. Це спричинило занепад та завершення натурфілософського етапу античної філософії. Одна з найважливіших рис атомізму полягала в надзвичайно простому, але дуже ефективному і універсальному методі пояснення й інтерпретації найрізноманітніших явищ.

ДОСОКРАТИЧНА ФІЛОСОФІЯ В ПОШУКАХ «АРХЕ» (ДОСЛІДЖЕННЯ ПЕРШОДЖЕРЕЛ)

Питання про першооснову є основним в онтології давньогрецьких філософів. Їхня філософія перегукується з міфологією, але якщо міфологія прагне знайти відповідь на «хто породив суще?», то філософи шукають субстанційний початок – «з чого все починалося?». Для позначення першооснови, першопринципа, з якого виникає все, у грецькій філософії вживалися два терміни: «**стойхейон**», що означає елемент, ядро, основу, і «**архе**», що означає першоматерію, праматерію, вихідний стан речей, найдавнішу історичну форму.

Крім питання про першооснову світу майже всі досократичні філософи зверталися до проблеми пояснення природи руху.

Мілетська школа відома як перша філософська школа. У ній вперше свідомо було поставлене питання про першооснову суцього. Фалес основою всього вважав воду. Ця думка з'являється вже в дофілософській космогонії. Однак підхід Фалеса цілком відмінний. Воду він розумів не як персоніфікацію міфологічної сили, а як аморфне, поточне зосередження матерії. При цьому «вода» Фалеса означає основний принцип як у сенсі «стойхейон», так і в сенсі «архе». Геракліт основою усього вважав вогонь. У його розумінні вогонь, з одного боку, подібний до праматерії мілетців, є першооснотою світу («архе»), з іншого – є основним елементом будови світу («стойхейон»). Парменід стверджує вічність суцього, буття. Буття не тільки вічне у своєму існуванні, воно також і незмінне. Тому з реального світу, з області буття Парменід цілком виключає рух.

Інший філософ-досократик, Піфагор вважав основними перші чотири числа арифметичного ряду - одиницю, двійку, трійку, четвірку. У геометричній інтерпретації цим числам послідовно відповідають: крапка, пряма, квадрат (плоска фігура) і куб (просторова фігура). Сума цих чисел дає число десять, яке піфагорійці вважали ідеальним числом і надавали йому майже божественної сутності. Десять, згідно піфагорського вчення, це таке число, до якого можна звести всі речі і явища світу з їхніми протилежностями. Піфагорейське вчення про сутність буття носить математично-спекулятивний характер і є першою історичною спробою збагнення кількісної сторони світу.

За своїм характером філософія Емпедокла близька до стихійного матеріалізму. Однак, замість однієї праматерії він висуває чотири вихідні принципи, корені буття – земля, вода, вогонь і повітря. З чотирма стихіями пов'язані імена чотирьох богів: Зевс – це вогонь, Гера – повітря, Гадес – земля, Нестіда – вода. Корені буття пасивні. Тому Емпедокл вводить дві рушійні сили, **любов і ворожнечу**, що шляхом змішування основних стихій сприяють виникненню всього різноманіття навколишнього світу. Рух у Емпедокла

відділений від стихій, стихії для нього – лише пасивна матерії. Рух же викликаний дією любові та ворожнечі. При цьому світ, як і основні стихії, нестворений і незнищений. З'єднуються і роз'єднуються тільки поєднання стихій.

Анаксагор вважає основою всіх речей нескінченну безліч малих матеріальних часточок, якісно різних між собою, які він називає насінням речей. Так він намагається вирішити проблему єдності і різноманіття суцього через введення положення про якісну визначеність насіння речей. Нове виникає тому, що насіння міститься в різних речах, речі можуть переходити в інші, з'єднуватися і роз'єднуватися. Однак Анаксагор не вважав, що насіння речей сприяє з'єднанню і роз'єднанню. Насіння, як матеріальну основу світу, він вважає інертними, нерухомими. Причиною, що приводить його в рух і є причиною всіх речей, Анаксагор визначає терміном «нус», розум. «Нус» у Анаксагора був основним принципом упорядкування світу.

Таким чином, філософія виникла і розвивалася в тісному зв'язку з зародками знань про природу, перші давньогрецькі філософи були натуралістами. Вони робили спроби науково пояснити походження Землі, Сонця, зірок, тварин, рослин і людини. Були висловлені цікаві ідеї про буття, його першооснову, рух, що визначили основні напрямки філософствування на досить тривалий час.

КУЛЬТЕНКО Валентина Павлівна, канд. філос. наук, доцент

ШЕВЧЕНКО Наталія, студентка 2 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ДІАЛЕКТИКА МАТЕРІАЛЬНОГО ТА ІДЕАЛЬНОГО В НІМЕЦЬКІЙ КЛАСИЧНІЙ ФІЛОСОФІЇ

Класична німецька філософія — це філософські системи І.Канта, І.Г.Фіхте, Ф.В.И.Шеллінга, Г.В.Ф.Гегеля та Л.А.Фейєрбаха. Вона була вищим досягненням філософської думки у світовому масштабі, запропонувала розробку проблем діалектики (Кант, Гегель) і матеріалізму (Фейєрбах). Теоретичним джерелом для неї була як вітчизняна філософія, так і досягнення світової філософської думки (раціоналізм Р. Декарта і Б.Спінози, філософія епохи Просвітництва), вплив на неї справили досягнення природничих наук.

Класична німецька філософія не становила собою єдиного напрямку. Наприклад, Кант був дуалістом, Фіхте — суб'єктивним, Шеллінг і Гегель — об'єктивними ідеалістами, Фейєрбах — матеріалістом. Та разом з тим у філософських системах цих мислителів спостерігається зв'язок, навіть наступність. Особливе місце посідало дослідження форм всезагальності, які у Канта і Фіхте розглядалися як форми, притаманні лише людському мисленню, а у Шеллінга, Гегеля — і як форми самої діяльності (духовної за своєю природою). Особливого значення надавалося дослідженню проблеми тотожності мислення і буття, відношення суб'єкта і об'єкта, теоретичних форм пізнання, філософських категорій тощо.

Починаючи з І.Фіхте, далі у Гегеля, Маркса, в німецькій філософії поступово утверджується принцип тотожності буття і мислення, втілений у тезі, що думка в процесі діяльності породжує об'єкт і тим самим реалізує свої можливості вільного саморозвитку. Розуміння ідеального як специфічно людської форми відображення передбачає, що воно є не тільки відображенням наявного, а й виявленням тих можливостей, які криються в цьому наявному, передбаченням того, що має з'явитися внаслідок цілеспрямованої людської діяльності. Тобто в формі ідеального — образів, понять, задумів, планів, ідей — відображується не тільки суще, але й належне, дійсність — якою вона є й якою вона може й повинна стати. Таке розуміння ідеального розкриває той аспект цього поняття, витoki якого можна знайти уже у філософії Платона: ідеальне як уявлення про зразок, якому повинна відповідати дійсність, про повну досконалість.

Здатність ідеального відображення виникла й розвинулася в процесі праці, яка включає цілепокладання, планування, передбачення результатів діяльності. Ідеальне як таке існує лише в людській голові, тобто суб'єктивно, але воно невідривне від людської предметної діяльності, від її предметів. Воно виникає, існує, функціонує в двоєдиному процесі опредмечування і розпредмечування. Цей процес включає і перетворення матеріального в ідеальне, і перетворення ідеального в матеріальне, тобто втілення, реалізацію, матеріалізацію ідеальних цілей, прообразів, задумів, знань людини. Він включає і зворотний перехід цього матеріалізованого ідеального у свою власну, суб'єктивну форму — коли люди, оволодіваючи предметами, створеними людиною для людини, знов розкривають для себе те, що було вкладено в них їх творцями, — певні знання, задуми, ідеї тощо.

Ідеальне, втілюючись, матеріалізуючись у тому або іншому предметі, ніби "згасає" в ньому. Але воно знов "спалахує", оскільки відбувається його включення в процес життєдіяльності. Лише в цьому русі, перетвореннях, переходах від суб'єктивного до об'єктивного і навпаки існує ідеальне. Спроби мислити його як щось "дане", "застигле", таке, що "сидить" у мозку, ведуть або до ідеалізму, або до вульгарного матеріалізму.

КУЛЬТЕНКО Валентина Павлівна, канд. філос. наук, доцент
ШУЛЬГА Андрій, студентка 2 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

АКСІОЛОГІЧНО-ЕТИЧНА КРИЗА ПРОСВІТНИЦТВА ЯК НАСЛІДОК РОЗРИВУ З ХРИСТІЯНСТВОМ

Культуру епохи європейського Просвітництва характеризує, по-перше, деїзм (вчення про Бога як творця Всесвіту, який після створення підпорядкований природному, закономірному ходу подій). Деїзм був вільнодумним вченням, що відкрило можливість виступати проти релігійного фанатизму й християнської церкви, за свободу совісті та звільнення науки й філософії від опіки церкви. У деїстів (Вольтер і Руссо у Франції, Локк і Толанд

у Англії, Франклін і Джефферсон у Америці та інші просвітителі) сформувалось іронічне ставлення до християнських істин, до Одкровення, заперечувались чудеса, віра протиставлялась розуму. Таким чином, в епоху Просвітництва християнська ідея втрачає свою силу, проявляється прагнення звільнити релігію від церковного вчення і сліпої віри й вивести її з природного знання, створивши нову, природну релігію. Головні протагоністи природної релігії (деїзму) хотіли проголосити нове Євангеліє, Євангеліє розуму, яке виводилося лише з людського розуму. Апеляція просвітителів до природи при відхиленні християнської ідеї призвела до космополітизму, заперечення традицій, руйнування системи етики, моралі, яка опиралась на релігійні цінності та християнські догмати. XVIII ст., не бажаючи знаходитися під впливом будь-якої традиції, відкинуло традицію, що містила в собі досвід нації, спаливши й знищивши здобутки минулого. Природна релігія не містила абсолютних, безсумнівних етичних вимог. Сумнів щодо божественної могутності, щодо власне існування Бога призвів і до сумнівів щодо тих етичних заборон, які містились у християнстві. Будь-які істини, бідь-які вимоги мають бути обґрунтовані та раціонально доведені. Це означало введення сумніву у царину, яка в традиційному християнському суспільстві приймалась через віру, а значить, була безсумнівною, абсолютною.

Раціоналізм — основоположна риса культури епохи Просвітництва. Ідеологи Просвітництва вірили, що з допомогою розуму буде відкрито істини про людину й оточуючу природу, їм притаманний «раціоналістичний індивідуалізм», який нерозривно пов'язаний з гуманізмом, адже останній виходив з уявлення про раціональну суверенність людини. Розум трактувався як джерело і двигун пізнання, етики й політики: людина може і повинна діяти розумно, суспільство може і повинне улаштуватися раціонально. Тісно пов'язаний з наукою, розум перетворюється на її головне знаряддя. Саме в епоху Просвітництва сформульовано концепцію «віри в прогрес через розум», яка надовго визначила розвиток європейської цивілізації і принесла цілу низку руйнівних наслідків для людства. У сфері моралі ці наслідки не подолані й досі. Тому що немає рівнозначної з релігією духовної сили, спонуки, здатної примусити людину поводитись морально в усіх випадках, не залежно від вигоди, користі, освіти, виховання чи потреб.

Для культури даної епохи характерна абсолютизація значення виховання у формуванні нової людини. Діячам того часу здавалося, що достатньо створити доцільні умови для виховання дітей — і протягом одного-двох поколінь усі нещастя буде викорінено. Філософи зробили ставку на нову людину, вільну від спадку попередньої філософської, релігійної чи літературної традиції. Однак усі експерименти з позбавлення людини від традицій закінчувалися трагічно для людей та людства в цілому.

ТВОРЧИСТЬ ПЛАТОНА ЯК ПІДГРУНТЯ ІДЕАЛІСТИЧНОЇ ФІЛОСОФСЬКОЇ ТРАДИЦІЇ

Теорія ідей Платона є частково логічною, частково метафізичною. Логічна частина в ній вивчає значення загальних слів, як наприклад, слово кішка, не вказуючи на яку-небудь конкретну кішку, має на увазі ряд ознак і характеристик, властивих всім кішкам, коли відсутність якої-небудь з них не дає можливості характеризувати спостережуваний об'єкт як кішку. Загальне слово «кішка» є чимось на зразок універсальної кошачності, яка насправді не існує в просторі або часі. Коли ряд індивідів має загальну назву, вони мають загальну ідею або форму. Платон вважав, що саме ця ідеальна форма реальна, окремі її втілення є лише видимістю, копіями ідеї. Тому і філософія для Платона – це певного роду споглядання, «споглядання істини», ідеї.

Найбарвистіше філософію ідей Платона характеризує створений ним в «Державі» образ печери. Тих, хто позбавлений філософського знання, мудрості, можна порівняти з в'язнями підземної печери, які здатні бачити тільки в одному напрямі, тому що вони зв'язані, позаду них горить вогонь, а перед ними стіна. Все, що вони бачать – це їх власні тіні і тіні предметів, що знаходяться позаду них, відкидувані на стіну світлом від вогню. Вони приймають тіні за реальні предмети, не маючи ніякого уявлення про істинний стан речей. Той, хто виривається на свободу, розуміє, що був обдурений тіннями. Бажаючи просвітити своїх товаришів, він повертається назад в печеру, намагаючись розкрити їм істину. Але його не розуміють. Йому важко пояснити товаришам суть їх помилок. Інші вважають його дурнішим, ніж він був до втечі.

Стан нашого незнання Платон уподібнює такій печері. Тоді як знання і істину він називає благом, сприйняття абсолютного блага веде до мети інтелектуального світу. Реальність, у протилежність видимості, є повним і досконалим благом. Тому, сприймати благо означає сприймати реальність. У цій області філософії Платона виразно переважає містицизм. Але ця його теорія вперше у філософії піднімає проблему універсалій. Вона полягає в наступному: ми не можемо виражати свої думки на мові, що повністю складається з імен власних. Повинні бути такі загальні поняття, як «людина», «собака», «кішка» і т.п. – універсалії. Ніщо не може існувати без відповідної ідеї. Без ідей не буде нічого, на чому розум зміг би ґрунтуватися, тому міркування буде знищене.

Душа, подібно ідеям, проста і не складається з частин. Як все просте, вона не може починатися, кінчатися або вимірюватися. Як сутність вона незмінна. Якщо видимі речі тимчасові, то невидимі вічні. Тіло видиме, а душа невидима, тому і вічна. Платон приходить до висновку, що кожна ідея є щось суще і решта речей, беручи участь в ній, одержують від ідеї свої найменування.

Заслугою Платона є те, що він був одним з відкривачів і дослідників теоретичного мислення, сфери загальних ідей. Філософія Платона мала

найбільший вплив на всю подальшу європейську філософію. Англійський мислитель А.Вайтхед вважав, що всю європейську філософську традицію можна розглядати як коментарі до Платона.

МАКСЮТА Микола Єгорович, *д – р. філос. наук, професор*
КАПІТАН Олександра, *студентка 2 курсу*
Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ІДЕЇ ЕТНОПЕДАГОГІКИ У ТВОРЧОСТІ Г. СКОВОРОДИ

У сучасній педагогічній науці народна педагогіка виділилась в окрему галузь, предметом якої є дослідження національних традицій виховання підростаючих поколінь.

Ідеї етнопедагогіки Сковороди являють собою поєднання національно-культурних та західних елементів у єдине ціле, яке ґрунтується на українських засадах виховання.

Досить гостро Григорій Савович розглядав питання «виховання людини». Тогочасні норми, принципи навчання та виховання ігнорували природу дитини, пригнічували її і, тим самим, не давали розвиватися необхідним практичним нахилам та навичкам.

Думки про те, що виховання «впливає з природи», що природа є найкращою вчителькою і вихователь та вихованець мають іти їй назустріч, – визначають домінують педагогічних міркувань Г. Сковороди.

На думку Сковороди, основою етнопедагогіки є принцип народності – відповідність виховання насамперед менталітету народу, де національна культура виступає невичерпним джерелом становлення гідного громадянина своєї держави.

Надмірне наслідування інонаціональному у педагогічній діяльності призвело до відторгнення українських традицій виховання. Вивчаючи, застосовуючи щось нове, не слід втрачати самого себе, забувати про свою етнічну приналежність або соромитись цього. Про це свідчить вислів Сковороди: «Якщо ти українець, будь ним. Якщо ти поляк, то будь поляком. Ти німець? Будь німцем. Ти француз? Будь французом. Татарин? Будь татариним. Все добре на своєму місці і своєю мірою, і все прекрасне, що чисте, природне, тобто непідробне».

Засобами навчально-виховної української народної педагогіки Сковорода вважав рідну мову, фольклор, традиційну практику родинного виховання дітей, національні звичаї, традиції, свята, обряди, символи, багате розмаїття народного мистецтва, народні дитячі і молодіжні ігри та іграшки, ремесла та промисли.

Одним із перших Сковорода висвітлив релігійне виховання як важливу, домінують ланку у системі народної педагогіки. У ній Бог поставав як символ найвищої життєвої досконалості, єдності українського народу, до якого має тяжіти кожна людина.

Біблію він трактував не просто як релігійну літературу, а як наймудрішу, найдуховнішу книгу, яку має мати та знати кожна українська родина.

Молитва постає не просто вже як розмова людини з Богом: вона являє собою морально - етичні думки про нього, що спонукають людину до саморозвитку, самовдосконалення. Бог створював людину за подобою своєю, тому вона має постійно розвиватися, прагнути наблизитись до вершини досконалості, тобто до самого Бога.

Григорій Сковорода – один із найосвіченіших людей свого часу, тому всі свої проповіді, висловлені ідеї та погляди щодо народної педагогіки він обґрунтовував наукою.

Переїнявши у західноєвропейських педагогів-мислителів ідею антропоцентризму у педагогічній системі, де людина постає як найвища цінність суспільства, яке має піклуватися про її гармонійний та всебічний розвиток, Сковорода зумів обрамити її відповідно до української виховної культури, що наситило українську етнопедагогіку неабиякою оригінальністю.

У неухильному дотриманні, пошануванні й подальшому розвитку виховних традицій українського народу Г. Сковорода вбачав надійний заслін бездуховності, невігластву й національному нігілізмові, одну з твердих запорук успішного економічного й культурного прогресу України.

**МАКСЮТА Микола Єгорович, д. філос. наук, професор
ДОМНІЦЬКИЙ Б.І.**

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ІМІДЖ ПЕДАГОГА В УМОВАХ НАНОТЕХНОЛОГІЧНОГО БУТТЯ

Авангардними у постсучасних індустріально й інформаційно розвинених країнах є проблеми і завдання нанонауки та наноіндустрії, завдяки яким у першу чергу зніщуються тенденції і процеси, напрацьовуються результати нової культурної реальності, зокрема із врахуванням чого формуються й системи національної освіти, яка у свою чергу визначає нині потреби й можливості біотехнологій, наноіндустрії та нанонауки.

Зорієнтоване на останні має зніщуватися в своєму розвитку усіма культуротворчими сферами і спрямуваннями, а нині чи не в першу чергу освітою, сучасне громадянське суспільство, у якості першочергової демонструє життєву необхідність конкурентоспроможності.

Соціально відповідальним педагогам в умовах формування нанотехнологічного буття має бути професійно підготовлена особистість, котра оволоділа необхідними компетентностями засад розвитку цього суспільства і якій притаманне відповідне наномислення. Але наноіндустріально зорієнтована система освіти є, по суті, чинником зніщювання і формування соціальної відповідальності педагога нового рівня – за його підготовленістю, пріоритетними можливостями, моральними рисами. Він покликаний уміти зреалізувати свої якості освітянина під таким кутом зору і в такому місці

репрезентувати знання (як змісту освіти) суб'єкту навчання і виховання, аби вони постійно зінціювали усе нові пізнавальні та практично значущі інтереси до науки, наукових знань як чинників можливостей ще невідомих елементів, які здатні, однак, кардинально трансформувати виробництво, медицину, культуру. Педагог реалізує свою відповідальність, наповнюючи новими змістовними аксіологічними і т.д. зв'язками наукові знання із суб'єктом освіти. Відповідальний освітянин в умовах наноіндустріального буття постає «компетентним регулювальником» переміщення під відповідним кутом зору систематизованого природничо-наукового та гуманітарного знання, трансформованого інтелектуально-духовними й практичними результатами.

Кожна історична епоха актуалізує ті чи інші аспекти знання як елементи свідомості, чинника раціоналізації буття та цілеорганізації діяльності на засадах свідомості відповідно сформованого суб'єкта культури. Наука в умовах постмодерного суспільства, у певному смислі, завжди «на крок попереду» у соціокультурному розвитку, а по відношенню до самої науки подібні позиції посідають наукові знання. Така «розбалансованість», однак, може й повинна долатися завдяки системі освіти, зокрема, особливій організації діяльності педагога, образ якого формується на перетині визначальних вимог суспільства.

Але ще раз наголосимо, спрямовані на вироблення, утворення, відповідного іміджу педагога пошуки ґрунтуються на засадах утворення і функціонування феномена знання, як самодостатнього чинника постмодерної реальності, коли воно конкретизується в одному його статусі самодостатності лише у формі єдності спрямованостей його буття – онтології знання як постійного, змістовного повторювання у нових формах його предметно-діяльнісного потенціалу до зманіфестування його статусу, ціннісних орієнтацій людини у просторі якісно нового соціокультурного буття, унормування між людських взаємин.

Що у свою чергу свідчить про неспівмірне із попередніми періодами зростання ролі якості знання, адже лише належний рівень якої, спрямований забезпечити його буття, що увиразнює компетентність особистості образу педагога свідомого і відповідального в питаннях призначення цього знання в умовах нанотехнологічного буття, як своєрідного гаранта навчально-виховного засвоєння його суб'єктом освіти. В освітньо-виховному аспекті істотно важливо розрізняти смислові відмінності між «індивідуальною людською особою» та «індивідуальною особистістю», на наш погляд, у тому відношенні, що, за першим поняттям гуманістичний навчально виховний процес реалізується із врахуванням можливостей та сформованих на їх основі завдань, проявів індивідуальності суб'єкта, їх розвитку і поглиблення, є процесом послідовного формування та самоздійснення цієї індивідуальності.

Умовам же постсучасності відповідають якісно нові типи як – природничонаукового, так і зорієнтованого на практично-прикладну діяльність, але у першу чергу у тому відношенні, що вони виходять на якісно нові виміри світу, людського буття та форм самореалізації індивідуальності як особистості. На наш погляд, якщо істотні риси пост сучасності зманіфестовує

нанотехнологічно буття, то система освіти повинна все більшою мірою функціонувати як культура.

МАКСЮТА Микола Єгорович, д – р. філос. наук, професор
МАНДЗИК Л. В.

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

РОЛЬ НАУКОВОЇ КУЛЬТУРИ У ФОРМУВАННІ ОБРАЗУ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА

Пізнавальна діяльність, розумова праця, продукування нових знань – чинники, наскрізні для життєбуття людини. Вищою формою пізнання є наука, яка разом з ним виступає способом творчості, суспільною свідомістю та соціальною інституцією. Врахування усіх цих ознак уможливує вироблення її раціонального образу як засадничого чинника наукової культури. Наука, як самозростаюча система, зініційовує появу образу педагога і тих якостей якими він повинен володіти в умовах наукизованої культури.

Відомий український вчений і педагог М. І. Пирогов говорив: «Відокремити навчальне від наукового в університеті не можна. Але наукове без навчального все-таки світить і зігріває. А навчальне без наукового, якою б не була приваблива його зовнішність, – лише блищить». Науково-педагогічна діяльність викладача – це принципово відмінна філософія професійної життєдіяльності. Професіоналізм його діяльності визначається високим рівнем фахового (предметного) знання і педагогічного мислення, зміст якого ніби «підказує» викладачеві методіку викладання навчального предмета, проте викладання останнього вимагає також і дивергентного мислення, застосування евристичних прийомів, виявлення чутливості до педагогічних проблем (вміння їх вирішувати, висувати гіпотези, робити припущення та перевіряти їх). Наприклад, як зробити пояснення складного матеріалу зрозумілим, як інтегрувати художній (або музичний) твір відповідно до вікових і індивідуальних особливостей і т. д. Потрібна висока культура мислення, рівень його розвитку, здатність до саморегуляції. Культура мислення передбачає володіння професійною термінологією, засвоєння понятійного апарату науки, глибоку ерудицію, начитаність у галузі свого наукового предмету. Провідною характеристикою творчого педагогічного мислення є здатність бачити процеси та явища в динаміці й розвитку в умовах сучасності.

Таємниця наукової культури полягає у її відношенні до науки, інших форм творчості, вона співзвучна таємниці особистості як вияву людського. Функціонування, розвиток науки зумовлює формування у певному розумінні «наукоподібної» культури. А водночас, асимілюючи форми буття культури, наука ніби «підноситься над собою». Внаслідок зростання її масштабності, як вид діяльності, наука набуває все більш свідомого характеру якраз завдяки діяльності педагогічній, демонстраціями наукової культури як інтелектуальної сили науки, це «покликання та професія» усього суспільства.

Якщо педагог повинен бути людиною культури і вселюдських цінностей, провідником ідей державотворення і демократичних змін, людиною великої душі й доброго серця, то наукова культура підводить його до таких якостей. Любов до дитини — це, за словами В. Сухомлинського, «плоть і кров вихователя як сили, здатної впливати на духовний світ іншої людини. Педагог без любові до дитини — це все одно, що співак без голосу, музикант без слуху, живописець без відчуття кольору». Йдеться про мудру, добру й вимогливу любов, що вчить жити особистість педагога, спрямовану науковизованою культурою.

МАКСЮТА Микола Єгорович, *д. філос. наук, професор*
БОНДАР Н. Г.

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ДОСЛІДНИЦТВО ЯК ЧИННИК НАУКОВОСТІ ОСВІТИ

Сучасний стрімкий розвиток суспільства дає нам усі підстави стверджувати, що людство, на сьогоднішній день, переходить від індустріальних до науково-інформаційних технологій, що людина стає центром усіх сфер життєдіяльності.

Розвиток особистості значною мірою залежить від оволодіння суспільним досвідом, основу якого складають наукові знання, уміння і способи творчої діяльності, емоційно-ціннісні ставлення до оточуючої дійсності. Це зумовлює необхідність забезпечення повноцінної освіти, постійного удосконалення її змісту, серед складових якого важливе місце посідає науковість та морально-емоційний досвід у їх єдності.

Науковість освіти – це один з головних чинників освіти, який передбачає включення до її змісту тих теоретичних положень, що відповідають сучасному стану науки, її новітнім досягненням, чіткість висновків з розвитку природи і суспільства. Людство не стоїть на місці, воно постійно змінюється, рухається вперед, тому, аби забезпечити зв'язок змісту освіти з сьогоденням, ми повинні слідкувати за цими змінами, досліджувати їх причини, особливості та наслідки. Це означає, що головним чинником науковості освіти є дослідництво.

Дослідництво – необхідна умова науковості освіти та системотворчий чинник, який, з одного боку сам демонструє пошук відповідних знань, а з іншого – спробувати себе в «ролі дослідника», таким чином перевірити свої знання, вміння, навички у їх єдності, спробувати свої сили покликаний суб'єкт освіти, що, на наш погляд, є формою збагачення інтелектуального та емоційного досвіду.

Нинішнє суспільство, а тим більше суспільство майбутнього, для якого і здійснюється підготовка фахівців високої кваліфікації, не може задовольнитися спеціалістами, які є носіями певного обсягу наукової інформації. Варто реально підходити до аналізу результатів навчально-виховної діяльності вищих навчальних закладів. Дослідження показують, що з масиву інформації, яку студенти сприймають упродовж періоду навчання, в пам'яті залишається

невелика частина. До того ж, така інформація швидко стає застарілою. Це закономірне явище.

Передусім важливо розуміти, що має залишитися в знаннєвому багажі людини в результаті багаторічної наполегливої студентської праці. Це рівень інтелектуального розвитку і спроможність студента активно займатися творчою діяльністю, володіння ефективними методами дослідної роботи. Адже не можна задовольнитися лише пізнанням зовнішніх сторін навчально-виховного процесу. Потрібно всебічно вивчати внутрішні суперечності явищ і процесів, досліджувати науково доцільні шляхи і засоби подолання виявлених суперечностей, намагатися займатись творчою працею у будь-якій сфері. Саме на розвиток таких навиків повинна бути спрямована робота усіх освітніх закладів, бо все це сприяє активній життєдіяльності людини, формуванню її діяльнісних мотивів психічного і соціального розвитку.

Відомим педагогом, який підтримував розвиток дослідництва в навчально-виховному процесі, є В. А. Сухомлинський, який розробив і успішно реалізував новий дослідницький метод в педагогіці – експеримент, що характеризується єдністю трьох компонентів: цілісності, колективної творчості і тривалості. Саме завдяки застосуванню цього методу в дослідженні проблем виховання всебічно розвиненої особистості і були досягнуті результати, які ознаменували значний внесок у розвиток теорії педагогіки.

Дослідницький шлях навчання якраз і пробуджує творчий підхід до наявної (пропонованої у процесі вивчення конкретних дисциплін) інформації, можливість вільно поводитися у сучасному розмаїтті знань з тієї чи іншої проблеми, здатність розгледіти і більш-менш чітко, вичерпно й змістовно формулювати наукову проблему, уміння обгрунтованого вибору необхідної і адекватної саме для даної проблеми наукової інформації, її самостійного віднаходження, а отже – і самостійність особистості фахівця, майбутнього спеціаліста чи науковця.

**МАКСЮТА Микола Єгорович, д. філос. наук, професор
КОЛОС А. С.**

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ФІЛОСОФСЬКО-НАУКОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНОЇ МОДЕЛІ ОСВІТИ

На сучасному етапі історичного розвитку людства освіта все більше усвідомлюється як головний імператив розвитку суспільства. Вона є неодмінною інвестицією, що потрібна для добробуту особистості, суспільства, держави в “інформаційному столітті”, у яке ми ступили. Але, не зважаючи на значні успіхи освіти, все більше ознак вказують, що освіта переживає глобальну кризу.

По-перше, сучасна освіта неспроможна сформувати у людей такий тип мислення, який сприяв би розв’язанню глобальних проблем людства; по-друге, відбувається відчуження офіційно діючої системи освіти від індивідуальних

інтересів і цілей більшості людей, від їх безпосередніх переживань через те, що освіта розглядається передусім як засіб відтворення кваліфікованої робочої сили та лояльних стосовно існуючих соціально-політичних систем громадян; по-третє, освіта і наука, інтенсифікуючи матеріальне виробництво, не сприяють створенню гідних умов існування для значної частини людства.

Виховний процес у своєму історичному поступі завжди певним чином був пов'язаний з тією філософською проблематикою, яка осмислювала на відповідному світоглядному рівні ставлення людини до світу, сутність культури, вихідні цінності буття людини в світі, співвідношення її свободи і відповідальності, форми й типи людського менталітету. Характер вирішення цієї проблематики визначав і типи виховних процесів, на основі яких формувалась і розвивалась особистість.

Для сучасної філософської культури, в межах якої розвивається філософія освіти, характерною є критико-рефлексивна позиція стосовно наявних теорій виховання. Така позиція підриває ілюзію їхньої безальтернативності, непохитності й розглядає їх, як деякі відносні історично перехідні, “кінцеві” (висловлюючись філософською мовою) способи трансляції культурного досвіду. Звичайно, нові вихідні підходи огульно не заперечують раніше створеного, а діалектичне утримують його в знятому виді, нарощуючи прогресивні наукові ідеї.

Сьогодні в суспільній свідомості представлені два суперечливих бачення сучасної освіти. З одного боку, це особистісна орієнтація освіти, зумовлена тим, що суспільство як органічна відкрита система, яка саморозвивається, у цій унікальній ситуації переходу жорстко зіштовхнулося з проблемою актуалізації самооцінки й оцінки кожною особистістю своїх можливостей у збереженні життя, перебудові свого світу, прийнятті нової позиції в “організації” соціального руху, а виходить, підвищенні самосвідомості в справі самовизначення.

У цих умовах особистість є не тільки головним (і єдиним) суб'єктом соціальної дії, у діяльності якої й діяльністю якої відтворюється соціальний світ. Вона все більше стає самоздобутком у процесі присвоєння своєї загальності. Це створює нові можливості її росту, саморозвитку, саморозуміння в діалозі з іншими, у системі багатьох соціальних зв'язків у межах як певного суспільства, так і людства в цілому.

З іншого боку, це можливість перетворення традиційно притаманної нашому суспільству авторитарної освіти на освіту тотального контролю.

Головну проблему сучасної освіти можна визначити як “проблему розщепленості” в тенденціях свого подальшого розвитку між ідеалами гуманізму і свободи особистості та доцільністю інтенсифікації експлуатації й тотального контролю.

Найновішою філософською течією, що намагається вирішувати проблеми буття людини, стала біофілософія.

Поняття «особистісно-орієнтована освіта», яке увійшло в 90-і роки в педагогічний арсенал без своєї чіткої дефініції, на нашу думку, може бути

визначено при розгляді таких категорій, як індивід, індивідуальність (індивідуальний підхід), особистість. При цьому в конкретних історичних умовах педагогіка та психологія ці поняття використовували з різним значенням, часто змішуючи і вживаючи як синоніми. Однак у зв'язку з тим, що навчання є сутнісно-людським видом діяльності та практика завжди багатша теорії, поняття «індивідуальний підхід» увійшло в педагогіку значно раніше сутнісного трактування таких понять, як «індивідуальність» і «особистість». Так, наприклад, вже в педагогічній системі великого чеського педагога Я. А. Коменського явно позначені положення про те, що процес навчання і виховання необхідно будувати з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей дітей, використовуючи при цьому систему педагогічних спостережень.

УДК 130.122:17:11.852

МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна, канд. філос. наук, асистент

КРАВЧЕНКО Анна, студентка 1 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

МОРАЛЬНИЙ АСПЕКТ В РАЦІОНАЛЬНІЙ ФІЛОСОФІЇ РЕНЕ ДЕКАРТА

Ідеал раціональності Рене Декарта впродовж наступних століть залишатиметься підґрунтям, на якому народжуватимуться нові філософські напрямки, формуватиметься нова філософська мова. Рене Декарт, дивлячись на людину, через її несвідомі дії як на фізичну істоту, життєдіяльність якої повністю пояснюється механічними законами тілесного світу, матеріальної субстанції, глибоко проник і в сферу її психічного життя. Так, він вперше став розглядати людські пристрасті не з точки зору моралі, а виходячи з її тілесної організації. Він говорив, що особлива риса, яка відрізняє людину від тварини – це здатність мислити. Ось так він пише: "Я – річ, що мислить, тобто сумнівається, стверджує, заперечує, знає досить мало, багато чого не знає, любить і ненавидить, бажає й не бажає, а ще уявляє і відчуває". Р. Декарт стверджував, що вільна в своєму виборі людина хоче пізнати більше ніж вона може, тому він вважав причиною помилок невідповідність між спонтанним максималізмом волі і пізнавальною стриманістю розуму.

Р. Декарт, зазначає, що людина в дитинстві не користується своїм розумом повною мірою, а нею керують її бажання та її наставники, які часто суперечать один одному. Він вважав, що пізнавальні здібності людини, досить великі, але не всі використовують їх рівною мірою. Люди, на його думку, можуть бути названими більш чи менш мудрими, в залежності від того, як багато вони знають істин. В мудрості, чи в пізнанні істини за її першопричинами, відомий раціоналіст вбачав найвище благо. Р. Декарт для себе склав такі моральні правила: "по-перше, коритися законам та звичаям моєї країни, невідступно дотримуватися релігії і керуватись в усьому іншому найбільш поміркованими і вільними від крайнощів міркуваннями." Крайнощами він вважав, і всі

обіцянки, які якоюсь мірою обмежують свободу. Так, в своєму творі "Міркування про метод, щоб правильно спрямовувати свій розум і відшукувати істину в науках", він пише: "...що скоїв би велику помилку стосовно здорового глузду, якби, схваливши одного разу будь-що, зобов'язав себе вважати це добрим і тоді, коли воно, можливо, перестало бути таким або ж коли я перестав вважати його таким". Другим правилом було залишатись настільки твердим і рішучим в своїх діях, наскільки це було б до снаги. Третім правилом було завжди прагнути перемагати радше себе, ніж долю, змінюючи свої бажання, а не світовий лад. Так, він вважав, що потрібно звикнути до думки, що у повній нашій владі перебувають виключно наші думки і що після того, як ми зробили все можливе стосовно зовнішніх для нас речей, те, що нам не вдалося, слід розглядати як щось абсолютно неможливе. На думку Рене Декарта, наша воля прагне якоїсь мети або уникає її тільки якщо наш розум репрезентує її чи то доброю, чи то поганою.

У нього навіть сфера почуттів пов'язана з правильним вибором в якому розуму відводиться не останнє місце. Так, на питання про те, що гірше – надмірна любов, чи ненависть він відповідає, що любов це найбільш корисна з людських пристрастей, бо вона має своїм предметом благо і не може зіпсувати моральність так, як ненависть, що в своїй основі має тільки зло; але вона може стати набагато небезпечнішою, ніж ненависть, тому що переважає останню за силою і стійкістю.

УДК 177.8

**МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна, кан. філос. наук, асистент
РОЗПУТНЯ Тетяна, студентка І курсу**

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ПРОБЛЕМА СТАНОВНЕННЯ ЛЮДИНИ У ФІЛОСОФІЇ «АБСУРДУ» А. КАМЮ

Проблема абсурду у творчості А. Камю є традиційною не лише для французької літератури кінця XIX – першої половини XX століття, але й у наш час. Адже він приділяє у своїй творчості велику увагу взаємовідносинам людини і світу, безглуздості і трагічності людського існування. У всіх його творах простежуються тривожні думки, які характерні й для нашого часу.

До проблеми абсурдності світу А. Камю звертається ще в своїй ранній творчості. Теми бідності, самотності, хвороби, безтурботної юності увійшли в окремі есе-новели збірки «Зворотний бік і обличчя», першої книги Камю, що вийшла в 1937 році. Ця збірка - вихідний пункт становлення творчого методу письменника. Він приходять до розуміння того, що твір не може бути простим описом окремих епізодів життя. Письменник стверджується в початкової ідеї трагічності життя. Непримітні долі бідняків набувають у його свідомості обриси сталого ідеологічного зразка абсурдності світу. Саме слово «абсурд» вперше виникає вже в цьому збірнику. У невеликих есе автор приходять до одного з головних принципів свого світогляду, сформульованому в її назві -

розуміння життя, як багатоликого початку, як діалектики «вивороту» і «особи». Хвороба, смерть, самотність, злидні виснажлива робота, притуплення людських почуттів, - це все темна сторона існування, яка вже в ранній творчості Камю займає чільне місце. Абсурд світу проступав у ганебній бідності людини, що змушує жити на межі людяного і нелюдяного, в беззахисності людини перед судовою владою і суспільством в цілому (як у романі «Сторонній»), у відсутності будь-якого осмислення життя і тієї справи, яку робить людина (як у есе «Міф про Сізіфа»), а також в повній безглузді життя, підсумком якої в будь-якому випадку з'явиться смерть (як у п'єсі «Калігула»). Автор у своїх творах розглядає всі ці лики абсурдного існування людства, показує, як кожен з героїв сприймає своє становище в цьому світі, який знаходить вихід. Всією своєю творчістю він відповідав на питання: як людині жити у світі без вищого сенсу і без благодаті? Єдиною відповіддю на абсурдність людської долі Камю вважає бунт, «відмову від примирення», спрямовані в першу чергу проти брехні та насильства.

Отже, у розумінні А. Камю, абсурдна людина, це людина, яка перебуває в конфлікті зі світом, з оточуючими і з самим собою.

УДК 159.9:37.015.3

МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна, *кан. філос. наук, асистент
СІЧ Інна, студентка 1 курсу*

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

«ФІЛОСОФІЯ ЖИТТЯ» А. ШОПЕНГАУЕРА «СВІТ, ЯК ВОЛЯ І УЯВЛЕННЯ»

Серед багатьох напрямків філософської думки, що базується на класичній німецькій філософії, привертає до себе увагу вчення про волю Артура Шопенгауера. В часи перемін і негараздів, скрути що зазнають наша країна і наш народ, світогляд філософа-песиміста перекликається з світоглядною позицією досить великої кількості людей, яких приваблює в ньому його точка зору на дійсність, яка приносила, як і зараз приносить дуже багато негативних емоцій в життя сучасної людини, а також спосіб, який пропонується Шопенгауером для того, щоб здолати з мінімальними втратами труднощі, що кожного дня постають перед нами. Сам філософ писав, що його вчення не допомогло йому збагатитися, але допомогло уникнути численних неприємностей, що чекають кожную людину на її життєвому шляху.

"Світ як воля і уявлення" (1818) – головна філософська праця Шопенгауера. У цій праці А. Шопенгауер висуває таку концепцію: на певному ступені розвитку виникають два різних світи. Один – не існує об'єктивно, а лише в нашій уяві. Те, що ми називаємо дійсністю (природа, суспільство, культура, історія і наше життя), є лише видимістю, грою уяви, тим, що в індуїстській традиції називається "майя" (тобто обман, спокуса, привид). Другий, істинний, світ – це світ потайної, невидимої сутності, волі, це кантівська "річ у собі".

Воля – абсолютне начало всього буття, корінь всього суцього, якась космічна сила (в певному значенні біологічна за своєю природою), яка створює світ і людину. З'являються суб'єкт і об'єкт, простір і час, багатоманітність окремих речей та причинний зв'язок між ними. Все це "існує" тому, що так влаштована людська свідомість з її апіорними формами чуттєвості та розсудку. Людина в цьому світі є рабом волі, остання створила її інтелект, щоб вона пізнавала закони світу, краще виживала і пристосовувалася до цього світу. Людина завжди і скрізь служить не собі, не своїм інтересам, а волі. Воля змушує її жити, яким би безглуздим та жалюгідним не було людське існування.

А. Шопенгауер доводив, що будь-яке страждання – «позитивне», а задоволеність – «негативна». При цьому він відштовхувався від очевидного психологічного факту: всі потреби і всі бажання ми відчуваємо лише тоді, коли вони незадоволені, а стан незадоволеності – це і є страждання. Навіть задоволене бажання лише тимчасово припиняє страждання. Життя кожного, таким чином, є ланцюгом змінюваних страждань, які постійно виникають. Чорними фарбами А. Шопенгауер змальовує світ. Світ в усіх відношеннях поганий: естетично – він схожий на карикатуру, інтелектуально – на божевільний дім, з морального погляду – на шахрайське кубло, а в цілому – на в'язницю. Такому світові і такій людині краще, за Шопенгауером, було б зовсім не існувати.

УДК 94(477): 172.15

**МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна, кан. філос. наук, асистент
ЯКОВЕЦЬ Назарій, студент 1 курсу**

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

НАЦІОНАЛЬНА ІДЕЯ ДМИТРА ДОНЦОВА В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

До одних із найвідоміших представників української філософської думки двадцятого століття належить Дмитро Іванович Донцов, він став одним із володарів дум українців у ХХ столітті. Проте ідеї Донцова залишаються актуальними і в наш час. І справа не лише у сформульованих ним тезах, а в тім, що він будить думку, змушує замислитись над болючими питаннями як сьогодення, так і майбутнього, а також нашої історії. Бо без усвідомлення і прийняття власного минулого є неможливим майбутнє.

Шанс вирватися з під тиску традиційних стереотипів українство отримало в 1991 році і характерно, що саме тоді інтерес до постаті Д. Донцова в Україні суттєво зріс. Почали перевидаватися його книжки, статті, виходили праці про нього. Однак він так і не посів належне місце в національному пантеоні, його погляди не дійшли до душі кожного сучасного думаючого українця. Комплекс меншовартості поки що має силу. В сучасній Україні праці Д. Донцова читають дедалі менше, вони залишаються «не модними». Більшість колишніх істориків КПРС та КПУ досліджують та навіть пропагують біографії більш зрозумілих їм

націонал-комуністів В. Винниченка, М. Скрипника та інших. Натомість сучасне становище України, політика до неї Росії виявляють вражаючу правоту Д. Донцова, що спонукає до чергового прочитання його духовної спадщини.

Головні надії він покладав на поступове пробудження українців, виховання шляхетності, гідності, самоповаги. Перш за все він закликав до створення власної еліти, провідної верстви, яка могла б повести за собою народ, який звик жити в умовах залежності. Власне до цього закликав знаменитий постулат Д. Донцова: «Найбільше гнітять того, хто найменше вимагає». Центром філософії Донцова є формування людини, українця, нового типу. Людини-волонтариста - дієвої, активної, свідомої. Архетипи цієї нової людини він бачив у давніх українських героях - княжих дружинниках, козаках, гайдамаках, тобто людях, що ставили загальне понад особисте.

Актуальною є ідея Д. Донцова про необхідність постійної боротьби за власні національні права, Добра зі Злом. Д. Донцов не був принциповим противником демократії чи «співцем тоталітаризму», на чому наполягали деякі його критики. Він виступав проти таких форм демократії, які ігнорують права титульної нації, загалом національний чинник, тих демократій, що мають тенденцію до перетворення на безвладдя, охлократію. Д. Донцова треба вважати одним з видатних критиків фраз, термінів, за красивою формою яких в конкретних умовах часто ховався огидний зміст (наприклад «інтернаціоналізм»). Він вимагав необхідності чіткого формулювання завдань та напрямків розвитку нації, відмову від політичного хитання.

Нація Донцовим розуміється як ірраціональна сила, що їй мають підпорядковуватися інтереси індивіда. Нація повинна здійснити свою волю до життя шляхом національної революції. Ця революція не є тільки політичний та соціальний акт, це є початок повного перетворення людини, її етики, моралі, стимулів та прагнень. Внаслідок цієї революції має з'явитися "людина нового типу". Проте ця людина не підноситься над нацією, а злита з нею. Інтереси нації є невіддільними й природними для індивіда. Сукупність цих інтересів складають національну ідею, котра є пануючою.

Отже, навіть побіжний огляд деяких думок Д. Донцова свідчить про їх незаперечну цінність для сучасної України. Незалежно від того в яку політичну оправу їх включати (націоналізм, консерватизм чи щось інше), від того наскільки сучасна політична еліта України засвоїть ці уроки великою мірою залежить подальший розвиток нашої держави.

УДК 271.2-1(477)

**МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна, кан. філос. наук, асистент
БАРАБАШ Володимир, студент 1 курсу**

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

«ФІЛОСОФІЯ СЕРЦЯ» П.ЮРКЕВИЧА

Памфіл Данилович Юркевич – найвизначніший український філософ минулого століття. Без ґрунтовного вивчення його спадщини важко збагнути

глибинний смисл тих процесів, які відбувалися протягом другої половини ХІХ – початку ХХ ст. у сфері української духовності. Філософія П. Юркевича багатогранна й не підпадає під якесь одне усталене визначення. У ній простежуються глибокі й оригінальні думки з проблем історії філософії, філософської антропології, гносеології, етики, філософії релігії. Основним в усіх працях Юркевича є поняття «ідея». «Ми говоримо про ідею там, — зазначав філософ, — де предмет, котрий нами вивчається, перебуває в розвитку із внутрішнього стану в зовнішній, адже розвиток предмета передбачає закон і тип, які ми усвідомлюємо в ідеї». Отже, по-перше, згідно з Юркевичем, істинна сутність предмета пізнається не в спогляданні, не в понятті про нього, а в його ідеї. По-друге, вирішення питань про основу та цілі світу, про ставлення світу й людини до Бога передбачає допущення ідеї, адже божественне і розумне в космосі також є ідея. По-третє, якщо філософія прагне пояснити явища навколишньої дійсності на основі ідеї й за допомогою ідеї (а це може зробити лише вона і жодна інша наука), якщо вона розглядає явища світу як одкровення чи втілення думки, якщо для неї ідея є джерелом, основою, законом і типом явищ дійсності, то вона з'ясовує й обґрунтовує те світоспоглядання, початки якого містяться в будь-якій людській душі й котре є прийнятним з погляду релігійного і морального життя людства. По-четверте, без допущення ідеї неможливо розкрити й сутність самої людини, досягнути сенс її буття.

Проте центральною проблемою є проблема людини. Основні засади «філософії серця» Юркевич виклав у праці «Серце і його значення в духовному житті людини за вченням слова Божого», де подано цілісну філософсько-антропологічну концепцію про серце як визначальну основу фізичного та духовного життя людини. Серце у філософії Юркевича — це скарбник і носій усіх тілесних сил людини, центр її душевного й духовного життя, усіх пізнавальних дій душі, морального життя, скрижалі, на якому викарбуваний природний моральний закон. Навіть знання виникає в результаті діяльності серця, бо тільки проникнувши в серце воно може бути засвоєним. Світ існує і відкривається передусім для глибини серця і вже звідси проникає до мислення. Завдання, які вирішує мислення, приходять в світ своєю істинною основою не з впливів зовнішніх, а з вільного серця. Співвідношення розуму й сердечної любові у моральності П. Д. Юркевич порівнює, посилаючись на Євангеліє від Матвія, зі світильником і єлеєм. «В міру того, як в серці людини зникає єлей любові, світильник згасає: моральні начала й ідеї затемнюються й, зрештою, зникають зі свідомості. Це відношення між світильником і єлеєм – між головою і серцем – є саме звичайне явище в моральній історії людства»

Отже, серце Памфіл Юркевич бачить основою усього людського буття, тільки за допомогою серця людина здатна відчутти цей світ, побачити усі його кольори та насолодитися життям. Сенс людського буття він вбачає у творінні добра, у служінні людям, у допомозі ближньому, у любові до усіх людей. Серце є джерелом рішучості людини в певних випадках, різноманітних намірів і бажань, воно - місце волі та бажань людини. Серце є центром моральності, духовності людини, у ньому породжується найкращі почуття людини, воно

повинно кликати людину на боротьбу із несправедливістю, із тим, що нав'язують інші, серце не повинно піддаватися волі розуму. Серце, каже Памфіл Юркевич, є «вихідним пунктом усього доброго й злого в словах, думках і вчинках людини». Тож, на мою думку, вклад Юркевича та його концепція «філософії серця» є неоціненним здобутком української нації. І якщо люди почнуть притримуватись настанов філософа, то стануть щасливішими і їх душі наповняться добром.

УДК. 159.923.2

МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна, кан. філос. наук, асистент
ГОЛУБЄВА Альона, студентка 1 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ТЛУМАЧЕННЯ «ТЕОРІЇ СНОВИДІНЬ» З.ФРЕЙДА

Фрейд являється душе цікавою та популярною фігурою серед усіх психологів. Але всі психологи, як і звичайні люди відносяться до фрейдівських теорій не однозначно. Деякі вважають це нісенітниця ,а інші свято вірять в це толкування. Хоча, це нормально, та й мова піде не про ставлення до теорій в цілому, а про відкриття і основоположних моментах однієї маленької частини вчення - про тлумачення снів. Зигмунд Фрейд стверджував, для того щоб зрозуміти свої сни, людина повинна забути про цензуру яка власне і спрямована проти його ж власних неприйнятних, несвідомих бажань. Але саме цікаве те, що ми всі бачимо майже одні й ті самі сни. Тобто, деякі події сновидінь різних людей можуть позначати або вказувати на одне й те саме. Основних предметів, осіб і понять у самому сновидінні мало: це народження, смерть, людське тіло (в цілому), діти, батьки, брати-сестри. Будинок, представляє людину в цілому. Будинок з гладкими стінами «позначає» чоловіка, а будівля з виступами, балкончиками - жінку. Тобто, якщо чоловікові сниться, що він на мотузяною драбиною спускається вниз з даху «будинку з мезоніном», то в символічному сенсі це може означати відносини з жінкою, а точніше, інтимні відносини. Для кожного з нас,наші батьки це приклад, приклад життя,поведінки та зразок прийняття світу. Отже батьки уві сні дуже часто виступають у вигляді імператора та імператриці (короля і королеви, правителя і правительки),а також у вигляді начальника (начальниці) або будь-якого іншого представницького особи. Тобто у сні батьків ми бачимо, як владу. Фрейд вважав, що факт і процес народження виражається символом води: наприклад, порятунок потопаючого - це може бути і символічне «народження» цієї людини, а вихід з води або занурення в неї - відомі ще з міфології символи народження (усі ми вийшли з води = з навколоплідних вод, і «всі ми там будемо »- саме тому в деяких народів прийнято відправляти померлої людини плисти по річці). А вмирання і смерть «шифруються» уві сні під виглядом від'їзду, поїздки (що у «відійшов в інший світ», «останню путь »). Толкування сновидінь за Фрейдом,це цікава і суперечлива тема, яку багато науковців намагаються розгадати багато

десятиліть. Але для нас це є певною підказкою в деяких снах, які ми не можемо розгадати самі.

УДК 378.1

МАТВИЄНКО Ірина Сергіївна, *кан. філос. наук, асистент*
ДЕРЕВ'ЯНКО Олександр, *студент 1 курсу*
Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ФАКТОР ЦІННОСТЕЙ В СУСПІЛЬСТВІ

На сьогоднішній день, складні динамічні процеси, що відбуваються в суспільстві, часто ставлять людину в несприятливі для неї умови соціального життя. Враховуючи постійний розвиток суспільства, що супроводжується зміною цілісних орієнтацій, необхідністю пошуку і швидкого знаходження рішень, протидією факторам створення стресових ситуацій – все це проблеми людського буття, збереження і розвитку індивіда, як особистості, персонального розвитку його внутрішнього світу, світоглядної культури.

В умовах сучасного суспільства світоглядні уявлення і переконання сучасної молоді формуються в контексті переоцінки навколишнього історичного минулого, утвердження демократичного плюралізму, розмаїття думок, поглядів на різні питання суспільного життя та інші фактори впливу на світогляд. А тому щоб не втратити істинний вектор в пізнанні сенсу свого буття, не піти на поводу у спокус, та ідеалістичної агітації, створити власне, незалежне світобачення, суспільству потрібен духовний стержень, яким є філософська світоглядна культура. З давніх-давен в основу теорії еволюції філософських уявлень про цінності була покладена традиція, що подавала відношення людини до світу в дихотомії таких понять як знання та цінності. В епоху античності та середньовіччя філософи розробляли ціннісну феноменологію, не усвідомлюючи того. Після виникнення поняття «раціоналізм» (XVII ст.), філософи того часу досліджували природу вихідних визначень буття, не піднімаючись до аналізу власне категорії «цінність», її логічного змісту. Одночасно з почав формуватись конфронтаційний щодо раціоналізму інтуїтивістський напрям філософії, що відстоював позараціональні начала буття. Поворотним моментом у розвитку проблеми цінностей стала філософія Канта. Йому вперше вдалося розмежувати поняття буття і блага. А вже його послідовники надали проблемі цінностей самостійного значення. Аксіологічний напрям у філософії почав формуватись у другій половині XIX ст. В працях Г. Лотсе, Г. Ріккєрта. В XX столітті аксіологічну проблематику досліджують науковці з різних галузей філософії. Цілком логічно постає питання: а що ж таке цінності, і навіщо людство ще в давнину намагалися дослідити їх структуру, та створити певну класифікацію цінностей? Як відомо цінності в нашому житті зазвичай виступають соціально-значимими орієнтирами діяльності суб'єктів, вони є чимось більш високим ніж просто інтерес. Цінності утворюють фундамент культури. Ці поняття є прямопропорційними, адже через систему цінностей і визначається культура

суспільства. Саме завдяки впливу на людські цінності, певні політичні суб'єкти можуть впливати на хід розгортання історії.

Суспільні цінності формуються поступово, спочатку з'являючись як сукупність звичок, прийомів людського побуту, спеціальних форм поведінки тощо. Передаються від покоління до покоління перетворюючись у традиції та обряди. Через суспільні цінності закладаються еталони поведінки суспільства, що згодом можуть передаватися через соціальні інститути: освітні установи, виховання, засобами масової інформації, політ. установами тощо. Особливу роль в цьому процесі відіграють соціально-політичні цінності, ідеали, на зразок національної ідеї. Завдяки останнім – забезпечується духовно-вольова єдність суспільства, високий рівень «самосвідомості», а головне високий рівень організації його членів того, чи іншого соціуму. А враховуючи етапи формування сучасних соц. пріоритетів в Україні, в умовах формування її державності та цілісності, в атмосфері руйнування колишніх пріоритетів у політиці, віднайти чіткі методологічні підстави до утворення нової духовності народу, його гуманістичних засад, глибше дослідити будову цінностей, розмежувати поняття буття і блага, визначити актуальність основних факторів впливу на світоглядну культуру людства, має вагомое соціальне на філософське значення.

УДК 141.12 (38)

МАТВИЄНКО Ірина Сергіївна, кан. філос. наук, асистент

ГОЛЯКА Алла, студентка 1 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

СТАВЛЕННЯ АРИСТОТЕЛЯ ДО ЖІНОК (ФІЛОСОФСЬКИЙ АСПЕКТ)

У філософській спадщині Аристотеля є багато робіт, які є досить проблематичними і водночас актуальними в наш час. Насамперед суперечливою є тема місця жінки в суспільстві, яку Аристотель неодноразово зачіпав у своїх творах. Як говорив філософ: «...ставлення чоловіка до жінки – елемент аристократичний...». Цей вислів безперечно свідчить про те, що Аристотель в сім'ї вбачає зачатки всіх форм правління. До цього слід додати, що він бачить ставлення чоловіка до жінки досить своєрідно: «...чоловік – істота досконаліша, ніж жінка, а все досконаліше покликане мати владу над усім менш досконалим – такий закон природи.» Також, досить сміливим є твердження, що «жінка – це недочоловік...» Жінки сьогодення навряд чи погодяться з подібними висловлюваннями, але для них існує певне підґрунтя. Сам Аристотель виховувався і проживав в добу Античності, а в той час жінки прирівнювалися до найнижчого рангу. Жінки, раби та діти не вважалися громадянами античного полісу, вони не мали права голосу, та не могли брати участі в громадському та політичному житті. Така ситуація пов'язана не з інтелектуальною обмеженістю жінки, а лише з відсутністю доступу до громадського простору. Аристотель ототожнював поняття рівноправ'я чоловіка

та жінки з ситуацією, яка сталася у Спарті. Справа в тому, що в спартанських жінок було право голосу у виборі чоловіка. В той час, як чоловіки-спартанці вели строге, майже аскетичне життя, жінки дозволяли собі жити в розкішних будинках та носити дорогі прикраси. Надзвичайно великі фінансові потреби змушували чоловіків добувати кошти нечесним шляхом. Жінки стали своєвольними і почали втручатися в державні справи, що призвело до матріархату. В вину спартанкам ставилося те, що вони кинули виклик суворим нормам державної моралі та дисципліни. Аристотель вважав, що саме ці події стали фатальними для Спарті, і тому вона втратила свою воєнну міць. Філософ неодноразово стверджував, що втручання жінок в політику призводить до миттєвого падіння країни. Мабуть в своєму вивченні спартанської політики Аристотель не врахував те, що жінки у Спарті тренувалися на рівні з чоловіками, і зовсім не звільнялися від фізичних навантажень та важкої роботи. Отже, твердження про «своєвольність» ми можемо спростувати. В наш час важко погодитися з багатьма різкими судженнями щодо місця жінок в суспільстві. Але вони мають своє місце в філософії і заслуговують на визнання.

УДК 316.4:172:159.947

МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна, *кан. філос. наук, асистент*

АЛФЬОРОВ Всеволод, *студент 1 курсу*

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

«ВОЛЯ ДО ЖИТТЯ» У ФІЛОСОФСЬКІЙ КОНЦЕПЦІЇ

А. ШОПЕНГАУЕРА

Оскільки людина постійно ставить перед собою певні цілі і бореться за їх здійснення. На нашу думку, воля до життя виражається в тому, що людина здатна переборювати перешкоди та труднощі на шляху до мети, підпорядковувати свою діяльність певним задачам. У свій час цю тему висвітлив у своїй творчості один із найяскравіших представників філософії ХІХ століття - Артур Шопенгауер, який вважав себе послідовником філософії І.Канта і захоплювався філософськими ідеями Сходу. Шопенгауер є творцем філософської концепції, яка стала одним із джерел філософії життя. Він вважав наукове світорозуміння ілюзорним, класичну філософію — шарлатанством, а діалектику — "жонглюванням абстрактними формулами", його праці значно вплинули на європейську філософію, зокрема й на етику. Основною рисою вчення Шопенгауера є відокремлення волі від пізнання. Воля первинна, незалежна від пізнання, яке є вторинним, незалежним від волі. Зі світом як з уявленням має справу пізнання, а світ як воля не підлягає пізнанню. Кожний організм є нічим іншим, як розкриттям волі. Весь світ, із точки зору Шопенгауера, є волею до життя, яка властива всім живим істотам, у тому числі і людині, оскільки вона наділена розумом, пізнанням. Кожна окрема людина володіє своєю особистою волею до життя. Крім того він виходить з постулату: сутність світу становить Світова Воля, яка прагне до своєї тотальної самореалізації та підпорядкуванню середовища, в якому вона існує і діє. Вона

не має ні фіксованого початку, ні фіксованого кінця: перебуває поза простором і часом, прагнучи до безмежного самоствердження і панування, а сферою її дії є і нежива, і жива природа. Життя, буття живого, органічного світу, складовою частиною якого є і людина – це є найбільш концентрований і довершений вираз Світової Волі. Концепція А. Шопенгауера ґрунтувалася на двох основних положеннях: "світ — це воля в собі" і "світ — це уявлення для нас". Взагалі, волю філософ розумів як космічне начало (світ постає як наслідок волі до життя), внутрішню сутність усіх сил. Воля як "річ-у-собі" перебуває, за його переконаннями, поза простором і часом. Вона безпричинна, не має об'єктивної основи і певної мети. Отже, на думку Шопенгауера «Воля» становить абсолютний початок будь-якого буття, вона породжує явища або уявлення. За твердженнями філософа, проповідувати мораль легко, а обґрунтувати важко. Тому він високо цінував етичний смисл своєї філософії, оскільки вона визнає волю сутністю людини. Стремління особи до життя залежить тільки від неї самої, індивід сам себе творить, а тому вчинки людини є справді її власними вчинками, а отже, можуть бути поставленими їй у провину.

УДК 1(091)

МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна, *кан. філос. наук, асистент*
ОХРІЙ Максим, *студент 1 курсу*

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ВЧЕННЯ ПРО ТРИ СВІТИ У ФІЛОСОФСЬКІЙ СПАДЩИНІ Г.СКОВОРОДИ

Філософія Сковороди є важливою для нас, адже він, як ніхто інший, розумів психологію і культуру нашого народу. Його філософія тісно пов'язана з нашою ментальністю. Тому його вчення про три світи є нам куди ближче ніж вчення інших філософів. У вчені про три світи виражена ідея про те, що вся оточуюча дійсність — це три взаємозв'язані світи: макрокосм, мікрокосм та світ символів.

Макрокосм — це великий світ, або світ природи. Аналізуючи макрокосм, Григорій Сковорода робить філософські висновки. По-перше, природа безкінечна, складається з величезної кількості світів. Усі предмети природи тимчасові, перехідні, виникають та зникають, але природа безсмертна. Неможливість зникнення чогось Григорій Сковорода виводить з вчення про дві натури: «Зникнути нічого не може, воно лише втрачає свою тінь».

Другий світ — це мікрокосм або Людина, що натуральна природа макрокосми притомляється та продовжується в мікрокосмі. Загальні закономірності природи властиві також людині. Іншими словами, людина — це малий світ, що відображає великий світ.

Специфічним світом у вченні Григорія Сковороди є світ символів. Символи — це образи, що втілюють будь-яку ідею. За символ єдиного брав кільце або Сонце, виводив символи безпеки, задрості, самопізнання, вічності, істини, подяки та інше. Біблія це досконалий образ світу символів. Дякуючи

символам невидимий світ, інакше єство Боже, перетворюється у видимий, то ж досяжний до сприйняття, тобто Біблія є засобом пізнання «духовного початку», внутрішньої натури макро- та мікрокосму, інакше кажучи, Бога.

Отже, як висновок можна сказати, що Сковорода поділив світ на три частини, перша то великий світ природи, другий світ, то людина, яка живе у великому світі. А третя частина то невидиме, то душа, основа якої, у розумінні Сковороди, є Біблія. З них і складається наш Всесвіт, ці частини є головними його складовими.

УДК 930.1+308:37.013.3

МУДРАК Вадим Іванович, канд. філос. наук, доцент
ВИШОМІРСЬКИЙ Едуард, студент 2 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ОСОБЛИВОСТІ ФІЛОСОФІЇ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ

Філософська думка середніх віків формувалась в період зародження і розвитку феодалних відносин (У-ХІУ ст.). Якщо антична філософія за своєю суттю була космоцентрична (визначальною реальністю для неї була природа, Космос), то середньовічне мислення характеризується теоцентричністю (від грец. — “теос” — бог).

Утвердження християнства в якості панівної релігії (поч.ІУ ст.) привело до такого бачення реальності, яка створена за образом і подобою духу. На цьому підґрунті і починає формуватися середньовічна філософія, ідейно-світоглядним змістом якої стає духовно-ідеальне тлумачення реальності. Оскільки ж найдосконалішим духом є Бог, то теологія (богослів'я) підноситься за цих умов на рівень найголовнішого знання, якому підпорядковуються всі інші види знання. В умовах релігійного диктату філософія була оголошена “служницею богослів'я”, і за допомогою свого раціонального апарату вона повинна була утверджувати основні положення християнства.

Характерними рисами світогляду цього часу є: по-перше, теоцентризм. Це означає, що активне творче начало як би щезає з природи і передається Богу, який стоїть над природою. Істинним буттям володіє тільки Бог: він — вічний, незмінний, ні від кого не залежить і є джерелом всього існуючого. Ключем до пізнання істинного буття є віра. Віра не може бути готовим знанням, яке можна передати іншому, як певну інформацію, вона потребує власних духовних зусиль. По-друге, в середньовічному світосприйнятті панує ідея духовності, яка пов'язана не тільки з Богом. Вперше в історії людства середньовіччя відкриває людину як особистість, як насамперед духовну, а не природну і тілесну істоту.

На перший план релігійного світогляду виходять протиріччя в морально-етичній сфері. Людина сприймається як зосередження протиріч, що існують в світі — між земним і небесним, між тілом і душею, між гріхом і святістю. З однієї сторони, людина — вінець божого творіння, з іншої, зло в світі йде від людини, людина — створіння, в якому “сидить” диявол.

Одним з найбільших надбань релігійного світогляду була ідея індивідуального безсмертя, одноразовості і тому самоцінності людської особистості. Вперше в людській історії з небувалою досі гостротою ставилося питання про сенс життя.

По-третє, для середньовічної свідомості світ сприймається як двоїсте буття: справжній (божественний, небесний) і несправжній (земний, гріховний) світи. Цей поділ проходить через всю середньовічну філософію.

УДК 930.1+308:37.013.3

МУДРАК Вадим Іванович, канд. філос.наук., доцент
ГОРБАНЬ Роман, студент 2 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

РОЗКВІТ СЕРЕДНЬОВІЧНОЇ СХОЛАСТИКИ В ОСОБІ ФОМИ АКВІНСЬКОГО

Відомим систематизатором середньовічної схоластики був Фома Аквінський (1225-1274 рр.), який пристосував вчення Арістотеля до католицизму. Найвідомішим його твором є “Сума теології”.

За часів Ф.Аквінського значно зростає роль наукового і філософського пізнання. Тому було вже неможливо ігнорувати і не помічати досягнення розуму і науки. Аквінський намагався створити таку доктрину, яка б дала можливість контролювати філософське і наукове пізнання церквою.

Ще у попередні століття західноєвропейськими схоластами була висунута теорія “двох істин”. Згідно з даною теорією наука і пов'язана з нею філософія здобувають знання, спираючись на досвід і розум. На відміну від них, теологія здобуває істину в божественному одкровенні. Таким чином, теорія “двоїстої істини” поділила, так би мовити, сфери впливу між теологією і наукою. Божественне одкровення, вважали представники цієї теорії, недоступне розуму.

Фома Аквінський чітко визначає сферу науки і віри. Завдання науки полягає у поясненні закономірностей світу. Але хоч наукове знання об'єктивне та істинне, воно не може бути всеосяжним. Є така сфера дійсності, яка недоступна розумовому пізнанню, а тільки вірі. Отже, предметом філософії є “істини розуму”, предметом теології — “істини Одкровення”.

Але між наукою і вірою, філософією і теологією немає суперечності. Християнська істина стоїть вище розуму, але вона не суперечить йому. Істина може бути одна, бо походить від Бога. Оскільки кінцевим об'єктом теології та філософії і джерелом всякої істини є Бог, то не може бути принципової суперечності між Одкровенням і розумом, між теорією і вірою. Водночас не всі “істини Одкровення” можна довести раціонально. Та це не ознака, що вони не правдиві чи суперечать розуму. Богословські істини "надрозумні", але не "протиrozumні".

Наскільки обмежений людський розум стоїть нижче божественної мудрості, настільки філософія нижче теології. А тому філософія і є “служниця теології”. Функції філософії як “служниці релігії” полягають у тому, що вона

повинна за допомогою логічних аргументів обґрунтовувати християнські догми. Логічні доведення допомагають краще зрозуміти ці догми і зміцнити віру людини.

Ф.Аквінський вважав, що можна довести буття Бога і запропонував п'ять доведень, які стали класичними у західноєвропейській теології:

1. Оскільки все в світі рухається, то має бути “першодвигун”, або “першопоштовх” руху — Бог.

2. Всі явища і предмети мають причину свого виникнення та існування. Першопричиною усього є Бог.

3. Все в світі існує не випадково, а з необхідністю. Ця необхідність — Бог.

4. Всі речі мають різні ступені досконалості. Тому повинно існувати абсолютне мірило досконалості — Бог.

5. У природі все має певний сенс, доцільність свого існування. А, значить, повинна існувати “остання” і головна ціль — Бог.

Проте, деякі інші догми християнства не піддаються раціоналістичному обґрунтуванню (догма про Трійцю, про втілення Христа, про воскресіння з мертвих). Це неможливо зробити не тому, що вони протирозумні, ірраціональні, а тому саме, що вони “надрозумові”, їх доведення не в змозі здійснити обмежений людський розум. Більшість догм християнства є предметом теології, а не філософії:

Хоча Ф.Аквінський і підпорядковує науку релігії, але розмежувавши сфери їх застосування, він відкрив певні можливості і для розвитку наукового знання.

УДК 930.1+308:37.013.3

МУДРАК Вадим Іванович, канд. філос.наук., доцент

ДОВГАЛЬ Віктор, студент 2 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ФІЛОСОФІЯ ІСТОРІЇ ЯК СКЛАДОВА СОЦІАЛЬНОЇ ФІЛОСОФІЇ

Вивчає історичний процес та його складові; природу, способи, форми історичного пізнання; способи використання історичних знань

В Давній Греції знання про історію були частиною міфології: Платон, Аристотель, Полібій в Римі. В Китаї історією займалися Конфуцій, Шан Ян, Сима Цянь. Вольтер за доби Просвітництва запровадив поняття філософії історії. Тюрго, Кондорсе, Гердер, Гегель стверджували прогресистський напрям. Монтень, Руссо – регресистський. Ібн-Хальдун, Макіавеллі, Віко – циклічний.

Маркс ввів поняття суспільно-економічна формація.

Поступово з 19 ст. тлумачення історії переходить від монізму до плюралізму, до індивідуалізації історичних фактів, до розмаїтого тлумачення історичного процесу.

Основними напрямками тлумачення історії зараз є: співвідношення природи та історії; своєрідність історичного процесу в різних регіонах світу. Витоки історії – міфологія, релігія, наука, мистецтво.

Проблемами філософії історії є: сенс історії; її спрямованість, дослідження діяхронічності – одночасного існування різних типів суспільства, формацій тощо. Суспільна історія вивчається як багатоваріантна. Є підходи з т.з. культурно-історичних типів – Данилевський, типів культур – Шпенглер, Типів цивілізацій – Тойнбі. Одночасно існує декілька напрямів вивчення історії:

відносно науковий – марксизм, школа «Анналів» - Блок, Февр, Бродель; аналітична філософія історії – Нагель, Гемпель, Дрей, Уайт; наукобіжна – філософія життя – Ніцше, Дильтей, Шпенглер, Ортега-і-Гассет; екзистенційна – сенс і межі життя і смерті – Гайдеггер, Гадамер, Габермас, Рікер.

Науко центричний підхід означає застосування:

суб»єкта і об»єкта історії; структури наукового дослідження закони, принципи, методи, гіпотези і т.п.); опису, обґрунтування і пояснення історичних фактів; співвідношення актуального, емпіричного та теоретичного знання; специфіки тлумачення законів історії тощо.

Має рівні: фундаментальні знання, галузеві історії (наприклад, історія науки, техніки); концепції історичного процесу, гіпотези, емпірика – опис та інтерпретування фактів.

Наукобіжний напрям засновується на основі з'ясування:

світ як історія; життєвий світ, людське буття, людський досвід, доля, час, простір, екзистенція – буття, людська ситуація, історичне передбуття, свобода, вибір, переживання історії, буття духовного.

УДК 930.1+308:37.013.3

МУДРАК Вадим Іванович, канд. філос.наук., доцент

ДРИГОТА Антон, студент 2 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

СХОЛАСТИКА ЯК ЕТАП ФІЛОСОФІЇ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ В ЄВРОПІ

Схоластика (від грецького “схола” — школа) — це специфічна система середньовічної філософсько-теологічної думки, яка зародилася в монастирських школах. Пізніше так стали іменувати всю середньовічну філософію. Схоластика була спрямована на раціональне обґрунтування основ християнського віровчення, насамперед для осмислення і доведення буття Бога. Вважалося, що істина вже дана в Біблії, необхідно її лише логічно вивести звідти. Природа перестає бути найважливішим об'єктом людського пізнання. Основна увага зосереджується на пізнанні Бога і людської душі. Схоластика опиралась в основному на формальну логіку Арістотеля. З виникненням середньовічних університетів схоластика досягає вершин свого розвитку (XII-XIV ст.).

Однією із центральних проблем схоластичної філософії є дискусія про універсалії (загальні поняття). У відповідності з тим, як тлумачилося питання про існування універсалій, середньовічна філософія репрезентована двома основними напрямками — номіналізмом, і реалізмом.

Номіналізм (від лат. *номен* — ім'я, назва) — напрям, який вважав, що реально існують лише поодинокі реальні речі, а загальні поняття є тільки назви або імена. Найвидатнішими представниками є І. Росцелін, Дунс Скот, У. Оккам.

Представники реалізму, продовжуючи лінію Платона, твердили, що загальні поняття ("універсалії") є не відображенням предметів і явищ, а існують реально як певні духовні сутності поза одиничними речами і незалежно від них і складають субстанцію речей. Раніше існує, наприклад, ідея людини як загального поняття, а потім — її породження — одиничні люди.

Найбільш опукло реалізм представлений у вченнях І.С.Еріугени (810-877 рр.) і Ансельма Кентерберійського (1033-1109 рр.).

Філософія Еріугени ґрунтується на вченні Платона і неоплатонізмі. Він виходить з того, що універсалії існують до окремих речей. Досліджуючи поняття природи, Еріугена зазначає, що буття включає і явища, які не належать метафізичному Божому світу. Наприклад, гріх. Гріх не створюється Богом. Але тоді слід зробити висновок, що Бог не є початком, сутністю та кінцем всього існуючого. Однак така точка зору суперечила християнському віровченню і тому головну працю Еріугени — "Про поділ природи" — у 1225 році папа Гонорій III наказав спалити.

Зовні диспут між номіналістами і реалістами виглядав як богословська форма суперечки щодо характеру реальності "Святої Трійці", а у філософському розумінні це була проблема реальності категорій загального і одиничного. Реалісти захищали, по суті, традиційну об'єктивно-ідеалістичну тезу про незалежне від матеріально-чуттєвого світу існування ідеального, надаючи тим самим єдино справжньої реальності загальним поняттям, універсаліям. Це приводило реалістів до визнання єдності Божественної Трійці як істотної реальності.

Номіналісти, стверджуючи реальне існування конкретних, одиничних речей і явищ, приходили до визнання реальності саме іпостасей (ликів) Святої Трійці.

Догмат триєдності Бога — один із основних у християнському віровченні. Зміст його полягає в тому, що Бог єдиний у трьох особах: Отець, Син і Дух Святий. Триєдина сутність ликів Бога така ж реальна, як і самі іпостасі.

Номіналізм, який відкидав реальне існування загального, мав тенденцію заперечувати реальність Божественної єдності, а тому був небезпечним для основної догми християнської церкви.

ТВОРЧИСТЬ ТОМАЗА КАПАНЕЛЛИ ТА ГАЛІЛЕО ГАЛІЛЕЯ ЯК ВИДАТНИХ ДІЯЧІВ ДОБИ ВІДРОДЖЕННЯ

Томазо Кампанелла (1568 - 1639 рр.) виступав проти суспільного ладу, в якому люди поділені на багатих і бідних, висловлювався за справедливе облаштування суспільства, де кожному буде дана можливість брати участь у праці й всебічно розвиватися. Описуючи могутність природи, мислитель заявляє, що світ - це книга, в якій вічний розум реалізує свої думки. Всесвіт - велика тварина, який слід вивчати для того щоб мати з цього користь. Він дійшов висновку, що у світі постійно відбуваються зміни, народження нового. Пізнати світ можливо лише у тому випадку, коли ретельно спостерігати за характером його змін. Зростання розумових здібностей людини позитивно вплинуло на вдосконалення можливості пізнання світу, охоплюючи всі таємниці природи. **Кампанелла** вважав, що вчений має оволодіти галузями природничих та моральних наук. Оволодіння ними забезпечить досягнення досконалого знання, можливості проникнути в сенс природи. Безконечне буття природи проявляється в кінцевому пізнанні людини. Оскільки природа складніша, ніж людина чи тварина, то виникає необхідність створити науку про повну творчу можливість і віру у творчі сили людини. Мислитель відкидає сумнів і скептицизм про пізнання природи, стверджує що вони не забезпечують позитивного знання. Він вірить у те, що позитивні результати будуть лише там, де людина сміливо досліджує природу. Природу визначає як "скульптурний образ Бога", але, водночас, визнає Бога творцем природи. На його думку, тотожності між Богом і природою немає, оскільки природа - лише одна із форм божественного одкровення. Така позиція є компромісною і укладається у філософську конструкцію пантеїзму. У поглядах на суспільство Кампанелла висловлював і захищав ідеологію плебейсько селянських мас. Він вважав, що людський рід єдиний, всі люди від природи мають однакові здібності, а тому й повинні володіти однаковими правами й знаходитись в однаковому економічному становищі. Вірив у те, що це відбудеться в майбутньому соціалістичному суспільстві. На його думку, розвиток суспільства здійснюється по колу, як вічний "коловорот". Тому можливе повернення до тих форм, порядків, що вже мали місце в історії.

Галілео Галілей (1564 - 1642 рр.) вважав себе прибічником вчення М. Коперніка. Своїми працями завершує розвиток науки й філософії епохи Відродження. Він вважав, що лише розум і досвід є верховними критеріями новостворених думок. Тому його називали основоположником досвідного природознавства. Опираючись на експеримент і досвід, піддав гострій критиці аристотелівську космологію. Зібрані ним матеріали, його спостереження обґрунтували правильність поглядів Коперніка стосовно того, що Земля та інші

планети обертаються навколо Сонця. Мислитель стверджує і те, що Земля обертається не лише навколо Сонця, а й навколо власної осі. Світогляд Галілея - механістичний матеріалізм. Він вважав, що при дослідженні природи необхідно "виходити не із авторитету Біблії, а із досвіду і логічних роздумів". Релігія повинна мати справу з вірою, а наука - з природою. Тому немає підстав "гвалтувати" природу, заперечувати досвід, ігнорувати логічні роздуми". Галілей довів вічність і незнищеність матерії. Проте заперечував повне перетворення речей, однієї в іншу. Вважав, що ніщо не знищується і нове не народжується з нічого. Він також доводив, що всюди на Землі, Місяці, Сонці має місце одна й та ж матерія, із котрої складається весь світ. Матерія, на його думку, складається із безлічі "маленьких тілець визначеної величини, котрі володіють визначеною швидкістю". Матеріальні тіла розрізняються, головним чином, кількісно.

УДК 930.1+308:37.013.3

МУДРАК Вадим Іванович, канд. філос.наук., доцент
КОВАЛЕНКО Дмитро, студент 2 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ВИДАТНІ МИСЛИТЕЛІ І ДІЯЧІ ДОБИ ВІДРОДЖЕННЯ В ЄВРОПІ

Ідеї Коперніка знайшли свій подальший розвиток у працях **Бернардіно Телезіо** (1508 - 1588 рр.), який ставив за мету вивчення природи у всіх її частинах, пояснити природу із неї самої, а не за допомогою причин, що лежать зовні, як-то: "першодвигун" Арістотеля чи Бог. На місце схоластики він ставив науку про природу. Центром уваги мислителя була реальна річ чи речовина. Матерія і сила - основні поняття, за допомогою яких Телезіо пояснював життя природи. Досліджуючи холод й тепло, світло й темряву, здатність матерії скорочуватися й розширяться, він стверджував, що ці сили знаходяться у взаємному проникненні, в результаті чого створюються нові природні утворення. Все це є концентрацією сил - одна на Землі, друга - на Сонці, третя - на інших планетах. Боротьба протилежних сил є джерелом всякого руху і життя, зокрема, руху Землі навколо Сонця. Матерія є концентрацією і боротьбою сил. Навіть дух, на його думку, складається із особливо тонкої матерії. Ця матерія найбільш динамічна, рухома. Вся матерія, вважає Телезіо, має здатність відчувати, таким чином, жива і нежива природа ним одухотворюється. На його думку, якщо Бог колись створив світ, то для науки існує лише сучасний світ. Він рішуче розмежовував науку і віру, ствержуючи, що наука має справу не з Богом, а з природою.

Джордано Бруно (1548 - 1600 рр.) продовжував розвивати вчення М. Коперніка. Він різко критикував схоластів, називаючи їх негідниками, неробами, обманщиками, котрі відволікають увагу вчених від дослідження істинних явищ та закономірностей природи. Проголосив ідею єдності Всесвіту, де Сонячна система є лише часткою, ствержуючи те, що у Всесвіті безліч подібних світів і жоден із них не створений Богом. Бруно вважав Всесвіт

нерухомим, проте кожен елемент чи окремі його системи - внутрішньо рухомими. Природа сама в собі має життя, спроможність до руху. Рух у природі від одного місця до іншого не виникає і не зникає, природа існує вічно. Вона не може бути зруйнована, збільшена чи зменшена, оскільки вічна і безконечна. Природа поєднує ("обіймає") всі протилежності в гармонії. Цікавими й оригінальними є думки мислителя щодо діалектики кінцевого й безкінечного, частини й цілого, індивідуального та універсального. Вільними є тільки ціле, універсальне й безкінечне, тоді як кінчене, індивідуальне - є тимчасовим, перехідним. Народжуючись, вони змінюються і вмирають для нового народження. Ціле й універсальне черпають свій зміст в індивідуальному, яке існує тому, що живе одиничне. На думку Бруно, у природі за своєю субстанцією все єдине. Немає самостійних кінчних речей, котрі знаходилися б поза безкінечною субстанцією. Дж. Бруно у своєму творі "Про причину, початок і єдине" стверджує, що Бог так відноситься до світу, як природа, що творить до природи створеної. Він не виділяв Бога із природи і не ставив його над природою, а ставив його поряд з нею і "розчиняв" у ній. Мислитель розумів, що, зважаючи на складність і безкінечність світу, він не може бути пізнаний шляхом простого споглядання, оскільки пізнавальний процес складний, розпочинається із сприйняття природи в чуттях, триває на ступені розумного знання, і завершується інтелектуальним спогляданням світу. Виходячи з цього, на ступені чуттєвого пізнання людина знає мало (це "око в темниці"), на ступені розумного знання людина відкриває "грати темряви" і лише на ступені інтелектуального споглядання відкривається "дивовижне джерело світла" (істина). Дж. Бруно обґрунтовує безмежність розвитку і вдосконалення наукового пізнання. Він вважає, що лише досвід забезпечує безперервний процес вдосконалення й розвитку знання. Досвід і чуттєве споглядання лежать в основі будь-якого знання. Важливу роль відіграє сумнів. Щоб розпочати будь-яке дослідження, необхідно сумніватися в справедливості раніше висунутих гіпотез. Істина, для Бруно, це не просто гіпотеза, не суб'єктивна думка і не випадковий висновок, а те, що за змістом співпадає з об'єктивною природою. На його думку, "істина є вищою ніж усі речі". Звідси завдання філософії полягає в тому, аби дати "наукову, об'єктивну істину".

УДК 930.1+308:37.013.3

МУДРАК Вадим Іванович, канд. філос.наук., доцент
КРУПЕНКО Олексій, студент 2 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ФІЛОСОФІЯ ТЕХНІКИ ЯК ГАЛУЗЬ ФІЛОСОФСЬКОГО ЗНАННЯ

Галузь філософії, що вивчає феномен техніки: історію, функціонування. Феномен техніки тлумачиться з практичної точки зору; як антропогенний фактор розвитку суспільства.

Основні напрями: техніка і людина; техніка і культура; наука і техніка в добу постіндустріального суспільства; техніка і цивілізація; моральні засади

використання техніки; космобіоетика – процес – освоєння космосу і наслідки; гуманізація технічних технологій; технічний детермінізм; технократизм; співвідношення НТП і НТР; перспективи розвитку техніки і людство тощо.

Техне – (грец. – майстерність, вміння).

Техніка – це форма перетворення суспільства і природи; система задоволення потреб людства. Напрями філософії техніки: наукові дослідження, процес навчання, співвідношення техніки і культури, побуту, техніка як технологія.

Процес співвідношення техніки і людства – процес коеволюції фізико-космічної, біологічної і творчої сфер діяльності.

Періоди розвитку техніки:

1. Людино-центрований взаємозв'язок – центр - людина, а знаряддя – підсилювачі його можливостей;
2. Техноцентрований взаємозв'язок – фізичні органи людини доповнюють машину;
3. Децентрований зв'язок – різноманіття творчого застосування можливостей людини – як фізичних, так і розумових .

Тепер людина через техніку вийшла в космос.

Техніка визначає соціокультурні параметри розвитку людства, сенс її буття. Тепер головна проблема – мораль і техніка, техніка і культура; техніка і природа тощо.

УДК 930.1+308:37.013.3

МУДРАК Вадим Іванович, канд. філос.наук., доцент
КУРАЧЕНКО Богдан, студент 2 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ТВОРЧИСТЬ НІККОЛО МАКІАВЕЛЛІ І ТОМАСА МОРА ЯК МИСЛИТЕЛІВ ДОБИ ВІДРОДЖЕННЯ

Нікколо Макіавеллі (1469 - 1527 рр.) в своїх працях "Монарх" та "Роздуми на першу декаду Тита Лівія" дав соціально - філософський аналіз своєї епохи. Він відмовлявся тлумачити суспільні явища з позицій середньовічної християнської традиції. Вважав, що політичні, державні та інші інститути не дарунок людям згори (Богом), а результат творення земних сил. Він стверджував, що сфера політико-владних відносин має свої закономірності, нетотожні, або навіть протилежні імперативам поведінки людей в інших сферах життєдіяльності. Мислитель був переконаний, що політика (політична діяльність) і мораль несумісні, оскільки те, що є "благом" для влади (політичної, державної), не може бути таким само з точки зору моральності. Навпаки "моральний вчинок з погляду влади може бути не лише помилковим, а навіть і згубним". Основне своє завдання Макіавеллі вбачав у формуванні таких принципів, які б лягли в основу діяльності монарха-державотворця, або ж становили стратегію республіканського устрою. Вирішення цих завдань мислитель вбачав не у світі канонізованих схем чи абстрактних принципів, а в

практичному досвіді, в узагальнені закономірностей історичного досвіду та політичного процесу. Важливим є й те, що мислитель вперше вводить у політичну науку поняття "держава", як політично організований інститут суспільства. Цим було закладено не лише розмежування держави й суспільства, а й зроблене визначення одного через інше. Він високо цінував республіку, проте вважав що для тодішньої Італії прийнятнішою є монархія на чолі з сильним, хитрим, жорстким і розумним правителем. Розумів зв'язок між розкладом суспільних сил і формою державного устрою. Дав обґрунтований портрет політичного лідера. Вважав за необхідне в політичній боротьбі застосовувати будь-які засоби заради досягнення мети (влади). Тобто мета мала виправдовувати засоби.

Томас Мор (1478 - 1535 pp.), соціаліст-утопіст, суспільно-політичний діяч Англії. В своїх працях дав правдиву характеристику процесу пограбування й розорення англійського селянства ("вівці з'їли людей"). Головну причину соціальних бід, злиднів англійського населення вбачав у приватній власності (одна частина суспільства живе у розкоші, інша - у злиднях). За приватної власності, "нерівномірного розподілу засобів", де панують гроші й все вимірюється грішми неможливим є правильне й успішне вирішення державних справ. Тільки знищивши приватну власність, вважав мислитель, можливо досягти справедливого й рівномірного розподілу засобів та благополуччя у суспільстві.

Незадоволений реаліями тодішнього суспільства, він висунув концепцію нового суспільного ладу, в якому не буде злиднів, пауперів, приватної власності та суспільної несправедливості. В праці "Утопія" дав картину суспільства, в якому люди живуть так, як цього вимагає їх природа, прагнучи розумної насолоди. Велика роль у тому суспільстві відведена фізичній праці. Всі люди мають працювати, трудитися і лише ті, хто виконує суспільні функції та займається науковою діяльністю - фізично не працюють. Т. Мор вважає за необхідне ввести рабство для покарання злочинців та ін. Цікавими є думки про війну як засіб вирішення суспільних проблем. Громадяни утопії ніколи не розпочинають війну просто так, а лише у випадках: захисту своєї території, території своїх друзів чи звільняють поневолений народ від тиранії та рабства.

УДК 930.1+308:37.013.3

МУДРАК Вадим Іванович, канд. філос.наук., доцент
ОЛАСЮК Юрій, студент 2 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ВИДАТНІ ПОСТАТІ ДОБИ ВІДРОДЖЕННЯ

У кінці XIV - на початку XV ст. завершується "темне середньовіччя" і настає так звана, епоха Відродження. "Підриваються" підвалини панування релігії і церкви, втрачається вплив середньовічної схоластики, астрології, хіромантії, алхімії, оновлюється й відроджується європейська культура, - створюються передумови для швидкого розвитку природознавства й філософії.

Значний вплив на філософію Відродження спричинив кардинал, вчений і філософ **Микола Кузанський** (1401 - 1464 рр.). Ним були висловлені геніальні здогадки про те, що Земля є одним із небесних тіл і подібно до інших світил здійснює просторовий рух. Він заперечував погляди представників Птолемеєвської системи, стверджуючи, що нерухомість Землі тільки нам здається, оскільки ми разом із нею здійснюємо цей рух. У працях "Про вчене незнання" та "Про досягнення мудрості" М. Кузанський прагне довести співпадіння абсолютного буття ("абсолютного максимуму") з Богом, а останнього - з світом природи ("мінімумом"). Виходячи з цього, філософ стверджував, що Всесвіт це Бог, а Бог - все те, що існує (предмети, процеси, явища тощо). Він вважав, що опираючись на математику як на засіб розкриття таємниць природи, людина відкриває протилежності (суперечності), через знання яких осягає сутність речей. Тому заняття математикою і природознавством дали змогу М. Кузанському не лише критикувати аристотелівсько-птолемеєвські погляди на Всесвіт, а й аргументовано довести рух Землі навколо власної осі протягом доби.

Великий вплив на тогочасне суспільство мали погляди **Мішеля де Монтеня** (1533-1592рр.) та П'єра Шаррона (1541- 1603рр.). Опіраючись на скептицизм, вони боролися із схоластиком та забобонами, і цим самим сприяли утвердженню нової науки і філософії.

У праці "Про себе і свою науку" **Леонардо да Вінчі** (1452 -1519 рр.) зазначав, що знання про предмет виростає із простого і чистого досвіду (експерименту). Тому називав досвід вчителем мудрості, а природу - гідним уваги людини об'єктом дослідження філософії і науки. На його думку, природа вчить і повинна навчити людину діяти.

Микола Копернік (1473 - 1543 рр.) своїм вченням про геліоцентричну систему світу вказав науці єдино правильний шлях до розкриття законів природи. В основу свого вчення він поклав досвід і спостереження. Мислитель стверджував, що навколо Сонця рухаються всі планети, зокрема й Земля. Спростовуючи погляди Платона, Арістотеля, Птолемея, згідно з якими Земля є центром Всесвіту, і що її оточує спокійний, незмінний у своїй величчї й досконалості світ, він науково обґрунтував і довів, що центр світу - Сонце, а Земля рухається навколо своєї осі і навколо нього. Копернік, як і Арістотель, вважав, що небесні тіла (планети) рухаються по колу. Це - найдосконаліший шлях руху у природі, а оскільки небесні тіла за своєю природою відносять до найдосконаліших у світі, то природно, що їм притаманна найдосконаліша форма руху, звідси й рух по колу, та й самі планети мають форму кола.

ПАТРИСТИКА ЯК ЕТАП СЕРЕДНЬОВІЧНОЇ ФІЛОСОФІЇ В ЄВРОПІ

Розпочинається становлення філософії середніх віків періодом так званої “апологетики” (апологія — захист). Представники апологетики виступали із критикою античної філософської і культурної спадщини і захищали християнство. Найбільш видним представником цієї епохи був Квінт Тертулліан (160-229 рр.), який проголосив думку про несумісність філософії і християнського віровчення, розуму, знання і віри.

Тертулліану належить ідея віри в абсурдне, як справжню основу буття: “Вірую, бо це — абсурдне”. Ця теза Тертулліана зовсім не безглузда, як може здаватися на перший погляд. Вона набуває певного сенсу насамперед у ситуації соціального тупика, у якому опинилося рабовласницьке суспільство за часів його кризи і розпаду. Ще для античної свідомості здавалися абсурдними догми християнської віри: про створення світу за сім днів, непорочного зачаття, воскресіння Христа. Абсурдним здавалося і те, що треба полюбити ворога як ближнього свого, що усі люди є духовними братами. Адже з точки зору здорового глузду, який панував у масовій свідомості того часу, між рабом і рабовласником пролягає прірва, яку не можна подолати. Так само і ставлення до ворога повинно бути однозначно ворожим. Логіка християнського світогляду руйнувала сформовані стереотипи і будувала на їхньому місці новий світоглядний базис. “Абсурдність” християнства виявилась рятівною для людства, яке опинилося у критичній соціальній ситуації. Через духовну єдність людей, через утвердження абсолютних цінностей християнство шукало шлях спільного порятунку людства від саморуйнування. Крім того, Тертулліанове “вірую, бо це — абсурдне” — це відкриття і визнання “надрозумової реальності”, яка пізнається не розумом, а вищою інтуїцією, одкровенням. Розум не є вищою інстанцією людського духу. Є істини, які не можуть бути висловлені і обгрунтовані логічними засобами, засобами розуму. Пропаганда та захист християнства Тертулліаном та іншими апологетами церкви здійснювалися ще в той час, коли християнство було релігією меншості населення Римської імперії. Але наприкінці III на початку IV ст. християнство стає державною релігією у Римській імперії. Тепер треба було систематизувати християнське віровчення, обгрунтувати і роз'яснити віруючим його догми. В першу чергу це торкалося найскладнішої догми про Трійцю, про триєдність божественної сутності. Найвидатніші з цих ідеологів віри були пізніше названі “отцями християнської церкви”. Серед них виділяються Григорій Назіанзін (330-390 рр.), Василій Великий (330-379 рр.), Григорій Ніський (325-394 рр.), Аврелій Августин Блаженний (354-430 рр.) Період, у який вони діяли і творили, названий періодом патристики (від лат. “патер” — батько). Найвідомішим серед “отців” західної церкви був Аврелій Августин Блаженний, який

систематизував християнський світогляд, спираючись на принципи платонізму. Протиріччя людської душі, зв'язок людини з Богом, добро і зло, історичний час і вічність, смисл людської історії — ось ті проблеми, які цікавили його понад усе. Етична проблематика займає у нього головне місце. Це споріднює вчення Августина, з одного боку, з філософською традицією елліністичного періоду, а з другого — з майбутньою екзистенціально-гуманістичною філософією. Його вважають одним з родоначальників тієї філософської традиції сучасності, яка у центр своєї уваги ставить людину та проблеми її існування.

Щодо проблеми стосунків людини і Бога, то Августина найбільш цікавило питання про гріховність людини перед Богом, причини і наслідки першородного гріха Адама і Єви. Гріх набуває у нього всесвітнього значення. Зло у світі, за Августином, — не помилка творця. Бог не відповідає за нього. Зло — це вільний вибір людини, і вона несе за нього відповідальність. Джерело зла у світі — від свавілля людини. Вона протиставила волі Бога свою людську волю. Зло виявляється у повстанні людини проти Бога, створіння проти творця.

СУПРУН Аліна Григорівна, канд. філос. наук, доцент

ГЛАДЧУК Анатолій, студент 1 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ВЧЕННЯ В. І. ВЕРНАДСЬКОГО В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОГО НАУКОВОГО ПІЗНАННЯ

Термін «екологічна культура» з'явився в 20-х роках ХХ ст. у працях американської школи «культурної екології», і звернений до двох світів — природного довкілля і внутрішнього світу людини, яка прагне подолати власну обмеженість щодо пристосування в біосфері в умовах постійної конкуренції з боку тих чи інших форм живої речовини. Зважаючи на неадаптованість та неспеціалізованість людини як біологічного виду, екологічна культура постає як засіб піднесення природності людського буття до надприродності, надання людині статусу чинника, що організовує природний світ. Долаючи за допомогою здобутих засобів обмеженість своїх тілесних потенцій в осягненні природи, людина стає мірилом та умовою існування всієї біосфери.

Ідеї екоцентризму вперше були розроблені й обґрунтовані В.І. Вернадським. Він вперше заговорив про біосферу як єдину систему „людство-природа”, що формується під впливом людського розуму та свідомих дій суспільства. Тобто в умовах нової методології взаємин людини з довкіллям, переосмислення цінностей людського буття такі зрушення здатні перерости в засіб ноосферизації біосфери, панування в ній методів і вимірів розуму. Але важливо, щоб паростки нової філософії життя, цього своєрідного постнеовіталізму, проросли в душі кожної людини.

Екологічну культуру необхідно розглядати з двох сторін: по-перше, це — *сукупність певних дій*, технологій освоєння людиною природи, які забезпечують принаймні стійку рівновагу в системі "людина — довкілля"; по-

друге, це — *теоретична галузь знань* про місце людини в біосфері як істоти діяльної, організуючої її структурні та функціональні блоки, як дедалі зростаючого у своїх можливостях чинника регуляції стану біосфери. Без знання кола проблем, що належать до екологічної культури, не можна зрозуміти, наприклад, чому одні спільноти (етноси) живуть у злагоді з природою, тобто утверджуються у світі як етноси екофільні, а інші — залишають по собі руїну як спільноти екофобні, чому в одних випадках людська діяльність породжує гармонійні ландшафти та екосистеми, а в інших — довкілля перетворюється на пустку.

В основу концепції екологічної культури, викладеної в пропонуваному посібнику, покладено *діяльнісний підхід*. Це — одна з основних методологічних парадигм сучасної науки, яка дає змогу зрозуміти як причини і мотивацію людських вчинків, так і сам механізм перетворення "світу в собі" у "світ для себе", світу натурального, природного у світ трансформований згідно з потребами, цілями та можливостями людини. У цьому контексті екологічна культура є такою життєдіяльністю людини, за якої досягається адаптація (трансформація) навколишнього природного світу до людини, а її самої — до довкілля. Тому *екологічна культура включає коло питань, пов'язаних з використанням людиною природи, перетворенням її у власних інтересах, а також з наслідками такої діяльності*.

Вагомою складовою у вирішенні проблеми пошуку шляхів є формування екологічної культури, яка за своєю суттю, є своєрідним «кодексом поведінки», що лежить в основі екологічної діяльності та екологічної поведінки. Формування екологічної культури фахівців екологічного напрямку посідає в Україні особливе місце. Здійснення якого базується на безперервній екологічній освіті, формуванні екологічних переконань, екологічного стилю мислення, практичних умінь і навиків, оволодіння основами раціонального природокористування, усвідомлення наслідків негативного впливу на природу.

Провідна роль у формуванні екологічно вихованої особистості належить навчальним закладам I-II рівня акредитації, які на основі базових знань, умінь і навиків, здобутих учнями у загальноосвітній школі, логічно продовжують гуманітарний напрям екологічної культури як складової національної культури.

СУПРУН Аліна Григорівна, канд. філос. наук, доцент
ГОРДІЙЧУК Іван, студент I курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ПРОГРЕС І ПЕРІОДИЗАЦІЯ СУСПІЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Прогрес (від лат. — рух вперед, успіх) — напрямок розвитку, для якого характерний перехід від нижчого до вищого, від менш досконалого до більш досконалого. Про прогрес можна говорити як стосовно до системи в цілому, так і до окремих її елементів, структури та інших параметрів.

Слід зауважити, що прогрес не співпадає з процесом структурного ускладнення: навпаки, в окремих випадках ускладнення може виражати регрес,

тоді як деяке спрощення структурної організації може бути пов'язане з прогресом. Суттєво, що поняття прогресу обмежено застосовне до явищ неорганічної природи (прогресом тут є ускладнення, яке приводить до виникнення життя, в свою чергу, біологічний прогрес пов'язують з ускладненням взаємовідносин організмів і спільнот із середовищем, накопиченням таких морфо-фізіологічних механізмів, які сприяють зростанню незалежності організму від конкретних умов його існування), і до Всесвіту в цілому, де відсутній однозначно визначений напрям розвитку: якщо в одних його частинах переважає прогрес, то в інших може переважати регрес, бо в ньому панує одвічний діалектичний круговорот.

Поняття „суспільний прогрес” формувалось протягом всієї історії філософії разом із усвідомленням мінливості, динамізму, поетапності людського життя, в якому простежувалось щось закономірне і стале (якщо взяти історію, то починаючи з античності вона розумілася або як проста послідовність подій, або як регресивний процес, що йде по низхідній від стародавнього „золотого віку” (Гесіод, Сенека), або циклічним круговоротом, (Платон, Аристотель, Полібій). В християнстві історія набула певного напрямку. Філософія Нового часу внесла в теорію прогресу разом з вірою в людський розум оптимізм, віру в майбутнє людства, що пов'язувалася з розвитком наукових та технічних знань).

Словом, ідея прогресу в наш час стала скомпрометованою, тому до самого терміна зарубіжні автори виявляють все більшу недовіру, йому на зміну все частіше приходять терміни і вислови типу „соціальні зміни”, (П.Сорокін, А.Моль), еволюція культури та суспільного життя, росту кількісних характеристик.

Одним із суттєвих елементів суспільного прогресу виступає економічний прогрес, який проявляється в успішному здійсненні суспільного виробництва. Основою сучасного суспільного виробництва постає поєднання науки та виробництва, оскільки обов'язковими елементами виробництва постають досягнення науково-технічних досліджень, нові технології, наукові плани, автоматизовані системи управління. Безпосереднім виявом цього стану є науково-технічний прогрес.

СУПРУН Аліна Григорівна, канд. філос. наук, доцент
ГОРДІЙЧУК Іван, студент 1 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ПРИРОДА НАУКОВИХ РЕВОЛЮЦІЙ

Вперше термін „науково-технічна революція” вжив відомий англійський фізик, історик і соціолог науки Джон Бернал у статті „Соціальна функція науки” (1938 р.). Через чверть століття (1963 р.) була опублікована стаття японського філософа Сібата Сінго „Теорія науково-технічної революції”, де зміст цього поняття вже став об'єктом спеціального методологічного аналізу.

Очевидно, ця чверть століття була наповнена суттєвими, навіть радикальними змінами в галузях науки та техніки, настільки глибокими процесами, що слово „революція” почало сприйматися суспільством як цілком адекватна характеристика цих процесів. Атмосферу значного поглиблення в цьому напрямі рефлексії науки у 50—60-х роках ХХ ст. відображає назва відомої книги американського історика та філософа науки Томаса Куна — „Структура наукових революцій” (1963 р.). У цій праці, безперечно, йдеться не про НТР, а про певне витлумачення суто наукових революцій (і концепція Т.Куна, як відомо, вельми специфічна, оригінальна), але знаменним тут є вже саме звернення до проблематики революційних процесів у сфері наукового пізнання світу. Отже, можна сказати, що в 50—60-х роках ХХ ст. поняття революції для методологів та філософів науки, без перебільшення, „витало у повітрі”.

Слово „революція” (означає – поворот, переворот), як відомо, означає специфічний тип розвитку, який відрізняється від еволюції різким характером кардинальних змін, рішучим ламанням усталених структур, швидким переходом до якісно інших, нових утворів. Еволюцію характеризує повільність, поступовість та непомітність принципівих зрушень.

За свою довгу історію людство знало багато революцій — соціально-економічних, політичних, національних, культурних, світоглядних, релігійних тощо. Серед них були і наукові, технічні революції, перевороти у виробництві. Дуже відомі приклади наукових революцій: спростування багатовікової геоцентричної моделі світу Арістотеля-Птолемея геліоцентричним ученням М.Коперника (ХVІ ст.), революція у фізиці на рубежі ХІХ—ХХ ст. (відкриття електрона, радіоактивності, залежності маси електрона від швидкості його руху тощо). Одна з найвидатніших за всю історію і водночас найдавніших технічних революцій, яку і датувати важко — винайдення колеса: можна уявити, як багато нових реалій поступово входили в життя людей під впливом цього винаходу. Величезний суспільно-економічний резонанс мала також промислова революція ХVІІІ ст. — винайдення Дж.Уаттом парової машини та енергетичне переозброєння на цій основі багатьох найважливіших видів тогочасного виробництва. Ця промислова революція і нині залишається класичним зразком справжнього перевороту у сфері матеріального виробництва, продуктивних сил суспільства.

Отже, в різні епохи відбувалися великі революційні перетворення в галузях науки, техніки, виробництва. Проте, як наголошують дослідники проблеми революцій у суспільстві, сучасна НТР є першою за всю історію науково-технічною революцією. Нічого аналогічного раніше не було. Інакше кажучи, цей феномен — унікальний, безпрецедентний за всю історію людства.

СУПРУН Аліна Григорівна, канд. філос. наук, доцент
ЛИХОШЕРСТ Михайло, студент 1 курсу
Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ВИЗНАЧЕННЯ РОЛІ «ІННОВАЦІЙ» В СУЧАСНОМУ ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ

Інновація - це нове явище, яке є кінцевим результатом творчої діяльності у вигляді нової чи вдосконаленої продукції або процесу з метою поліпшення якості виробництва та соціальної сфери.

Формування нової соціально-економічної та політико-правової реальності перебуває у прямій залежності від того, якою мірою ці процеси будуть пронизані стратегією інноваційно-синтезуючої діяльності, наскільки в них будуть панувати принципи гуманізму, здорової критичності, соціальної свободи, плюралізму думок, високої моральної відповідальності. Особливе місце в цих процесах має відводитися активному розвитку творчого, інтелектуального потенціалу кожної особи, нації, суспільства в цілому.

Починаючи з 60-х років ХХ століття у розвитку постіндустріального суспільства та постнекласичної науки ключовим став феномен «інноваційності». Він був тісно пов'язаний зі специфікою науки, яка на даному етапі виконувала не лише пізнавальну функцію, але й практичну, вводячи наукові досягнення у виробничу та споживчу сферу. Тим самим це надає можливості підвищити рівень життя людей.

Основні передумови виникнення та розвитку інновацій: зростання і ускладнення потреб людини, родини, суспільства, що змушують здійснювати винаходи все більш нових та ефективних засобів задоволення визначеного ряду потреб; постійно змінюване середовище, що оточує людину і суспільство (природне, соціально-економічне) привносить нові зміни подій і явищ суспільного буття.

Поняття «інноваційний розвиток» та «інноваційна діяльність». Поняття "новація", "інновація", "нововведення" віддзеркалюють шлях розвитку, який веде до змін через прискорення поступовості руху та оновлення всіх елементів процесу: принципів, методів, цілей, що потребує подолання укорінених звичок, взаємозв'язків, стійких тенденцій і породжує нову якість, як-то: оновлену матеріально-технологічну базу, систему управління, суспільні відносини, новий спосіб життя, новітні життєві стилі.

Аналіз сучасної економічної практики свідчить, що високих результатів можна досягати лише завдяки систематичному і цілеспрямованому новаторству, яке направлене на пошук нових можливостей.

Сучасне бачення поняття «інновація» асоціюється з кінцевим результатом інноваційної діяльності, який отримав втілення у вигляді нового або удосконаленого продукту, що виводиться на ринок, а також нового або удосконаленого технологічного процесу, що використовується у практичній діяльності, у новому підході до соціальних послуг, та має економічний, соціальний, екологічний, науково-технічний або інший вид ефекту.

Поняття «новація» вживається сучасними дослідниками у контексті тих трансформацій, які мають місце у культурі, мистецтві, творчості і визначаються як реальний спосіб заперечення консервативних або віджитих елементів соціокультурного досвіду людства, оновлення або якісні зміни застарілих тенденцій, структур, положень і продуктів людської соціокультурної діяльності, які вичерпали резерви позитивного розвитку. Простежується нерозривний зв'язок даної дефініції з іншою, яка теж детермінує статус сучасної культури дефініцією – «традиція». Остання передбачає складний механізм відтворення і передачі досвіду минулих поколінь, який забезпечує безперервність і внутрішню єдність суспільства і культури.

СУПРУН Аліна Григорівна, канд. філос. наук, доцент
ЛЕПСЬКИЙ АНДРІЙ, студент 1 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

РОЗВИТОК ФІЛОСОФІЇ НАУКИ В СУЧАСНІЙ ФІЛОСОФІЇ

Наука не містить усередині себе критеріїв соціальної значимості своїх результатів. А це означає, що її досягнення можуть застосовуватися як на користь, так і на шкоду людству. Виходить, що міркуваннями із приводу негативних наслідків застосування досягнень науки обтяжена не сама наука, а філософія. Досягнення науки не можуть функціонувати в суспільстві спонтанно й безконтрольно. Функції контролю, що зумовлюють необхідність запобігання негативним наслідкам найсучасніших наукових і технологічних розробок, пов'язаних з погрозою існування самого роду *Homo sapiens*, винесені зовні, за межі корпусу науки. Однак здійснення їх перебуває не тільки у владі філософії. Необхідна підтримка інститутів держави, права, ідеології, суспільної думки. Позитивне завдання філософії полягає в тому, щоб, виконуючи функції арбітра, який оцінює сукупність результатів наукових досліджень у їхній гуманістичній перспективі, рухатися відповідно до логіки розвитку наукових досліджень.

На відміну від окремих наук, які ієрархізовані й автономно окреслені за своїми предметними сферами, філософія має межі перетину з кожною з них. Це фіксується галуззю, що одержала назву «філософські питання природознавства», чим підкреслюється величезне й нагальне значення використання досягнень природничих наук для філософії.

Філософія виступає формою теоретичного освоєння дійсності, що спирається на категоріальний апарат, який увібрав у себе всю історію людського мислення. У тій своїй частині, що називається «методологія», сучасна філософія пропонує доповнення в осмисленні апарата конкретних наук, а також ставить і вирішує проблему теоретичних основ науки й конкуруючих моделей розвитку наукового знання. Дослідники виділяють специфічно евристичну функцію філософії, яку вона виконує стосовно наукового пізнання і яка найбільш помітна при появі принципово нових наукових теорій. Саме філософські дослідження формують самосвідомість науки, розвивають

властиве їй розуміння своїх можливостей і перспектив, задають орієнтири її наступного розвитку.

Поділ науки й філософії часто проводиться з посиланням на те, що наука, на відміну від філософії, має безпосередню практичну значимість, а філософія не має такої. На основі відкриттів і досягнень науки можна побудувати технічні споруди, міркування філософії не мають практичного значення, марні, а іноді й просто шкідливі.

Філософія вимагала відповідності між загальними принципами й досвідом здорового глузду. Наука ж, чим більше заглиблювалася в теоретичну область, тим більш віддаленими від повсякденного розуміння ставали формулювання її загальних принципів. Уважається, що успіх у науці більшою мірою залежить від вдалої заміни світу здорового глузду світом абстрактних символів, і що для вченого надзвичайно важливо відмовитися від повсякденної мови й уміти користуватися мовою абстрактних символів, зв'язуючи їх у єдину систему. Таким чином, філософія, незважаючи на свою, нібито жахаючу, трансцендентність, проте виявлялася ближчою до здорового глузду, ніж наука.

Традиційна точка зору на співвідношення науки і філософії могла би коротко бути сформульована так: наука народилася з філософії, отже, філософія – свого роду донаукова стихія, материнське лоно, але не наука, подібна до інших. Точні науки, що приймаються як певний зразок наукового знання, мають у своїй основі базу аксіом, якої позбавлені філософія і низка гуманітарних наук.

СУПРУН Аліна Григорівна, канд. філос. наук, доцент
ЛОПАТА Вікторія, студентка 1 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

«ПОЗИТИВНА ФІЛОСОФІЯ» О.КОНТА

Засновником позитивізму є французький мислитель Огюст Конт. Йому належить 6-томний «Курс позитивної філософії», надрукований у 1830—1842 рр. Виступивши ідеологом науки, Конт не тільки високо підніс її статус, а й зробив її своєрідною релігією.

Підґрунтям концепції Конта є *закон трьох стадій*. На його думку, кожне з понять, і відповідно знання загалом, неминуче долає три такі стадії: теологічну, або фіктивну, коли за явищами шукають надприродні сили — божества тощо; метафізичну, або абстрактну, коли за явищами вбачають абстрактні сутності й сили — субстанції, флогістони тощо; наукову, або позитивну, коли між явищами відкриваються незмінні закони.

Принципова відмінність позитивної стадії від попередніх полягає в тому, що явища не пояснюються через щось інше, потойбічне їм, а описуються через зв'язок з іншими явищами. В законі трьох стадій Конт правильно розпізнав тенденцію зростання ролі наукового знання в історичному розвитку суспільства. Однак він неправомірно надав цим змінам стадійності. Насправді знання фактів (за Контом, позитивне знання) завжди було притаманне людині,

без нього неможлива практична діяльність. Поширення наукового знання в Новий час не привело до заперечення релігії та філософії. Конт не вбачав своєрідності релігії, метафізики і науки, відмінності їх функцій у суспільстві. Загалом закон трьох стадій хибує на «метафізичність» (на неправомірне, невідповідне фактам узагальнення), проти якої сам Конт так пристрасно боровся.

З двох типів наукових теорій — *описових*, які встановлюють закономірні зв'язки між явищами (фіксація залежності розширення металічного стержня від температури), і *пояснювальних*, які намагаються проникнути в сутність явищ (пояснення розширення стержня через атомну структуру речовини), Конт віддав перевагу описовому. Наука, на його думку, повинна відповідати на запитання «як?», а не «чому?». Цей вузький емпіризм є характерною рисою позитивізму на всіх етапах його розвитку. Р ньому коріниться як сила (застереження проти використання в поясненні надуманих сутностей), так і слабкість (скептицизм, недовір'я до розуму, що скоує політ наукової думки).

Безсумнівною заслугою Конта є заснування соціології як окремої конкретної науки про суспільство. На його думку, знання про суспільство найпізніше долає метафізичну стадію, але час конкретної науки про суспільство вже настав. Основні розділи цієї дисципліни — соціальна статика, що вивчає суспільні інституції, і соціальна динаміка, що досліджує закони розвитку суспільства. Соціологія, за його словами, є запорукою раціональної політики. Незважаючи на те, що соціологія Конта містить багато надуманого, здогад про необхідність конкретного вивчення соціальних явищ і врахування набутого знання при управлінні суспільством був геніальним прозрінням мислителя.

Конт відомий також завдяки своїй класифікації наук, яку він здійснив за принципом сходження від простого до складного (пізніше без посилання на автора вона була використана Ф. Енгельсом). Вона передбачає таку послідовність: математика, астрономія, фізика, хімія, біологія, соціологія, мораль. Це свідчить про те, що гуманітарним наукам (історії, юриспруденції, філології тощо) Конт не надавав особливого значення. Під наукою він розумів передусім природознавство.

Філософії в системі Конта відводиться роль науки про науки, енциклопедичної суми наук, вірніше — роль «служанки науки». Вона зорієнтована тільки на наукову проблематику (класифікація наук, упорядкування наукового знання в цілісну систему, дослідження методів наукового пізнання). Філософія не здобуває свій матеріал самотійно, а отримує його через конкретні науки. Позитивізм спричинив нігілістичне ставлення до філософії, бо звужена до ролі «служанки науки», філософія приречена на втрату власного вагомого слова й у сфері наукового знання.

ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ ЕКОЛОГІЇ: ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК

Термін «екологія» (від грецького «ойкос» – «дім», «житло» та «логос» – «слово», «думка», «розум», «закон») буквально означає науку про власну домівку. Уперше цей термін для позначення наукового напрямку використав відомий німецький натураліст Е. Геккель у праці «Загальна морфологія організмів» (1866 р.): «під екологією ми розуміємо загальну науку про взаємини організму і навколишнього світу, до якого ми зараховуємо усі умови його існування в широкому розумінні. Вони частково органічної, частково неорганічної природи, але як ті, так і інші змушують до себе *приспосовуватись*». Сьогодні проблеми поставлені екологією, вийшли далеко за біологічні межі. Об'єкт її дослідження еволюціонував від аналізу взаємовідносин «організм – середовище» до взаємовідносин «людина – природа», сама ж екологія перетворилася на розгалужену міждисциплінарну сферу знань, яка охоплює широкий спектр проблем: від фізіолого-морфологічної та топографічної характеристик видів до особливостей взаємодії людини з природним середовищем.

Як наслідок, у сучасній науці панують різноманітні тлумачення сутності екології, наприклад:

- екологія – це біологічна наука, що вивчає взаємини живих організмів в їх взаємодії з навколишнім середовищем;
- екологія – це наука про функціонування екосистем різного рівня організації;
- екологія – комплексна наука, яка синтезує дані природничих і суспільних наук про взаємодію природи та суспільства;
- екологія – система знань про взаємини об'єктів реальності з деяким одним, центральним об'єктом.

Ці визначення насамперед стосуються загальної екології. Однак, сьогодні, екологія характеризується певним спектром напрямків, що відрізняються своєю загальною спрямованістю, що зумовлено міждисциплінарним характером комплексу екологічних наук, які одночасно є як біологічними, так і гуманітарними.

Варто зазначити, що окрім загальної, сьогодні також виділяють прикладну екологію, основні напрямки якої часто мають самостійний характер. До прикладних напрямків екології належать: геохімічна екологія, яка вивчає взаємовідносини організмів і їх систем з геохімічним середовищем, а також геохімічні відносини між самими живими організмами; хімічна екологія, предметом вивчення якої є хімічні взаємовідносини між живими організмами і між живою і неживою природою; географічна екологія, яка займається дослідженням географічних процесів з екологічних позицій. Подекуди до структури прикладної екології включають також питання, які безпосередньо не

пов'язані з вивченням тих чи інших взаємовідносин організмів та їх систем між собою і середовищем перебування. Зокрема, до прикладної екології іноді відносять дослідження впливу географічних процесів на забруднення природного середовища, організацію моніторингу хімічних і радіоактивних забруднень і т. п.

До кінця ХХ століття процес диференціації наук, в основному, завершився і почався новий етап - етап синтезу наукового знання. У галузі вивчення природи почала формуватися екологія як одна з перших синтетичних міждисциплінарних наук.

СУПРУН Аліна Григорівна, канд. філос. наук, доцент
МАРКОЗ Катя, студентка 1 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

КОМУНІКАЦІЯ ЯК ОБ'ЄКТ ВИВЧЕННЯ ФІЛОСОФІЇ НАУКИ

Наукова комунікація починається з комуніканта, який виробляє наукову ідею (це можуть бути як окремі вчені, так і колективи авторів). Залежно від наукового статусу установи, наявності наукового ступеня, вченого звання, кількості публікацій, стажу наукової роботи визначається науковий статус комуніканта, рівень його впливу на наукову комунікацію.

Сформулювавши наукову ідею, автор безпосередньо ділиться нею з колегами, котрі допомагають визначити подальший напрям її розвитку.

Обґрунтованість різних наукових теорій виявляється в процесі раціональної комунікації вчених. Відомий представник сучасної соціальної філософії Юрген Габермас вважає метою раціональної комунікації досягнення доцільного консенсусу. При цьому необхідно розрізнити правильний та хибний консенсуси. Він застосовує поняття «ідеальної мовленнєвої ситуації», коли домінує «ненасильницький примус кращого аргументу». Для ідеальних мовленнєвих ситуацій характерно те, що всі учасники дискурсу повинні мати рівні можливості для мовленнєвих актів. За Ю. Габермасом, прогрес пізнання здійснюється у формі мовленнєвої критики.

Раціональна комунікація – специфічний тип комунікації (апелює перш за все до розуму людини), який передбачає можливість і доцільність критики будь-яких наукових концепцій; при цьому має враховуватись сила аргументів, а не особистість або соціальний статус учасника.

Саме тому у філософії науки на сучасному етапі розробляється «теорія аргументації», яка вивчає структуру, сутність та умови аргументаційної діяльності, дискусійні прийоми.

Аргументація – це мовленнєва діяльність, що спирається на систему тверджень, спрямованих на обґрунтування або спростування якоїсь думки.

До наукової комунікації належать і широкі комунікаційні структури – дискусії, полеміки та професійні зустрічі.

Дискусія – обговорення питання або об'єднаних питань компетентними особами із метою досягти взаємоприйняттого рішення. Вона є однією із

найважливіших форм комунікації, методом вирішення спірних питань і разом із тим своєрідним способом пізнання. Дискусія сприяє кращому розумінню того, що не є цілком виразним і не дістало ще переконливого обґрунтування. Для плідної наукової дискусії необхідна певна культура. Дискусія є різновидом суперечки, близьким до полеміки, і становить низку тверджень, що по черзі висловлюють учасники. Задля логічності обговорення твердження мають стосуватися одного предмета або теми.

Дискусія відрізняється від полеміки. Мета дискусії – досягнення її учасниками певного ступеня згоди відносно тези, що обговорюється, тоді як метою полеміки є не згода сама по собі, а скоріш перемога над іншою стороною, закріплення власної точки зору. Дискусія як спосіб з'ясування поглядів являє собою діалог, де співставляються думки і позиції задля роз'яснення предмета, що обговорюється, а не задля боротьби і перемоги над опонентами.

Важливим аспектом наукової комунікації постає наукове зростання вченого - «наукова кар'єра».

СУПРУН Аліна Григорівна, канд. філос. наук, доцент

ПЛАВУЦЬКИЙ Павло студент 1 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ПРИРОДНИЧО-НАУКОВИЙ ВЕКТОР В КЛАСИФІКАЦІЇ НАУК

Серйозною віхою на шляху становлення класифікації наук було вчення Анрі де Сен-Симона. Підводячи підсумки розвитку науки свого часу, А. Сен-Симон стверджував, що розум прагне обґрунтувати свої думки на спостережуваних фактах. Зважаючи на те, що природничі науки постають елементами загальної науки – філософії, яка внаслідок «позитивного» фундаменту своїх складових (фізики та астрономії) стала напів-позитивною, а цілком позитивною стане тоді, коли всі природничі науки стануть позитивними. Це здійсниться тоді, коли фізіологія і психологія будуть засновані на спостережуваних фактах. На думку А. Сен-Симона, явищ, які не були б або астрономічними, або хімічними, або фізіологічними, або психологічними – не існує. В рамках своєї натурфілософії А. Сен-Симон намагався відшукати універсальні закони, що керують всіма явищами природи і суспільства, перенести прийоми природничих наук на суспільні явища.

В свою чергу, особистий секретар А. Сен-Симона, засновник позитивізму О. Конт запропонував власну класифікацію наук. Відкинувши беконівський принцип поділу наук відповідно до здібностей людського розуму, О. Конт стверджував, що цей принцип повинен витікати з вивчення самих предметів, що класифікуються, і визначатися дійсними, природними зв'язками, що існують між ними.

Реалізуючи свої задуми відносно класифікації (ієрархії) наук, французький філософ виходив з того, що: по-перше, існують науки, що стосуються до зовнішнього світу, з одного боку, і, людини – з іншого; по-друге,

філософію природи (тобто сукупність наук про природу) варто розділити на дві галузі: неорганічну і органічну (відповідно до їх предметів вивчення); по-третє, природна філософія послідовно охоплює «три великі галузі знання» – астрономію, хімію і біологію.

Щоб полегшити вживання цієї ієрархічної формули, О. Конт запропонував її «стиснути», а саме згрупувати науки у вигляді трьох пар: початкова, математико-астрономічна; проміжна, фізико-хімічна; кінцева, біолого-соціологічною.

В середині ХХ ст. оригінальну класифікацію наук запропонував В.І. Вернадський. Залежно від характеру об'єктів, що вивчаються, він виділяв два типи наук: науки, об'єкти (і закони) яких охоплюють всю реальність – як нашу планету і її біосферу, так і космічні простори. Інакше кажучи, це науки, об'єкти яких відповідають основним, загальним явищам реальності; науки, об'єкти (і закони) яких властиві і характерні тільки для нашої Землі. Відповідно до такого розуміння об'єктів різних наук і «враховуючи такий стан наших знань, ми можемо розрізнити в ноосфері прояв впливу на її будову двох сфер людського розуму: наук, спільних для всієї реальності (фізика, астрономія, хімія, математика), і наук про Землю (науки біологічні, геологічні і гуманітарні)».

Лідери баденської школи неокантіанства В. Віндельбанд і Г. Ріккерт висунули тезу про наявність двох класів наук: *історичних* («наук про дух», «наук про культуру») і *природничих*. Перші є ідеографічними, тобто індивідуальні, оскільки описують, неповторні події, ситуації і процеси. Другі – номотетичними: вони фіксують загальні, повторювані, регулярні властивості досліджуваних об'єктів, абстрагуючись від несуттєвих індивідуальних властивостей. Саме тому номотетичні науки – фізика, біологія тощо – спроможні формулювати закони і відповідні їм загальні поняття. Як писав В. Віндельбанд, одні з них науки про закони, інші – науки про події.

СУПРУН Аліна Григорівна, канд. філос. наук, доцент
ЯКИМЕЦЬ Віталій, студент 1 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ПРИРОДНІ ШЛЯХИ ЕКОЛОГІЧНОЇ КРИЗИ

Природні екологічні кризи викликаються дією, переважно, чинників абіотичних та біогенних.

Абіотичні чинники пов'язані з дією обставин та об'єктів неорганічної природи. Вони поділяються за походженням на: а) геологічні та б) космічні (астрофізичні). Як ті, так і інші істотно впливали і впливають на перебіг життєвих процесів у біосфері, її стійкість чи, навпаки, дестабілізацію, тобто кризи і катастрофи. Звернемося у зв'язку з цим до так званого катастрофізму — вчення про масові вимирання в минулі геологічні епохи багатьох видів рослин і тварин, цілих флор і фаун, котрі неодноразово викликали глобальні кризи у найбільшій екосистемі планети – біосфері.

На початку і в середині ХХ ст. катастрофізм набув нового імпульсу у своєму розвитку, насамперед завдяки працям німецького палеонтолога Отто Шіндевольфа. Сучасну форму його називають неоттастрофізмом. Межі геологічних ер, а певною мірою також і формацій, вважав учений, фіксують собою різкі зміни у складі тваринного світу; самі ж причини цього явища коріняться в іншому. Шіндевольф для пояснення кардинальних змін земної біоти вводить поняття типострофізму, що означає стрибкоподібні зміни типів організації на всіх її рівнях шляхом зміни ранніх стадій онтогенезу. Інакше кажучи, неокатастрофізм до зовнішніх причин криз, зумовлених абіотичними чинниками, додає також і внутрішні – біотичну, формотворчу спонуку.

Американські палеонтологи Вальтер та Луїс Альвареси докладно обґрунтували так звану іридіву гіпотезу масових вимирань, а Д. Рауп та Дж. Сепкоськи – концепцію 26-мільйонних циклів вимирання через своєрідне вичерпання «життєвості» видів.

Необхідно згадати також і вельми оригінальну концепцію вимирання флор і фаун у минулі геологічні часи, котра пов'язує це із збурюючим впливом таємничої гіпотетичної зірки Немезиди – невідомого досі супутника Сонця. Попри деяку фантастичність зробленого припущення, практичні американці відразу налагодили спостереження (за допомогою двох телескопів) за цим ймовірним космічним тілом. На жаль, поки що пошуки виявилися невтішними, що, однак, не знімає саму проблему екзопланетного спричинення багатьох земних екологічних криз.

Безумовно, крім екзогенних, тобто зовнішніх щодо біосфери, причин екологічних криз (вимирання видів та ін.) існують також і ендегенні чинники, тобто внутрішньобіосферні. Мова йде про геологічні, кліматичні, термічні, оптичні та інші впливи. З урахуванням цих обставин запропоновано чимало різних моделей вимирання та екологічних криз.

Яскравим прикладом подібних узагальнень можуть бути численні еколого-кліматичні моделі, які пояснюють згадані явища дією певних земних сил — геологічних, гідрологічних, термальних та ін. Чималу традицію мають, наприклад, пояснення масових вимирань похолоданнями чи, навпаки, потепліннями клімату. Останнім часом до цієї проблеми звернувся відомий палеонтолог С. Стенлі (1984), який зробив висновок, що саме похолодання було істотною, якщо не найважливішою причиною масових вимирань. До визнання кліматичних причин масових вимирань схиляється також і багато інших вчених (М. І. Будико, Г. С. Голіцин та ін.), хоча обґрунтовується можлива рушійна роль і інших чинників – вулканічних, тектонічних і т. д.

Біогенні чинники, тобто чинники органічного походження, диференціюються за джерелом впливу на: а) внутрішні (ендегенні); б) зовнішні (екзогенні).

Внутрішні біогенні чинники вимирання видів визначаються структурною спадковістю, особливостями онтогенезу, популяційною структурою виду, особливостями життєвих форм, реалізацією певної норми реакції та генотипу, деякими іншими особливостями. Нерідко буває так, що елементарні

еволюційно-генетичні процеси, наприклад дрейф генів, призводять до переважання в структурі популяції генів, пов'язаних з елімінацією, котрі зменшують життєвість окремих організмів та виду в цілому. Так само і деформація нормального плину онтогенезу часто-густо унеможлиблює життєвість особини чи досягнення нею імагінальної стадії розвитку, на якій, як правило, лише і можливе відтворення.

Таким чином, екологічні кризи можуть викликати небажані наслідки в житті суспільства, хоча не обов'язково, і не завжди закінчуються ними. Багато екологічних криз мали місце до виникнення людини в біосфері і, зрозуміло, ніяк не впливали на неї.

УДК 091

СТОРОЖУК Світлана Володимирівна, д - р. філос. наук, доцент
БЕРЕЗИНЕЦЬ Віталіна, студентка 2курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

СТАТЬ ТА ЕРОС У ФІЛОСОФСЬКІЙ СПАДЩИНІ М. БЕРДЯЄВА

Тема кохання ніколи й нікого не залишає байдужим, в різних культурах вона займає значиме місце. Зараз, напевно, ніхто не відокремлює кохання і стать, а яке бачення філософів з цього приводу? Найяскравішим представником філософії кохання, на мою думку, є М. Бердяєв.

Бердяєв вважає, що ерос – це ідеальне кохання. «Любов до людини не є опікою над ним, управління і владарювання людиною, як не є жалість; любов не сумісна з презирством людини; любов є з'єднання і злиття з рідним по духу, що не однаковим, але рівним по достоїнству і покликанням» - пише він. Коли протилежні статі зливаються вони утворюють гармонічне ціле, а саме особистість.

Що стосується фізичного кохання, то Бердяєв відносить його до гріховності, воно служить тільки для продовження роду. Дитина – це реалізація себе, втілення цілей, мрій, які колись не були втілені. З народженням дитини ерос між статями зникає, адже всі свої сили, уміння витрачають на неї. Це явище можна пояснити на прикладі грона винограду, якщо відщипувати по ягідці, то вже цілісність не повернути.

Стать є не тільки джерелом народження, а й джерелом смерті. Тління і смертність увійшли в світ через стать, саме через неї особистість людини відходить від вічності. Стать створює залежність людини від порядку природи, в якому панує нескінчена зміна народжуваності і смертності. Таємниці статі відкриваються тільки в коханні. Коханням не можна управляти, воно ніби не з цього світу, щось містичне і загадкове, яке помирає в цьому світі.

Стать філософ ділив на жіночу і чоловічу. І головним для нього є поєднання їх в особистість через кохання. Є глибока, трагічна невідповідність між любов'ю жіночою і любов'ю чоловічою, є дивне нерозуміння і страшна відчуженість. «Жінка — істота зовсім іншого порядку, ніж чоловік. Вона набагато менше людина, набагато більш природа. Вона переважно —

носителька статевої стихії. У статі чоловік означає менше, ніж жінка. Жінка вся статя, її статеве життя — все її життя, захоплюючи її всю, оскільки вона жінка, а не чоловік».

На основі сказаного приходимо до висновку, що ерос – це сила, яка допомагає людині стати на порядок вище – стати особистістю. Поєднання двох статей створює щось безтілесне, божественне, надприродне, і саме в цьому справжнє призначення людини.

УДК 091

СТОРОЖУК Світлана Володимирівна, д - р. філос. наук, доцент
ВОЙТКО Божена, студентка 2 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ПОНЯТТЯ «СИМУЛЯКР» У ФІЛОСОФСЬКІЙ СПАДЩИНІ **Ж. БОДРІЯРА**

Французький філософ Жан Бодрійяр відіграє значну роль в осмисленні сучасних культуротворчих процесів. У своїх працях він розповідає сутнісні основи названого методу, як наприклад, у «Системі речей», у якій вперше за всю історію з'являється поняття «симулякр» як аналог умовного знаку «чогось», що функціонує в культурі як його замітник. Ця ж ідея розкривається і в інших працях, зокрема: «Символічний обмін та смерть», «Симулякри та симуляція», «Відвертість зла: есе про експериментальні феномени».

Ж. Бодрійяр доводив, що симулякр уперше виник у мистецтві бароко, проте розвивався протягом історії, переживаючи еволюцію знаків трьох рівнів, які розкриваються в праці «Символічний обмін та смерть», де виступає способом та конструктором переосмислення традиційного розуміння культуротворчих процесів. Концепція симулякру має важливе методологічне значення для висвітлення складності, неоднозначності та суперечливості сучасних тенденцій культури творення.

Симулякр як концепт відіграє важливу роль у процесі постійного переосмислення різних «сценаріїв» практичної і теоретичної діяльності людини. Проте дане поняття розкриває постмодерні риси культури, такі як: невизначеність та незавершеність. Саме через це Ж. Бодрійяр описує сучасність як «революцію невизначеності».

Інша праця – «Системі речей», де філософ розповідає про «пристрасть» бароко до алегорії, не забуває і про «дискурсивний індивідуалізм» і «підробленість» та «деміургічний формалізм».

У праці «Символічний обмін та смерть» розкриті знаки першого з трьох рівнів – це симулякри-підробки, які можуть проявлятися різними способами імітацій, такі як: опудала, копії, підробки, фальшивки, маски, дзеркала. До них також належать площини застосування: скульптура, театр, мода тощо. Симулякри-підробки не тільки копіюють та імітують реальність, а виступають важливими знаками соціальних відносин і висвітлюють структуру влади.

Розглянемо знаки наступного рівня-другого. Це – симулякри-продукція. Їх існування триває недовго. Вони виникають за доби індустріального розвитку. В цей період з'являється можливість масового виробництва продукції та зникає необхідність її підробки. Симулякри-продукція виражаються в таких якостях, як: серійність, масовість, беззмістовність, функціональність аналогів та проявляються в різних сферах технічного виробництва.

Французький філософ наголошував, що Беньямін і Маклюен були далекоглядними, у порівнянні з Марксом. Вони побачили, що техніка виступає «медіумом», який підкоряє не тільки «зміст» продукції, але й людину, яка її виробляє. Натомість справжній зміст, справжній «ультиматум» це – абсурд, оскільки «виробництво» саме по собі не має змісту. Концепція Ж. Бодрійяра відображає таку актуальну та водночас проблемну тенденцію культуротворчості, як перетворення людини на симулякр, наприклад, коли людина стає «знаком» виробництва і втрачає свої духовні, суто людські інтенції.

Знаки третього рівня – це симулякри-моделі, які проектують всі форми культуротворчих процесів сучасності завдяки «ключовому моменту» – коду. Це проявляється в деяких сферах культуротворчої процесуальності, які переплітаються між собою та утворюють гіперреальність постіндустріального суспільства.

УДК 091

СТОРОЖУК Світлана Володимирівна, *д - р. філос. наук, доцент*
ДОРМА Марія, *студентка 2 курсу*

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

МІСЦЕ РЕЛІГІЇ В ЖИТТІ ТА ТВОРЧОСТІ В.РОЗАНОВА

Проблема значення та місця релігії є актуальною проблемою сьогодення, так як велика кількість людей, що прагнуть пізнати Бога, не можуть побачити його в церковному християнстві. Саме у творчості відомого мислителя В. Розанова яскраво розкриті дійсне значення таких понять, як: Бог, Христос, церква та релігія.

Показово, що критика християнства у творчості мислителя не тотожна критиці релігії загалом, оскільки у випадку мислителя мова йде про позаконфесійну релігійність. Тобто, для нього Бог та Христос були різними образами, які відрізнялись суттєво один від одного. Бог був чимось світлим, в той час як Христос ,з точки зору Розанова «безбарвний та темний». Мислитель розглядав світле християнство, як не що інакше як вигадку. Істинне історичне християнство, на його думку, є сумна релігія смерті, що проповідує безшлюбність, піст і аскетизм. Замість любові до людини вона присвячує себе теології; кінцевим результатом такої релігії є самопожертва старовірів шляхом самоспалення. Смерть виступає вищим ідеалом християнства, церковний живопис і молитви, засновані на цьому ідеалі. Через ці погляди він не міг пізнати духовної радості і розкрити для себе християнство ,як релігію світла.

Також не аби яку увагу мислителя приділяв розкішний одяг священників, прикрашення ікон і храмів позолотою, пишні церковні богослужіння – все це ніби кричало про те, що для церкви важливішим було не духовність своїх прихожан, а зовнішній вид церкви, показання її багатства через, дороге убрання священників та храмів. Тобто мало того, що церква замість того щоб «освітлювати» за допомогою релігії, повсякденне життя суспільства та піднімати його моральний та духовний стан, підкувалась лише про свою велич та матеріальну красу набагато більше, а ніж про людей та їх духовний спокій. Безумовно, це сприяло знеціненню довіри не стільки до інституту церкви, скільки до її представників – духовенства, яке різко втрачає свій позитивний вплив на суспільство, а релігія християнства поступово втрачає свою прихильність.

На основі сказаного приходимо до висновку, що відношення до християнства у творчості В. Розанова було обумовлене розчаруванням мислителя в церковній моралі, що й призвело до його боротьби з християнською церквою. Саме тодішнє духовенство, на думку філософа має нести відповідальність за духовну аморальність суспільства тієї доби, так як воно мусило в свою чергу виступати духовним лідером та наставником народу, «освітлювати» релігію християнства та допомагати людям у осмисленні гріховності свого життя і сприяти відкриттю для людини «ворот вічності», а не піклуватись про свою матеріалістичну красу та велич.

УДК 091

СТОРОЖУК Світлана Володимирівна, д - р. філос. наук, доцент
ДМИТРІЮК Тетяна, студентка 2 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНИХ ПОГЛЯДІВ ДЖОНА ЛОККА

Соціально – політичні погляди Дж. Локка знаходяться під впливом його способу мислення, тобто методу ведення висновків, який розглядається ним в «Досвіді про людський розум». Мислитель вважав, що людський розум виступає при народженні є чистою дошкою, на якій можна писати (*tabula rasa*). Він був глибоким мислителем, а від інших мислителів Дж. Локк відрізнявся тим, доки всі займалися пізнанням світу, то він досліджував людський розум, основна його праця так і називається «дослідження людського розуміння».

Дж. Локк був прихильником конституційної монархії і теорії суспільного договору; він першим запропонував принцип поділу влади: на законодавчу, виконавчу і судову; розробляв ідеї демократичної революції, Дж. Локк вважав правомірним і необхідним повстання народу проти тиранічної влади, посягає на природні права і свободу народу; держава створена для гарантії природних прав і законів.

Серед політичних робіт Дж. Локка засадничою є «Два трактати про управління державою», де він обґрунтовує своє розуміння суспільного устрою. Значну роль зіграли і його «Листи про терпимість», які були безпосередньою

реакцією на політичну ситуацію в Англії. Драматичний розвиток громадської і політичної ситуації, свідком якої був Дж. Локк, викликає у нього, природно, й інтенсивний інтерес до політики. Дж. Локк є сенсуалістом, тому він виступав проти раціоналізму Р. Декарта, Г. Лейбніца. Знаменита його теза «Нема нічого в розумі, чого раніше не було і відчуттях», говорить про те, що існує тільки те, що є в наших відчуттях, як стверджував сам Дж. Локк. Слід зазначити, що Дж. Локк зіграв видатну роль в розвитку політичних концепцій 17 століття, залишивши нащадкам достатньо повно розроблену систему ідей, які лягли в основу сучасної політики.

УДК 091

СТОРОЖУК Світлана Володимирівна, *д - р. філос. наук, доцент*
ТКАЧЕНКО Тетяна, *студентка 2 курсу*

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

КОНЦЕПЦІЯ «ЗІТКНЕННЯ ЦИВІЛІЗАЦІЙ» С. ХАНТІНГТОНА

Проблема кризи є однією із загальних та провідних тем сучасної філософської й культурологічної думки. На рубежі ХХ – ХХІ століть, в умовах зростаючих взаємозв'язків між країнами та взаємозалежності їх в цілому світі, європейська цивілізація зіткнулася з безліччю проблем, які вимагали осмислення: економічна нестабільність, розгубленість і відчай перед лицем суспільних катастроф, занепад традиційних цінностей тощо. Як правило, розглядалася, в основному, екологічна проблематика, а не соціокультурна. «Конфлікт цивілізацій як вирішальний чинник світового розвитку в ХХІ столітті» аналізує концепція «Зіткнення цивілізацій» С. Хантінгтона.

Концепція С. Хантінгтона є не просто науковим дослідженням, яке описує сучасну загальноцивілізаційну структуру, з надто складними й специфічними відносинами між регіонами, а й геостратегічний проект, що прогнозує і, в певному сенсі, готує найближчу перспективу загальносвітового розвитку для кожного з суб'єктів планетарної геополітичної взаємодії. Вона є виходом на більш високий теоретичний рівень, оскільки вона описує міжцивілізаційні взаємодії.

Але чому неминуче зіткнення цивілізацій? По-перше, тому що відмінності між цивілізаціями не просто реальні, але найбільш суттєві. По-друге, тому, що «світ стає все більш тісним». По-третє, "процеси економічної модернізації" і соціальних змін у всьому світі розмивають традиційну ідентифікацію людей з місцем проживання, одночасно слабшає і роль нації - держави як джерела ідентифікації. По-четверте, тому що "культурні особливості та відмінності менш схильні до змін, ніж економічні і політичні, і внаслідок цього їх складніше вирішити або звести до компромісу".

У своїй праці гарвардський професор писав, що в світі, що народжується, основним джерелом конфліктів буде вже не ідеологія і не економіка. Найважливіші кордони, що розділяють людство, і переважні джерела конфліктів будуть визначатися культурою. Нація – це держава, що залишається

головною дійовою особою в міжнародних справах, але найбільш значущі конфлікти глобальної політики будуть розгортатися між націями і групами, що належать до різних цивілізацій. Зіткнення цивілізацій стане домінуючим чинником світової політики. Лінії розлому між цивілізаціями - це і є лінії майбутніх фронтів. Основним зіткненням цивілізацій на глобальному рівні С.Хантінгтон вважає "конфлікт між Заходом і конфуціансько-ісламськими державами".

Теорія зіткнення цивілізацій пропонує правильний теоретичний орієнтир – обґрунтовує наявність суперечностей між різними країнами і регіонами їх приналежністю до різних соціокультурних світів. Разом з тим, подібний підхід, втілений у глобалістських проектах, залишає відкритим питання про глибинні підвалини загальної кризи техногенної цивілізації.

Отже, виходячи з вищесказаного, можна стверджувати, що теорія зіткнення цивілізацій дає правильний теоретичний орієнтир. Однак, враховуючи специфіку геополітичних реалій сучасності, пов'язаних із глобалізаційними процесами, концепція С. Хантінгтона, разом з глобалістськими проектами, залишає не до кінця вирішеною проблему.

СТОРОЖУК Світлана Володимирівна, д - р. філос. наук, доцент
ДОЛІД Світлана, студентка 2 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ПРОБЛЕМА СОФІЇ У МЕТАФІЗИЦІ Ю. ЕВОЛИ

Стать – це найбільша таємниця, захована в глибинах людини, і тому пізнати її природу прямо, без жодних зусиль, пошуків і таємних знань, просто неможливо і нереально. В книзі «Метафізика статі», Юліус Евола осмислив цю проблему у світлі вчення Традиції, її езотеричних й ініціаційних аспектів. Адже, як показує мислитель, серед основних ознак традиційного світу – усвідомлення початкової протилежності, полярності статей. Серед безлічі міфологічних фігур богів і богинь чітко простежується природа вічно чоловічого і вічно жіночого, породження чого і є поділ людей на дві статі.

Цей погляд, найбільш повно виражений у вченнях тантричних і сахаїчних шкіл, передбачає присутність в розподілі на чоловіків і жінок строго онтологічних начал, виражених як Шива і Шакті або, в міфології, як Крішна і Радха.

Торкаючись походження життя, Аристотель писав: «Чоловіче – форма, жіноче – матерія. Остання, як і жінка, пасивна, в той час як чоловіче начало активне». Цю полярність можна простежити у всіх концепціях грецької філософії, в її ідеях. «Природа» у греків зовсім не те, що в сьогоденному матеріалізмі; без сумніву, можна ототожнити її саме з жіночим началом.

Для жіночого начала є ще символ – Вода. У неї багато символів: насамперед недиференційоване життя, попередня форма, що не знайшла цю форму; далі – все, що тече, струмує, все наполегливе й мінливе, і, нарешті, це

принцип народження у світі, іменованому древніми підмісячним; вода – початок усілякого родючого і росту, що відбувається на землі.

В далекосхідній традиції метафізична діада найбільш повно виражена у формі пари yang-yin, де yin – земне, пасивне, негативне жіноче.

В індо-арійській традиції у кожного «бога» – тобто у кожного трансцендентного принципу – є своя «дружина», звана терміном «шакті», що означає також «могутність».

У християнстві – релігії, що увібрала в себе мотиви дуже різних традицій – риси «Духу» не цілком ясно визначені. В цілому Він не носить риси «жіночого», подібно Святій Діві або ж «Духу Божу нашашуся верху води» в Старому заповіті (по-давньоєврейську і арамейськи «дух» – жіночого роду). Але в християнському гностицизмі, що найбільш явно виражено в «Євангелії від Євреїв», Христос каже: «Мати Моя, Дух Святий».

Божественна дружина в гностицизмі – безсумнівно, насамперед Софія, яка виступає під різними особами та іменами, часто ототожнюється з Самим Святим Духом, у різних своїх проявах вона є Універсальна Мати, Мати Живих, Мати Сяюча, Вища Держава, «Ліва Рука» (на додаток до Христа, її чоловікові і «правій руці»), Найсолодша, Світове Лоно, Діва, Дружина, Хранительниця скоєних таємниць, Свята Голубко Духа, Небесна Мати, Втрачена, Олена (тобто Селена, Місяць); все це як би імена Світової Душі, жіночого аспекту Логосу.

У єгипетських зображеннях божественні жінки дарують цареві лотос, символ нового народження, і «ключ життя». Північні валькірії, як і іранські фраварті, були образами трансцендентних рівнів самих воїнів, силами їхні долі та їх перемоги. Римська традиція знала Venus Victrix (Венеру перемагати), що вважається «праматір'ю» імперського роду (Venus Genitrix – Венера Прародителька). Кельтська ж традиція повідомляє про надприродні жінках, які відводять героїв на таємничий острів, щоб своєю любов'ю зробити їх безсмертними. Єва, згідно етимології, означає «життя», «живе». Широко поширений символізм робить «жінку» образом життєдайної і перетворюючої сили, завдяки якій може здійснитися подолання суто людського стану.

УДК 091

СТОРОЖУК Світлана Володимирівна, д - р. філос. наук, доцент
ГРИБЕНКО Дар'я, студентка 2 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ПРОБЛЕМА ОСОБИСТОГО СПАСІННЯ У ФІЛОСОФСЬКІЙ СПАДЩИНІ Е.ФРОММА

Напевно кожен неодноразово замислювався над сенсом життя. Ми маємо власні пріоритети і відповідно до них вбачаємо сенс життя. Про що б не задумувалося б людство – в центрі всіх міркувань стоїть людина, як ключовий елемент всієї сутності буття. Людське життя не вічне, і це є рушійною силою особистого спасіння.

Однією із її складових, особистого спасіння, як зазначав Е. Фромм, є праця, не як примусова діяльність для того, щоб позбутися самотності, а як творчість, і саме в акті творення людина єднається із природою: «при всякій спонтанній діяльності індивід зливається зі світом. Але його особистість не лише зберігається, а стає сильнішою. Так як особистість сильна постільки, постільки вона є діяльною... Важливою є власне діяльність, а не її результат». Більш важливою і, по-суті, головною складовою спонтанної активності є любов, яка повинна бути добровільним союзом однієї людини з іншою, зі збереженням при цьому власної особистості: «любов виростає із прагнення подолати відокремленість і веде до єднання, але не знищує індивідуальність». Саме вона служить критерієм буття як способу життєдіяльності. Любов, за Е. Фроммом, – це перш за все не ставлення до конкретного об'єкта, а певна життєва позиція індивіда, структура характеру, що визначає його зв'язок зі світом, і між різними видами любові немає принципових відмінностей у виборі предмета. В процесі оволодіння мистецтвом любові відбувається зміна структури характеру людини, в результаті чого повага до життя, почуття ідентичності, зацікавленість у єднанні зі світом стають пріоритетними, сприяючи переходу до гуманістичного духу, а любов – це єдина розумна і повна відповідь на проблему людського існування, і тоді будь-яке суспільство, що виключає любов, несе в собі протиріччя. Зазначимо, що філософ розрізняв певні типи любові, такі як любов братська, материнська, еротична, любов до себе і любов до Бога, які є важливими для повноцінного розвитку і життя особистості. Реалізуючи себе через працю та любов (спонтанну активність), людина єднається із навколишнім світом і долає самотність, відчуженість. Ставши частиною єдиного цілого, індивід «займає своє законне місце у цьому світі, і тому у індивіда зникають сумніви щодо нього самого та сенсу життя».

На основі вище сказаного можна зробити висновок, що особисте спасіння людини Е. Фромм вбачає в любові, тобто в повній осяжності її виявлення, яка є сутністю людського існування, а також в активній діяльності людини, що є основою життя.

УДК 338.432:637.5(477)

СТОРОЖУК Світлана Володимирівна, д - р. філос. наук, доцент
ЛИТВІНЕНКО Аліна, студентка 2 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ФІЛОСОФІЯ ЛЮБОВІ Е. ФРОММА

Питання любові завжди цікавило людину, на мою думку, це єдина річ яку переживають практично всі люди, котру не вивчиш, не прочитаєш у книжці, до котрої неможна доторкнутися. Любов у кожного різна, і кожний по різному її сприймає і відчуває. Цікавими в даному контексті є роздуми Е. Фромма, який підходить до любові, як активності та допомоги, а не захоплення, і аргументує

це тим, що любов у першу чергу означає давати, а не брати. Зі слів автора: «Не той багатий, хто має багато, а той, хто багато віддає».

На думку, Е. Фромма, перший і дуже серйозний крок, який необхідно зробити, повинен привести людину до усвідомлення любові як мистецтва, причому такого мистецтва, яке можна порівняти з мистецтвом жити. Якщо людина прагне навчитися любити, то вона має хотіти навчитися цього як іншого будь якого мистецтва.

Проблема любові для переважної більшості людей полягає в тому, щоб її любили, а не в тому, щоб самому любити, навчитися любити. Але незважаючи на таке розуміння проблеми любові, всупереч спразі любові, глибоко вкоріненою в людині, майже все інше в нашому житті прийнято вважати чи не важливішим, ніж любов. Ми прагнемо до успіху, престижу, грошей і влади. І саме щоб навчитися досягненню цих цілей, ми витрачаємо майже всю свою енергію, і майже ніякої енергії не вживається на навчання мистецтву любові.

Е. Фромм пише про те, що кохання не обов'язково розуміти як відношення тільки до одної, певної людини. Любов, за Е. Фроммом, – «це установка; орієнтація характеру, яка задає ставлення людини до світу взагалі, а не лише до одного об'єкта «кохання». Якщо я дійсно люблю якусь людину, то я люблю і всіх людей, я люблю весь світ і люблю життя.

«Основою майбутнього суспільства може бути лише людина, здатна інтегрувати в собі любов до людей і готовність відмовитися від усіх форм володіння заради справжнього буття, що розуміється як здатність жити без ідолопоклонства і завжди бути уважним до людей, потреба дарувати людям свою любов і солідарність, а також відчувати тепло і співчуття свого оточення; віра у власні сили, прагнення пізнати самого себе, в тому числі і сферу свого несвідомого; вміння відчувати свою єдність з усім живим на Землі, тобто підпорядкувати собі природу силу, бажання, замість руйнування, запропонувати їй взаємодопомогу і співробітництво».

Правильно, пише Е. Фромм, що наша сучасна культура і суспільство припускають достойними витрати енергії на вивчення тільки тих речей, з допомогою яких можна здобути фінанси або визнання, а любов, котра користі матеріальної не приносить в теперішньому світі є «примхою».

Отже головне, що в своїй книзі хотів виділити Е. Фромм, це такий собі парадокс, а саме бажання людини любити, не вміючи цього, бажання людини бути коханою, хоча сама ж вона не може давати любов вибираючи замість коханням інші, більш важливі, на її думку, матеріальні, цінності. Це є феноменом самого визначення «любов». Е. Фромм висвітлює її як щось неосяжне, щось велике і чисте, те чого людина не зможе досягнути до кінця ніколи, те до чого потрібно прагнути всією душею.

ОСМИСЛЕННЯ ФЕНОМЕНУ ВЛАДИ

Люди споконвіку обирали собі правителів. Але, чи завжди влада була однаковою і від чого залежить характер влади?

У первісному суспільстві керувати собою люди довіряли найдосвідченішим. Старійшини і вождь не претендували на привілеї, їх влада базувалась виключно на особистому авторитеті та сприймалася як похідна від влади колективу. Влада, т. ч., не була відокремлена від людей, не було пануючих і підвладних осіб. Ті, хто правив, самі брали участь у втіленні своїх рішень нарівні з іншими.

Характер влади змінюється з появою держави, яка закріплює розподіл суспільства на класи. В цьому процесі виділяється окрема група людей, які відокремлюються від суспільства. Ця окрема група називається публічною владою. Вона виникає при завершенні розпаду влади родового ладу. Обидві концепції походження держави: 1) внаслідок завоювання одним народом іншого, коли армія необхідна для підтримки порядку, та 2) коли армія виникає зсередини, для захисту територій внаслідок розростання – підтверджують цю думку. Спільним для обох концепцій є утворення окремої групи озброєних людей, які нічим іншим крім війни не займаються - що спричиняє появу організованого насильства. Це нововведення остаточно підірвало родовий устрій. Воно створило публічну владу, яка вже не співпадала з сукупністю озброєного народу: зброю тепер мала лише особлива верства.

З іншого боку цей процес супроводжується утворенням приватної власності, на відміну від суспільної власності роду або племені. Для Античності публічна влада організовувала класове насилля проти рабів, які були основним видом приватної власності. У римській державі публічна влада зосереджувалася в руках військовозобов'язаних громадян і була направлена не тільки проти рабів, як у Давній Греції, але і проти так званих пролетаріїв, відсторонених від військової служби і позбавлених озброєння. Аналізуючи державний устрій кельтів і німців, можна дійти до висновку, що існувала така ж організація управління, як та, котра отримала розвиток у греків героїчної епохи і у римлян епохи так званих царів. Але вона розвинулась у інший вид публічної влади, яка стала характерною для Середньовіччя. Тут пригнічуються селяни, які прикріплені до землі, оскільки основним видом приватної власності при феодализмі була земля.

Розвиток товарно-грошових (ринкових відносин), спричинив появу нового виду приватної власності – машинного виробництва, що відбилося на всіх сферах людського буття, охопило всі групи населення. Тому відбуваються буржуазні революції, які породжують новий тип влади. У буржуазній державі відбувся насамперед поділ влади на законодавчу, виконавчу і федеративну чи союзну. Така держава прагне до демократії, але класові суперечності в ній не

зникають, отже не зникає організоване насильство, просто змінюється його форма. До влади потрапляли ті люди, що найкраще із задачами класового приборкування.

Ця ж система і дійшла до наших часів. Зокрема вона існує і в нашій країні. Тільки представники, так званої політичної еліти можуть бути обраними у владу. Теж саме ми спостерігаємо в інших країнах СНД. Бо у Європі немає вже такого поділу на класи, тобто класові суперечності там слабші. Тому Європі до влади можуть прийти звичайні люди, зокрема з середнього класу. Відповідно, якщо класові суперечки сильніші, то і влада може бути як у Римі або Афінах. Публічна влада може існувати в тільки в такому суспільному інституті, як держава. А держава може існувати виключно, коли є поділ на класи. Якщо не буде вистачати одного класу, то не буде і держави. Тому влада мусить забезпечувати інтереси найвищого класу. Саме публічна влада є гарантом дотримання законів. Це створює порядок, тобто дає можливість їй існувати. Але, якщо задуматися, то ми бачимо, що політична влада подекуди не найкращим чином втручається в життя її громадян. Тому проти неї часто повстають. Проте це ніколи не матиме успіху, якщо не розуміти класову природу публічної влади.

САМАРСКИЙ Андрей Юрьевич, канд. филос. наук, доцент
БОЛЬБОТЕНКО Анна, студентка 2 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ОБЕСПЕЧЕНИЕ ВСЕХ ЛЮДЕЙ БАЗОВОЙ НЕОБХОДИМОСТЬЮ – СЧАСТЬЕМ

Счастье бывает разное. Для кого-то это любимая работа, для кого-то своя семья и куча деток в доме, или здоровье, или простая прогулка по парку – это уже источник счастья. Только постаёт вопрос у кого попросить это счастье? Где именно его взять? Кто сумеет обеспечить нас им полноценно и ежедневно?

Чтобы что-то понять и принять во всей полноте, надо точно определить понятие этого явления. Наверное, каждый человек на планете хочет обрести счастье, но далеко не каждый может однозначно определить это чувство для себя. Определение счастья для каждого человека разное. Так же оно зависит от множества внешних факторов, которые влияют в той или иной момент на человека. Например, Мохандас Карамчанд Ганди (политический деятель и философ) говорил: «Я буду считать себя счастливым только тогда, когда буду видеть Творца в каждом своем поступке». Он видел свое счастье в помощи другим, как это и представляла его религия, Ганди считал, что быть милосердным и великодушным, как его Творец – это и есть быть полностью счастливым. Но такое значение авторитетно точно не для всех и поэтому счастье – это универсальная необходимость человека чувствовать себя самым лучшим, хорошо, комфортно, в «своей тарелке» и т. п.

Люди всегда стремились, стремятся и будут стремиться к счастью, ведь эта потребность заложена у нас уже на базовом уровне еще с раннего детства.

Человечество с ходом развития все больше и больше хочет познать это загадочное чувство. И только в 1776 г. люди сумели закрепить свою необходимость в счастье законодательно. Текст декларации независимости США гласит, что: «Мы исходим из той самоочевидной истины, что все люди созданы равными и наделены их Творцом определенными неотчуждаемыми правами, к числу которых относятся жизнь, свобода и стремление к счастью» [2, с.25]. Впервые право на счастье было выведенное и приравненное к праву на жизнь. Это дало прорыв в понимании необходимости счастья для каждого человека в независимости от его происхождения, пола и проч.

В хорошем развивающемся государстве обеспечение всех людей счастьем должно быть одним из основных заданий его деятельности. Почему-то люди ставят себе за цель всей жизни обрести счастье и действуют в одиночку, полагаясь в общем лишь на свои силы, а не правительства или помощь со стороны других. Возможно, что именно в этом и заключается их крах.

Нужно создать общественные условия, которые дадут реальную возможность каждому человеку испытывать счастье. Для этого на сегодняшний день уже существуют масса «фондов счастья» в разных странах мира, их организуют люди, что уже познали свое счастье и хотят подарить его другим или помочь обрести его. Эти фонды ищут спонсоров, меценатов, которые финансируют реализацию счастья для определенных категорий населения, в основном это дети, инвалиды или обездоленные люди. В итоге они помогают только тем, кто на данный момент не может по какой-то причине сам реализовать свое право на стремление к счастью. Организаторы этих фондов подтверждают простой и точный факт, что воистину счастлив тот, кто дает, а не принимает.

Таким образом, из своего выше сказанного можно уверенно утверждать, что счастье – это та вершина, которую может постичь каждый вне зависимости от того будет ли ему помогать государство или равнодушные люди. Человек сам в ответе за свое определение и постижение индивидуального счастья.

САМАРСЬКИЙ Андрій Юрійович, канд. філос. наук, доцент
БОСКО Марія, студентка 2 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ПСИХОФІЗИОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА ДЕКАРТА

Психофізіологічна проблема-це проблема, яка повстає між психічними і фізіологічними процесами. Це питання почав розглядати Р Декарт, оскільки виникла проблема у співвідношенні «души» і «тіла».

Почну з того, яка саме проблема була поставлена у Декарта. Він її формулював, так що ніби неможливо поєднати душу і фізичні управління в людині. Тобто як я зрозуміла, не можна поєднувати духовне і фізичне в одне ціле. Суть проблеми полягала у тому, як треба розглядати «тіло» і «душу»: як окремі незалежні субстанції(принцип психофізіологічного паралелізму) чи

розглядати їх взаємодію між собою(тіло як носій інформації для душі, а душа, в свою чергу, впливає на тіло) .

Для підтвердження цієї гіпотези Декарт припустив, що в мозку людини є спеціальний орган-шишковидная залоза-вона як посередник між душею і тілом. Вплив зовнішнього світу по нервовим імпульсам передає нашій душі інформацію або ,навіпаки, душа робить виклик світу через рефлекси нашого тіла на нервові рецептори.

З часом Декар роз'єднав душу і тіло на окремі субстанції, які одна на одну не впливають. Це вчення набралось гостроти, оскільки у повсякденному житті все свідчило про певну взаємодію між ними .Дедалі більше розвивало цю ідею наука(точніше медицина) . Це можна довести прикладом впливу фізіологічних функцій на психологічні або навпаки (наприклад в результаті мозкової травми порушується процеси мислення мови тощо) або(токсичність нарко- і алкопрепаратів притупляє мислення).

Спіноза запропонував вирішення цієї психофізіологічної проблеми. На його думку тіло індивіда є об'єктом його душі.

На відміну як від однієї, так і від іншої з цих спроб вирішити психофізичну проблему в плані тільки однією з двох залежностей, дійсне її здатність вимагає включення обох. Перша- зв'язок психіки та її субстрату розкривається як відношення будови і функції. Вона визначається положенням про єдність і взаємозв'язку будови та функції. Друга зв'язок - це зв'язок свідомості як відображення, як знання, з об'єктом, який в ньому відбивається.

Роблячи висновок ,з прочитаного я думаю ,що Спіноза мав на увазі те, що ніби душа є продовженням тіла за його межами(воно ніби залежить від фізіологічних факторів і одночасно ні) ,звісно, він допускав, що нематеріальне не може породжувати матеріальне, але взаємодія психологічних і фізіологічних процесів допомагає індивіду пізнати навколишній світ .

Як на мене,на цю проблему кожен може дивитись з різних сторін і по різному доводити свою думку. Мені здається, що Декарт трохи перебільшував кажучи, що думка і буття не можуть взагалі стикатися один з одним, адже це абсурд, в них все одно є щось спільне, те, що могло б їх поєднати. Я не розумію чому Декарт, хоч і доходив до того, що між ними може бути якась точка дотику, але в то й же час різко розглядав її, як те що може їх розділяти. Він, ніби,майже доходив до істини і в останній момент вертався до початку.

А от Спіноза говорив, що проблема Декарта нерозв'язана тільки тому, що вона неправильно поставлена. Він навпаки поєднував душу і тіло в один комплекс, в одне єдине, яке назвав «мислячим тілом живого».

Я схиляюсь більше до погляду Спінози, адже саме він, на мою думку, правильно розглянув поєднання душі і тіла в чомусь третьому, що може залишитись безсуперечним. Навіть зараз, в наш час більшість мають представлення про людину, як про тіло в якого в середині є душа та яке здатне мислити, і переконані, що ніяк по іншому бути не може. Багатьма вченими доводиться, що саме у нас, у людей є душа, яка може впливати на тіло і навпаки, як один єдиний механізм.

На завершення хочу сказати, що, може, просто філософія Спінози для мене є доступнішою і легшою за інших філософів, але його вирішення цієї проблеми як на мене дуже правильне.

САМАРСЬКИЙ Андрій Юрійович, канд. філос. наук, доцент
ГАНКЕВИЧ Влас, студент 2 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ПРО СУСПІЛЬНІ УМОВИ РОЗВИТКУ МИСЛЕННЯ

За тисячоліття людської історії, видатні філософи, мудреці, просто широкомислячі люди, задавали собі подібне питання у багатьох варіаціях. Десь таких людей звали шаманами, десь священниками, десь жрецьми. Це були чоловіки й жінки, чий життєвий досвід не заперечувався майже ніким, й чие знання вважалося єдино вірним.

Звісно що, з розвитком освіти й духовного рівня пересічної людини, з'являється більше подібних осіб, які починають шукати свої шляхи до істинної відповіді на це питання: “звідки береться розум?”.

Розумні люди нерідко ставлять питання. Як собі, так і іншим. Відповіді на питання - це один із найпростіших для розуміння, а отже й один з найефективніших методів пізнання, а отже й способів загальнолюдського духовного зросту. Окрім вищеназваного, існує багато інших, складніших питань, що їх людство й досі, багато тисячоліть, ставить собі. Для прикладу можна назвати найвідоміші, адже вони не є основною темою цього есе: “*В чому сенс життя*”, “*Чи є хтось вищий за нас*”, “*Чи ми єдинні у Всесвіті?*” й багато інших. Всі вони заслуговують уваги, але я хочу сконцентрувати увагу читача на найпершому, що я його назвав на початку.

Я думаю, що багатьом сучасним людям цікаво, чому вони розумні. Не в тому значенні слова “розумні”, що вони здатні думати “швидше” чи “краще” за інших людей, а в тому значенні, що вони взагалі *думають, аналізують, свідомо себе контролюють*. Коротше кажучи: чому вони “розвинутіші” за тварин?

Погодьтеся, що питання не зовсім просте. Хтось може одразу ж сказати:

- *Це все еволюція. Щоб вижити, давнім людям довелося думати, й бути вигадливими, адже фізично вони були слабшими за тварин, а одже й не могли змагатися з ними силою, лише розумом.*

В цьому є сенс, я згоден, але це питання, що його було задано, є трохи глибшим аніж здається на перший погляд. *Звідки береться розум у сучасної, розвиненої людини? Від чого залежить, буде людина розумною, здравомислячою, чи дикою наче звір?*

Тут я собі уявляю таку відповідь пересічної людини:

- *Це все наш мозок. Ми думаємо ним, а наші здібності до свідомого осмислення своїх дій і всього, що нас оточує, прийшло до нас у спадок, через ДНК.*

І знову я можу погодитись, все так. Але ж особа, яка з народження не контактує з іншими людьми, не застосовуватиме цих “вроджених здібностей”. Вона буде

вести себе як справжнісінький звір, і прикладів у нас достатньо, варто лиш згадати усі ситуації, що освітлювалися на телебаченні, пов'язані з дітьми-Мауглі. А якщо вона вестиме себе як звір, то логічно буде сказати, що розум в неї з “вроджених здібностей” чи то “ДНК” не взявся, а отже й не береться звідти в інших людей.

- *Значить розум в людини береться...від інших людей?*

Це вже ближче до істини. Але на мою думку й це не зовсім так. розглянемо таких само, як і ми, людей, що живуть у суспільстві, оточених соціумом, але які мають деяку особливість: вони сліпі й глухі від народження! Вони можуть рости поряд з звичайними дітьми, але розум в них від цього не з'являється, бо вони просто не чують і не бачать нічого, що нас оточує.

Якщо проводити аналогію, то звичайна здорова людина існує в умовному просторі, що можна порівняти з атмосферою нашої планети, вона має свої обмеження, але цих меж ми не відчуваємо. Можна сказати, що ми живиме під відкритим небом.

Ті ж люди, про яких я сказав вище існують в умовному просторі, що можна порівняти з труною. Єдиний їх зв'язок з оточуючим світом - це стук по кришці цієї труни (дотик - єдине об'єктивне відчуття, що в них залишилося, для аналізу оточуючого світу).

Сліпі й одночасно глухі люди, без правильного догляду ніколи не “знайдуть розуму”. Лише спілкуючись з ними через дотик, донісши до них значення базових понять, можна зтверджувати, що вони думають й “розуміють”.

Роблячи висновки, я можу зтверджувати, що однозначної відповіді на питання “Звідки береться розум?” немає, або немає конкретно в мене. Виникає багато питань, що їх отримуєш ледь відповівши на попередні. Наприклад, ми дійшли висновку, що розум береться не від людей, він більше залежить від нашого сприйняття, яке ми використовуємо для дослідження навколишнього світу. Але ж діти-Мауглі мали всю повноту сприйняття, але не мали долучення до суспільства, й вирости утримавши при собі свідомість звіра.

САМАРСЬКИЙ Андрій Юрійович, канд. філос. наук, доцент
ГОНЧАРЕНКО Анна, студентка 2 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ СПІВВІДНОШЕННЯ СВОБОДИ ТА НЕОБХІДНОСТІ

Співвідношення історичної закономірності та свідомої діяльності людей треба розглядати в діалектичному взаємозв'язку, який розкривається в категоріях необхідності й свободи.

Необхідність - це те, що закономірно впливає з дії об'єктивних законів розвитку суспільства. Вона впливає на дії, вчинки людей, які, в подальшому, зворотно впливають (як позитивно, так і негативно) на цю необхідність, відкриваючи шляхи для розширення своєї свободи.

Свобода є продуктом історичного розвитку людства. Дії об'єктивних законів людина уникнути не може. Свобода не означає протиставлення суб'єкта цим законам або "звільнення" від них. Такий шлях до свободи є ілюзорним. Реальна свобода досягається шляхом пізнання і використання необхідності. Свобода людини, як підкреслював Ф.Енгельс, полягає не в уявній незалежності від законів природи і суспільства, а в пізнанні їх та вмінні використовувати у своїй діяльності.

Дослідженням філософських проблем свободи займалися такі видатні вчені-філософи: Спіноза, Гольбах, Фейєрбах, К. Маркс, І. Кант, Ж. П. Сартр, М. Бердяєв. Яскравим представником серед українських філософів, які досліджували тему свободи є Григорій Савович Сковорода.

За дослідженнями зазначених вчених можна прослідкувати розвиток та зміну розуміння свободи. Наприклад, Спіноза, Гольбах, Фейєрбах, К. Маркс вважали, що свобода – це самовизначення духа, свобода волі, здібність діяти у згоді з самим собою і не визначатися зовнішніми обставинами, а свобода особистості - це питання і про свободу волі, і про вибір, і про взаємозв'язок різних компонентів структури особистості: вольового, раціонального, ціннісного. Тривалий період панувала точка зору, що свобода є усвідомленою необхідністю. Концепція свободи особи Іммануїла Канта і досі в філософії має велике теоретичне і гуманістичне значення. Людина, за Кантом, не є тільки чуттєво-природна істота, а, по-перше, істота розумна, моральна. І як раз такій якості людини притаманна незалежність від визначальних причин світу зовнішньої необхідності. Ця незалежність і складає свободу людини. Іммануїл Кант розводить свободу і необхідність як суті різних рівнів буття, зараховує зовнішню необхідність тільки до світу явищ, а свободу людини - до речей самих по собі, і тим самим визнає два види причинності: зовнішню і вільну.

Оригінальну концепцію свободи волі особи створив один з найвідоміших представників екзистенціального напрямку в філософії Жан Поль Сартр. На його думку, суть людини - це задум, проект, майбутнє. Людина є тим, ким намагається бути, сама визначає своє майбутнє, проектує долю. Видатний філософ Микола Бердяєв є відомим теоретиком свободи людини. У центрі філософської концепції - особа в усій різноманітності її духовного життя. Особа розуміється філософом не як мала частина соціального цілого (держави, роду, соціальної групи), а як всесвіт-універсум, мікрокосм. Важливо, що особа не просто маленька копія величезного понадчуттєвого світу, а й абсолютна цінність світу. Усі його роздуми починаються і закінчуються поняттям «людина», а суть людини полягає не в загальному і родовому, а в індивідуальному. Особа має свій неповторний образ.

Тема свободи не є повністю дослідженою, ще є над чим працювати, адже відповідь на головне питання «Як стати вільною людиною?» ми так і не отримали. Але я впевнена, що потрібно розвивати себе різнобічно, вірити в себе, бути сильними і тоді ми, можливо, зрозуміємо, що ж таке бути по справжньому вільними.

ЛЮБОВЬ И ФИЛОСОФИЯ

Любовь является ведущей потребностью человека, одним из главных способувкоренения его в обществе. Сложность и важность любви обусловлены тем, что в ней сливаются в одно целое и физическое и духовное, индивидуальное и социальное, личное и общечеловеческое, понятное и необъяснимое. Нет такого развитого общества, и нет такого человека, который был бы не знаком с любовью. Более того, без любви не может формироваться моральный облик человека, не происходит нормального развития.

Любовь как высшее человеческое чувство – это часть жизни любого из нас. Ван Гог говорил: «Я – человек, и человек со страстями. Я не могу жить без любви...иначе я замерзну и превращусь в камень». Так говорил великий художник о любви к женщине.

Любовь наполнена социальным и нравственным содержанием, она становится образцом отношений между людьми. Только в любви и через любовь человек становится человеком. Без любви он неполноценное существо, лишенное подлинной жизни и глубины. Так К. Маркс писал своей жене: «Не любовь к фейербаховскому «человеку», к молешотовскому «обмену веществ», к пролетариату, а любовь к любимой, именно к тебе, делает человека снова человеком в полном смысле этого слова».

Но любовь нельзя сводить только к отношению между противоположными полами, мужчиной и женщиной. Любовью отмечена вся человеческая деятельность во всех ее проявлениях (любовь к труду, родине, удовольствиям и т.п.), более того, любовь может быть побудительницей этой деятельности, ее стимулом, источником энергии. Любовь к истине, к добру, к прекрасному, любовь к справедливости. Внутреннее единство всех этих видов любви очевидно: в каждом из них существенную роль играет социальная составляющая, вследствие чего эти чувства оказываются менее личностными и во многом являются выражением групповых чувств, объединяя людей в коллективе.

В философском учении Джордано Бруно наиболее ярко представлены сущность и значение любви в ренессансном представлении. «Любовь – это все, и она воздействует на все, и о ней можно говорить все, ей можно и все приписывать». Платон трактовал любовь как божественную силу, помогающую человеку преодолеть свое несовершенство, как помощницу на пути к нравственности и вечной красоте.

Следовательно, с вышепредставленного можно сказать, что любовь – это один из факторов, который обеспечивает развитие человека, тем самым влияя и на развитие общества, поскольку общество и есть совокупностью людей. Только с помощью любви человек становится человеком. Любовь делает мир добрее, она объединяет людей. В обществе, где царит любовь – присутствует гармония.

Любовь будет зарождаться,и развиваться только там, где все пропитано гуманностью и высоким уровнем человеческой культуры. Поэтому, только от каждого из нас зависит то, в какой среде мы будем жить, и к каким ценностям будем склоняться.

САМАРСЬКИЙ Андрій Юрійович, канд. філос. наук, доцент

СИНЮК Юлія, студентка 2 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ФІЛОСОФІЯ ТА МОЛОДЬ

У сучасному суспільстві досить актуальною постає тема впливу філософії на людину, а особливо на молодь, яка буде майбутнє, адже для розв'язання сучасної кризи людства і побудови безпечного щасливого майбутнього головною або ключовою наукою є філософія. З метою дослідження впливу філософії на сучасну молодь, потрібно розглянути та усвідомити ці питання через призму функцій філософії як науки.

Філософську науку можна зрівняти з паливом для ще не повністю розвинутого молодого мозку, для не повністю сформованого мислення молоді: «Філософія, і притому найсерйозніша і глибока, цілком може знайти собі місце саме в ряді природних радощів у реальному житті і стати такою ж нездоланною потребою для розуму, як є спорт, фізична культура для молодого, повного сил тіла. Духовною потребою».

Опановуючи філософію, людина відтворює певний погляд на світ, формує її ідеали. Саме філософія робить акцент на тому що людина не є тільки тіло у фізичному аспекті. А передусім людина є власне – розум, думка, свідомість, дух, душа. Григорій Савич Сковорода окреслив людину не як «зовнішню плоть», а як думку: «... не зовнішня плоть, але наша думка – то є головна наша людина. В ній ми містимся. Вона і є ми». Надаючи, таким чином, філософське обґрунтування для вдосконалення самої основи людини – її характеру. Тому, виховання характеру людини – це поле передусім філософської освіти.

На сьогоднішній день, наявна особлива замкнутість філософського знання в собі самому – помилка культури нинішнього покоління. «Саме характер «філософської освіти» і її діяльність чинять вирішальну (по відношенню до майбутнього) дію на усі сфери життя молоді, оскільки саме людина – міра усіх речей. Саме людина визначає цінність духовних і матеріальних благ. Від якості цих цінностей залежить якість майбутнього життя».

Впливає висновок, що філософія є частиною культури, надзвичайно великою потребою в житті молодого покоління і виконує важливі функції у розвитку сучасної молоді.

Дослідивши і усвідомивши вплив науки філософії, можна з впевненістю сказати, що саме вона повинна дати молоді духовно збагачену теорію і практику, а також ключі до розв'язання нинішньої духовної кризи людства.

САМАРСЬКИЙ Андрій Юрійович, канд. філос. наук, доцент
ФЕЩЕНКО Богдан, студент2 курсу
Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

СОЦІАЛЬНІ УМОВИ ДЛЯ ВИХОВАННЯ РОЗУМНИХ ЛЮДЕЙ

Розумна людина... Та що таке розум? Кого можна вважати розумним? Щоб дати відповіді на ці питання потрібно заглянути до сторінок історії, а саме до того моменту, коли людина вперше почала використовувати певні знаряддя праці для своєї діяльності. «Але до чого ж тут розум?» – скажете ви. – «Хіба первісні люди були розумними?» Ні, розумними в сучасному сенсі вони не були, але їхнє використання предметів праці стало фундаментом сучасної «розумової фортеці», яка постійно знаходиться у процесі будівництва.

«Розумова фортеця» - це сучасний стан розумової розвиненості людства, який дійшов до нас, в процесі постійного розвитку, ще від того часу, коли первісні люди почали робити перші кроки шляхом розумового розвитку, а саме – починали мислити. Якщо мислення відсутнє, то людину можна назвати твариною, оскільки інших відмінностей між ними немає.

Ми визначили першу умову для виховання розумної людини, це – навчити людину мислити. Але як це правильно зробити? Для того, щоб розвиток проходив належним чином, виховувати людину потрібно від її народження. Народна виховна практика виробила чітку систему цілеспрямованого впливу дорослих на розвиток активної розумової діяльності дітей. Вона бере під опіку кожну дитину, по суті, з моменту її народження. Як відомо пізнання навколишнього середовища починається з відчуттів та сприймання. Тому головне завдання розумового виховання на першому році життя дитини зводиться до піклування про нормальний розвиток відчуттів — зору, слуху, смаку, нюху й дотику. З перших місяців життя немовляти дорослі повинні прагнути викликати в нього різні зорові, слухові й дотикові враження, привертаючи увагу до яскравих іграшок, брязкалец, предметів, що рухаються.

Розумове виховання — процес тривалий і складний. Успіх його забезпечується багатьма чинниками, серед яких чільне місце займає живе спілкування. Розмова з дитиною викликає і розвиває голосові реакції, підтримує вимовляння нею спочатку окремих звуків, згодом складів і врешті решт – слів. З мовою приходить свідоме осягнення дійсності. Оволодіння мовою дає можливість дитині здобути знання про дійсність опосередковано, а не тільки шляхом безпосереднього сприймання предметів або явищ. Отже, другою умовою виховання є – навчити дитину володіти мовою, говорити і розуміти сказане.

Наступною умовою виховання буде залучення дитини до навколишнього світу через мову та різного роду заняття. Потрібно розвивати дитячий кругозір за допомогою пісень, казок, розповідей, раціональних відповідей на запитання «що?», «де?», «коли?» та обов'язково спілкування. Також залучати дитину до вирішення різноманітних завдань, у більшості випадків за допомогою ігор.

Після сприйняття різного роду інформації, у дитини почнуть з'являтися певні пріоритети та інтереси, тобто виникає зацікавленість у тому чи іншому занятті. Подальші дії виховання мають бути спрямовані на «правильне» навчання. «Правильне» навчання означає те, що вчити дитину потрібно різнобічно, але ні в якому разі не можна вимагати чи заставляти вчити напам'ять, інакше кажучи «зазубрювати». Тому що при вивченні певних, так званих, алгоритмів дій у дитини формуються шаблони вирішення певних завдань, що руйнують мислення, оскільки при вирішенні певної поставленої задачі вона не буде мислити самостійно. І тоді весь розвиток дитини буде проходити ніби по трамвайних рейках, де вона орієнтуватиметься лише в русі «прямо» і не розумітиме, що діється обабіч. Тому дитину потрібно залучати до самостійного вирішення проблем, що дасть змогу людині мислити самостійно, а отже – розумово розвиватися.

Отже, проаналізувавши вище наведене ми можемо зробити висновок, що виховання розумної людини починається від народження і опирається на розвиток її самостійного мислення, що дає змогу будувати нові рівні в «розумовій фортеці».

САМАРСКИЙ Андрей Юрьевич *канд. филол. наук, доцент*
ЦАРИННИК София, *студентка 2 курсу*

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ИНФОРМАЦИОННО-ТЕХНОЛОГИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ – ПРОГРЕСС ИЛИ ДЕГРАДАЦИЯ?

«Мы не можем ждать милостей от природы, взять их у нее — наша задача», - это высказывание Мичурина стало лейтмотивом истории 19 и особенно 20 века.

Произошло невероятное развитие технологий, которые сейчас позволяют человеку брать от природы всё, что он пожелает. Само же развитие человека мало изменилось – он не стал более духовным, культурным, милосердным. Как и раньше идут войны, люди убивают ради наживы. Но если раньше погибали сотни и тысячи, то 20 век ознаменовался войнами, в которых погибли десятки миллионов. Целые города были стёрты с лица земли. А уровень современных технологий позволяет уничтожить всю планету. Поэтому, пока не поздно, основной целью человечества должно стать формирование такого типа общества, где главным приоритетом будет нравственность, культура, справедливость и честь.

Как современные технологии могут помочь нам в создании такого общества? Один из вариантов предлагают представители трансгуманизма. С одной стороны, они стремятся улучшить умственные и физические возможности человека с целью устранения тех аспектов человеческого существования, которые считаются ими нежелательными — страданий, болезней, старения и даже смерти. Но не рассматривается нравственный аспект

проблемы. Более того, трансгуманисты стремятся к созданию искусственных существ, превосходящих человека. Т.е. они предлагают подстраиваться под технологии, в то время, как технологии должны служить человеческим потребностям.

Сейчас общество формирует индивидуалиста, бездумно потребляющего товары. Другой вариант заключается в том, чтобы технологии обеспечивали не индивидуальные потребности человека, а прежде всего, общественные условия. Например, мы часто сталкиваемся с проблемой, что талантливые люди, вместо того, чтобы развиваться, работают на нелюбимой работе для того, чтобы обеспечить свои физиологические потребности. Но на любое развитие человека нужны время и возможности. Во времена Античности, когда особенно интенсивно развивалось искусство, у людей было свободное время творить, мыслить, создавать красоту, развивать свои экстраординарные способности. И они делали это не из-за необходимости, а свободно – ведь человек, в отличие от животных, способен творить ради красоты. Произведения искусства, создавались не для рынка, а ради получения эстетического удовольствия. Это свидетельствует о том, что, если людей обеспечить всеми необходимыми жизненными средствами, то они будут работать просто ради удовольствия, красоты – просто потому, что деятельность – основа человеческой личности. Но тогда всю работу за них делали рабы, что не есть гуманно. Можем ли мы применить такой же поход сейчас, но используя технологии? Именно они могут освободить человека от необходимости работать для выживания и предоставить время для личного развития. Что же мешает это сделать?

Сейчас, в эпоху капитализма, от любой модернизации с помощью технологий выигрывает лишь малая часть людей. К примеру, вследствие автоматизации производства, многих увольняют. Выигрывают лишь собственники производства, которым нет дела до дальнейшей судьбы рабочих. Растёт сфера услуг, где люди тоже заняты малоинтересной и неразвивающей работой.

Но технологии не могут и не должны избавлять человека от деятельности. Например, в Европе и Америке, где выплачиваются пособия по безработице, есть семьи, в которых уже несколько поколений живут за их счёт. Человек в таких условиях становится иждивенцем, и ещё больше деградирует; в этих слоях общества процветают алкоголизм, преступность и другие язвы общества. Поэтому, прежде всего, полученные сверхприбыли общество должно взять под свой контроль, и направлять их на социальные нужды, но при этом создавать такие условия, где свободная деятельность станет первой жизненной необходимостью каждого человека. И вряд ли это получится без организации с помощью информационных технологий научно-обоснованного общественного производства.

САМАРСЬКИЙ Андрій Юрійович, канд. філос. наук, доцент
ШКІРИНЕЦЬ Анна, студентка 2 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ФІЛОСОФСЬКІ ПОГЛЯДИ ГРИГОРІЯ САВОВИЧА СКОВОРОДИ

Філософські ідеї Григорія Сковороди викликали значний інтерес у людей, що є представниками різних національностей, соціальних спільнот. Деякі дворянські та буржуазні вчені, вважали неправомірним те, що Сковороду називали філософом. На їх думку, Сковорода не мав своєї філософії, в якій би ставились і розв'язувались теоретичні проблеми. Але згодом заговорили про Сковороду як про філософа-мораліста.

Григорій Сковорода написав 18 творів, зробив 7 перекладів з латинської російською та українською мовами. До основних філософських творів належать: «Діалог про давній світ», «Дружня розмова про душевний світ», «Алфавіт світу», «Боротьба архістратика Михайла з сатаною» та ін. Саме в творах і висловлена філософська система. Основною проблемою філософії Сковороди є вчення про дві натури та три світи. Це перший основоположний принцип філософської системи Сковороди, спираючись на який можна стверджувати, що філософська позиція мислителя — об'єктивний ідеалізм.

«Дві натури – матерія і Бог (матерія і форма) утворюють три світи». Мислитель усю дійсність поділяв на три гармонійно взаємопов'язані світи: макрокосм; мікркосм; символічний світ (Біблія). Кожен зі світів складається з обох натур – видимої і невидимої. Найбільш повно ця концепція викладена у діалозі «Потоп зміїний». «Є ж три світи. Перший є всезагальний світ населений, де живе все народжене. Цей, складений із незліченних світ-світів, і є великий світ. Інші два часткові й малі світи. Перший – мікркосм, тобто світик, малий світ або людина. Другий світ символічний, тобто Біблія».

Філософ вивчав суть вчення про людину і виокремив що, ця суть полягає, по-перше, в ідеї внутрішньої людини. По-друге, в ідеї серця Людини. Серце в філософії визначається як сфера духовного життя людини. Тільки проникнувши в серце, пізнання може бути освоєним. Сковорода приділяв дуже багато уваги ідеї серця. Ось чому вчення часто називається філософією серця. По-третє, ідея усунення волі людини. Суть ідеї полягає в тому, що чисте серце зміцнюється в людині через боротьбу. По-четверте, ідея нерівної рівності. Сенса ідеї полягає в тому, що всі люди, як тіні істинної внутрішньої Людини, рівні перед Богом, але разом з тим вони всі різні.

Загалом філософія Сковороди полягає у тому, що людина і Бог є рівними. Це означає, що людина звільняється від зовнішніх характеристик, а лише набуває внутрішньої духовності.

Г. Сковорода наголошував: кожен має зробити вибір «спорідненої праці». Якщо цього нема, то людина відчуває душевну тугу від того, що обрала невідповідну для себе діяльність. Така праця є тяжкою. Бог створив потрібне легким, а непотрібне – важким. «Коли одібрати від неї (душі) працю, що для неї придатна, тоді її туга смертельна. Сумує та турбується, мов бджола,

зачинена в горниці, а сонячний промінь ясний, що оточує вікно, кличе на муки. Ця мука позбавляє душу здоров'я, розумного спокою, відбирає кураж та розслаблює її. Тоді ніщо її не задовольняє. Огидний і стан, і місце, де живе. Огидні сусіди, неприємні розваги, остогидлі розмови, неприємні хатні стіни та всі свої, ніч сумна, а день нудний...».

Філософія Г. С. Сковороди – це взірць існування філософії українського духу як динамічної, здатної до розвитку і постійного вдосконалення оригінальної системи поглядів, ідеалів, вірувань, надій, любові, честі, совісті, гідності й порядності; вона є своєрідним пошуком і визначенням українським народом свого місця в суспільно-історичному процесі, заклик до гуманізму, людяності.

САВИЦЬКА Інна Миколаївна, канд. філос. наук, доцент

СЕВАСТЬЯНОВА Надія, студентка 2 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

КОНФУЦІАНСТВО ЯК СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКЕ ВЧЕННЯ І РЕЛІГІЯ

Конфуціанство посідає виключно важливе місце в духовно-релігійному житті Китаю. Хоча за останні два століття ця релігія почала занепадати, це тісно пов'язано зі світовими війнами, урбанізацією та недружніми відносинами з Японією. Проте, конфуціанство поширене не тільки в Китаї, але і в Японії, Кореї та В'єтнамі. Конфуціанство склалося в період осьової доби, коли здійснювався перехід від міфологічного до філософського світогляду. Філософський світогляд розвивався за умов, коли індивіду дозволялося мати власну, особисту думку, що не властиво китайському менталітету. Конфуціанство отримало свою назву за ім'ям засновника – Кун Цзи (суч. версії - Конфуція (551-479 до н.е). Конфуцій народився і жив в епоху великих соціальних і політичних потрясінь, коли Китай перебував у тяжкій кризі. Конфуцій жив у бідній сім'ї, в якій було дев'ять дітей. У свої сімнадцять років юний Конфуцій змушений був обійняти посаду наглядача за пасовиськами, трьох шляхетних китайських родин. В 30 років він вже був суддею, а в 45 був "правою рукою" імператора Лу, і був завжди присутній на мирних переговорах. З невідомих причин, Конфуцій облишив свої обов'язки і почав викладати. Конфуцій твердив, що він не вчить нічому новому, а лише вчить дотримуватися давніх традицій, бо це єдине, що могло, на його думку, забезпечити порядок у сім'ї та державі. Своє вчення Конфуцій викладав усно. Власні твори не збереглися. У VI-V ст. до н.е. учні Конфуція записали вислови учителя в книзі "Лунь юй" (Бесіди і судження). У Китаї конфуціанство не вважається релігією, справді воно є більшою мірою етико-політичним вченням. Конфуціанство від початку негативно ставилося до різних форм містицизму, підкреслюючи, що перейматися треба земним, а не небесним. Якщо в більшості релігій присутнє поняття вищої духовної істоти - Бога, то в Китаї неможливо знайти поняття бога як такого, відсутня віра в божественне створення світу. Конфуціанство є

комплексом філософських, етичних та релігійних поглядів що ґрунтуються у розумінні моральної природи людини у світі та втілюються через життя родини, суспільства і держави. Система конфуціанських норм окреслюється комплексом термінів що відомі як "три заснови та п'ять чеснот"- (гуманність, вірність, справедливість, мудрість, ритуал). Центральним етичним поняттям конфуціанства було вчення про *жень* – людинолюбство. На думку Конфуція, кожна людина здатна знайти в собі етичні правила власного життя. У стосунках з ближніми головним має бути намагання не робити нікому того, чого не хочеться, щоб вчинили тобі. Істинність такої моральної вимоги Конфуцій обґрунтовує не посиланням на Бога чи Божу волю, а міркуваннями корисності для суспільства. Спадщиною минулої епохи у конфуціанстві стали культ Неба і культі предків. Небо конфуціанство розглядає і як частину природи, і як вищу духовну силу. Світ, за Конфуцієм, є упорядкованим, гармонійним, вічним началом. Завдання людини полягає в тому, щоб знайти своє місце у цій вічній гармонії. А це можливо лише внаслідок постійного прагнення до досконалості, гармонійних відносин з Космосом, наслідування ідеалам. У вченні Конфуція важливе місце посідає поняття *лі*, що можна перекласти як ритуал, правило, церемоніал. Конфуціанство вимагає неухильного дотримання *лі*, без якого неможлива держава. Вчення Конфуція опиралося на традиційну китайську культуру і на патріархальну релігію китайців.

Внаслідок економічного зростання та війни між царствами аристократія була відсторонена від управління державою.

СЕКЦІЯ

ФІЛОСОФІЯ НАУКИ, ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ, ЛОГІКА

УДК 101.1.001.76(075.8)

ГОРБАТЮК Тарас Віталійович, канд. філос. наук, доцент

БОРЩ Микола магістр 1 року навчання

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

СУЧАСНИЙ ВИТОК СПІРАЛІ НАУКОВОГО ПРОГРЕСУ

Наука, яка прогресує на інформаційному фундаменті, створюваному індустрією гіперкомп'ютерів, перетворюється на синергетичний симбіоз “Експеримент – Теорія – Гіперкомп'ютинг”, тобто на гіпернауку. Остання, підносячи планетарну цивілізацію на цей виток спіралі когнітивно-технологічного прогресу, перетворює її на цивілізацію суперіндустріальну, якій породжувана гіпернаукою індустрія нано-біо-гено-нейро-когно-інфо-комп'ютерно-мережєвих супертехнологій дає змогу розробляти мегапроекти перетворення не тільки неживої, а й живої і мислячої матерії. Завдяки цьому природа (в усій своїй тотальності) постає перед суперіндустріальною цивілізацією як грандіозний витвір креативної діяльності, як своєрідне “творіння мистецтва”, одержане за допомогою індустрії зазначених супертехнологій. Сьогодні практика застосування таких супертехнологій здійснює зухвали апгрейдинги не тільки фізичної природи, “дому буття землян”, психосоматики людей, а й біосоціальної природи людини. І саме ця практика перетворює ХХІ століття на добу все більш тотального людського контролю над живою матерією – контролю, котрий здійснюється за допомогою нанотехнологій, технологій гіперкомп'ютингу, глобальних Grid-мереж, біоінженерії, біоінформатики, наномедицини й численних “гібридних” технологій.

Отже, новий виток спіралі когнітивно-технологічного прогресу ставить суперіндустріальну цивілізацію перед найскладнішим комплексом таких глобальних проблем, як:

- оволодіння суб'ядерним світом, у якому лютують надвисокі енергії;
- дослідження світу темної енергії і темної матерії;
- збагнення таємниць людського геному;
- створення гіперкомп'ютерів з необмеженою обчислювальною продуктивністю;
- створення “Інтернету розумних речей”, “Всесвітньої обчислювальної мережі WWG (Grid)”;
- практична реалізація таких мегапроектів, як Нанотех, Біотех, Генотех, Наномед, Інфотех, Нейротех та ін.

Таким чином гіпернаука ХХІ століття нагадує собою гігантський вихор, який стрімко втягує в себе весь комплекс фундаментальних і прикладних дисциплін, котрі прогресують на базі технопарку гіперкомп'ютерів дедалі більшої потужності. Сьогодні неологізм “гіпернаука” – це своєрідний бренд не статичного стану науки, а лавиноподібного процесу. Набуваючи глобального

характеру, він обіцяє перетворити когнітивну практику використання гіперкомп'ютерів усе вищої екстремальної потужності у найважливіший чинник глобальних перетворень планетарного соціуму. Тому сучасний світ потребує філософсько-світоглядної інтерпретації прогресу сучасної науки, яка постає як складна динамічна система що охоплює всі сфери людської діяльності.

УДК 101.1.001.76(075.8)

ГОРБАТЮК Тарас Віталійович, канд. філос. наук, доцент
ЗАВАДСЬКА Марина, магістр I року навчання
Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

КОЛАЙДИНГ ХХІ СТОЛІТТЯ

Нинішнє сходження науки на новий виток розвитку ввергає постіндустріальну цивілізацію в гамлетівську ситуацію. Головне питання, яке на весь зріст постає перед нею, стане зрозумілим, якщо врахувати особливості тих фізичних процесів, які фізики-суб'ядерники відтворюють в експериментах на Великому Адронному Колайдері. Процеси, про які йде мова, в нашому Всесвіті повсюдно лютували 13,7 мільярда років тому. У нинішньому Всесвіті вони відповідають за такі події галактичного масштабу, як вибухи наднових зірок, вибухи нейтронних і кваркових зірок, надпотужні гама-сплески, виникнення космічних чорних дір та ін. Слава Богові, що сьогодні такі процеси відбуваються на відстанях у сотні тисяч світлових років від нашої Планети. Як би вони здійснювалися в безпосередній близькості від Землі, вона (з усією її флорою й фауною) перетворилася б на газопилову хмару.

Здавалося б, що, розуміючи все це, людство зробить усе від нього залежне, щоб заблокувати будь-які можливості штучного відтворення подібних галактичних процесів у лабораторіях Землі. Однак, всупереч цьому очікуванню, суперколайдери створюються саме для того, щоб штучно відтворювати згадані процеси в земних лабораторіях.

Не має особливої потреби доводити, що практика експериментування на все могутніших суперколайдерах проблематизує прийдешню долю землян: плановані на таких суперколайдерах дослідження речовини за щільності і температури, відповідних моменту народження Всесвіту, якщо вони "вислизнуть" з-під людського контролю, міститимуть у собі ненульовий ризик загибелі цивілізації. Звідси й гамлетівське питання доби здійснення стратегії колайдингу: чи повинна наша цивілізація, яка здійснює стратегію створення й використання усе могутніших суперколайдерів, готуватися до неминучості колайдерного колапсу? Або ж їй розумніше ігнорувати прогнозовані нині загрози колайдерного колапсу як надмірний заум інтелектуалів?

Позиція філософів науки щодо цього гамлетівського питання однаково іронічна як щодо позиції алармістів, що доводять страх потенційних суперколайдерних загроз до божевілля й параної, так і до позиції трансгуманістів, котрі відчувають ейфорію щодо приголомшливого прориву

вчених у світ надвисоких енергій. Філософи науки нагадують, що стратегія оволодіння сховищем надвисоких енергій суб'ядерного світу не є безпрецедентною. Дуже схожу стратегію фізики одного разу вже здійснили з величезними енергіями ядерних процесів, що відбуваються у надрах Сонця. Сьогодні ці енергії працюють на людство в ядерних реакторах атомних електростанцій, атомних криголамів, атомних підводних човнів. Віра в те, що подібному приборкуванню можна піддати й фізичні процеси у надрах нуклонів (протонів і нейтронів), спонукає фізиків-суб'ядерників споруджувати все більш могутні суперколайдери. Побудований на межі Швейцарії й Франції за участю провідних фізиків Європи Великий Адронний Колайдер не має аналогів у всій попередній історії.

Практика використання ВАК навряд чи “поставить на карту” долю нашої Планети з усією її флорою й фауною. Апокаліпсичні погрози таяться не в ньому, а в тій практиці взаємодії людства зі світом фантастично високих енергій, яку продовжать суперколайдери наступних поколінь. Проекти таких спадкоємців ВАК широко обговорюються в спільноті творців суб'ядерної фізики. З урахуванням цієї обставини неважко зрозуміти, чому увага сучасних філософів науки зосереджена не стільки на інженерних особливостях цього найпотужнішого нині суперколайдери, скільки на символізованій ним практиці взаємодії людства зі світом надвисоких енергій.

УДК 101.1.001.76(075.8)

ГОРБАТЮК Тарас Віталійович, канд. філос. наук, доцент

СКІДЧЕНКО Сергій, магістр I року навчання

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ГЕННА ІНЖЕНЕРІЯ – ЕКЗЕСТЕНЦІЙНІ ТРИВОГИ

Найважливіші галузі гіпернауки – молекулярна біологія, нейронауки, геноміка, протеоміка й інші прогресуючи на базі індустрії екстремального комп'ютингу, надають суб'єктові науково-технологічної діяльності нових ступенів свободи. Використовуючи їх, людина дістає реальну можливість перебудовувати всі рівні мегаструктури матерії – фізичний космос, біокосмос, соціокосмос, свою власну психосоматику й свою біогенетичну природу – не за завітами Бога-Творця, а так, як велять її розум, уява, мораль. Ініціатори таких стратегій віддають перевагу трансгуманістичній світоглядній орієнтації. Усі вони – прихильники того гуманізму, який подолав обмеженості новочасового гуманізму. Філософія, яку вони сповідують, виникла на хвилі ентузіазму, породженого серією сміливих зламів таких природних сховищ енергетичних, речовинних і інформаційних ресурсів, як атом, атомне ядро, молекула життя (ДНК) та ін.

Злами, про які йдеться, мають величезне екзистенціальне значення. Відкривши людині доступ не тільки до незліченних запасів стратегічних ресурсів, але й до фундаментальних першооснов світу живої матерії, вони кардинально змінили історичну еволюцію планетарного життя в усій її неозорій тотальності.

Утверджуючи верховною цінністю буття не Бога, а людину, філософія трансгуманізму провокує творців згаданих галузей гіпернауки здійснювати досить ризиковані проекти перетворення всього ландшафту буття живої матерії. А це означає, що ініціатори цієї стратегії тотального перетворення живої матерії вступають в ідейне протиборство з християнським дискурсом про світ життя й місце людини в ньому.

У дискурсі творців гіпернауки, котрі досліджують світ живих істот і становище Homo Sapiens'а в ньому, усі ці моральні заборони відкинуто. Прихильність ініціаторів клонінг-стратегії до світоглядних установок філософії трансгуманізму спонукає розглядати людину, яка стала творцем гіпернауки й індустрії інфо-комп'ютерно-мережєвих супертехнологій, суб'єктом, який (заради забезпечення людства стратегічними ресурсами) має повне право згідно зі своєю волею перетворювати всю біблійну флору й фауну.

Усвідомлення того, що прийдешні “генно-інженерійні апгрейдинги” флори й фауни нашої планети здатні перервати еволюцію соціального космосу, сьогодні турбує не тільки християн, чиє життя перебуває під владою біблійного символізму. Доля глибинних онтологічних змістів, що таяться в християнському символізмі, нині тривожить і тих інтелектуалів, які досить далекі від релігійного світорозуміння.

Доба гіпернауки додала до споконвічних загроз буттю землян, що виходять від далекого Космосу, нові загрози, котрі породжуються практикою реалізації, клонінг-стратегії, стратегії трансгенезу, стратегії апгрейдингу психосоматичної і соціокультурної природи людини. Домінуючи в добу супертехнологій, мораль трансгуманізму перетворила гени, хромосоми, молекули ДНК, стовбурні клітини й інші фундаментальні структури живих організмів на об'єкти вкрай ризикованих інженерійних маніпуляцій. Навіть утроби матерів тепер використовуються як “біофабрики”, що продукують “лікарських дітей”.

Отже, практика реалізації науково-технологічних мегастратегій, котрі породжуються гіпернаукою, ставить людство перед питанням, яке вже поставало перед ним на зорі християнської ери. Сьогодні це сакраментальне питання формулюється так: чи здатні інфо-комп'ютерно-мережєві революції, що трясуть нині всю сферу фундаментальних досліджень, урятувати наше “суспільство ризиків”, або ж увесь цей вихор революцій є лише механізмом, котрий запускає лавину соціотехнологічних процесів, здатних увертнути планетарний соціум в безодню хаосу.

УДК 101.1.001.76(075.8)

ГОРБАТЮК Тарас Віталійович, канд. філос. наук, доцент

ГУЛЬКО Олександр, магістр I року навчання

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

СУЧАСНИЙ СОЦІУМ – ЙОГО ЗАГРОЗИ

У добу молекулярно-біологічної революції, особливо після шквалу революцій у генно-інженерійних науках про людину, комплекс практик біовлади зазнає подальших змін. Американський соціальний філософ Ф. Фукуяма,

характеризуючи такий “матрикс біовлади” асоціює його з такими соціальними реаліями ХХ століття, як “агітпроп, трудові табори, перевиховання, фрейдизм, вироблення рефлексів у ранньому дитинстві, біхевіоризм”.

За часів М. Фуко практика соціальної влади свідомо не спиралася на наукові знання про нейросоматичну структуру або біохімічну основу мозку. Не використовувала вона й знання про генетичні джерела людської поведінки. Однак в умовах молекулярно-біологічної революції, яка стрімко розгортається, особливо після появи генно-інженерійних наук про людину, виникає реальна основа для небезпечного симбіозу політики й наук про спадкову інформацію, закодовану в людських генах. Такий симбіоз породжує усе могутніші гуманотехнології, тобто технології маніпулювання біосоціальною людською природою. У цей період *матрикс практик біовлади* поступово трансформується в павутину практик тотальної біовлади, яка стає всеохоплюючою тканиною дискурсивних практик влади суперіндустріального соціуму. Підносячись над світом живих організмів, вона здійснюється за допомогою усе могутніших генно-нейро-фармакологічних, комп’ютерно-мережевих, планетарно-медійних та інших супертехнологій. Сьогодні це грандіозне узагальнення фукіанського уявлення про біовладу – уже не літературно-художня фантазія. Це – могутній інструмент реальної практики створення й перетворення неозорого світу трансгенних живих істот. Саме така біовлада перетворює грандіозний “світ природних організмів” на своєрідне сховище стратегічних ресурсів суперіндустріального соціуму.

З урахуванням усього сказаного неважко зрозуміти, чому в ХХІ столітті соціальних філософів, футурологів, гуманітаріїв хвилює не стільки, скільки влада людини-творця супертехнологій над світом живого в усій його тотальності. Парадоксально, але прийдешня доля людського буття залежить не тільки від природи й генетичних механізмів спадковості, а й від того, якими знаннями про свій геном буде володіти людина, і, звичайно ж, від її морально-етичних рис. Від того, як саме наш сучасник розпорядиться знаннями про свій геном, як скористається набутою можливістю декодувати людську ДНК, реконструювати її за допомогою усе потужніших супертехнологій, тепер суттєво залежать особливості наукомісткого майбутнього.

Отже, прийдешній розвиток індустрії інжинірингів, клонінгів, сетлерингів здатен кардинально змінити природу біополітики й практику перетворення не тільки фенотипу людини, а й її генотипу в глобальному соціумі ризиків. Немає ніяких гарантій, що подібного роду зміни біополітики й практики перетворення людського геному з утилітарно-прагматичними цілями не призведуть до трагічних наслідків в еволюційній долі соціального космосу.

ДИГІТАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК З АСПЕКТІВ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Практика створення й використання дигітальних технологій текстотворення відіграє величезну роль у культурі сучасного суспільства. Її стрімкий прогрес суттєво підвищив комфортність наших маніпулювань інформацією. Крім усього іншого, він дає змогу безмежно збільшувати швидкість комп'ютерних машин, за допомогою котрих переробляються величезні масиви експериментальних даних, а також підвищувати якість роботи з такими масивами даних. Розширюючи можливості записування, відтворення й тиражування даних на найвищому рівні якості, дигітальні технології уможливають безперервне множення записуваної інформації, збільшення швидкості і якості їх трансляції, полегшують систематизацію, зберігання й пошук за єдиною базою даних.

Нинішній вибух дигітальних і комп'ютерних технологій – це кульмінація “Доби Числа”. Сьогодні будь-яка гуманітарна інформація (тобто будь-яке знання про психіку, інтелект, духовність людини), якщо вона закодована в числах, стає дигіталізованою (тобто репрезентованою в числах). За допомогою усе могутнішої індустрії технологій дигіталізації людство перетворює не тільки звичайну, але й спадкову інформацію, закодовану в генах, у свій найважливіший виробничий ресурс. Таку інформацію людина може обробляти технологічно, тобто за допомогою комп'ютерних машин, і використовувати її в будь-яких цілях.

Дигіталізація будь-якої інформації – це спосіб відчуження її від тих, хто її колись добув. Це – спосіб перетворення знань на інжиніринги, клонінги, комп'ютеринги, сетлеринги. Самі ж інжиніринги, клонінги, комп'ютеринги, сетлеринги – це воля творця супертехнологій, яка керує, маніпулює силами природи, спрямовує їх. Усе, підпорядковане цій волі, перетворюється на об'єкт “технологіфікації”, який функціонує за законами фізичних і соціальних машин, а не за законами становлення живих, розумних і духовних істот. Усе, що допускає технологіфікацію (ЗМІ, сфера освіти, сфера науки і т.д.), може бути перетворене в своєрідні “соціальні машини”. Використовуючи подібні “соціальні машини”, людина стає суб'єктом гігантської влади над світом неживої й живої матерії.

Отже різко посиливши роль “Числа” в культурі, революція супертехнологій перетворює соціальний космос на єдиний планетарний інформаційний соціум. У такому хронотопі існування людей, багаторазово облєтеному інформаційно-комп'ютерними мережами, числове кодування інформації стає домінуючим фактором. Завдяки дигіталізації книга, музика, кіно, живопис можуть транслюватися з величезною швидкістю в будь-яку

точку хронотопу і на необмежені відстані в історичному часі. А це означає, що революція супертехнологій спонукає здійснювати “інформаційні залпи” гігантської потужності на адресу прийдешніх поколінь, віддалених від нас у часі на багато тисячоріч. Якщо врахувати, що інформація, яка передана подібними залпами, може бути й такою, яка закодована в людських генах, то неважко зрозуміти, чому соціальні аналітики нашого часу визначають проект дигіталізації інформації як своєрідний “пропуск у вічність”.

УДК 101.1.001.76(075.8)

ГОРБАТЮК Тарас Віталійович, канд. філос. наук, доцент

ЦАРУК Павло, магістр I року навчання

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ – ЧИННИК РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО СОЦІУМУ

Доба всеперемагаючої цифри – це час комп’ютингу. В ХХІ столітті неологізм “*комп’ютинг*” означає неозору “*ризому*” когнітивних практик, суб’єкти яких користуються технопарком цифрового встаткування з метою комп’ютерного збирання, систематизації, перероблювання, зберігання й трансляції соціально значущої інформації. Неозора різноманітність продуктів, вироблених за допомогою цифрового встаткування (цифрове фото, відео-шоу, цифрове телебачення, обчислювальний інтелект, обчислювальна наука, різноманітні проекти цифрового майбутнього, цифровані органи почуттів та ін.), заповнила всі сфери креативної діяльності постіндустріального соціуму.

Соціальні експерти, котрі осмислюють цей мегатренд перетворення дійсності, не сумніваються в тому, що згодом усе стане “соціальною цифровою технологією”. Вони попереджають нас, що та частина культурної спадщини людства, яка не буде проінтерпретована мовою цифр і не буде збережена в цифровій пам’яті цивілізації, швидше за все, буде безповоротно втрачена.

Важливо підкреслити, що комп’ютерно-цифрова форма досвіду означає щось значно більше, ніж електронні засоби зв’язку. Мова йде не тільки про цифрову форму організації всієї когнітивної, пізнавальної діяльності, яка забезпечує розвиток цивілізації. Цифровій репрезентації може бути піддана креативна діяльність (і її продукти) будь-якого професійного співтовариства. Цифрована культурна спадщина цивілізації може бути необмежено довго зберігатися й ретранслюватися прийдешнім поколінням, як завгодно віддаленим від нас у соціально-історичному просторі й часу. На жаль, переклад знання на цифрову форму, його цифрова “експлікація”, репрезентація його у новій технологічній формі, поки що здійснюються стихійно, спонтанно, немовби “самопливом”.

Немає жодних сумнівів у тому, що згодом питання про необхідність аналізу практики цифрування когнітивної, наукової, освітньої, художньої діяльності буде поставлено не тільки в символічному плані, але й як практичне завдання системно організованої діяльності, з чітко вираженими цілями. Багатоплановий аналіз практики цифрування дасть змогу сформулювати необхідний теоретичний

фундамент для осмислення довгочасного мегатренду цифрової репрезентації досвіду, відсутність якого сьогодні гостро відчувається в усіх сферах людської діяльності.

Отже, *цифрове майбутнє*, контури якого нині проглядаються не цілком чітко, стає предметом найгостріших соціально-філософських дискусій. Концепція “цифрового майбутнього” відіграє величезну евристичну роль не тільки в методології науки XXI століття, а й в осмисленні нинішнього стану всієї когнітивно-технологічної сфери постіндустріального суспільства. Ця концепція допомагає по-новому оцінити когнітивний простір науки в добу безмежної влади цифри й комп’ютерно-інформаційних мереж WWW (Internet) і WWG (Grid). Зовсім нещодавно цифрований когнітивний простір уявлявся прийнятним лише для “когнітивного туризму”, тобто для тимчасової “прописки” науки. Образно кажучи, загал творців науки почував себе в ньому своєрідним “дисидентом”. У методології науки XXI століття, коли наука перетворилася на симбіоз “Експеримент – Теорія – Гіперкомп’ютинг”, цифрований когнітивний простір почали вважати найбільш адекватним середовищем для прогресу гіпернауки, тобто найкомфортнішим місцем для її постійного місця проживання

УДК 101.1.001.76(075.8)

ГОРБАТЮК Тарас Віталійович, канд. філос. наук, доцент;

ФІЛОНЕНКО Вікторія, магістр I року навчання

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ІНТЕЛЕКТУАЛІЗАЦІЇ РЕЧОВОГО СВІТУ

Homo sapiens за всіх часів перетворював, олюднював, облагороджував навколишній природний світ з метою зробити його речі дружніми до себе. У добу комунікаційно-обчислювальної революції *Homo sapiens* продовжує цю стратегію олюднення світу, імплантуючи в природні речі такі комунікаційно-обчислювальні мікросхеми та пристрої, як цифрові сенсори, детектори, датчики, мікропроцесори, радіочастотні ідентифікатори FRID, електронно-оптичні обладнання бездротового зв’язку та ін. Саме завдяки цій стратегії вбудовування в речі різних електронних обладнань виник і стрімко розширюється світ таких “розумних” (“інтелектуальних”) речей, як розумні котеджі, розумні автомобілі, розумні автотраси, розумні офіси, розумні конструкційні матеріали, розумні фабрики, розумні міста, розумні меблі, розумний одяг і т.д.

Оскільки після такого вбудовування в матеріальні речі електронних обладнань (від мікрочипів до систем обчислювального інтелекту) вони стають “інтелектуальними”, “розумними”, “раціональними”, стратегію подібного олюднення речового світу прийнято йменувати *стратегією інтелектуалізації*. Якби речі природного світу були б такими дружелюбними до людини, як і “розумні” речі, технології інтелектуалізації не були б затребувані суперіндустріальним суспільством. Технології інтелектуалізації набрали свого

нинішнього змісту саме тому, що інтелектуалізовані людиною речі поводяться, як суб'єкти машинної раціональної діяльності, котра створює комфортні умови для існування людей. Інтегральним підсумком реалізації довгочасної стратегії інтелектуалізації речового світу, що оточує Homo sapiens'a, виявляється “*ноосфера розумних речей*”, у яку сьогодні занурюється людське буття в усій своїй тотальності.

Початок мегатренду інтелектуалізації речового світу поклала новітня фаза інформаційної революції, яка іменується нині “комунікаційно-обчислювальною революцією”. До того, як розпочалася ця революція, людина осмислювалася як носій природного розуму, тобто як суб'єкт, здатний не тільки ставити, а й досягати життєво важливих цілей. У добу комунікаційно-обчислювальної революції цей процес суттєво ускладнюється. Людину починають осмислювати як суб'єкта, що створює і застосовує величезні армії “інтелектуальних агентів”, “штучних діячів”, “електронних помічників”, “розумних речей”. Не перестаючи бути носієм природного розуму, людина зберігає за собою монополію лише на визначення життєво важливих цілей.

Отже, соціокультурне середовище, яке породжується добою комунікаційно-обчислювальної революції, інакше взаємодіє з людським буттям у всій його тотальності. Головна відмінність нового соціокультурного середовища полягає в його здатності посилювати психосоматичні, інтелектуальні, соціокультурні здатності людини, перетворювати її на носія надлюдських здатностей. Такі здатності виникають завдяки протезуванню природних здатностей людини за допомогою усе могутніших комунікаційних і обчислювальних обладнань. Мова йде про комп'ютерні засоби світосприймання (про цифрові сенсори, детектори, датчики та ін.), про обчислювальний інтелект, котрий базується на індустрії гіперкомп'ютерів екстремальної продуктивності, про різноманітні засоби мобільного зв'язку (кишенькові комп'ютери, нетбуки, радіочастотні ідентифікатори типу FRID, мобільні телефони, смартфони тощо).

УДК 101.1.001.76(075.8)

ГОРБАТЮК Тарас Віталійович, канд. філос. наук, доцент

СВИРИДЮК Михайло, магістр I року навчання

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ФЕНОМЕН «ПОВСЮДНОГО КОМП'ЮТИНГУ»

Найважливішою особливістю новітнього етапу інформаційної революції є багатоплановий процес конвергенції індустрії комунікаційних технологій і індустрії обчислювальних технологій. Головним дітищем конвергенції технологій комунікації і технологій обчислювання є “*повсюдний комп'ютинг*”. В сучасній інформатиці цей термін має не одне, а багато різних значень. Метафорично кажучи, “*повсюдний комп'ютинг*” нагадує своєрідну семантичну парасольку, під якою протиборствують різноманітні семантичні значення.

Отже, в методології сучасного комп'ютерсайнс неологізм *“повсюдний комп'ютинг”* позначає не тільки те, що в спецлітературі фігурує під такими брендами, як *“ubiquitous computing”*, *“pervasive computing”*, а й практику створення всюдисущих інтелектуальних обчислювальних інформаційних систем, котрі допомагають людині орієнтуватися в щоденній людській рутині – в котеджі, в офісі, у лікарні, в цеху, у дорозі тощо. Соціальна суть *“повсюдного комп'ютингу”* стане більш зрозумілою, якщо врахувати наведені далі факти.

Загальновідомо, що в основі креативної діяльності будь-якого професійного, конфесійного, мовного, соціального загалу лежать знання й інтелектуальне середовище комунікації. Щось подібне до цього має місце і в такій царині *“розумних”* речей, яка іменується неологізмом *“Інтернет речей”*. Однак в інтелектуальному середовищі комунікації, яке породжується взаємодією інтелектуальних речей, можуть спілкуватися не тільки речі, а й люди. Людське буття в усій його тотальності є немовби зануреним у таке інтелектуальне середовище комунікації і піддається з його боку різноманітним впливам. Перетворюючи царину фізичних, хімічних, біологічних речей на світ суб'єктів машинних комунікаційних і обчислювальних дій, практика застосування технологій інтелектуалізації породжує феномен *“повсюдного комп'ютингу”*, котрий здійснюється неозорим сонмом *“розумних”* речей без прямого втручання людей.

Сьогодні прогресуючий *“повсюдний комп'ютинг”* піддає тотальним апгрейдингам не тільки царину фізичних, хімічних, біологічних речей, а й нашу культуру, побут, буття людини в усій його тотальності. Масштабні гуманітарні, філософсько-світоглядні проблеми, які породжуються багатовекторним впливом *“повсюдного комп'ютингу”* на всі сфери креативної діяльності суперіндустріального соціуму, поки що чекають своїх дослідників.

У суперіндустріальному суспільстві *“повсюдний комп'ютинг”* стає важливим фактором створення комфортних умов існування не тільки для тих фахівців, які мають необхідні знання й доступ до стратегічних ресурсів, але й умови для ефективного функціонування суб'єктів машинних раціональних комунікаційних та комп'ютинг-дій, здійснюваних інтелектуальними речами в автоматичному режимі. Мірою того, як інформація про розумні матеріали, продукти, послуги людей захоплює все більшу частину інтелектуального середовища спілкування речей і людей, технології *“повсюдного комп'ютингу”* стають, з одного боку, своєрідними *“шлюзами”*, котрі надають доступ до всіх видів інформаційних ресурсів, а з іншого – бар'єрами на шляху доступу до них. Прогрес індустрії технологій інтелектуалізації перетворює *“повсюдний комп'ютинг”* на фактор поліпшення якості людського життя в усій його тотальності.

Отже, поняття *“повсюдний комп'ютинг”* описує практику перероблення соціально значущої інформації, яке здійснюється не тільки людиною-користувачем персонального комп'ютера, а й міриадами суб'єктів машинних комунікаційно-комп'ютингових дій. Головне призначення такого *“повсюдного комп'ютингу”* – забезпечувати плавну інтеграцію практики машинних

комунікаційно-комп'ютерних дій у навколишнє середовище, в якому всі речі й люди мають доступ до комп'ютерних мереж WWW (Internet) і WWG (Grid) і здатні вільно обмінюватися інформацією.

УДК 101.1.001.76(075.8)

ГОРБАТЮК Тарас Віталійович, канд. філос. наук, доцент

КРОЧУК Богдан, магістр I року навчання

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ФЕНОМЕН ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Штучний інтелект – метафорична назва одного з найпріоритетніших сучасних наукових напрямів, потужний арсенал теоретичних і технічних засобів якого сконцентровано на вирішенні складного комплексу актуальних проблем, які характеризуються *різним рівнем абстракції*, передусім пов'язаних з дослідженням інтелектуальної сфери людини, з моделюванням процесів її мислення, комп'ютеризацією (що стає дедалі глобальнішою) розумової діяльності. Цей комплексний напрям, який склався в лоні кібернетики, а відтак, перебуваючи під її егідою та водночас набуваючи в процесі прискореного розвитку дедалі самостійнішого характеру, став основою інформаційно-комп'ютерних технологій і систем, ефективним засобом науково-технічного та соціально-економічного прогресу, потужним рушієм історичного поступу людства.

Комп'ютери, все інтенсивніше й масштабніше перебирають на себе функції, котрі традиційно вважалися прерогативою людини як *Homo sapiens*, її мозку, через що, звісно їх почали називати інтелектуальними. У цій ситуації серед широкого діапазону голосів часто-густо лунали застережливі ноти щодо реально можливих негативних наслідків розвитку комп'ютерів у разі їх безоглядного застосування.

Кібернетика й комп'ютерна техніка, *computer science* загалом, актуалізувавши дослідження інтелектуальної сфери, радикально розширили проблемне поле цих досліджень, різко підвищили їх результативність, теоретичну й практичну значущість, що й спонукало формування нової наукової галузі, котра згодом і була означена як *“artificial intelligence – “штучний інтелект”*. Загалом штучний інтелект – це воістину одна з найактуальніших галузей сучасної науки, проблематика якої з самого її виникнення відзначається вкрай гострим полемічним характером, глибоким філософсько-світоглядним сенсом. Так, уже побіжний погляд на складні проблеми цієї комплексної галузі (теоретичні, методологічні, епістемологічні, логічні, соціальні, морально-етичні) наводить на думку про її незвичайний науковий статус, про неординарну сутність інформаційно-комп'ютерних систем і технологій (фундаментальну основу яких вона складає), їх неоднозначне бачення, сприйняття, розуміння.

Проте водночас терміни на кшталт “ Штучний інтелект”, “штучний розум”, “машинний інтелект”, “суперінтелект”, “інтелектуальні системи”,

“інтелектуальні технології” etc. інтенсивно поширюються в усіх сферах людської цивілізації в планетарному вимірі.

Таким чином, проблема дослідження штучного інтелекту постає однією з найважливіших тем філософсько-світоглядних дискурсів сучасного соціуму.

УДК 101.1.001.76(075.8)

ГОРБАТЮК Тарас Віталійович, канд. філос. наук, доцент

МАТІЯШ Сергій, магістр I року навчання

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

СУЧАСНА НАУКА ДИСКУРС КОГНІТИВНИХ І МОРАЛЬНО-ЕТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ

Безперечні здобутки наукового підходу до пізнання природи піднесли людський розум на п'єдестал всемогутності і непогрішимості, утверджуючи таким чином його не тільки пізнавальну, але й моральну цінність. За словами А. Пуанкаре, “наука постійно ставить нас перед чимось, що перевищує людський розум: за тим великим, що вона нам показує, вона змушує вбачати дещо ще більш велике: це видовище приводить нас в захоплення, те захоплення, що змушує нас забувати навіть самих себе, і через це воно є високоморальним”. Саме наука разом з технікою на початку ХХІ століття визначає життєво важливі та світоглядні стратегії пошуку нових шляхів цивілізаційного розвитку. Проте розвиток наукових технологій на сучасному етапі життєдіяльності людства суттєво змінив умови його існування, сукупність яких можна назвати штучним середовищем. Забезпечивши незалежність людини від багатьох несприятливих впливів природних явищ, високі технології разом з тим зумовили появу нових джерел небезпеки для неї і збільшили не тільки міру індивідуального ризику, але й створили загрозу існуванню людству загалом. На фоні загальної недовіри до культури як “дому” людське буття (культура тут розуміється як певна ієрархія людських цінностей, яка робить буття людини осмисленим і універсально-цілісним) зростає недовіра і до науки як до цитаделі Розуму. Остання втрачає свою культуротворчу значущість, набуваючи утилітарного статусу однієї з інтелектуальних сфер життєдіяльності і розвитку людини.

У такій ситуації більше неможливо сповідувати таку звичну для наукового загалу думку про незалежність науки від етики. Безперечно, зміст наукового знання не повинен залежати від життєвих моральних норм і цінностей, оскільки б це спричинило втрату чітких критеріїв об'єктивності та істинності, які в науці є визначальними. Саме поняття науки в усій історії західної цивілізації традиційно означало знання в найбільш досконалому смислі цього слова – знання, що характеризується істинністю, принаймні постійною спрямованістю на пошук істини. Наука може розвиватися, тільки орієнтуючись на безкінечний процес продукування знання, яке не має ніякої моральної характеристики. Пізнаючий розум нетерпимий до будь-яких обмежень, прагнучи подолати всі перепони на шляху до наукової істини. Але це

відбувається до певного моменту, доки знання, проминувши низку трансформацій, не перетворюється з Блага на загрозу. Досягнення в технічній сфері поєднуються з постанням екологічних проблем, породжуючи в кінцевому підсумку не тільки екологічну, але й етичну кризу. Звичайно, кожен з нас зокрема нібито і не здійснює вчинків, руйнівних для природи, але колективні дії людства породжують загрозу для існування людини і цілісності природи ситуацію. Тому в наш час надзвичайної ваги набирає проблема наукової етики. Людство, поставивши принцип свободи інтелектуального пошуку на чільне місце, ризикує знищити самого себе. Тому досягнутий наукою рівень знань і самі межі наукового підходу мають утверджуватися з врахуванням моральних критеріїв. Це означає, що тесту на відповідність моральним критеріям наукове знання має підлягати не тільки на етапі застосування в практичному житті, але й на етапі його здобування, тобто не тільки в “точці виходу”, але і в “точці входу”.

Отже, наукова діяльність перестає бути моральною апіорно; вона повинна узгоджуватися з моральними нормами і цінностями повсякчасно і на всіх етапах досягнення та застосування наукових результатів.

ГОРБАТЮК Тарас Віталійович, канд. філос. наук, доцент

ГРИЦЮК Ярослав, магістр 1 року навчання

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ В ЕПОХУ ПОСТМОДЕРНІЗМУ

Сьогодні вже не викликає сумніву, що постмодернізм як соціокультурний феномен другої половини ХХ століття мав досить сильний вплив на концептуальні засади та практику педагогіки. Зокрема, в цьому контексті, варто ще раз пригадати орієнтацію постмодерністської педагогіки на радикальну реформу школи як репресивного соціального інституту, суб'єктивну конструкцію знання, переоцінку відносин «вчитель-учень» тощо. Чільне місце у процесі модернізації сучасної освіти посідає і зміна навчальних планів – вузькопрофільні навчальні заклади, які стурбовані власним локальним профілем, змінюють методи та зміст освіти у напрямку варіативності та урізноманітнення. Це, в свою чергу, дає підстави для свободи вибору та індивідуалізує саму систему освіти.

Аналізуючи сучасні педагогічні теорії та практики, не варто забувати, що обґрунтована в рамках постмодернізму варіативність проникла у всі сфери життєдіяльності людини – відбулося поєднання непокданого. В цьому контексті особливої уваги заслуговує ідейна спорідненість й одночасно суперечливість ідей постмодернізму як соціокультурного феномену другої половини ХХ століття з ідеалами та нормами постнекласичної науки.

Окрім того, дослідники філософської ситуації другої половини ХХ століття справедливо відзначають **«діалогічність» як ключове поняття постмодернізму**. Попередню епоху модерну можна розглядати, із застереженнями, як монологічну. Пафос її розвитку полягав у безроздільному і

монологічному впливі наукових концепцій та парадигм, що відображали лише одну зі сторін реальності. В свою чергу, зрозуміти постмодернізм можна тільки в контексті діалогу, що орієнтований щонайменше на дві думки. Така діалогічність обумовлена дискусійністю та невизначеністю інтелектуальної атмосфери культури.

Формуванню постнекласичної парадигми освіти значною мірою сприяв процес **глобалізації**, який постає сучасним етапом розвитку єдиного і універсального проекту модерну і проявляється в русі до універсального економічного, правового, інформаційного та освітнього простору.

Соціокультурні та цивілізаційні зміни сьогодення обумовлюють необхідність сформуванню не лише нові суспільні цінності та норми, але й людину, яка усвідомлює відповідальність за збереження довкілля та соціальний добробут, здатна швидко навчатися й регулювати будь-які зміни. Загалом, сучасне суспільство вимагає ставлення високоосвіченої людини, яка конструює себе, творить власний проект самореалізації, крім того вона творить довкілля: соціально-економічне, матеріальне, культурно-духовне, екологічне.

На формування нового ідеалу людини – автономної і водночас «заангажованої» в соціокультурне життя особистості, й **спрямована сучасна постнекласична парадигма освіти**. Вона ідентифікує кожного як особистість і формує соціально значущі ракурси ідентичності, інтегруючи їх в особистісну ідентичність. В останній мають бути органічно поєднані такі її іпостасі, як національна, громадянська, сімейна, професійна, екологічна тощо.

Підводячи підсумки, зазначимо, що **постмодернізм** як соціокультурний феномен сьогодення не оминув і сферу освіти та педагогіки. Разом з тим, незважаючи на побоювання ряду дослідників, постмодернізм не зруйнував традиційну для індустріального суспільства педагогіку та освіту, а показав неспроможність попередньої освіти відповідати на виклики сьогодення й відкрив можливість для впровадження нових педагогічних практик, що були використані постнекласичною парадигмою освіти.

СПОДІН Людмила Анатоліївна, канд. пед. наук, доцент

МЕЛЬНІЧУК Юлія магістр 1 року навчання

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ПАРАДИГМАЛЬНІ ЗРУШЕННЯ В ОСВІТІ ХХІ СТОЛІТТЯ

Сьогодні не викликає заперечення теза, що трансформація сучасної освіти вимагає теоретичної рефлексії, необхідним є осмислення доцільності проведення системних трансформацій в освіті, які були б адекватними новим реаліям.

Сучасна освіта з галузі формування майбутніх поколінь перетворилося на сферу послуг, що особливо помітно в умовах комерціалізації середньої та вищої освіти. Нині освіта перетворилася зі сфери високого, таїнства в звичайну форму людської діяльності, професію з низьким рейтингом, а термін «освіта»

еволюціонував до таких словосполучень як «освітній процес», «технології освіти», «парадигма сучасної освіти».

Парадигмальні зрушення в освіті проголошуються представниками різних течій і напрямів. У значенні вихідних принципів або моделі постановки проблем, які прийняті як зразки вирішення дослідницьких завдань, поняття парадигма стало широко використовуватися в сучасній методології науки.

Сьогодні повсюдно визнається, що традиційна система освіти перебуває в стані кризи. Традиційна модель освіти є дуже статичною, монологічною, орієнтованою на "вкладання" знань у голови учнів. Ця закрита модель освіти стає все більш неадекватною реаліям процесу глобальних змін у світі.

Необхідність заміни існуючої традиційної системи освіти визнається більшістю, як науковців, так і практиків. Можна стверджувати, що в сучасних умовах на зміну репродуктивної, "знаньевої" парадигмі освіти йде нова освітня парадигма. У дослідженнях, присвячених філософсько-педагогічним основам освіти, розглядаються різні стратегії її сучасного розвитку. Зокрема, аналізується перехід від репродуктивної до продуктивної, культурно-орієнтованої парадигми освіти, обґрунтовується необхідність гуманістичної, гуманітарної, антропологічної, особистісно-орієнтованої освітньої парадигми і т.п.

Деякі дослідники вважають визначальними факторами підвищення ефективності освіти впровадження нових освітніх ідей: головним в освіті має бути не знання, а розуміння. Ще А. Ейнштейн журився: як багато ми знаємо і як мало розуміємо. Розуміння нерозривно пов'язане з внутрішнім переконанням, вірою, інтуїцією і є необхідною передумовою мудрого, розсудливої ставлення до світу. Осмислення і розуміння ситуації, або, використовуючи термінологію М. Хайдеггера, вмінню прислухатися і вникати, притаманний соціально-культурний та моральний контекст. Розуміння є важливою передумовою цілісного, органічного світогляду. Розвиток науки значно випереджає процес гуманітаризації суспільства. Самопізнання людини як особистості в її неповторності та індивідуальності є сенсом і кінцевою метою гуманітаризації освіти. Сучасна освіта має базуватися на соціально-гуманітарному блоці дисциплін, які і повинні сприяти пізнанню людиною як самого себе, так реальності, яку він створив. Щоб подолати кризу освіти і культури, необхідно відновити компетентність і авторитет педагога, не тільки володіє навчальним предметом, а й впевнено почуває себе як вихователь. Авторитет педагога полягає в тому, щоб формувати почуття відповідальності за цей світ. Отже, система освіти повинна не стільки транслювати знання, скільки допомогти самоактуалізації особистості. Теорія і практика сучасної вищої школи мають значний арсенал особистісно-орієнтованих і розвиваючих освітніх технологій. Багато дослідників вбачають вирішення освітніх завдань через створення нових педагогічних технологій, зокрема, спрямованих на розвиток творчих здібностей, творчого потенціалу особистості через впровадження креативних ігор та креативного досвіду, через подолання репродуктивного стилю викладання.

СПОДІН Людмила Анатоліївна, канд. пед. наук, доцент
ДРОЗДОВСЬКА О.В., студентка 2 курсу
Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ДІАЛОГ ЯК ЛОГІКО-КОМУНІКАТИВНИЙ ПРОЦЕС

Найбільш універсальною формою спілкування людей є діалог. Діалог - це обмін думками між двома чи більше людьми. У діалозі як логіко-комунікативному процесі крім порівняння, розрізнення, відбувається взаємодія, аналіз і синтез думок. У сократичному, або дослідницькому діалозі (названий ім'ям давньогрецького філософа Сократа, майстра вести бесіду у вигляді запитань і відповідей) партнери рівноправні. Кожний із них має право на вільне висловлення своєї думки, її захист, У сократичному діалозі кожен учасник може ставити питання протилежній сторін, домагатись обґрунтування відповідей. Риторичний діалог відрізняється переважаючою активністю однієї зі сторін, коли один говорить, а другий не має такої можливості, йому не дають висловитись. Живий обмін думками виключається, тому часто такий діалог переходить у монолог, зокрема популяризаційного чи моралістичного характеру.

Залежно від мети, розрізняють різні види діалогу, але усі вони використовують основні принципи і форми міркувань, які досліджує логіка.

Дидактичний діалог, основна мета якого активізувати процес засвоєння навчального матеріалу, розвивати у студентів, навички самостійного пошуку розв'язання завдань, сприяти виробленню прийомів щодо оцінки різних думок, пропозицій, гіпотез. критичного аналізу аргументів. Дидактичний діалог не стільки є методом пошуку істини, скільки способом аргументації обґрунтування уже відомих знань, кращого їх засвоєння й закріплення.

Пошуковий діалог, основною метою якого є відкриття нових наукових істин.

Діалог у процесі аналізу й підготовки рішень, основна мета якого виробити оптимальні рішення з практичних питань економіки, техніки, політики тощо. Така підготовка й оцінка проводяться спеціалістами (експертами) у ході критичного обговорення переваг і недоліків кожної з альтернатив. Аргументація у процесі такої дискусії має виявити дві істотні особливості кожної з альтернатив: перша - наскільки рішення виявиться корисним для досягнення поставленої мети; друга - наскільки імовірне досягнення такої мети за наявних можливостей.

Щоб вести себе гідно у процесі діалогу, мало мати бажання бути його активним учасником, тут необхідна широка ерудиція, вміння аргументувати і критикувати, доводити і спростовувати, слухати і бути почутим, ставити питання і давати відповіді, знати й дотримуватись норм загальної етики, враховувати національну культуру, народні звичаї й традиції тощо. Допущена помилка, непродумані дії, незнання деяких правил часто зводять нанівець усі добрі наміри щодо налагодження ділових контактів, пошуку оптимальних

шляхів вирішення управлінських питань. Якщо брати до уваги лише сферу ділового спілкування, то ефективність такого спілкування залежить від багатьох чинників, починаючи від зовнішнього вигляду, привітання, домовленості, процедури укладання угоди і закінчуючи продажем. З усіх чинників виділимо тільки ті, які, на нашу думку, досить істотно впливають на результати ділових переговорів, деякі з них безпосередньо ґрунтуються на знаннях логіки, це зокрема: уміння логічно правильно висловити свою думку; уміння аргументувати й критикувати, доводити й спростовувати; уміння поєднувати вербальну (словесну) й невербальну форми спілкування; поєднання логіки, риторики й етики у спілкуванні.

Отже, уміння вести діалог серед іншого ґрунтується на знаннях, що об'єднують всі форми, правила, закони логіки.

УДК 160.1

СПОДІН Людмила Анатоліївна, *канд.пед наук, доцент*
МАНЬКОВСЬКА Я.С., *студентка 2 курсу*
Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ЛОГІЧНА СТРУКТУРА ТЕКСТУ

Під текстом (від латин. *textus*, що означає сплетіння, побудова, зв'язок) розуміється послідовність зв'язаних і об'єднаних змістом речень, що побудована за правилами мовної системи. Філологу - перекладачу, як і будь-якому спеціалісту, в своїй діяльності постійно приходиться мати справу з викладом думок або отримувати інформацію у формі тексту. Це може бути підготовка доповіді, інформації, ділової записки, повідомлення, чи написання інструкції, положення, угоди, чи підготовка виступу перед колективом, чи ознайомлення з певною інформацією, на основі якої приймається рішення тощо.

Основною функцією навчального тексту є зафіксувати і, у доступній формі засвоєння, викласти готові, раніше здобуті і відносно завершені знання. Домінуючою логічною формою викладу навчального тексту є форма висловлювань.

Основна функція ділових текстів – зафіксувати або передати професійно-ділову інформацію. Мова таких текстів має відтінок наказовості, інформаційності, відрізняється офіційністю, строгістю вираження думок, ясністю і точністю викладу. У залежності від функції ділового тексту при їх складанні необхідно чітко усвідомлювати логічну структуру як простих суджень, так і складних, правильно вживати кванторні слова («усі», «деякі» та їх синоніми), оператори неklasичної логіки («необхідно», «заборонено», «дозволено», «можливо», «імовірно», «вирішено», «доведено» та ін.).

Основна функція наукового тексту – поряд з повідомленням про готові і твердо встановлені результати пізнання, на основі уже відомих знань зафіксувати процес переходу до нових знань. Виклад думок у такому тексті набуває форми проблематичності, гіпотетичності.

Найпростіший текст може бути поданий окремим судженням, у логічній структурі якого завжди явно виділяється суб'єкт думки і предикат. Таку ж суб'єктивно-предикатну структуру мають і більш складні тексти, у них виділяється текстовий суб'єкт (тема) і текстовий предикат (рема). Текстовий суб'єкт, або суб'єкт тексту , або тема – це висловлення, яке фіксує предмет, про який йдеться у тексті. Текстовий предикат (рема) – це, як правило, сукупність висловлень, за допомогою яких розкривається текстовий суб'єкт, або тема. Текстовий суб'єкт (тема) виступає заголовком тексту, тоді весь наступний за заголовком текст розглядається як текстовий предикат (рема).

Логічний аспект зв'язності забезпечується логічними сполучниками і зв'язками. У текстах-констатаціях переважають кон'юнктивні, диз'юнктивні і еквівалентні висловлення. Такі тексти містять результати ознайомлення з предметом мислення, фіксацію безсумнівності у чомусь, ствердження дійсності, того, що відбулось чи відбудеться неодмінно.

У тексті-міркуванні переважають імплікативні (умовні) висловлення. У них одні думки впливають з інших думок, деякі ставляться під сумнів, дається їх оцінка, висуваються передбачення, гіпотези.

Уміння робити логічний аналіз тексту дозволяє не лише виділити його основний зміст, встановити відношення між окремими компонентами, а й виявити суперечності, неоднозначності, безпідставності, приховані питання, які можуть міститись у тексті.

Отже, без знання основних законів та категорій логіки, без вміння застосовувати ці знання до аналізу структури тексту не можливо зрозуміти усі нюанси змісту тексту, а це, в свою чергу, спричинить неточність перекладу, що є неприпустимим для перекладача.

УДК 160.1

**СПОДІН Людмила Анатоліївна, канд.пед наук, доцент
БУДЬКО Т.В., студентка 2 курсу**

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

МОВА ЯК ІНФОРМАЦІЙНА ЗНАКОВА СИСТЕМА

Необхідний зв'язок мислення і мови, за яким мова є матеріальною оболонкою думок, означає, що виявлення логічних структур можливе лише шляхом аналізу мовних висловлювань. Оскільки логіка вивчає форми і закони міркувань, а міркування не існує без мовної форми вираження, то логіку в цьому розумінні можна розглядати як науку про мову. Мова визначається як знакова інформаційна система, яка виконує функції формування, зберігання і передавання інформації у процесі пізнання та спілкування.

За походженням усі мови поділяються на природні та штучні. Природні мови – це історично складені у суспільстві звукові (мовлення), а потім і графічні (письмо) інформаційні знакові системи. Вони виникли для закріплення і передавання накопиченої інформації у процесі спілкування між людьми. Природні мови є носіями багатовікової культури народів. Вони

характеризуються багатими виразними можливостями та універсальним охопленням різних сфер життя. Штучні мови – це допоміжні знакові системи, які створені на базі природних мов для точного і економного передавання наукової інформації. У цих мовах комунікативна функція відступає на задній план, вони не використовуються як засіб спілкування. Штучна мова конструюється за допомогою природної мови чи раніше побудованої штучної мови.

Комплексне вивчення мови здійснюється загальною теорією знакових систем – семіотикою, яка аналізує мову у трьох аспектах: синтаксичному, семантичному і прагматичному.

Щодо відношення мови до дійсності існують дві протилежні точки зору. Конвенційна теорія наголошує на тому, що мова є результатом довільної згоди, конвенції. У виборі мовних норм і правил людина має відносну свободу, яка обмежується лише чіткістю і структурованістю самих правил. На цьому принципі, що завдяки Р.Карнапу отримав назву "принципу толерантності", ґрунтується рівноправність мов: мови, що задовольняють мінімум структурних вимог, нічим не кращі і не гірші одна одної; можна за згодою прийняти будь-яку з них, ставлячись лояльно до всіх інших.

Відповідно до іншої точки зору, мова є певним способом зв'язку з дійсністю. З цього випливає висновок про те, що аналіз мови дає змогу розкрити деякі загальні істини про світ, що описується нею. У ході мислення ми обробляємо отриману інформацію і на підставі отриманих, для нас невідомих фактів та інформації, якою ми вже володіли, роблячи висновки, самі формуємо нову інформацію, у нас виникають ідеї. Одним з найбільших прагнень людей є їх самореалізація. Кожна людина за своєю сутністю, маючи певні ідеї прагне їх реалізувати або оприлюднити, поділитися з іншими. І тут починається зворотній процес: як ми отримали інформацію, таким же чином ми її передаємо, утворюючи нерозривний комунікативний ланцюжок. А для людини найголовнішим засобом комунікації є мова. Вона є найефективнішим і найдоступнішим виразником нашого мислення. Без неї неможливо було б передавати специфічно людську інформацію, засновану на процесах мислення і пізнання. Мова та інформація нерозривно поєднанні між собою. У першій головна функція полягає у тому, щоб відображати і передавати інформацію. Друга не може існувати і реалізовувати свої функції без мови. Тому мова є інформаційною системою. Отже, мова функціонує за своїми правилами, впливає на спосіб сприйняття і пізнання дійсності.

УДК 160.1

СПОДІН Людмила Анатоліївна, канд. пед наук, доцент

ГАЛЬКОВ І.І., студент 2 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ЗАПИТАННЯ І ВІДПОВІДІ ЯК ЛОГІЧНА ОСНОВА КОМУНІКАЦІЇ

Прагнення людини до усунення сумніву чи невизначеності в наявному знанні фіксується у вигляді запитання, яке з точки зору мови виражається

питальним реченням. Запитання є невід'ємним компонентом спілкування, а «запитання-відповідь» його елементарним актом.

Питальні речення, хоча і не є безпосередньою формою вираження суджень, відіграють важливу роль у процесі спілкування і пізнання. Питальні речення виражають вимогу або прохання повідомити особі, яка запитує, інформацію, котрою вона не володіє чи сумнівається в її істинності. Цю вимогу або прохання називають питальною інтенцією речення. Речення, в яких виражаються вказані вимоги або прохання і в кінці яких стоїть знак питання, називаються прямими запитаннями. Проте запитання можуть бути задані і у формі тверджень, які з точки зору граматики не є питальними реченнями. Наприклад: „Я хочу знати, які фактори мотивації були застосовані на вашому підприємстві”. Такі речення звернуті до будь-кого називають непрямыми запитаннями. Не всі питальні речення виражають запитання. Деякі питальні речення можуть виражати спонукання („Чоловіче, може поступитесь місцем жінці?”), заборону („Куди лізеш?”), докір („Як тобі не соромно?”). Особливе місце займають риторичні запитання, у яких відсутня питальна інтенція, тому вони не є запитаннями, а виражають собою судження (твердження чи заперечення чого-небудь), якому надана граматична форма питального речення. Знання, на яке спирається риторичне запитання, не містить у собі неповноти чи невизначеності, людині, яка задає таке запитання, не потрібна додаткова інформація. Наприклад: „Хто із нас не знає вірші Т.Г.Шевченка?” Це запитання не виражає намагання в'яснити, хто із присутніх не знає вірші поета. Той, хто запитує, використовує граматичну форму запитання для вираження судження: „Всі ми знаємо вірші Т.Г.Шевченка”. Так, риторична питальна пропозиція хоч і має (за формою) ознаки запитання, але за змістом не є такою, тому що не стимулює людину до пошуку відповіді, адже відповідь закладена у самому риторичному запитанні.

Отже, найважливішою функцією запитання є комунікативна, сутність якої полягає в обміні думками. Діалог відбувається у формі «запитань-відповідей», навіть якщо питання при цьому явно не формулюються. Усе що людина стверджує у вигляді висловлювань, деякою мірою є відповіддю на питання. І важливим є розуміння сенсу висловлювання, щоб зрозуміти, відповіддю на яке питання воно є. За допомогою запитань відбувається пошук необхідної інформації у загальному масиві накопичених даних. Важлива роль запитань у пізнанні, де вони є зв'язком між відомим і невідомим. Пізнавальна функція запитання реалізується у формі відповіді, яка має уточнити неясну або невизначену і надати нову необхідну інформацію. Запитання, відповідь на яке поки що відсутня, і метою якого є одержання принципово нової інформації, є дослідницькими. І робота вченого пов'язана із пошуком відповідей на такі запитання.

СПОСОБИ ЗАСВОЄННЯ ТЕКСТУ ТА ГЛИБИНА ЙОГО РОЗУМІННЯ

У комунікаційному процесі при засвоєнні текстів через нерозуміння, неоднозначність трактування понять, неправильну інтерпретацію відповідного тексту, часто спотворюється інформація.

У діловому спілкуванні засвоєння текстів відбувається, як правило, через безпосереднє усне спілкування (наради, збори, усні вказівки та ін.) або за допомогою письмового (укази, рішення, постанови, накази, доповідні, інструкції, положення, угоди та ін.), або у поєднанні письмового і усного.

При усному безпосередньому спілкуванні незрозумілі частини тексту можна відразу з'ясувати, уточнити в автора цього тексту. При письмовому спілкуванні такої можливості, як правило, немає. Тому уміння читати тексти, особливо ділові, наукові, це свого роду мистецтво, воно вимагає уваги, зосередженості, великої і цілеспрямованої напруженості.

Характер читання залежить у більшій мірі від мети читання. Якщо читається текст з метою ознайомлення, то у такому разі досить перечитати анотацію, переглянути зміст чи текст, виділити найважливіші структурні одиниці.

Якщо читається текст з метою прийняття рішення, то його треба читати вдумливо, не пропускаючи жодного слова. Не слід залишати без уваги незрозумілі, неясні місця, їх обов'язково треба з'ясувати. Мають бути усвідомлені зміст тези і зміст аргументів, (особливо це стосується наказів, інструкцій, положень, розпоряджень, угод, листів та іншої офіційно-ділової документації), чи теза логічно випливає з наведених аргументів, чи ні, і до яких наслідків можуть призвести ті чи інші дії.

Якщо читається текст з метою вирішення якогось наукового питання, тоді текст читають вибірково, намагаючись звернути основну увагу на те, що має безпосереднє відношення до досліджуваного питання. Щоб добре розібратись у тексті, то читають з «опрацюванням» викладеного матеріалу. Велику користь можуть принести різного роду показчики – предметний, іменний, хронологічний та ін.

Від способів і техніки читання прямо залежить глибина розуміння тексту. Опрацьовуючи необхідні текстові джерела, треба домогтись його повного розуміння, усвідомлення. Берков В.Ф., Яскевич Я.С., Павлюкевич В.І. наводять чотири рівні розуміння тексту: 1) поверховий рівень розуміння – розуміння на рівні явища; 2) більш глибокий рівень – інтерпретація. Під інтерпретацією тут розуміється виділення тих характеристик тексту, які відповідають його спрямуванню і намірам. Кожен читач може по-своєму інтерпретувати зміст тексту і тому по-своєму його розуміти.

3) рівень збагнення змісту. Збагнути зміст тексту – це означає встановити, які завдання перед собою ставив автор тексту, до чого він прямував, якими мотивами керувався створюючи даний текст. Збагнення тексту відбувається за схемою «задум автора – текст автора – збагнення читачем задуму автора».

4) – усвідомлення тексту. Ще є вищий, самий глибокий рівень розуміння тексту. На цьому рівні відбувається зв'язок змісту тексту з тенденціями суспільного розвитку. Усвідомлення тексту можна зобразити схемою «задум автора – текст автора – збагнення читачем задуму автора – усвідомлення зв'язку тексту з тенденціями суспільного розвитку». Текст, таким чином, немовби «занурюється» у деяку теоретичну чи практичну ситуацію і аргументовано підтверджує або спростовує нові підходи до тієї чи іншої проблеми, чи стає підтвердженням гіпотетичного висновку читача.

СЕКЦІЯ РЕЛІГІЄЗНАВСТВО

САВИЦЬКА Інна Миколаївна, канд. філос. наук, доцент
ПОНОМАРЕНКО Ірина, студентка 2 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

РАННІ ФОРМИ РЕЛІГІЙ

Існують різні концепції походження релігії — від богословських тверджень про споконвічність, богоданність релігії, про вродженість релігійних ідей та уявлень у людини до концепції виникнення й розвитку релігії під впливом умов соціального життя. Дані палеоантропології свідчать про те, що пітекантропи та синантропи ще не мали здатності до членороздільного мовлення, а отже, і до абстрактного мислення і формування понять. Тому в них ще не могли виникнути передумови для відриву фантазії від дійсності, виникнення ілюзорних уявлень. **Магія** (від давньогрецького — ворожба) — віра в існування надприродних засобів впливу на навколишній світ. Магія посилює у свідомості людей віру в можливість вплинути на природу. Вона створює враження, що людина може змінити реальність не лише своєю працею (природним способом), а й особливими символічними діями, обрядами й ритуалами (надприродний шлях). За метою, яка ставиться перед чаклунством, магія поділяється на виробничу, лікувальну, застережну, військову, метеорологічну (магія погоди) та ін. Найпоширенішим видом була магія виробнича, яка, у свою чергу, мала кілька відгалужень: мисливська, рибальська, будівельна. Магія дійшла до наших днів як елемент сучасних релігій (віра в надприродну силу обрядів). У самотійній формі магія існує у вигляді ворожінь, віри в "лихе" око, можливість "зурочити" тощо. **Фетишизм** (від франц. *fétiche* — амулет, із португ. *feitigo*) — віра в існування надприродних властивостей у матеріальних предметів. До реальної користі предметів додаються їхні "потойбічні" властивості бути помічниками й захисниками людей. У фетишизмі в зародковій формі вже виявилась ідея Бога. У сучасних релігіях фетишизм зберігається як поклоніння священним предметам (хрести, ікони, мощі), а як самотійний залишок — у вигляді віри в амулети й талісмани. Сучасними фетишами — амулетами й талісманами — є ікони, ладанки, хрестики, кулони, слоники, деякі іграшки, заячі хвостики, зуби вовка, лисиці тощо. **Анімізм** (від лат. *anima* — душа) — віра в існування в матеріальних об'єктів і процесів надприродних двійників. Інакше кажучи, це віра в душу і духів людського тіла, тварин, знарядь праці, війни, хвороби і т. ін. В анімізмі світ реальних об'єктів ніби доповнюється світом духовних сутностей. У багатьох народів головними двійниками, яких найбільше поважали первісні анімісти, були душі померлих родичів. У початковому анімізмі двійники уявляються як інше тіло, невідоме й невідчутне в більшості життєвих ситуацій. Однак іноді двійника можна побачити, почути і якимось відчутти: уві сні, як відображення у воді, як тінь. На цій стадії розвитку релігії ще не існувало уявлення про безтілесну душу. Двійники мислилися як інша плоть, що має всі

речові характеристики, об'єм, вагу, колір, запах. Приміром, гренландці вважали, що душі в людей не однакові — огрядні люди мають гладкі душі, а в худих людей і душі худі. Оскільки уві сні бачили також душі померлих, виникло уявлення про безсмертних двійників. У сучасних релігіях анімістичний елемент посідає значне місце. Уявлення про Бога, сатану, ангелів, безсмертні душі є, власне, ускладненим анімізмом. Самостійно анімізм існує як віра в привиди і спіритизм (віра в можливість спілкуватися з душею померлого). **Тотемізм** (від алгонкінського "тотем" — його рід) — віра в надприродну спорідненість людських колективів із певними видами тварин, рослин чи явищ. В Австралії на початку ХІХ ст. європейців дуже дивувало, коли на запитання "хто ти такий?" абориген відповідав: "Я — кенгуру" або "Я — личинка комахи". Цими відповідями австралійці підкреслювали свій кровний зв'язок із тотемами. Тотемістичні елементи увійшли до складу всіх сучасних релігій. Особливо відчутним є вплив тотемізму в індуїзмі, де чимало тварин вшановуються як священні. Найпочесніше місце з-поміж них посідає корова. Залишки тотемізму знаходимо і в християнстві. Святий Дух зображується у вигляді голуба, Ісуса Христа називають Агнцем Божим. Дослідники вбачають зв'язок ритуального з'їдання тотема з таїнством причастя. **Шаманізм**. Євенкійською мовою "шаман" означає "несамовитий". Це віра в особливо могутні надприродні можливості стародавніх професійних служителів культу — шаманів. Близько 6 тис. років тому розпочався перехід до патріархату. Це сприяло висуванню на керівні ролі в суспільстві, у тому числі і в релігійній сфері, чоловіків.

САВИЦЬКА Інна Миколаївна, канд. філос. наук, доцент
СИДОРУК Андрій, студент 4 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ПРОТЕСТАНТИЗМ ЯК НАПРЯМ ХРИСТИЯНСТВА

Протестантизм виник внаслідок другого найбільш великого розколу в християнстві, який стався в Римській католицькій церкві. Загальне обурення римською церквою в ХІV-ХV ст. закінчилося в ХVІ ст. Реформацією (лат. - «Перетворення»). Почався реформаційний рух, а разом з ним створення протестантизму в Німеччині. На чолі його встав августинський чернець Мартін Лютер (1483-1546 рр.). 31 жовтня 1517 Мартін Лютер виступив з 95 тезами проти індульгенцій. Слова і дії М.Лютера отримали широку підтримку німецького суспільства і дали потужний стимул до боротьби проти католицької церкви. Являє собою велику сукупність (до 2 тисяч) самостійних, практично не пов'язаних один з одним церков, сект і деномінацій. У світі налічується близько 500 млн. Послідовників. Проходила під гаслами виправлення католицького віровчення, культу та організації в дусі первісних євангельських ідеалів, усунення в них всього того, що в середньовічному католицизмі уявлялося реформаторам відходом від цих ідеалів. Причини появи: аморальна поведінка і кричуще зловживання католицького духовенства; побори римських пап з Англії; відпущення католицькою церквою гріхів і видача індульгенцій, вимога

відмови церкви від багатств, купівлі та продажу церковних посад, заперечення панування церковної ієрархії над світською владою і висунення ідеї підпорядкування церкви державі. Напрями - бюргерське (М.Лютер, Ж.Кальвін, У.Цвінглі); - Народне, з'єднуюче вимоги скасування католицької церкви з боротьбою за встановлення рівності (Т.Мюнцер, анабаптизм); - Королівсько-княже, відображала інтереси світської влади, яка прагнула зміцнити владу, захопити земельні володіння церкви.

Реформація - суспільно-політичний та релігійний рух XVI - XVII ст., спрямований на реформування католицької церкви. Набула поширення в країнах північної і центральної Європи (Німеччина, Нідерланди, Англія). В результаті Реформації з'явився протестантизм, як особлива християнська конфесія. Всі діячі Реформації відкидали монополію римського папи і католицизму на тлумачення Біблії і здійснення посередництва у відносинах між людиною і Богом, вимагали здешевлення церкви, ліквідації монастирів і пишного церковного оздоблення. Усередині Реформації виділяють *помірну, бюргерську течію* (М. Лютер, Ж. Кальвін, У.Цвінглі, Ф. Меланхтон) і *радикальну, плебейську* (Т.Мюнцер, Іоанн Лейденський).

Основні положення: 1.) Незаперечним авторитетом в протестантизмі володіє тільки Святе Письмо, що виходить від Святого Духа, а не є результатом діяльності людей 2.) Тільки вірою стверджується, що порятунок людині може дати лише глибока і щира віра, а не добрі справи 3.) Тільки благодаттю людина рятується не своїми силами, а лише за допомогою даної Богом перед обраним ним людям благодаті. Погляди діячів Реформації були протилежні поглядам гуманістів Відродження. Вони спиралися не на античну спадщину, а на праці ранніх отців церкви, вважали людину порочним, спочатку гріховним, що не володіє свободою волі, стверджували безсилля людини перед обличчям Бога і неможливість людини своїми зусиллями досягти щастя і спасіння. Діячі Реформації ставили віру.

Основні догми протестантизму. *Заперечення догми рятуючої ролі церкви і наполягання на особистому відношенні людини і Бога.* Вся церковна ієрархія для справи порятунку не потрібна, не потрібні і священики як посередники між людиною і Богом, не потрібні чернечі ордени й монастирі, в яких зосереджені величезні багатства. *Вчення про загальне священство.* Кожен християнин, будучи хрещеним, отримує посвяту на спілкування з Богом, право проповідувати і звершувати богослужіння без посередників. *Скасовано celibat (обітницю безшлюбності).* Пастирська діяльність трактується як служба, на яку уповноважує даної людини громада. *Абсолютний авторитет Святого Письма, Біблії.* Біблія, в тому вигляді як вона відкривається своєму розумінню і є тим найважливішим резервуаром, звідки віруюча людина знаходить пізнання Бога, ті найважливіші релігійно моральні установки, якими він керується у своєму житті. *Виправдання однієї лише вірою в спокутну жертву Ісуса Христа.* Внаслідок гріхопадіння людина втратила здатність самостійно здійснювати добро. Всі його добрі справи оцінюються лише як наслідок любові до Бога, що виникає з віри в благу звістку Ісуса Христа. Порятунок до нього може прийти

тільки як результат божественного втручання, порятунк - дар божественної благодаті. *Віровчення про приречення*. Кожна людина ще до свого народження вже зумовлена врятуватися або загинути. Ніхто не знає і не може знати своєї долі. Є лише непрямі свідчення про те який кому дістався жереб., Які пов'язані з вірою людини і здійсненням покликання. *Основні напрямлення* – Лютеранство, Англіканство, Баптизм, Методизм, Кальвінізм, Адвентизм, П'ятидесятництво, Менонізм. Протестантизм обмежив число Таїнств - Хрещення і Причастя. Протестанти не бачать особливого сенсу в молитвах за померлих, молитвах святым і численних святах в їх честь.

В даний час протестантизм набув найбільшого поширення в *Скандинавських країнах, США, Німеччини, Великобританії, Нідерландах, Канаді, Швейцарії*. Світовим центром протестантизму по праву вважається США, де влаштувалися штаб-квартири баптистів, п'ятидесятників, адвентистів та інших протестантських Церков і деномінацій. Для сучасного протестантизму характерне прагнення до інтеграції, яке знайшло вираження у створенні в 1948 р Всесвітньої ради церков. Протестантизм - одна з небагатьох релігій, бурхливо що поширюються по світу в наші дні. За останні 30 років 15-20% населення Бразилії, 15-25% населення Чилі, 30% населення Гватемали, до 50% населення Південної Кореї прийняла протестантизм. У протестантизм за останні 15 років перейшли понад 500 тис. Мусульман Середньої Азії.

САВИЦЬКА Інна Миколаївна, канд. філос. наук, доцент

ВАЩИШИНА Оксана, студентка 2 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

РЕЛІГІЯ ДРЕВНІХ МАЙЯ

В культурі древніх майя релігія грала найважливішу роль. Вона пронизувала усі сфери їхнього життя. Особливою шаную серед них користувалися челани (пророки), яких часто носили на ношах і тим самим виявляли свою честь. Коли челан, вводячи себе в екстаз, лягав на підлозі, то вважалося, що його Дух – покровитель в цей час спускався і розмовляв з ним. Інші жреці, які збирались у сусідньому приміщенні, слухали ці откровення з опущеними головами і цим виявляли свою повагу та дисципліну. Жреці дотримувались суворих постів, стримань, різноманітних самознущань.

За уявленнями древніх майя, у центрі Землі стоїть світове дерево, що пронизує всі пласти небес, а по чотирьох кутах (сторонах світу) розташовані чотири дерева з птахами на вершинах: червоне (схід), біле (північ), чорне (захід) і жовте (південь). З цими чотирма сторонами світу асоціювались різноманітні боги: Чаки (боги дощу), Павахтуни (боги вітру) і Бакаби (носії або підтримувачі неба). Під землею, вважали майя, розташоване потойбічне царство. За їх судженнями, у рай бога Сонця на небо можуть потрапити тільки душі воїнів та жінки, які померли при пологах, а у рай бога Дощу – вбиті блискавкою, утопленики, померлі від хвороб, які пов'язані з водою. Однак душі більшості людей, які вмирили звичайною смертю (в домашньому ліжку),

потрапляли в підземний світ Миктлан ("край мертвих", "край, де ми втрачаємо себе", "край безтілесних") — холодне і темне царство, де блукали до своєї остаточної загибелі. Під час цієї довгої подорожі лабіринтами царства смерті душа людини зазнавала тяжких випробувань. Вона перепливала сморідні ріки з крові та гною, пробиралась між горами, що зіштовхувалися одна з одною, перетинала високі плоскогір'я з холодними вітрами. Після чотирьох років поневірянь душа потрапляла до найнижчого ярусу пекла, де її очікувала пара богів – повелителів, яких зображали у вигляді скелетів. Майя завжди уявляли, що світ смерті населений страшними істотами, які постійно знущались та не залишали ніколи душу у спокої. Тривалість перебування у підземному царстві людини залежала від її соціального статусу за життя. У зв'язку з цим, прості землероби навек залишалися у пеклі. Багаті ж правителі після смерті ставали небесними богами. Культурі давніх майя з їхніми ритуалами складні та витончені. Їхня мета заключалась у тому, щоб задовільнити божества і отримати від них різноманітні блага. До цих культів належали куріння ароматичних смол, молитви, культові танці та співи, пости і жертвопринесення. В жертву приносили ягуарів, черепах, індиків, кабанів, квіти, плоди, тканини, вироби з глини, нефриту, кістки і раковини, пір'я цінних птахів тощо.

Важливими були людські жертвоприношення, про що свідчать розкопки, різноманітні зображення в рукописах, фрески. На думку майя, божество постійно повинно харчуватись людською кров'ю, інакше воно загине. Церемонію здійснював жрець - након. Йому допомагали чаки (четверо літніх людей) - щоразу нові, обрані для того, щоб тримати жертву за руки й ноги. Жертвами були діти, полонені та раби. Жреці у давніх майя, як і в інших народів Мезоамерики, становили спеціальні корпорації, де панувала чітка ієрархія від верховного жерця до юнаків - прислужників. Посада верховного жреця передавалася у спадок.

Отже, релігія древніх майя пронизана різноманітними ритуалами і вірою у щось "вище", що керує усім на землі та під землею. Основними джерелами вивчення релігії майя є численні ієрогліфічні тексти, зображення міфологічних персонажів і релігійних обрядів в монументальній скульптурі й пам'ятках живопису, тексти міфологічного і культового змісту, що збереглися в записах латиною. Міфологія давніх майя фіксує своєрідну картину світу, споріднену з баченням Всесвіту ацтеків й інших народів Мезоамерики.

САВИЦЬКА Інна Миколаївна, канд. філос. наук, доцент

АВДІЄВСЬКА Тетяна, студентка 2 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ФЕНОМЕН ЯЗИЧНИЦТВА

Язичництво (від давньослов. слова "язики" — народи) — різноманітні релігійно-міфологічні уявлення, обряди та культури, що існували в різних народів планети до прийняття ними вищих релігійних форм (як правило, світових релігій). Найчастіше цим поняттям позначають вірування тих народів, що не

мали власних держав, а, створивши їх, одразу прийняли одну із світових релігій, минаючи стадію тривалого розвитку власної національно-державної релігії. Тому хронологічні рамки язичництва надзвичайно широкі — своїми коренями воно сягає в кам'яний вік, а його пережитки можуть зберігатися до XIX — початку XX ст. Язичництво являє собою духовний спосіб життя, чие коріння сходять до стародавніх природних релігій народів світу. Багато язичників вважають язичницькі переконання універсальними для всього людства, бо вони засновані на фундаментальних природних істинах, які єдині у всьому світі і засновані на фундаментальних і непорушних законах Природи. Язичники вважають свої вірування спадщиною предків. Ця спадщина дбайливо зберігається. Життєві цінності і звичаї предків адаптуються до реалій сучасного життя. Ми славимо святість Природи, шануємо Божественне начало в усьому суцюзьому, під яким розуміємо безмежний, нескінченний і непізнаваний дух, що тягнеться по всьому Всесвіту як видимо, так і приховано від нас.

Перше релігійне нашарування в давньослов'янському язичництві складають обряди і вірування прадавнього населення лісостепової смуги України (середня течія Дніпра - Десна), що заселяло цю територію ще з кам'яного віку (з VI тисячоріччя до н. е.). Цей шар відповідав розвинутому анімізму і складався більшою частиною з духів природи, формувався демонологічний світ. Головними його представниками виступають вампіри, русалки, домовики, великої уваги набувають культу лісів та дерев тощо Міцно зачепився в народній свідомості і функціонував досить автономно щодо культів пізніших язичницьких богів. Другий шар у язичництві дослідники, пов'язують із впливом трипільської культури кінця IV - III тисячоліть до н. е. у межиріччі Дніпра - Дністра, яку вважається однією з найбільш високорозвинених для свого часу. Цей шар відбивав релігійні вірування і культу, пов'язані з раннім землеробським господарством, з шануванням божеств родючості та врожаю, що уособлювали собою Всесвіт, а щодо кожної окремої людини виступали як бог чи богиня долі. Тут мають місце обряди та ритуали сезонного господарського циклу (свято приходу весни як початку нового року, свято дозрівання та збору врожаю, і таке інше). Представниками цього шару є боги Рід (Святовид) з рожаницями, Коляда, Ярило, Жива і Морена, Купайло. Нарешті, центральним шаром язичництва є коло релігійних уявлень і практик індоєвропейців III - II тисячоліть до н.е., прабатьківщиною яких були, нагадаємо, південні степові регіони Росії, Молдови, України. В індоєвропейських народів склалися загальні погляди на світ, його трискладову структуру; віра в богів—творців неба, землі, людей; практика їхнього вшановування кривавими жертвопринесеннями; надзвичайно розвинутий культ предків і поховальна обрядовість.

Таким чином, язичництво давніх слов'ян має тисячолітню історію, протягом якої воно перебувало в процесі постійних видозмін. Українське язичництво розглянуто як духовно-культурний феномен, що проявляється у світогляді, моральних нормах поведінки, звичаєвості й обрядовості у процесі функціонування етносу. Встановлено, що феноменальність рідної віри полягає

в її здатності фіксувати, а за сприятливих умов - самовітворювати власні етнічні цінності. Отже, багатотисячолітні духовні традиції, що склалися природним шляхом, мають переваги перед штучними глобальними релігійними доктринами. Встановлено, що етнічні релігії виявляють більшу життєздатність і зберігають властивість періодично відроджуватись, виступають засобом самозбереження етносу.

САВИЦЬКА Інна Миколаївна, канд. філос. наук, доцент
БОБРОВНИК Олег, студент 4 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

СИХІЗМ ЯК ОДНА З НАЦІОНАЛЬНИХ РЕЛІГІЙ ІНДІЇ

Сихізм як релігійна течія виник на початку XVI століття в Північно-Західній Індії. Його засновником був гуру Нанак, що народився в 1469 році в містечку Райбхол-ді-Тальванді. Він і його наступники і послідовники сформували чітко організовану релігійну громаду сикхів. З часом сикхи перетворилися на самостійну групу, свого роду держава в державі, зі своєю ідеологією, законами, і вождями. Десятий гуру сикхів, Гобинд Сінгх (з 1675 до 1708) скасував посаду спадкових гуру, передавши владу самій релігійній громаді - Хальса. Його наступники в якості тимчасового вождя обрали якогось Банда, але в 1716 р. він був страчений в Делі. Після цього учні Гобинд Сінгха розділили територію, зайняту сикхами, на дванадцять місалей (об'єднань воїнів). Сикхи також вели тривалі війни проти афганців, що закінчилися створенням в 1767 р. самостійної держави сикхів. Спочатку це була конфедерація дванадцяти місалей, очолювана військовими вождями. Поступово військові вожді сикхів перетворилися на звичайних феодалських князів, між якими розгорнулася боротьба за владу. До 20-х років XIX століття, глава місалі Сукерчакья Ранджит Сінгх підкорив своїй владі весь Пенджаб. До 1849 сикхи зазнали поразки у війнах з англійцями, які анексували Пенджаб. Останній сикхський князь, Даліп (Дхулін) Сінгх, (з 1843 до 1849) був зміщений ними з престолу і далі отримував пенсію. Сихізм - самостійна релігія, що виникла в середовищі індуїзму і ісламу, але не схожа на інші релігії і не визнає спадкоємності. Сикхи вірять в Єдиного Бога, всемогутнього і всепронизиваючого Творця. Його справжнє ім'я нікому не відомо. Бог розглядається у двох аспектах - як Ніргун (Абсолют) і як Саргун (персональний Бог всередині кожного з людей). До Творіння Бог існував як Абсолют сам по собі, але в процесі Творіння він висловив себе. До Творіння не було нічого - ні раю, ні пекла, ні трьох світів - тільки Безформне. Коли Бог захотів виразити себе (як Саргун), він спочатку знайшов своє вираження через Ім'я, і через Ім'я з'явилася Природа, в якій Бог розчинений і присутній скрізь і поширюється у всіх напрямках, як любов, милосердя, краса, мораль, правда і віра. Форма поклоніння Богу в сикхизмі - медитація. Ніякі інші божества, демони, духи, відповідно до релігії сикхів, не гідні поклоніння. Сикхи проповідують любов і братерські відносини до всіх людей на Землі незалежно

від походження. Сіхізм - самостійна релігія не схожа ні на що інше. Сикхи люблять всіх людей на Землі і вважають їх своїми братами. Сикхи вважають, що необхідно поважати свою свободу, і також свободу і волю інших людей. Страшний гріх - маніпулювання іншими людьми, їх примус і насильство - це огидний прояв егоїзму. Чи не давай нікому маніпулювати своїм страхом перед смертю. Вчителі інших релігій весь час намагаються зачепити тебе за гачок страху перед смертю, пропонуючи «порятунок», рай або хороше переродження, і лякаючи пеклом в наступному житті. Це великий гріх - ніхто не знає куди ти потрапиш і не має право про це міркувати, щоб примусити тебе. У своїх молитвах сикхи просять собі долі, подібної собаці - але не бездомному собаці, а собаці, у якої є господар, який піклується про неї, і якому слід служити. Людина не починає своє життя з порожнього місця - він вже існував до свого народження. Його минуле існування, сім'я в якій він народився і його народ визначають його індивідуальність. Але крім всього йому дається ще власна воля, і він сам несе відповідальність за свої діяння. Він може своєю волею повністю змінити свій характер і нейтралізувати всі своє минуле. Бог дає нам всім сили і енергію, але не звільняє нас від відповідальності. З точки погляди сикхів, істинний гуру, який знає Бога з усіх боків і знає, що коли і як треба робити - це недосяжна абстракція, тільки Бог знає себе самого. Але в кожному сикхів живе свій гуру, і від цього кожен сикх відчуває незвичайний приплив енергії.

САВИЦЬКА Інна Миколаївна, канд. філос. наук, доцент
КОВАЛЕНКО Богдан, студент 2 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ОСНОВИ ХРИСТІЯНСЬКОГО ВІРОВЧЕННЯ ТА КУЛЬТУ

Християнська віра це – віра в Ісуса Христа як втілення і прояв Бога заради спасіння всього людства і людського суспільства і настанови в істині. Основні догмати — положення християнського віровчення, які склалися протягом багатьох століть, сформульовані у Біблії та постановках християнських вселенських соборів, їхня сутність викладена у 12 пунктах Символу віри, прийнятого на Нікейському (325 р.) та Антіохійському (381 р.) Вселенських соборах. Символ віри — стислий виклад головних догматів релігійного напрямку Церкви, які обов'язково повинні визнаватися віруючими. Згідно з Символом віри християни вірять в єдиного Бога, який виступає у трьох іпостасях: Бога-отця, Бога-сина і Бога-духа святого ("свята трійця"). Бог-отець розглядається як творець світу видимого (природа та людина) і невидимого (ангели). Богом-сином вважається Ісус Христос з його євангельською "біографією". Бог-дух святий походить від Бога-отця, у католицизмі — і від Бога-сина. Особливо значення набуває в християнстві догмат боговтілення, згідно з яким Ісус Христос з Бога став людиною, народившись від Діви Марії. Цей догмат покликаний обґрунтувати особливу особисту роль Ісуса Христа, а крім того, надає всім євангельського повчання статус «божественних істин».

Значну роль відведено догмату спокутування, згідно з котрим Ісус Христос своїми стражданнями і смертю на хресті приніс себе у жертву Богу-Отцю за гріхи людей — спокутував їх. Цим він відкрив шлях «спасіння від влади гріха». Догмат воскресіння Ісуса Христа проголошується як записка майбутнього воскресіння людей із мертвих. Догмат воскресіння зобов'язує християн вірити, що Ісус мешкає на небі поруч із Богом-Отцем, що показує нікчемність тілесного, земного існування порівняно до вічності, що очікує душу. З останніх трьох догматів християнство розвиває ще три положення: віра в безсмертя душі, уявлення про потойбічні пекло та рай, ідея про небесне вшанування та богоугодне життя на землі тощо. Всі ці догмати викладені в головній книзі християн – Біблії. Біблія складається з Старого Завіту 39 книг, Нового завіту - 27 книг, написаних апостолами про життя й вчення Ісуса Христа та поширенням раннього християнства впродовж другої половини I ст. Слово «завіт» означає договір, союз Бога з обраним народом і всім людством. У християн священним символом являється хрест. Християнство почало визнавати знак хреста як один із символів своєї релігії у III ст., вшановуючи його не як знаряддя страти, на якому загинув Христос, а як знак, що символізує образ Христа — небесного спасителя. Образ Христа, який страждає на хресті, став головним символом християнської релігії. Також всі християни повинні дотримуватись десяти заповідей та сповідують 7 святих таїнств.

САВИЦЬКА Інна Миколаївна, *канд. філос. наук, доцент*

КОРЖ Ольга, *студентка 2 курсу*

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

БУДДИЗМ

Буддизм - одна зі світових релігій, яка зародилася в Індії в VI столітті до н. е., де проповідував історичний будда Сіддгартха Гаутама і поширена переважно в Азії. Вважається, що це одна з найдавніших світових релігій, яка сповідується в багатьох регіонах світу. В основу буддизму покладено вчення про «чотири благородні істини», що були проголошені Буддою під деревом Бодхі (пізнання) відразу після свого «пробудження». Перша істина: Все наше життя-страждання. Будь-яке існування є дукха (стражданням). Його неодмінно зазнає все живе. Найяскравішими формами вияву страждання є народження, хвороба, старість, смерть, необхідність терпіти навколо себе те, чого не любиш, чи навпаки, відсутність того, кого любиш, тощо. Друга істина: Причина наших страждань-бажань. Вона таїться в самій людині, яка має різні бажання — від прагнення жити до жадання насолод, влади, багатства тощо. Все це призводить до вчинків, що і створюють карму. Третя істина: можна припинити страждання шляхом вивільнення від бажань. Повне викоренення і добрих, і поганих бажань відповідає стану нірвани, в якому сильних почуттів немає. Четверта істина стверджує: Звільнення від бажань - восьмисходовий шлях до спасіння. Восьмисходовий шлях до спасіння — це благородний серединний «шлях восьми сходинок»: 1) праведне знання (правильне судження), яке

ототожнюється з розумінням життя як поєднання смутку і страждань; 2) праведне прагнення — рішучість виявляти співчуття до всіх живих істот; 3) праведна мова (утвердження правди); 4) праведна поведінка, що включає п'ять принципів: не вбивати, не красти, не торкатись чужої дружини, не обманювати, не пиячити; 5) праведний спосіб життя, тобто життя за принципами безкорисливості; 6) праведні зусилля — зусилля, які спрямовують до добра і віддаляють від зла; 7) праведна концентрація (самоаналіз) — уникнення стану, коли спонукання і бажання визначають ставлення; 8) праведна техніка медитації (раджа-йога) — вінець попередніх етапів. Це таке опанування свого тіла і дихання, яке сприяє духовній концентрації; при цьому тіло невіддільне від духу. Святе Письмо буддистів - Трипітака (санскр. — три кошики) — збірка, в якій учнями Будди зафіксовано одкровення свого вчителя. Вона має три пітаки (частини). Перша — Віная-пітака («кошик правил поведінки»), містить правила, яких необхідно дотримуватися, зокрема буддійським ченцям. Друга — Сутта-пітака («кошик сутр»), де у формі притч, повчань, бесід, легенд, афоризмів, поем, коментарів Ананди — улюбленого учня Будди — викладено основні положення буддизму. Третя — Абхидхарма-пітака («кошик тлумачення вчення»), де розглядаються філософські, етичні питання, що турбували самого Будду. На відміну від монотеїстичних релігій (іудаїзм, християнство, іслам), в буддизмі немає ні всемогутнього Бога-творця чи Бога-особи, ні вічної душі. В буддизмі немає також поняття про «багатьох богів». Ці ж положення та заперечення кастової системи відрізняє буддизм від індуїзму та брахманізму, хоча він і визнає вчення про карму.

САВИЦЬКА Інна Миколаївна, канд. філос. наук, доцент

ЛЕЛЕКА Анна, студентка 4 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ХАСИДИЗМ ЯК НАПРЯМ ІУДАЇЗМУ

Хасидизм (від івр. חסיד, *хасид* — побожний, благочестивий; прибічник, послідовник) - містичне відгалуження юдаїзму, що виникло на території України у першій половині 18 століття як опозиція до догматично-обрядового формалізму і рабинської ортодоксії. Засновником хасидизму був Ізраїль бен Еліезер Баал-Шем-Тов (скорочено Бешт; *1700—†1760), що діяв як «свята людина» і «чудодій» на Поділлі; він мав великий вплив на єврейські маси, зокрема через інших «праведних» людей, так званих цадиків. Наступником Бешта був рабі Дов-Бер (відомий як Магід із Межерича). Рух охопив і Галичину (зокрема, Покуття і Гуцульщину). У середині 19 століття половина єврейських громад України визнавала хасидизм. Це викликало боротьбу проти хасидів з боку оборонців інституційної гебрейської релігії, а також польського, згодом російського урядів. Хасидизм поширився з України до сусідніх Литви, Білорусі, Польщі, Угорщини й Румунії. Частина послідовників хасидизму емігрувала до Палестини, а решта тих, що пережили Другу світову війну, опинилася в Америці, де вони стали однією з

груп ортодоксальних євреїв. Існує багато течій хасидизму. Найвідоміші з них: Любавицький хасидизм, відоміший як ХАБАД; Брацлавський хасидизм; Каролінський та інші. Назви походять від міст, де жили засновники цих течій — учні Магіда з Межерича.

Паломництво хасидів в Умань — паломництво євреїв, які сповідують одну з течій юдаїзму хасидизм, а саме брацлавські хасиди. Усі євреї, які представляють течію хасидизму, вважають своїм обов'язком побувати хоча б раз у своєму житті на могилі цадика Нахмана. Вони також вважають, що якщо вони зустрінуть Новий рік Рош Гашана біля його могили, то наступний рік буде дуже щасливим для них. Вони приїжджають до Умані цілими общинами, разом із жінками та дітьми. Деякі хасиди, звичайно, приїжджають декілька разів за життя, деякі щороку. Це все залежить, насамперед, від фінансових можливостей приїжджиків. Ті євреї, які не мають коштів на поїздку до України, звертаються за допомогою до спеціальних структур Ізраїлю, які займаються благодійництвом. Вони оплачують проїзд общині, надають їм харчовий пайок та кошти на оренду житла в Умані. З 2010 року між Україною та Ізраїлем була підписана угода про взаємний безвізовий в'їзд до країни. Через це очікувалось масове паломництво хасидів до України. Але через деякі причини багато хасидів так і не пройшли розмитнення в аеропорту Борисполя і не потрапили до Умані. Тому загальна кількість хасидів, які прибули до Умані в 2010 році по безвізовому в'їзду становила всього 23-25 тисяч осіб, що не є найбільшою цифрою за всю історію паломництва хасидів. На кількість паломників не вплинуло навіть і те, що цього року був ювілей цадика Нахмана — 200 років від дня народження. Для хасидів приїзд до могили цадика Нахмана ототожнюється з обов'язковим дійством життя. Хоча б один раз за життя кожен хасид повинен відвідати могилу і найкраще це робити при святкуванні Нового року Рош Гашана.

САВИЦЬКА Інна Миколаївна, канд. філос. наук, доцент
МИРНА Ірина, студентка 2 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

КОРАН - СВЯЩЕННА КНИГА МУСУЛЬМАНСТВА

«И убивайте их, где встретите, и изгоняйте их оттуда, откуда они изгнали вас: ведь соблазн – хуже, чем убиение!»(Коран 2:187(191))

Коран - головна священна книга мусульман, запис проповідей, що виголошені пророком Мухаммедом в формі пророчих одкровень. Згідно з мусульманським віровченням, оригінал Корану зберігається на небі, звідки його було послано в світ від Аллаха в повному вигляді в ніч, але ангел Джабраїл передавав його Мухаммаду частинами протягом 20 років. В ісламі Коран розглядають як священну книгу — конституція, послана Мухаммаду Аллахом, щоб кожна людина могла налагодити взаємини з ним, з самим собою і суспільством, виконати свою життєву місію так, як цього бажає Аллах. Саме факт послання Корану Мухаммаду визначає виняткове місце останнього в ісламі, де він розглядається як Пророк і Посланник. Той, хто повірив у Коран,

позбавляється від рабства перед творіннями, стає рабом Аллаха і починає нове життя, оскільки його душа ніби народжується заново для того, щоб служити Аллаху і заслужити його милість. Для цього мусульмани дотримуються божественного керівництва, слідують його приписам, підкоряються його велінням, уникають його заборон і не переступають його обмежень. Дотримання коранічного шляху розглядається як запорука щастя та успіху, тоді як віддалення від нього — причина нещастя. Коран виховує мусульман в дусі праведності, богобоязливості і доброзвичайності. Джерелом оповідань Корану, відповідно до ісламу, є тільки Всевишній. Мусульмани вірять, що Коран був даний Всевишнім для виправлення викривлень, які були внесені людьми в ранні божественні писання — Тору і Євангеліє. Тому послідовники ісламу вважають, що саме в Корані існує заключна версія Божественного закону. Коран має 114 сур (глав) які поділяються на аяти (вірші). Сури розташовані так: найдовші — на початку, найкоротші — в кінці. Для Корану характерна своєрідна стилістика: це проповідь, пряма мова і розповідь від третьої особи.

Коран не містить у собі принципово нового, не відомого раніше. У ньому розповідається про древніх пророків (Адам, Лут, Ібрагім, Юсуф, Муса, Іса) та про різні події їхнього життя. Коран розповідає й про події, які повинні відбутися в майбутньому, наприклад, пророкує реванш візантійців у війні з персами. У Корані розповідається також про проблеми походження і сутності буття, різних форм життя, про космологію і космогонію, містяться різні вказівки про обряди. Таким чином, в Корані містяться загальні принципи всіх аспектів індивідуального та суспільного буття. Для мусульман Коран — священна книга, що вимагає до себе особливого ставлення. Мусульмани ставляться до Корану з благоговінням. Багато мусульман запам'ятовують принаймні частину Корану напам'ять. Як правило це вірші, потрібні для виконання молитов. Ті, хто вивчив весь Коран, носять звання Хафіза. За шаріатом, мусульманин несе такі обов'язки перед Кораном: 1) Вірити в те, що Благородний Коран є Словом Всевишнього Аллаха, і вчитися читати його відповідно до правил вимови; 2) Брати Коран в руки лише в стані обмивання; 3) Коран треба читати в чистих місцях; 4) Тримати Коран на високих місцях. Не можна класти Коран на підлогу; 5) Суворо виконувати всі розпорядження, зазначені у Корані. Все своє життя будувати згідно з моральними принципами Священного Корану. При читанні Писання мусульмани проявляють смиренність і покірність, розмірковуючи над його словами і замислюючись над їх змістом. У цьому полягає мета читання Корану: «Невже вони не замислюються над Кораном? Або ж на їхніх серцях замки?».

Отже, Коран є цінною історичною і літературною пам'яткою ранньосередньовічної епохи історії арабів.

САВИЦЬКА Інна Миколаївна, канд. філос. наук, доцент
П'ЯТАК Вероніка, студентка 4 курсу
Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ХРИСТИЯНСТВО – СВІТОВА РЕЛІГІЯ

Християнство як світова релігія станом на сьогодні є чисельно найбільш поширеною в світі релігією, нараховуючи близько 2 мільярдів послідовників. Першоджерелом свого віровчення визнає Святе Письмо, Біблію, яка є для християн богонатхненною. Характерною особливістю християнства, яка відрізняє його від інших напрямків єдинобожжя, є віра в Ісуса Христа як втілення і прояв Бога заради спасіння всього людства і людського суспільства і настанови в істині. Християнство є найбільш значною світовою релігією нашого часу, в якій розрізняють три головні напрями: православ'я, католицизм та протестантизм, а також численні більш дрібні різновиди. Головним об'єктом шанування християн є Ісус Христос, якого більшість християнських релігій вважає водночас і Богом, і людиною, а дехто - тільки Богом або тільки божественним посланцем. Усі християни вірять або тільки думають, що праведних після смерті чекає винагорода у вигляді вічного блаженства в раю, а грішників - покарання, яке вони уявляють собі по-різному. Християнство виникло у другій половині I століття в одному із східних районів Римської імперії - Палестині. Головною соціальною причиною виникнення християнства було безсилля пригноблених у боротьбі з гнобителями. Згідно з Символом віри християни повинні вірити в єдиного Бога, який виступає у трьох особах: Бога-отця, Бога-сина і Бога-духа святого ("свята трійця"). Бог-отець розглядається як творець світу видимого (природа та людина) і невидимого (ангели). Богом-сином вважається Ісус Христос з його євангельською "біографією". Бог-дух святий походить від Бога-отця, у католицизмі - і від Бога-сина. Християнська "трійця" несе на собі відверті сліди політеїзму, звільнитися від яких ця монотеїстична релігія так і не змогла. Найважливіші елементи християнської обрядності називаються таїнствами. До них належать: хрещення (залучення до християнства шляхом занурення у воду або скроплення), миропомазання (передавання хрещеному "благодаті святого духа" шляхом змащування його ароматичною речовиною - миром), євхаристія, або причастя (з'їдання хліба та вина, які сприймаються як тіло та кров Христа), покаяння (сповідь віруючих в своїх гріхах священникові, щоб одержати через нього прощення від Бога), шлюб (здійснення у храмі одруження), священство (посвята у сан диякона, священника або єпископа) та маслосвяття або соборування (помазання хворого освяченою оливою - єлеєм). Значне місце у християнському культі відводиться святам: "воскресіння" Христа, Трійця або п'ятидесятниця (на честь зішестя на апостолів святого духа, що ніби було на п'ятидесятний день після воскресіння Христа), Різдво Христове тощо.

САВИЦЬКА Інна Миколаївна, канд. філос. наук, доцент

САВЧЕНКО Денис, студент 2 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

СВІТОВІ РЕЛІГІЇ

Важливою віхою в історії релігії стало виникнення світових релігій, які, на відміну від релігій етнічних та регіональних, набули міжнаціонального характеру. Буддизм, християнство та іслам - це підсумок тривалого розвитку політичних, економічних та культурних контактів між різними країнами та народами. Світові релігії з'являлися в епохи великих історичних поворотів, переходу від одних суспільних відносин до інших. Буддизм - у VI ст. до н.е., коли у Північній Індії розхитувався становий, варновий устрій; християнство - у I ст. н.е. у східних провінціях Римської імперії під час кризи рабовласницького ладу; іслам - у VII ст. н.е. у Західній Аравії в період переходу до класового суспільства. У їх становленні і розвитку велику роль відігравали засновники або група засновників, які самі відчували потребу у новій релігії, розуміли релігійні потреби мас. У віровченнях, що розроблялись, у культурі, церковній організації відображався спосіб життя багатьох регіонів, різних класів, прошарків, каст, племен, народностей, і тому ці різномірні спільноти ставали носіями нових релігій. Ці релігії принесли уявлення про рівність єдиновірців перед Богом або Абсолютом, про можливість виходу за межі певних традиційних культур, пов'язаних з національно-державними ідеологіями. Світовим релігіям притаманний яскраво виражений прозелітизм - пропагандистська активність, їх проповідь носить міжетнічний і космополітичний характер, що дало їм змогу перетнути державні кордони. Поява світових релігій означала виникнення вперше в історії людства віросповідального зв'язку, який істотно відрізнявся від етнічного, мовного і політичного. Люди стали об'єднуватися між собою як єдиновірці, незалежно від місця народження, мови і країни, де вони жили.

САВИЦЬКА Інна Миколаївна, канд. філос. наук, доцент

СИНЄОКОВА Ксенія, студентка 2 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ДРУЇДИ У ВІРУВАННЯХ ДАВНІХ КЕЛЬТІВ

Однією з найцікавіших давніх язичницьких цивілізацій є цивілізація племен древніх кельтів. У стародавності їх називали й по-іншому – галлами або галатами. Ще й сьогодні ця група індоєвропейських народів порівняно погано вивчена історичною наукою. А тим часом багато вчених ставлять значення її культури в один ряд з досягненнями античного світу. І не дарма. Адже саме кельтська література, одна з найдавніших літератур Європи, подарувала нам легенди про короля Артура й лицарів Круглого столу, казковий світ ельфів і фей ірландських саг. Кельтське суспільство піддалося феодалізації на кілька сотень років раніше інших народів. Їхні жерці-друїди, відомі в античну епоху

як хоронителі таємної мудрості, і зараз викликають суперечки, а багато сучасних традицій ідуть коріннями в кельтське минуле. Так, наприклад, Хелловін - День Всіх Святих - або страшна Вальпургіїва ніч, мають у своїй основі древні кельтські містерії – Самайн і Бельтайн. Народність кельтів була досить войовничою і захоплювала великі території, тож сліди їхньої присутності можна знайти не тільки на землях більшої частини сучасної Західної Європи, а й на околицях Дунаю і навіть в українських Карпатах. До приходу християнства в кельтів була дуже потужна язичницька релігія, яка нерозривно пов'язана з давніми почесними особами кельтського народу, яких називали друїдами. Про суть їх вчення, філософські і релігійні уявлення, нам відомо лише частково. Вони вірили в безсмертя душі, а смерть, за їх уявленнями, означала не кінець, а лише середину довгого життя. Під їхнім заступництвом знаходилися священні дубові гаї, і сама назва їх нібито виникла від слова «дуб» («дріс»). Жертви (наприклад, білі бики) не приносилися без гілки цього дерева, тому що все, що росте на дереві, вони вважали даром небес, а виконання в зв'язку з цим ритуальних дій – вказівками богів. Великою пошаною користувалися також місячні емблеми, оскільки галли обчислювали час не по днях, а по ночах, і приносили святі жертви вночі при світлі місяця. Крім здійснення жертвоприношень, іноді нібито і людських, друїди передбачали майбутнє; вони чинили тиск шляхом несприятливих прогнозів і визначали, який час більш підходить для вирішення важливих питань – це дозволяло їм утримуватися на верхівці ієрархічної піраміди. Кельтські жерці також виконували функцію суддів, лікарів і астрологів. Кельти явно сприймали надприродне як основну, базову сторону їхнього життя. Друїдам також доручалося виховання хлопчиків, з яких і вибиралися гідні для поповнення рядів жерців. Навчання тривало близько двадцяти років і полягало у вивченні напам'ять таємниць вікової мудрості та знань друїдів. Письмом вони майже не користувалися і залишили мізерно малу кількість писемних пам'яток: все навчання велося усно. Єдиним джерелом, з якого ми взагалі щось знаємо про друїдів – це казки, міфи та легенди.

Отже, друїди з поступовим занепадом кельтської культури і релігії поступово трансформувалися у бардів. Барди вже не мали такої потужної сили як друїди, але тим не менше володіли даром слова, що робили їх прекрасними поетами, співаками та просто музикантами. Згодом з настанням епохи середньовіччя, барди зовсім перетворилися на бродячих артистів та музикантів, мандруючи з міста до міста, з замку до замку, і у вигляді пісень виконували легендарні розповіді про колишню велику славу давніх героїв, хоробрих воїнів та мудрих друїдів, а після введення християнства швидко перетворилися в сільських цілителів.

САВИЦЬКА Інна Миколаївна, канд. філос. наук, доцент

СТРЕБКОВ Микола, студент 4 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

КАТОЛИЦИЗМ - НАЙПОШИРЕНІШИЙ НАПРЯМ У ХРИСТІЯНСТВІ

Католицизм, що остаточно сформувався як віровчення і церковна організація після поділу церков 1054 р., сьогодні є найпоширенішим напрямом у християнстві. Він об'єднує 850 млн. хрещених Європи, Азії, Африки та Америки. Завдяки своїй ієрархічній організації католицизм демонструє дивовижну сталість своєї доктрини (догматів, традицій) попри незначні національні відмінності. Є багато спільних рис і в обрядовості. Водночас католицизм має низку особливостей у віровченні, культурі й структурі релігійної організації. Так, право тлумачити Біблію у католицизмі визначається за віронавчальною владою церкви на чолі з папою римським. До джерел віровчення також відносяться постанови соборів католицької церкви, настанови, повчання, енцикліки римських пап. Одним із найважливіших віросповідних документів є «Сповідання католицької віри», прийняте Тридентським собором у 1545—1563 рр. Нікео-Константинопольський Символ віри та постанови перших семи Вселенських соборів католицизм доповнив у 589 р. додатком про вихід Святого Духа філіюкве. Це положення остаточно затвердив папа Бенедикт III у 1014 р., піднісши його до рангу догмату. Католики вірять в існування, крім раю і пекла, ще й чистилища — особливого місця (стану), де душі померлих очищаються від гріхів, після чого дістають право на переселення в рай. Церква, користуючись «скарбницею (запасом) добрих справ» і розділяючи залишки, може, на їх думку, скоротити перебування грішників у чистилищі. Особливе шанування в католицизмі має Богородиця: прийнято догмати про непорочне зачаття Діви Марії, вільної від первородного гріха (1854), про її тілесне вознесення на небо (1950), подібно до вознесення Ісуса Христа. На I Ватиканському соборі (1869—1870) затверджено догмат про непогрішимість (безпомилковість учительства) папи, коли він виступає з питань віри і моралі зі своєї кафедри, оскільки папа римський — намісник Христа на землі та наступник апостола Петра. Католики, на відміну від православних, визнають рішення 21 Вселенського собору. Як і православ'я, католицизм визнає сім таїнств, які потрібні людині (окрім віри) для спасіння душі. Водночас деякі з них відправляються в Римській церкві своєрідно. Наприклад, таїнство хрещення здійснюється і через занурення, і через обливання водою. Конфірмація (таїнство миропомазання) виконується, коли дитині виповнюється 7—12 років, і обов'язково єпископом. Таїнство євхаристії відправляється на прісному хлібі, при цьому лише духовенство може причащатися хлібом і вином, миряни ж — лише хлібом. У католицизмі, крім історично усталених трьох ступенів священства (диякони, пресвітери, єпископи), виокремлено особливу групу — кардинали. Для всіх церковнослужителів введено обов'язкову безшлюбність — целибат. Віруючі католики об'єднуються в парафії, які формують деканати. Ті, у свою чергу,

об'єднані в патріархати, префектури, місії, абатства, діоцезії, архідіоцезії. Сукупність архідіоцезій утворює національну католицьку церкву, очолювану архієпископом із титулом примас або підпорядковану безпосередньо Святому престолу. Головою Римської католицької церкви є папа, який має титул «Святійший Єпископ Риму, Намісник Ісуса Христа, Наступник Князя Апостолів, Верховний Понтифік Вселенської Церкви, Патріарх Заходу, Примас Італії, Архієпископ і Митрополит Римської провінції, Монарх Держави — Міста Ватикан, Раб Рабів Божих». Влада папи вища за владу Вселенських соборів. Протягом історії було 266 папи. Першим із них вважається святий Петро, якого призначив Ісус Христос бути старшим серед апостолів і який помер тяжкою смертю в Римі приблизно 66 р. н. е. Католицизм є єдиною релігією, що має не лише централізовану систему управління, а й свою суверенну державу — Ватикан. Її територія — 44 гектари. Ватикану належать також кілька будівель у Римі та папська резиденція в Кастель Гандольф, що за 25 кілометрів від столиці.

САВИЦЬКА Інна Миколаївна, *канд. філос. наук, доцент*
ЯКОВЕНКО Ірина, *студентка 4 курсу*

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ЗОРОАСТРИЗМ

Зороастризм походить із релігії стародавніх іранців – маздеїзму, внаслідок чого отримав серед народу назву парсизм. Предками древніх іранців були напівкочові скотарські племена аріїв, які в середині 2 тисячоліття до н.е. заселили територію Іранського нагір'я, рухаючись із півночі. В час започаткування зороастризму, в Ірані того часу була велика загроза релігійних переслідувань, оскільки, розповсюдження набував іслам. Саме тому багато іранців мігрували в Індію, де релігія набула поширення. Аріїці поклонялися ахурам, які втілювали етичні категорії справедливості та порядку девам, тісно пов'язаними з природою. По мірі переходу до осілого життя і встановлення класового суспільства виділяють світлі божества, а саме Мазду – втілення мудрості і правди та Митри – втілення згоди, угоди. Поступово більш важливого місця серед прихильників займав серед всіх богів Ахура – Мазда (бог мудрості). Стародавні ірнаці вірили, що світ поділений на 7 областей-кругів, найбільший з яких знаходиться в центрі і заселений людьми. В найбільш ранніх персидських текстах згадується про Заратуштру (Зороастра), який прославляв Ахуру - Мазду. Зороастр – легендарна особистість, багато дослідників визнають його реально існуючим діячем. Про нього майже немає ніяких достовірних згадок, але в різних стародавніх джерелах свідчення про час його життя варіює між 8 та 6 століттями до н.е. Одні спеціалісти ставлять під сумнів реальне існування пророка, інші схильні бачити в релігійній системі персів (часів ахеменідів) лише предтечу зороастризму – маздеїзм, тобто першопочаткову доктрину, яку згодом реформував Зороастр.

Символами зороастризму є священна книга Авеста («перша вістка»), яка на сьогодні є стародавнішою книгою людства, вогонь та аташдан (вогняний переносний або стаціонарний алтарь). На аташдані підтримують священні вогні зороастризму. Існує також символ Фаравахар – людський образ у крилатому колі. Зороастрійці традиційно не визнають його втіленням Ахура - Мазди, а вважають його зображенням фравашою (ангельські духи, охоронці людей, постійні супроводжуючі, радники і управляючі душами в житті). Основним натільним символом прихильника вчення Заратуштри є нижня біла сорочка – седре, яка зшита з одного шматка хлопково- папірної тканини і завжди має 9 швів з коштою (куштою, кустою) – тонкого поясу, сплетеного із 72 ниток білої овечої шерсті. Звичаї та обряди. Головна вимога до прихильників зороастризму – збереження життя та боротьба зі злом. Відсутні заборони щодо харчування людей. Існує обряд ініціації , який виконується при виповненні дитині 7 – 10 років. При обряді чоловікам надівають плетений шнур в знак прийняття віри. Під час проведення обряду жертвоприношення, зороастрійці п'ють хаому перед жертвеним вогнем і вимовляють слова молитви. Віруючий молиться 5 разів на добу. У зороастрійців існували сезонні свята. Звичай поховання пов'язаний з основами віровчення. Древні іранці вважали, що мертво тіло принижує природні стихії, тому для поховання будували високі башні (Башні Мовчання). Після смерті людини, до її тіла підводили 5 разів на день собаку. Після першого підводу собаки, до мертвого в приміщення вносили вогонь, який ще горів протягом 3 днів після віднесення небіжчика до башні. Тіло виносили в денний час. Башня обмежувалась 3 колами, куди клали оголені тіла: на перше коло – чоловіків, на друге – жінок, на третє – дітей. Навколо башні літали грифи, які за декілька годин об'їдали кістки. Після того, як кістки ставали сухими – їх скидали вниз. Вважалось, що душа дістається Царства Мертвих і постає перед Божим судом на 4 день.

Заратуштра є пророком верховного бога Ахура – Мазди (Ормузда) – бога добра, правди, творця світу. Поруч з ним існує Анхра – Манью – бог зла, втілюючий у собі тьму і смерть. Ахура – Мазда створив людину вільною і тому людина має сама обирати свою позицію. В гімнах Авести людей закликають до добра. Основна ідея етичної доктрини зороастризму є тезис про те, що істина і добро рівні стражданню і злу, але залежать від самих людей, які можуть і мають бути активними творцями своєї долі.

Людина народжується і помирає багато разів. В зороастризмі вважається, що життя людини, яку вона проходить – це робота, а саме вибір між добром і злом. Людина знову народжується тому, що в минулому житті зробила неправильний вибір, порушивши гармонію світу. В зороастризмі виконання людиною індивідуальної програми, визначаючою минулим життям, може здійснюватися на 3 рівнях. Низький рівень – відречення людиною від добра, середній – відпрацювання кармічних боргів, надбання нових, високий – постійна боротьба зі злом, вибір людиною добра, творчий розвиток людини.

ОСОБЛИВОСТІ ВІРУВАННЯ ЦИГАНСЬКОГО НАРОДУ

Цигани з'явилися на території України наприкінці 13 - на початку 14 ст. з Валахії та Молдови і до 16 ст. кочували вже по всій Україні. Вони завжди відрізнялися від оточуючих народів. Своєрідність одягу, багатий фольклор, музичні ритми, танці – вирізняли їх. Впродовж століть цей народ не мав ні своєї держави, ні певної території, але зумів зберегти свою оригінальність, самотність, етнічну цілісність.

В Україні за останніми даними проживає 12 (15) етнічних груп циган, кожна з яких дотримується релігійних обрядів того населення, серед якого вона живе. Цигани в Україні не лише не асимілювалися, але й не втратили власної самотності. В Україні історично склалося декілька особливих циганських етнодіалектних груп. Кожна з них має власну назву, самовідчуження, відрізняється мовою, заняттями, ареалом формування, віруваннями.

Перш за все це українські цигани – серви, сервуря або лівобережні цигани (найчисельніша циганська група в Україні), та влахи, влахуря. Мова цих циган належить до Української діалектної групи, згідно з лінгвістичною класифікацією, яку запропонував Л.Н.Черенков. Майже всі серви та влахи належать до християнської православної церкви.

Інша група, котра утворилася на території України – це кримські цигани, або кримітіка рома, татарітіка рома (аюджі, гурбети та ін.). Їхня мова належить до Балканської діалектної групи. Традиційно ці цигани мешкають в Криму і характерним для них є те, що вони зазнали великого лінгвістичного та етнографічного впливу з боку місцевого тюркомовного населення. Переважно кримські цигани є мусульманами-суннітами.

Наступна велика мовна група – Влашська. До неї належать молдавські цигани (Одеська та Чернівецька області), частина яких (кишинівці) оселилася у 20 – 30 рр. ХХ ст. у Донецькій та Луганській областях. Також до цієї групи належать келдерари та ловари, які живуть маленькими групами по всій території України. Ці цигани відносять себе до православних.

Четверто. Та останньою виділяють Карпатську групу. Сюди належать словацькі (сервіка рома) та угорські (унгріке рома) цигани, які мешкають у Закарпатській області, за віросповіданням вони переважно католики та греко-католики.

Можна зробити висновок, що серед циган розповсюджена релігія тієї країни, в якій вони проживають. Таку позицію можна зрозуміти та пояснити з різних боків: потрібно заробляти на життя, захищати себе та свою родину. Але нова релігія завжди сприймається дуже своєрідно.

ШКИЛЬ Светлана Александровна, канд. филос. наук, ст. преподаватель
БОЛЬБОТЕНКО Анна
Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ХРИСТИАНСТВО В СОВЕРШЕННОЙ ЕГО ФОРМЕ ПРОЯВЛЕНИЯ – ПРОТЕСТАНТИЗМЕ

Христианство как религия возникло в I веке нашей эры на территории Римской империи. Основной причиной возникновения христианства была проповедническая деятельность Иисуса Христа, который считается единокровным сыном Бога, единственным безгрешным человеком на Земле, что отдал свою жизнь за искупления грехов всего человечества. Суть самой религии изложена в Библии, которая имеет в себе 66 книг и условно делится на Книги Старого и Нового Завета. Саму Библию писали на протяжении 1600 лет 40 человек, через которых Бог провозглашал истину, это были не простые люди, а избранные Богом, которые посвящали жизни своему Творцу и жили праведно по закону Божьему – пророки и апостолы.

На сегодняшний день в христианстве существуют три основные направления: католицизм, православие и протестантизм. Последнее из них мы рассмотрим подробнее в данной статье.

Многие ученые и исследователи утверждают, что протестантизм – это одно из главных направлений христианства в совершенной его форме проявления. Так как основные учение этой религии обосновываются на догмате «оправдания одной верой» или «только Христос» — Иисус Христос через свое распятие на Голгофском кресте уже расплатился за все прошлые и будущие человеческие грехи, следовательно, каждый человек, который искренне уверует в Иисуса, вне зависимости от его праведности или поступков, будет спасен. Иные способы добиться спасения отвергаются и считаются несущественными. Человек уж слишком слаб, чтобы стать абсолютно святым или праведным. Основу богослужения составляют чтение Библии, которая является единственным источником вероучения, и проповеди.

В первой половине XVI века в Европе как идеология и международная историческая сила возникает такое течение, как протестантизм, именно тогда, когда Мартин Лютер и Жан Кальвин возглавили массовое движение против духовной монополии католицизма. С началом Реформации протестантизм стал одним из определяющих духовных и политических движений сначала в Европе, а затем и в мире. Название произошло от «протестации» — протеста группы большинства немецких князей и представителей городов, сторонников Лютера, которые были против отмены в Шпейерском рейхстагом права выбирать свою религию, что было получено ранее.

Мартин Лютер по праву считается вождём религиозной революции, что привела к появлению протестантизма. Он настаивал на покаянии, которое должно придать смысл жизни христианина, также критиковал учение об индульгенциях, чистилище, молитве за умерших и спасении заслугами святых. Всегда отверг папскую власть, особую благодать священства и его

посередничество в спасенні, потребував упростити обрядність, підчинити церкву государям. Єдиномышленники і сторонники його мышлення нашлись швидко і об'єдналися в умеренну реформаторську групу, во главі котрої був сам Лютер і його сподвижник Філіпп Меланхтон (1497-1560), вони інтерпретували вимогу триматися Священного Писання в дусі збереження всього того в догматикі, обрядності і житті, що прямо не суперечило Біблії.

У кожного людини вповне достатньо сил для того, щоб самостійно і індивідуально знайти свій шлях до Бога. Так як, кожен може отримати божественну благодать і абсолютно кожен зможе бути сам для себе священиком – це принцип всеобщого священства. Взагалом кожен живущий по вірі і справедливості може, хоча б на трохи, стати для оточуючих схожим на Ісуса Христа.

Таким чином, з свого вище сказаного можна зробити висновок, що протестантизм – це напрямлення християнства, яке покорило приблизно 90 країн світу, близько 700 мільйонів людей знайшли свого Бога і свою істинну віру саме в тій релігії, яка почалася з маленької релігійної революції створеної Мартином Лютером. Все велике починається з малого.

**ШКІЛЬ Світлана Олександрівна, канд. філос. наук, ст. викладач
ДРАБОВИЧ Вікторія**

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ІУДАЇЗМ ЯК ПЕРША МОНОТЕЇСТИЧНА РЕЛІГІЯ

Іудаїзм (юдаїзм) як релігія почав формуватися в II тисячолітті до нашої ери. Це перша релігія, на основі якої почала розвиватися концепція єдиного Бога-творця. У 621 році до н.е. цар Йосій проголосив Всемогутнім Богом верховного Бога юдеїв Яхве (у християнських виданнях Старого Завіту – Іегови), тим самим поклавши початок формуванню монотеїстичного культу.

Процес становлення іудаїзму як монотеїстичної релігії відбувався на тлі державно-політичної консолідації ізраїльтян та утвердження Ізраїлю, як могутнього царства. Все почалося відтоді, коли племена ізраїльтян захопив та поневолив народ Єгипту. Єгиптяни насильно переселили усіх євреїв на свої землі та перетворили їх на рабів. Однак в XII ст. до н.е. єгипетський фараон відпустив поневолений народ на його історичну батьківщину. За переказами, похід 600 тисяч євреїв з Єгипту до Палестини очолив пророк Мойсей. Легенда розповідає, що 40 років Мойсей вів свій народ у Палестину. За цей час змінилося три покоління євреїв – за задумом пророка мали померти усі, хто був народжений рабом.

Після краху Римської імперії Іудея знову стала незалежною. Це тривало до її підкорення арабами в 638 році. Тоді ж держава фактично перестала існувати. Євреї залишилися жити в Палестині, однак не чисельними спільнотами. Інші ж приєдналися до зарубіжних діаспор. Однак мрія про повернення в Ізраїль збереглася серед них і підтримувалася іудаїзмом. Так

жили юдеї багато тисячоліть і лише після завершення Другої Світової війни, рішенням ООН в Палестині було офіційно засновано та визнано державу Ізраїль.

Нині загальна кількість євреїв у світі становить 13 млн. 400 тисяч осіб. Найчисельніша спільнота євреїв - 5,7 млн. чоловік - проживає в Ізраїлі. В США налічується близько 5,3 мільйона представників цього етносу. Певний відсоток єврейського населення є в більшості європейських країн, в Канаді, Аргентині, Австралії, Бразилії, ПАР і Мексиці.

Стародавня мова євреїв - іврит, входить до афразійської мовної сім'ї. Однак сьогодні іврит не часто використовується як розмовна мова. Сучасні євреї говорять на мовах країн проживання. Також є декілька єврейських діалектних мов, зокрема найпоширеніша з них – ідиш.

Основи віровчення іудаїзму сформувались в античній іудеї, де було складено Священне Писання. Вони викладені у Старому заповіті, а також в Єрусалимському і Вавилонському Талмудах. Тора - зведена назва п'яти перших книг Старого Заповіту - П'ятикнижжя: Буття, Вихід, Левіт, Числа і Второзаконня. Зміст книг Тори включає міфи про створення світу і людини, історію взаємин людей з Богом після вигнання Адама і Єви з раю, в періоди до і після потопу (книга Буття), вчення про культ тощо. Кульмінаційним моментом Тори є розповідь про діяння пророка Мойсея (Моше).

Талмуд – це багатотомний збірник іудейських догматичних правових, релігійно-філософських, моральних і побутових приписів, що збирались протягом восьми століть. Це моральні міркування, афоризми життєвої мудрості, метафізичні ідеї, історичні оповіді, легенди, біблійні історії, мрії про майбутнє євреїв. Також у Торі й Талмуді викладено положення про створення світу і людини, про янголів і демонів, первородний гріх, праведність, потойбічний світ, відплату, майбутнє воскресіння мертвих.

В біблійний період за приписами Тори щоденне жертвопринесення здійснювалося Єрусалимському храмі, який зрештою став центром іудаїзму. В період вавилонського полону, коли перший Храм був зруйнований, замість жертвопринесень іудеї почали молитись. Для звершення молитви євреї почали збиратися довкола учителів - знавців Тори (раббі). Так виникли іудейські молитовні об'єднання - синагоги.

Світогляд віруючого єврея пронизаний очікуванням кінця світу і царства справедливості. Вчення про месію виникло як своєрідна відповідь на постійні соціальні та політичні потрясіння єврейського суспільства. Прихід месії у світ означає кінець світу, а це символ надії на кращі часи й один з найважливіших стимулів праведного життя. Національний характер іудаїзму виражається насамперед в ідеї богообраності єврейського народу, його виняткової історичної місії. Відтак традиція монотеїстичних вірувань в єдиного Бога-творця передавалась іудеями з покоління в покоління та міцно закріпилась в їхньому світогляді. Продовжуючи свій історичний шлях іудаїзм зберігав та примножував риси національного культу, передаючи догми єдиногобожжя релігіям, які сформувались пізніше.

ФЕНОМЕН КАББАЛИ

Кабала – це давня мудрість, яка дає можливість побачити як побудований Всесвіт та життя. У буквальному сенсі слово «Каббала» означає «те, що отримав». Важливо розуміти – для отримання ми маємо буди сприйнятливі. Ми маємо відкрити себе, щоб поглинути те, що хочемо зрозуміти, і в свою чергу стати частиною Каббали. Тобто, можна припустити, що Каббала – це частина кожного, а також частина кожної окремої релігії. Говорячи в загальному сенсі, Каббала не являє собою ні релігію, ні науку, ні філософію, але в тому випадку, що її не можна повністю віднести до певної категорії. Хоча, безумовно, вона має в собі всі ці критерії. Тож особливо важливо дослідити кожен з сторін Каббали, що зрозуміти, що несуть в собі ці знання.

Каббала має витоки з Іудаїзму, тобто - це містичний єврейський культ, традиція, яка навчає, що все створене Богом має зати і розуміти як його, так і навколишній світ. Звичайно Каббала має великий вплив на містичну сторону іудаїзму. Але чи є вона лише містичним культом? З іншого боку, Каббала – наука про світобудову, де ми є невід'ємною частиною. Однак завдяки їй можна досягти не лише ту грань нашого світу, сприйняту нами за допомогою п'яти жорганів чуття, але ще й тій сторону світобудови, яка нам в межах цих відчуттів не доступна. Таким чином, Каббала як наука не заперечує ні містичність, ні матеріальність світу. Завдяки каббалістичній методиці можна почати відчувати прихований від нас вищий інформаційний рівень, той який повністю залежить від нашого внутрішнього світу. Тобто, Каббала також дає можливість пізнати не лише навколишнє серидовище, а дозволяє людині краще зрозуміти себе, причину своєї появи на планеті, у космосі, і всього, що відбувається з ним протягом історії.

В загальному виді, Каббалу дослідники поділяють на три категорії: теоретичну, духовні світи – душі, ангели і медитативну, де метою є навчити людину, яка вчиться, щоб досягти вищого медитативного стану свідомості, можливо, навіть, стану пророцтва. Щодо останньої категорії, переважна більшість з найбільш важливих текстів магічної Каббали, як виявилось, наколи не були опубліковані. Крім того, що це дуже складне питання в освоєнні, це може бути, час від часу, навіть небезпечним. Одним з великих майстрів містичної Каббали був Р. Джозеф Делла Рейн. Ще один прихильник медитативної Каббали – Авраам Абулафій, ставив собі за мету досягнення вищого медитативного стану. Він вважав, що за його методом медитації один може досягти рівня пророцтва. Він запропонував використовувати записи мантри замість звичайної словесної або візуальної. Медитативна Каббала менш популярна дисципліна ніж теоретична. Цей аспект Каббали був розроблений протягом століть. Ця категорія існує для практичних цілей і, в свою чергу,

поділяється на різні етапи розвитку. Класична праця в межах теоретичної Каббали це книга Зоар. Але для тих, хто вперше відкриває для себе Каббалу, може здатися, що всі ці повчання та знання лише фантазії. Що ж, часто виникає непорозуміння, що вивчення Каббали призначена для того, щоб мати можливість відкрити в собі вищі сили, чи ясновидця, але кінцева мета – це вдосконалення та пізнання Себе, своїх можливостей у межах реальності.

У філософських вченнях вважається, що матеріальне являє собою породженням духовного, душа породжує тіло. Проблематичність такої ідеї в тому, що зв'язок між духовним і матеріальним є обов'язковим. У Каббалі, на протилежному цьому, стверджується, що духовне немає відношення до матеріального. Якщо розглядати Каббалу як наукову концепцію, то впливає, що, як і в будь-якій науці, важкається, що обговорювати можна лише те, що можна дослідити. З цього, наука Каббала і покликана для того, щоб відчувати і дослідити Вищий – духовний світ. Все духовне в Каббалі постає, як те, що немає зв'язку ні з часом, ні з матерією чи простором, і являє собою силу без тіла.

Наука Каббала не займається сенцом Вищої сили як такої і не намагається сформулювати її закони. Каббала пояснює себе як експериментальну науку. Сила духовна сама собою являє матерію. Не дивлячись на те, що вона не має образу, зрозумілого для людини, не знижує її цінності. Те ж саме можна і сказати про сили, діючі в природі. Загалом їх не можна назвати матерією, адже ми не можемо зрозуміти їх тільки через відчуття. Але ми рошуміємо цю силу, коли, наприклад при нагріванні тіла перетворюються в газу, а при охолодженні, навпаки, в тверде тіло. Тож, в той час, як Каббала досліджує світ навколо, вона не заперечує і те, що ми не бачимо і не відчуваємо в ньому.

Щодо зв'язку Каббали та Іудаїзму, існує чітка грань. Якщо Іудаїзм, як і більшість релігій, не дивлячись на сталі людські потреби, несе в собі ще багато законів та заборон для людини, то Каббала взагалі не має відношення до виконання цих законів. Вона навчає нас тому, що знаходиться поза цим світом.

ШКІЛЬ Світлана Олександрівна, канд. філос. наук, ст. викладач
НІКОЛАЄВА Катерина

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ІСТОРІЯ РАСТАФАРІАНСТВА ЯК РЕЛІГІЙНОГО РУХУ

Растафаріанство — релігійний рух, що сформувався як афрохристиянська синкретична секта; субкультура, що включає в себе систему поглядів, тип поведінки та музичний напрямок. Цей рух набув популярності завдяки музиці стилю “реггі (reggae)”.

Растафаріанство сформувалося на о. Ямайка. В 1494 році, коли Колумб відкрив Ямайку, там проживали індіанці аравакі, які потім були частково знищені, частково — перетворені на рабів. В 1655 році англійці витіснили іспанців з Ямайки, після чого багато рабів змогли втекти вглиб острова. Ці втікачі раби маруни створили власну культуру и не підкорювалися владі до початку 18 сторіччя.

З 1930 по 1960 роки растафарінство було місцевим ямайським рухом. Після 1960 року послідовники растафарінства з'явилися в США серед афроамериканців, в країнах Карибського басейну та інших країнах; до кінця 20 сторіччя за різними оцінками їх чисельність складала від 6 до 60 тисяч осіб.

Растафарінство налічує різні секти: 12 колін Ізраїлю, Бобо Дреде, орден Ніябінгі та інші. Найбільш популярна – 12 колін Ізраїлю. Члени цієї секти вважають, що Хайле Селлассіє I – Ісус Христос, що повернувся у всій своїй царській величі. Це і є другим пришествям. Орден Ньябінгі – крило касти, що відрізнялося бунтарськими настроями, особливо в 1960-1970-х роках; також «ніябінгі» - це регулярні зібрання растаманів, де вони спілкуються, обговорюють питання віри, відпочивають; крім того, так називаються церемоніальні барабани растаманів, звуки яких складають ритмічну канву музики реггі. Засновник Ордену Ньябінгі «Принц» Едвард Емануель заявляв, що разом з Хайле Селлассіє I і Маркусом Гарві вони складають Святу Трійцю. Він з великою групою послідовників створив свою церкву зі всіма необхідними атрибутами – догматами, літургією, ієрархією і щось на кшталт чернецтва. Жерці церкви носять одяг православним священників.

Растамани повинні дотримуватися ряду заборон, зокрема, не їсти свинину, рибу без луски, не пити вино, не вживати сіль, уксус, не грати в азартні ігри, не спотворювати свого вигляду (стрижка, гоління, тату аж несумісні для істинного растамана) тощо. В колі основних заповідей – любов та повага до людського братерства (хоча особливо – до «синів Хама»); відторгнення ненависті, ревнощів, заздрості, зрадництва; обов'язок протягнути руку милосердя тому, хто в скруті (в першу чергу – растафарінцю), в другу – будь-якій людині, тварині чи рослині): «Ми тут для того, щоб зробити світ кращим – музикою та піснями, любов'ю і єднанням ми будемо творити все добро, яке тільки зможемо».

Світогляд растафарінців уявляє собою сплав африканських легенд, ефіопських оповідей і Біблії (визнається Старий Заповіт). Відповідно до Біблії, Яхве – бог-отець, растамани називають його Джа. Багата символіка та гра в переосмислення звучання слів дає простір інтуїтивним почуттям та переживанням. Природність та інтуїтивність виражаються поняттями «корні» і «вібрації». «Вібрація» - безпосереднє осягнення суті буття, доступне лише растаману.

Всупереч загальноприйнятій думці набожні растафарінці не курять ганджу заради розваги, а деякі не приймають її взагалі. Однак більшість растафарінських проповідників відстоювали практику ритуального розкурювання «трави мудрості». Ефіопська православна церква звичайно виступає проти цього. Православні ченці, що мають багатосторічний досвід в цих питаннях, знають, що такий шлях в кращому випадку небезпечний, а в гіршому приводить до духовної смерті.

ШКІЛЬ Світлана Олександрівна, канд. філос. наук, ст. викладач;

СЛОБОДНЯК К. Л.

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ПРОТИСТАНТИЗМ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Людина для протистантизму – уже не є ланкою в ланцюзі надособистісної спільності, як це було в середньовічному християнстві. Індивідуалізація, характерна для буржуазної епохи, висуває на порядок денний таку перебудову релігійних уявлень, в якій людина зі своєю релігійною своєрідністю змогла б включитися у ситуацію пререлігійного переживання.

Останнім часом все відчутнішим стає тиск на державні органи з боку окремих політичних організацій і партій, а також громадських об'єднань батьків, діти яких стали членами неорелігійних груп. В засобах масової інформації почастишали прямі заклики до заборони діяльності неорелігійних утворень в Україні, до введення жорстокого механізму їх легалізації.

У новому Законі України (1991р.) “Про свободу совісті і релігійні організації” зазначалося: “Ніхто не може встановлювати обов'язкових переконань і світогляду. Не допускається будь-яке примушування при визначенні громадянином свого ставлення до релігії, до сповідання або відмови від сповідання релігії, до участі або неучасті в богослужіннях релігійних обрядах і церемоніях, навчання релігії.”

Вже 400 років протестантизм існує в Україні. Останні 100 років стали часом інтенсивного розвитку протестантизму на наших землях. Україна між тим була базовою територією для протестантизму на всьому обширі СНД.

Протестанти не представляють серйозної загрози РПЦ сьогодні, але є значним подразником для православних. Протестантські церкви мають значні успіхи в соціальній роботі, і на цьому заробили значний суспільний авторитет. Православні ж все частіше і частіше стикаються із претензіями щодо відсутності користі для суспільства від їхніх громад. Проповіді священників у церкві та школі мало впливають на загальний рівень моральності суспільства.

Москва не враховує лише одного фактору. Українські протестанти можуть самостійно організувати свій Майдан. Адже сотні тисяч можна зібрати не лише на стадіонах, але і на площах. І такого роду події можуть стати початком кінця сьогоденної української влади.

Дійсно, у цього народу забрали все, крім свободи світогляду, однією із складових якої є право на вільний релігійний вибір. Забирати цю свободу, особливо із використанням неправдивої інформації та викривлення фактів – це виклик для всього суспільства, який може стати тією соломинкою, яка і переломить спину сьогоденному режиму. Адже можна купити політикум, залякати підприємців, але що можна зробити із релігійними людьми? Їх не зламала вся репресивна і пропагандистська машина Радянського Союзу. А що більше, їх не знищить сьогоденна влада. Навпаки, це вони можуть її змести із всіх посад.

Отже, кампанія проти протестантів здатна лише об'єднати та мобілізувати їх самих. Зворотне завдання ж є просто нездійсненим в українських умовах.

Так, всі події січня є частиною реалізації великого плану приборкання України, її переформатування в частину «руського світу». Класичні схеми із пошуком «чужого» та мобілізацією «своїх». Повернення контролю над головною церковною організацією України. Геополітичні війни в церковній площині.

Залишається лише спитати президента як гаранта Конституції та збереження української державності: чи розуміє він, що гра йде проти України? І чи усвідомлює, що гра стала загрожувати і йому особисто? І таке саме питання можна поставити кожному українському християнинові, кожному громадянину цієї держави.

Україна переживає критичний час у власній історії, особливо духовно-релігійній. У ці часи кризи потрібно було б об'єднати зусилля всіх українських християн, початком для чого може стати ініціатива першого грудня. Лише спільні зусилля всього громадянського суспільства України, всіх християн, які не бажають бути обдуреними та втягнутими в авантюри російських шовіністів із МП – можуть спасти як церкви, так і Україну.

ШКІЛЬ Світлана Олександрівна, канд. філос. наук, ст. викладач
ШОШОЯ Інга

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України
«КОРАН – СВЯЩЕННА КНИГА МУСУЛЬМАН»

Іслам – одна з трьох найпоширеніших монотеїстичних релігій світу. За чисельністю вірян іслам стоїть на другому місці після християнства - сьогодні у світі налічується (за різними джерелами) від 1,1 до 1,8 мільярдів послідовників ісламу. Разом з тим – це наймолодша зі світових релігій, що й символізує зелений колір – символ життя, молодості та вічності, в національній символіці країн ісламу.

Іслам виник в епоху переходу від первіснообщинного до феодального ладу в Аравії. Тамтешні племена, кочівники, скотарі (бедуїни) сповідували племінний політеїзм, тож для формування феодалізму необхідним було їх об'єднання навколо монотеїстичних вірувань.

Саме слово «іслам» у дослівному перекладі з арабської мови означає «покірність». Віровчення ісламу ґрунтується на догмі єдинобожжя та його неосяжної величі.

Головна священна книга мусульман – це Коран. В перекладі з арабської мови «аль – куран» означає «те, що читають, вимовляють, декламують», тобто те, що було сказано пророкові Мухаммедові, а потім повторено і виголошено ним. Мусульмани вірять, що Коран є Словом Божим, вважають, що він не створений, а існує вічно. А його оригінал зберігається у Аллаха.

Загалом Коран – це збірник проповідей, пророчих об'явлень, божественних одкровень, молитов, повчальних розповідей і притч, які було записано у Мецці й Медині між 610 та 632 роками. За мусульманськими віруваннями, текст Корану – священне одкровення, яке було передано Мухаммеду через ангела Джебраїла (Гавриїла). Мухаммед у мусульман - ресул-

аллах, посланець Господній, тобто людина, яка отримала місію від Бога. Ця місія полягала в тому, щоб проповідувати арабам єдинство і праведність Бога, відмінність добра та зла і майбутній суд. Так як Мухаммед був неписьменним, він мав близько 40 секретарів, які записували послання.

Сучасний текст Корану складається з 114 глав, які називають сурами, кожна з них має свою назву. Назва сури, як правило, не говорить про її зміст, а відображає найяскравіший вислів чи тезу. В свою чергу, кожна сура ділиться на окремі фрагменти – аяти, які мають від 1 до 68 слів. У найдовшій сурі – 286 аятів, у найкоротших – лише 3. Усього в Корані 6 тисяч 238 аятів, що в загальній сумі становить 77 тисяч 934 слова на арабській мові. Більша частина Корану написана римованою прозою.

Коран починається сурою, що має назву «Фатіха» (араб. «відкриваюча»). Вона включає короткий зміст основних догматів ісламу та читається при здійсненні практично всіх мусульманських обрядів.

Для правильного та коректного розуміння Корану ісламська спільнота дійшла висновку про необхідність збору переказів про життя і справи Пророка, адже для правильного тлумачення кожного одкровення потрібно знати обставини його написання. Такі перекази – хадіси, розповідають про історичне середовище, в якому послалися ті чи інші сури і таким чином пояснюють відображений в них сенс. Також хадіси містять безліч додаткової інформації про життя та діяльність Мухаммеда і його сподвижників. Усі ці матеріали стали основою другої священної книги мусульман - Сунни. Разом з Кораном Сунна, що утілила в собі канонічні збори хадісів, склали основу шаріату - священного закону ісламу.

Коран має зберігатись лише на високому місці в домі мусульманина, його в жодному разі не можна класти на підлогу. І головне – потрібно суворо виконувати всі розпорядження, зазначені у Корані. Будувати своє життя відповідно до моральних принципів, які встановлює ця священна книга.

Звісно, Коран доступний на багатьох мовах, в тому числі й українською, однак подібні варіанти його тексту вважаються швидше тлумаченнями його сенсів, ніж перекладом - частково через те, що арабська мова незвичайно лаконічна і символічна, тому неможливо здійснити механічний переклад шляхом підстановки слово в слово.

**СЕКЦІЯ
PHILOSOPHY**

УДК 072

ВЕРМЕНКО *Анатолій Юрійович, канд.філос. наук, доцент*
МІЛАНТЬЄВА *Тетяна, студентка 4 курсу*
Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

**PHILOSOPHY OF EDUCATION AS SUBFIELD OF MODERN SOCIAL
PHILOSOPHY**

There is a wide and close relationship between education and philosophy. Both philosophy and education are integrally and independently related to each other. These two disciplines are very closely related and in some areas they overlap each other. Education is the dynamic side of philosophy, and philosophy determines the supreme aim of life and sets standards and values that should guide and direct man's educational efforts to achieve them. Thus philosophy is a major concern of education.

First of all, education is practical in nature and philosophy is theory. Education may, therefore, be rightly called applied philosophy. Philosophy is wisdom; education transmits that wisdom from one generation to the other. Philosophy is in reality the theory of education. In other words, education is the dynamic side of philosophy, or application of the fundamental principles of philosophy. Philosophy formulates the method, education its process. Philosophy gives ideals, values and principles. Education works out those ideals, values and principles.

Secondly, every aspect of education has a philosophical base. There is no aspect of education – aims, curriculum, methods, text books, discipline, teacher etc. which is not influenced and determined by philosophy. Height and breadth of education is probed by philosophy. It is philosophy which provides aims to education and these aims determine the curriculum, the methods of teaching, the text books, the role of the teacher and the school discipline. Philosophy sets the goal of life; education provides the means for its achievement. Education becomes more prominent than philosophy as action speaks louder than words or belief. A belief that is vital, results in a prominent education effort.

Thirdly, the intimate relationship between philosophy and education is established in yet another way. The great philosophers of all times from Plato to the present day have also been great educators. They reflected their philosophical view on their educational schemes. Most of the education movements of the world, owe their origin to the philosophical school of different philosophers. The reason is that when a philosopher wishes to spread his ideas they converted their forest homes into schools with a view to preserve the finest results of their life-long meditation for the coming generations.

As a conclusion, we may say that philosophy deals with the ends and education is the means to achieve those ends. Philosophy gives ideals, values and principles; education works out those ideals, values and principles. "Education has no time to make holiday till all the philosophical questions are cleared up once for all" . Education by its very nature looks to the future and prepares for it. The role of

education is to contribute to the efforts of man and society as they move towards the future. Therefore its main function is to build the society as per human aspirations and to develop the kind of manpower that the society needs. Philosophy is a guide to educational practice, education as field of investigation yields certain data as a basis for philosophical judgment.

УДК 072

ВЕРМЕНКО *Анатолій Юрійович* *канд. філос. наук, доцент*
ЛИПНИЦЬКА *Тетяна*, *студентка 3 курсу*
Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

PHILOSOPHY OF BIOSPHERE AND NOOSPHERE

At the root of the primary definition of noosphere is a dual perception: that life on Earth is a unity constituting a whole system known as the biosphere; and that the mind or consciousness of life - the Earth's thinking layer - constitutes a unity that is discontinuous but coextensive with the entire system of life on Earth, inclusive of its inorganic support systems. A third critical premise arising from the first two is that the noosphere defines the inevitable next stage of terrestrial evolution, which will subsume and transform the biosphere.

The biosphere – noosphere transition marks the point when the consciousness of the planet goes from the cosmic unconscious to the cosmic conscious. This is a specific geological-evolutionary event-point that coincides with the prophetic cycle: 1987 – 2013.

For Teilhard de Chardin, the noosphere is preceded by the elaboration of a planetary information network, which then also becomes the last material-technological rite of passage before reaching an “Omega point,” This Omega point, also associated with the mystical body of Christ, is the entrance of humanity, and the planet, into the noosphere, the One Mind of Earth.

The discovery of the Law of Time affirms that both Vernadsky's and Teilhard de Chardin's criteria for the biosphere-noosphere transition have converged. The Law of Time also makes the timing of the transition precise - 1987-2013.

Considering Earth as a whole system, we must now take responsibility for the thoughts we create that charge the mental field or thinking layer of the Earth with the actual causes for everything that ails us and the planet today. Not only must we take responsibility for our own thoughts, we must also realize the relativity of our thinking and our assumptions in relation to everybody else's thinking and assumptions - and perhaps rethink our whole program.

It is not just the ecologist's neglect of the noosphere that is a stumbling block to the solution of the world problem, but the reluctance of scientists in general to admit that human thinking and its subsequent endeavors within the biosphere might have an effect - such as global warming. This is because most scientists are reluctant to really examine and own what is in their own minds.

Socioecology is the scientific study of how social structure and organization are influenced by an organism's environment. Socioecology is related to sociology, the

study of society, and ecology. Specifically, the term is used in human ecology, the study of the interaction between humans and their environment.

Socioecological models try to explain social organization in terms of ecological factors that influence social interaction patterns. Most models of primate socioecology concentrate on aspects of feeding ecology, particularly the degree and nature of competition that individuals face both within and outside their groups. More recently, the protection that males may offer females and their young against infanticidal male rivals has also featured in these models.

However, none of the published models, which are meant to apply to primates generally, accurately describes the African guenons (including blue monkeys). These species are largely frugivorous, like other forest living monkeys (e.g. macaques), but their social relations appear to be substantially different, especially in terms of agonistic behavior. The idea that females bond with protective males is also not well supported by the observations we have made.

УДК 072

ВЕРМЕНКО **Анатолій Юрійович** *канд. філос. наук, доцент*
ПАСЬ **Олена**, *студентка 3 курсу*

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

PHILOSOPHY OF BIOSPHERE AND NOOSPHERE

Modern humanity has entered the third millennium of development, which has created new problems and challenges to the traditional heightened attention to global problems. Introduction of the latest achievements of science and technology, the emergence of new technologies, materials and energy sources have led, on the one hand, the deep qualitative changes in society. The humanity has entered the era of scientific and technological revolution that strengthened human impact on nature, which is contradictory. It intertwined positive and negative effects: improved technology and production growth, promoting fuller satisfaction of people's needs, rational use of natural resources, increase food production and so on. On the other - polluted environment, destroyed forests increases soil erosion, acid rain falling, decreasing the ozone layer around the earth, deteriorating health and so on. Certain difficulties arise from the life and activity, According to John Perry, en Taylor, Brian Leiter, Jenann Ismael and Martha Nussbaum on the 200th episode of Stanford Philosopher Talk about Top Ten Philosophical Issues of the 21st Century.

10. Finding a new basis for common sensibilities and common values. 9. Finding a new basis for social identification. 8. The Mind-Body problem. 7. Can freedom survive the onslaught of science? 6. Information and misinformation in the information age. 5. Intellectual property, in the age of re-mix culture. 4. New models of collective decision making and collective rationality. 3. What is a person? 2. Humans and the environment. 1. Global Justice. What contribution can moral philosophers make to public reasoning about global warming?

First, a caveat. The public reasoning I'm concerned with is about determining what we should do about human caused global warming, not the factual issue of

whether it is happening. I know that lots of people still disagree about the facts of the matter, and that this is a significant obstacle to political action. But moral philosophers have no particular ability or authority to lecture people about factual truths - we are not climate scientists, after all, so what do we know. All I can say is that facts are important for rational deliberation and, although what we should value and do are certainly for us to decide for ourselves, factual claims are best looked up. Anyway, let's get started with what moral philosophers can contribute.

Russian political scientist A. Batalov in the book "On the philosophy of international relations" shows that an effective way to build the first global world order that would be supported by all the people and went to their trough, is the existence of appropriate mass political consciousness. According to A. Batalov possibility of forming a "global rights" for person who in his own mind, values, life orientations and practical activities goes beyond one state, rising to the planetary level in modern historical terms is quite real, though in a fairly remote perspective.

V. Yaroshenko stressed the need to develop humanistic value orientations of youth humanization of political consciousness that promote "human dimension" political processes. The researcher developed specific recommendations for humanizing the political awareness of young people, including the central place occupied implementation of the concept of political education, humanization of education and the state youth policy.

M. Kushnareva shows that as a result of globalization increasingly prevalent worldview system, generated by the development of free-market democratic society, namely active ideology of individualism, rationalism, democracy and liberal ideological pluralism that simultaneously accompanied by degradation of moral values of people.^[1]

УДК 072

БЕРМЕНКО Анатолій Юрійович канд. філос. наук, доцент
СІРА Марія, студентка 3 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

NONCLASSICAL PHILOSOPHY AND ETHICAL TEACHING OF KANT

Immanuel Kant is the central figure in modern European philosophy. Most of Kant's ideas on ethics are presented in two of his works. "*The Foundations of the Metaphysics of Morals*" (1785) is Kant's research for and establishment of the supreme principle of morality. In "*The Critique of Practical Reason*" (1787) Kant attempts to unify his account of practical reason.

On Kant's view, the sole feature that gives an action moral worth is not the outcome that is achieved by the action, but the motive that is behind the action.

Kant's moral philosophy is also based on the idea of autonomy. He holds that there is a single fundamental principle of morality, on which all specific moral duties are based. He calls this moral law the categorical imperative. The moral law is a

product of reason, for Kant, while the basic laws of nature are products of our understanding.

Freedom plays a central role in Kant's ethics because the possibility of moral judgments presupposes it. Freedom is an idea of reason that serves an indispensable practical function. The will, Kant says, is the faculty of acting according to a conception of law. Our actions cannot be moral on the ground of some conditional purpose or goal.

The categories and therefore the laws of nature are dependent on our specifically human forms of intuition, while reason is not. In theoretical philosophy, we use our categories and forms of intuition to construct a world of experience or nature. In practical philosophy, we use the moral law to construct the idea of a moral world or a realm of ends that guides our conduct, and ultimately to transform the natural world into the highest good.

Kant's moral argument for belief in God in the Critique of Practical Reason may be summarized as follows. Kant holds that virtue and happiness are not just combined but necessarily combined in the idea of the highest good, because only possessing virtue makes one worthy of happiness — a claim that Kant seems to regard as part of the content of the moral law.

Thus Kant argues that although theoretical and practical philosophy proceed from separate and irreducible starting points — self-consciousness as the highest principle for our cognition of nature, and the moral law as the basis for our knowledge of freedom — reflecting judgment unifies them into a single, teleological worldview that assigns preeminent value to human autonomy.

Last but not least, Immanuel Kant even nowadays is considered to be the only cosmopolitan philosopher in the world, who has tried to construct a world community in order to achieve peace. Kant's conception of ethical theory, could be used in order to develop a viable approach to the rights and moral duties of human beings. The book's treatment of such topics as freedom of the will, the state's role in securing economic justice, sexual morality, the justification of punishment, and the prohibition on lying seems to be of special interest in terms of modern society.

To sum it up, in his Critique of Practical Reason Kant described his belief in the fundamental freedom of the individual. This freedom was not the lawless freedom of anarchy, but rather the freedom of self-government, the freedom to obey consciously the laws of the universe as revealed by reason. In the Foundations, Kant's method involves trying to convert our everyday, obvious, rational knowledge of morality into philosophical knowledge, which is based only on things about which reason can tell us, and not deriving any principles from experience, to reach conclusions which can be applied to the world of experience.

ВЕРМЕНКО *Анатолій Юрійович* канд. філос. наук, доцент
БЕРЕЗЕНКО *Анастасія*, студентка 1 курсу
Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

PLATONISM AND ITS INFLUENCE ON THE MODERN SOCIAL PHILOSOPHY

Plato was one of the most specific and important Ancient Greek philosophers of the generation after Socrates. His influence could be traced in all the periods of European philosophy including modern.

The political doctrine ascribed to Plato is derived from the Republic, the Laws, and the Statesman. The first of these contains the suggestion that there will not be justice in cities unless they are ruled by philosopher kings; those responsible for enforcing the laws are compelled to hold their women, children, and property in common; and the individual is taught to pursue the common good through noble lies; the Republic says that such a city is likely impossible, however, generally assuming that philosophers would refuse to rule and the people would refuse to compel them to do so.

Whereas the Republic is premised on a distinction between the sort of knowledge possessed by the philosopher and that possessed by the king or political man, Socrates explores only the character of the philosopher; in the Statesman, on the other hand, a participant referred to as the Eleatic Stranger discusses the sort of knowledge possessed by the political man, while Socrates listens quietly. Although rule by a wise man would be preferable to rule by law, the wise cannot help but be judged by the unwise, and so in practice, rule by law is deemed necessary.

Both the Republic and the Statesman reveal the limitations of politics, raising the question of what political order would be best given those constraints; that question is addressed in the Laws, a dialogue that does not take place in Athens and from which Socrates is absent. The character of the society described there is eminently conservative, a corrected or liberalized timocracy on the Spartan or Cretan model or that of pre-democratic Athens.

If we want to talk about the influence of Platonism on the Present, we must understand that any philosophical theory can't ignore the teachings of Plato - it is constructed in relation to Plato and Platonism. Plato is a basic factor for understanding the general philosophy. Plato's philosophy - it is not an opinion, not the position, not certain views and ideas, but it's a description of the intellectual universe in all its horizons. The whole philosophy is nothing but a post platonizm: either it continues or disputes and refutes Plato.

Science, including positivist science becomes clear in its methodological basis, only if we put it in a structure of Platonic space. The same refers to politics and to the monotheistic religions. All policy is based on the "State" of Plato. All Christian theology and medieval Judaic theology based on Plato. Thus, Plato is the key to science, religion and politics. If we do not understand Plato's philosophy, then any science is closed for us, not only humanitarian but also natural science.

ВЕРМЕНКО **Анатолій Юрійович** *канд. філос. наук, доцент*
КУРОЧКІНА **Анна**, *студентка І курсу*

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

MATERIALISM OF XIX CENTURY AND ITS MODERN EVALUATION

Materialism is a form of philosophical monism which holds that matter is the fundamental substance in nature, and that all phenomena, including mental phenomena and consciousness, are the result of material interactions.

During the 19th century, Karl Marx and Friedrich Engels extended the concept of materialism to elaborate a materialist conception of history centered on the roughly empirical world of human activity (practice, including labor) and the institutions created, reproduced, or destroyed by that activity (see materialist conception of history). Later Marxists developed the notion of dialectical materialism which characterized later Marxist philosophy and method.

Marx builds on four contributions Hegel makes to our philosophical understanding. They are: the replacement of mechanism and atomism with Aristotelian categories of organicism and essentialism, the idea that world history progresses through stages, (the difference between natural and historical (dialectical) change, and the idea that dialectical change proceeds through contradictions in the thing itself.

Historical materialism started from a fundamental underlying reality of human existence: that in order for human beings to survive and continue existence from generation to generation, it is necessary for them to produce and reproduce the material requirements of life. While this may seem obvious, Marx was the first to explain that this was the foundation for understanding human society and historical development. Marx then extended this premise by asserting the importance of the fact that, in order to carry out production and exchange, people have to enter into very definite social relations, most fundamentally "production relations."

Historical materialism can be seen to rest on the following principles:

1. The basis of human society is how humans work on nature to produce the means of subsistence.
2. There is a division of labor into social classes (relations of production) based on property ownership where some people live from the labor of others.
3. The system of class division is dependent on the mode of production.
4. The mode of production is based on the level of the productive forces.
5. Society moves from stage to stage when the dominant class is displaced by a new emerging class.

Dialectical materialism originates from two major aspects of Marx's philosophy. Engels determined three laws of dialectics from his reading of Hegel's Science of Logic. Engels elucidated these laws in his work Dialectics of Nature: the law of the unity and conflict of opposites; the law of the passage of quantitative changes into qualitative changes; the law of the negation of the negation

The first law was seen by both Hegel and Lenin as the central feature of a dialectical understanding of things and originates with the ancient Ionian philosopher Heraclitus. The second law Hegel took from Aristotle. The third law is Hegel's own. It was the expression through which (amongst other things) Hegel's dialectic became fashionable during his life-time.

In drawing up these laws, Engels presupposes a holistic approach outlined above and in Lenin's three elements of dialectic below, and emphasizes elsewhere that all things are in motion.

УДК 072

ВЕРМЕНКО *Анатолій Юрійович* *канд. філос. наук, доцент*
СТАДНИК Ніка, *студентка 1 курсу*

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

POSITIVE KNOWLEDGE AS A PROBLEM OF MODERN PHILOSOPHY

Positive Knowledge acquiring and testing is both the task problem of philosophy of science and historical school of philosophy based on the view that in the social as well as natural sciences, data derived from sensory experience, and logical and mathematical treatments of such data, are together the exclusive source of all authentic knowledge.

The basic affirmations of positivism are that all knowledge regarding matters of fact is based on the “positive” data of experience, and that beyond the realm of fact is that of pure logic and pure mathematics, which were already recognized by the 18th-century Scottish empiricist and skeptic David Hume as concerned with the “relations of ideas” and, in a later phase of positivism, were classified as purely formal sciences.

First wave of positivism emerged in the 30-40 years of the 19th century .It was founded by Auguste Comte , who introduced the term "positivism," Herbert Spencer , E. Littré, M. Laffitte, J. Tan, J. E. Renan and others. The second positivism or empirio criticism had grown out of the first and spread in the late 19th and early 20th centuries. Its well-known representatives were Austrian physicist and philosopher Ernst Mach , German philosopher Richard Avenarius , French mathematician J. A. Poincaré. The third wave or neo-positivism had two types: logical (empirical) and semantic positivism.

Logical Positivism (or Logical Empiricism) is a school of philosophy that developed out of Positivism, and attempted to combine Empiricism with a version of Rationalism. Sociological Positivism is the view, developed from August Comte's philosophical Positivism, that the social sciences should observe strict empirical methods. Legal Positivism is a school of thought in Philosophy of Law which holds that laws are rules made by human beings, and that there is no inherent or necessary connection between the validity conditions of law and Ethics or morality.

Historically, positivism has been criticized for its universalism. Max Horkheimer and other critical theorists criticized the classic formulation of positivism on two grounds. First, they claimed that it falsely represented human social action.

Secondly, he argued, representation of social reality produced by positivism was inherently and artificially conservative, helping to support the status quo, rather than challenging it.

The key features of positivism as of the 1950s, as defined in the "received view", are: a focus on science as a product, a linguistic or numerical set of statements; a concern with axiomatization, that is, with demonstrating the logical structure and coherence of these statements; the belief that science is markedly cumulative; the belief that science is predominantly trans cultural; the belief that science contains theories or research traditions that are largely commensurable; the belief that science involves the idea of the unity of science, that there is, underlying the various scientific disciplines, basically one science about one real world.

СЕКЦІЯ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЇ

ОМЕЛЬЧЕНКО Людмила Миколаївна, канд. пед. наук, доцент

КАТАНЕ Тетяна, студентка магістратури

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИЙ ПРОЦЕС

Протягом останніх двох десятиліть сформувалися три основні моделі відповіді освітньої системи на дедалі більші життєві виклики. Однією з таких моделей є: творення нових форм організації освітньої діяльності, ґрунтованих на прогнозуванні і швидкому реагуванні на виклики. Ця модель найпоширеніша на найнижчих щаблях освітньої ієрархії: у школах, вишах, інших інституціях, які займаються навчально-виховною діяльністю. Прикладом такої моделі можна вважати впровадження інноваційних методик навчання, творення освітніх інституцій нового зразка, підготовка і ухвалення нових «галузевих» освітніх законів [2].

На даний час психолого-педагогічна наука вважає, що головне у педагогіці – це не лише ідеї, підходи, методи, технології, які ще не були використані, але й той комплекс елементів або окремі елементи педагогічного процесу, які дають змогу ефективно вирішувати завдання розвитку, саморозвитку та самореалізації творчої особистості.

Особливістю сучасної системи освіти є співіснування двох структур організації навчально-виховного процесу – традиційної та інноваційної. У навчально-виховному середовищі йде мова про неготовність більшої частини педагогів включатися в інноваційні процеси. Отже, здатність педагога забезпечити відповідність навчально-виховного процесу вимогам освітньої системи призводить до того, що учень використовується як засіб діяльності на рівні з іншими, що передбачені новітньою педагогічною технологією. За таких умов розвиток учасників педагогічного процесу відбувається переважно як об'єктивно обмежений предметно-професійними вимогами технології чи методики.

Порівняльні особливості традиційної та інноваційної організації навчально-виховного процесу:

Традиційна освітня система базується на перейнятливості ідей, що є надзвичайно складною проблемою і пов'язана із прагненням до сприйняття новітніх ідей та їх поширення в освітній практиці, спроможністю здійснити перехід з формального, теоретичного рівня наукових знань на щабель педагогічних технологій і освітньої практики.

Інноваційні освітні системи – це динамічний рух складної сукупності скоординованих місцевих умов, які мусять змінюватися. Зрозумілою є значущість умов, що забезпечують продуктивність етапу практичного застосування освітніх інновацій, в основу яких покладено новітні ідеї. Успіх наявний, коли реформа спричинена добре усвідомленою місцевою потребою,

більш того, сама реформа є місцевим продуктом розвитку, ініціюється широким колом людей і має відповідне фінансування.

На нашу думку є декілька аспектів, розв'язання яких допоможе впровадженню інновацій у педагогічну практику.

Перший аспект, що виникає при впровадженні в практику педагогічних технологій – це психолого-педагогічна неготовність педагога до інновацій.

Другий – це відсутність мотивації та мотиваційного середовища.

Третій аспект – це недостатня пропаганда перспективного та передового педагогічного досвіду.

В Україні склалася ситуація, яка вимагає серйозної реорганізації застарілих механізмів управління педагогічними системами та процесами – четвертий аспект.

Порівнюючи традиційну та інноваційну освіту, які сьогодні паралельно існують в Україні, І. Зязюн зробив висновки, що традиційна система навчання є безособистісною, "бездітною... безлюдською". У ній "людина... постає... об'єктом, яким можна керувати за допомогою зовнішніх впливів, загальних стандартів і нормативів".

ОМЕЛЬЧЕНКО Людмила Миколаївна, *канд. пед. наук, доцент*

ТКАЧЕНКО Антоніна, *студентка магістратури*

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ОРТОБІОЗ ОСОБИСТОСТІ КЕРІВНИКА

Поняття "ортобіоз" тлумачать як правильний, розумний спосіб життя.

Ортобіотика досліджує механізми протистояння стресам, способи захисту від несподіванок, службових неприємностей, навчає спокійно сприймати успіхи своїх колег тощо. Вона, на думку І. Мечникова, є системоутворювальною умовою довголітньої працездатності людини.

Діяльність керівника пов'язана з постійною напругою нервової системи, інтелекту людини, персональною відповідальністю, постійним виникненням позаштатних ситуацій, які загрожують здоров'ю ділових людей. Це висуває проблему ортобіозу особистості керівника на передній план. Великий обсяг аналітико-синтетичної діяльності мозку, хронічний дефіцит часу, високий рівень особистої мотивації, щоденно впливаючи на вищу нервову діяльність керівника, спричинюють стреси, втомлюваність, погіршення його здоров'я. Більшість захворювань ділових людей виникає через дефіцит рухової активності, нервові перевантаження, порушення роботи серцево-судинної системи, відчуття психологічної незахищеності.

З усіх органів людського організму найбільш беззахисний головний мозок, де відбувається майже 25% усіх обмінних процесів. Функціонування нервової тканини залежить, насамперед, від рівня глюкози в крові, за значного зниження якого виникають зміни нервової діяльності, що мають наслідком стресові ситуації.

Стрес (англ. stress — напруга) — емоційний стан людини, що виникає під дією сильних подразників і виявляється у напружених переживаннях.

Це поняття виникло у фізіології для позначення неспецифічної реакції організму на будь-який несприятливий вплив. Пізніше його стали тлумачити як стан людини, що виникає у відповідь на різноманітні екстремальні впливи (стресори) на фізіологічному, психологічному і поведінковому рівнях. Залежно від виду стресора (чинника, що викликає стан стресу), розрізняють фізіологічний і психологічний стреси. Фізіологічний стрес у людини виникає через надмірне фізичне навантаження, високу і низьку температури, больові стимули, утруднене дихання тощо. Психологічний стрес є наслідком дії чинників, пов'язаних із загрозою, небезпекою, образою, інформаційним перевантаженням та ін.

Психологічний стрес буває двох видів:

— інформаційний. Виникає за інформаційних перевантажень, коли людина не справляється із завданням, не встигає приймати рішення в необхідному темпі та при високому ступені відповідальності за наслідки;

— емоційний. З'являється в ситуаціях відчуття загроз, небезпек, образи тощо.

Симптомами психологічного стресу є безсоння, головні болі, погіршення апетиту, настрою, “мішки”, синці під очима, “замерзання” пальців рук і ніг.

Канадський біолог і лікар Ганс Сельє (1907—1982) першим застосував поняття “стрес” для опису реакції організму на всі види біологічних подразників. Така реакція викликає як хвороби, так і стан збудження. Вивчаючи вплив стресу на людський організм, учений дійшов висновку, що частково він необхідний для підтримання доброго самопочуття і що окремі його види корисні. Стрес пов'язаний із будь-якою діяльністю, і уникнути його може лише той, хто нічого не робить. Але життя без дерзань, прагнень, помилок нецікаве. Тому не потрібно уникати стресів, оскільки повна відсутність їх означає смерть. Найефективнішим засобом боротьби зі стресами Г. Сельє вважав захопленість роботою. Водночас він пропонував прийоми, що зводять вразливість людини до мінімуму:

— визнайте, що досконалість неможлива, але пам'ятайте, що в кожному виді досягнень є своя вершина, прагніть до неї і задовольняйтеся цим;

— цінують радість справжньої простоти життєвого укладу;

— у будь-якій життєвій ситуації спочатку подумайте, чи варто боротися;

— постійно зосереджуйте увагу на приємному і на діях, що можуть поліпшити ваше становище і стан;

— намагайтеся забувати про огидне, безнадійне і важке, оскільки довільне відволікання — найкращий спосіб послабити стрес;

— ніщо не впливає на людину сильніше, ніж невдача;

— ніщо не підбадьорює сильніше, ніж успіх;

— навіть після нищівної поразки боротися з гнітючою думкою про невдачу найкраще за допомогою спогадів про колишні успіхи;

— навмисне пригадування — дієвий засіб відновлення віри в себе, необхідної для майбутніх перемог;

— не відкладайте неприємної справи, якщо вона необхідна для досягнення мети: замість обережного погладжування, що лише продовжить період хвороби, розкрийте нарів, щоб усунути біль;

— знаючи, що в суспільстві завжди будуть вожді й ті, кого ведуть, врахуйте: вожді потрібні лише доти, доки послідовникам необхідна їхня допомога;

— не забувайте, що немає готового рецепту успіху для всіх: люди різні, і їх проблеми теж.

Лікарі вважають одним із методів профілактики стресу раціональне харчування. Вони рекомендують вживати побільше овочів, які містять багато вуглеводів і вітамінів, не зловживати кавою, алкоголем, що є сильним детонатором стресу.

Уміння насолоджуватися життям, знаходити в буденному радість — яскравий показник здоров'я людини. Саме тому лікарі радять профілактику здоров'я радістю. У психологічному плані життєрадісність зумовлюють різноманітність вражень, музика, спілкування з природою, любов — подяка, повага, довіра, замилювання, дружнє ставлення, доброзичливість.

Для підтримки працездатності і життєвого тону керівникові варто протягом кожного шестигодинного циклу (крім часу, відведеного на сон) одну годину використовувати на рекреацію (лат. *recreatio* — відновлення) — перерву на відпочинок (протягом робочого дня робити від 4 до 6 гімнастичних пауз, проходити за день не менше 7 км); релаксацію (лат. *relaxatio* — зменшення, ослаблення) — психічне розслаблення і переключення емоцій; катарсис (грец. *katharsis* — очищення) — моральне очищення.

Не менш важливо дотримуватися основ гігієни, що сприяє нормальному функціонуванню людського організму. У структурі ортобіозу керівника це стосується гігієни праці, гігієни спілкування та особистої гігієни.

УДК 081

ПОЛОЗЕНКО Оксана Василівна, канд. пед. наук, доцент
КРАВЧЕНКО Юрій Станіславович, кандидат с.-г. наук, доцент
ДЕНИСЕНКО Аліса, студентка I курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

МЕДІАЦІЯ ЯК СПОСІБ УРЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТІВ

В наш час ще не дуже розповсюдженим, але таким, що стрімко розвивається, способом вирішення спорів є медіаторство – посередництво третьої незалежної особи в обговоренні, аналізі конфлікту і прийнятті рішення, вигідного для всіх сторін спору. Медіація (англ. *mediation* – посередництво) – вид альтернативного врегулювання спорів, метод вирішення спорів із залученням посередника (медіатора), який допомагає сторонам конфлікту налагодити процес комунікації і проаналізувати

конфліктну ситуацію таким чином, щоб вони самі змогли обрати той варіант рішення, який би задовольняв інтереси і потреби усіх учасників конфлікту. На відміну від формального судового чи господарського процесу, під час медіації сторони доходять згоди самі – медіатор не приймає рішення за них.

Принципи медіації полягають у добровільності, конфіденційності, щирості намірів, неупередженості, розподілі відповідальності, правомірності сторін, неформальності та гнучкості.

Перевагами медіації є економія часу, зниження вартості процесу вирішення спору, можливість впливати на результат, конфіденційність процедури, можливість збереження або відновлення ділових взаємин з партнерами, можливість запобігти виникненню подібних конфліктів у майбутньому, гарантія виконання рішення (у випадку успішної медіації).

Процес медіації складається з етапів, кожен з яких має свою мету і зміст. Для успішного проведення медіації необхідно, щоб перехід до наступного етапу відбувався після того, як буде досягнуто всіх цілей на попередньому. Виокремлюють такі етапи медіації, зокрема:

1. Підготовка до медіації.
2. Вступна частина медіації (вступне слово медіатора).
3. Розповіді сторін.
4. Розв'язання проблеми.
5. Укладання та підписання угоди.

За допомогою медіації вже сьогодні можна вирішувати безліч конфліктів.. Важливе значення при зверненні до медіації має саме можливість досягнення сторонами конфлікту взаємної згоди. Важливо пам'ятати, що медіація не є якоюсь забавою. Вона може стати допоміжним засобом, дієвим альтернативним способом вирішення спору. Але головним для сторін повинно бути бажання вирішити спір шляхом переговорів. В Україні нині не вистачає кваліфікованих медіаторів. До чинників, які перешкоджають поширенню медіації як способу вирішення конфліктів на теренах України, вчені загалом відносять: необізнаність, відсутність у сторін упевненості в дієвості процедури медіації, її ефективності.

Тому нами медіація пропагується як перспективний та оптимальний інструмент вирішення спорів. Адже, у підсумку всі сторони конфлікту залишаються задоволеними отриманим результатом і позитивними емоціями від дипломатичного вирішення проблеми.

УДК 159.922.6: 159.923.2

ПОЛОЗЕНКО Оксана Василівна, канд. пед. наук, доцент
ГАДІЛОВ Ренат, студент 2курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ВПЛИВ САМООЦІНКИ НА РІВЕНЬ ДОМАГАНЬ СТУДЕНТІВ

Велику роль у становленні особистості людини відіграє самооцінка, що передбачає оцінку себе, своєї діяльності, свого становища в групі і ставлення до

інших членів групи. Самооцінка пов'язана з однією з центральних потреб людини – з потребою в самоствердженні, з прагненням людини знайти своє місце в житті, затвердити себе як члена суспільства в своїх очах і в очах оточуючих. Саме адекватна самооцінка сприяє внутрішній узгодженості особистості.

До 14-15 років людина опановує метод самоаналізу, самоспостереження і рефлексії, аналізує досягнуті власні результати і тим самим оцінює себе, впливає на рівень домагань особистості, що характеризує ступінь важкості тих цілей, до яких прагне людина і досягнення яких здається їй привабливим і можливим. Рівень домагань – той рівень важкості завдання, котрий людина зобов'язується досягти, знаючи рівень свого попереднього виконання. На рівень домагань впливає динаміка невдач та успіхів на життєвому шляху, в конкретній діяльності. Рівень домагань може бути адекватним (людина обирає цілі, яких реально може досягти, і які відповідають її здатностям, умінням, можливостям) або неадекватно завищеним, заниженим. Чим адекватніше самооцінка, тим адекватніший рівень домагань. Рівень домагань може бути особистим, коли в його основі лежить самооцінка у відповідній площині, наприклад, досягнення в спорті, навчанні, у відносинах тощо. Але він також може носити загальний характер, тобто ставитися передусім до тих сфер життя, в яких виявляються його розумові та моральні якості. В його основі лежить цілісна оцінка людиною себе як особистості.

Самооцінка формується шляхом порівняння себе з іншими людьми і шляхом зіставлення рівня своїх домагань з результатами своєї діяльності. Самооцінка залежить від багатьох факторів. Це і рівень розвитку здібностей, і домагань, і середній рівень оцінок у колективі тощо.

Чим критичніше до себе студент і чим вище його самооцінка, тим вище його позитивний соціальний статус у групі. При сприятливому поєднанні рівня домагань і самооцінки може формуватися збалансована особистість, а при розбіжності їх – дискомфорт, що викликає підвищення тривожності. Дуже важливо, щоб самооцінка і рівень домагань не перевищували один одного. Оскільки це буде негативно позначатися на навчальній діяльності та на здоров'ї студентів. Самооцінка та рівень домагань впливають на соціальне становище студентів у групі, на їх особистісне формування та її стосунки з оточуючими.

УДК 159.937.5-053.66:78

ПОЛОЗЕНКО Оксана Василівна, канд. пед. наук, доцент

КАСЯНЧИК Андрій, студент 2 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ВПЛИВ МУЗИКИ НА ЕМОЦІЙНИЙ СТАН ЛЮДИНИ ТА ЇЇ РОЗУМОВІ ЗДІБНОСТІ

Музика є невід'ємною частиною нашого життя. Вона може заспокоїти людину або, навпаки, роздратувати, розвеселити або примусити плакати. Проте мало хто знає, що музику, як таблетку, можна «приймати» від головного болю,

стресів, зайвої ваги, неврозів або безсоння. Музика, завдяки своїй властивості впливати на внутрішній світ людини, допомагає звільнитися від душевного дискомфорту, корегує емоційний стан; може відновити душевний спокій, тобто позитивно впливати на психічне здоров'я особистості.

Музика впливає на організм людини різнобічно. В результаті численних досліджень виявлено, що під впливом музики, яка відповідає функціональному станові організму, такі психічні процеси, як пам'ять покращуються на 45-50%, а увага – на 25-30%. Музика активізує розумові здібності, а також працездатність і зосередженість, здатна розвивати та підвищувати інтелект людини. Звукові вібрації стимулюють кровообіг, емоційний тонус. Під дією ритму активізується дихання, збільшується вентиляція легенів. Дослідження підтверджують фізіологічну гіпотезу музикотерапії – поєднання ритму музики з біоритмікою людини.

Як довели вчені-психологи, систематичні заняття музикою у віці від 5 до 15 років дозволяють значно підняти IQ, тобто інтелектуальний потенціал людини, краще розвинути пам'ять, аналітичні здібності, позитивно впливати на нервову систему. Впливає музичне мистецтво як на психіку, так і на соматіку, на душевний стан людини в цілому.

Варто зазначити, що стилі музики по-різному впливають на емоційний стан людини: музика в стилі бароко (Бах , Кореллі , Вівальді та Гендель) відмінно підходить для роботи і активних дій . Вона дарує відчуття безпеки і стабільності;

- музика в стилі романтизму (Ліст, Чайковський, Шуберт, Шуман) підійде для тих, кому не вистачає уваги з боку протилежної статі. Така музика сприяє покращує настрій і дарує позитивні емоції;

- музика імпресіоністів (Дебюссі, Фавр, Равель) дає імпульс до творчості і нових ідей (під звуки цих композиторів можуть народитися оригінальні ідеї);

- особливої уваги заслуговують твори Моцарта і Гайдна. Під музику цих великих композиторів засвоюються нові знання;

- африканські мотиви в музиці (джаз, реггі, блюз) піднімають настрій, дарують відчуття легкості і безтурботності. Крім того, ці стилі сприяють розвитку почуття гумору і допомагають стати більш комунікабельними;

- поп-музика дає енергію руху і дарує відчуття внутрішнього благополуччя;

- музика в стилях панк, реп і хіп-хоп діє збудливо і спонукає до активності;

- етнічна музика (фолк) допомагає зняти стрес, відновлює енергію, сприяє омолодженню організму і нормалізації всіх процесів;

- рок по-різному впливає на людей. Для когось така музика стає джерелом натхнення і способом зняття нервової напруги і стресу (у деяких випадках, рок-музика здатна зняти фізичний біль). Для інших – це джерело роздратування й агресії. Науковцями доведено, що під дією рок-музики спостерігається порушення низки психічних функцій (об'єми короткочасної пам'яті, зниження рівня спілкування, виникнення почуття роздратованості і туги, зниження продуктивності тощо) з паралельним порушенням характеристик мозку.

Отже, музика здатна допомагати людині зрозуміти навколишню дійсність, красу природи, довершеність поезії, живопису, театру, історії свого народу, виступаючи специфічним генератором ціннісного ставлення до світу. Значним чином вона впливає на емоційне життя людини і може викликати як позитивні, так і негативні емоції, а також, залежно від стилю, впливати на розумові здібності людини.

УДК 159.9

ПОЛОЗЕНКО Оксана Василівна, канд. пед. наук, доцент
КРАВЧЕНКО Юрій Станіславович, кандидат с.-г. наук, доцент
КОЧИН Катерина, студентка I курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ НАРКОЗАЛЕЖНОЇ МОЛОДІ

Сучасна ситуація в Україні характеризується високим рівнем поширення вживання наркотичних речовин, у тому числі серед підлітків та молоді. Протягом останніх років в Україні стрімко збільшується кількість людей, які вживають наркотики ін'єкційним шляхом. Спостерігається «омолодження» хворих із різними розладами внаслідок уживання наркотичних речовин. Особливу тривогу викликає той факт, що значна частина споживачів наркотиків – це молодь.

Сучасною психологічною наукою виділяються декілька груп соціально-психологічних факторів, які сприяють розвитку адиктивної поведінки. Їх умовно можна розділити на внутрішні (особливості характеру та нервової системи, мотивація) та зовнішні (особливості сімейного виховання, взаємовідносини у соціальному середовищі, соціально-економічні умови, війни та техногенні катастрофи.) На думку психологів, мотивами вживання наркотиків є такі: а) керування сигналами, що надходять із навколишнього світу, коли внутрішній світ людини немає істотного значення; б) свобода вибору та у керування у вчинках рішеннями, що ґрунтуються на власних мотивах, потребах, інтересах, потягах, емоціях, настановах, ідеалах.

У сучасних психологічних дослідженнях зазначається, що неповні та деформовані сім'ї, сім'ї з частими конфліктами та негативним типом виховання впливають на розвиток адиктивної та девіантної поведінки. В сім'ях, де батьки не займаються вихованням, всюдозволеність і безконтрольність призводить до вживання наркотичних речовин. При дріб'язковій опіці батьками, жорсткому контролю за поведінкою, які пов'язані з неадекватно великими сподіваннями по відношенню до дитини, у дітей формується занижена самооцінка і підвищений рівень тривожності, почуття власної провини, негативне відношення до світу. Це також впливає на наркотична залежність як бажання зняти емоційну напругу. Дослідники вказують, що провідним механізмом психологічного захисту при наркоманії є «заперечення реальності», який розвивається, щоб стримати емоції прийняття оточуючих при емоційній холодності близьких.

Варто зазначити, що перебування у компанії людей, які вживають наркотики, пропозиції від товаришів, особисте знайомство з наркоторговцями підвищують вірогідність спроби вживання наркотичних речовин. Найпоширенішими чинниками наркотизації молоді є такі: вплив компанії, цікавість, неробство, бажання отримати насолоду і виглядати дорослим, забути про проблеми, відсутність знань про наслідки, нездатність контролювати свої бажання, відсутність контролю дорослими, внаслідок примусу.

Наркоманія серед молоді – це явище досить поширене, особливо в сучасних умовах, коли наркотики продаються досить відкрито і поширюються через інтернет. Крім того, деякі медичні препарати, в яких містяться наркотичні речовини, вільно відпускаються в аптеках без рецепта. Найпоширенішими й легкодоступними наркотиками серед підлітків є марихуана, психостимулятори та галюциногени – речовини, які руйнівні діють на мозок і внутрішні органи. Психостимулятори і галюциногени небезпечні тим, що вони диктують активну життєдіяльність. Часто молодь вживає ці препарати перед дискотекою. Як результат – вони можуть протанцювати всю ніч та залишатися вранці бадьорим і веселим. Протягом декількох днів наркотик починає болісно виходити з організму. Депресія, плаксивість, ломка кісток і великі зіниці – це ознака того, що підліток вживав стимулятори. За тиждень може знизитися вага. Від вживання таких наркотиків починають кришитися зуби і випадати волосся.

Наркоманія серед молоді – це масове вбивство, проти якого немає зброї окрім медичної та психологічної допомоги.

УДК 081

ПОЛОЗЕНКО Оксана Василівна, канд. пед. наук, доцент

МЕЛЕЩУК Марина, студентка 2 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ПРИЧИНИ СТРЕСІВ У СТУДЕНТІВ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

Останнім часом поняття «стрес» набуло чималої популярності – недарма минуле ХХ століття називали століттям стресу. Нині ХХІ, але стрес, не визнаючи жодних кордонів, із легкістю ступив до нового тисячоліття і продовжує зміцнювати свої позиції. Кожен відчував його, всі говорять про нього, але мало хто ставив перед собою запитання: так що ж таке стрес?

У довідниковій літературі зазначається, що стрес – це стан напруги, що виникає в людини у результаті потужних впливів; неспецифічна захисна реакція організму у відповідь на несприятливі зміни навколишнього середовища.

Стресу піддаються всі категорії населення, особливо студентська молодь. Адже процес навчання, побудований на основі сесій – коротких проміжків часу з іспитами і заліками – дає серйозне навантаження на адаптаційні здатності організму і викликає стрес у студентів. І все ж чому в ці прекрасні студентські роки молоді люди сильно схильні до стресів?

Починається все з вступу у ВНЗ – такого бажаної і позитивної події у житті молодої людини. Але стрес на даному етапі може виникнути у студентів з причини зміни звичного кола спілкування – однокласників, активного процесу соціалізації в новому колективі. Другий етап – власне навчання. Воно негативно позначається у вигляді інформаційного перевантаження та несистематичної роботи, неправильному розподілі сил. Особливо хочеться відзначити сесію. Адже це особливий період у житті кожного студента і без сумніву – стрес. У сесійний період у студентів наростає емоційне хвилювання, відбувається активне вивчення матеріалу за короткий проміжок часу. Одержання диплома та складання державних іспитів – період дуже схожий на стрес при сесіях, тільки в кілька разів посиленій.

Таким чином, очевидно, що стрес у студентів – реальне явище, що має під собою конкретні причини та етапи. Хочеться відзначити, що всі переживають стрес у студентському житті по-різному, залежно від психологічних характеристик особистості та темпераменту, а також успішності соціальних зв'язків. Стрес у студентів можна і необхідно попереджувати наступними профілактичними заходами: 1) систематичність занять; 2) раціональний розподіл розумового і фізичного навантаження; 3) якісне та вчасне харчування; 4) громадська діяльність; 5) повноцінний сон; 6) здоровий спосіб життя і відсутність шкідливих звичок; 7) регулярні заняття спортом.

Отже, стрес – це невід'ємна частина повсякденного життя кожного студента. Тому, необхідно знати як найбільш доцільно поводити себе у стресових ситуаціях, яким чином можна допомагати собі в ситуаціях надмірної тривожності, емоційної напруженості, втомленості, а відтак – як покращувати самопочуття, настрої, зберегти здоров'я.

УДК 081

ПОЛОЗЕНКО Оксана Василівна, канд. пед. наук, доцент

ПРИЙМАК Тетяна, студентка 2 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ПРИЧИНИ КОНФЛІКТІВ У СТУДЕНТСЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Студентський вік – період, коли формується світогляд, з'являється прагнення до незалежності, індивідуальності, оригінальності і при цьому виникають проблеми у студентському середовищі. Студент схильний до максималізму, до перебільшення оцінки власної думки.

Процес соціалізації сучасного студента супроводжується його психофізіологічним розвитком і проходить на тлі трансформації суспільства, що створює нові проблеми й ускладнює цей процес. У вищому навчальному закладі значну роль у соціалізації студента відіграє навчальна група. Спілкуючись між собою, студенти здобувають навички соціальної взаємодії, збільшують репертуар соціальних ролей, розширюють уявлення про власну особистість. У навчальній групі встановлюються та існують свої взаємини, еталони й норми поведінки, цінності й соціально-психологічний клімат.

Зіткнення різних тенденцій у намірах, відносинах, мотивах та розходження в моральних установках, нормах, цінностях, поведінці призводять до конфліктних ситуацій. Конфлікти стають невід'ємною частиною студентського життя.

Причини конфліктів студентів можна розділити на чотири групи: психологічні, соціально-психологічні, організаційно-педагогічні і соціально-економічні. Психологічні особливості членів студентської групи є найбільш типовими причинами конфліктів. Одні студенти впевнені, що конфлікти є наслідком розходження інтересів і життєвих цінностей, характерів і темпераментів, точок зору. Інші впевнені, що конфлікти відбуваються через небажання або нездатність членів групи зрозуміти іншого, надати допомогу, поважати чужі інтереси, думки й рахуватися з ними. До соціально-психологічних причин виникнення конфліктів можна віднести низький рівень згуртованості, антипатію, конкуренцію, боротьбу за лідерські функції в групі. До організаційно-педагогічних причин конфлікту можна віднести несправедливу оцінку викладача, лояльне або упереджене відношення викладача до окремих членів групи, тобто недоліки в організації навчальної діяльності студентів. Соціально-економічні причини: економічне становище і соціальний статус – згадуються рідше всіх інших. Розходження членів навчальної групи за матеріальним становищем і соціальним статусом стають причиною конфліктів у тих випадках, коли «одні поважають іншого у зв'язку з матеріальним становищем».

Уникнути конфліктів неможливо, але є спосіб уникнути їхнього руйнівного впливу на взаємодію людей – навчитися вибирати ефективні стратегії врегулювання конфліктних ситуацій, що дозволить не тільки конструктивно вирішувати проблеми, але й зберігати міжособистісні відносини на високому рівні.

УДК 159.9

ПОЛОЗЕНКО Оксана Василівна, канд. пед. наук, доцент

КРАВЧЕНКО Юрій Станіславович, кандидат с.-г. наук, доцент

СЛОБОДЯН Анна, студентка 1 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ ЯК ФАКТОР РИЗИКУ ФОРМУВАННЯ АСОЦІАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ

Підлітковий вік – один із кризових етапів у становленні особистості. Це вік кардинальних змін у сфері свідомості, діяльності і системи взаємовідносин. Він характеризується низкою специфічних особливостей, а саме: бурхливим формуванням організму у процесі статевої зрілості, що помітно впливає на психологічні особливості підлітка. Однією з причин виникнення відхилень у поведінці є ігнорування особливостей підліткового віку, недооцінювання дорослими глибоких вікових суперечностей розвитку підлітка.

Соціальна активність підлітка виявляється в більшій сприйнятливості до засвоєння норм, цінностей, способів поведінки, які є у світі дорослих і взаєминах між ними. Для підлітка стає дуже важливим ставлення до нього як до рівного з боку дорослих і батьків. З цього випливає загострене відчуття власної гідності, тому будь-які дрібниці, навіть невеликі зауваження, а тим більше нетактовність, ставлення до підлітків як до маленьких, можуть боляче ранили самолюбство. Тому виникає багато конфліктних ситуацій, різних форм протесту (неслухняність, упертість, негативізм, опір виховному впливу). Згадані суперечності викликають неадекватність поведінки та відхилення від норми в моральному розвитку. Неадекватність поведінки може виявлятися через так звані атрибути дорослості: паління, вживання алкогольних напоїв, лихослів'я, бродяжництво тощо. Дорослі своїми невмілими діями (жорстокістю, брутальністю тощо) можуть глибоко травмувати душу дитини, призвести до відчуження, яке потім буде нелегко усунути. За таких умов виникає деформація моральних стосунків.

У підлітка виникає напруження у стосунках із дорослими і прагнення подолати, компенсувати переживання своєї неповноцінності. Однак йому, як правило, не вдається знайти для цього адекватні способи. Якщо дорослі в цей момент не виявляють чуйності до підлітка, можуть виникнути гострі, тривалі конфлікти. Виникають негативні афективні переживання й відповідні форми поведінки: образливість, упертість, негативізм, замкненість, емоційна нестійкість. Важливо окреслити особливості підліткового періоду, які є факторами ризику у формуванні асоціальної поведінки, зокрема: підвищений егоцентризм; потяг до протиставлення, протесту, боротьба проти виховних авторитетів; підвищене бажання стати дорослим і незалежним від сім'ї; незрілість моральних переконань; занадто чутливе реагування на пубертатні зміни; схильність перебільшувати ступінь складності проблем; криза ідентичності; негативна чи несформована «Я»-концепція; гіпертрофовані поведінкові реакції; перевищення пасивних копінг-стратегій у подоланні труднощів.

Асоціальну поведінку підлітка можна розглядати як результат взаємодії двох чинників: умов мікросередовища (десоціалізуючі впливи сім'ї і школи, психологічні труднощі і ускладнення, породжені проблемогенним соціумом, деформації у спілкуванні і взаємодії) та індивідуальних особливостей індивіда (суперечності, головна з яких полягає у невідповідності між суб'єктивною готовністю до дорослого життя і об'єктивною обмеженістю можливостей підлітка; психологічні колізії, які виявляють себе у вибірково-активному ставленні підлітка до оточуючого середовища, спілкування, до педагогічних впливів у сім'ї, суспільстві, до соціально-моральних цінностей і норм, запропонованих найближчим оточенням).

Отже, проблема асоціальної поведінки підлітків в сучасному суспільстві існує. Виникає потреба пошуку адекватних педагогічних засобів впливу на таких дітей та корекції їх поведінки.

ПОЛОЗЕНКО Оксана Василівна, канд. пед. наук, доцент
КРАВЧЕНКО Юрій Станіславович, кандидат с.-г. наук, доцент
ЯДУТА Дарина, студентка 1 курсу

Національний Університет Біоресурсів та природокористування України

ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

Сучасна молодіжна політика зорієнтована, передусім, на забезпечення соціальної перспективи молоді, її соціальний захист, розв'язання соціально-економічних проблем, створення для юнаків та дівчат необхідних стартових можливостей для влаштування їх у життя, адаптації в ньому. Основні психологічні проблеми молоді вбачаємо в такому, зокрема: схильність до самогубства; комунікації в соціальних мережах; екологічне виховання молоді. Розглянемо кожну проблему більш детально.

Ключовими чинниками, що призводять до самогубства, вважають психологічні причини, оскільки суїцид є явищем психологічним. Усі інші чинники діють через емоційні переживання, мотивацію людини. Дисбаланс між суспільним і особистісним у структурі психіки призводить до відхилень у його поведінці, зокрема, до суїциду. Протягом життя молода людина долає різні небезпеки. Але у кризовій ситуації самогубство може стати способом вирішення проблеми. У нього може бути мета, свій смисл, специфічна мотивація: протест, заклик, уникнення страждань, самопокарання, відмова, тощо. У час бурхливого розвитку засобів масової інформації, комп'ютерних ігор з поширеним у них смакуванням смерті, в тому числі і суїцидальної, тенденції самогубств поглибилися. «Гіпнотизм» засобів масової інформації може стимулювати суїцидальні епідемії серед молоді, оскільки, спрацьовують механізми наслідування та емоційного зараження. У середовищі молоді найпоширенішими соціально-психологічними детермінантами є: соціальна ізоляція (вимушене тривале перебування в умовах обмежених стосунків і цілковита відсутність соціальних контактів); неприйняття групою; зростання незадоволення; неадекватність ціннісного ставлення та самооцінки; комунікативна неспроможність; зниження авторитету; міжособистісні конфлікти, а також конфлікти, пов'язані з антисоціальною поведінкою.

Проблема живого спілкування є дуже загостреною у наш час. В живому спілкуванні молодь позбавляє себе з різних причин можливості виразити свої емоції, стани і почуття. Тому надає пріоритети спілкуванню в соціальних мережах. Все це призводить не тільки до самотності, але й до залежності у такому спілкуванні. Загальна кількість часу у мережі необмежена – приблизно 20 годин на добу. При наявності постійного доступу до мережі internet у дітей цей час становить – 1-12 годин. Опираючись на такі дані, важливо конкретизувати проблеми, які спричиняє залежність від соціальних мереж – самотність, уникання реального життя, негативні стресові стани, соціальна дезадаптація, негативний вплив на особистість на фізичному, психічному, міжособистісному і соціальному рівнях.

Щодо третьої окресленої вище проблеми, варто зазначити, що в умовах загострення екологічної кризи в Україні надто важливо сформувавши в кожній людині такі моральні якості у ставленні до природи, як доброта, співпереживання, піклування. У сучасних умовах, коли є реальна загроза існуванню людини й людства на планеті, екологізація діяльності людей повинна носити всезагальний характер. З метою екологічного виховання студентів необхідно застосовувати такі форми роботи, як: проведення екологічних фестивалів до Всесвітнього Дня Землі, конкурсів екологічного плакату, літературного твору. Власна праця над доглядом рослин і тварин, охорона природних об'єктів, водойм, парків, проведення Днів лісу, Днів птахів тощо підвищують дієвість екологічного виховання молоді, сприяють перетворенню знань в екологічні переконання. Молодь може брати участь в створенні громадських екологічних організацій, проведенні масових природоохоронних акцій, організації акцій щодо збереження біорізноманіття, проведення конкурсів, конференцій, фестивалів та виставок, організації екологічних таборів.

СЕКЦІЯ

MODERN ACHIEVEMENTS IN AGRO INDUSTRIAL COMPLEX

УДК 712.4

ВОЛОШИНА Ганна Григорівна, *старший викладач,*
ЖИТКОВА Анастасія, *студентка I курсу*

Національний університет біоресурсів і природокористування України

MODERN TRENDS IN ORNAMENTAL HORTICULTURE MOSS GRAFFITI

Horticulture is the branch of agriculture that deals with the art, science, technology, and business of plant cultivation. Horticulturists apply their knowledge, skills, and technologies used to grow intensively produced plants for human food and non-food uses and for personal or social needs. Horticulture is associated with a number of intensive practices that collectively make up the horticultural arts. These include various propagation techniques incorporating special plant structures such as bulbs, corms, or runners; the use of layers or cuttings; budding and grafting.

One of the modern trends in ornamental horticulture is moss graffiti. It is a recent trend in street art that uses living moss to write on the walls of public spaces.

Moss can be blended and painted onto a wall, and may then grow in position. By replacing the harmful chemicals found in paints with plant matter, the artist can still create works without damaging the environment.

After application, the moss grows, adding a new dimension to the art medium.

HOW TO MAKE MOSS GRAFFITI

Ingredients:

One or two clumps of moss

2 cups of buttermilk

2 cups of water

1/2 tsp. of sugar

Corn syrup

Part 1: Finding the moss

Gather up as much moss as you can find or buy. Where you gather the moss is important. The kind that grows on trees won't do well on walls.

Part 2: Preparing the moss

Wash the moss to get as much soil out of the roots as possible.

Break the moss apart.

Break into manageable pieces. Then place the pieces in the blender.

Part 3: Making moss milk

Add the buttermilk/yogurt, water/beer and sugar. Blend the mixture until completely smooth and pour mixture from the blender to a bucket.

Part 4: Applying the moss graffiti

Use a paintbrush to apply the moss-paint to the surface on which you wish your design to grow.

Advice: Check your moss graffiti regularly. Depending on your climate, sometimes it takes a while to grow your moss.

The first and the only moss graffiti in Ukraine is in Kyiv. The graffiti is the map of Ukraine 5 meters high and 7 meters wide. It was exhibited in 2012. So, I hope in the nearest future the idea of moss graffiti will become more popular and we will be able to see this beauty in the streets of Kyiv and Ukraine.

УДК 712.4

ВОЛОШИНА Ганна Григорівна, *старший викладач*,
КУДРЕНКО Анна, *студентка I курсу*
Національний університет біоресурсів і природокористування України

NEW ASPECTS IN LANDSCAPE DESIGN

Landscape Design coordinates the Landscape and Aesthetics Assessment, Landscape and Aesthetics Master Plan, and other resources with basic landscape concepts to arrive at a working landscape and aesthetics design for a project. Landscape designers bring together ornamental aspects, functional needs, maintenance and sustainability, special environmental goals, relationships to structures, and other factors.

Nowadays great attention is paid to right-of-way arrangement and development. The vegetation within the right-of-way, grassy vegetation and wildflowers, is an important part of roadway aesthetics. Grassed rights-of-way in urban areas that are weedy and unkempt give the corridor a neglected appearance and this image may be transferred to the city. Consequently, mowed vegetation that is edged and free of litter will lend the roadway and the city a look of cleanliness and neatness.

In most cases, the first step in improving the aesthetics of the roadway should be to bring the existing vegetation to an acceptable level of appearance.

Roadside vegetation is maintained to accomplish specific goals of sight-distance, clear view of obstructions, erosion control, and aesthetics. Consequently, design alternatives should be reviewed to be sure that minimum standards are met for each of these issues.

Most roadways are kept mowed to a height that accomplishes the needs of these issues and meets with the public's expectations for the appearance of the roadside. Public standards should be considered when developing any aesthetic programs that affect roadside vegetation to be sure the proposed enhancements meet with community acceptance.

One of the most important elements in Landscape Design is the utilization of plants. An ornamental plant is a plant that is grown for how it looks and not for its commercial or other value. For purposes of aesthetics with regards to Landscape design, ornamental horticulturists are the authority and experts in the field.

Plants can be an important addition to the right-of-way as an aesthetic enhancement that blends highway structures with the surrounding environment.

The proper use of plants can help make roadways a positive element in the visual fabric of our cities. The function and management of transportation corridors place exacting demands on the elements within the roadway. These demands must be

thoroughly identified and understood in each design situation. The use of plants in the right-of-way must always be considered in the context of the important role of safe, maintainable transportation corridors.

Plants for the right-of-way must be selected based on their anticipated maintenance needs and their adaptability to the roadside environment. The placement of plant material in the roadway is of critical importance because of its potential effect on driver safety.

УДК 606:63

ГУДЗЬ Роман, студент I курсу

Національний університет біоресурсів і природокористування України

BREWING TECHNOLOGY

Beer is an alcoholic beverage produced by the saccharification of starch and fermentation of the resulting sugar. The starch and saccharification enzymes are often derived from malted cereal grains, most commonly malted barley and malted wheat. Most beer is also flavoured with hops, which add bitterness and act as a natural preservative, though other flavourings such as herbs or fruit may occasionally be included. The preparation of beer is called brewing. Brewing is the production of beer by steeping a starch source (commonly cereal grains) in water and fermenting the resulting sweet liquid with yeast. Brewing has taken place since around the 6th millennium BC, and archaeological evidence suggests that emerging civilizations including ancient Egypt and Mesopotamia brewed beer. Since the nineteenth century the brewing industry has been part of most western economies.

Malt is made by allowing a grain to germinate, after which it is then dried in a kiln and sometimes roasted. The germination process creates a number of enzymes, notably alfa-amylase and beta-amylase, which will be used to convert the starch in the grain into sugar.

The malt is crushed in a malt mill to break apart the grain kernels, increase their surface area, and separate the smaller pieces from the husks. The resulting grist is mixed with heated water in a vat called a "mash tun" for a process known as "mashing". During this process, natural enzymes within the malt break down much of the starch into sugars which play a vital part in the fermentation process. Mashing usually takes 1 to 2 hours, and during this time various temperature rests (waiting periods) activate different enzymes depending upon the type of malt being used, its modification level, and the desires of the brewmaster.

A mash rest at 104 °F or 40 °C activates beta-glucanase, which breaks down gummy beta-glucans in the mash, making the sugars flow out more freely later in the process. A mash rest from 120 °F to 130 °F (49 °C to 55 °C) activates various proteinases, which break down proteins that might otherwise cause the beer to be hazy. But care is of the essence since the head on beer is also composed primarily of proteins, so too aggressive a protein rest can result in a beer that cannot hold a head. Finally, a mash rest temperature of 149 to 160 °F (65 to 71 °C) is used to convert the starches in the malt to sugar, which is then usable by the yeast later in the industrial

brewing process. Finally the mash temperature may be raised to 165 °F to 170 °F (about 75 °C) (known as a mashout) to deactivate enzymes.

After the mashing, the mash is pumped to a lauter tun where the resulting liquid is strained from the grains in a process known as lautering.

At this point the liquid is known as wort. The wort is moved into a large tank known as a "cooking tun" or kettle where it is boiled with hops and sometimes other ingredients such as herbs or sugars. The boiling process serves to terminate enzymatic processes, precipitate proteins, isomerize hop resins, concentrate and sterilize the wort. Hops add flavor, aroma and bitterness to the beer.

At the end of the boil, the hopped wort settles to clarify using hop filters.

The wort is then moved into a temperature controlled cylindrical-conical "fermenter" where yeast is added or "pitched" with it. After a week to three weeks, the fresh (or "green") beer is cooled close to freezing temperature, yeast is purged and the beer is allowed to "lager" or rest. After this conditioning for a week to several months, the beer is often filtered to remove remaining yeast and particulates. The "bright beer" is then ready for serving or packaging.

УДК 602.6:635

КРАКОВЕЦЬКА Тетяна, *магістр 1 року навчання*
Національний університет біоресурсів і природокористування України

MODERN ADVANCES IN AGRICULTURAL COMPLEX

Here are 12 of the most advanced agricultural technologies employed today:

1. Tractors on autopilot

Using GPS for tractors, combines, sprayers and others.

Systems are capable of tracking curved lines as well. The tracking system is tied to the tractor's steering, automatically keeping it on track freeing the operator from driving.. Guidance removes human error from overlap, saving fuel and equipment hours.

2. Swath control and variable rate technology the size of the swath a given piece of equipment takes through the field. This video is a great visual representation of how swath control works.

3. Your tractor is calling

Telematics is being touted as the next big thing in ag. This technology allows equipment to talk to farmers, equipment dealers, and even other equipment. No waiting on a mechanic to drive out to wherever you might be. Tractors can even communicate between themselves.

4. Your cow is calling too

Collars developed for livestock are helping producers keep track of their herds. Sensors in the collar send information to a rancher's smartphone giving the rancher a heads up on where a cow might be, or maybe she's in some sort of distress, or maybe just in the mood for some mating.

5. Irrigate via smartphone

Mobile tech is playing a big role in monitoring and controlling crop irrigation systems. With the right equipment a farmer can control his irrigation systems from a phone or computer instead of driving to each field.

6. Sensing how your crop is feeling

Crop sensors. This is taking variable rate technology to the next level. Instead of making a prescription fertilizer map for a field before you go out to apply it, crop sensors tell application equipment how much to apply in real time. Optical sensors are able to see how much fertilizer a plant may need based on the amount of light reflected back to the sensor.

7. Field documentation

Because of onboard monitors and GPS the ability to document yields, application rates, and tillage practices is becoming easier and more precise every year. In fact farmers are getting to the point where they have so much good data on hand that it can be overwhelming to figure out what to do with all of it.

8. Biotechnology

Biotech or genetic engineering is a very important tool with much more potential yet to be unleashed. The form of GE most people have probably heard of is herbicide resistance. That means a farmer won't have to make a pass through his fields to apply pesticide, which not only saves on pesticide, but fuel, labor, and wear on equipment too.

9. Don't forget to flush

Ray Prock dedicated a whole blog post on how he manages cow manure on his California dairy. An automatic system uses water to flush manure away from the cattle into a holding area where all the solid matter dries up.

10. Ultrasounds and more for livestock

They aren't just for checking on baby animals in the womb. Ultrasounds can be used to discover what quality of meat might be found in an animal before it goes to market.

11. There's an app for that

Farmers and ranchers are using all the social media sites for all types of reasons. Some are using apps like foursquare to keep tabs on employees. Apps can control irrigation and grain storage systems.

12. Smile for the camera

Putting up cameras around the farm is a trend that's catching on. Our grain cart is wide enough that you can't see around it. Another idea would be to have a camera or two looking at the implement behind the tractor. Craning your neck around left and right all day to look behind you gets a little painful after a while.

ADVANCES IN BIOTECHNOLOGY

The study of biotechnology has greatly expanded in recent years with the sequencing of the human genome however biotechnology has been around for years. In fact, the food industry has used biotechnology to make bread, cheese, yogurt, and drinks for decades. Medical research and pharmaceutical industry have used biotechnology to produce medicines and vaccines to cure or prevent the most devastating diseases threatening humanity.

Of the vast numbers of scientific findings made over the last century, perhaps none has improved human health and longevity more than the developments that have occurred through biomedical research using Biotechnology.

Biotechnology is broadly defined as using living organisms, or products of living organisms, for human benefit to make a product or solve a problem. Classic examples of biotechnology include domestication of animals such as sheep and cattle for use as livestock, the use of microorganisms to make antibiotics, vaccines, bread, cheese, yogurt, and alcoholic beverages such as beer and wine. Humans have been manipulating genes for hundreds of years without realizing it. Selective breeding has been used for thousands of years to improve the production of crops and livestock. Exciting innovations and applications in biotechnology were possible due to our understanding of genetics and molecular biology.

The ability to identify and reproduce a gene of interest through gene cloning and the manipulation of DNA through genetic engineering and recombinant DNA technology have led to the production of proteins of medical importance including insulin, human growth hormone, and blood-clotting factors. These technologies have also allowed the development of disease-resistant crops and plants that produce greater yields of fruits and vegetables, genetically engineered bacteria capable of degrading environmental pollutants and identification of thousands of genes involved in human genetic disease conditions. A new field called Bioinformatics also applies computer science to the study of DNA and protein data to analyze the tremendous amount of DNA sequence data generated by genome projects.

Agricultural Biotechnology: This type of Biotechnology also called “Ag-biotech” allows the production of genetically engineered pest resistant plants, foods with higher protein or vitamin content, and drugs developed and grown as plant products. Recent estimates indicate that 500,000 children, most of them in the developing world, will become blind because of a vitamin A deficiency. One potential solution is Golden Rice, which is a rice that has been genetically modified to produce large amount of beta carotene, a provitamin that the body converts to vitamin A.

Some people believe that farmers in developing countries can also benefit from this technology. The argument is that for the world's growing population to be fed

with nutritious foods and clothed with natural performance fibers, we will depend on biotechnology's evergrowing benefits.

УДК 712.4:631.542.3

ПОЛЩУК Анжеліна Володимирівна, старший викладач
НЕВМЕРЖИЦЬКА Аліна, студентка I курсу
Національний університет біоресурсів і природокористування України

TOPIARY ART

The first written descriptions of topiary come from the Romans. Pliny the Elder ascribes its discovery to Gnaeus Mattius, a friend of the Emperor Augustus. That dates to somewhere between 38 BC and 14 AD. It is likely, however, that the cutting and shaping of trees and shrubs had been absorbed from earlier Mediterranean and Asiatic cultures.

By the end of the 1st century AD, topiary was a familiar and natural embellishment of the gardens of the wealthy. Pliny the Younger (AD 62-110) in Letters, describes the gardens of his villa in Tuscany as being, "embellished by various figures, and grounded with a box hedge, from which you descend by an easy slope, adorned with the representation of divers animals in box, this is surrounded by evergreens shaped into a variety of forms..." This is a fascinating description of a garden adorned with the most fantastic forms.

Topiary is a fascinating and extraordinary art of cutting trees and shrubs into quaint and imaginative shapes. It derives from "Topiarius", and originally had a much wider meaning, referring to ornamental gardening in general. Its Latin roots give us a clue as to the great antiquity of the craft, and indeed, the history of topiary is as long as that of gardening itself. The dictates of fashion or the need for economy may have affected topiary's popularity, but whenever there has been the opportunity and luxury to indulge in plants for ornament, then topiary has never been far away. It is an ancient art of artistic pruning.

The best gardeners in the world competed in the art of pruning living trees and decorating the territory, palaces, parks and gardens of rich people. Even lawn grass may be one of sculpture elements.

It may be nostalgia, a sentiment common to every generation, that explains our interest, or it may also be the visual impact topiary creates. Unmistakably, it makes a statement and is, perhaps, a reaction to the pretty, pastel, naturalistic and standardized gardening of recent years.

Topiary comes across well in the media of our times and looks stunning, whether in magazines, illustrated books, or on television.

Finally, this style is well suited to today's smaller gardens, bridging the gap between the rigid architecture of the house, and plantings of the yard. There are special frameworks that facilitate the formation of the desired shapes of shrubs and tree crowns for those who like live plants and this kind of landscape design. Due to these frameworks, gardeners only have to prune those branches that extend beyond.

Today, one can see many of these green sculptures in our country and abroad. The sculpture slowly transforms into a permanent topiary as the plants fill in the frame. Such green sculptures may be the most unusual forms for example in the shape of animals or cartoon characters, and scenes from everyday life to multi figure compositions. They attract the attention of people that are happy to admire them. This style has led to imaginative displays and festivals throughout the Disney resorts and parks, and mosaiculture (multiple types and styles of plants creating a mosaic, living sculpture) worldwide including the impressive display at the 2008 Summer Olympics in China.

Although topiary is one of the most ancient garden crafts, it endures because there is something inherently satisfying in the labours of creation and aesthetically pleasing about the results. There is always new inspiration, and coupled with the interest in the "New Topiary," it will fascinate, charm and delight for many years to come.

УДК 602.6:635.9

ПОЛІЩУК Анжеліна Володимирівна, *старший викладач*
ГУСАР Ольга, *студентка I курсу*

Національний університет біоресурсів і природокористування України

GENETIC ENGINEERING IN CROP PRODUCTION

Genetic engineering, also called genetic modification, is the direct manipulation of an organism's genome using biotechnology. New DNA may be inserted in the host genome by first isolating and copying the genetic material of interest using molecular cloning methods to generate a DNA sequence, or by synthesizing the DNA, and then inserting this construct into the host organism. Genes may be removed, or "knocked out", using a nuclease. Gene targeting is a different technique that uses homologous recombination to change an endogenous gene, and can be used to delete a gene, remove exons, add a gene, or introduce point mutations.

Genetic engineering techniques have been applied in numerous fields including research, agriculture, industrial biotechnology, and medicine.

Genetically engineered crops have genes added or removed using genetic engineering techniques, originally including gene guns, electroporation, microinjection and agrobacterium. Agrobacterium mediated transformation is another common technique. Agrobacteria are natural plant parasites, and their natural ability to transfer genes provides another engineering method. To create a suitable environment for themselves, these Agrobacteria insert their genes into plant hosts, resulting in a proliferation of modified plant cells near the soil level. The genetic information for tumour growth is encoded on a mobile, circular DNA fragment (plasmid). When Agrobacterium infects a plant, it transfers this T-DNA to a random site in the plant genome. When used in genetic engineering the bacterial T-DNA is removed from the bacterial plasmid and replaced with the desired foreign gene. The bacterium is a vector, enabling transportation of foreign genes into plants. This method works especially well for dicotyledonous plants like potatoes, tomatoes, and tobacco. Agrobacteria infection is less successful in crops like wheat and maize.

Types of modifications:

Transgenic. Transgenic plants have genes inserted into them that are derived from another species. The inserted genes can come from species within the same kingdom (plant to plant) or between kingdoms (for example, bacteria to plant). In many cases, the inserted DNA has to be modified slightly in order to correctly and efficiently express in the host organism. Transgenic plants are used to express proteins like the cry toxins from *B. thuringiensis*, herbicide resistant genes, antibodies and antigens for vaccinations.

Myths of genetic engineering

- “Biotechnology” = transgenics or GMOs. Creating genetically modified organisms is one type of biotechnology but there are many others. The PCR (polymerase chain reaction) technique, genetic fingerprinting, and the use of molecular markers and Marker Assisted Selection are examples of biotechnology that are not GMO related.
- DNA is inherently unique to each organism and introduced, therefore “foreign” DNA, can be identified as being from another organism. All biological organisms are made of strings of the same four nucleotides (adenine, guanine, cytosine and thymine). We cannot identify “foreign” (that is, from another organism) simply by looking at the DNA sequence of an organism. This can only be done by having a priori knowledge of the complete DNA sequences of each, and/or knowledge of the method of insertion of the foreign DNA.
- GMOs will cause food allergies. Many foods cause allergies in some people. New varieties have been created through conventional plant breeding that some people are allergic to. There is no evidence that food created via the transgenic approach will create more food allergies; on the contrary, some food allergens may be eliminated with this approach.
- Transgenic plants are less “natural” and may be dangerous (“monster weeds”). New plant varieties can be created using conventional plant breeding to be more vigorous and weedy; there is nothing inherent in the transgenic approach to create this. Any new plant varieties, no matter the method of creation, can be tested and managed to avoid this problem.

The genetic engineering of agricultural crops can increase the growth rates and resistance to different diseases caused by pathogens and parasites. This is beneficial as it can greatly increase the production of food sources with the usage of fewer resources that would be required to host the world's growing populations. These modified crops would also reduce the usage of chemicals, such as fertilizers and pesticides, and therefore decrease the severity and frequency of the damages produced by this chemical pollution.

NEW TECHNOLOGIES IN AGRICULTURAL MACHINERY

The latest inventions in agricultural machinery are highlighted in this article. Using human intelligence and the newest technologies can lead to amazing engineer creations that build our future.

Key words: global positioning system, tractor, telematics, agricultural robot, drone, telematics, mobile apps, autopilot.

Tractors on autopilot. Thanks to GPS tractors, combines, sprayers and other machines can accurately drive themselves through the field. After the user has told the onboard computer system how wide is a path, it will drive a short distance setting A & B points to make a line. Then the GPS system will have a track to follow and it extrapolates that line into parallel lines set apart by the width of the tool in use.

These systems are capable of tracking curved lines as well. The tracking system is tied to the tractor's steering, automatically keeping it on track freeing the operator from driving. This allows the operator to keep a closer eye on other things. Guidance is great for tillage because it removes human error from overlap, saving fuel and equipment hours [1].

Swath control. Building on GPS technology is swath control. The farmer is controlling the size of the swath through the field. The savings come from using less input like seed, fertilizer, herbicides, etc. Using the GPS mapping, the equipment in the field already knows where it has been. Swath control shuts off sections of the applicator as it enters the overlap area, saving the farmer from applying twice the inputs on the same piece of ground [2].

Telematics. This technology allows equipment to talk to farmers, equipment dealers, and even other equipment. Tractors can even communicate between themselves. The best example is a combine and a grain cart. Grain carts pull up next to harvesting equipment so the harvester can unload on the move without stopping to unload. Telematics can tell the grain cart operator when a combine is filling up with grain. Even better if one cart is chasing two combines. The driver knows which machine needs unloading first. The latest innovation has the combine operator actually taking wireless control of the tractor pulling the grain cart as it pulls alongside, giving him the ability to move the cart forward and backward more easily fill the cart [3].

Weeding robots. Scientists are also developing an agricultural robot for identifying and eliminating weeds. While this might seem like a relatively easy task, it actually requires a lot of machine intelligence to pick out the weeds among the crops. The robot is still in the early stages of development, but the researchers hope that it will ultimately lead to a reduction for herbicides used by farmers and therefore cut costs. This semi-autonomous robot is a navigational platform designed to have

different agricultural tools fitted to it to either mechanically remove weeds or precision-spray them with herbicides [4].

Multichannel sprayer. To make tedious plot spraying easier, a multichannel sprayer was developed that is capable of applying 24 different chemicals in a given field location. While it is only for test plots at this point, the technology could be adapted to commercial farming with 10-section, 100-foot booms that would allow variable-rate, site-specific zone applications of chemicals [5].

Tractor with rear tracks. New Holland's company has presented Smart Trax system which purpose is to give the versatility of a wheeled tractor with the high traction and flotation of rubber tracks. The reduced ground pressure allows earlier access to drying land and gives an ability to work later in the season while reducing the risk of damage to soil structure. The rear tracks are designed to follow the path of the front tires without forming a berm ridge to minimize topsoil disturbance [6].

iPaddock Apps. Farmers from US have released some apps for iOS platform called iPaddock Apps. iPaddock Spray manages the entire farm-spraying program, from planning through to tank filling and record keeping, synchronizing seamlessly across multiple iPads using Apple's free iCloud service.

iPaddockYield gives farmers an accurate forecast of their crop yield during the season based on their rainfall to help them optimize their inputs, cropping programme, grain marketing and insurance with confidence [3].

Fendt Vario 1000 is the biggest front wheel-assist tractor in the world. It has its power rating of 373kW (500hp). This series of models come with a top speed of 60km/h. To help the tractor adapt to various jobs and conditions it is fitted with the integrated tire inflation system, which allows the operator to make on-the-go tire pressure adjustments from the cab. The models are fitted with the world's largest agricultural tires, at 2.35m in diameter [2].

Connect Farm Trimble. Connect Farm Trimble is an information sharing system which integrates all the various precision farming tools across the entire farm. The Connect Farm dashboard is a free web interface, which provides growers with a single location for viewing key information effecting their farming operations. The dashboard manages in-cloud data, eliminating the need for USB storage, and provides growers with access to information from anywhere with an internet connection. This feature is designed to have the machine always operating at maximum capacity and efficiency while still keeping grain quality at it is the best [4].

Agricultural drones. These aircraft are equipped with an autopilot using GPS and a standard point-and-shoot camera controlled by the autopilot. Compared with satellite imagery, it is much cheaper and offers higher resolution. Because it is taken under the clouds, unobstructed and available anytime. Drones can provide farmers with three types of detailed views. First, seeing a crop from the air can reveal patterns that expose everything from irrigation problems to soil variation and even pest and fungal infestations that are not apparent at eye level. Second, airborne cameras can take multispectral images, capturing data from the infrared as well as the visual spectrum, which can be combined to create a view of the crop that highlights

differences between healthy and distressed plants in a way that cannot be seen with the naked eye [7].

These drones also can be used as pesticides sprayers. They are much cheaper than using a real aircraft. Moreover, because they can be preliminary programmed and tracked by GPS while spraying it eliminates the human factor.

УДК 081

РИТІКОВА Лариса Леонідівна, *старший викладач*
МЕДВЕДЕВА Настя, *магістр I року навчання*

Національний університет біоресурсів і природокористування України

MODERN ACHIEVEMENTS OF AGRICULTURE IN UKRAINE

The progress in the agricultural sector was embodied in advantageous gas agreement appendices with the Russian Federation, signed on December 18, 2013. According to the treaty, imported gas price drops from over USD 400 to USD 268,5 per 1,000 cubic meters, therefore it will bailout and boost Ukraine's economy, saving nearly USD 20 billion.

Additionally, Minister of Energy and Coal Industry of Ukraine declared that Ukraine became less dependent on Russian gas supply in 2013, as in November the volume of gas import decreased 1.7 times.

Significant steps were made in the search and extraction of gas from Yuziv deposit in Donetsk and Kharkiv regions, Oleska deposit in Lviv, Ivano-Frankivsk and Ternopil regions, Abikha, Kavkazka, Mayachna and Subotin deposits on the Black Sea shelf. Numerous oil and gas treaties were signed between the government of Ukraine and leading energy producing enterprises, including Royal Dutch Shell, Chevron, ExxonMobil, Eni and EDF.

In December 2013 Ukraine launched the second hydroelectric generator at the Dniester Pumped Storage Power Station aiming to become one of the most powerful hydro accumulation power plant in Europe and sixth largest in the world. When fully operational and with all seven hydroelectric generators installed, Ukrainian hydropower facility will supply the state with 2,268 MW of energy, gradually decreasing the use of exhaustible resources and improving environmental conditions via the use of renewable energy sources.

Numerous projects in 2013 were completed in the development of Ukraine's infrastructure, namely renewal of public transportation system in Vinnytsia, Khmelnytskyi and Chernihiv regions, construction of two new subway stations in Kyiv. Ukraine's Prime Minister, Azarov also emphasized the integrity of inter-city road construction and renewal near Kryvyi-Rih, Dnipropetrovsk and Kherson as well as the ongoing process of Beskyd railroad tunnel building.

Statistics certifies a breakthrough in Ukraine's agricultural sector, as more than 63 million tons of grains were cropped in 2013 which is 16.8 million tons more than during the 2012 harvest. The breakthrough enabled Ukraine to export 17.6 million tons of grains, which is a 27.7% increase compared with the same period last season, reported the Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine.

Despite the existing challenges Ukraine has been focusing on reforms and improvements for some time now. Just in October 2013, the World Bank and the IFC experts have acknowledged tremendous progress of Ukraine in simplifying conditions for doing business. Having leaped 25 positions since last year, the country is now ranked 112 among 189 economies in the Doing Business 2014 report. Ukraine has implemented regulatory reforms for local entrepreneurs in eight areas out of 10 between June 2012 and June 2013.

УДК 081

**РИТКОВА Лариса Леонідівна, старший викладач
ШИНЬКАРУК Марія, студентка II курсу**

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ACHIEVEMENTS OF AGRICULTURE IN UKRAINE

Today the Ukrainian economy has times of tests. The only branch in Ukraine which has positive dynamics of growth — is agrarian sector. The agriculture of Ukraine owns the huge potential which isn't opened due to the lack of modern agrotechnologies.

Ukraine is located in the South East of Europe. It is one of the largest European countries. Its total area is 603,700 square kilometres.

The territory of our country has an astonishing variety of landscapes. We have high mountains, vast steppes, endless forests, beautiful rivers and lakes.

Ukraine is developed industrial and agricultural country. Its achievements in science and culture are known all over the world.

Ukraine is blessed with rich farming and forestry resources. According to the Statistical Year Book of Ukraine (1996), about 71 percent of the country's surface (41 million hectares) was used for agricultural activities. About 80 percent of the agricultural area is arable land, two-thirds of it the agriculturally rich "black soil" (chernozem). The primary food harvest products are barley, maize, potatoes, rice, soybeans, sugar beets, and wheat. The primary meat products are beef and veal, lamb, pork, chicken, horse, and rabbit. In terms of value, the largest agricultural exports in 1998 were refined sugar, raw sugar, beef and veal, sunflower seed, and fish. The total value of agricultural exports in 1998 estimated \$1.898 billion. The total value of agricultural imports in 1998 was \$999 million. The largest single crop produced in 1999 was potatoes at 15.4 million metric tons. The number-two crop was sugar beets at 13.89 million metric tons, followed by wheat at 13.47 million metric tons. The main livestock product was beef and veal with 786,000 metric tons, followed by swine with 668,000 tons, and chicken with 194,500 tons.

In recent years, agricultural production has declined drastically because of a decrease in the number of tractors and combine harvesters in working order and to the lack of fertilizers and pesticides. According to official data, between 1991 and 1997, the number of tractors in use decreased from 497,300 to 361,000. (In order to operate efficiently, it is estimated that the country would need 515,000 tractors in use.) Similar shortfalls exist for harvesting combines. Between 1990 and 1997, the

consumption of pesticides and fertilizers per hectare declined about 78 percent. From 1995 to 1999, crop production declined by an average of almost 10 percent per year, while livestock production declined by an average of 9 percent per year. These shortfalls in agricultural inputs reflect declining investment in agriculture, and feed directly into declining production. Ukraine has the second largest acreage of farmland in Europe (after Russia) with a total of 41.5 million hectares of agricultural land (about 70% of the total area of the country), of which arable land accounts for over 32 million hectares. Ukraine benefits from a favourable climate and good quality soils, of which about half are the highly fertile chernozem (or black earth). Ukraine is one of Europe's leading grain producers: it is the continent's largest producer and exporter of corn, the second largest producer of sunflower seeds and sunflower oil (and the world's largest exporter), as well as being a leading producer and exporter of wheat and barley.

УДК 606:63

РИТІКОВА Лариса Леонідівна, старший викладач
КИРИЧЕНКО Богдана, студентка II курсу

Національний університет біоресурсів і природокористування України

MODERN ACHIEVEMENTS IN SCIENCE

The present age is the age of science. Science has influenced every walk of life. Today man cannot live even for a while without the use of one or the other of its inventions. Science has provided us with all possible comforts and has increased our happiness. Let us here discuss some of the most important of its wonders.

Science has invented many wonderful machines. There is a machine for every purpose of life. Cranes can lift heavy weights. Tractors can plough fields, sow seeds and reap crops. Machines can cook our food and serve it for us. There is a machine for every purpose of life. In short, machines have lessened human drudgery and added to our comfort and happiness.

Science has also achieved wonders in the field of medicines. There is now a cure for all most all kinds of diseases. Vaccines check the spread of infections as cholera, smallpox, etc. penicillin and streptomycin have proved to be a boon for humanity. Through the x-ray and cat scanners we can see the inner parts of the human body. Soon, it will become possible to cure cancer and AIDS also. Heart surgery has already become a matter of routine. Medical science has conquered pain and suffering and lengthened human life. It has given eyes to the blind, ear to the deaf, voice to the dumb, and hand and feet to the cripple.

While many alternatives to fossil fuels have been investigated, there is still quite a way to go before mankind's energy supply is completely renewable. As of today, about 85% of all energy comes from fossil fuels. The reason clean energy is considered to be important is because fossil fuels aren't expected to last much longer, they pollute the environment, and they have led to tensions between nations. The reason clean energy is hard to come by is that we've spent the past 150 years dependent on oil, and it's quite difficult to make the switch. Some have even

suggested that the technology for producing vast amounts of clean energy already exists but is being suppressed by big oil companies. However, several European countries have produced considerable amounts of clean energy. Current methods of clean energy include wind, solar, geothermal, tidal, hydropower, nuclear, biofuel, and several others.

Imagine having an iPod capable of holding thousands of years of high definition video. A DNA computer would make such a device very possible. DNA is the substance that living organisms use to store genetic information. What makes DNA special is that it is extremely efficient when it comes to storing information in a limited space. Just one milligram of DNA is capable of holding all the printed material in the world. DNA computing is currently in its infancy, with prototypes such as MAYA-II only capable of showing the concept. If DNA computing is perfected, computers will become capable of holding amounts of information that are hard to imagine by today's standard.

It is not possible to enumerate all the wonders of modern science. Every day we hear of a new wonder. Some years ago the atom was broken and its energy was used to produce the dreadful atom bomb. It is hoped that the peaceful use of this tremendous energy would bring in an age of peace and prosperity, such as the world has never been before.

УДК 081

**РИТІКОВА Лариса Леонідівна, старший викладач
КРАСОВСЬКА Юлія, магістр 1 року навчання**

Національний університет біоресурсів і природокористування України

MODERN MECHANIZATION OF AGRO-INDUSTRIAL COMPLEX USING GPS-TECHNOLOGY

The development and implementation of precision agriculture or site-specific farming has been made possible by combining the Global Positioning System (GPS) and geographic information systems (GIS). These technologies enable the coupling of real-time data collection with accurate position information, leading to the efficient manipulation and analysis of large amounts of geospatial data. GPS-based applications in precision farming are being used for farm planning, field mapping, soil sampling, tractor guidance, crop scouting, variable rate applications, and yield mapping. GPS allows farmers to work during low visibility field conditions such as rain, dust, fog, and darkness.

In the past, it was difficult for farmers to correlate production techniques and crop yields with land variability. This limited their ability to develop the most effective soil/plant treatment strategies that could have enhanced their production. Today, more precise application of pesticides, herbicides, and fertilizers, and better control of the dispersion of those chemicals are possible through precision agriculture, thus reducing expenses, producing a higher yield, and creating a more environmentally friendly farm.

Precision agriculture is now changing the way farmers and agribusinesses view the land from which they reap their profits. Precision agriculture is about collecting timely geospatial information on soil-plant-animal requirements and prescribing and applying site-specific treatments to increase agricultural production and protect the environment. Where farmers may have once treated their fields uniformly, they are now seeing benefits from micromanaging their fields. Precision agriculture is gaining in popularity largely due to the introduction of high technology tools into the agricultural community that are more accurate, cost effective, and user friendly. Many of the new innovations rely on the integration of on-board computers, data collection sensors, and GPS time and position reference systems.

GPS equipment manufacturers have developed several tools to help farmers and agribusinesses become more productive and efficient in their precision farming activities. Today, many farmers use GPS-derived products to enhance operations in their farming businesses. Location information is collected by GPS receivers for mapping field boundaries, roads, irrigation systems, and problem areas in crops such as weeds or disease. The accuracy of GPS allows farmers to create farm maps with precise acreage for field areas, road locations and distances between points of interest. GPS allows farmers to accurately navigate to specific locations in the field, year after year, to collect soil samples or monitor crop conditions.

Crop advisors use rugged data collection devices with GPS for accurate positioning to map pest, insect, and weed infestations in the field. Pest problem areas in crops can be pinpointed and mapped for future management decisions and input recommendations. The same field data can also be used by aircraft sprayers, enabling accurate swathing of fields without use of human “flaggers” to guide them. Crop dusters equipped with GPS are able to fly accurate swaths over the field, applying chemicals only where needed, minimizing chemical drift, reducing the amount of chemicals needed, thereby benefiting the environment. GPS also allows pilots to provide farmers with accurate maps.

Driving agricultural machines using GPS-technology (controlled by signals from space satellite) is more convenient and accurate than traditional methods of driving. Systems of parallel driving increased utilization of technology, allowing men to accurately drive a tractor or combine rows along with any visibility - day and night, in fog at strong dust without using markers.

Systems of parallel driving provide optimal control, save fuel, fertilizer and other materials that are spent in agricultural work. The result is reduced time and cost of the work. The system of parallel driving GPS-based navigation - technically accomplished and cost-effective technology for modern agricultural machinery.

Managing agricultural machinery using GPS-technology is more convenient and accurate than traditional methods of driving. This cost-effective technology for modern agricultural machinery.

РИТІКОВА Лариса Леонідівна, старший викладач
ІВАНЕНКО Тетяна, магістр 1 року навчання
Національний університет біоресурсів і природокористування України

THE ADVANCES IN AGRICULTURE

There was once a time when farmers used to plow the land manually and it was one long hard task stretching from dawn to dusk. So they put their heads together and came up with the tractor. Cut to the 21st century and farming has gone all high-tech and is talking about GM food and agricultural biotechnology.

The scientific advances have touched all the facets in the field of agriculture. Thus agricultural machinery has witnessed a radical makeover from the days of hand-held apparatus like trimmers and chainsaws to the modern day computer-controlled, GPS-monitored and self-steer programs that are virtually negating the need for human intervention.

Agricultural technology is also making inroads into the relatively new but very promising fields of nanotechnology and genetic engineering. And nowhere is it more apparent than in the crops that are being churned out and the animal husbandry techniques that are being practiced.

Health concerns have seen the soaring popularity of organic fruits and vegetables. The organic variety of food is cultivated without using pesticides, synthetic fertilizers and growth hormones. In the organic form of agriculture, food processing is done without ionizing radiation and the use of food additives. Artificiality is the bane now, only confined to the myriad-hued artificial fruits and vegetables, made from polyfoam, plastic, PVC, wax, papier-mache and also terracotta, that grace your showcase and dining table.

The arrival of genetically modified (GM) vegetation has meant that plants, fruits and vegetables have been endowed with increased insect resistance and abundant nutritional advantages. The health brigade is lapping these up fervently.

The influx of technology in the sphere of agriculture has witnessed veritable revolutions in the arena of livestock farming. Cattle breeding nowadays encompass scientific crossbreeding techniques like heterosis and breed complementarity that produce cattle with greatly improved fertility.

Cloned sheep had been an idea that scientists had been toying with since the late 1970s. Dolly was the outcome of years of research, an exact replica of her mother. Dolly unfortunately survived for only six years, but she set the trend for future cloning experimentation on bulls and horses.

The practice of cattle slaughter has also made progresses and hygienic standards have improved manifold times. Advances in this arena include improved cooling and storage techniques to prevent the growth of microorganisms, waste products being sent to rendering and waste treatment plants to cut back on the environmental pollution.

Evolution of agricultural practices has meant that there's greater productivity and hence prosperity in the farming circles and a variety of healthy food options for the consumers.

УДК 081

РИТІКОВА Лариса Леонідівна, *старший викладач*
ДЯЧУК Олександр, *магістр 1 року навчання*
Національний університет біоресурсів і природокористування України

ADVANCES IN AGRICULTURAL SCIENCE AND TECHNOLOGY

At the dawn of the new millennium, our eyes must dare to vision far beyond the new horizon; our minds must dare to dream of something new and seemingly impossible. Although we are limited by what we have been able to see, we need to place ourselves above the trees of tradition, to vision, to dream.

In a way, the volumes of advances in agricultural science and technology are to provide new sights, hopefully above the tree of tradition. We are experiencing nanotechnology. We are witnessing vertical revolution. This is only the beginning.

There are four pillars for science and technology development: science, mathematics, engineering and technology. The key technology involves nanotechnology and synthetic biology. Nanotechnology focuses on electronics, biology, advance materials, optoelectronics and nanocomputer simulation to create high performance devices. Synthetic biology is to use the synthetic capacity of organic and biological chemistry to design artificial, synthetic molecules that nevertheless function in biological systems. For example, using organic chemistry to modify the RNA.

In recent years, the frontiers of science have advanced tremendously. What lies beyond genome 2010? Yes, DNA sequence has been completed. However, proteomics is far more complex than genomics. Proteomics will produce human medicine and improve human care. One cannot help but wonder what life would be like if DNA contained more than four nucleotide bases, and proteins more than 20 amino acids? What would happen to molecular biology or industrial chemistry if synthetic amino acids other than the common 20 were incorporated for construction of proteins for life? for plants? for food?

Those visions, as "dreamed" above, are far above the trees of tradition. This is the challenge, and also the opportunity for scientists to project the impossible. For example, in agricultural production, we should emphasize proper input in accordance with ecological balance instead of output, to rely on information technology, to emphasize on total utilization. Above all, to achieve a better quality of life through agricultural science and technology.

GPS TECHNOLOGY IN AGRICULTURE

Thanks to GPS tractors, combines, sprayers and more can accurately drive themselves through the field. After the user has told the onboard computer system how wide a path a given piece of equipment will cover he will drive a short distance setting A & B points to make a line. Then the GPS system will have a track to follow and it extrapolates that line into parallel lines set apart by the width of the tool in use.

These systems are capable of tracking curved lines as well. The tracking system is tied to the tractor's steering, automatically keeping it on track freeing the operator from driving. This allows the operator to keep a closer eye on other things. Guidance is great for tillage because it removes human error from overlap, saving fuel and equipment hours. Trust me when I tell you that once you starting auto tracking, you'll never go back manual steering.

Building on GPS technology are swath control and VRT. This is where guidance really begins to show a return on investment. Swath control is just what it sounds like. The farmer is controlling the size of the swath a given piece of equipment takes through the field. This video is a great visual representation of how swath control works.

The savings come from using less inputs like seed, fertilizer, herbicides, etc. Since the size and shapes of fields are irregular you are bound to overlap to some extent in every application. Thanks to GPS mapping the equipment in the field already knows where it has been. Swath control shuts off sections of the applicator as it enters the overlap area, saving the farmer from applying twice the inputs on the same piece of ground.

VRT works in a similar fashion. Based on production history and soil tests a farmer can build a prescription GPS map for an input. By knowing what areas of a field are most and least productive the application rate of an input like fertilizer can be tailored to increase or decrease automatically at the appropriate time. This is a big benefit for farms. Instead of applying a set rate of fertilizer over the entire field (many times a high rate to help those low producing areas) an operator can now apply a rate most effective for a particular section of ground.

Telematics is being touted as the next big thing in agriculture. This technology allows equipment to talk to farmers, equipment dealers, and even other equipment. Imagine you have a problem in the field and have to stop working. With telematics your dealer can access the onboard diagnostic system of your tractor. Depending on the problem they might be able to fix your equipment right from dealer. No waiting on a mechanic to drive out to wherever you might be. You're back to work, and the dealer saved a trip too. Farmers will be able to keep track of what field equipment is in, fuel consumption, operating hours, and much more. Personally I've noticed on our

farm as we become more technologically advanced our downtime is often caused by electrical, software, or hardware problems as opposed to mechanical.

Tractors can even communicate between themselves. The best example is a combine and a grain cart. Grain carts pull up next to harvesting equipment so the harvester can unload on the move without stopping to unload. Telematics can tell the grain cart operator when a combine is filling up with grain. Even better if one cart is chasing two combines. The driver knows which machine needs unloading first. The latest innovation has the combine operator actually taking wireless control of the tractor pulling the grain cart as it pulls alongside, giving him the ability to shuttle the cart forward and back to more easily fill the cart.

УДК 081

РИТІКОВА Лариса Леонідівна, *старший викладач*
ЧАПЛІНСЬКА Яна, *магістр 1 року навчання*

Національний університет біоресурсів і природокористування України

MODERN ADVANCES IN AGRICULTURE

Agriculture (a term which encompasses farming and ranching) is the process of producing food, feed, fiber, fuel and other goods by the systematic raising of plants and animals. In modern usage, the word agriculture covers all activities essential to food/feed/fiber production, including all techniques for raising and processing livestock.

Agriculture — the principal enterprise of humankind through most of recorded history – Today remains the most important economic activity in the world.

More than 90% of farmers today work using the most innovative practices and growing techniques to produce enough food, fuel and fiber for a growing world, while minimizing their environmental footprint at the same time.

Today monocultures have increased dramatically worldwide, mainly through the geographical expansion of land devoted to single crops and year-to-year production of the same crop species on the same land. The technologies allowing the shift toward monoculture were mechanization, the improvement of crop varieties, and the development of agrochemicals to fertilize crops and control weeds and pests.

By 2050, the world's population is expected to grow to nearly nine, while the ratio of arable land to population continues to decrease. The United Nations Food and Agriculture Organization predicts that global food production will double by 2050, and 70 percent of the world's additional food needs can be produced only by adapting new agricultural technologies. Modern agriculture is the most promising answer to the question of how to sustainably feed a growing world.

The scientific advances have touched all the facets in the field of agriculture. Thus agricultural machinery has witnessed a radical makeover from the days of hand-held apparatus like trimmers and chainsaws to the modern day computer-controlled, GPS-monitored and self-steer programs that are virtually negating the need for human intervention.

Agricultural technology is also making inroads into the relatively new but very promising fields of nanotechnology and genetic engineering.

Technological advances in agriculture helped reduce greenhouse gas output by reducing the need to convert forests to farmland. Such conversion involves burning of trees and other naturally occurring carbon repositories, which increases emissions of carbon, methane and nitrous oxide.

During the latter half of the twentieth century, what is known today as modern agriculture was very successful in meeting a growing demand for food by the world's population.

The twentieth century saw massive changes in agricultural practice, particularly in agricultural chemistry. Agricultural chemistry includes the application of chemical fertilizer, chemical insecticides (see pest control), and chemical fungicides, soil makeup, analysis of agricultural products, and nutritional needs of farm animals.

Modern Agriculture Supposed to be Sustainable Agriculture Modern agricultural practices enable farmers to meet ALL three goals of sustainability: conserve and protect natural resources; meet the food and fuel needs of a growing population; and be financially viable for both growers and consumers.

Techniques such as conservation tillage, integrated pest management and crop rotation focus on precision and sustainability without sacrificing crop yields.

Fallowing: helps restore soil fertility if sufficient time elapses, helps maintain vegetative cover to reduce erosion. Mulching: helps reduce evapotranspiration & soil loss from wind erosion, adds nutrients to soil, minimizes the impact of splash erosion.

A greenhouse used to overcome shortcomings in the growing qualities of a piece of land, such as a short growing season or poor light levels, and they can thereby improve food production in marginal environments.

УДК 081

**РИТІКОВА Лариса Леонідівна, старший викладач
ЖОГЛО Олеся, магістр 1 року навчання**

Національний університет біоресурсів і природокористування України

СУЧАСНІ ДОСЯГНЕННЯ В АГРОПРОМИСЛОВОМУ КОМПЛЕКСІ

The main task facing the sectors АПК- is zrostation of agricultural production, reliable supply the country's food and agricultural raw materials tion, joint efforts of all sectors of the complex to obtain high end results. Provide opportunities to enter produktsii agriculture of Ukraine into the world market.

Its importance is not only to ensure the needs of people in food, but that it significantly affects the employment and effectiveness of all national production. The basis of market reforms in agricultural assigned program deregulation and privatization, and for farms - creating new economic structures and principles private ownership of property and land.

The agro-industrial complex of any state is essential in economy as provides food security of the country. Many economists consider concept of the economic

mechanism from the point of view of a system approach: it is set of the interconnected economic levers and methods of impact on production, an exchange, distribution and consumption of products [1; 2] The main difference of the economic mechanism of agro-industrial complex is defined by features of reproduction in its central link - agriculture. Proceeding from features of agricultural production, the economic mechanism of regulation agro-industrial complex, and respectively and agriculture, it is expedient to consider as the dynamic, gradually developing system based on a combination of state regulation and self-regulation of the agro-industrial enterprises (producers). In development of this mechanism the ratio between state regulation and adaptation (self-regulation) of producers to market conditions with increase of a role self-regulation will gradually change.

Modern measures of agro-industrial complex state regulation are not a balanced system and do not promote agrarian sector socio-economic development. It should be noted that a part of acute problems facing agrarian sector were being solved within the framework of the national priority project "Agro-industrial complex development" which developed into the State program called "Agriculture development and regulation of agricultural produce, raw material and foodstuffs markets for the period from 2010 to 2014". However the expected effect of these state macroeconomic measures is not achieved. Productive factors as well as the effectiveness of their uses agriculture are becoming degraded. Agricultural profitability is much lower compared with other branches of economy. As before there is still a large proportion of unprofitable enterprises.

Agro-industrial complex – is a set of interrelated industries and agriculture, whose task is the production, processing, storage of agricultural products and bring it to the consumer. AIC includes 4 areas:

- Agriculture - the core of the agroindustrial complex, which includes crop production, livestock, farms, private farms and so on;
- Industry and services, providing the means of production agriculture and material resources: tractors and agricultural machinery, mineral fertilizers, chemicals and so on;
- Industries that are engaged in processing agricultural commodities: food, industry, the primary processing of raw materials for light industry;
- Infrastructure unit - production, which are engaged in harvesting of agricultural raw materials, transportation, storage, trade, consumer goods, training for agriculture, construction in the sectors of agribusiness.

УДК: 579

РИТІКОВА Лариса Леонідівна, старший викладач
КАЛІКА Богдан, студент I курсу

Національний університет біоресурсів і природокористування України

EFFICACY MICROBIOLOGICAL AGENTS IN THE VINEYARDS

Biological plant protection has become an integral part of modern agriculture worldwide. He quickly and confidently takes the place of established technologies

associated with the use of chemicals that do not solve the problem of integrated use of all types of drugs in the plant. Important for increasing the production of fruits and berries is the use of the most advanced technologies to protect plants from pests. The transformation of these technologies for environmental, but rather on the basis of agrobiocenosis, provides scientifically grounded pest management as plantations by maximizing the use of natural factors regulating agrobiocenosis.

Drugs such as Dendrobatsylin, Lipidotsyd, Bitoksybatsylin and others are based on entomopathogenic spore bacterium *Bacillus turingiensis*. Destroy caterpillars of many species of butterflies, including the spilonota.

Type bacilli found in the wild on Lepidoptera frequently, especially where the vineyards are often surrounded by fruit and other plants. In 2013, 48% of first generation caterpillars spilonota ocellana, and in 2014 the third generation, 18% were killed by this pathogen in private vineyards and the industrial 15 and 7%.

These drugs are studied in terms of replacing or reducing the cost of insecticides and more detailed study of the after-effects for the next stage of development spilonota ocellana against the background of its individual viability of populations (by method A. Shelestov). In 2014, a series of experiments on the use of bacterial agents of various application rate of the working fluid 100-200 l/ha. To do this, treated by drugs 15 bushes. And the next day sead next 100 caterpillar every age the branches, which are then covered gauze sleeve. Calculation of dead caterpillars performed each day for 5 days. Data recorded in the notebook of research.

As a result of studies found that bacterial agents found the action a little slower than insecticides. It turned out that the recommended standards of biological products for fruit plantations bit too high. In applying bacterial preparations against 5th century caterpillars that after 2 days go on pupation, the number of restored butterflies did not extend beyond 8-10%.

УДК 081

**РИТІКОВА Лариса Леонідівна, старший викладач
ФОРИСЬ Віта, магістр 1 року навчання**

Національний університет біоресурсів і природокористування України

THE CURRENT STATE OF THE AGRICULTURAL SECTOR OF UKRAINE

The agricultural sector of Ukraine - is a great inter-branch institution, fundamental part of the economy, which includes a set of industries, connected with each other by the process of reproduction, main task of which – is food security, optimal standards of public catering in Ukraine, creating export potential of raw and food. Its scope of work covers three quarters of the territory of Ukraine, which is home to a third of the population and formed almost 60% of the consumption fund, created 17% of GDP.

The discrepancy between production time and working period, depending on the environmental conditions dictate uniqueness of technologies, specific requirements for industrial means of work, production organization, workforce quality. As in agriculture specialization doesn't reach such depth as in industrial

sectors, the employee must have the best levels of training to be able to perform operations on entire technological cycle. In agriculture, for example, only consolidated manufacturing operations involve plowing, pre-sowing treatment, sowing, care of plants, harvesting. Each is characterized by numerous features, which differ from changeable weather conditions. So farmer's work is far from the standards, once and for all approved procedure of manufacturing operations and organizational forms. It is difficult to find a sphere of production, so that would need creative work as agriculture. All this determines the patterns of process control, excluding prescriptive character. Changing of environmental conditions in just a few hours requires operational decisions and actions of the employees of a particular economy.

Specificity of the agricultural sector is determined by the features of agricultural production, which acts as core, complex-creative link for association of industries that perform a variety of functions and complete each other. This causes the necessity of acute balance and proportionality between the components of the complex. So the contradictions which arise and are solved in the system of the agricultural sector - is the inner development impulse of the complex, the result of which is the leveling of all sectors in the agricultural sector.

Analysis of the current situation of agricultural production in Ukraine demonstrates the poor performance of its main industries, the presence of a considerable part of unprofitable economic structures, low recovering rate of material resources, lack of economic interest of agricultural producers in social production development, restraint of process development organizational and economic mechanism of market relations in the agricultural sector, which led to the deterioration of food supplies to the population, decreasing of caloric daily diets of the population.

Since the independence Ukraine adopted more than 150 laws related to agricultural activities and rural areas aimed at improving the living standards of the rural population, but they did not have a positive impact and didn't improve the lives of people in rural areas of the country because the situation in this sector remains quite complicated and inadequate to its role in the country. Since the transition to a market economy basis agriculture as an industry with seasonal production and slow turnover put in worse conditions compared to other sectors. In the village remain the most acute social problems. They related with temperance of further development of rural areas and lack of motivation to work, unemployment, poverty and labor migration, the decline of social infrastructure, deepening demographic crisis and dying villages. On the verge of poverty is every third farmer. Agrarian scientists believe that long-term strategic goal of sustainable development of the agricultural sector is to maintain basic natural resources and to support modern technological and institutional change for sustainable needs of the population in food. In practice this means increased attention to preserving soil fertility, water, plant and animal genetic potential and use innovative environmental technologies that ensure economic self-sufficiency businesses, the competitiveness of its products that generally enhance the increasing of overall profitability of agriculture production.

MODERN ADVANCES OF BIOTECHNOLOGY IN AGRICULTURE

Agriculture could be seen as the use of cultivation toward achieving life sustenance. However, cultivation includes that of animals, plants, fungi and other life forms for food, fiber, and other products. It could be holistically refer to human activities as it was the key factor in the rise of sedentary human civilization, whereby farming of domesticated species created food surpluses that nurtured the development of civilization.

The history of agriculture has played a major role in human history, as agricultural progress has been a crucial factor in worldwide socioeconomic change and evident ideologically in cultural advancement, and social organization such as hunter-gathering, settlements, arts, architecture, law etc. Furthermore, human and social science researcher of various specialties have long argued civilization emerged from agricultural development and as such its attainment owed to agricultural advancement.

A Genetically Modified Organism (GMO) is that whose genetic material is altered using genetic engineering techniques called recombinant DNA technology. Modern Genetic engineering has provided a wide range of genes which are valuable in the creation desired germilines for new crops. A good account of this progress is traceable to the use of genetic engineering to better tomatoes so they can be more resistant to mechanical handling which was stimulated by the emergence of mechanical tomato-harvester in the early 1960s. Genetic engineering has also helped immensely in recent creation of crops with various beneficial and development traits like flavors and aromas, sizes, harvest durability, colors, tastes, resistance etc.

For the past 30 years, agricultural biotech has strived rapidly owing to the better understanding of DNA as the chemical double-helix code to genes creation. It is one of the most modern tools in agriculture based on recombinant DNA technology.

This involves the use of tools and enzyme to cut out, insert, and modify pieces of DNA that present interesting genes. However, the main distinction between the mutation in the traditional plant breeding and genetic engineering is in the ability to manipulate individual gene and transfer gene between species which cannot be derive naturally in the wild. More so, in the traditional or conventional plant breeding, there are slim chances of obtaining any particular desired gene combination from the millions of crosses generated in the process. There can be transfer of undesired genes with the desired genes or loss of some desired genes from both parents due to the random re-assorting of their genes by the offspring, limiting the chances of improvements.

New nations are around the world opt for the planting of biotech crops. International Service for the Acquisition of Agri-biotech Applications (ISAAA) 2010

report shows that approximately 600,000 farmers in Pakistan and 375,000 farmers in Myanmar, planted insect-resistant Bt cotton, and Sweden have started planting a new biotech high-quality starch potato approved for industrial and feed use. Germany also planted the same biotech potatoes in 2010, resuming its place among the eight EU nations now growing either biotech maize or potatoes.

Many more companies are expected to adopt biotech crops in the nearest future as the number of growers and global hectareage of biotech crops are also expected to increase tremendously. It has also been stimulated that at least three more countries from each of the three regions of Asia, West Africa, East/Southern However, there being to side to a coin, it is advisable to have a well scrutinized and checkmated biotechnology practice as well as related agriculture practices. Therefore, every national and international agency as well as the governing bodies should ensure control and protection against its abuse.

УДК 606:63

РИТІКОВА Лариса Леонідівна, старший викладач
ГЕЛИК Поліна, студентка II курсу

Національний університет біоресурсів і природокористування України

MODERN ACHIEVEMENTS OF BIOTECHNOLOGY

Biotechnology is the use of living systems and organisms to develop or make products, or "any technological application that uses biological systems, living organisms or derivatives thereof, to make or modify products or processes for specific use". A series of derived terms have been coined to identify several branches of biotechnology; for example:

Bioinformatics is an interdisciplinary field which addresses biological problems using computational techniques, and makes the rapid organization as well as analysis of biological data possible. Bioinformatics plays a key role in various areas, such as functional genomics, structural genomics, and proteomics, and forms a key component in the biotechnology and pharmaceutical sector.

Blue biotechnology is a term that has been used to describe the marine and aquatic applications of biotechnology, but its use is relatively rare.

Green biotechnology is biotechnology applied to agricultural processes. An example would be the selection and domestication of plants via micropropagation. Another example is the designing of transgenic plants to grow under specific environments in the presence (or absence) of chemicals. One hope is that green biotechnology might produce more environmentally friendly solutions than traditional industrial agriculture. An example of this is the engineering of a plant to express a pesticide, thereby ending the need of external application of pesticides.

Red biotechnology is applied to medical processes. Some examples are the designing of organisms to produce antibiotics, and the engineering of genetic cures through genetic manipulation.

White biotechnology, also known as industrial biotechnology, is biotechnology applied to industrial processes. An example is the designing of an organism to

produce a useful chemical. Biotechnology in livestock comprises an arsenal of reproductive biotechniques and molecular genetics. While molecular genetics are poorly developed in swine, reproductive techniques are more advanced and applied under field conditions. This review describes three selected examples of our own research to illustrate the implication of biotechnology in future pig reproduction. Sperm sexing technology is now available and can be used to generate piglets of the desired sex by IVF and ICSI. First studies also indicate satisfactory success rates following intrauterine insemination with sexed spermatozoa. Cloning technique and production of transgenic pigs require information about the regulation and time course of gene expression during *in vitro* production and pre-implantation development. Information on gene expression is scarce in porcine embryos. With the exception of transcripts for the oestrogen receptor gene, no mRNA's from the activated porcine genome have been identified. Recent development of cDNA arrays might help to identify a larger amount of genes in single embryos. Remarkable progress has been made in organ transplantation technology. As the demand for human organs is increasing rapidly, the pig might serve as donor of xenotransplants, provided the transmission of zoonoses from the donor animal to the human recipient is prevented, donor organ anatomy and function are compatible, and immunological rejections can be overcome. The most promising strategy is the synthesis of human complement regulatory proteins in the pig. Current studies indicate a temporary use in patients within the next 3–5 years. As the microinjection technology to produce transgenic offspring is time consuming and very expensive, nuclear transfer technology provides a possibility for multiplication without going through the germ line with recombination effects. A functional nuclear transfer system will be crucial for xenotransplantation as it is anticipated that the expression of several transgenes will be required.

УДК 081

РЯБУХА Ліза, магістр 1 року навчання

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ADVANCEMENTS IN AGRICULTURE

Modern agro-industrial complex is an important sector of the economy of Ukraine. It focuses almost a third of fixed assets, working a quarter of the population employed in the economy, produced more than 20% of the gross national product and a third of national income formed 70% of retail turnover.

Agriculture is a major economic sectors of Ukraine, which accounts for about 20% of total gross produkt. Ekonomichni reforms are implemented consistently and has not yet provided to improve efficiency and productivity.

Production volumes, investment and technological level of agriculture decreases. Hope that the market economic reforms will fast economic recovery, not confirmed either in Ukraine or in most transition countries.

However, it must be noted some positive developments in the agricultural sector. Many former collective and state farms after the reorganization of land and

industrial relations adapted to market requirements. In these farms an increase in production volumes. Instead of material-trudozatratnyh and implemented highly tahnolohiyi that can produce competitive products for domestic and foreign food market. One can not state that for this category of enterprises all the issues resolved. Maintain a high level of management on the ground neprosto. Equally important as market orientation and private sector, especially subsistence farming population. This leads to losses of agricultural products annually account for about 40% of the crop grown. Today agriculture along with other industries in a state of economic crisis. For 1995-1999roky production of gross agricultural output declined by nearly half. Chronically short of fuel and lubricants, fertilizers, crop protection chemicals and animal.

Today in some regions of Ukraine established and successfully operating agro-industrial associations. They include voluntary state farms, inter-farm enterprises, companies and organizations servicing agricultural production and processing of raw materials and trading enterprises that sell manufactured products association. This company retain their economic independence and legal rights.

Agro-industrial complexes are industrial-economic formation, the main task is to unite the efforts of all enterprises and organizations forming part of their composition, to ensure the production, harvesting, processing and marketing of agricultural products and high quality food can be created or tovariv.Vony by integrating all production units technologically interconnected one administrative area or join in the agro-industrial plant and organizations located in several areas.

Structurally, a new form of organization of the agricultural production is agricultural firm. They zabezpechubt production, storage, design and construction of industrial and social purpose, act as a single organizational and economic complex.

In modern conditions of scientific and technological progress is made integration of science and production based on the creation of scientific and industrial systems.

The defining issue for Ukraine now is the lack of clear strategic and tactical priorities for Development of AIC. Shaping the strategy and tactics are too voluminous and discussion and suggests that it can not be limited to scientific analysis of international standards and beliefs, and even worse - copying not adapted mechanisms. It should be noted that the development of foreign economic activity of any country without evidence-based socio-economic policy, ie strategic action andtactical state is impossible. Deliberate choice mechanism of economic regulation inherent structure and dynamism, internal and external factors which become powerful driving force of the process - an important component of foreign economic situation.

WHITE BIOTECHNOLOGY: BIOFUELS

Gasoline and diesel have long been the predominant vehicle fuels around the world, but today, concerns ranging from greenhouse gas emissions to energy security are spawning new interest in other sources of energy for cars, trucks, and motorized equipment. Fuels such as natural gas, propane, alcohol, and electricity can also power the world's motor vehicle fleet. These fuels are attractive because of their potential to offer a clean-burning, domestically-produced and cheaper alternative to imported petroleum.

The terms "alternative fuels" and "biofuels" are sometimes used interchangeably, although they carry very specific meanings in statute and regulation. The definitions even differ from law to law. In general, alternative fuels are understood to mean alternatives to traditional gasoline and diesel fuels.

A biofuel is a fuel that is derived from biological materials, such as plants and animals. Also biofuel can still be seen as fuel derived from organic matter, obtained directly from plants, or indirectly from agricultural, commercial, domestic, and/or industrial wastes. Examples of this carbon fixation occur in plants and microalgae through the process of photosynthesis. These fuels are made by a biomass conversion. This biomass can be converted to convenient energy containing substances in three different ways: thermal conversion, chemical conversion, and biochemical conversion. This biomass conversion can result in fuel in solid, liquid, or gas form.

Biofuels can come from a wide variety of sources and can be roughly divided into four categories or "generations:"

First generation biofuels are made from sugars, starches, oil, and animal fats that are converted into fuel using already-known processes or technologies. These fuels include biodiesel, bioalcohols, ethanol, and biogasses, like methane captured from landfill decomposition.

Second generation biofuels are made from non-food crops or agricultural waste, especially ligno-cellulosic biomass like switch-grass, willow, or wood chips.

Third generation biofuels are made from algae or other quickly growing biomass sources.

Fourth generation biofuels are made from specially engineered plants or biomass that may have higher energy yields or lower barriers to cellulosic breakdown or are able to be grown on non-agricultural land or bodies of water.

Biofuels look like great alternative fuels. Cars are a major source of atmospheric carbon dioxide, the main greenhouse gas that causes global warming. But since plants absorb carbon dioxide as they grow, crops grown for biofuels should suck up about as much carbon dioxide as comes out of the tailpipes of cars that burn

these fuels. And unlike underground oil reserves, biofuels are a renewable resource since we can always grow more crops to turn into fuel.

Unfortunately, it's not so simple. The process of growing the crops, making fertilizers and pesticides, and processing the plants into fuel consumes a lot of energy. It's so much energy that there is debate about whether ethanol from corn actually provides more energy than is required to grow and process it. Also, because much of the energy used in production comes from coal and natural gas, biofuels don't replace as much oil as they use.

For the future, many think a better way of making biofuels will be from grasses and saplings, which contain more cellulose. Cellulose is the tough material that makes up plants' cell walls, and most of the weight of a plant is cellulose. If cellulose can be turned into biofuel, it could be more efficient than current biofuels, and emit less carbon dioxide.

To sum it up, it should be mentioned that alternative fuels should be the solution to a better economy and environment for all people in the world; for each and every person who makes the wise decision to purchase and drive a vehicle being powered off of or run by any type of alternative fuel, there will be much less pollutants put into the atmosphere causing global warming and will make the air people breath much cleaner.

УДК 621.0(091)(100)

ЦИМБАЛ Світлана Володимирівна, канд. психол. наук, доцент

ФУТОРЯНСЬКИЙ Ярослав, студент I курсу

Національний університет біоресурсів і природокористування України

USING OF HADRON COLLIDER IN THE WORLD

In particular, scientists have found a new particle - the neutrino. It is believed that it is faster than light. Big Bang-If you confirm the Standard Model, this in turn confirms the theory that the universe went from one point about 13.7 billion years ago. This phenomenon was called the Big Bang. WAC was established on 6 detectors placed in intersectional blocks. Two of them - ATLAS and CMS (compact mount solenoid) - Large Collider, the main purpose of which is fixing elements. ALICE (Large Ion Collider) and LHCf is much smaller and limited operational.

The BBC gave the following definition: ATLAS - one of the two detectors with a wide scope of operation for the purpose of new discoveries and answers to old questions.

CMS - detector with a wide scope of operation, which "hunting" for Higgs bosons and searches for the origin of the nature of dark matter.

ALICE - will study the "liquid" form of existence of matter known as quark-gluon plasma, a short period of existence of which occurs immediately after the Big Bang.

LHCb - will study an equal amount of matter and antimatter, which is released after the Big Bang. Try to answer the question: "What happened to the" disappeared "antimatter?" The contribution of Ukraine. The experiment involved more than 30

countries. This, so far purely theoretical mechanism explains how fundamental particles gained some weight, which led to the violation of symmetry within the electroweak interaction (which is known to be massless photon, and the W and Z bosons massive). Proof of the existence of the Higgs mechanism should be Higgs search which is one of the objectives of WAC. If the existence of the boson of the experiment is planned to identify its main characteristics (charge and mass) and thus confirm or to attempt to extend the Standard Model (depending on the mass boson). In particular, Ukrainian (Kharkiv) scientists from Kharkiv Institute of Physics and Technology and STC "Institute for Single Crystals", a theoretical physicist. H.M. Zynov'yev participated in the project of the WAC - Work on the detection system ALICE (internal tracking system). Conclusions Upon learning, gathering information and systematization Hadron Collider, received answers to the work task. Investigated the structure of the LHC, the most important link in its structure - it detectors, instruments by which elementary particles and examined by monitoring the processes that occur in collisions of particles and analyze information received. Walter Wagner, owner of Botanical Garden in Hawaii, and Luis Sancho (Spain) filed a lawsuit demanding to ban the launch of the Large Hadron Collider. In their view, launch the device dangerous for mankind: Collider may create a small black hole or "share a strange" that transform Earth into a lump of "strange matter". Researchers at CERN refute these hypotheses and called Wagner and Sancho statement "nonsense."

УДК 621:631.354.2

ЦИМБАЛ Світлана Володимирівна, канд. психол. наук, доцент
ГЕРАСИМЕЙКО Валентин, студент I курсу
Національний університет біоресурсів і природокористування України

JOHN DEERE. EXPERIENCE OF THE FUTURE

If you need a reliable and easy to maintain combine that features high power and fuel efficiency with outstanding capacity in a wide range of crops and conditions, then the new W Series with proven walker technology is just right for you. Spacious Delux Cab.

With its versatile, fuel-efficient walker technology and gentle crop handling, the proven W-Series delivers high capacity with excellent grain and straw quality.

The new Deluxe cab makes light work of long days in the field. With superb visibility, ergonomic controls and a host of creature comforts, it's never been easier to harvest productively all day long.

The 6-cylinder turbocharged John Deere Power Tech PSX delivers up to 273 kW (371 PS)*. It's so advanced, it meets emission Stage III B regulations with diesel only – no Urea (AdBlue) required!

The master control lever fits your hand perfectly to give you remarkably smooth hydrostatic speed control. It also controls feeder house raise/lower, reel raise/lower, reel fore/aft, return-to cut mode, emergency stop, NEW Auto Trac Resume button, and optional active stubble height and float pressure functions.

The clearly arranged corner post displays provide a quick overview of all primary machine information such as forward speed, engine rpm, losses and warnings. All this information is displayed permanently, avoiding confusion or the need to navigate multiple menus.

The Green Star 2630 display provides state-of-the-art performance and unparalleled ease of use. This all-new monitor features a 26 cm colour touch screen. It can run all the i-Solutions applications you need to make your operation more productive – e.g. documentation features. Further features include a USB port for data transfer, and video functionality.

УДК 811.111:620.91:551.521.37(477)

ЦИМБАЛ Світлана Володимирівна, канд. психол. наук, доцент
КОСИЙ Олексій, студент I курсу

Національний університет біоресурсів і природокористування України

USING OF SOLAR ENERGY IN UKRAINE

Sun - the closest star to our planet, the source of life, which makes it possible to be born and grow every living organism on Earth for several billion years. However, the use of this technology over an inexhaustible source of energy people began to think only in the last century.

In 1883, Charles Frits built the first module of solar energy, which served as the basis for selenium coated with a thin layer of gold. The scientist found that a combination of elements allows, though a minimal amount (about 1%) to convert solar energy into electricity. It was 1883 and considered to be the year of the era of solar energy.

At present rates of electricity production exceeds the rate of growth of population. Currently before power is a lot of problems, and the most urgent - the problem at source. At present 6 billion people on Earth consume over 12 billion kWh of energy per year, ie an average of 2 kW per person. This energy is obtained by coal - 26%, oil - 42%, gas - 20%, hydro - 4%, nuclear - 5%, other sources - 3%. That is more than 90% of the energy we get by fossil fuels - oil, coal and gas. These energy sources are called nonrenewable, because their rate of accumulation in the bowels of the earth is much smaller rate of spending (about 106 times).

First, the "raw material" - the sunlight that never ends. Secondly, solar energy is available, so that the sun shines on the south and west, Africa and Europe.

Controversial is the question of absolute security technologies for the environment. Of course, it's not nuclear power and not oil and gas, but at this stage of the "solar" technology used in the manufacture of batteries harmful substances which in any way can harm nature. Ready samples (PV) contain toxic substances such as lead.

Average annual total solar radiation arriving at 1 m of the surface on the territory of Ukraine is in the range of 1,000 kWh. / M in the northern part of Ukraine and 1400 kWh. / M in the Crimea. Simply, the solar energy that actually comes in three days on the territory of Ukraine, more than the entire annual energy

consumption in our country. A duration of hours of sunshine (no solar radiation and direct solar radiation) during the year in the north-western part of Ukraine is 1600-1700 hours. In the steppe zone, it increases to 1900-2000 hours per year. The steppe zone, on the coast is 2300-2400 hours per year. Maximum sunshine in the Crimean Mountains - 2453 hours per.

On the Ukrainian market models received widespread solar panels manufacturers such as Buderus, Rehau, Viessmann, Vaillant, Wolf (all - Germany), ThermoSolar (Germany, Slovakia), Chromagen (Israel), Ferroli, Immergas (both - Italy), Rucelf (China), Solver (Poland), "Avante", "atmosphere", "Itnelkon Ukraine" (brand "Green Energy"), "SINTEK» (SintSolar), «Techno-AS" (all - Ukraine).

Ukraine is located in Central East Europe, in the southeastern part of the East European Plain, between 44 ° and 52 ° north latitude and 22 ° and 41 ° east longitude.

Average annual total solar radiation that goes to 1 m of the surface on the territory of Ukraine is in the range of 1,000 kWh. / M in the northern part of Ukraine, and to 1400 kWh. / M in the Crimea. Simply, solar energy that actually comes in three days on the territory of Ukraine exceeds the total annual energy consumption in our country. A duration of hours of sunshine (no solar radiation and direct solar radiation) during the year in the north-western part of Ukraine is 1600-1700 hours. In the steppe zone, it increases to 1900-2000 hours per year. In the steppe zone, on the coast reaches 2300-2400 hours per year. Maximum sunshine in the Crimean mountains.

Overall, the average annual potential of solar energy in Ukraine (1235 kWh. / M) is quite high and much higher than, say, in Germany - 1000 kWh. / M, or even in Poland - 1080 kWh. / M. Thus, Ukraine has good opportunities for effective use of the heat power equipment on their territory.

УДК 631.171:631.5

ЦИМБАЛ Світлана Володимирівна, канд. психол. наук, доцент

КОЗЛОВСЬКИЙ Максим, студент I курсу

Національний університет біоресурсів і природокористування України

NEW TECHNICAL SYSTEMS OF AGRICULTURE IN OUR COUNTRY

This is a list of currently emerging technologies, which contains some of the most prominent ongoing developments, advances, and innovations in various fields of modern technology.

Agricultural Robots or agribot is a robot deployed for agricultural purposes. The main area of application of robots in agriculture is at the harvesting stage. Fruit picking robots, driverless tractor / sprayer, and sheep shearing robots are designed to replace human labor. Robots can be used for other horticultural tasks such as pruning, weeding, spraying and monitoring.

Closed ecological systems (CES)

In a closed ecological system, any waste products produced by one species must be used by at least one other species. If the purpose is to maintain a life form,

such as a mouse or a human, waste products such as carbon dioxide, feces and urine must eventually be converted into oxygen, food, and water.

Genetically modified foods (or GM foods) are foods produced from organisms that have had specific changes introduced into their DNA using the methods of genetic engineering. These techniques have allowed for the introduction of new traits as well as a far greater control over a food's genetic structure.

Is an animal-flesh product that has never been part of a living animal with exception of the fetal calf serum taken from a slaughtered cow. Cultured meat is prohibitively expensive, but it is expected that the cost could be reduced to compete with that of conventionally obtained meat as technology improves.

Precision agriculture (PA) or satellite farming or site specific crop management is a farming management concept based on observing, measuring and responding to inter and intra-field variability in crops.

Among these many approaches is a phytogeomorphological approach which ties multi-year crop growth stability/characteristics to topological terrain attributes. The interest in the phytogeomorphological approach stems from the fact that the geomorphology component typically dictates the hydrology of the farm field.

Vertical farming is the practice of cultivating plant life within a skyscraper greenhouse or on vertically inclined surfaces. The modern idea of vertical farming uses techniques similar to glass houses, where natural sunlight can be augmented with artificial lighting.

УДК 620.9:631.1

ЦИМБАЛ Світлана Володимирівна, канд. психол. наук, доцент

ПОПЕНКО Денис, студент I курсу

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ALTERNATIVE SOURCES OF ENERGY IN THE AIC

Solar energy Power Film can solve many problems in the field of agriculture. They are an economical and convenient way to obtain power for any agricultural use.

Solar panels are used to supply electricity farm animals and technology, in order to maintain the optimum temperature in the barns. With their help secure is farmland and grazing is done using "electro shepherd" - a special fence that allows the paddock without the presence of people and deter predators. "Electro shepherd" operates on the principle Taser, safe for life and health of livestock, and can be charged by solar panels.

Solar modules are also used in plant breeding and beekeeping. Collection of plants and honey is often done in a fairly remote places do not always have access to the power lines.

Solar battery will be a great alternative to bulky and environmentally unfriendly batteries. You can use it to conduct evacuation of honey with an electric extractor, print cell electro cautery. In this work will take place silently, due to which you do not do harm to bees. Societies have taken advantage of wind power for

thousands of years. The first known use was in 5000 BC when people used sails to navigate the Nile River. Persians had already been using windmills for 400 years by 900 AD in order to pump water and grind grain. Windmills may have even been developed in China before 1 AD, but the earliest written documentation comes from 1219. Cretans were using "literally hundreds of sail-rotor windmills [to] pump water for crops and livestock."

Today, people are realizing that wind power "is one of the most promising new energy sources" that can serve as an alternative to fossil fuel-generated electricity. The cost of wind has dropped by 15% with each doubling of installed capacity worldwide, and capacity has doubled three times during the 1990s and 2000's. As of 1999, global wind energy capacity topped 10,000 megawatts, which is approximately 16 billion kilowatt-hours of electricity. That's enough to serve over 5 cities the size of Miami, according to the American Wind Energy Association. Five Miamis may not seem significant, but if we make the predicted strides in the near future, wind power could be one of our main sources of electricity. Is your utility company offering your family the best rates? Wind energy is now more affordable, more available, and pollution-free, it does have some drawbacks. Wind power suffers from the same lack of energy density as direct solar radiation. The fact that it is a "very diffuse source" means that "large numbers of wind generators (and thus large land areas) are required to produce useful amounts of heat or electricity." But wind turbines cannot be erected everywhere simply because many places are not windy enough for suitable power generation. When an appropriate place is found, building and maintaining a wind farm can be costly. It "is a highly capital-intensive technology." If the interest rates charged for manufacturing equipment and constructing a plant are high, then a consumer will have to pay more for that energy. "One study found that if wind plants were financed on the same terms as gas plants, their cost would drop by nearly 40%." Fortunately, the more facilities built, the cheaper wind energy is. But there is increasing energy being put in finding many other alternative sources of power and making them viable, such as geothermal and wave energy and biomass!

УДК 620.95

ЦИМБАЛ Світлана Володимирівна, канд. психол. наук, доцент
САВЕНКОВ Микола, студент I курсу

Національний університет біоресурсів і природокористування України

NEW ELECTRIC STATIONS IN OUR COUNTRY

For centuries people have pondered the cause of sea tides. Today we know that the mighty natural phenomenon — the rhythmic movement of the sea water causes the gravitational forces of the moon and Sun. Tidal energy is huge, its total power on Earth is about 1 billion kWh, more than the combined power of all the world's rivers.

For energy cover the mouth of the river by a dam with a hydroelectric units that can operate in generator mode and in the mode of the pump (for pumping water in the reservoir for subsequent work in the absence of tides). In the latter case they are called pumped storage power plant.

When the correct 12 hour cycle of the tides, using one sub basin, the tidal power plant will generate electricity continuously for four to five hours with short breaks in between one to two hours four times a day.

Power tidal power stations in some places could be 2-20 MW.

The principle of operation of tidal power plants is very simple. During high tide, water, rotating the rotor of the turbine, fills the reservoir, and after a flood it from the reservoir goes into the ocean, again rotating the turbine rotor. The trick is to find a convenient place to install the dam, in which the height of the tide would be significant. The construction and operation of power plants at sea is a complex task. Sea water is corrosive to most metals, parts of plants become overgrown with algae.

With all the positive things like power plants still have disadvantages.

First, they can only build on the shores of oceans and seas. Third, do not allow to develop high power.

And, finally, they are not environmentally safe, as interfere with the normal exchange of fresh water and salt, thereby affecting the fauna.

In 1966, in France, at La Rance built the world's first tidal power plant. The system uses twenty-four megawatt turbine that has a design capacity of 240 MW and produces about 50 GWh.

The world's first tidal turbine commercial scale SeaGen, the 1.2 MW, which is owned by Marine Current Turbines, located in Northern Ireland. SeaGen tidal power plant recently crossed the milestone of 2 million KWh of electricity, which she produced and supplied to the grid in the UK.

The construction of tidal power plants in the Bay of Fundy in Canada with a record 18-foot tidal estuary in Northern England with a 14.5-metre high tide and in other regions with large inflows of water.

УДК 620.95:636.5(477)

ЦИМБАЛ Світлана Володимирівна, канд. психол. наук, доцент

ТОВКУН Микола, студент I курсу

Національний університет біоресурсів і природокористування України

THE LATEST ENERGY SAVING TECHNOLOGIES IN THE POULTRY INDUSTRY OF UKRAINE

In agriculture, the change in technology gives a deeper effect than the appearance of a new product. Therefore, to reduce the energy intensity of the production technology of production industry requires the development and introduction of energy saving type of poultry feeding, the use of reserves of economy of living labor, the demand for cheap sources of heat, reducing costs of fuel and lubricants. Metered feeding system ensures high precision feeding. Design Ros RAO device allows you to set the shape and thickness of the layer of feed distribution, which prevents the appearance of "dead zones". Curled inside the rim of the feeder prevents loss of feed. Feed from external hopper comes with spiral and screw conveyor, which has a capacity of 5-6 tons / hour. LLC "techno" has created a simple,

reliable and efficient watering system. Mediator “Dosatron” allows precise dosing expensive drugs, the flow of meter controls the water flow and does not allow the reduction of its consumption. The drinking system is composed of three parts. The first node of preparation, which contains a flow meter, the mediator, two filters for mechanical water pressure gauges and isolation valves. The second part is a system of distributing water on the batteries with the ability to regulate the pressure in the drinking system. The third movement is a branch of watering, for each cell in the battery DIDN there are three nipple drinkers with triple blaze. System polaroid cell batteries DIDN allows to remove litter quickly and efficiently, and the consistency of the obtained litter gives you the opportunity to sell it to farmers as fertilizer and make the farm more efficient. Longitudinal possible strips of solid polypropylene mounted on each tier.

The ribbon is cleaned with scrapers, which are quickly removed litter on the cross conveyor. Video Anna litter is held by an electric motor from all tiers at the same time. An inclined conveyor manure is removed from the house and loaded into the vehicle. Humidity remote litter is 65%, so his image can be used as fertilizer on the fields. The primary role of saving energy should play optimization of feeding birds. Energy saving heating systems birds that are introduced into poultry farms instead of traditional heating systems from boilers and generators do not require ductwork, and heating is carried out directly through the use of “release” of heated air. Compared to Central heating systems these air heaters provide a savings of about 40% of energy resources, operate automatically and not require constant presence of staff. Despite the significant costs when implementing heaters, payback period does not exceed a few months, and they work more than 10 years. Advanced energy saving technology of poultry concern such, at first glance, simple problems, like lighting. To create the desired light level and world mode in accordance with the technical content of various types of birds throughout the entire cycle of its production is used the inverter AC voltage, which together with the programming device provides:

- smooth change of illumination in poultry premises on the principle of “sunrise-sunset”;
- support over a given period of time, the required level of illumination;
- smooth illumination changes during transitions from high to low levels and Vice versa;
- increased lamp life due to the limitation of their rotary wing.

Together with the implementation of instruments to create the desired light level and light conditions effective is the use of new energy-saving light sources (e.g., HPS lamps and other energy-saving lamps), and power saving modes preryvis to go lighting that help to reduce production costs of poultry production. Unfortunately, the unprofitability of most domestic poultry farms does not allow them to purchase new technical equipment. So to solve this problem should expand the use of domestic and foreign investments, trust loans, the amount of value added tax from sales of products, which remains in the farms for the purchase of material and technical resources for production purposes. One way to speed up technical upgrading and

access to new technologies is the creation of joint ventures with well-known foreign companies.

УДК 621.31:631.11

ЦИМБАЛ Світлана Володимирівна, канд. психол. наук, доцент
ЯКИМЧУК Вадим, студент I курсу
Національний університет біоресурсів і природокористування України

ELECTRIFICATION IN AGRICULTURE

Rural electric networks largely extended and have little power. Specific load low-voltage networks of villages ranged from 3 to 8 kW / km, which is much less than even small towns where it is 10 kW .60 / km. It is therefore necessary electricity supply to the large number of relatively low-power distributed objects. As a result, network length (per unit of power consumers) many times this amount in other sectors of the economy and the cost of electricity in agriculture makes up 75% of total electricity, including the cost of purchasing electrified technological equipment.

In power systems rural Ukraine used several voltage levels: 154 kV; 110 kV; 35 kV; 10 kV and 0.4 kV. The main components of the systems are transformer substations, transmission lines, distribution stations and small power (hydropower and local backup power source). The most common elements are transformer substations 10 / 0.4 kV power line voltage 0.38 kV and backup power plants with internal combustion engines with power from 10 to 630 kW. Among them were the most common consumer transformer substation, produced in Ukraine and CIS countries (Table. 19.2, Pic. 19.1.) and mast transformer substations with transformers capacity of 63 100 kVA. To supply consumers first and second categories of reliability of power supply built closed transformer substations (CTS).

These plants are used as nodes (basic) in the design of the electrical network, and their distribution device from higher voltage allows to obtain electricity from two independent sources with automatic switching reserve (ASR). It is also possible to use as a point of CTS network ASR or sectioning point. Installation of electrical current rules (ECR) provide three categories of customers for reliable power supply. The first included livestock complexes and farms producing milk for 400 or more cows; growing and fattening cattle (cattle) in 5000 and more goals for the year; growing heifers in 3000 and more; Areas for feeding cattle in 5000 and more goals during the year; systems for growing and fattening 12000 or more pigs per year; poultry farm egg production in retaining 100000 or more laying hens and meat production of 1 million retention. more chickens each year; economy from growing chickens breeding herd by 25 000 and more goals, and geese, ducks and turkeys 10000 and more goals. The second category included livestock poultry farms stock smaller than that of the first category of consumers and greenhouse plants and seedlings complexes, malls and shops of feeding, potato capacity of more than 500 tons of cooling and active ventilation, refrigerators for storage Fruit capacity of 600 tons, shops hatching fish farms and farms. Recommendations by the power reserve for certain agricultural consumers are in a "methodical specified in Provision in

Designing normative LEVEL reliability agriculture electric power consumers" (Institute "Silenerhoproekt", 1996). Engineering industry and individual companies of Agriculture Ukraine produce a lot of variety in design and electro backup power. Extensive range is also electro foreign production, with both diesel and petrol engines with. The stationary backup power from 30 kW Electrical power (one of several on typical projects) is the room size 6x6 meters, which is divided into diesel, staff room and lobby. The structure of power include: Electrical AD30S - T400-RM1U4 (or another similar in capacity); Electrical control panel; switching RUS8141, RUS8153 (room personnel); three-phase energy meter; rectifier BCA - 64; battery 6ST-32; gantry crane; pipeline; roofing fan; fire extinguisher. Staff room fitted table with chairs and telephone. Diesel (machine room) has a hole in the wall for air intake (from the radiator diesel) that is equipped with insulated valve.

СЕКЦІЯ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СОЦІОЛІНГВІСТИКИ

УДК 82 -343: 81'373

ГНАТЮК Валентина Петрівна, *старший викладач;*

ХАПАВА Хатія, *магістр 1 року навчання*

Національний університет біоресурсів і природокористування України

МОВА І МЕНТАЛЬНІСТЬ В АСПЕКТІ СОЦІОЛІНГВІСТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Вивчення взаємозв'язків між мовою та менталітетом народу сьогодні є актуальною проблемою, адже саме в мові виявляється характер і духовний світ нації, її світобачення, відображається національна мовна картина світу. Для кожної нації, народу існують певні значущі слова-домінанти, які є посередниками між мовою та ментальністю, втіленою в мові за їх допомогою.

Термін "менталітет" належить французькому етнологові Л. Леві-Брюлю, який позначав ним "пралогічне мислення дикунів". Пізніше французькі історики Л. Февр та М. Блок використали це поняття в іншому розумінні. Вони позначали цим словом колективну психологію "гарячих суспільств" на стадії цивілізації, а також сукупність уявлень про світ, за допомогою яких людська свідомість у ту чи іншу епоху переробляє в упорядковану "картину світу" хаотичний і різномірний потік сприймань і вражень. Науковці встановили, що духовна сфера суспільства складається не тільки з філософських, політичних, релігійних, естетичних ідей, а містить і ментальні структури, зумовлюючи думки, почуття, цінності і поведінку людей, які слугують для їх орієнтації в природному і соціальному світі. Одним з ефективних засобів виявлення й осягнення ментальності є аналіз мови.

В українистиці національний менталітет вивчали М.І. Костомаров, І.С. Нечуя-Левицький, про особливості українського характеру писав Т.Г. Шевченко. Продовжили ці дослідження Д.І. Чижевський, О. Кульчицький, В.М. Русанівський, М.А. Холодний та ін., намагались виявити ті основні риси, які характеризують українську ментальність і знайти засоби для її аналізу. Так, Д.І. Чижевський, виділяє такі основні риси психічного укладу українця: емоційність, сентименталізм, чутливість та ліризм.

На визначальну роль емоційності в українському національному характері вказував і В. Липинський. Ця перевага емоційності над раціонально-вольовими компонентами є згубною, на його думку, для політики та й взагалі для суспільного життя. Водночас учений зазначає, що наша емоційність, наш політично-руїнистський, занадто чутливий темперамент, можуть стати національно-творчою силою.

Наголошуючи на емоційно-почуттєвому характері української душі, О. Кульчицький пропонує "генетичне пояснення" української психіки з відповідними світосприймальними настановами. На думку дослідника, найбільш характерний архетип українського колективного несвідомого є тип

ласкавої, плодючої Землі, що ґрунтується на віковому спільному досвіді співжиття хліборобського народу з доброю Ненькою-Землею.

На прив'язаність українців до землі, інстинкт оборони свого, рідного, первинність жіночого початку, родинний характер соціальних груп, прагнення до особистої свободи в суспільстві вказував письменник і вчений Юрій Липа.

З огляду на проаналізовані праці, можна виділити найбільш прикметні для українців риси – індивідуалізм; працелюбність, прив'язаність до землі, плодючої та легкої для обробітку; волелюбність, тісно пов'язана з індивідуалізмом, прагненням особистої свободи; фаталізм, породжений емоційністю українця.

Підвищена емоційність українців виявляється в чутливості, ліризмі, гуморі, естетизмі українського народного життя. На мовному рівні українського фольклору ліризм представлений через нахил до поетизації мови, яка досягається шляхом фонетичної, лексичної, граматичної варіантності: *чимсь - чимся, ввесь –увесь, те - теє, оту - отую, ті - тії, просте - простеє*; дієслівні, займенникові, числівникові та вигуківі зменшено-пестливі форми: *їсточки, лишенько, лишечко, такенька, отакісінька*; лексико-семантичне поле концепту *серце*, в основі якого закладено сему почуття любові: „*Скажи ж мені, серце, як це сталося*”.

Отже, своєрідний ментальний простір українців можна окреслити шляхом дослідження мови народної творчості.

УДК 811.161

**ДЯДЕЧКО Людмила Анатоліївна, ст. викладач;
ГАЛИШКІНА Діана, студентка I курсу**

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ФУНКЦІОНУВАННЯ ОКАЗІОНАЛІЗМІВ В СУЧАСНИХ ЗАСОБАХ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Поява нових лексичних одиниць у мові в усі часи привертала увагу мовознавців. Лексичні новотвори свідчать про динамічний характер мови, про здатність до змін і збагачення її словникового складу, особливо в період активних перебудов, що відбуваються в економічному, політичному та культурному житті суспільства сьогодні. Появу okazіональних слів у текстах реклами можна пояснити необхідністю надати певним явищам, предметам чи дії експресивного відтінку, більшої образності з метою привернення уваги потенційного споживача до рекламованого товару.

Термін "оказіоналізм" походить від лат. *occasionalis* – випадковий (*occasion* – випадок). Цей термін був ужитий уперше в 1957 році Фельдман Н. І., хоча чіткого визначення цього терміна науковець не дала. Лексеми "оказіоналізм", "оказіональне слово", "оказіональний словотвір" є синонімічними й вживаються сьогодні багатьма мовознавцями. Оказіоналізми, які функціонують у сучасних рекламних текстах, характеризуються такими ознаками: 1) експресивністю; 2) ненормативністю; 3) новизною і незвичною будовою; 4) нерегулярністю використання; 5) залежністю від контексту; 6)

здатністю трансформуватись в усно-розмовну комунікацію. Виникнення okazіоналізмів у сучасних рекламних текстах свідчить про своєрідну демократизацію мовної комунікації. Функціонуючи в рекламному дискурсі, вони привертають увагу споживача до товару, викликаючи інтенцію його придбати й часто маніпулюючи людською свідомістю.

Процес виникнення okazіональних новотворів можна пояснити тим, що рекламисти хочуть надати повідомленню більшої експресивності і прагматичності. Крім okazіональних слів, у рекламних текстах часто вживаються okazіональні словосполучення або okazіональні перефразування відомих висловів, у яких відбувається переосмислення внутрішньої семантики та які допомагають створити нові асоціації. Okazіональні новотвори, які виникли в рекламі, мають такий потужний вплив на адресата, що часто починають функціонувати в усно-розмовній комунікації.

Щоб привернути увагу покупців, рекламисти неодмінно використовують нове "оригінальне" слово. Особливістю рекламних okazіоналізмів є те, що більшість з них творяться від назви товару, що рекламується:

- 1) "фантануй пригоди" – від назви напою «Fanta»;
- 2) "дірольна чистота та свіжість" – від назви жувальної гумки «Diro!»;
- 3) "шейканемо, бебі" – від назви напою «Shake»;
- 4) "не гальмуй – снікерсуй", "снікерсуй по-новому", "снікерс-урбанія 2007" – від назви шоколадного батончика «Snickers»;
- 5) "Мажор – два поршні твого драйву" (реклама шоколадного батончика). Англійська лексема drive означає "їхати, гнати, швидко рухатись, нестись; енергійні зусилля, енергійна робота, напруження в роботі; збудження, гонитва; для тих, хто займається гольфом або тенісом, – один з основних сильних ударів" (в англійській мові, залежно від контексту, має близько 14 значень). В українській мові новотвір "драйв" зафіксовано в словнику жаргонної лексики – "драйв – особливе звучання, емоційна насиченість, внутрішня напруга музичної композиції; почуття пристрасного запалу, піднесеності, натхнення; велика емоційна напруга". Цей новотвір сьогодні активно функціонує в усно-розмовній комунікації як елемент соціолекту;
- б) "Jacobs Monarch – сила аромоксамиту" (реклама кави). Okazіоналізм утворений злиттям двох кореневих морфем від аромат + оксамит. Аромат (від грец. aroma – пахощі) означає "духмяний, приємний запах; невлонимий відбиток"; оксамит – "тканина з густим коротким ворсом із натурального шовку або штучного волокна", оксамитовий – "зшитий з оксамиту", але часто цей прикметник використовують у переносному значенні, наприклад: "приємний, м'який голос". Отже, новотвір "аромоксамит" потрібно розуміти як "приємний, м'який запах", а "сила аромоксамиту" – "сила приємного, м'якого запаху".

Особливістю okazіональних новотворів, ужитих у рекламних повідомленнях, є те, що вони надають тексту живої образності, підсилюють емоційність. Рекламисти, створюючи такі okazіоналізми, не ставлять за мету

ввести їх у загальний вжиток, вони ніби надають контексту нових семантичних відтінків, актуалізуючи внутрішні форми і створюючи перлокутивний ефект.

Отже, мова є складною динамічною системою, що постійно й безперервно розвивається. Найбільш активно відбуваються зміни лексичного рівня мови, оскільки лексика реагує на всі події сучасного суспільного, громадського, економічного, політичного та культурного життя. У зв'язку з цим у центрі уваги сучасного мовознавства знаходяться проблеми неології, зокрема вивчення okazіоналізмів, що дають змогу спостерігати живі процеси, які відбуваються у мові.

Okazіоналізми представлені чотирма основними частинами мови, що в кількісному відношенні розподіляються таким чином: іменники, прикметники, дієслова, прислівники. Основним способом утворення іменникових okazіоналізмів є морфологічний, у межах якого високою продуктивністю відзначається суфіксація, осново- та словоскладання, значно менше використовується префіксація. Кількісно невелику групу складають іменникові okazіоналізми.

Природу okazіонального слова прийнято визначати у співвіднесенні з неологізмом, потенційним словом і канонічним. На відміну від останніх, це така мовленнєва одиниця, яка створюється конкретним мовцем за непродуктивною або малопродуктивною моделлю, є ненормативною й служить для вираження відтінків експресії. Дійсно, okazіоналізми і в ЗМІ, і в рекламі викликають у потенційних споживачів інтенцію придбати рекламований товар, а отже, роблять рекламний текст оригінальним, коротким і створюють асоціативні зв'язки між текстом реклами й товаром.

УДК 811.161

**ДЯДЕЧКО Людмила Анатоліївна, ст. викладач;
ПЕКАРЕВА Вікторія, студентка I курсу**

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ОСОБЛИВОСТІ СПРИЙНЯТТЯ РЕКЛАМНИХ ТЕКСТІВ МОЛОДЦЮ

Сучасна вітчизняна телереклама здатна не тільки впливати на збут товарів і послуг, але й формувати ціннісні настанови, запроваджувати в життя передусім молодого покоління нові ціннісно-нормативні орієнтири, концепції, варіанти розв'язання повсякденних життєвих проблем, тобто закладати фундамент майбутнього демократичного суспільства. Бо становлення соціальної зрілості молоді відбувається під впливом багатьох відносно самостійних чинників: сім'ї, школи, трудового колективу, засобів масової інформації, молодіжних організацій та стихійних груп.

Вплив соціальної реклами через ЗМІ на переконання, поведінку і стиль життя молоді є актуальною темою багатьох наукових досліджень. З одного боку, ЗМІ негативно впливають через доступність сцен насильства, еротики, демонстрацію жахів, злочинів, що призводить до нівелювання людських цінностей - моралі, здоров'я, життя. Як результат – нездорова поведінка,

легковажне ставлення до загальнолюдських цінностей. З іншого – соціальна реклама, розміщена у ЗМІ, здатна протистояти цим негативним впливам, розширює коло знань та інформації, інколи спонукає до зміни поведінки. Результат – популяризація здорового способу життя, суспільної моралі.

Найважливішим завданням соціальної реклами є вплив на освітній і поведінковий чинники, що призводять до змін поведінки. Саме тому під час розробки єдиної комплексної концепції реклами потрібно враховувати всі елементи комунікативної зміни поведінки.

Культ жорстокості, насильства, порнографії, що нині пропагується в ЗМІ, призводить до неусвідомленого бажання молоді наслідувати його, сприяє закріпленню подібних стереотипів поведінки в її власних звичках і способі життя, знижує рівень граничних обмежень і правових заборон, сприяє появі негативних норм поведінки в суспільстві, що, в свою чергу, відкриває шлях до втрати морально-ціннісних установок, до правопорушень.

Не так давно в Україні пролунала серія приголомшливої соціальної реклами *«Кохаймося»* і *«У наркоманів не буває здорових дітей»*. Метою першої було збільшення приросту населення, вона містила такі тексти: *«Нас має бути 52 мільйони – кохаймося!»*, *«Україні не вистачає футболістів – кохаймося!»*, *«Україні потрібні Нобелівські лауреати, кохаймося!»*. Мета другої – привернути увагу суспільства до проблеми наркозалежності. Білборди містили шокуючі написи: *«Мамо, чому я урод?»* і *«Мамо, чому я помер?»*.

Варто звернути увагу, що цільова аудиторія для сприйняття цієї реклами – це дорослі люди. Але як до реклами з прямим закликком до статевих відносин мають ставитись діти та підлітки? У більшості випадків рекламні тексти сприймаються буквально та однозначно, як і будь-яка інформація. А спостерігаючи динаміку зникнення цнотливості, наприклад, у 15 років (в 1975 році цей показник був лише 4%, то у 2014 році – 46%!), варто зазначити, що це є актуальною проблемою сучасного суспільства. Соціальна реклама має бути запобіжним заходом проти більшості негативних факторів, але не можна переходити за межі психоморальності. Адже в таких випадках соціальна реклама буде більш травмуючою, ніж той фактор, на котрий наголошено в ній.

Формальна мова телебачення впливає на пам'ять телеглядача. Збільшення частоти ракурсів, в яких показується одна і та ж сцена, покращує запам'ятовування. Збільшення числа змонтованих кадрів, переходів від одного об'єкта до іншого, фокусує глядацьку увагу лише до певної межі: якщо зміна кадрів перевищує десять за дві хвилини, глядачі вже нічого не запам'ятовують. Цими законами і керуються творці музичних кліпів та телевізійної реклами, де використовується швидка зміна кадрів для утримання уваги, хоча зміст побаченого часто не запам'ятовується.

На питання про те, що подобається в рекламному ролику, “предмети” як варіант відповідей респонденти зовсім не обирали. Однак у процесі аналізу загальних відповідей з'ясувалось, що передусім їх цікавлять рекламні ролики товарів, розрахованих на молодіжну аудиторію. Так, за результатами опитування, дівчат цікавить косметика, хлопці найчастіше згадують ролики, які

рекламують пиво. Результати анкетування також засвідчили, що для дівчат важливо, щоб головними героями були тварини, діти, красиві хлопці тощо. Хлопці ж віддають перевагу відеокomp'ютерному штучному світу, сповненому динамічних ефектів.

Цікавим виявилось порівняння елементів структури рекламних роликів, що обирали молоді люди (як найпривабливіші обрані суто зовнішні ефекти): яскраві кольори, відеокomp'ютерна графіка, музика. Разом з тим, виявилось, що респондентів найбільше дратують такі елементи реклами, як посмішки на обличчях, коментар і порада спеціаліста, безпосереднє звернення до глядача. Під час аналізу відповідей з'ясувалося, що респондентам також подобаються рекламні ролики тих товарів, у яких зображене оточення, що збігається з їхнім бажанням. Так, наприклад, респонденти, насамперед дівчата, відповіли, що хотіли б опинитися на острові, де знімали рекламний ролик шоколаду "Баунті", та в інших екзотичних місцях.

Визнано, що молодіжна аудиторія при перегляді телепрограм легко ідентифікує себе з дійовими персонажами, тобто копіює зовнішні форми поведінки героя, його думки, почуття й дії. На цю категорію споживачів має значний вплив використання авторитету, відомих персонажів, які пропонують товари, що викликають зацікавленість покупця та бажання придбати цей товар. Тому рекламодавці часто в рекламі апелюють до авторитетів і таким чином впливають на емоційну сферу споживачів. Молоді чоловіки позитивно сприймають рекламу пива, яка є досить частотною, оскільки в ній, як правило, показано безтурботне життя людей, що споживають велику кількість цього напою в колі друзів. Проте така реклама може створювати стереотип: якщо ти п'єш пиво – у тебе буде багато друзів. Телереклама пива, на думку Л. Дядечко, навіює негативний стереотип молодіжної поведінки. Усім відомо, що сьогодні актуальна проблема підліткового алкоголізму.

Проаналізувавши сучасний стан сприйняття телереклами, можна зазначити, що молодь – найдовірливіша аудиторія для сприйняття реклами і одна з найуразливіших груп щодо сугестивного впливу телереклами. Необхідно, щоб реклама (зокрема соціальна) рішуче взяла на себе місію вироблення і утвердження національної ідеології, заснованої на кращих національних традиціях і загальнолюдських цінностях, орієнтованих на оптимістичну перспективу розбудови України. Державна політика стосовно дітей, сім'ї та молоді сьогодні зорієнтована на створення сприятливих умов для розвитку особистісних, професійних інтересів і навичок, зміцнення фізичного та духовного потенціалу молоді.

УДК 811.160

**ДЯДЕЧКО Людмила Анатоліївна, ст. викладач;
ТИТОВСЬКА Анна, студентка I курсу**

Національний університет біоресурсів і природокористування України
ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ІНОЗЕМНОЇ РЕКЛАМИ

Стрімко у наше життя, разом з потоком інформації у ЗМІ, увірвалась

реклама, яка популяризує товари, видовища, послуги та інше з метою привернути увагу покупців, споживачів, глядачів, замовників. Сьогодні стала дуже популярною іноземна реклама в українській інтерпретації. Часто в текстах використовують іншомовні слова, хоча існує український відповідник. Дьолог О. С. стверджує, що дуже часто “реклама має мету привернути увагу україномовних покупців, нерідко маскуючи звичайні речі, що іноді можуть мати й українську назву”. Наприклад, у слоганах “Тут може допомогти “Ламікон (спрей)””, “Спробуйте “Хенілор” - спрей, від болю у горлі”, “Сучасним людям — сучасний спрей від нежитю”, “ “Назик-спрей” може забезпечити носу особливий плюс”, “ “Назо-спрей” - дихай!” замість слова “спрей” можна використати українське — розбризкувач. У текстах “Новий сервіс від Google”, лексему *сервіс* можна було замінити на “обслуговування”. А такі запозичення, як “кеш”, “армрестлінг”, “фрістайл”, “нюс-реліз”, “дайвінг”, “прайм-тайм”, “ліфтинг”, “флаєр”, “арт-терапія”, “бебі-бум”, “дистриб’ютер”, “фастфуд”, “сейл”, “тинейджер”, “екшн” витіснили українські лексеми “готівка”, “рукоборство”, “вільний стиль”, “випуск новин”, “пірнання”, “найкращий час”, “підтяжка”, “листівка”, “лікування мистецтвом”, “сплеск народжуваності”, “розповсюджувач”, “швидка їжа”, “розпродаж”, “підліток”, “дія”. Окрім цих, можна назвати ще велику кількість запозичень. Внаслідок такого процесу українська мова, на нашу думку, втрачає самобутність.

Дослідивши велику кількість рекламних текстів, можна стверджувати, що більшість рекламних запозичень походять саме з англійської мови. Дьолог О. С. зазначає, що “процес новітнього запозичення англіцизмів в українську мову відбувається у межах загальної для всіх сучасних мов тенденції до універсалізації та інтернаціоналізації словникового складу”. Така кількість функціонування англомовних сленгізмів в рекламі, можливо, пов’язана з тим, що англійська мова стає все більш зрозумілою для людей, адже вона є мовою міжнародного спілкування.

Уживання чужомовної лексеми в українській мові завжди потребує певної адаптації до власних мовних законів. Сьогодні ж все активніше використовуються гібридні композити, перша основа яких становить іншомовну лексему в неадаптованій формі. Саме це явище досить частотне в рекламних повідомленнях, воно не лише заповонило весь інтернет, але й надалі прогресують на телебаченні, радіо і навіть на шпальтах газет та журналів.

Важливим є те, що іншомовні запозичення та неологізми повинні відповідати нормам сучасної української літературної мови. Рекламістам потрібно узгоджувати їх в часі, роді та числі. Наприклад, “*Нова Rexona ніколи не зрадить*”, “*Rex відбілюючий*”, “*Pampers знає, що ваш малюк бажає*”, “*Новий Dirol complete подвійної дії*”, “*Orbit білосніжний*”.

Головна функція іншомовних слів у тексті реклами – це інформативність, тому запозичені слова повинні бути доступні кожному, чіткі та лаконічні, щоб увесь сенс реклами можна було легко зрозуміти. Неперекладені слова повинні підходити змісту й продукту, котрий рекламують, щоб не суперечити назві та характеристики речам, які популяризують.

Специфічною ознакою рекламного тексту є наявність у його структурі двох обов'язкових компонентів. Перший з них повинен містити інформацію про товар, а другий – впливати на емоційну сферу покупця, реалізуючи таким чином маніпулятивну функцію рекламного тексту. У тому випадку, коли один з обов'язкових компонентів відсутній або в ньому допущена помилка, реклама не є ефективною.

Цікавим став той факт, що трапляються труднощі з перекладом та українською вимовою назв деяких фірм і брендів. Реклама не є винятком. “Nike” – назва іноземного бренду – походить від імені богині перемоги Ніки і в оригіналі звучить «Найкі». Саме так його вимовляють в Сполучених Штатах Америки. Проте незнання цього факту, з одного боку, і правила читання англійського слова «ніке», з іншого боку, призвели до широкого поширення в Європі в цілому і в Україні зокрема неправильної транскрипції «Найк». Неправильна по суті назва не тільки закріпилася, але й використовується в назві офіційного представника компанії в Україні.

Через неправильність вживання іноземних слів багато фірм були вимушені змінювати назву повністю або ж частково. Раніше марка «Garnier» озвучувала себе по-українськи як Гарньє – у традиції передачі французьких марок типу Пер'є або Курвуазьє. Пізніше марка відмовилася від правильної вимови і замінила транскрипцію на транслітерацію, мабуть, вважаючи, що покупцям так легше прочитати її назву, адже в нас добре знають іноземну мову невелика кількість населення. І стала вона «Гарньєр», незважаючи на асоціацію з гарніром: зате як чується, так майже і пишеться.

Під час перекладу рекламисти зазвичай вдаються до адаптації іноземного слогану задля того, щоб уникнути банальності та передати всі соціолінгвістичні особливості рекламного тексту. Це зумовлено тим, що в англійській мові прості, на перший погляд, фрази мають певне значення, смислове навантаження, яке втрачається при прямому перекладі. Тому під час перекладу слід ретельно підбирати певні відповідники, щоб не спотворити зміст і передати весь сенс рекламного повідомлення.

Часто при перекладі рекламних слоганів рекламисти не використовують жодного слова оригінального тексту, це не впливає на якість реклами, а навпаки, робить її більш доступною для споживача. Наприклад, *Maybe she's born with it, Maybe it's Maybelline*, що в дослівному перекладі на українськую означає – *Можливо, це її природна краса, а можливо, це Maybelline*. Українські перекладачі передали зміст цієї реклами так: *“Всі в захваті від тебе, а ти – від Maybelline”*.

Отже, оскільки реклама дуже поширене явище в сучасному суспільстві, то на підсвідомому рівні вона впливає на думку та духовний розвиток великої кількості її споживачів. При перекладі рекламних повідомлень, потрібно дотримуватися норм сучасної української літературної мови, а також враховувати соціокультурні особливості суспільства, якому адресується рекламний текст.

ЕКСПРЕСИВНІСТЬ РЕКЛАМНИХ ТЕКСТІВ

У наш час реклама є невід'ємною частиною економічного, культурного та соціального життя суспільства. Вона є багатогранною за змістом і функціонує на різних часових та просторових рівнях: на локальному і міжнародному. Виразні засоби, за допомогою яких формується привабливий для потенційних споживачів імідж запропонованих продуктів, послуг, ідей, дуже багатопланові. Це спонукає до пошуку нових лінгвальних та екстралінгвістичних засобів. Реклама за останні роки стала справжньою лабораторією творення та введення в практику використання нових, яскравих, емоційно виразних, стилістично забарвлених мовленнєвих форм, що й робить її успішною й креативною. Експресивність — властивість певної сукупності мовних одиниць передавати суб'єктивне ставлення мовця до змісту висловлювань або адресату. Експресивність є ознакою тексту, його якісною характеристикою, вона реалізовується через такі засоби: алегорія, метафора, порівняння, паралелізм, різні види повторів, алітерація, концентрація імперативних форм дієслова й конотативних прикметників, які є широко презентовані в рекламних текстах.

Україномовна реклама рясніє словами «більше», «дешевше», «краще», «вигідніше», «єдиний», «унікальний», «супер», «понад». Уся ця оцінна лексика є сигналом того, що рекламована марка подається в порівнянні з іншими марками тієї ж товарної категорії. Разом з тим, саме прикметники й прислівники допомагають створити ту неповторну тональність рекламного звернення, яка дозволяє передати якості й гідності рекламованого предмета – тобто мова йде саме про емоційний бік рекламованого товару. Рекламних повідомлень, що не містять експресивності на рівні текст-реципієнт, не існує, тому завжди знайдеться адресат реклами, для якого той чи інший зміст виявиться експресивним, незалежно від наявності або відсутності в тексті спеціальних мовних експресивних засобів. До факторів, що визначають експресивність, в основі якої лежить взаємодія текст-адресат, належать: гармонія чи дисгармонія цілей рекламодавця і споживача, отже, зацікавленість одержувача реклами в інформації, яка повідомляється, система його цінностей, знання адресата про навколишній світ.

Широке використання експресивних засобів мови використовується у соціальній рекламі. Наприклад, у слоганах вжито риторичні звертання – підкреслене звертання для підсилення виразності, які не лише оживлюють текст, але й допомагають встановити контакт з реципієнтом. Отже, наявні звертання «Люблю тебе, моя Одесо!», до мешканців із закликом збереження схилів моря від забудов «Одесите, захисти схили від забудови!» та до невизначеного адресата, до широкого загалу «Любишь Одесу? Одружися з нею!», де в останньому випадку текст оформлено у вигляді питально-

відповідної конструкції, чим створюється ілюзія діалогу з реципієнтом, тобто наявні елементи розмовного синтаксису. У тексті реклами використано й гумористичний ефект, що увиразнює ментальні характеристики одеситів.

Одним із проявів експресивності є і гумор в рекламі, який дає нам можливість дивитися на життя з усмішкою, з його допомогою навіть реклама, настільки набриднувши споживачеві, стає чимось на зразок анекдоту. Це один з методів, який часто використовують рекламисти задля ефективного впливу на споживача. Як відомо, гумор – надзвичайно ефективний засіб встановлення контакту між комунікантами. Реклама стала прототекстом для створення низки анекдотів, у яких зазвичай використовується каламбур, що часто побудований на мовній грі: «А ви погодились би обміняти п'ять пачок звичайного прального порошку на один грам незвичайного?», «Добре там, де нас нема! Ви усе ще сумніваєтесь? Тоді ми йдемо до вас.», «Для вас прання все ще свято? Тоді ми йдемо до вас.» (прототекст – рекл. пральн. порошку «Tide»); «Компанія «Нескафе» – провідний виробник банок для недопалків» (з рекл. кави «Nescafe»); «Хочете зробити ваш секс незабутнім? Купуйте наші пігулки для покращення пам'яті» (прототекст – реклама пігулок для покращення пам'яті «Ноотропил»).

І реклама, і анекдот мають спільні ознаки: використання мовної гри, неочікуваний сюжет, руйнування всіляких стереотипів, орієнтація на середньостатистичного споживача. Гумористична реклама краще працює тоді, коли процес покупки не пов'язаний з інтенсивним розумовим процесом. Мова йде про так звані "маленькі задоволення" (десерти, пиво, тютюн, алкоголь, ігри, продукти харчування).

Експресивність виступає одним із способів маніпуляції адресата реклами. Дієвим прийомом є використання незрозумілих слів і термінів. Використання маловідомих наукоподібних термінів створює у аудиторії враження професійного і компетентного підходу, підвищує у її очах вагомність наведених доказів. Ефективно спрацьовують суждення типу «загальновідомо, що», «очевидно, що» вживаються щодо зовсім на очевидних речей. Робиться у тому, щоб уникнути необхідності доводити цю думку (наприклад, доцільність тієї чи іншої нововведення в продукті).

Дослідниця рекламних текстів Л.А. Дядечко стверджує, що експресивна реклама «породила» багато вторинних назв, якими почали називати людей: *Містер Мускул* (чоловік міцної статури – прототекст рекл. миючого засобу «Містер Мускул»); *Голден леді* (жінка, яка носить дороге вбрання або яка має руде волосся); *Гаряча штучка* (інколи називають темпераментну красиву дівчину чи жінку, прототекст – рекл. шокол. драже «M&M»).

Отже, експресивні рекламні тексти перетворюють рекламну кампанію на більш успішну, приваблюють увагу потенційних споживачів до товарів і послуг, сприяють кращому запам'ятовуванню того, що рекламується.

ФУНКЦІОНУВАННЯ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ У ЗМІ

Фразеологія – розділ мовознавства, що вивчає складні мовні одиниці, які мають стійкий характер, їх типи та функціонування в мові. Словом «фразеологія» позначають також сукупність всіх фразеологізмів, що є в українській мові. Метафоричність, емоційність, експресивність – усі ці якості фразеологічних одиниць надають мові образності й виразності. Безсумнівно, особливим життям живуть фразеологізми в текстах засобів масової інформації, особливо в газетах. Не випадково професор Г.О. Винокур вважав, що газетна мова наскрізь «фразеологізована», оскільки стандартність, «клішованість» багатьох типово газетних виразів є невід’ємною властивістю цієї мови.

Заголовок у газеті, як вважають багато дослідників, – це сильна, акцентована позиція, бо саме на нього в першу чергу звертає увагу читач. При цьому не тільки традиційні, або *узуальнені* (від лат. *usus* - звичай, звичка) фразеологізми здатні виконувати роль помітних заголовків, але і дотепні, що народилися «на ходу» вислови (квазіфразеологізми), які згодом можуть перетворитися на стійкі мовні словосполучення. У мові сучасних ЗМІ фразеологізми з метою посилення виразності й емоційного впливу можуть піддаватися різного роду трансформаціям. Газетна практика виробила вже певні прийоми подібних видозмін. Завдання журналіста – знайти точне, яскраве слово – було б надзвичайно простим, якби всі прийоми можна було використовувати механічно. Але не випадково Отто Єсперсен (відомий датський мовознавець) назвав фразеологію «примхливою і невловимою річчю», адже практично кожне слово в складі фразеології в тій чи іншій мірі змінює свою семантику. В умовах інформаційного ринку, жорсткої конкуренції ЗМІ прагнуть якомога привабливіше «упакувати» свою продукцію, тобто піднести інформацію в найбільш яскравій, характерній формі, використовуючи так звану мовну гру. Для цього при складанні текстів автори статей підбирати яскраві, помітні, дотепні вирази (особливо для заголовків). Це тягне за собою широке використання фразеологічних одиниць.

Емоційність фразеології – це здатність фразеології не тільки назвати предмет, явище, а й висловити певні почуття та оцінки автора. Серед фразеологізмів можна виділити такі, які взагалі не мають називної функції і використовуються в мові тільки для вираження певних почуттів. Улюбленим прийомом в текстах сучасних ЗМІ все більше стають різні перетворення фразеологічних одиниць. Можливість їх трансформації впливає зі збереження у фразеологізмів внутрішньої форми, тобто їх початкового значення і відносній стійкості. Перетворення можуть бути піддані як семантика, так і структура словосполучень. Всі види трансформації можна розмежувати на два розділи: трансформацію неаналітичну (семантичну, смислову) і аналітичну. При

семантичній трансформації склад фразеології залишається незмінним: у нього або вносяться нові відтінки смислу, або виникає гра слів у результаті поєднання прямих і переносних значень, і тоді досягається певний експресивний ефект: «*А ви нагострили лижі?*» - заголовок телерубрики про підготовку до зимового спортивного сезону. Поєднуючись із невербальними засобами, вони увиразнюють національний колорит мови.

Багатство і краса будь-якої мови – її фразеологія, що живе століттями, зберігаючи багату образність і виразність. Саме фразеологічні одиниці, вжиті в рекламних текстах, часто допомагають якнайповніше передати людські світовідчуття. Фразеологізми активно використовуються авторами рекламних текстів, полегшуючи сприйняття. Вони характеризуються експресивністю і емоційною виразністю, віддзеркалюючи культуру нації: „*Прозора*” – **дешево та сердито**” (рекл. води); „... **Копійка гривню береже**” (рекл. миючого засобу „Domestos”). У наведених оголошеннях використано фразеологізми, які вказують на типову рису українців – економність. Функціонують у рекламних текстах переважно розмовні фразеологічні одиниці, а не книжні: „*Русский размер*”... **На всі руки МАЙСТЕР**” (рекл. горілки); „*Calve... В цьому наші смаки збігаються*” (рекл. майонезу); „*Шкода-октавія*” – **все як по нотах**” (рекл. автомобіля); „*Чай „Мамброк” – душа співає*”. Такими фразеологізмами люди послуговуються в певних життєвих ситуаціях, тому вони ніби створюють атмосферу довіри, наближуючи цим товар і споживача. Інколи, використовуючи фразеологію, автори рекламних текстів створюють гумористичний ефект, а гумор, як уже зазначалось, є національною рисою українців: „*Первак*” – **не лівак, щоб стояв у кожній хаті**”; „*Олімп*”. **Боги теж мужики. Посидимо, як боги**” (рекл. горілки). Використання фразеологізмів у текстах реклами пояснюється їх здатністю легко трансформуватись, надаючи експресивність висловлюванню. Існують типи товарів, у рекламі яких часто функціонують крилаті фрази. Це товари масового вжитку, споживачами яких часто є молодь, найбільш схильна до цитування рекламних текстів. Часто на афористичних фразах будується і реклама пива: “*Футбол без пива не футбол*”, “*Оболонь — пиво твоєї Батьківщини*”; “*Рогань — заради пива друзі зроблять більше*”, “*Пиво як воно є*”, “*Живи на повну!*”(ТМ “Чернігівське”).

Отже, з одного боку засоби масової інформації в текстах реклами, заголовків використовують крилаті вислови, щоб надати їм експресивності, а з іншого боку, ЗМІ самі можуть ставати джерелом, що породжує нові фразеологічні одиниці, що починають використовуватись соціумом в розмовному дискурсі.

УДК 811.162

**ДЯДЕЧКО Людмила Анатоліївна, ст. викладач;
ЧИЖЕВСЬКА Ксенія, студентка II курсу**

Національний університет біоресурсів і природокористування України
ПОЛІТИЧНІ ФАКТОРИ ВИНИКНЕННЯ НОВИХ СЛІВ У МОВІ

Українська мова завжди була під впливом різноманітних політичних подій. На утворення неологізмів в мові впливає багато факторів, зокрема одним

із найвпливовіших є політичний. Вивчаючи політичний вплив на мову не варто згадати Помаранчеву революцію (листопад-грудень 2004 року). Леся Ставицька яскраво охарактеризувала події, які відбувалися в мові після цих подій: «...Змінилася стилістика спілкування влади з народом, ми почули м'які інтимні інтонації у звертаннях народного лідера, на зразок *моя націє, мої друзі, моя Україно, мої любі, дорога помаранчева громадо* тощо...».

Сферами, з яких суспільство може переймати нову лексику, є різноманітні засоби масмедіа та комунікації, головною метою яких є націлення на велику кількість адресатів та вплив на свідомість суспільства для того, щоб донести інформацію політичного змісту. Преса, як відомо, відіграє важливу роль у політичному інформуванні суспільства і є одним із основних джерел, де показується вплив політичної сфери на виникнення неологізмів в українській мові. Оскільки екстралінгвальна суспільно-політична ситуація вирізняється динамічністю, а лексико-семантичний рівень є найчутливішим до зовнішніх чинників, то саме на прикладі політичного дискурсу найчіткіше простежуються динамічні процеси, які відбувалися в Україні на початку ХХІ століття.

Неологізми, які виникли в мові за останній рік, чудово підкреслюють, який насичений подіями рік довелося пережити Україні. Сьогодні Євромайдан – це та політична подія, яка безпосередньо має вагомий вплив на формування нового українського лексикону. Слово «*євромайдан*» означає сукупність людей, які прагнуть входження України до Європейського Союзу. Слово «*антимайдан*» не зафіксовано лінгвістами в словнику, але ж зараз воно має значення протистояння суспільству, яке виступає за входження до Євросоюзу.

Лексема *тітушки* (молоді люди, часто спортивної статури, яких залучають для охорони, провокацій чи силових дій на будь-яких масових заходах) міцно закріпилася у вакабулярі комунікантів. Її неформально називали неологізмом 2014 року, який походить від прізвища Вадима Тітушка, котрий конфліктував із журналістами під час акції «Вставай, Україно!» 18 травня 2013 р.

Новотвір «*бімба*» означає будь-яку спробу перешкодити учасникам Євромайдану. Слово з'явилося після того, як у розпал протестів по кілька разів на день закривалися центральні станції київського метрополітену – нібито хтось повідомляв у міліцію про замінування підземки. Протестуючі жартували, що «мінером» міг бути глава уряду, і переробили слово «бомба» під характерну манеру української мови тодішнього прем'єр – міністра України.

Автомайдан — мобільний підрозділ Євромайдану, стихійно виник у першу добу після розгону силовиками «студентського Майдану» в ніч на 30 листопада 2013 р. Акції *Автомайдану* збирали сотні автомобілів. Найбільш масовими стали автопробіги до заміських маєтків представників влади (Межигір'я, Конча-Заспа, Пуща-Водиця), пікетування ДАІ. Активісти Автомайдану, як відомо, піддавалися жорстокому переслідуванню з боку «*тітушок*» і силовиків, їхні автомобілі спалювали невідомі. Антимайдан — узагальнена назва масових акцій у грудні–лютому 2014на підтримку чинної влади. Місцем постійної дислокації *Антимайдану* в Києві став Маріїнський

парк. У грудні учасниками *Антимайдану* були переважно бюджетники, звезені з південно-східних регіонів країни, а потім — озброєні «*тітушки*».

Бикоко (золотий батон) — збірна назва стилю архітектури, інтер'єрів та побуту, якому віддавали перевагу вищі представники колишньої влади. Неологізм став надбанням громадськості після перемоги Майдану. Найбільш характерні приклади — Межигір'я та маєток Віктора Пшонки. Визначальні риси: близький до кітчу, гламуру та чипендейлу, але з неймовірним прагненням до зухвалої розкоші. Апофеоз *бикоко* — двокілограмовий батон, виготовлений із золота, знайдений в резиденції экс-президента України.

Грушевського (вулиця та коктейль) — вулиця Грушевського в Києві з 19 січня 2014 р. стала місцем жорсткого силового протистояння між активістами Майдану та силовиками, а також місцем загибелі перших жертв цих зіткнень. При цьому ведення вуличних боїв саме на вул. Грушевського було безглуздом з оперативного-тактичного боку. «Коктейль Молотова» з огляду першого масового застосування на вул. Грушевського також стали називати трансформованим висловом «*коктейлем Грушевського*».

Вислів «*зелені чоловічки*» — іронічна назва озброєних людей у військовій формі без розпізнавальних знаків, які часто приховують свої обличчя, які заповнили Крим до початку березня 2014 р. Є безліч доказів, що «*зеленими чоловічками*» є військовослужбовці російської армії, але Володимир Путін офіційно відхрестився від їхньої приналежності до ВС РФ, заявивши, що це — «місцеві сили самооборони». Російська пропаганда використовує по відношенню до них термін «ввічливі люди» або «ввічливі озброєні люди».

Лексичний новотвір *Путлер* означає прізвисько Президента Росії Володимира Путіна після початку окупації Криму. «*Тритушки*» (триголова опозиція) — іронічне назва лідерів парламентської опозиції Володимира Кличка, Олега Тягнибока й Арсенія Яценюка. Набула поширення в той момент, коли опозиційні лідери проявляли нерішучість, робили спроби налагодити компроміс із Януковичем, втягнувшись в безперспективні переговори з владою.

Отже, політичні події мають вагомий вплив на розвиток українського лексикону в ХХІ столітті. Після Помаранчевої революції наша мова поповнилася безліччю неологізмів, які широко застосовувались суспільством під час тих подій. Євромайдан і події в Україні 2014 – 2015 рр. суттєво вплинули на словниковий склад української мови – з'явилися нові слова і вислови, які сьогодні активно продукуються і в публіцистичному, і в розмовно-побутовому дискурсах.

УДК 88.5

ТЕПЛА Оксана Миколаївна, канд. пед. наук, доцент;
БЕРЕЗОВСЬКА Марія, студентка 1 курсу

Національний університет біоресурсів і природокористування України

МОВНИЙ ВПЛИВ У РЕКЛАМІ

Мовне маніпулювання – це добір і використання таких засобів мови, за допомогою яких можна впливати на адресата мовлення. Суть мовного

маніпулювання в рекламі полягає в тому, що рекламну інформацію подають так, щоб споживач на її основі самостійно дійшов певних висновків.

Мета дослідження – виявити вплив реклами на суспільство.

Мовне маніпулювання використовують практично у всіх сферах суспільного життя, особливо часто в політиці, психотерапії та рекламі. Крім того, щодня, спілкуючись один з одним, ми намагаємося періодично нав'язати кому-небудь свій погляд. Отже, суспільство диктує нам правила використання мови та її психолінгвістичних можливостей. Реклама, зважаючи на своє основне завдання (вплинути на вибір споживача на користь товару), може бути визнана практично повністю маніпулятивною сферою застосування мови.

Відомі три основні напрями мовного маніпулювання в рекламі.

1. Для реклами важливим є вплив саме на емоційну сферу, оскільки загальна емоційна реакція на рекламу товару автоматично переноситься на сам товар і значно впливає на ситуацію споживчого вибору; емоційна пам'ять є одним із найбільш стійких видів пам'яті; емоції більш сильні за логічні міркування, тому їх легше змоделювати.

2. Соціальні установки. Для будь-якої людини важливими є відносини «я – суспільство – я в суспільстві». Тому реклама часто маніпулює різними соціальними установками людини: самооцінка, самоствердження, суспільна думка та ін. Тут можна виділити основну позицію – прагнення до лідерства, успіху: *Canon: Ставка на лідера; Nivea for Men: Для чоловіків, здатних подбати про себе; Ноутбуки «Sharp»: Нова формула успіху.*

3. Картина світу. Кожна людина має власні уявлення про світ і його закони. Знання, навички, досвід, емоції і відчуття поступово вибудовуються в єдину картину дійсності, що у своїй об'єктивній основі збігається з загальноприйнятою, але, безумовно, характеризується суб'єктивними особистісними оцінками. Як наслідок, в рекламі ми зіштовхуємося не з об'єктивною картиною світу, а з її інтерпретацією. Така різниця в сприйнятті дозволяє фахівцям з реклами створювати власні «версії світу» (його емоційно-оцінювальні образи) і видавати їх за реальні.

Отже, мовне маніпулювання – це використання особливостей мови і принципів її вживання для прихованого впливу на адресата в потрібному для мовця напрямі; прихованого, тобто неусвідомлюваного адресатом. Інакше кажучи, коли приховані можливості мови використовуються мовцем для того, щоб нав'язати реципієнтові певне уявлення про дійсність, ставлення до неї, прийнято говорити про владу мови, або мовне маніпулювання. Мова в таких випадках використовується, за вдалим висловлюванням одного з дослідників мовної маніпуляції Р. Блакара, як "інструмент соціальної влади".

ТЕПЛА Оксана Миколаївна, канд. пед. наук, доцент;
ГАВРИЛЮК Ольга, студентка 1 курсу
Національний університет біоресурсів і природокористування України

СУЧАСНА СТРАТЕГІЯ НЕЙМІНГУ

«Хто не знає, куди йде, ймовірно прийде не туди».

Лоренс Пітер

Актуальність дослідження пов'язана з антропоцентричною спрямованістю сучасних гуманітарних досліджень та інтересом у лінгвістиці до вивчення загальних правил створення назв компаній.

Назва товару чи торгової марки виступає найбільш важливим комунікативним елементом у просуванні товару. Сьогодні маркетинг є невід'ємною частиною будь-якого виробництва. Здатність підприємства продавати вироблену продукцію є найбільш важливим індикатором для потенційних інвесторів.

Мета статті – розкрити лінгвістичні аспекти творення назви фірми чи товару.

Значення імені не варто недооцінювати. Ім'я – частина бренду. Змінити його більш складно, ніж асортимент, постачальників, приміщення і персонал. Назва залишається з бізнесом надовго, тому над нею потрібно попрацювати. Саме для цього створена стратегія (техніка) неймінгу. На думку Л. М. Буджолда, *основою стратегії є не вибір якогось одного шляху до перемоги, а створення таких умов, щоб всі шляхи вели до неї.*

Серед сучасних і дієвих стратегій неймінгу можна виокремити такі:

Стратегія 1: інформативність. Можна дібрати слова, які відображають унікальність, принципи, переваги компанії. Чим більше назва пов'язана з бізнесом, тим менше зусиль доведеться докладати, щоб донести вищенаведене до клієнтів.

Стратегія 2: асоціації. Використання реальних слів, які безпосередньо не відображають аспекти діяльності компанії. Мета в тому, щоб створити потрібне враження і настрої за допомогою натяку, метафори, аналогії, іронії, історичних або літературних образів.

Стратегія 3: унікальність. Багато слів, які стосуються бізнес-тематики, вже зарезервовані відомими (та й не дуже) брендами. Тому стає популярним словотворення. Сьогодні це, мабуть, визначальний напрям у неймінгу. Головна перевага – повний простір для креативу, можливість відразу заявити про себе і «розв'язані руки» для просування. Складність – вигадані слова можуть виявитися незрозумілими.

Стратегія 4: поєднання декількох слів, часто іменника і прикметника, наприклад, «ЄВРОСПА».

Стратегія 5: нова форма наявних слів. Яскравий приклад – бренд «Сотраq», який виник у процесі пошуку назви для нового портативного, компактного комп'ютера.

Основними проблемами неймінгу в Україні є: неготовність компаній платити великі гроші неймінговим агентствам; нездатність конкурувати зі світовими лідерами з розроблення назви.

Отже, потреба у створенні вдалої назви зумовлена такими чинниками:

1. Це перший контакт продукту зі споживачем.
2. Назва – це те, що споживачі повідомляють іншим потенційним покупцям.
3. Правильно дібрана назва спонукає до купівлі і викликає позитивні асоціації з вашим підприємством.
4. Вдала назва буде завжди спадати на думку споживачеві, коли йому захочеться скористатися вашою продукцією чи послугами.
5. Назва – це ваш постійний агент з продажу, який працює 24 години на добу.

Сьогодні найбільш ефективним способом досягнення потрібного результату є генерація великих списків назв з подальшим їх обробленням, створення так званих «комбінованих, фантазійних» слів на основі наявних коренів і словоформ.

УДК 811.161

ТЕПЛА Оксана Миколаївна, канд. пед. наук, доцент;
ГЛУШАК Наталія, студентка 1 курсу
Національний університет біоресурсів і природокористування України

НЕЙМІНГ: ЯК ПРИДУМАТИ НАЗВУ КОМПАНІЇ

Актуальність дослідження зумовлена тим, що неймінг відіграє важливу роль у маркетингу, адже відомо, що «як кораблик назвеш, так він і попливе». Неймінг (від англ. name – ім'я, називати) – процес створення назви для компанії, товару або послуги. Неймінг – це розроблення унікального імені, що виділяється на загальному тлі.

Мета дослідження – охарактеризувати основні способи та етапи процесу створення назви компанії чи фірми.

Головне завдання неймінгу – розроблення такої назви, яка буде підвищувати рівень впізнаваності і запам'ятовування продукту, збільшувати число лояльних споживачів і зміцнювати позиції бренду на ринку. Ім'я компанії чи бренду має сподобатися широкій аудиторії і вистояти в умовах високої конкуренції ринку. Крім того, воно повинно формувати образ бренду у свідомості споживача і розповідати легенду бренда. Від неймінгу безпосередньо залежить подальша доля продукту.

Для творення назви, яка принесе успіх вашому бренду, необхідно дотримуватися таких етапів неймінгу:

1. **Аналіз цільової аудиторії.** Виявлення основних переваг і потреб цільової аудиторії, визначення головних цінностей споживача і мотивів споживання.
2. **Складання списку імен конкурентних компаній.** Це дасть змогу зрозуміти, які прийоми неймінгу використовували ваші конкуренти, створюючи назву.

3. **Формулювання вимог до назви.** Розробляючи назву компанії, не варто забувати про те, що назва має бути не просто красивою і милозвучною, але і змістовною, і короткою, легкою запам'ятовуватися, викликати позитивні асоціації.

4. **Генерація різних варіантів назв** за допомогою основних методів і хитрощів неймінгу. Відбір і тестування кращих варіантів назви – проведення фонетичної, письмової, комунікативної, семантичної, юридичної та інших видів експертиз.

5. Реєстрація торгової марки.

До найбільш ефективних способів називання продукту належать такі:

1. Ім'я засновника компанії. Можна навести безліч вдалих прикладів: *Ford, McDonald's, Procter & Gamble, Kira Plastinina, Gillette.*

2. Комбінування слів. Використовуючи різні слова, їх окремі частини, можна скласти нові слова і комбінації слів, які можуть ідеально підійти для назви торгової марки. Наприклад, назва всесвітньо відомого бренду спортивного одягу *Adidas* була створена саме так. Засновника компанії звали Адольф Даслер, в колі друзів і знайомих його називали Аді (Аді Дас).

3. Алітерація (ритм і рима). Запам'ятати назву набагато простіше, якщо в ній є рима, звучання, певний ритм або повторення слів, такі властивості людського мозку. Наприклад: *Coca-Cola, M&M's, Chupa-Chups, Shake'n'Bake, Motorola.*

4. Алюзія. Спосіб генерації назви за допомогою модифікації вже всім відомого поняття. Наприклад: назву *Леді X* утворено від всім відомого Містера X.

5. Асоціації або метод аналогії. Дібравши правильну асоціацію, стереотип або шаблон, з яким буде пов'язане ім'я компанії або назва бренду, в результаті можна не тільки отримати високоякісний неймінг, а й виграти на швидкій впізнаваності і запам'ятовуванні імені. Це можуть бути різні історичні чи кіноперсонажі, рослини або тварини, назва планет. Наприклад: *Велес, Рита, Онегін, Red Bull, Три товстуни, Bounty, Матриця, Jaguar.*

Отже, важливо, щоб назва була простою, максимально зрозумілою для споживача, легко вимовлялася і добре запам'ятовувалася.

УДК 811.161

ТЕПЛА Оксана Миколаївна, канд. пед. наук, доцент;

ГОЛОВАШ ЄВГЕНІЯ, студентка 1 курсу

Національний університет біоресурсів і природокористування України

НЕЙМІНГ ПРОДУКТІВ ХАРЧУВАННЯ

Рано чи пізно на підприємстві постає питання, як назвати той чи інший продукт так, щоб він привертав увагу покупців і успішно продавався. Вдала назва для продуктів харчування – це основна ланка зв'язку між споживачем і самим товаром. Розроблення назви продукту – досить складне завдання, що вимагає творчості; назва повинна виражати основні цінності бренду, викликати

відповідні асоціації та емоції. Для багатьох підприємців вдала назва товару стає справжньою конкурентною перевагою.

Неймінг – це послуга з розроблення назви компанії, продукції, бренду. Поряд із логотипом назва є тим елементом, що визначає формування виразного образу, тому неймінг – це перший крок у формуванні унікального фірмового стилю.

Сьогодні назви багатьох брендів так заповнили наш розум, що ми вже навіть не звертаємо увагу на незвичну для нас назву чи незручну вимову. Тим часом за кожним ім'ям зазвичай криється цікава історія його виникнення.

Для розроблення імені необхідна ефективна стратегія, яка дозволить врахувати особливості компанії, її стиль, імідж, напрям роботи. Для того, щоб назва була успішною, необхідно вивчити досвід і приклади вдалих і невдалих назв. Можна створити ефективну назву, дотримуючись певних правил. У назви повинен бути тільки одне значення. Крім того, потрібно передбачити різні асоціації, які може викликати назва у потенційної аудиторії. Також варто проаналізувати ситуацію на ринку щодо наявності схожої назви.

У процесі творення імені використовуються багато характеристик, враховуються фонетичні, лінгвістичні, психологічні і семантичні особливості обраної назви. Для прикладу, візьмемо назву кондитерського цеху *«Домашній пекар»*. Завдання розробників: створення назви для кондитерського цеху, відомого своїм безкомпромісним ставленням до якості власної випічки. Смісл назви: смачна випічка, продукція викликає довіру. Результат: *«Домашній пекар»* – кондитерський цех перетворюється на персону – справжнього майстра кулінарії, який любить пекти і отримує задоволення від процесу. Все що він випікає – він робить як для себе, а хіба можна засумніватися в тому, що ми робимо самі для себе? Інший приклад створення вдалої власної назви: завдання – неймінг торгівельної марки для продукції бакалійної групи (круп, цукор). Смісл назви: якісна продукція + національний український колорит. Підсумок: назва *«Панська»* – панська, від пана. А пани, як правило, не відмовляють собі в задоволенні смачно і ситно поїсти.

Ще один важливий момент – вихід компанії на міжнародний ринок. Тут варто вивчити, як назва звучить різними іноземними мовами. Неврахування цього аспекту може дорого коштувати. Прикладом цього є випадок, пов'язаний з відомою компанією *«Кока-Кола»*. Для того, щоб представити свою продукцію на китайському ринку, компанії довелося змінити назву, оскільки *«Кока-кола»* по-китайськи означає *«кусай воскового пуголовка»*. Компанія на китайському ринку представлена як *«Коку-коле»* – це значить *«повний рот щастя»*.

Отже, як показує практика творення назв продуктів харчування, грамотно створене комерційне ім'я має семантичний підтекст і, відповідно, збільшує його комунікативну значущість.

МІЖНАРОДНИЙ БРЕНД - ОСОБЛИВОСТІ ПРОСУВАННЯ

Актуальність дослідження пов'язана передусім із початком світової лібералізації ринків, що почалася близько 1990 року. Т. Льовітт вважає, що відбувається процес глобалізації ринків і комунікацій, світ уніфікується, смаки і потреби людей стають все більш схожими, виникають загальні глобальні стилі життя і потреб. Такий підхід отримав розвиток в одній з маркетингових стратегій - зачіпання глобального нерву, тобто, діючи в межах цієї концепції, виробник і транснаціональні корпорації, що просувають бренд, орієнтуються приблизно на одні і ті ж соціодемографічні групи та цільові ринки в різних країнах.

Так, наприклад, «McDonald's» є символом підприємства швидкого харчування, оскільки, в якому б куточку планети ви не відвідали цей заклад, гамбургери, чизбургери скрізь будуть однаковими – і сьогодні, і завтра, і через рік.

Згідно з даними агентства «Interbrand», кожні 7 з 10 найбільш відомих у світі брендів створені у США. Саме вони визначають правила гри. Ці дослідження свідчать про те, що серед рекламодавців, що діють на міжнародній арені, 9% використовують повністю стандартизовану рекламу для всіх ринків, 37% використовують повністю локалізовану рекламу, тоді як більшість – 54% модифікує стратегію і креатив, поєднуючи їх з місцевою культурою і традиціями.

Отже, зупинимося більш докладно на кожному етапі просування міжнародної марки.

На етапі впровадження міжнародного бренду на локальний ринок основними завданнями є: інформувати споживачів про нову марку; переконат їх спробувати продукт; забезпечити його реалізацію через дистриб'юторську мережу.

Для того, щоб розповісти споживачам про нову марку і переконати їх купити продукт, необхідно розмовляти з ним однією мовою.

Передусім бренд повинен нести цінності, спільні для багатьох культур. Ключем до успіху глобального бренду є позиція, яка працює на всіх ринках. Наприклад, «Sprite» має однакове позиціонування у всьому світі – чесний, зі свіжим смаком.

Важливим аспектом у просуванні міжнародного бренду також є дослідження того, чи легко вимовляється назва торгової марки, наскільки вона відповідає звуковому ладу конкретної мови. Для забезпечення стабільності зорового сприйняття бренду, ім'я марки повинне транслітерувати однаковою кількістю знаків.

Слово – це система комунікації. Інформація, яку несе в собі слово, сприймається на кількох рівнях: ментальному й емоційному, свідомому і підсвідомому. Окрім прямого лексичного значення, емоційного і стилістичного забарвлення, слова володіють також історією (етимологія), структурою (морфологія), естетикою (внутрішня ритміка, графічність, симетричність, благозвучність, алітерація тощо). Також у творенні назв часто доводиться розглядати асоціативні ряди.

Отже, творення брендової назви – це не добір слова за словниками (це може бути лише одним з етапів роботи), а розроблення унікальної системи комунікації.

УДК 88.5

ТЕПЛА Оксана Миколаївна, канд. пед. наук, доцент;
НАЙДЕНКО Юлія, студентка 1 курсу

Національний університет біоресурсів і природокористування України

КУЛЬТУРА МОВИ СУЧАСНОЇ РЕКЛАМИ

Актуальність теми дослідження полягає передусім у тому, що етична некоректність мови соціальних комунікацій, їх безграмотність і брак моральної свідомості – болюче питання, оскільки впливає на формування і стан української масової культури. Сьогодні суспільство перебуває в процесі безперервного розвитку та змін, які охоплюють усі сфери діяльності людини. Реклама як невід'ємний атрибут будь-якої підприємницької діяльності також змінюється відповідно до розвитку суспільства.

Дослідження вживання слів мови реклами торкається не тільки питання спеціальної лексики. Безліч дослідників звертають увагу саме на помилки в сучасній рекламі. Наприклад, Г. Козаков у статті «Саботаж: актуальні проблеми культури ефірного мовлення» розглянув сучасний стан культури усного мовлення в українському телерадіоефірі (у тому числі мову реклами) та проаналізував найбільш типові порушення норм української літературної вимови. Автор статті доводить, що мовлення телебачення та радіо сьогодні негативно впливає на населення, адже люди вважають помилки дикторів як норму і повторюють їх. Також відомий мовознавець О. Пономарів у статті «Про мову реклами» торкнувся теми порушення норм сучасної української літературної мови в рекламних оголошеннях. Найбільше помилок, на його думку, виникає через російськомовність авторів (кальки, вживання активних дієприкметників теперішнього часу тощо). Учений стверджує, що «лексичні, стилістичні та інші помилки знижують ефективність рекламних матеріалів». Мета дослідження – охарактеризувати культуру мовлення сучасних рекламних текстів.

Для мови реклами характерне використання мовної гри. Особливої ролі вона набула в рекламі останнім часом, і, на думку фахівців, саме мовна гра допомагає зробити рекламу оригінальною і встановити теплий, неформальний контакт із реципієнтом.

Мовна гра – це свідоме порушення мовних норм, правил мовної поведінки, перекручення (викривлення, спотворення) мовних кліше для надання повідомленню більшої експресивної сили.

Проте часом творці тексту реклами недостатню увагу приділяють правильності написання рекламних оголошень. У зв'язку з цим актуальності набуває питання дотримання мовної норми під час написання текстів оголошень, беручи до уваги їх контакт зі споживачами. Як свідчать сучасні мовознавці, розвиток мови реклами супроводжується боротьбою двох тенденцій: намаганням за допомогою різних мовних засобів заволодіти увагою максимальної кількості потенційних споживачів та подоланням мовних стандартів.

Іноді помилки в рекламі допускають свідомо. Це робиться для того, щоб бренд виділився з-поміж інших, привернув увагу, запам'ятався. Так, наприклад, замість «макарони» пишуть «мокорони». Або, наслідуючи популярні в молодіжній культурі тенденції, «автор» пишуть через «ф».

Використання в рекламі такого потужного інструменту, як мова вимагає не лише вміння римувати чи складати цікаві слогани, а й потребує грамотності, знання усіх рівнів мови, вміння користуватися її багатством.

УДК 88.5

ТЕПЛА Оксана Миколаївна, канд. пед. наук, доцент;
СОЛОВ'ЙОВА-РУМ'ЯНЦЕВА Олександра, студентка 1 курсу
Національний університет біоресурсів і природокористування України

ВПЛИВ РЕКЛАМИ НА ПІДСВІДОМІСТЬ ЛЮДИНИ

Актуальність дослідження зумовлена тим, що майже щодня ми перебуваємо під впливом реклами. Завдяки рекламі ми обираємо, що саме купити, куди піти і ким бути. Незліченна кількість телевізійних та радіоканалів навперебій «заряджають» нас новинами і подіями, що відбуваються у світі, країні, місті. Численні телевізійні розважальні програми обіцяють заповнити наше дозвілля і допомогти нам розслабитися після довгого трудового дня. В чому ж секрет такого сильного впливу реклами на споживача? На які механізми нашої підсвідомості впливає реклама?

Реклама – це не витвір мистецтва, де метою творця є самовираження. Рекламна діяльність є близькою до виробництва, що в ньому важливим є передусім досягнення результату. Це свого роду товар, створюючи який, необхідно орієнтуватися на споживача, уподібнюватися йому.

Процеси сприйняття й розуміння реклами, формування позитивного ставлення та цікавості до рекламованого товару, поява бажання придбати його – це процеси, що зумовлені певними психологічними характеристиками людей, для яких саме ця реклама призначена.

Характерним для реклами є використання нейролінгвістичного програмування (НЛП). Базова теза, необхідна для розуміння НЛП, полягає в тому, що все, що людина бачить і чує, сприймається нею на двох рівнях –

свідомому і підсвідомому; причому це сприйняття різне і часто навіть протилежне, адже кожне слово несе не тільки змістовне навантаження, але й викликає в людини певну емоційну реакцію, яка спричиняє фізичні дії. Отже, використовуючи певні ретельно підібрані слова, можна програмувати людину на певну поведінку. Вчені дійшли висновку, що на нашу свідомість впливають не лише слова, а й звуки, запахи, образи.

Фахівці з НЛП твердять, що мозок людини – потужний біокомп'ютер, який виконує закладену в нього програму. Вони й створюють ці програми, а матеріалом є слова, образи, звуки, запахи – все, через що людина отримує інформацію про навколишній світ. Труднощі полягають в тому, що одне й те ж слово може викликати у різних людей неоднакову реакцію. Адже емоції залежать від особистого досвіду людини, пов'язаного з тим чи іншим словом, образом, подією. Отже, НЛП буде ефективним лише тоді, коли фахівець з НЛП зумів добре підлаштуватися під людей, підібрати ті образи й слова, які викличуть потрібні реакції. Ефективність нейролінгвістики прямо пропорційна рівню професіоналізму спеціаліста. Фахівцю з НЛП необхідно не тільки мати знання з психології, відчувати слово, але йому треба бути ще й творчою особистістю. Головна перевага нейролінгвістичного програмування в тому, що людині не нав'язують ту чи іншу думку, а лише створюють інформаційний контекст, що підводить людину до певної думки. Вдало задіяна програма НЛП має стійкий тривалий ефект, тому що людина сприймає нав'язані їй думки як власні.

Отже, реклама спрямовує на людину інформаційний (інформація про продукт) та комунікативний (що закликає до дії) потоки. Орієнтуючись на них, людина сприймає не пропонований товар, а його образ. Саме вдало створений позитивний, емоційно насичений образ визначає психологічну ефективність реклами.

СЕКЦІЯ 13

КЛАСИЧНІ МОВИ ЯК ДЖЕРЕЛО ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

УДК: 811.124

БАЛАЛАЄВА Олена Юріївна, старший викладач,
ЩЕРБИНА Володимир, студент 1 курсу
Національний університет біоресурсів і природокористування України

ВИКОРИСТАННЯ КЛАСИЧНИХ МОВ У НАЗВАХ АВТОМОБІЛЬНИХ БРЕНДІВ

Одною із найцікавіших галузей застосування латини у сучасному світі є наймінг (від. англ. *naming*) – процес розробки назви фірми, бренда. Комерційно вдала назва повинна бути лаконічною, милозвучною, легко запам'ятовуватися, виділятися із переліку однорідних назв, асоціюватися з важливими для користувача поняттями, не мати негативних конотацій, відповідати мові та досвіду цільової аудиторії. Бажано, щоб назва була зрозуміла якомога більшій аудиторії, зокрема і зарубіжним партнерам.

Відомі назви популярних брендів не завжди мають прозоре походження, часто етимологічний аналіз сучасних найменувань відсилає до класичних мов, зокрема – латини. З точки зору психолінгвістичного впливу на споживачів, латинські назви свідчать про солідність, фундаментальність і стабільність бізнесу, викликають довіру, звучать шляхетно і милозвучно, можуть містити вичерпний зміст, що вказує на профіль діяльності, основні корпоративні принципи ведення бізнесу або життєве кредо.

Розглянемо походження деяких назв сучасних брендів, в яких явно чи латентно присутні латинські ремінісценції.

Латинські найменування дуже популярні в автомобілебудуванні. Цікавою є історія назви німецької компанії *Audi*. В 1899 р. А. Хорх заснував фірму *A. Horch and Cie*, однак через непорозуміння з компаньйонами був змушений її залишити. Незабаром він створив нову компанію *Horch Automobil-Werke GmbH*. Колишні партнери подали позов за незаконне застосування товарного знака, і суд постановив, що бренд *Horch* належить першій компанії. Таким чином, А. Хорху було заборонено використовувати власне прізвище в назвах автомобілів. Ображений Хорх скликав нараду на квартирі Ф. Фікентшера, щоб вирішити проблему з наймінгом своєї нової компанії. У цей час син Фікентшера тихо сидів у куточку і вчив латину. Кілька разів він був готовий щось сказати, але весь час йому бракувало рішучості; нарешті він вимовив: «Тато, а чому б вам не назвати компанію *Audi*»? Ця думка була з ентузіазмом схвалена всіма присутніми і незабаром з'явився новий бренд. Річ у тому, що німецьке *Horch* є дієсловом у наказовому способі і означає «слухай» (від *horchen* «слухати»). Хлопчик переклав цю форму наказового способу латиною і отримав *audi* (від лат. *audire* «слухати»). За іншою версією, така назва обумовлена бездоганною слухняністю автомобілів *Audi* в найнесприятливіших ситуаціях.

Компанія *Volvo*, заснована у 1926 р. А. Габріельсоном та Г. Ларсоном, пропонує споживачам «покататися», адже в основі своєї назви має латинське дієслово *volvere* «котитися». Її запропонував один з менеджерів компанії, що володів різнобічними знаннями і мовним чуттям. Від невизначеної форми вирішили перейти до першої особи *volvo* «я кочуся» або «я кручуся». (Цей латинський корінь відомий і в інших словах, наприклад *револьвер* «зброя з обертовим барабаном»). Назва виявилася простою і оригінальною. Більш того, вона символічно вказувала на основну діяльність компанії. У цій назві відсутні звуки «р» і «с», адже саме ці звуки багато людей в різних частинах світу не можуть вимовити. Вже в той час компанія поставляла продукцію на експорт, тому вдалий неймінг мав велике значення для комерційного успіху.

У 30-их роках англієць Дж.Тейлор, який спочатку переробляв стандартні автомобілі для гоночних команд, заснував фірму *Alta*, назва якої походить від лат. *altus, a, um* «високий» (логотипом компанії обрано розгорнуті крила).

Одразу після війни в американській зоні Германії було заборонено випускати автомобілі із двигуном, робочий об'єм яких перевищує один літр. Колишні співробітники компанії BMW Е. Луф, Г. Майєр знайшли спосіб обійти заборону. Свої авто вони створювали на основі спортивних автомобілів BMW і випускали під новою маркою *Veritas*, назва якої перекладається з латини як «істина, правда». Таким чином, історія бізнесу налічує чимало прикладів комерційно успішних брендів, що завдячують своїми назвами латинській мові.

УДК:811.124

**БАЛАЛАСВА Олена Юріївна, старший викладач,
ОЛІЙНИК Маргарита, студентка 4 курсу ф-ту**

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ЗООМОРФНІ МЕТАФОРИ В ЛАТИНСЬКИХ СЕНТЕНЦІЯХ

До неоціненних надбань світового фольклору належать прислів'я та приказки – короткі влучні вислови, що в художній формі типізують різноманітні явища життя. Вони є пам'яттю народу, висновками із життєвого досвіду. Прислів'я та приказки не тільки констатують якийсь факт, а й схвалюють чи засуджують, застерігають чи навчають, рекомендують чи забороняють, бо за ними стоїть авторитет поколінь.

Як зазначає О. Крижко, царство тварин як фрагмент реального світу, який дано етносу в емпіричному досвіді, виступає могутнім ініціюючим фактором створення вторинної образної картини світу. Номен тварин вже неодноразово ставали об'єктом вивчення з точки зору їх метафоричного емотивного переосмислення. Вони являють собою цінний матеріал як для вивчення особливостей зооморфної метафори, так і для дослідження конотативних значень. На особливу увагу заслуговує характеристика оцінно-експресивної метафори, яка завдяки своїй природі здатна породжувати стереотипи – еталонні національно-культурні уявлення (образи), що відіграють величезну роль у продукуванні мовою вторинного символічного простору.

Найуживанішими мовними метафорами є такі, що переносять якості та властивості тварин на людей. На цій основі Ф. Литвин розрізняє існування двох видів термінів: зоонім саме як родовий та зооморф як видовий. Під зоонімом мається на увазі біологічна назва тварини, на його основі розвивається метафоричне значення. Зооморфізм (у давніх релігіях – зображення богів в образі тварин) виступає в ролі образної характеристики людини.

В усній народній творчості згадувалися назви далеко не всіх тварин, а лише тих, які у свідомості людини були значущими. Найчастіше використовувались назви таких тварин, позитивні або негативні характеристики яких (фізичні, інтелектуальні тощо) були чітко виражені. Зазвичай це були свійські тварини, поведінка яких була людині добре відома – собака, кіт, кінь, вол та ін. Розглянемо деякі латинські вислови, в яких фігурує образ *осла (asinus)*. Вибір цієї тварини не був випадковим, адже вона відігравала велику роль у сільськогосподарських роботах, особливо в бідних регіонах, де селяни не мали змоги утримувати коней, і де осел виконував функції коня. У прислів'ях та приказках, очевидно, домінує негативне уявлення про осла як тварину ледачу, повільну і, особливо, як прототип дурості. Назва цієї тварини використовується в багатьох мовах як образа, спрямована на вперту людину з обмеженими розумовими здібностями: *Ignarus rediit, Romam deductus asellus*. – Осел, відведений до Риму, повернувся дурним (англ. If an ass goes travelling he'll not come home a horse; ісп. Quien pecio es en su villa, pecio es en Castilla; нім. Ein Essel bleibt ein Esel, kam' er auch nach Rom). *Asinus asinorum in saecula saeculorum*. – Осел над ослами на віки вічні. *Asinus asinum fricat*. – Осел об осла третється (укр. Дурень дурня вихваляє). *Discernit sapiens res, quas confundit asellus*. – Розумний може розібратися у питаннях, які осел заплутує. *Ab equis ad asinos*. – Із коней в осли (ісп. Arranque de caballo y parade de burro; нім. Es kommt niemand gern vom Pferd auf den Esel). *Asinus ad Lyram*. – Осел із лірою. *Asinus asino et sus sui pulcher*. – Осел ослу, а свиня свині подобається. *Asinos non curo*. – На ослів не звертають уваги. *Asinus stramen mavult quam aurum*. – Віслюк віддає перевагу підстилці над золотом. *Asinus asino pulcherrimus*. – Віслюк віслюку найкрасивіший.

Крім свійських тварин люди часто згадували і звірів: вовка, лисицю, ведмедя, лева та ін.

Отже, люди використовували назви тварин як образи-символи з метою змалювати ті чи інші людські риси, здібності, характеристики, висловити своє ставлення до певної особи або явища.

УДК:811.124

БАЛАЛАЄВА Олена Юріївна, старший викладач
ОГІЄНКО Олена, студентка 4 курсу

Національний університет біоресурсів і природокористування України
LABOREMUS: ПРАЦЯ У ДЗЕРКАЛІ ЛАТИНСЬКОЇ АФОРИСТИКИ

Латинські сентенції становлять невід'ємну частину світової фольклорної скарбниці. В них у лаконічній і виразній формі відображені основи світогляду

давнього славетного народу, його переконання, ідеали, моральні цінності, етичні константи, настанови і приписи. Ще за античних часів люди вшановували працю як першооснову життя суспільства. Яскравий приклад цьому – всім відомі прислів'я, приказки та крилаті вислови:

Homo ad laborem natus, et avis ad volatum – Людина народжена для праці, а птах для польоту (англ. *A man is born to work and a bird – to fly*; ісп. *El ave para nacio volar, y el hombre para trabajar*). Праця – це органічний, природний стан людини, її *modus vivendi*, спосіб і мета життя. Людина, що займається улюбленою справою, відчуває себе вільною, як птах у небі. І взагалі, життя без праці не личить людині – *Non laborare hominem non decet*.

Absque labore gravi non venit ulla seges – Без важкої праці ніякі посіви не зійдуть; *Sine labore non erit panis in ore* – Без праці не буде хліба в роті. А як і буде, то не солодкий. Адже ціну хлібові ми можемо скласти власними зусиллями, працею та витримкою. Кожен чекає від своєї праці результату, не лише матеріального, але і морального – відчуття, що зроблене тобою приносить користь навколишнім та робить світ кращим.

Давні закликали: *Si sapis, sis apis!* – Якщо ти розумний, будь бджолою! (Сенека). Працею удень і вночі: не дано (нам) легких шляхів від землі до зірок – *Nocte dieque labora: non datur e terris mollis ad astra via*; життя нічого не дає смертним без наполегливої праці – *Nil sine magno vita labore dedit mortalibus*.

Carpe diem! – Лови день! Який глибокий зміст цих слів! Адже кожен прожитий день – то часточка нашого життя, життя єдиного та неповторного. Найдорожче, що людина має – це час. Кожну хвилину, годину та день слід доводити, що ми живемо не даремно. Цінуймо життя! Ловімо день! *Nulla dies sine linea!* – Жодного дня без творчої праці!

У постійній праці надія – *In constanti labore spes*. Надія помирає останньою. Але і народжується першою. Тому, *Fac et spera!* – Роби і надійся!

Але, що б ти не робив, роби розумно і передбачай наслідки – *Quidquid agis, prudenter agas et respice finem*, адже *Ut sementem feceris, ita et metes* – що посієш, те й пожнеш.

Глибокий зміст праці розкривається в багатьох інших крилатих висловах, таких як: *Labor est etiam ipse voluptas* – Праця вже сама собою насолода (радість); *Labor non onus, sed beneficium* – Праця не тягар, а благо; *Labor improbus omnia vincit* – Наполеглива праця все перемагає; *Labores pariunt honores* – Праця породжує пошану; *Labor callum obducit dolori* – Праця пом'якшує скорботу; *Animos labor nutrit* – Праця живить душі; *Labor corpus firmat* – Праця зміцнює тіло.

Із давніх-давен в різних культурах світу простежується засудження таких людських вад, як лінощі, неробство, бездіяльність: *Ignavia corpus hebetat, labor firmat*; *ilia maturam senectutem, hic longam adulescentiam reddit* – Неробство послаблює тіло, праця зміцнює; перше призводить до передчасної старості, друга забезпечує довгу молодість (англ. *Idleness makes the wit rust*; ісп. *Es tan sano el trabajo como en la sopa el ajo*; фр. *L'oisivite rouille l'esprit*); *Nihil agendo homines male agere discunt* – Неробство привчає людей до поганих вчинків;

Nulla candidorum virorum utilitas – Немає користі від білоручок; *Otia dant vitia* – Неробство породжує вади.

Таким чином, поняття *Праця* в латинських сентенціях інтерпретується не лише як трудова діяльність чи джерело заробітку, а як спосіб існування людини розумної, абсолютна і безперечна умова повноцінного життя, гармонії із собою і навколишнім світом.

УДК:811.124

БАЛАЛАЄВА Олена Юріївна, старший викладач,
МЕДВЕДЕНКО Людмила, студентка I курсу
Національний університет біоресурсів і природокористування України

ЛАТИНСЬКІ НАЗВИ В КОСМЕТОЛОГІЇ

Історія косметики як засобів догляду за шкірою і волоссям заглиблюється корінням в античність. У науковій літературі тієї епохи простежуються тісні зв'язки між медициною і косметикою. Римський лікар Цельсій у своїх книгах виявляв активний інтерес до догляду за шкірою і волоссям, Пліній Молодший і Діоскорид багато уваги в своїх роботах приділяли косметичним препаратам, а Клавдій Гален, праці якого охоплюють чимало галузей медицини і аптекарського мистецтва, відомий ще й тим, що винайшов *ceratumrefrigerans*– «охолоджуючу мазь, холодний крем», який зараз відомий як *coldcream*. Римляни використовували його як засіб для видалення декоративної косметики.

Деякі дослідники вважають, що слово «косметика» походить від латинського слова *cosmetae* – так в Римській імперії називали рабів, в обов'язки яких входило купання господарів у ваннах з пахощами.

Легенда свідчить, що латинське слово *sapo*– «мило» походить від назви гори Сапо в Стародавньому Римі, де відбувалися жертвоприношення богам. Тваринний жир, що виділяється при спалюванні жертви, накопичувався і змішувався з деревною золою багаття. Отримана маса змивалася дощем в глинистий ґрунт берега річки Тібр, де жителі прали білизну і, природно, спостережливість людини не упустила того факту, що завдяки цій суміші одяг відпирився набагато легше.

Створення милоподібної напіврідкої речовини *sapo* дало можливість жінкам використовувати її не лише для прання, ай для косметичних цілей: укладки волосся, фарбування. Проте ефект не був довготривалим, оскільки при попаданні на цю суміш води, утворювалася густа піна і фарба легко змивалася. Пізніше римляни стали використовувати для – варіння жири та природну соду. Таку суміш змішували і тримали на вогні до повного випаровування води, в результаті чого виходили тверді шматки мила. Але мило виявилось таке жорстке, що його використовували тільки для прання.

Слово «манікюр» має латинське коріння: *manus* у перекладі означає «рука» і *cura*– «піклування, турбота, догляд». Відповідно, назва «педикюр» походить від латинських слів *pes, pedis*– «нога, стопа», і вже відомого *cura* – «догляд».

Слово СПА (SPA) за однією з версій також походить з латинської мови і є аббревіатурою фрази *Sanitas Pro (Per) Aqua* – «здоров'я через воду». Медики античності широко використовували різні водні процедури, в першу чергу бані і ванни, для лікування й профілактики багатьох захворювань.

Косметологічні дієства в Стародавньому Римі поєднувалися із загальними гігієнічними процедурами. Наприклад, римляни першими стали використовувати солярії (від лат. *sol, solis*– «сонце»), без яких у наш час не обходиться жоден салон краси.

У період розквіту Римської імперії особливою популярністю користувалися знамениті *Termae* (лазні), де після купання пропонувалися і різні види масажу для збереження стрункості фігури і еластичності шкіри.

Із книг Горація і Овідія можна дізнатися, що після лазні і при ранковому туалеті використовувалися ароматні помади, духи, рожеве масло. Сучасні італійські вчені з археологічних та історичних матеріалів відтворили рецепти декількох ароматичних мазей, що застосовувалися в Стародавньому Римі. Серед них: «*Patria*» з запахом троянди, вербени і лимонника, «*Telinum*»– улюблена ароматична речовина Цезаря, виготовлена з оливкового масла і цедри особливого сорту апельсинів, «*Susisium*», який пахне лілією.

До складу кремів і помад входили мед з острова Родос і ланолін (від лат. *lana*–«вовна»)– жир, який одержують при митті овечої вовни.

Отже, сучасна косметологія базується на традиціях Стародавнього Риму, багато назв косметичних засобів походять від латинських слів.

УДК: 811.124

**БАЛАЛАСВА Олена Юріївна, старший викладач,
КОЗЛОВА Валентина, студентка I курсу**

Національний університет біоресурсів і природокористування України

НАЗВИ МЕТЕЛИКІВ: КРИЛАТІ МІФИ

Розділ ентомології, що вивчає представників ряду Лускокрилих (*Lepidoptera*) зветься лепідоптерологією. За надзвичайну, маже неземну красу багатьом видам метеликів К. Лінней дав назвимифічних героїв, античних богів. Розглянемо деякі з них.

Ікар (Polyommatus icarus) названо на честь Ікара, сина Дедала, який побудував на острові Крит лабіринт для напівбика Мінотавра. Коли Дедал разом із сином захотіли покинути острів, Мінос відмовився їх відпустити. Тоді Дедал і Ікар вирішили втекти. Для цього Дедал змайстрував з пір'я і воску крила, за допомогою яких вони повинні були перелетіти через море. Дедал попереджав сина, щоб той не підлітав близько до сонця. Однак Ікар підлетів до сонця так близько, що віск розтанув. Ікар упав у море і потонув.

Аполлон (Parnassius apollo). Бог Аполлон був сином громовержця Зевса і богині Латони. Аполлон вважався найпрекраснішим з усіх богів, був богом світла і мистецтва, предводителем муз. Його стріли могли насилати смертельні хвороби, але він був і цілителем – мігвилікувати від будь-яких хвороб. Ще

Аполлон володів мистецтвом прорікання – він міг відкривати богам і людям, що чекає їх у майбутньому.

Актеон (Thymelicusacteon). Сестрою Аполлона була богиня Артеміда, яка ще в дитинстві попросила у Зевса дозволу ніколи не виходити заміж і присвятити себе полюванню. Зевс не міг відмовити улюбленій дочці. Гнів Артеміди міг бути смертельно небезпечним для людей. Одного разу юнак Актеон, стомившись на полюванні, вирішив відпочити в печері. Проте в цей час в озері збиралася купатися Артеміда. Актеон побачив богиню оголеною. Вона не могла пробачити, що простий смертний побачив її без одягу і оббризкала його водою – той вмить перетворився на оленя. На бідного мисливця напали його ж собаки і розірвали його.

Оріон (Scoliantidesoroin). Могутній мисливець Оріон був зухвалим і неприборканим юнаком. На полюванні йому не було рівних, але гордий норов приніс йому багато ворогів. Оріон часто полював разом з богинею Артемідою і одного разу став вихвалитися їй, що може знищити всіх звірів і чудовиськ на землі. Брат Артеміди Аполлон поспішив до богині Геї, і та, дізнавшись, яка небезпека загрожує її дітям (адже чудовиська були породженням Геї), послала проти Оріона величезного скорпіона, який ужалив мисливця в п'яту – так завершилося життя шаленого Оріона. Артеміда піднесла Оріона на небо, і він засяяв серед сузір'їв. Але на небі поряд з сузір'ям Оріона опинився і Скорпіон – і продовжує, як і на землі, переслідувати мисливця.

Галатея (Melanagriagalathea). У далекі часи на острові Кіпр жив цар Пігмаліон. Був він дуже самотнім. Щоб зайняти себе чимось, він вирішив з мармуру зробити статую прекрасної дівчини. Пігмаліон назвав її Галатеєю. Найкрасивіше цієї статуї не було в усьому світі. Пігмаліон непомітно для себе закохався в своє творіння. Він наряджав статую, прикрашав її коштовностями. Але статуя залишалася лише холодним каменем. У відчаї Пігмаліон звернувся до богині кохання Афродіти, благаючи її допомогти йому зустріти дівчину таку ж прекрасну, як ця статуя. Афродіта пожаліла царя і оживила Галатею. Та стала дружиною Пігмаліона, у них народилася дочка на ім'я Пафос.

Ще багато метеликів несуть на своїх крилах згадку про античних богів і героїв: *Махаон (Papiliomachaon)* названо на одного із синів давньогрецького бога медицини і лікування Асклепія – Махаона; *Аргус (Plebejusargus)* – на честь стоокого великана Аргуса; *Дриада (Minoisdryas)* – на честь німф, що жили серед дерев; *Семела (Hipparchiasemele)* – на честь царівни Семели, матері Діоніса та багато інших.

УДК:811.124

**БАЛАЛАСВА Олена Юріївна, старший викладач,
КОНОНЧУК Аліна, студентка 1 курсу**

Національний університет біоресурсів і природокористування України
ПРАКТИЧНІ ВЛАСТИВОСТІ РОСЛИН У ЛАТИНСЬКИХ НАЗВАХ

З давніх-давен люди не лише милувалися рослинами, а й активно використовували їх у своєму житті. Спостереження за властивостями рослин

люди закріплювали в їх назвах і передавали з покоління в покоління, щоб нащадки не тільки ідентифікували і називали рослини, а і мали уявлення про їх використання.

Найбільш численними у цій групі є назви, в яких знайшли відображення цілющі властивості рослин, напр.: *althaea* “алтей” (від грецьк. *althos* “лікарський засіб”), *salvia* “шавлія” (від лат. *salvus* “здоровий”), *solanum* “паслін” (від лат. *solamen* “утіха, заспокоєння”: за наркотичною та знеболювальною дією більшості видів), *sanguisorba* “родовик” (від лат. *sanguis* “кров” і *sorbere* “вбирати, поглинати”, пор. рос. *кровохлёбка*), *taraxacum* “кульбаба” (від грецьк. *taraxis* “хвороба очей” і *akeomai* “лікую”), *panax* “панакс” (від грецьк. *panakeia* “панацея, засіб від усіх хвороб”). Часто як видовий епітет вживається прикметник *officinalis, e* “лікарський” (від лат. *officina* “аптека, майстерня”).

Велику групу становлять назви культурних рослин, в яких згадується їх харчова цінність, наприклад:

Brassica oleracea – *Капуста городня*. Давня латинська назва рослини *brassica* походить від кельтського *bresic* “капуста”. Можливо, є також зв’язок з грецьк. *braxein* “варити, готувати”: капуста була досить поширеною овочевою культурою у Стародавньому Римі, з неї готували безліч страв. Прикметник *oleraceus, a, um* походить від лат. *olus, eris n* “овоч, городина”.

Triticum vulgare – *Пшениця звичайна*. Давня латинська назва рослини *triticum* походить від дієприкметника минулого часу *tritus, a, um* “розмелений, розтертий”, утвореного від дієслова *terere* “терти, молоти, товкти”: з давніх часів із зерна пшениці мололи борошно.

Panicum miliaceum – *Просо посівне*. Іменник *panicum*, можливо, пов’язаний з лат. *panis, is m* “хліб”. Як видовий епітет вжито прикметник *miliaceus, a, um* “просяний”, який походить від лат. *milium, i n* “просо, пшоно”.

Zea mays – *Кукурудза звичайна*. Іменник *zea* походить від грецьк. *zea* “хліб, пшениця”. К. Лінней переніс цю назву на кукурудзу, тому що вона, як і пшениця, має високу харчову цінність. Як видовий епітет вжито іменник *mays*, який походить від мексиканського *mahiz* “кукурудза, маїс”.

Fagopyrum esculentum – *Гречка посівна*. Назва *fagopyrum* походить від двох слів: лат. *fagus* “бук” та грецьк. *pyros* “пшениця” і дослівно перекладається як “букова пшениця”. З гречки, як і з пшениці, мололи муку, а тригранні плоди рослини за формою нагадують букові горішки. Прикметник *esculentus, a, um* походить від лат. *esca, ae f* “їжа, корм”.

Зустрічаються також назви, в основі яких лежать інші властивості рослин, що зумовили їх практичне використання:

Linum usitatissimum – *Льон звичайний, або довгунець*. Іменник *linum* є латинізованим варіантом грецьк. *linon*, яке походить від кельтського *lin* “нитка”: з стеблин льону виготовляли нитки. Як видовий епітет вжито прикметник у найвищому ступені *usitatissimum* “найзвичайніший” (від *usitatus, a, um* “звичайний”).

Viburnum opulus – Калина звичайна. Іменник *viburnum*, і *n* походить від лат. *viere* “плести, вити”: з молодих гнучких гілок рослини плели кошики.

Polygala vulgaris – Кутяки звичайні, або істот. Іменник *polygala*, *ae f* утворено від грецьк. *poly-* – “багато-” і *gala* – “молоко”, оскільки вважалося, що ця рослина посилює лактацію тварин.

Lavandula officinalis – Лаванда лікарська. Назва *lavandula* походить від лат. *lavare* “мити”: з давніх часів лаванду використовували як ароматизатор при купанні.

УДК:811.124

БАЛАЛАЄВА ОленаЮріївна, старший викладач,
ГОРКАВА Маргарита, студентка 1 курсу
ЗВЕДЕНЮК Олександра, студентка 4 курсу
Національний університет біоресурсів і природокористування України

СЕНС ЖИТТЯ: ШУКАЄМО ВІДПОВІДІ В АНТИЧНІЙ МУДРОСТІ

На думку дослідників, у житті сучасної людини поліфонічно об'єднані сенси багатьох культур, що генерують смислову перспективу персонального ставлення до життя. У процесі історичного розвитку суспільство вбирає в себе прогресивні досягнення попередників і на основі культурної спадщини творить власну культуру. Це є запорукою, що забезпечує зв'язок часів.

Багато перлин мудрості можна знайти у латинських прислів'ях, приказках та афоризмах. Античні мудреці роздумували над вічними проблемами життя і смерті, призначення людини на землі, сенсу і мети життя, викладаючи свої думки у коротких стислих формулах. Шукаючи істину, ці філософи залишили у пам'яті своїх нащадків вислови, що стали крилатими. Перевірені часом, вони не втратили своєї актуальності і в наш час.

Античні філософи стверджували, що сенс життя міститься в тих формах і засобах життєздійснення, які облагороджують людину, підносять її над природним існуванням. Розум, знання, здатність творити добро запобігають стихійній течії життя і упорядковують прагнення і цілі людини. Тому сенс життя вбачається в удосконаленні свого розуму і здібностей, як таких, що забезпечують вище благо. Ця думка простежується у багатьох латинських сентенціях: *Vivere est cogitare* – Жити означає мислити (Цицерон); *Cogito, ergo sum* – Я мислю, отже, я існую (Декарт); *Vita sine litteris mors est* – Життя без науки – смерть (Гарвей); *Sine doctrina vita quasi mortis imago* – Життя без науки подібне до смерті; *Nulla dies sine linea!* – Жодного дня без творчої праці!

Метою життя давні вважали пошуки істини, тому закликали: *Vita mpendere vero* – Присвяти життя істині. На думку Цицерона, сама природа наділила людину прагненням до пізнання істини – *Natura cupiditatem in genui hominiverivendi*. Пізнати істину неможливо без навчання, тому і навчатися слід так довго, як довго ти живеш – *Tam diu discendum, quam diu vivis*, адже мивчимося не заради школи, а для життя – *Nonscholae, sed vitae discimus* (Сенека).

Що означає жити щасливо? За латинським прислів'ям *Beatevivereesthonestevivere* – щастя приносить лише чесне життя. Адже неправдомовці можуть мати лише миттєве задоволення від свого роду занять, але пізніше приходиться платити за зроблені справи; натомість життя чесних вільне від страху – *Bonorumvitavacuaestmetu*. Почати ж чесне життя ніколи не пізно – *Seranunquamestadbonosmoresvia*.

Афоризм *Estsociamortishominivitaingloria* повідомляє, що безславне життя для людини подібне до смерті. Тобто потрібно не просто існувати, а робити все можливе для отримання громадського визнання та позитивної оцінки власної діяльності. Позитивна репутація викликає суспільну повагу, що робить честь людини. Навіть, почесна смерть краща за ганебне життя – *Honestamorsturpivitatopotior*; краще з честю загинути, ніж у безслав'ї жити – *Praestatcumdignitatecaderequamcumignominiavivere*.

Людина гине, а справа залишається – *Eripiturpersona, manetres*. Лише гарними справами, які залишаються в пам'яті інших людей, можна подовжити життя – *Vitamextenderefactis*. На думку мудрих, для цього слід дотримуватися простих правил: Живи чесно, не шкодь іншим, ділися своїм – *Honestevivere, alterumnonlaedere, suumtribuere*.

Необхідність визначення сенсу життя зумовлена потребою в орієнтуванні власного існування і прогнозування результатів власної життєдіяльності, що стає важливою умовою самореалізації. Але людина повинна співвідносити сенс власного існування на Землі із розмаїттям природного світу і жити в злагоді з природою – *Secundumnaturamvivere*.

Отже, якщо звернутися до історії філософського питання про сенс людського життя, то виявляється, що багато сучасних уявлень, теоретичних досліджень з цього питання в своїх обґрунтуваннях сходять до ідей минулого.

УДК: 811.124

**БАЛАЛАЄВА Олена Юрїївна, старший викладач,
ГОЛУБ Анна, студентка 1 курсу**

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ЛАТИНСЬКІ НАЗВИ ДИКОРΟΣЛИХ РОСЛИН: ЕТИМОЛОГІЧНІ РОЗВІДКИ

Більшість біномінальних найменувань дикорослих рослин мають інформативний видовий епітет, інформативний смисл назв родів рослин можна розкрити за допомогою етимологічного аналізу. Наприклад:

1. Назви, що вказують на морфологічні ознаки рослин:

а) будову або форму рослини або окремих її частин: *Bidens tripartita* – *Череда трироздільна*. Назва роду *Bidens* походить від лат. *bi-* “дво-” і *dens* “зуб”: плоди цієї рослини мають два зубчастих вістря. Прикметник *tripartitus, a, um* (від лат. *tri-* “тричі, три-” і *pars* “частина”) вказує на будову листка череди.

б) колір: *Helichrysum arenarium* – Цмин пісковий. Іменник *helichrysum*, *i n* походить від грецьк. *helios* “сонце” і *chrysos* “золото”, оскільки квіти цмину мають золотисто-жовтий колір.

Rosa canina – Шипшина собача. Назва *rosa* походить від грецьк. *rhodon* “шипшина, троянда”, яке пов’язане з кельт. *rhodd* “червоний”. Як видовий епітет вжито прикметник *caninus*, *a, um* (від лат. *canis* “собака”) із зневажливим відтінком: цей вид шипшини відносно не багатий на вітаміни.

в) смак або запах: *Oxycoccus quadrifetalus* – Журавлина чотирьопелюсткова. Назва *oxycoccus* походить від грецьк. *oxys* “кислий, їдкий” і *kokkos* “зерно” і пов’язана із кислим смаком та кулястою формою ягід журавлини..

Fragaria vesca – Суниця лісові. Іменник *fragaria*, *ae f* походить від давньої латинської назви суниці *fraga*, яка, у свою чергу, пов’язана з дієсловом *fragare* “приємно пахнути”, оскільки її ягоди мають приємний запах.

В основі номінації можуть лежати і деякі інші морфологічні ознаки рослин. Наприклад: лат. назва дуба *quercus* походить від грецьк. *kerkein* “шорсткий, шершавий” (у старих дубів кора тверда, з глибокими тріщинами); назва крушини *frangula* пов’язана з лат. *frangere* “ламати” (крушина має дуже ламку деревину); назва кропиви *urtica* походить від лат. *urere* “пекти, жалити” (стебло і листя кропиви вкриті короткими жалкими волосками); назва акації *acacia* є латинізованим варіантом грецьк. акакія “колюче дерево” (багато видів акації мають гострі колючки); назва ялівця *juniperus*, можливо, походить від кельт. “колючий” або лат. *juvenis* “молодий” (у вищому ступені *junior*) і *parere* “народжувати” (ялівець – це вічнозелений кущ або деревце, на якому постійно оновлюється хвоя).

2. Назви, що вказують на зовнішню схожість або подібність: *Equisetum silvaticum* – Хвоц лісовий. Іменник *equisetum*, *i n* походить лат. *equus* “кінь” і *seta* “щетина, жорсткий волос”. Таку назву рослині дав Пліній, оскільки тонкі гілочки хвоща нагадують кінський хвіст. Прикметник *silvaticus*, *a, um* (від лат. *silva* “ліс”) вказує на місце зростання цього виду хвоців.

3. Назви, що вказують на екологічне середовище зростання: *Alnus glutinosa* – Вільха клейка. Іменник *alnus*, *i f* походить від кельт. *al* “при” і *lan* “берег” (*al + lan + us*). Таку назву рослина отримала через те, що найчастіше вона росте по берегах річок та озер, біля джерел, на лісових низових болотах.

Convallaria majalis – Конвалія звичайна. Назву *convallaria* утворено шляхом складання двох основ: лат. *convallis* “долина” і грецьк. *lerion* “лілія” > *convallaria* “лілія долини”. Видовий епітет *majalis* (від лат. *Majus* “травень”) вказує на час цвітіння рослини (.

4. Назви, що відображають географічне поширення або батьківщину рослини: *Armeniaca vulgaris* – Абрикос звичайний. Іменник *armeniaca*, *ae f* походить від прикметника *armeniacus*, *a, um* “вірменський”: плоди цього дерева уперше потрапили до Риму з Вірменії.

5. Назви, що вказують на час появи (цвітіння) рослини: *Primula veris* – Первоцвіт весняний. Іменник *primula*, *ae f* – зменшувальне від числівника *primus*, *a, um* “перший”. К. Лінней присвоїв таку назву роду первоцвітів, тому

що більшість його видів – це перші весняні квіти. Видовий епітет *veris* (від лат. *ver* “весна”) також вказує на час появи рослини.

УДК:811.124

БАЛАЛАСВА Олена Юріївна, старший викладач,
ДЕБЕЛА Ольга, студентка I курсу

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ЛАТИНА І ОНЛАЙН-ПЕРЕКЛАДАЧІ: ТРУДНОЩІ ПЕРЕКЛАДУ

В наш час активного використання інформаційних технологій у вивченні іноземних мов переважна більшість студентів вже має досвід застосування здобутків інтерактивних сервісів і для перекладу з латинської мови.

В результаті невеликого дослідження популярних серед студентів онлайн-перекладачів, можемо зробити висновок, що більша кількість з проаналізованих сайтів (*Google, Join, Mrtranslate, Radugaslov, Latin.perevodchikonlajn, Translate.tut, Perevod.vnutri*) перекладають латинські вислови простим набором слів, які складно зв'язати в єдине смислове ціле. Плюсом можна вважати те, що від нас, так би мовити, вимагають творчої жилки, проявити себе, але мінусом є той факт, що не кожна людина може і хоче докласти зусиль та і зробити літературний переклад.

Ось, як саме Інтернет-ресурси перекладають деякі латинські прості речення та крилаті вислови:

Agricolae agrum arabant. – Фермери оранку поля. (Землероби обробляють поля);

Avaritiaprimascelerum mater. – Жадібність перший матір злочин. (Жадоба – мати всіх вад);

Labore patientia omnia vincunt. – Зусиль і терпіння все скасувати (Праця і терпіння перемагають усе).

Що найцікавіше – залежно від комбінації слів, що ми вводимо, змінюється й значення не тільки окремого слова, а й цілого виразу, що дуже ускладнює роботу перекладача, або студента першого курсу, якому необхідно виконати домашнє завдання. Припустимо, що ціла речення перекладається, як «Гарна книга читається не раз» (*Bonus liber non semel legitur*), а якщо перекладати деякі слова окремо, то вони вже мають інше значення. Наприклад: слово *bonus* перекладається, як «добрий», але якщо перекладати словосполучення *bonus liber*, то переклад трохи змінюється і перекладач видає нам наступну комбінацію слів «хороша книга», *non semel* – «жодного разу», а *non semel legitur* вже як «не раз читав». Таких комбінацій може існувати безліч, а як перекласти словосполучення або речення без помилок і є головною проблемою. Адже перекладаючи слова у різній послідовності або окремо, змінюється переклад і формулювання цілого речення, що вводить в оману багатьох студентів.

Так, особливої уваги треба приділити і таким сполученням, які мають значення відмінне від самотійного. А саме, іменники *res*, поєднуючись із деякими прикметниками I-II відміни, утворює фразеологічні сполучення із

самостійними значеннями. Наприклад: *respublica* перекладається як держава, республіка, але дослівно буде перекладатися як громадська справа. Так само і *resgestae* – подвиги, історія (досл.: здійснені справи); *ressecundae* – удача, щастя (досл.: сприятливі справи); *rerumscriptor* – історик, *resfamiliaris* – домашнє господарство; *resrustica* – сільське господарство.

Таким чином, ми помічаємо, що без певних навичок з перекладу латинських сполучень, без знань щодо сполучень, які мають два – три значення, може змінитися зміст не тільки речення, а й цілого тексту.

Проблема полягає в тому, що ми приблизно розуміємо зміст перекладеного, але не можемо зв'язати слова, літературно перекласти; не вистачає навичок з перекладу латинських сентенцій; мізерний словарний, літературний запас, щодо знання, як латинських, так і українських сентенцій, приказок, висловів, аналогічним заміником латинського вислову.

Робота з перекладом дає студентам додаткову мотивацію до вивчення мови, сприяє не тільки поглибленню знань з латинської мови, але також і з інших дисциплін.

УДК:811.124

**БАЛАЛАЄВА ОленаЮрїївна, старший викладач,
БАЙЗАН Аліна, студентка I курсу**

Національний університет біоресурсів і природокористування України

РЕМІНІСЦЕНЦІЇ АНТИЧНИХ МІФІВ У НАЗВАХ РОСЛИН

Для античних народів природа була сповнена таємниць. Незрозуміле люди намагалися пояснити за допомогою міфів. Особливо багато легенд існує про рослини, адже їх походження і властивості були для стародавніх овіяні таємничістю. Часто рослині давали назву на честь міфологічного героя. Розглянемо лише деякі з них.

Adonisvernalis – *Горицвіт весняний*. Назву *adonis* дано рослині на честь юнака Адоніса, улюбленця Афродіти, який загинув на охоті від дикого кабана. Засмучена богиня виростила з крапель крові Адоніса золотисту квітку – втілення краси юнака. Довго Афродіта була невтішна, тому боги змилювалися над нею і дозволили Адонісу півроку проводити на землі з Афродитою, і ще на півроку повертисся у царство мертвих. Міф про Адоніса символізує відмирання і оновлення природи. Виникнувши у Сирії, цей міф потрапив до Греції, а потім – і до Риму.

Mentha piperita – *М'ята перцева*. Назва *mentha* походить від імені німфи Менти, яка жила на горі. Мандрівникам вона повертала сили після довгої дороги, надавала тінь і прохолоду. У вродливу і привітну німфу закохався бог Аїд. Та його дружина Персефона із ревності перетворила суперницю на непримітну рослину з невиразними квітками. Нічого не міг вдіяти Аїд і лише на загадку про кохану наділив цю рослину приємним запахом і смаком.

Atropabelladonna – *Беладона звичайна*. К. Лінней назвав рід *Atropa* на честь однієї з парок грецької міфології Атропи, яка перерізала нитку життя кожної

людини (більшість рослин цього роду отруйні). Іменник *belladonna* походить від італійських слів: *bella* “красива” і *donna* “жінка”. У давнину жінки користувалися соком цієї рослини як косметичним засобом: його закапували в очі та натирали ним щоки.

Centaureacyanus– *Волошка синя*. Пліній пов’язує назву *centaurea* (*kentaurea*) з іменем міфічного кентавра Хірона, який лікував різні хвороби за допомогою цілющих рослин. За легендою, навіть син Аполлона Асклепій – бог лікарів і лікувального мистецтва – вчився у Хірона.

Achilleamillefolium– *Деревій звичайний*. Іменник *achillea* походить від імені грецького міфологічного героя Ахілла, учня кентавра Хірона. За легендою, Ахілл уперше використав деревій для лікування ран. Іменник *millefolium* походить від лат. *mille* “тисяча” і *folium* “листок”, що вказує на сильно розсічене листя цієї рослини.

Artemisiaabsinthium– *Полін гіркий*. Назва *artemisia*, можливо, пов’язана з ім’ям грецької богині Артеміді (*Artemis*). Пліній вважає, що рослину названо на честь Артемізії Галікарнаської – дружини короля Мавзола, яка вилікувалася за допомогою цієї трави.

Iuglansregia– *Горіх грецький*. Іменник *iuglans*, *ndis f* “горіх” походить від лат. *Iu* (скорочення від *Iuppiter* – Юпітер) і *glans*, *glandis f* “жолудь”, і означає: “присвячений Юпітеру плід, що за формою нагадує жолудь”.

Chelidoniummajus– *Чистотіл великий*. Назва *chelidonium* походить від грецьк. *chelidon* “ластівка”. За спостереженнями стародавніх греків, рослина з’являється, коли прилітають ластівки, і відмирає, коли вони відлітають у вирій. У Діоскріда є ще одне міфологічне пояснення цієї назви: «Кажуть, що коли пташеня ластівки спігне, мати приносить у дзьобі цю траву і виліковує його».

Чимало легенд пов’язано із надзвичайно гарною рослиною *Narcissus*. За грецькою міфологією, вродливого юнака на ім’я Нарцис покохала німфа Ехо. Та Нарцис не відповів взаємністю, і від мук кохання німфа так висохла, що від неї залишився тільки голос. За це Нарциса боги покарали, перетворивши на квітку. За іншою легендою, Нарцис побачив своє відбиття у воді і закохався в самого себе. Він не міг відірвати погляду від свого віддзеркалення. Так і помер, перетворившись на квітку.

УДК 811.124.06

ВАКУЛИК Ірина Іванівна, канд. філол. наук, доцент;
ФІЛІСТІН Андрій, студент I курсу

Національний університет біоресурсів і природокористування України

КЛАСИЧНІ КРИЛАТІ ФОРМУЛИ ТА ЇХ АНГЛІЙСЬКІ ВІДПОВІДНИКИ

Програмами з нормативних курсів латинської мови на різних факультетах передбачено засвоєння певної кількості одиниць лексичного мінімуму. Одним із способів цього засвоєння є робота з найпростішими текстами у вигляді окремих висловів, усталених словосполучень та певної кількості термінів

спеціального та загальногуманітарного характеру. З суто лінгвістичної точки зору аналіз лексеми в контексті допомагає кращому її засвоєнню. Крім того, образність вислову, глибина закладеної в ньому думки допомагає розкрити значення слова в усій його багатогранності та змістовності.

Загальновідомо, що в нинішньому юридичному вжитку є чимало латинських формул і виразів, передусім через те, що римське право було класично досконалою формою права й багато його понять набули поширення в сучасному західному праві. Також і для майбутніх філологів знання латинських висловів допомагає не лише акцентувати увагу на лексичних одиницях стародавньої мови, але й формувати особливості буквального й літературного перекладу, сприяти виробленню навичок роботи зі словом.

Розглянемо латинські крилаті вислови та віднайдемо відповідники до них у сучасній англійській мові. «Ad praesens ova cras pullis sunt meliōra» (досл.: «Краще яйця сьогодні, ніж курчата завтра») в англійській перефразовано на «A bird in the hand is worth two in the bush» (Птах у руці краще двох у куці). «Amantes – amentes» (досл.: «Закохані – божевільні») перетворилось на «Love and reason do not go together» (Любов і розум не ходять разом). «Amor caecus» (досл.: «Любов сліпа») майже дослівно перетворилося на «Love is blind», таку ж тенденцію спостерігаємо у «Ars longa, vita brevis» (досл.: «Мистецтво вічне, життя коротке») – «Art is long, life is short». У фразі «Aquilam volāre doces» (досл.: «Учиш орла літати») орел «трансформувався» у рибу – «Never offer to teach fish to swim» (Ніколи не пропонуєй рибі навчити її плавати). Говорячи про велику голову і малий розум «A big head and little wit», ми бачимо латинське «Barba non facit philosophum» (досл.: «Борода не робить людину філософом»). У вислові «Charta non erubescit» (досл.: «Папір не червоніє») також відбулася заміна – «Pens may blot, but they cannot blush» (Ручки можуть бруднити, але вони не можуть червоніти). Дослівно перекладено «Cribro aquam haurire» – «To draw water in a sieve» («Решетом воду черпати або Носити воду у решеті»).

У «Domus propria – domus optima» (досл.: «Власний дім – найкращий дім») в англійському варіанті з'явилися сторони світу – «East or West, home is best» («Схід чи Захід, дім краще»). Ще є такий варіант: «There is no place like home» («Немає місця схожого на дім»). «Equi donāti dentes non inspicuntur» (досл.: «Дарованому коневі в зуби не заглядають») перекладено дослівно – «Never look a gift given horse in the mouth». «Errāre humānum est» (досл.: «Помилятися властиво будь-якій людині») в англійській існує у трьох варіантах: «He is lifeless that is faultless» (прибл.: «Не помиляються лише мертві»), «He who makes no mistakes, makes nothing» («Не робить помилки той, хто нічого не робить») і «To err is human» («Людині властиво помилятися»). У висловах «Of two evils choose the least» («Із двох бід вибирають найменшу»), «Easier said than done» («Легше сказати, аніж зробити»), «All is well that ends well» («Все добре, що закінчується добре»), «A liar should have a good memory» («Брехун повинен мати гарну пам'ять et cetera вбачаємо чітку латинську основу. Тому слухним є твердження О. Чередниченка, що семантичний рівень через відому асиметрію мовних картин світу виступає найчисленнішим полем для перекладацьких

перетворень найрізноманітнішого характеру. Інтерпретація мовних одиниць як знакової даності за допомогою іншої знакової системи неминуче передбачає цілу низку різноманітних трансформаційних операцій. Деякі з них імітують семіотичні перетворення, які часто застосовуються неспівомовно в історії культур.

УДК 811.124

БАКУЛИК Ірина Іванівна, канд. філол. наук, доцент;
БАБІЖЕЦЬКА Ірина, студентка I курсу

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ЛАТИНІЗМИ В ПОЛЬСЬКІЙ МОВІ

Роль античної традиції в європейській культурі протягом усього періоду її формування є предметом інтенсивних досліджень представників різних галузей гуманітарної науки. У різні історичні періоди словниковий склад польської мови поповнювався запозиченнями з латинської, чеської, німецької, французької, італійської, англійської, російської та інших мов. Однак і нині запозичена лексика, що є складовою частиною лексичного фонду польської мови, не одержала в лінгвістичній літературі вичерпної і належної оцінки. Особливо це стосується латинських лексичних запозичень.

Латинська мова як етимологічне джерело не є однорідним явищем, оскільки поєднує класичну латину, народну, середньовічну та новітню. Науковцями підраховано, що латинізми складають п'яту частину загального словникового запасу сучасного носія польської мови. Це, переважно, книжні латинізми *afirmacja* - *potwierdzenie*, *uznanie*; *diariusz* - *dziennik*; *konfidencja* - *razjyjne stosunki*; *proweniencja* - *pochodzenie*, або латинізми-історизми: *indygenat*, *regiment*, *serwitut*, античний світ (*birema*, *duumwir*, *karruka*), середньовіччя (*inkwizycja*, *majcrat*, *wasal*).

За своєю семантикою латинізми надзвичайно різноманітні, у їх складі виявляється лексика наукової і технічної термінології, соціального, економічного, політичного, культурного життя, військової справи, а також слова на позначення осіб, предметів, явищ. Серед латинізмів, запозичених польською мовою можна назвати такі іменники та віддієслівні іменники: *арена* (пол. *arena*), *продукція* (пол. *produkcja*), *догма* (пол. *dogmat*), *добробут* (пол. *dobrobyt*); дієслова – *існувати* (пол. *istniej*); *прикметники* – *приватний* (пол. *prywatny*); *руховий* (пол. *ruchowy*); *активний* (пол. *aktywny*).

УДК 811

БАКУЛИК Ірина Іванівна, канд. філол. наук, доцент;
ШКУТА Анастасія, студентка 4 курсу

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ДАВНЬОГРЕЦЬКИЙ ЗБІРНИК «БДЖОЛА» ЯК ПАМ'ЯТКА ФІЛОСОФСЬКО-СВІТОГЛЯДНОЇ ДУМКИ

В основі праукраїнської ментальності завжди була природа, що визначала універсальність людського буття та становила синтез єднання з оточуючим

світом. Так поступово формувався і утверджувався тип людини, здатної не лише боротися й виживати, але й впливати на хід історії. Логічним продовженням джерел нашої духовності був синкретизм історичного, освітнього, науково-культурного, мистецького досвіду, що віддзеркалювався у мові та її пам'ятках.

«Бджола» – це збірка висловів і коротких історичних анекдотів з християнської та античної літератури, що складена у Візантії і перекладена на Русі наприкінці XI ст. Найбільш поширена редакція містить 71 розділ, з їх назв («Про мудрість», «Про навчання і бесіду», «Про багатство і злиденність», «Про печаль і безпечальність», «Про похвалу», «Про заздрість», «Про сміх» тощо) видно, що вислови добиралися за конкретною проблематикою і стосувалися питань моралі, норм поведінки, християнського благочестя. Кожний розділ містить від одного до двадцяти висловів (найбільший розділ – це перший, котрий називається «Слово 1. Про життєву добродішність і злобу»). Тут можна ознайомитись із афоризмами, які належать або приписують античним філософам і письменникам: Аристотелю, Анаксагору, Піфагору, Демокриту, Сократу, Плутарху, Софоклу, Евріпіді, Феогніду тощо.

Нами виявлено, що найчастотнішими концептами виступають «добро» (17), «зло» (15), «Бог», «життя та смерть» (17), «мудрість» (9) та «влада» (14).

Може виникнути закономірне питання: чому найбільше висловів філософського спрямування? Відповіддю слугуватиме час укладання збірки, коли сенс життя і смерті, проблеми добра і зла були актуальними.

УДК 930.85

ВАКУЛИК Ірина Іванівна, канд. філол. наук, доцент;

ВАКУЛИК Дмитро, студент I курсу

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ІДЕАЛЬНА ОСОБИСТІТЬ В УЯВЛЕННІ ГРЕКІВ

Усі найважливіші події в житті кожного грека від моменту народження до самої смерті підпорядковувалися суворим релігійно-етичним ритуалам – ритуал народження, ініціації, весілля, поховання, очищення та ін. Будь-що: ухвалення закону, народні збори, засідання суду, важливий військовий чи урядовий захід, економічні й політичні акції, – все було пройнято релігійними церемоніями, молитвами й зверненням до богів.

Згідно з античними уявленнями, в основі краси лежали міра, порядок, чіткість меж, гармонія, симетрія. Так міркували Демокрит, Платон, Аристотель. Красу вони розглядали передусім як явище духовного порядку. У такому розумінні духовна краса знаходить своє вираження в красі фізичній. Гармонійної єдності духовного й фізичного в епоху архаїки, ще не було знайдено; ця єдність стає основним критерієм досконалості шедеврів мистецтва в класичну епоху – епоху Перикла. Тоді в Афінах протягом року відбувалося 60 державних свят, із яких лише деякі тривали упродовж кількох днів. Найвідоміші серед них були панафінеї, діонісії та ленеї. До їх складу увіходили

театральні вистави й видовища, хори, танці, художні костюмовані процесії. Музику слухали у спеціально для цього збудованому приміщенні – Одеоні. Саме за Перикла вона стає самостійним видом мистецтва.

Любов до прекрасного – обов'язковий елемент життя полісу, оскільки прекрасними вважалися такі поняття, як слава, гідність, честь, майно, воля, тобто все, з чого складалися уявлення та що вважалося невід'ємним соціальним атрибутом вільного, ідеального громадянина. Проте уявлення про такого громадянина в античну епоху було різним, що обумовлювалося конкретно-історичними обставинами та соціальними чинниками. Вже в «Іліаді» й «Одіссей» ідеальна людина постала не тільки як герой-вождь, але й як особистість, наділена почуттям моральної відповідальності. Гомер закликав бути справедливим, поважати людську гідність простих людей. Ще одна дуже важлива деталь у Гомера та й у грецькій міфології – у центрі боги, як люди, і люди, як боги. А у Гесіода в центрі – простий селянин, притиснутий родовою знаттю, міф про «Золотий вік» із його зверненням до минулого, мрією про світ, вільний від пригноблення й експлуатації. Найбільше гідні поваги – праця та соціальна справедливість.

В епоху класики та панування демократичного державного ладу народилася віра у розвиток творчого потенціалу людини, її ідеал – вільний громадянин, який бере активну участь у політичному й культурному житті. Розвивати схильність до прекрасного без марнотратства і перейматися науками не на шкоду силі духу – такими були слова з промови Перикла на урочистій церемонії поховання загиблих афінських воїнів. Стародавні цінували багатство лише тому, що використовували його з користю, а не задля пустого вихваляння. Визнання власної бідності також ні для кого не було ганьбою, проте найбільшим недоліком сенсу життя була відмова позбавитися її власною працею. Місто, як стверджував Перикл, є школою для всієї Еллади, і тому вважав, що кожен із його мешканців може із легкістю й витонченістю проявити свою особистість у найрізноманітніших життєвих умовах.

УДК 811.126

ВАКУЛИК Ірина Іванівна, канд. філол. наук, доцент;
КОМАР Людмила, студентка I курсу

Національний університет біоресурсів і природокористування України

НОТАТКИ ДО ТОПОГРАФІЧНИХ НАЗВ ДАРНИЦІ

Топонім (від грец. τόπος – місце і грец. όνομα – назва) – назва місцевості, регіону, населеного пункту, об'єкту рельєфу, будь-якої частини поверхні Землі, тобто географічна назва. Деякі з географічних назв здобули нове життя в найменуваннях районів міста, житлових масивів, вулиць, парків, станцій метро, а останнім часом навіть комерційних закладів; деякі – продовжують існувати у неофіційному вжитку.

Лівий беріг на Київщині часто називають Дарницею. Дарниця (заст.) – це «дарча грамота» < старословянське дарь, споріднене з грецьким δῶρον. Отже,

«дарувати» й падати «ниць», тобто пасти, лежати, припадати обличчям униз; на животі; (протилежне – горілиць); стояти на колінах, схиливши голову до самої землі. Не можна відкидати також гіпотезу про купців та дворища Лівобережжя, де гості складали свої дари.

Про затони Дніпра (у греків Борисфен, у римлян Данапріс, у турків Узу, або *Узи*), у яких зимують річкові суда, йдеться у 86-томному Енциклопедичному словнику.

Територію сучасних Березняків називали колись Кухмістерською слободою. Назва ця – не випадкова. У Польщі кухмістер наглядав за королівським столом, керував персоналом кухні. Ця посада відома з 1365 р. при дворі короля Каземіра III, повним титулом якого було «Милостию Божией король Краковской земли, Судомирской земли, Серадской земли, Польской земли, Куявской земли, Добрянской земли, Поморской земли, Русской земли, господарь и дедич вечный землям тем обладатель, король велебный». Власне приготуванням страв кухмістер не займався, він лише спостерігав, наглядав за кухарями та доповідав королеві про якість страв, характеризував їхній смак. Його називали *praefectus culinae regni* (префект кухні царя). Ця посада тривалий час високо цінувалася також у інших монархів, наприклад, у Великому князівстві Литовському. У 1576 р. дігнаторська, тобто почесна посада відродилася. Щодо власне назви, то у Росії «кихмистръ» було запозичене через польську мову, можливо, чеську, або безпосередньо з німецької *Küchenmeister*. У Петра I був придворний чин кухен мейстра.

Отже, Кухмістерська слобода була будована з метою обслуговування українських та московських військ, які брали участь у зведенні Старої Печерської фортеці (з 1706 р.). У слободі існувала парафіяльна церква Різдва Богородиці (за іншими даними – церква св. Василя Великого). Унаслідок голоду 1923–1933рр. та 1946–1947 рр. село постраждало, також зазнало значних руйнувань під час Великої Вітчизняної війни з огляду на розташованість безпосередньо коло Дніпра – ключової лінії оборони німецької армії восени 1943 р.

УДК 081

ВАКУЛИК Ірина Іванівна, канд. філол. наук, доцент;
ЛЕМЕШИК Анна, студентка I курсу

Національний університет біоресурсів і природокористування України

АНТИЧНІ РЕМІНІСЦЕНЦІЇ У ТВОРЧОСТІ Т. Г. ШЕВЧЕНКА

На початку XIX ст. античність стала об'єктом серйозних історико-філологічних досліджень, поживалося вивчення античної культури та класичних мов, збільшилась кількість перекладів творів античних авторів, художники шукали теми в античній міфології та історії. Не оминула антична доба й творчості Шевченка.

Початкові відомості про античність поет здобув, живучи у В. Ширяєва, коли читав перекладні популярні книжки про Стародавню Грецію, а навчання в

Академії мистецтв сприяло ширшому ознайомленню письменника з античною культурою та історією. У повісті «Художник» устами одного з героїв автор говорить: «Я совершенно понял, как необходимо изучение антиков и вообще жизни и искусства древних греков».

Особливий інтерес виявляв Т.Шевченко до лекцій з анатомії й фізіології, які читав І.Буяльський у Петербурзькій академії, тому так блискуче вдалося відтворити образ Антіноя, юнака з Віфінії, улюбленця римського імператора Адріана, що уславився своєю красою. Натурщиком для художника був Малишев Тарас Михайлович, кріпак. Саме завдяки йому та його синові збереглися академічні етюди Тараса Григоровича.

Не менш цікавою є доля античної мармурової статуї з Флорентійського музею, яка називалась «Маленький Аполлон» чи «Аполліно». У повісті «Художник» читаємо, що і гравюру В. Осипова за малюнком А. Лосенка, і естамп «Геркулес Фарнезький» у 1836 р. Шевченко отримав від І. Сошенка.

То були мистецькі творіння, в яких виявилася творча особливість митця, його неповторна індивідуальна оцінка, його анема. Найбільше цінував Т. Шевченко в людині прекрасне, яке, на його погляд, є вершиною краси. «Много, неисчислимо много прекрасного в божественной природе...».

Проте Т.Шевченко зумів поєднати у собі талант художника і талант митця слова. Його творча спадщина свідчить про широку обізнаність з античним світом. У своїх творах він згадував політичних діячів (імператора Октавіана Августа; одного з дванадцяти цезарів Клавдія Нерона, який звинуватив християн у підпалі Риму; Луція Лукулла, полководця, що розбагатів, грабуючи завойовані області, і уславленого розкішню бенкетів – звідси і вираз «Лукулів бенкет», котрий став синонімом до «ненажерства»). Зокрема, про нього ми читаємо у листі до Анастасії Іванівни Толстої, дружини віце-президента петербурзької Академії мистецтв.

УДК 081

ВАКУЛИК Ірина Іванівна, канд. філол. наук, доцент;
ГЛАДКА Марина, студентка I курсу

Національний університет біоресурсів і природокористування України

РОЛЬ АНТИЧНОСТІ У ТВОРЧОМУ ДОРОБКУ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

На початку XIX ст. античність стала об'єктом серйозних історико-філологічних досліджень, поштовхом стало вивчення античної культури та класичних мов, збільшилась кількість перекладів творів античних авторів, художники шукали теми в античній міфології та історії.

Античність і нині залишається зразком досконалості, котрий слід вивчати та досліджувати. Отже, науковці, визначаючи різні аспекти досліджень, все частіше звертаються до традицій – провідних ідейно-художніх принципів античної культури, розкривають все нові грані творчого авторського осмислення, демонструючи авторську майстерність митців (поетів, мислителів, художників тощо).

Поетична спадщина Шевченка – це оригінальний синтез фольклорно-національного і античного начал. Це зразок досконалості, який потрібно вивчати та досліджувати, знаходити все нові скарби у безкінечному джерелі знань. Визначення різних аспектів античних традицій, провідних ідейно-художніх принципів античної культури у творчості митця дає можливість розкрити нові суттєві грані становлення Шевченка як поета, художника та мислителя.

Шевченків міф складає фундаментальний код його всієї поезії і його становить найглибші і найповніші розв'язки його символізму. У міфологічне мислення автор вкладає «універсальні істини», створюючи у такий спосіб власні моделі, які вибудовує з конкретних елементів власної культури.

Можна говорити про типологічно міфологічне в поезії Шевченка, про наявність міфологічних пластів у його творчості, про міфологічний спосіб осмислення світу. У поезії митця маємо справу з різними міфологічними структурами думки – від найпростішої – оповідної до найскладнішої – символічної. Античність для Шевченка – це живе джерело творчого процесу. Вона постійно живила генія. Всю свою творчість і все своє життя митець перетворив у міф, символ, таємницю, вічну тему для роздумів, яку завжди будуть переосмислювати та досліджувати.

Дослідження реєстру античних та давньослов'янських міфологем свідчить: авторські судження про прекрасне й потворне були не лише логічно сформульовані, вони являли собою естетичний ідеал. Вони допомагали йому трансформувати міфи.

Вивчення творчої спадщини Т. Шевченка яскраво свідчить: на перехресті двох культур знайшов віддзеркалення творчий геній майстра слова. Визначення характерних рис і відмінностей різних етнокультурних типів дає можливість засвоїти універсальні механізми життєдіяльності етносів, культур і націй, а також вільно розглядати власну національну культуру у контексті світової.

УДК 811

**БАКУЛИК Ірина Іванівна, канд. філол. наук, доцент;
СІНЧУК Марія, студентка 4 курсу**

Національний університет біоресурсів і природокористування України

АНТИЧНА МЕДИЦИНА У ТВОРАХ ГІППОКРАТА

Нині актуальною залишається проблема здоров'я та його збереження, що знайшло відображення у наукових публікаціях, проведенні наукових конгресів, семінарів, конференцій останніх десятиліть із залученням вітчизняного, європейського та світового досвіду. Адже це складний соціальний феномен, котрий потребує уваги не лише медиків, а й педагогів, психологів, філософів, соціологів, культурологів, котрі аналізують стан та проблеми розвитку сучасного глобалізованого суспільства. «Відкритими» залишаються питання морально-етичних та духовних проблем вимирання людськості, віднайдення шляхів подолання духовно-моральної кризи ХХІ ст..

Мета нашої розвідки – через призму творів стародавнього світу показати, що медицина античних країн заклала могутній фундамент у розвитк медичної науки, фармацевтики, і, безперечно, у збереженні здоров'я.

Першими та найдавнішими літературними творами, з яких ми черпаємо найперші відомості про античну медицину греків є “Іліада” та ”Одіссея”: “Рану ж исследует врач и лекарство, какое потребно, К ране приложит твоей, чтобы черные боли исчезли”.

Автор згадує про двох лікарів – Махаона і Подалірія, які були синами Асклепія – бога медицини. Цікавим є факт, що бог мав дочок Гігію і Панацею. Від імені першої (яку вважають богинею здоров'я) походить дуже відоме слово для кожного з нас – гігієна, якому науковці нині виділили окремий розділ. Друга була богинею лікування. Від її імені утворилась назва універсального засобу від хвороб – панацеї, яку шукали лікарі та алхіміки. Велику увагу греки приділяли фізичним вправам, загартуванню, особистій гігієні. Культові тіла античні греки надавали особливого значення. Адже у Стародавній Греції лише духовно і фізично розвинена людина могла вважатися повноцінним громадянином і займати високі посади в суспільстві. Образи переможців Олімпійських ігор висікали у повний зріст і виставляли у громадських місцях.

Медичні сюжети знайшли також своє відображення в особливому виді образотворчого мистецтва Стародавньої Греції – вазопису. Часто амфори й вази прикрашалися малюнками, іноді з пояснювальними написами: «Ахілл перев'язує рану Патроклу», «Аякс, що несе тіло Ахілла», «Телефос поранений в стегно» тощо.

На думку стародавніх греків, усі речі на землі складаються з води, землі, повітря та вогню, які відіграли роль у формуванні вчення про чотири темпераменти людини.

Гіппократ радив лікарям, які прибули на незнайому їм територію, ознайомитися з зовнішніми факторами та індивідуальними особливостями людини, а також дізнатися все про воду, заняття та харчування цього населення. Лікар, на його думку, має не тільки ставити діагноз, але й цікавитися минулим та сучасним пацієнта, аби зробити розсудливі висновки і призначити «правильне» лікування. Саме йому належить вислів: «Природа виліковує, а лікує лікар». Автор багатотомних праць вчив, що лікар повинен мати дуже розвинену спостережливість: хрипи у легенях здавалися схожими на кипіння оцту. При лікуванні рекомендувалось призначати засоби, які б підсилювали цілющі сили природи – *Vis medicatrix naturae*. Вважалось також, що лікар повинен передовсім не зашкодити хворому – *Primum non nocere*.

УДК 811.124

ВАКУЛИК Ірина Іванівна, канд. філол. наук, доцент;

ТИМЧЕНКО Єгор, студент I курсу

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ЛАТИНСЬКІ ЕПІГРАМИ МАРЦІАЛА

Щодо латинських епіграм, то більша їх частина належала Марціалу, якому належать 14 книжок епіграм (близько 1500 епіграм). Дослідники його

наукового надбання приписують вираз, яким ми дуже часто користуємося: «Життя полягає не у тому, аби жити, а його сенс у тім, аби бути здоровим»

Серед його епіграм є такі, які стосуються лікарів, винайдення способів лікування, відношення людей до їх праці.

Марціал в одному із творів зображує метушню та гамір у Римі, що були запорукою здорового способу життя. Ось так він описує місто:

Есть ли здесь день хоть один мой собственный?

Мечемся в море

Города мы, и в труде тщетном теряется жизнь.

А ось так зображує життя у невеликому місті:

Я отдыхаю в тиши спокойной номентской деревни,

В хижине скромной моей среди необширных полей.

Это - мой байский припёк, это - тихая влага

Лукрина,

Это милей для меня ,Кастрик, всех ваших богатств.

Він розповідає також про якогось Андрагоре, який помер після того, як побачив свого лікаря уві сні.

Твори Марціала були найяскравішим прикладом латинської епіграми. Після нього до цієї почесної місії оспівування долучилися Корнелій Цельс, Магн Авзоній, Клавдій Клавдіан, Вітал, Воманій, Ліндін, Луксорій та інші.

Ще в античному світі всі епіграми почали формувати в єдину Антологію (дослівно це слово означає «цвітник»). Перша антологія була сформована Мелеагром Гадарським і мала назву «Вінок». Згодом з'явилися й інші, проте, на жаль, усі збірники були втрачені, а до нашого часу дійшла тільки одна антологія, яка була написана у ХХ ст. Константином Кефалою.

УДК 811

БАКУЛИК Ірина Іванівна, канд. філол. наук, доцент;

ТРАКАЙ Марія, студентка III курсу

Національний університет біоресурсів і природокористування України

МІСЦЕ МІФОЛОГІЧНОГО ОБРАЗУ ПРОМЕТЕЯ У ЛІТЕРАТУРНИХ ТВОРАХ

Міф про титана-людинолюбця, створений в античності, став джерелом натхнення для багатьох поетів і прозаїків аж до сучасності. Благородні риси, гармонійно поєднані в особі Прометея, притаманні багатьом героям європейської класики. Метою даної теми є розгляд трансформації міфу про Прометея у різні історичні епохи.

Прометей – образ античної міфології, що став одним із найчастіше інтерпретованих у світовій літературі. Міф про Прометея вперше зафіксував Гесіод, давньогрецький поет та засновник дидактичного епосу, у поемах «Роботи і дні» та «Теогонія». В античній літературі до образу Прометея, крім Гесіода, зверталися також Есхіл, Аристофан, Лукіан, Овідій. Міфологічний образ Прометея увійшов до літератури як вічний символ нездоланності,

боротьби, відстоювання власної ідеї, гуманізму, всесильності людського непереможного духу. Він став уособленням найблагородніших рис, мислителем і філософом, революціонером і творцем, що, здійснивши героїчний вчинок, піднявши людство з колін, вивів його з вічної темряви у світло пізнання, культури і праці.

Образ титана поступово з'являється у літературні епохи різних країн, у різних жанрах. Так із його образом можна зустрітися у творах найвідоміших англійських (Дж. Г. Байрон, П. Б. Шеллі, М. Шеллі), німецьких (Й. В. Гете, Г. Гердер, А. Шлегель, Ф. Кафка) та українських (Т. Г. Шевченко, Л. Українка, А. Малишко) митців слова. Образи, інтерпретовані у їх творах, вражають своєю широтою. Так у Т. Г. Шевченка образ Прометейя виріс до збірного образу згнанийного народу, у поезії Л. Українки «Ніобея» риси титана запозичила матір, котра втратила дітей. А. Малишко у своєму вірші «Як Прометей над горами ...» порівнює життя титана Прометейя і письменника М. Островського, у поезії «Прометей» чесноти титана втілюються у радянському солдатіві.

УДК 821. 111-3

**ЩУР Наталія Миколаївна, асистент
ВАРА Андрій, магістр 1 року навчання**

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ІДЕЇ НІЦШЕ У РОМАНІ ОСКАРА УАЙЛЬДА «ПОРТРЕТ ДОРІАНА ГРЕЯ»

Коли мова заходить про Оскара Уайльда, в пам'яті відразу ж спливають терміни «декаданс» і «естетизм», а коли торкаються його «Портрета Доріана Грея», то до них додають ще й «гедонізм». Набагато рідше згадують ніцшеанство, але якщо придивитися до уайльдовських героїв, то можна побачити безліч паралелей з філософією Фрідріха Ніцше.

У «Портреті Доріана Грея» найбільш яскравим послідовником ідей «володаря дум» є лорд Генрі, в якого Уайльд вклав багато своїх ідей і, звичайно ж, чарівності. Лорд Генрі – представник вищого кола аристократії, цинік, естет і гедоніст, що володіє неймовірним даром переконання, він підкупує своїми дотепними і парадоксальними заявами, його монологи і діалоги просто зачаровують. Незважаючи на те, що багато досвідчених людей, які читають цей твір, чудово розуміють, до чого може призвести слідування закликам лорда Генрі, але вони все одно потрапляють до них у полон. Що вже тут говорити про людей, менш досвідчених життям, яким, як і Доріану, вони можуть завдати багато шкоди. Але не любити цього персонажа просто неможливо. Справа навіть не стільки в самих ідеях, скільки в людині, чарівності якого протистояти неможливо. Чудова мова Оскара Уайльда разом з чарівністю, яке письменник вклав в лорда Генрі, здатні захопити кого завгодно.

Але що ж це за ідеї, одночасно і небезпечні, і привабливі? В першу чергу це естетизм, захоплення красою і мистецтвом і презирство до бідності з її потворністю. За допомогою нього лорд Генрі виправдовує і наділяє в красиву

форму свою теорію гедонізму, філософії насолод, заступництво і прикриває розпусту. Про те, що естетизм являє собою за авторським задумом звід життєвих принципів лорда Генрі, свідчить передмова до «Портрета Доріана Грея». Двадцять п'ять витончених, дотепних афоризмів, що становлять передмову, можуть бути сприйняті як короткий вираз ідей, викладених Уайльдом у романі, переданих їм через образ Лорда Генрі. Проявити у всій повноті свою сутність для лорда Генрі – означає дати волю кожному почуттю і кожному задуму з єдиною метою насолоди. Якщо на шляху до насолоди встануть мораль і совість, їх треба подолати і відкинути: на думку лорда Генрі, основа моралі і совісті – лише страх і боягузтво.

Але, крім того, у філософії лорда Генрі є багато спільного з ніцшеанством. В першу чергу це ідея сильної особистості, презирство до моралі і релігії, ненависть, а не співчуття по відношенню до бідності та нещастя.

Отже, привабливий і дотепний лорд Генрі, озброєний своїми руйнівними ідеями, зустрічає красивого, молодого, недосвідченого Доріана Грея, у якого ще немає чітких поглядів і принципів, тільки бажання жити, діяти і спрага відчуттів, так властиві молодості. Це ідеальний ґрунт для філософії гедонізму, естетизму та ніцшеанства. Естетичне виправдання отримання від життя всіх можливих задоволень дає практично повну вседозволеність, зачіпає найпотаємніші прагнення Доріана. Зустрівши Доріана, лорд Генрі перетворюється в Мефістофеля, диявола. Він спокушає недосвідчену душу молодого людини, бажаючи підкорити її собі. Цю містичну паралель продовжує диво, яке сталося з портретом. Виходить, що Доріан укладає угоду з сатаною – за свою чисту і незайману душу він отримує вічну молодість і красу, тепер совість молодого людини укладена в портреті, тобто усунена і сама остання перепона для зараження руйнівними ідеями.

Як і очікував лорд Генрі, кинуте ним насіння проростає. Доріан потрапляє під владу його чарівності і приймає запропоновані ідеї. А книга, подарована молодій людині його новим учителем, другом і покровителем, остаточно «отруює» його гедонізмом і ніцшеанством. Таким чином, Уайльд ставить своєрідний експеримент, намагається з'ясувати, до чого призведе дотримання цих принципів.

Але вже після історії з Сибіллою Вейн ми бачимо згубність обраного Доріаном шляху. Він виявляється нездатним любити. Найпрекрасніше і високе почуття на Землі, і чи не єдине здатне змінити людину в кращу сторону, виявляється недоступним для перетвореного Доріана. Після цього стає зрозуміло, що падіння неминуче.

Глибинна незадоволеність своїм життям, в якому він має все окрім щастя, штовхає Доріана все далі і далі шляхом пороку і розпусти. Рятуючись від тривожного відчуття, що все йде не так, як хочеться, він стає наркоманом. У опіумі Доріан намагається знайти заспокоєння, насильно повернути втрачене щастя. Але це, звичайно ж, не тільки не допомагає, але навіть погіршує його становище. Тепер Доріан здатний не просто йти проти суспільної моралі і її «неписаних» правил, а й опускається до порушення «букви» закону. Одне з

його злочинів, вбивство Безіла Холлуорда, яке докладно описується в романі, не викликає різночитань: воно є злочином як в морально-етичному, так і в юридичному сенсі.

Лорд Генрі вважає, що вбивство це лише вульгарність, яку не можна ні з ким обговорювати. Таким чином Уайльд показує, що злочин не можна виправдати і через естетику гедонізму, що закриває очі на численні пороки суспільства.

Тепер смерть Доріана Грея здається закономірним кінцем. Світ більше не може виносити людини, яка вчинила такий жахливий злочин. Мертвий герой показаний абсолютно неестетичним, тобто Уайльд-естет не сприймає здійснене Доріаном вбивство, засуджує його. У письменника прокидається мораліст, і він жорстко, але справедливо карає свого героя.

Таким чином, ніцшеанство знецінює людське життя, прибирає всі моральні перепони на шляху вбивств і злочинів. Подібні настрої в суспільстві невідворотно призводять до жорстоких режимів, пригнічуючим особистість, катастрофам і війнам, під знаком яких пройшло ціле двадцяте століття.

**СЕКЦІЯ
АНГЛІЙСЬКА МОВА У СУЧАСНОМУ СВІТІ**

ГРАБОВСЬКА Тамара Олександрівна, доцент
КУРОЧКІНА Анна, студентка 1 курсу
Національний університет біоресурсів і природокористування України

CHANGES AFFECTING ANTARCTICA

The Antarctic is a landmass the size of Europe and the USA put together that surrounds the South Pole. Over 99 per cent of the Antarctic is covered in a thick ice cap, in some places as thick as 4,700 m. 40 per cent of the present ice cap covers water. In addition, the continent doubles in size each winter when the surrounding seawater freezes. If we took the ice cap away, the eastern side of Antarctica would form one solid mass of mountainous land, whilst the western side would be a group of islands.

The Antarctic has always been good for doing scientific experiments because it is one of the few places in the world which still has a relatively unpolluted environment. What's more, by looking at the layers of ice, laid down year, scientists can study the history of the Earth, its seas and the atmosphere. By looking at the more recent layers of ice, for example, it's possible to track, through levels of lead pollution, the spread of the motor car. And such records of how the atmosphere has changed go back over a million years in places. But recent changes in the Antarctic ice cap are of even greater interest to scientists.

In February 1997, the ship Arctic Sunrise, which belongs to the environmental organization Greenpeace, became the first to sail around James Ross Island in the eastern Antarctic. For thousands of years, it has been impossible to do this because James Ross Island was connected to the mainland by a 200-metre thick ice shelf. But in 1995 the ice shelf called Larsen A, which runs south of James Ross Island, disintegrated and an iceberg measuring 78km by 37km broke away. Before Larsen A collapsed, it became criss-crossed with deep cracks. Greenpeace observers have noted similar cracking in other areas of ice in the same area, which would seem to indicate that the process is continuing.

During the past 60 years of global warming, the Antarctic peninsula has warmed by 2.5 degrees centigrade – faster than anywhere else in the world. Some scientists think this rise is due to what is known as the greenhouse effect. That is, too much carbon dioxide gas in the atmosphere, much of it the result of fuel being burnt elsewhere on the planet, which has the effect of making the whole world too hot. Others say the warming may be localized, which meant it is only happening in the Antarctic peninsula.

Owing to the harsh conditions, few land species of wildlife live in Antarctica. Those which do survive there have adapted to very cold conditions. They are at risk from the changes that a warmer Antarctic is bringing. The worry now is that the effects could be more widespread. If global warming is causing the Antarctic to melt, this could cause a worldwide catastrophe. The Antarctic ice cap contains 90 per cent

of the world's fresh water. If it melted completely, it would raise the sea level by more than 70 meters. Many areas of land would be flooded, including southern Britain.

But the news is not all bad. Rising temperatures which cause some ice to melt are beneficial to plants such as lichens and algae because as ice melts, it exposes soil where plants can live. Some species of moss are showing signs of coming back after being buried in the ice for hundreds of years. The only flowering plants in the Antarctic are the pearlwort and the Antarctic hair grass. They are now on the increase – their numbers have grown by 25 per cent in some areas.

Warmer temperatures can be unwelcome news for other life forms, however, particularly the penguins. The warmer weather has made it more difficult for them to bring up young, as they nest in high rocks that do not trap snow or water during the yearly ice meltdown. Because of higher temperatures there is heavier snowfall which covers nesting sites longer in the breeding season. Also, the penguins' main food is krill plankton which lives and thrives in sea covered by ice. As the ice melts, there is less krill for penguins to eat, and this has resulted in a 40 per cent decline in numbers.

ГРАБОВСЬКА Тамара Олександрівна, доцент
ВІЖЕВСЬКА Ольга, студентка 1 курсу

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ECONOMIC INCENTIVES FOR PROTECTING THE ENVIRONMENT IN THE UNITED STATES OF AMERICA

Over the last 20 years, and particularly during the past decade, economic incentives are being increasingly used to control pollution and improve environmental and health protection. The role of economic incentives for controlling environmental pollution is very important.

Economic incentives are instruments that use financial means to motivate polluters to reduce the health and environmental risks posed by their facilities, processes, or products. These incentives provide monetary and near monetary awards for polluting less and impose costs of various types for polluting more, thus supplying motivation for polluters to change their behavior.

There are basic types of incentives: pollution charges, fees, and taxes; deposit – refund systems; trading programs; subsidies for pollution control; liability approaches; information disclosure; voluntary programs.

Economic incentives are important for environmental pollution control. They offer several advantages that make them attractive environmental management tools. First, economic incentives, in some circumstances, can be structured to achieve larger reduction in pollution than would result from traditional regulations. Second, economic incentives often can control pollution at lower costs than can traditional regulations. Third, the use of economic incentives, in contrast to that of traditional regulations, can more easily control pollution generated by a multitude of small and dispersed sources. Fourth, economic incentives can stimulate technological

improvements and innovations in pollution control in situations where traditional regulatory mechanisms may not.

There are two major trends concerning the use of incentives:

- Increasing diversity of economic incentives used by EPA (The U. S. Environmental Protection Agency) - Although historically EPA has relied on regulations to reduce pollution and improve the environment, it has begun to use a wide variety of economic incentive mechanisms in recent years.
- Increasing application at other levels of government. Both the number of applications and their diversity are growing rapidly at the state and local level. Incentives are particularly useful in controlling pollution that has not been subjected to traditional forms of regulation.

The economic incentives for environmental pollution control:

- Provide a unique contribution to environmental management - in many cases incentives generate benefits beyond what is possible with traditional regulations; sometimes they are applied where traditional regulations might not be possible. They are particularly useful for small and geographically dispersed sources. They can also provide impetus for technological change.
- Provide cost savings relative to traditional regulatory approaches – demonstrated theoretically, based on at least 40 studies. One study estimates potential savings of widespread use of economic incentives could reach \$45 billion annually. On a practical level, acid rain trading saving are at least \$700 million annually.
- Have wide applicability to specific environmental problems, although a wide variety of incentives are available, any particular one may be effective in managing only a fairly narrow range of problems.

Some examples of economic incentives are:

- Trading of sulfur dioxide allowances in the Acid Rain program, which encourages utilities to find least cost compliance strategies;
- Subsidizing farmers and others to conserve habitat and control pollution;
- Basing air emission permit fees on the quantity of emissions and charging for the disposal of industrial effluents in water treatment plants;
- Requiring a deposit on beverage containers to encourage recycling, which occurs in ten states; many states have a similar system for lead acid batteries;
- Charging for natural resource damage caused by oil and hazardous material spills, a liability approach to encouraging pollution prevention;
- Encouraging reductions in toxic emissions by broadly disseminating information about emissions through hazard warning labeling and in communities through the annual Toxic Release Inventory;

ГРАБОВСЬКА Тамара Олександрівна, доцент
ГРЕЧИШКИНА Ксенія, студентка 1 курсу
Національний університет біоресурсів і природокористування України

BACKGROUND OF THE ENVIRONMENTAL PROTECTION IN THE UNITED STATES OF AMERICA

Most of the world's pressing problems have an economic aspect, and many are primarily economic. The protection of the environment is one of them. All the problems are not separate, they are all interconnected. A lot of these problems have the same roots, namely the unsustainable system that we insist upon at the moment, believing that the only way we can increase human wealth is by producing more and consuming more, even if we destroy the planet in the process. In this very process we did a lot of harm to environment, we used it and abused it.

The conservation movement – the protection of natural resources and wildlife – was first formulated and implemented as a political program in the United States. That this happened relatively early, during Theodore Roosevelt's administration, meant that later generations of Americans could still enjoy their country's natural wonders.

It was very difficult for many Americans to believe that their continent-sized nation with enormous forests, thousands of lakes, rivers, and streams, and vast wilderness areas could have the problems, which many smaller and more crowded nations faced.

Los Angeles had a problem with air pollution, but there was still nothing anywhere like the "Killer Smog" which caused some 3.500-4000 deaths in London in December 1952. Similarly, the United States had such enormous resources, that it was hard to imagine they could ever be exhausted.

Starting in early 1960s, however, Americans finally realized that this was not true, that the United States was in danger of destroying many of its national treasures. What was happening to Lake Erie, the shallowest of the Great Lakes, is a good example. City and industrial wastes, chemicals, and fertilizers were endangering once the enormous stocks of fish. Suddenly, it seemed the lake was almost "dead", and the millions who used its sandy beaches and fished its waters were shocked that this could have happened.

At much the same time, other problems began to receive great publicity. For example, the best-selling book by Rachel Carson, *Silent Spring*, brought home the dangers of DDT and other insecticides. Environmental activists like Ralph Nader and his corps of volunteers and lawyers stressed the problems caused by industrial pollution and the automobile. Long-established environmental groups such as the Sierra Club warned that acid rain (first described by a European Scientist in the mid-19th century) threatened many American forests. The media started to campaign against the ugliness of billboards, tin cans, and trash in "America the Beautiful".

The surge of attention led to a substantial number of laws in 1960s and 70s, and to the establishments of several federal agencies (Environmental Protection Agency of the U.S. – EPA). Because the environmental movement in the United

States has never been associated with one political party or group, it has been able to gain widespread trust and support.

Federal laws such as the Clean Air Act (1970), the Water Pollution Control Act (1972), and the Endangered Species Act (1973) – to name only a few – led to many specific improvements in the environment. For example, DDT was banned in 1972, catalytic converters and unleaded gas were introduced nationwide in 1975, and chlorofluorocarbon, the gas used in many spray cans, was forbidden. The Federal Drug and Food Administration's (FDA) standards for food and medicines are among the strictest in the world. The positive image that most Americans have of the FDA was strengthened when it banned the drug thalidomide in 1961, and thus saved many American children from the tragedy of severe birth defects.

All of the states, of course, have implemented their own laws, some, for instance, having banned throw-away bottles and cans, forbidden the use phosphates in soaps, and passed strong laws against the industrial dumping of wastes. By 1986, forty states and more than 80 cities and communities had passed some type of Law to restrict smoking in public or at work. Likewise, all federal government departments and agencies must restrict smoking in most office areas. Beginning in 1965, a law passed by Congress required warnings on cigarette packages, a measure that was adopted in other countries only years later.

Public attention to the problems has now become part of American life. Today it's better to use another way of protection of the environment – nongovernmental. This way is the implementation of economic incentives.

ГРАБОВСЬКА Тамара Олександрівна, доцент
АКСЬОНОВ Максим, студент 1 курсу
Національний університет біоресурсів і природокористування України

ENVIRONMENTAL ENGINEERING

An environment represents the conditions and influences of a place in which an organism lives. The large number of different types of environments, e.g., an urban environment, a tropical rainforest environment, etc., makes it impossible to formulate a single definition. The relationship between living organisms and their environment forms part of the subject of ecology.

All over the world, wildlife is being threatened because habitats and woodlands are being destroyed. Rainforests are being cut down so that people can use the land to grow crops. Many animal and plant species have become extinct, and many more are endangered, so they need legal protection if they are to survive. Global warming will produce rising sea levels and climatic changes, and carbon dioxide emissions from the burning of fossil fuels are contributing to the greenhouse effect. Acid rain, which contains acid from factory smoke, causes damage to trees, rivers, and buildings. The world population is growing and puts pressure on the limited resources of the Earth.

What is environmental engineering? Environmental engineering is the application of science and engineering principles to improve the environment,

provide healthful water, air and land for human habitation and other organisms, and investigate the possibilities for remediation of polluted places.

As long as people recognized that their health and well-being were related to the quality of their environment, they applied thoughtful principles to improve its quality.

The Romans constructed aqueducts to prevent drought and create a clean healthful water supply for the metropolis of Rome. Bavaria in the 15th century created laws restricting the development and degradation of alpine country that contained the region's water supply. Modern environmental engineering began in London in the middle of the 19th century when it was realized that proper sewerage could reduce the incidence of waterborne diseases such as cholera or typhoid. The introduction of treatment of drinking and sewage in industrialized countries reduced waterborne diseases from leading causes of death to rarities.

These days engineers and scientists assess the impacts of proposed projects on environmental conditions. They evaluate if there are likely to be any adverse impacts on water quality, air quality, habitat quality, flora and fauna, noise impacts, visual impacts, etc. If impacts are expected, they then develop mitigation measures to prevent such impacts. Engineers and scientists also work to secure water supplies for potable and agricultural use. Water is treated to achieve water quality objectives for its end users. Most urban and many rural areas no longer discharge human waste directly to the land through outhouses or septic tanks, but rather deposit such waste into water and convey it from households by means of sewer systems.

ГРАБОВСЬКА Тамара Олександрівна, доцент
КРИЖАНІВСЬКА Анна, студентка 1 курсу

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ENVIRONMENTAL CHALLENGES

1. The Murray is the lifeblood of Australia's farming country, a legendary river that once thundered 1,500 miles from the Snowy Mountains to the Southern Ocean. Now, it's choking to death in the worst drought for a thousand years, sparking water rationing and suicides on devastated farms. But is this a localized national emergency, or a warning that the Earth is running out of water?

2. Australian farmers pride themselves on their resilience. They take pleasure in living in a sun-burnt country of droughts and violent rain storms. Conservative and deeply skeptical, many dismiss global warming as hogwash. But with unprecedented water scarcity and the Murray, the country's greatest river system, on the verge of collapse, warning bells are ringing around the globe.

3. Financially, the drought is affecting places as far away as the UK, pushing up the cost of bread in British supermarkets as wheat prices reach a 10-year high. Scientists are looking on nervously, wondering if what is happening in Sydney could be the future for other towns and cities around the world.

4. Professor Tim Flannery, an Australian environmental scientist and an international leader on climate change, has no doubts. „Australia is a harbinger of

what is going to happen in other places in the world”, - he says. 'This can happen anywhere. China may be next, or parts of western USA. There will be emerging water crises all over the world.' People most likely to be wiped out first by global warming. In Australia, the earth's driest inhabited continent, it is the farmers who are on the frontline.

5. This extended dry spell began in 1998. Four years later came the once-in-100-years drought. Last year was declared a once-in-a-millennium event. Every city, except for Darwin, is facing water restrictions. Rivers are reduced to a trickle a child can jump across. Old Adaminaby, a town drowned by a reservoir 50 years ago, has resurfaced from its watery grave. Distressed koalas have been drinking from swimming pools. The list goes on.

6. The extent of the crisis was illustrated in January, when the Prime Minister, John Howard, announced a £4.5bn package to take control of the Murray-Darling basin, the nation's food bowl, accounting for 41% of Australia's agriculture and £9bn worth of agricultural exports. The region covers an area the size of France and Spain combined, and is home to almost 3 million people. But its famous waterway, the River Murray, no longer holds sufficient water to flow out into the sea. Despite Howard's massive rescue plan to overhaul the water system, six months later the irrigation taps to the region's farmers were turned off.

7. In March 2006, Professor Flannery's *The Weather Makers* was published in the UK, spelling out in detail what awaits us unless we decarbonizes our world by 2050. He has been described by Sir David Attenborough as 'in the league of the all-time great explorers', and he was the 2007 Australian of the Year. Floods and violent storms have caused havoc along Australia's eastern seaboard, beaching one 40,000-tonne tanker like an aluminum dinghy. I put it to Flannery that the difficulty with global warming is that many areas are facing freak flooding. „General modeling suggests that every degree Celsius of warming leads to a 1% increase in rainfall globally”,- he explains. „But these downpours are not spread evenly, causing intense bursts and downpours of rain in some places and not in others. We are learning about this 1% effect as we go.”

8. In his book, Flannery describes the dramatic decline in winter rainfall in southwestern Australia since the Sixties. The Commonwealth Scientific and Industrial Research Organization has forecast that on the east coast, rainfall could drop by 40% by 2070, along with a steep rise in temperature and an increased chance of bush fires. Last November, the UN Intergovernmental Panel on Climate Change report added to the predicted misery, stating that 'the annual flow in the Murray-Darling basin is likely to fall by 10-25% by 2050', resulting in a decline in production from agriculture and forestry.

9. Five years ago, during the last major drought, I traveled through western Queensland, across a fragile, red-baked landscape that was obviously not suited to the hooves of millions of cattle and sheep (there are no Australian native animals with cleft hooves) and met farmers whose dreams were crumbling to dust. Back then, there was virtually no mention of global warming. The problem was attributed

to the dry, cyclical conditions caused by El Nino, a powerful climatic event linked to the Pacific Ocean, which drives rain-bearing clouds away from the continent.

10. Fast-forward to July 2007 and few scientists doubt the „big dry” is caused, in part, by climate change. Some refer to it as a climate shift; others, like Flannery are unequivocal that it is a foretaste of what's to come. As the first developed nation to experience such a prolonged dry spell, it's no wonder that the rest of the world is looking on to see how Australia copes - and what lessons can be learned.

11. What is remarkable is the swing among ordinary Australians over the past 12 months. The release of the *Stern Report* by British economist Sir Nicholas Stern and a rise in food prices have combined as a loud wake-up call. Now, as the stress of trying to squeeze every drop out of an over-stretched waterway threatens to tear communities apart, fierce public debate has forced the environment to the forefront of this year's general election. In order to avoid water shortages, two massive desalination plants will be built in Victoria and NSW, following the construction of Perth's successful desalination plant. The government also announced it would ban incandescent light bulbs, which contribute to greenhouse gases.

**ГРАБОВСЬКА Тамара Олександрівна, доцент
БЕРЕЗЕНКО А.С., студентка 1 курсу**

Національний університет біоресурсів і природокористування України

CHYTRIDIOMYCOSIS

Chytridiomycosis is an infectious disease of amphibians, caused by the chytrid *Batrachochytrium dendrobatidis*, a nonhyphal zoosporic fungus. Chytridiomycosis has been linked to dramatic population declines or even extinctions of amphibian species in western North America, Central America, South America, eastern Australia, and Dominica and Montserrat in the Caribbean.

The disease in its epizootic form was first discovered in 1993 in dead and dying frogs in Queensland, Australia. Research since then has shown it had been present in the country since at least 1978 and is widespread across Australia.

Chytridiomycosis is caused by the fungus *B. dendrobatidis*, which predominantly affects the outermost layers of skin containing keratin. When most species reach a *B. dendrobatidis* threshold of 10,000 zoospores, they are not able to breathe, hydrate, osmoregulate, or thermoregulate correctly. This is proven by blood samples that show a lack of certain electrolytes, such as sodium, magnesium, and potassium. *B. dendrobatidis* is currently known to have two life stages. The first is the asexual zoosporangial stage. When a host first contracts the disease, spores penetrate the skin and attach themselves using microtubule roots. The second stage takes place when the initial asexual zoosporangia produce motile zoospores. To disperse and infect epidermal cells, a wet surface is needed. A second species of *Batrachochytrium*, *B. salamandrivorans* was discovered in 2013 and is known to cause chytridiomycosis in salamanders.

Chytridiomycosis is believed to follow this course: zoospores first encounter amphibian skin and quickly give rise to sporangia, which produce new zoospores. The disease then progresses as these new zoospores reinfect the host. Morphological changes in amphibians infected with the fungus include a reddening of the ventral skin, convulsions with extension of hind limbs, accumulations of sloughed skin over the body, sloughing of the superficial epidermis of the feet and other areas, slight roughening of the surface with minute skin tags, and occasional small ulcers or hemorrhage. Behavioral changes can include lethargy, a failure to seek shelter, a failure to flee, a loss of righting reflex, and abnormal posture (e.g. sitting with the hind legs away from the body).

Amphibians infected with *B. dendrobatidis* have been known to show many different clinical signs. Perhaps the earliest sign of infection is anorexia, occurring as quickly as 8 days after being exposed. Individuals infected are also commonly found in a lethargic state, characterized by slow movements and refuse to move when stimulated. Excessive shedding of skin is seen in most frog species affected by *B. dendrobatidis*. These pieces of shed skin are described as opaque, gray-white, and tan. Some of these patches of skin are also found adhered to the skin of the amphibians. These signs of infection are often seen 12–15 days following exposure. The most typical symptom of chytridiomycosis is thickening of skin, which promptly leads to the death of the infected individuals because those individuals cannot take in the proper nutrients, release toxins, or, in some cases, breathe. Other common signs of *B. dendrobatidis* are reddening of the skin, convulsions, and a loss of righting reflex. In tadpoles *B. dendrobatidis* affects the mouthparts, where keratin is present, leading to abnormal feeding behaviors or discoloration of the mouth.

Treatment options for chytridiomycosis include antifungal drugs and heat-induced therapy. The antifungal drug itraconazole is the most popular form of treatment. Individuals infected with chytridiomycosis from *B. dendrobatidis* are bathed in itraconazole solutions. Heat therapy is also used to neutralize *B. dendrobatidis* in infected individuals. Temperature-controlled laboratory experiments are used to increase the temperature of an individual past the optimal temperature range of *B. dendrobatidis*. Formalin/malachite green has also been used to successfully treat individuals infected with chytridiomycosis. An Archey's frog was successfully cured of chytridiomycosis by applying chloramphenicol topically. However, the potential risks of using antifungal drugs on individuals are high, and additional research is being conducted to reduce these risks.

As a conclusion, I want to say that amphibians play an important role in the life of the planet. Amphibians eat mosquitoes, molluscs, worms, etc. The value of amphibians also increases because they eat the insects with an unpleasant odor and taste, as well as insects that have protective coloration. This fact that the terrestrial species of amphibians hunt at night, when the vast majority of insectivorous birds sleeping deserves special attention. Amphibians are food for various animals. For example, for the mink, otters, badgers, etc.

But according to this moment deadly fungus Chytridiomycetes appeared fatal to many frogs and salamanders. Over the past 30 years, he has caused a catastrophic

decline in number of more than 200 species of amphibians, and some have even died out eventually.

And now only imagine that the amphibians were gone...

ГРАБОВСЬКА Тамара Олександрівна, доцент

АЛЬ-БАДУ Єлізавета, студентка 1 курсу

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ANIMAL MODELS OF PARKINSON'S DISEASE

Animal models of Parkinson's disease (PD) have proved highly effective in the discovery of novel treatments for motor symptoms of PD and in the search for clues to the underlying cause of the illness. Models based on specific pathogenic mechanisms may subsequently lead to the development of neuroprotective agents for PD that stop or slow disease progression. The array of available rodent models is large and ranges from acute pharmacological models, such as the reserpine- or haloperidol-treated rats that display one or more parkinsonian signs, to models exhibiting destruction of the dopaminergic nigro-striatal pathway, such as the classical 6-hydroxydopamine (6-OHDA) rat and 1-methyl-4-phenyl-1,2,3,6-tetrahydropyridine (MPTP) mouse models. All of these have provided test beds in which new molecules for treating the motor symptoms of PD can be assessed. In addition, the emergence of abnormal involuntary movements (AIMs) with repeated treatment of 6-OHDA-lesioned rats with L-DOPA has allowed for examination of the mechanisms responsible for treatment-related dyskinesia in PD, and the detection of molecules able to prevent or reverse their appearance. Other toxin-based models of nigro-striatal tract degeneration include the systemic administration of the pesticides rotenone and paraquat, but whilst providing clues to disease pathogenesis, these are not so commonly used for drug development. The MPTP-treated primate model of PD, which closely mimics the clinical features of PD and in which all currently used anti-parkinsonian medications have been shown to be effective, is undoubtedly the most clinically-relevant of all available models. The MPTP-treated primate develops clear dyskinesia when repeatedly exposed to L-DOPA, and these parkinsonian animals have shown responses to novel dopaminergic agents that are highly predictive of their effect in man. Whether non-dopaminergic drugs show the same degree of predictability of response is a matter of debate. As our understanding of the pathogenesis of PD has improved, so new rodent models produced by agents mimicking these mechanisms, including proteasome inhibitors such as PSI, lactacystin and epoximycin or inflammogens like lipopolysaccharide (LPS) have been developed. A further generation of models aimed at mimicking the genetic causes of PD has also sprung up. Whilst these newer models have provided further clues to the disease pathology, they have so far been less commonly used for drug development. There is little doubt that the availability of experimental animal models of PD has dramatically altered dopaminergic drug treatment of the illness and the prevention and reversal of drug-related side effects that emerge with disease progression and chronic medication. However, so far, we have made little progress in

moving into other pharmacological areas for the treatment of PD, and we have not developed models that reflect the progressive nature of the illness and its complexity in terms of the extent of pathology and biochemical change. Only when this occurs are we likely to make progress in developing agents to stop or slow the disease progression. The overarching question that draws all of these models together in the quest for better drug treatments for PD is how well do they recapitulate the human condition and how predictive are they of successful translation of drugs into the clinic?

A canine model of human aging and Alzheimer's disease.

The aged dog naturally develops cognitive decline in many different domains (including learning and memory) but also exhibits human-like individual variability in the aging process. The neurobiological basis for cognitive dysfunction may be related to structural changes that reflect neurodegeneration. Molecular cascades that contribute to degeneration in the aging dog brain include the progressive accumulation of beta-amyloid (A β) in diffuse plaques and in the cerebral vasculature. In addition, neuronal dysfunction occurs as a consequence of mitochondrial dysfunction and cumulative oxidative damage. In combination, the aged dog captures key features of human aging, making them particularly useful for the development of preventive or therapeutic interventions to improve aged brain function. These interventions can then be translated into human clinical trials.

Insoluble protein aggregates have been linked to Alzheimer's disease (AD) and frontotemporal dementia (FTD). Recent work in transgenic mice has shed light on the role of these aggregates by identifying soluble oligomeric species that may interfere with essential cellular mechanisms at an early disease stage. This review summarizes what we have learned about the roles of these proteins from transgenic mice and invertebrate species such as flies and worms. Proteomic and transcriptomic analyses of tissue from these animal models have identified new molecules with crucial roles in disease. Moreover, transgenic animals have been instrumental in defining drug targets and designing novel therapeutic strategies. With advanced imaging techniques that can be used in both humans and mice an early, preclinical diagnosis of AD and FTD could be within reach.

ГРАБОВСЬКА Тамара Олександрівна, доцент
КУЛІЧЕНКО Анюта, студентка 1 курсу

Національний університет біоресурсів і природокористування України

VETERINARIAN IS A UNIQUE PROFESSION

A vet or a veterinarian, is someone who gives animals medical treatment. They are doctors for animals. Veterinarians care for pets, livestock, sporting and laboratory animals, and protect humans against diseases carried by animals. They also advise owners on care and breeding. Some have a general practice, treating all kinds of animals. The majority, however, just treat small companion animals such as dogs, cats, and birds. Others treat both small and larger animals, and some treat only large animals, such as cattle and horses. Some work with physicians and scientists on

research to prevent and treat diseases in humans. Veterinarians are also in regulatory medicine or public health. Those who are livestock inspectors check animals for disease, advise owners on treatment, and may quarantine animals.

Veterinary medicine is a challenging field. One significant difference between human and animal medicine is that veterinarians must be familiar with the anatomy and diseases of several different species. An appropriate treatment for one species might be ineffective or harmful if applied to another. Veterinarians must be proficient in both therapy and surgery and be well versed in areas such as pediatrics, obstetrics, surgery, dermatology, geriatrics. They must deduce problems without sharing a single spoken word with the patient.

Veterinary medicine is a unique profession concerned with the prevention, diagnosis and treatment of animal diseases, animal production and public health. People used to have a profound interest in maintaining the health and welfare of animals because of human dependence on them.

ГРАБОВСЬКА Тамара Олександрівна, доцент
КАЛАШНИК Варвара, студентка 1 курсу

Національний університет біоресурсів і природокористування України

BABESIOSIS CANINE PIROPLASMOSIS

Babesiosis is a malaria-like parasitic disease caused by infection with *Babesia*, a genus of protozoal piroplasms. Human babesiosis is an uncommon but emerging disease in the Northeastern and Midwestern United States and parts of Europe, and sporadic throughout the rest of the world. Ticks transmit the human form of babesiosis, so it often presents with other tick-borne illnesses such as Lyme disease. After trypanosomes, *Babesia* is thought to be the second-most common blood parasite of mammals, and they can have a major impact on health of domestic animals in areas without severe winters.

Babesias are microscopic blood parasites that cause disease in many animals. This group of protozoal organisms are spread from dog to dog by ticks. In the United States, babesiosis of dogs are spread by the brown dog tick (*Rhipicephalus sanguineus*). It can also be spread through infected blood transfusions. Two kinds of babesia, *B. canis* (“large” babesia) and *B. gibsoni* (“small” babesia) cause the sudden destruction of blood known as acute hemolytic anemia in dogs.

These parasites live within the red blood cells of your pet. In the past, *B. gibsoni* was associated with Asia, Africa and the Middle East. But from 1979 on, it has been found in several locations in the United States. The most commonly affected dogs are pit bull terriers and greyhounds. I associate this with the unsanitary lifestyle many of these breeds endure rather than any increased sensitivity of these breeds. Sub clinical (*silently infected*) and carrier dogs are common. There are three subtypes of *B. canis* that differ in strength (virulence), where they are found and which tick species is likely to carry them. In the United States the most common strain is *B. canis vogeli* which is the weakest of the strains. Most dogs infected with this babesia show no symptoms. However, occasionally young dogs will become quite ill. These

ill dogs are very pale and anemic and their blood fails to clot. This organism is now found throughout the Southeastern United States where it is especially common in greyhounds. Thirteen percent of shelter dogs in California were also positive for *Babesia canis*. Dogs that have improved on their own may relapse with stress and exertion.

Diagnosis

There are three forms of the disease, peracute, acute, and chronic. In the fulminating or peracute form, young dogs arrive at the animal hospital not eating, depressed and weak. Their gums are very pale and they are generally running a fever. Often these dogs recently weathered a stressful situation such as another illness, heavy exertion or surgery. Dogs that have this disease usually arrive with substantial anemia. They are often jaundiced (*yellow*) due to large amounts of blood pigments present in their skin. This occurs when destroyed red blood cells overwhelm their liver's ability to process them. The color change is particularly apparent in the whites of the eyes of these pets. When I see a jaundiced anemic animal, several diseases come to mind. The one I see the most is acute autoimmune anemia, the second is zinc toxicity and the third is babesiosis. I usually stain a thin film of blood taken from the earflap or toenail of these animals in my office. It is common to see "bulls eye" appearing red blood cells that lack the proper amount of hemoglobin. When I am fortunate, I will see the parasites. *Babesia gibsoni* organisms can easily be overlooked in a blood smear because they are small, usually single and variable in shape (pleomorphic). If I do not find any parasites but still suspect that they are there somewhere,

I send blood off a blood sample for an indirect fluorescent antibody test. Dogs with the peracute form of the illness can die before their treatment has a chance to take effect and dogs that have recovered may still have positive antibody tests. The best test currently available is the PCR-test (*polymerase chain reaction test*).

In the acute form of the disease the same symptoms are present but they are less severe. In the chronic form of the disease the dogs just don't have much energy. They are anemic but not severely so. Examination of the blood from these pets may not detect the parasite. One does find a large number of immature red blood cells (*regenerative anemia*) because the body sends them into circulation prematurely to make up for those that are lost to the disease. These dogs also have a very enlarged spleen. If the dog is not overweight or anxious, this can be readily felt by the veterinarian. The pets are rarely jaundiced. Most owners complain that their dog just doesn't have the pep it once did. These dogs are usually thin and if they run a fever it is low and intermittent. Kidney and liver function in these dogs is often poor. Laboratory tests on the blood of these patients show, besides regenerative anemia, increased red cell pigments free in the blood and urine. Sometimes, enzymes that measure liver function (*AP, ALT and LDH*) as well as tests that measure kidney function (*BUN, Creatinine*) are elevated, indicating damage to these organs. Unfortunately this disease is often misdiagnosed as autoimmune hemolytic anemia because tests for autoimmunity become positive in babesiosis.

In dogs that succumb to the disease pathological examination of the liver often shows severe hepatitis (*centrilobular hepatitis*), inflammation of the arteries (multi focal necrotizing arteritis) and kidney inflammation (*membranoproliferative glomerulonephritis*) as well as inflammation of the lymph nodes (*lymphadenopathy*).

Treatment

If your pet is severely anemic, it may require a blood transfusion. In dogs that are not treated, the chronic stimulation of the immune system, associated with persistent infection can result in chronic kidney inflammation (*glomerulonephritis*), liver failure and inflammation of the blood vessels (*vasculitis*). Each of these problems require treatment of their own.

We treat this disease with anti-babesiosis drugs, intravenous fluids, blood building tonics and good nursing care. Unfortunately, all medications that kill this parasite are harsh on your pet's body. Treatment with these drugs should not be undertaken solely on the basis of parasites having been seen in your pet's blood or a positive antibody test in the absence of marked anemia. We also know that these medications may not kill all the parasites.

Imidocarb dipropionate (*Imizol, Burroughs Wellcome, Schering-Plough*) is the only approved drug for this disease in the USA. It is given by deep muscular injection because it causes severe inflammation. A single dose is usually sufficient for *Babesia canis* but two doses, given two weeks apart are needed for *Babesia gibsoni* other smaller *Babesias*.

Diminazene Aceturate (*Berenil*) This drug is not available in the U.S. It has worked well in other countries where it is sold for human trypanosomiasis. A single injection is effective against *Babesia canis* but more must be used for other *Babesia*. It has a lot of serious side effects that include pain at the site of injection, drop in blood pressure seizures and other reactions that have been fatal.

Pentamidine isethionate (*NebuPent*) an antiprotozoal agent is a medication sold in the US primarily to treat *Pneumocystis pneumonia* in HIV patients. It seems to have potential in treating *Babesia* as well.

Trypan Blue This old-fashioned medication may help pets, but it will not eliminate the parasite entirely.

Prevention

The secret of keeping the dog free of *Babesia* is good tick control. Check your pet and yourself daily for ticks and remove them. Be particularly thorough in brushing and combing if your pet has been in high weeds or brush. In removing the ticks try not to crush them. The best way I have found to remove them is to grasp the ticks mouth parts as close to the skin as possible with a pair of small tweezers and pull the tick away removing all of the head a small tag of skin. Ticks secrete a liquefying enzyme into the skin surrounding their mouth parts. Removing a small tag of skin with the tick allows for quicker healing in the long run.

Treat your yard with insecticides approved for controlling ticks or hire a professional to do so. Uses shampoos and dip products that kill and repel ticks.

Keep your yard closely mowed. Clear brushy areas that harbor ticks and trim your trees so that sunshine reaches the ground.

ГРАБОВСЬКА Тамара Олександрівна, доцент

МАЛЮК Інна, студентка 1 курсу

Національний університет біоресурсів і природокористування України

VET'S ROLES AND RESPONSIBILITIES IN MODERN SOCIETY

Veterinary medicine - is very interesting and good profession. After all, a person who has chosen this profession, willing to devote much of his life for animal. What are the qualities necessary for the person who wants to become a qualified expert in this field?

The man who chooses such a humane profession should have a high sense of responsibility, and the main thing - love for animals and people.

In addition to great love for all living things, the veterinarian should have a pronounced tendency to natural sciences - for admission to any veterinary or faculty need to know the chemistry and biology.

To many people are much easier to communicate with their own kind or with a technique from which one would not expect the bites and scratches than animals, often incapable of gratitude.

Diseases of snakes and rabbits are different. Anatomy and physiology - too. A veterinarian should know both that and another. Must be able to vaccinate the dog, pick up medications for rat, prescribe the right treatment for monkey. If this day people came to the reception only with cats - for each he must find an individual approach to the simplest diseases.

It is necessary patience, the ability to communicate. Often have to take responsibility for the lives and well-being not only the animal, but also its owner. There are people for whom a cat or dog - above all else. If she dies, they are on the verge of a nervous breakdown. veterinarian should take quick and correct decisions and act on your own risk.

Veterinarian waiting for hard tests. First, you need to be prepared for numerous bites, scratches and other "joys". Not always four-legged patients understand that everything is done for the good to them, so the animals can strongly defend themselves against "attacks" and the attack on their freedom.

Second, often have to perform quite dirty and unpleasant work. After all, the animal may have vomiting, and diarrhea, and hideous festering, tumors, ulcers, parasites. Therefore, a veterinarian should be prepared to literally everything.

Since this work is quite specific, and sometimes unpredictable, then it requires a doctor's mental and emotional balance. Veterinarians in addition to their regular professional duties often have to be able to listen to the owners of animals and sympathize with them.

Profession vet not by chance is one of the most dangerous. The physician in any case can not be afraid of their patients. It is necessary to observe safety, know the special techniques of fixation and cows, and snakes. Particularly troubled animals he can put on a muzzle or inject a sedative. The animal can be dangerous not only

because of its anger or fear. For example, horses have innate protective reflexes - to kick with feet. In general, you should always be ready.

If you fall into a swoon at the sight of blood, unable to make an injection or to cut a living creature - in veterinary medicine you do nothing. Here you need to be a generalist: surgeon, therapist, obstetrician, an otolaryngologist and an ophthalmologist in one person. The most difficult area - surgery. From a veterinarian required almost jewelry craftsmanship. Apply the plaster on the front paw of hamster, compare bone thick sewing needle - a real art.

Surgeons should have developed motor skills of hands. In order to achieve success in this profession would also require a good memory, high intelligence, logical thinking, observation and care.

Modern veterinarian shall be skilled in deontology - the science of relations between doctor and patient. Work in the clinic begins with receiving customers and patients. The doctor should have flair, intuition. After talking with the owner - to make a diagnosis, examination of animals, listening, analysis. Often, more time spent on patient sedation than to identify the reasons for its illness. An experienced veterinarian acts patiently, gently and steadily.

Modern veterinarian shall be qualified in the latest medical equipment. The veterinarian, as well as any other specialist who sells his services must be aware of the laws of management and marketing, which stimulate further professional growth.

For good vet not enough to love animals, he must respect them. A veterinarian should be compassionate man. Animals - subtly organized beings. Earn their trust, then you will become excellent veterinarian.

УДК 378. 147

СИРОТІН Олександр Сергійович, старший викладач

МУРАШКО Роман, магістр 1 року навчання

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ENGLISH IS THE GLOBAL LANGUAGE

Approximately 4 to 5 million people spoke English during the early Elizabethan age and increased to a quarter of the world population in the late Elizabethan age (Crystal, 2006). Now there are more than 500 million people who use English as second language and there are more second language speakers for English than there are native speakers (BBC, 2007). Although English is not a very simple language, the complexity of the language has not stopped it from spreading across the globe and the colonization by the British Empire, wide usage of English in mass media, entertainment and education, in addition cultural and economic developments have immensely contributed to its spread across the borders of the British Isles and making English the Global Language.

The British Empire spread its power across the globe and greatly influenced many countries through culture, language and religion. The “sun never sets” in British empire, and indisputably the empire was growing enormously during the 1600s and 1700s and spread across various countries such as Africa, India, Australia and New Zealand, establishing English as the language of dominance (British

Library, 2011). With absolute dominance by the British, all colonized countries became slaves to English speakers and gradually adopted English language and culture. Hitchings points out in his book, “more than 80 per cent of the people in the Netherlands, Denmark and Sweden claimed to be able to speak English”, which clearly states that English has been adopted as “the language” (although second), in many colonized countries. In Ireland, United States and Bermuda, and in many islands, the British colonized and spread English which is still being used to this day (BBC, 2007). As the Empire of dominance, the language of the British became most widely used in the past and today English has become an inevitable language.

The omnipresent usage of English in media and entertainment has helped spread English to even greater height and greater geographical areas. Crystal points out that, with the introduction of the printing press, English was widely published and made available for reading along with the cinema and music becoming popular entertainment technologies which mainly came from the dominant English speaking nations- USA and UK (2006). As widely popular entertainment and news update, English occupied the space never to be displaced. Even in countries where British had not colonized, English became very prominent proving the extensiveness of English language over the globe.

Gaining much importance in entertainment and media, English covered all subjects of education and became the language of education and status that greatly helped in making English, the global language. Science, technology and business all required knowledge and much of the knowledge came from books, which were mostly written, printed and available in English (Crystal, 2006). Education is the instrument to development and for a number of countries education could be achieved through English only. This forced most of these countries to adopt English as their second language to strengthen the country’s development, enhancing the growth of English further.

Business and economy played a critical role in making English the global language. “Economic power became a critical factor in spreading language in the nineteenth and twentieth centuries, with economic developments beginning to operate on a global scale, supported by the new communication technologies. The growth of competitive industry and business brought an explosion of international marketing and advertising” (Irving, 2009). The USA and UK became the leading developing countries when it came to economy and with increasing businesses in these countries; English entered the commercial world and became the medium of communication for business. As Crystal said that Britain was known as the ‘workshop of the world’ as Britain manufactured substantial goods from textiles and mining which were exported to many countries (2006). During the “Industrial Revolution”, through industrialization and building up of new technologies, scientists were attracted to work in Britain and America, using English as the medium of communication (Crystal, 2006). Every new technology that is developed and that runs the world throughout is in English and every product that runs into the economic system has English printed on its body proving that English has covered the world of economy and technology.

English today, is widely accepted and approximately 85 percent of the countries in the world have adopted English as their second language and 50 percent of the countries use English as the official language (US English, 2012). Through enormous influence and overtaking of the commerce, technology, education and the political grounds, English has been adopted as the “global language”. From the 19th century when British Empire was rising and spreading across world English has endlessly dominated each field after another. The lands, the media, the culture and religion, the people and education and through occupation of various fields, English became the only language that was widely known, understood and studied by all. Until another language arises which can equal English in influencing the world, English will remain the “global language” for many years to come.

УДК 378.147

МИШАК Олена Олексіївна, асистент
БОСАЙ Катерина, магістр 1 року навчання
Національний університет біоресурсів і природокористування України

ІНОЗЕМНА МОВА ЯК ЗАСІБ ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ

Іноземна мова є засобом формування всебічно гармонійно розвиненої особистості; вона наближає обстановку навчального процесу до реальних умов, що породжує потребу в знаннях та їхньому практичному застосуванні й забезпечує особисту зацікавленість студента, перехід від пізнавальної мотивації до професійної.

Не підлягає сумніву, що в сучасному світі володіння іноземною мовою є вимогою до кваліфікованого фахівця в будь-якій області; вища аграрна освіта також ставить завдання підготувати фахівця, якому належить працювати в умовах сучасного високо технологічного виробництва. Такий фахівець повинен бути готовий до контактів з зарубіжними партнерами, обміну досвідом, сприйняттю інформації з наукових іншомовних джерел, підвищенню кваліфікації. У зв'язку з тим, що мета освіти у ВНЗ, згідно гуманістичної концепції, полягає не тільки у підготовці висококваліфікованого фахівця в певній галузі, а й у формуванні високоосвіченої особистості, іноземна мова як навчальна дисципліна стає соціально затребуваною. Володіння іноземною мовою стосовно студентів немовних ВНЗ повинно розглядатися як один з напрямків особистісно-професійного розвитку. Відзначимо, що на сучасному етапі простежується тенденція в трансформації завдання навчання іноземної мови у завдання організації спілкування в процесі спільної діяльності на занятті та завдання формування гуманістичних якостей особистості учнів. Для вирішення цих завдань предмет «іноземна мова» має великі можливості.

Проте в даний час в багатьох вищих навчальних закладах в центрі прийнятої системи навчання студентів все ще залишається безособистісний, етично нейтральний зміст, який потрібно засвоїти. Студенту ставиться в обов'язок запам'ятати зміст навчального матеріалу, який передає чужі думки і почуття, не викликаючи у нього особистого інтересу. У практиці викладачів

ВНЗ на заняттях з іноземної мови все ще превалюють імперативні форми спілкування зі студентами: педагог висуває вимоги – студенти неухильно їх виконують, педагог запитує – студенти відповідають і т.д. У таких умовах не можна говорити про співпрацю, про виховання гуманістичних відносин, про залученість кожного в активну діяльність.

Іноземна мова – навчальний предмет, що має ряд особливостей. Насамперед, специфіка предмета визначається напрямком шляху оволодіння іноземною мовою. Якщо засвоєння рідної мови відбувається не усвідомлено і не навмисно – знизу вгору, то засвоєння іноземної мови йде протилежним шляхом, починаючи з усвідомлення і наміру – зверху вниз.

Другою особливістю іноземної мови як навчального предмета є те, що мова виступає і засобом, і метою навчання. Студент засвоює найбільш легкі мовні засоби, опановує різні види мовленнєвої діяльності, які до певного моменту виступають метою навчання, а потім використовуються ним для освоєння більш складних мовних дій, тобто є вже засобом навчання. Специфіка предмета полягає також у його безмежності, яка означає, що неможливо вивчити «всю» мову, навчальний матеріал обмежується програмним матеріалом.

Наступною специфічною рисою даного навчального предмета є його безпредметність: це означає те, що він не дає людині знань про реальну дійсність, мова є засобом формування, існування і вираження думки про навколишній світ. Даними особливостями предмета «Іноземна мова» пояснюється його високий аксіологічний потенціал, який полягає як у змісті навчального матеріалу, так і у формах і методах навчання. В даний час володіння іноземною мовою стає невід'ємною якістю культурної, освіченої людини і розглядається як важлива властивість особистості. Причиною цього послужив розвиток професійних та особистих контактів з представниками іноземних держав, комп'ютеризація сучасного життя. Слід також розглядати іноземну мову з точки зору тих можливостей, якими вона володіє у формуванні духовно-моральної сфери особистості.

УДК 378. 146

МИШАК Олена Олексіївна, асистент
ЛЕБЕДЕНКО Анастасія, магістр 1 року навчання
Національний університет біоресурсів і природокористування України

IMPORTANCE OF ENGLISH IN TODAY'S WORLD

Language is the source of communication. Its the way through which we share our ideas and thoughts with others. There are uncountable languages in this world. Because every country has their own national language, then they have different local languages spoken and understood by their people in different regions.

Let's talk about English. It is the language of England and has International Standard. Many people think English as American Language but it is not true. In fact, when Columbus discovered America, he saw the country in the Stone Age with high

illiteracy rate. Those were the European and English people who brought education and knowledge even technology towards America.

There are several factors that make us to learn English Language to go through in the current time. First of all, as I already mention, it has International Standard, that's why everyone needs to learn English in order to get in touch on International Level.

If we see Educational field, we will find much of the syllabus is written in English. Children are taught and encouraged to learn English on starting levels. And accordingly, as they promote to the next levels they study almost all the subjects in English.

We see the Internet and finds more than 90% of websites written and created in English. And even when you see some sites in other languages, they also give you the option to translate in English. All the research and studies you find will be written and typed in English. All the information regarding each and everything contains English Language.

There is another factor that make English very important in this world is it is the easiest language of the world to learn. Many people think that it is very difficult and confusing. But I suggest them to start and learn only for a week and they will feel easy with English.

With good understanding and communication in English, we can travel around the globe. We get assistance and help in English in every part of world. You can test it by on line travel.

Better you visit some offices, companies, governmental organizations, and other departments, and you will see the importance of English as they hire the professional staff after getting know that whether the people they are hiring are good at English or not. This is the company's will that their staff is not even well educated but also good English speaker, writer and Reader.

Those who are still unaware about the importance of English. They should start learning English as a time will come when everything would be understood, spoken and written in English. Better watch some media and get the scope of English.

УДК 378. 147

МИШАК Олена Олексіївна, асистент
ОЛІЙНИК Віталій, магістр 1 року навчання

Національний університет біоресурсів і природокористування України

АКСІОЛОГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЗМІСТУ ДИСЦИПЛІНИ «ІНОЗЕМНА МОВА»

Педагогічні дослідження вчених показали, що викладання іноземної мови є дієвим засобом формування особистості учня: іноземна мова безпосередньо впливає на розумовий розвиток, значно розширює кругозір, сприяє підвищенню загального культурного рівня. Таким чином, аксіологічний потенціал даного предмета може проявлятися в навчальних, загальноосвітніх, розвиваючих і виховних можливостях. Кожна з цих рівноправних складових іншомовної освіти вельми актуальна з аксіологічної точки зору. Розглянемо їх докладніше.

1. Навчальний аспект передбачає оволодіння знаннями, вміннями і навичками, усіма формами спілкування і мовними функціями для того, щоб оволодіння іншомовною культурою було засобом міжособистісного спілкування і засобом отримання професійної та іншої інформації. Цінність іноземної мови в даному випадку полягає в його практичній значущості для людини.

2. Пізнавальний аспект полягає в тому, що навчання іншомовної комунікації використовується як засіб збагачення духовного світу особистості. Вивчаючи культурно-історичні традиції носіїв мови, учні значно розширюють свій загальноосвітній кругозір, що сприяє формуванню всебічно розвиненої особистості майбутнього фахівця.

3. Виховний аспект полягає в тому, що навчання іншомовної комунікації використовується як засіб морального виховання. Даному аспекту в аксіологічному плані належить особлива роль. Він покликаний визначити спрямованість поза лінгвістичного існування особистості. У процесі роботи над навчальним матеріалом повинно відбутися усвідомлення і присвоєння загальнолюдських, національних, професійних та інших цінностей.

4. Розвиваючий аспект включає в себе наступні компоненти:

1) розвиток мовних здібностей (фонематичний слух, відчуття мови, здатності до здогаду, до розрізнення, до імітації, до логічного викладу та ін.);

2) розвиток психічних функцій, пов'язаних з мовною професійною діяльністю (мовне мислення, пам'ять, увагу, уяву, сприйняття та ін.) ;

3) розвиток уміння спілкуватися на професійному та соціально-побутовому рівні;

4) розвиток таких рис характеру, як працьовитість, воля, цілеспрямованість, активність та ін. Оскільки метою навчання іноземної мови в даний час є не просто формування лінгвістичних знань, умінь, навичок, а головним виступає розвиток здатності міжкультурної комунікації, здатності досягнення адекватного взаєморозуміння в професійній сфері, це вимагає від майбутнього фахівця певних якостей: здатності до адаптації в нових ситуаціях, високого рівня творчого мислення, творчої активності;

5) розвиток уміння вчитися, досвіду самоосвіти;

6) розвиток мотивації до подальшого оволодіння іншомовною професійною компетенцією (формування ціннісного ставлення до навчання іноземної мови, розуміння значущості володіння іноземною мовою в цілях його практичного використання в професійній діяльності).

Навчальний, загальноосвітній, розвиваючий і виховний аспекти предмета «Іноземна мова» не можна розглядати ізольовано один від одного, вони взаємодіють у своєму аксіологічному впливі на формування у студентів системи ціннісних орієнтацій.

ДЯЧУК Олена Валентинівна, асистент
МАТІЄК Наталя, студентка I курсу
Національний університет біоресурсів і природокористування України

АМЕРИКАНСЬКІ ЦІННОСТІ: “AMERICAN DREAM”

Протягом усієї історії США американська мрія залишалась одним із найбільш впливових міфів, який обумовлював специфіку національної ідентичності спільноти. Міф про “Американську мрію” (“*American Dream*”), став для нації соціокультурним фреймом, який, апелюючи до колективного досвіду, й досі визначає характер та поведінку американців. Історію цього міфу можна простежити від зародження США і до сьогодні.

“Американська мрія” – кліше, що позначає ідеал життя жителів США. Залежно від контексту може означати кілька різних варіантів. Найбільш часто вживається для позначення високого життєвого стандарту (власний будинок, високооплачувана робота), слави, переходу в більш високий соціальний клас, але може також вказувати на інтелектуально повноцінне життя. Підкреслюють, що американська мрія базується на свободі особистості. Відзначимо, що джерелом словосполучення “*American Dream*”, що здобуло широко використання в країні, стала книга американського автора Джеймса Адамса “Епос Америки” (“*The Epic of America*”, 1931 р.), написана в період Великої Депресії – світової економічної кризи, що розпочалася саме в США та розповсюдилася на інші країни світу (Канаду, Великобританію, Німеччину, Францію), внаслідок якої в країні значно знизився рівень промислового виробництва, погіршилося становище фермерів та представників середнього класу, з’явилася велика кількість безробітних, різко зменшився рівень народжуваності, багато американців страждали від голоду. Намагаючись підбадьорити своїх співвітчизників, Джеймс Адамс написав у епілозі своєї книги “... американська мрія про країну, де життя кожної людини буде краще, багатше та повніше, де у кожного буде можливість отримати те, що він заслуговує”. І хоча вираз *American Dream* неодноразово підлягав переосмисленню та навіть критиці, значення його у свідомості американців залишилося незмінним, таким, що вказує на їх матеріальні та духовні ідеали життя в країні. Вказаний вираз і донині широко використовується у промовах політиків і громадських діячів США, що апелюють до патріотичних почуттів своїх громадян.

- (1) *American Dream*;
- (2) *Live the American Dream*;
- (3) *Living the American Dream*;
- (4) *Let us be part of the American Dream*;
- (5) *Reclaiming the American Dream*;
- (6) *The American Dream. Life, Liberty, Pursuit of Happiness*.

Словосполучення “Американська мрія” (“*American Dream*”) включає в себе такі позитивно-оцінні одиниці, як: EQUALITY (РІВНІСТЬ), DEMOCRACY

(ДЕМОКРАТІЯ), PROGRESS (ПРОГРЕС), FREEDOM (СВОБОДА), ACTION / WORK ORIENTATION (ОРІЄНТАЦІЯ НА ДІЮ / РОБОТУ), PRACTICALITY AND EFFICIENCY (ПРАКТИЧНІСТЬ І ЕФЕКТИВНІСТЬ), TIME (ЧАС). Дані поняття використовуються для позначення системи ціннісних уявлень і переконань представників американської нації про те, що кожна людина, яка стала членом їх суспільства може досягти успіху, благополуччя та процвітання завдяки своїй наполегливій праці, рівню демократичних свобод, прав та можливостей, які існують в країні та надаються кожному її громадянину.

УДК 371.549

РОЖКОВ Юрій Григорович асистент
МЕДВЕДЄВА Марина студентка I курсу

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ПОНЯТТЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА КОМПЕТЕНЦІЇ

Підготовка майбутнього професіонала передбачає формування професійної компетентності складовими якої є: науковий світогляд, правова та економічна грамотність, національна самосвідомість, патріотизм, соціальна активність, висока моральність і духовність, загальна культура, що базується на надбаннях української та світової культури.

Слушно зазначити, що різниця між компетентним та кваліфікованим фахівцем полягає в тому, що перший не тільки володіє певним рівнем наукових знань, умінь, навичок. Компетентність передбачає наявність у людини професійних цінностей та внутрішньої мотивації до якісного виконання своїх професійних завдань або діяльності.

У той же час вивчення енциклопедичних, філософських, економічних, педагогічних та інших джерел свідчить про існування різних підходів щодо розуміння змісту та сутності поняття "компетентність". Тому вважаємо за необхідне розглянути основні позиції дослідників та сформулювати власне розуміння цього поняття. Так, у „Словнику іноземних мов та висловів", "Великому тлумачному словнику російської мови", "Новому тлумачному словнику української мови" та інших знаходимо, що компетентний (лат. *competens* – належний, відповідний від *competo* – взаємно прагну, відповідаю, підходжу) – це той: хто має достатні знання, який з чим-небудь добре обізнаний, тямущий; обізнаний в певній галузі, знаючий, який за своїми знаннями має право робити, вирішувати що-небудь; знаючий, авторитетний в певній галузі правосильний; який володіє необхідною інформацією.

У сучасній науковій літературі часто зустрічається паронімічний термін „компетенція” – (лат. *competentia* – належний до права, від *competere* – досягати, прагнути, відповідати), що трактується як коло повноважень якої-небудь організації, установи або особи; коло питань, в яких дана особа має певні повноваження, знання, досвід.

Аналіз окреслених наукових джерел дозволяє зробити висновок, що компетенція є похідним поняттям від

компетентності і означає сферу, в якій людина застосовує свої знання, вміння та навички.

Пропонуємо таблицю, що відображає наше уявлення про співставлення змістовного наповнення двох понять „компетенція” та „компетентність”.

Поняття	Значення (ключове слово)	У чому знаходиться відображення?	Як визначається?
Компетенція	Коло повноважень	нормативно-правовий документ (диплом, наказ, статут тощо)	відповідно до займаної посади та роду занять
Компетентність	здатність	знання, уміння, навички, способи діяльності	у діяльності

Аналізуючи психолого-педагогічну літературу, знаходимо, що професійна компетентність інтерпретується як:

- система знань, вмінь та навичок, якими володіє фахівець певної галузі, необхідних для розв’язання на практиці професійних задач;
- система знань та вмінь, на основі яких формується творчий потенціал фахівця та будується його діяльність.

ШВИДЧЕНКО Анна, асистент
ПОСТОЄНКО Ганна, студентка 1 курсу

Національний університет біоресурсів і природокористування України

НЕОЛОГІЗМИ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

У практиці перекладацької роботи помітне місце займає проблема перекладу неологізмів, тобто нових слів, що з’явилися в мові в зв’язку з розвитком громадського життя і виникненням нових понять.

Особливо багато неологізмів з’являється в науково-технічній мові в результаті бурхливого прогресу науки і техніки.

Так, наприклад, у російській мові розвиток атомної енергії приніс із собою нові терміни: атомохід, дезактивація, дозиметр та ін.

В англійській мові прикладами неологізмів можуть служити слова, що з’явилися порівняно недавно:

televiwer	телеглядач
atomic pile	атомний реактор
half-life	період піврозпаду
tracer atom	мічений атом
to dieselize	встановити дизель, обладнати дизелем

Очевидно, що такі слова сприймаються як неологізми тільки доти, доки поняття, що виражаються ними, не стануть звичними, після чого вони міцно входять у словниковий склад і вже не сприймаються як нові.

Людина створює нове слово (originator) прагне до індивідуалізації і оригінальності. Потім слово проходить кілька стадій соціалізації(прийняття

його в суспільстві) і лексикалізації (закріплення в мовній системі). Слово сприймається посередниками (purveyors), які поширюють його серед мас. Це, як правило, викладачі університетів, шкільні вчителі, репортери, працівники засобів масової інформації. Слово фіксується в періодичній пресі. Наступна стадія соціалізації - прийняття слова широкими масами носіїв мови. Далі йде процес лексикалізації, а потім - придбання навичок адекватного вживання нового слова, тобто придбання комунікативно-прагматичної компетенції носіями мови.

Слід зазначити, що неологізми, як правило, виникають на базі існуючої мовної традиції, використовуючи наявні вже в мові словотворчі засоби.

Так, наприклад, відзначений вище неологізм атомохід, що виник у мові в зв'язку з реалізацією плану будівлі атомного криголама, морфологічно складається з компонентів що існували і раніше в мові атом + хід і створений за зразком слів пароплав, теплохід, електрохід.

Англійський неологізм дієслово **to dieselize** утворене зі з'єднання старого слова **diesel** і продуктивного суфікса **-ize** (означаючого приведення у визначений стан) за зразком слів **to equalize, to organize**.

Серед неологізмів рідко зустрічаються і штучно створені, придумані слова, наприклад: **nylon**, але їх число у мові зовсім мізерне і вони не грають помітної ролі.

Основними способами утворення неологізмів в англійській мові є наступні:

Створення нових слів на базі наявних у мові продуктивних словотворчих засобах, наприклад, відзначене вже вище слово **to dieselize**.

Переосмислення вже існуючих в мові слів і додання їм спеціального значення. Так, слово **egg** (яйце) одержало останнім часом і спеціальне значення - авіабомба.

Запозичення з інших мов. Запозичення може бути прямим (фонетичним) і калькуванням, наприклад:

Kolkhos (пряме запозичення)

Collective farm (калька)

Скорочення. За останнім часом в англійській мові підсилилась тенденція утворювати нові слова шляхом скорочення вже існуючих чи слів словосполучень, наприклад:

Radar (radio detection and ranging)

Benelux (Belgium, Netherlands, Luxemburg)

Іноді скорочується тільки перша частина словосполучення:

v-day (Victory Day)

h-bomb (hydrogen bomb)

Неологізми – скорочення

Бурхливий ріст лексичних скорочень спостерігався в англійській мові вже в період 50-х – 60-х р. Цей спосіб утворення нових слів виявився дуже продуктивним і в наступні десятиріччя.

Великий відсоток скорочено-похідних слів складають буквальні аббревіатури. У різних словниках включені апроніми, що вимовляються як цілі слова (а не як алфавітні назви окремих груп), і інші, менш регулярні, типи буквальних скорочень.

Розглянемо кожен з груп.

Найчисленнішими є ініціальні аббревіатури, представлені початковими буквами скорочених компонентів чи словосполучень складних слів, наприклад:

MVP (most valuable player) "найкращий гравець"

ОАО (Orbiting Astronomical Observatory) "орбітальна космічна обсерваторія"

SST (Supersonic Transport) "надзвуковий реактивний літак"

D.I.Y. (do-it-yourself) "саморобний"

L.D.C. (Less-developed country) "країна, що розвивається,"

r-t-w (ready-to-wear) "готовий (про одяг)"

Серед ініціальних скорочень нерідко зустрічаються омонімічні утворення, які розрізняються легко в контексті:

BP (Beautiful People) "вершки суспільства"

BP (Black Panther) "Чорна пантера"

Апроніми що вимовляються як слова, наприклад:

GRAS (Generally Recognized as Sage) "визнаний нешкідливим."

TESL (teaching English as a Second Language) "навчання англійському, як другій мові."

TACAN, частіше tacan (tactical air navigation) "тактична аеронавігаційна система "Такан."

Загальний вид аббревіатури виник у результаті ініціального скорочення сурядних словосполучень, наприклад:

D&D (day and dumb) "глухонімий" (амер. сленг - у значенні "ховаючий інформацію від поліції").

r.&r. r.'-n.'-r.(rock n roll) рок'н'рол.

R&D (Research and Development) "дослідження і розробки".

Подібні скорочення можуть входити до складу словосполучень типу:

A&R.: man (Artist and Repertory) "людина, що займається підбором акторів і репертуару".

Для англійської розмовної мови, особливо щодо сленгу дуже характерне вживання усічених слів. Найбільш продуктивним видом усікання виявилась апокопа тобто усікання кінця слів, наприклад:

limo (limousine) "лімузин".

disco (discotheque) "дискотека".

para (parachutist) "парашутист".

mayo (mayonnaise) "майонез".

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО МОЛОДІЖНОГО АМЕРИКАНСЬКОГО СЛЕНГУ

Мова – це засіб вираження: своїх почуттів, переживань, поглядів, думок, страхів, вподобань тощо. За допомогою мови різні народи виражають себе, свою культуру, свої принципи.

Сленг – явище мови, яке найбільш жваво і швидко реагує на події. Сленг вливається в наше життя так непомітно, що ми не помічаємо, як слова, значення яких ми не знали, стають нашими «словами-паразитами». Сленг підхоплює і виражає нові події, нові слова. З одного боку, сленг полегшує нам життя, але з іншого – сленг стає непомітним вірусом, який гальмує вживання власне українських слів.

Загалом сленг притаманний молоді, людям у віці від 12 до 22 років. Тобто сленг є явищем загальноживаним і широко розповсюдженим. Молодіжний сленг, як і будь-який інший, є тільки лексиконом на фонетичній і граматичній основі загальнонаціональної мови і відрізняється розмовним, а іноді й грубо-фамільярним забарвленням.

Англійська мова, а за нею і культура, все більше входить у наше життя. Раніше це було лише засобом спілкування та розуміння, а зараз це стає модним трендом: одяг, прикраси, продукти харчування, техніка, журнали, література, кінематограф і багато інших складових американської культури вливаються в наше життя. А разом з цим і *сленг*.

Для американської молоді сленг відіграє важливу роль: він спрощує життя. Оскільки американська молодь багато працює та навчається, складається враження, ніби для розмов в них не вистачає слів, тому їм легше використати сленг.

Особливістю молодіжного сленгу є те, що він не залишається постійним. Зі зміною одного модного явища іншим, старі слова забуваються й натомість приходять інші. Якщо в будь-якому іншому слензі слово може існувати протягом десятків років, то в молодіжному, лише за минуле десятиліття бурхливого світового прогресу з'явилася та пішла в історію неймовірна кількість слів.

Молодіжний сленг виражається жвавістю, яскравістю та гнучкістю наприклад у фразях:

Shut up ! – Замовкни !

Pal- друг.

Crazy cat – псих.

Fade- погані оцінки в школі.

Hot potato- складна і неприємна проблема.

Blood- відмінна відповідь учня.

Bicycle – шпаргалка.

Bingo!- Еврика!

Багато слів, за допомогою яких спілкування відбувається невимушено- це сленг університетів:

Cut- припинити знайомство

Skull- викладач в університеті.

Ex – екзамен.

Серед молоді популярністю користується вживання власних назв як сленгу:

Mr Black- ніч, нічний час.

Peter Jay - поліцейський.

Elvis - чоловіча зачіска під ЕлвісаПреслі.

George Eddy - клієнт, який не дає чайових.

Charley – простак, лопух.

Mister Charlie – біла людина.

Виділяють таке явище , як римований сленг:

Римований сленг – це форма складання фрази в англійській мові і відома світі, як римований сленг „Кокні”.

Принцип римованого сленгу досить простий. Нормальне слово замінюється першим словом фрази, яка з ним римується. Ще в римованому сленгу досить часто „поідається” літера „Н”, і відповідно звичайний учень-відмінник, або й навіть студент, не знайомий з даним видом сленгу, може подумати, що сказана йому фраза є повною нісенітницею.

Наведемо приклад з уривку жартівливої поеми, де використовується римований сленг:

As she walked along the street
With her little “plates of meet”
And the summer sunshine falling
On her golden “Barnet Fair”
Bright as angels from the skies
Were her dark blue “mutton pies”
In my “East and West” Dan Cupid
Shot a shaft and left it there.

Здавалося б, більшої нісенітничі годі й шукати. Але насправді в даному уривку йдеться про опис гарної дівчини, що гуляла вулицями. Адже, познайомившись к просторіччям римованого сленгу, дізнаємось, що ‘plates of meet’ насправді означає ‘feet’, ‘Barnet fair’- ‘hair’, ‘mutton pies’ – ‘eyes’, а ‘East and West’ – ‘breast’. Таким чином, замість тарілок з м’ясом маємо маленькі ніжки, а замість пирогів із баранини маємо темно-блакитні очі золотоволосої дівчини.

Особливо яскравим емоційно-оціночним забарвленням володіють сленгізми, що відображають різноманітні негативні явища, притаманні сучасній дійсності (наприклад:

- *Yellow dog fund* – гроші, виділені для підкупу
- *kickback* – незаконне затримання грошей із заробітної плати на користь наймача,

- *gorilla* – гангстер
- *ride the gravy train* – отримувати незаконні прибутки
- *rake-off* – доля у незаконному доході).

Слід також зазначити сленги, до яких входять числівники і десяткові дробі:

- 2,5 – університетський охоронець
- 5,0 – поліцейський
- 42 = cool, hip хіповий.
- 86 – позбавлятися, викидати.

Лексика запозичена з інших професійних груп також може проникати в молодіжний сленг. Наприклад:

- *Godsquad* – студенти, які вивчають релігію; спостерігається метафоричне перенесення терміну *squad* – взвод і *God* – Бог.
- *Walk of shame* – повернення додому на очах у всіх сусідів після нічного рандеву (зроблено з аналогу *walk off fame* – алея слави).
- *Danazzis* – владна людина, яка перериває свято.
- *Jump on the grenade* – [дослівно – кидатися на гранату] – означає розважати негарну дівчину, щоб дати можливість другу розважитись з її красивою подругою.
- *Commodore* – від морського звання командувач з'єднанням кораблів, але після метафоричного перенесення – «комп'ютер, який погано працює».

Динаміка існування і розвитку молодіжного сленгу проявляється і в процесах створення неологізмів. Мова йде не про створення дійсно нових слів, а про набуття нового сленгового значення словами літературного варіанту, тобто так звані «лексично-семантичні неологізми». Найбільш характерними для молодіжного сленгу є «наївні» або «примітивні» неологізми. Вони народжуються через незнання існуючих літературних слів і є найчастіше продуктом стихійного словотворення:

- *Dead hopper* – поганий танцюрист
- *Screamer* – спектакль, що має великий успіх
- *Gooser* – спектакль, освистаний публікою
- *Pen-pusher* – журналіст, писака
- *Six-shooter* – револьвер
- *Tear-bucket* – актриса похилого віку, що виконує сентиментальні ролі.

Таким чином, сучасний молодіжний сленг є суцільним, невід'ємним поняттям мови. Американський молодіжний сленг є модним, навіть трендовим поняттям, яке плавно перетікає в інші мови. Сленгові американські фрази краще не переводити окремими словами, тобто дослівно. Такі лексеми вчаться повністю, як єдине ціле для більш чіткого й виразного розуміння того, що позначає те чи інше сленгове словосполучення.

СЛОВА-ПАРАЗИТИ В СУЧАСНОМУ МОЛОДІЖНОМУ СЛЕНЗІ

Клас слів, зазвичай іменованих *словами-“паразитами”*, мало вивчений. Ті спроби, які робилися у їх вивченні, класифікації та описі, були вельми нечисленними і продовження не отримали. Про це свідчить вже сам факт відсутності сталого “наукоподібного” терміна. Після того, як у кінці 60-х – на початку 70-х рр. підвищився інтерес до спонтанної мови і, зокрема, до явищ мовного коливання, в літературі з’явилася низка термінів, таких як “порожні частки” [1, с. 36], “вставні елементи” [2, с. 25], “слова-замінники [3, с. 91] (йдеться про заповнювачі пауз)”, “незнаменна лексика”, “зайві слова” [4, с. 71, 73], однак терміни ці не прижилися [6, с. 1]. Ми у своїй роботі користуватимемося терміном *слова-паразити*, запропонованим Е.Е.Разлоговою.

Слова-паразити – модальні слова і вирази, які можуть уживатися в спонтанній мові достатньо великої кількості мовців з не виправдано високою з погляду слухачого локальною частотою. Головним критерієм, який визначає приналежність слова до паразитичного, на думку Е.Е.Разлогової, є його потенційна надчастотність.

Сьогодні найпоширенішими, потенційно надчастотними є слова-паразити, одержані в результаті соціологічного опитування, проведеного серед студентства. А саме: “*короче*”, “*блін*”, “*типа*”, “*как би*”, “*по ходу*”, “*у принципі*”, “*йо-мойо*”, “*капец*”, “*просто*”, “*фігня*”. Самі по собі деякі із слів не є бур’янами (*короче, типа, у принципі, как би*), а стають ними лише тоді, коли їх вжили в не властивому для них контексті. Але при цьому існує група слів, які залишаються паразитичними, в якому б контексті вони не знаходилися (*блін, йо-мойо*). Такі слова виступають “пом’якшувальними” синонімами грубих, яскраво виражених нецензурних слів.

Паразитичні слова “*как би*”, “*типа*” виражають “неточну” передачу інформації. Їх також можна віднести до проміжного типу: вони вказують на те, що мовець не несе прямої відповідальності за буквально сказане. Спотворення інформації може бути свідоме або сприйматися як нездатність чи неможливість для мовця передати її в адекватній формі або, принаймні, як вираз його сумніву з цього приводу. У той же час ці слова і вирази націлені на співрозмовника саме як маркери можливої відсутності повного збігу між дійсністю і сказаним [5, с. 25]. У сучасній російській літературній мові *как би* може бути сполучником, що виражає порівняння (*Стало темно, как бы потушили свет*), і часткою, що виражає приблизну схожість, подібність (*Сделал как бы преднамеренно*). Тобто вживання як слова-паразита ослаблює вислів з погляду його категоричності (*Ты как бы поступил не хорошо. Я как бы иду домой*). Двозначність, яка виникає при цьому, як правило, виглядає комічно. Цікавий приклад реакції В.Войновича, котрий почув інтерв’ю відомої актриси, яка вийшла заміж, наводить А.Шібаєв. У цьому інтерв’ю жінка промовила: “Я як би щаслива”. Після чого письменник сказав, що якщо вона як би щаслива, то їй потрібно

розлучатися. Окремою категорією можна виділити слова-паразити на букви “йо”. Це всім відомі “йоклмн”, “йопрст”, “йолки-палки”, “йоксель-моксель”, “йо-мойо”, “йокарний бабай”, “йошкін кот”, “йолки-моталки”, “йолки-зельоние” “йонерний театр”, серед яких у наш час найпоширенішим є “йо-мойо”. Опираючись на праці Е. Отіна, можна сказати, що утворення, пов’язані з вигуком “йо!” (=й-о-о), є “закамуфльованими” обценізмами, словами-“масками”, за якими “ховаються” непристойні слова і вирази, що мають на увазі [8, с. 94].

Також слово, яке часто вживають у не властивих йому контекстах, – це *типу* (Я *типу* тебе люблю. Ну, ти *типу* крутий). Цей сленгізм, що в останнє десятиріччя так рясно засмічує розмовну російську та українську мови, так само, як і його “товариш” *как би*, свідчить про невпевненість молоді в тому, що вона робить, говорить. Слово-паразит “*типу*” стало об’єктом висміювання у поета В. Плотіцина. Він надрукував у “Литературной газете” (2004 р. № 24, з. 16, “Клуб 12 стільців”) свою “Типа песню”, перенасичену цим словом:

“*Типа* хочется сказать, что не надо нам разлуки
И что вместе будем мы – *типу* я и *типу* ты.
Это значит мы с тобой *типу* сохнем друг о друге,
Это значит, что сбылись *типу* светлые мечты,
Типа я тебя люблю, *типу* честно,
Типа я тебе пою
Типа песню
Про любовь еще вчера
Мы не знали,
Вот такие вот дела
Типа с нами” і т.д. [див. 8, с. 249].

Слово-паразит *канец* виникло завдяки лексико-семантичній контамінації вже дещо застарілого предикативного слова *канут*, що має в розмовній мові значення “смерть, кончина” [8, с. 129]. Використання в мові цього паразитизму свідчить про песимістичне ставлення мовця до дійсності.

Існує теорія, що слово-паразит, яке живе в лексиконі людини, може розповісти про суть її мислення, натуру і бачення світу. Якщо людина вживає слово-паразит “*на самом деле*”, значить, вона бажає відкрити людям очі на правду життя. “*Сами понимаете*” – це класичний приклад “маленької” людини – боязкої, яка постійно перед усіма вибачається. Людина, яка вживає слово “*просто*”, вважає, що в житті все повинно бути просто, розумно, навіть банально – і ніяких складнощів! “*Короче*” – людина не схильна до спілкування, вона не любить розмови, тому хоче скоротити свою мову. Проте через це нескінченне “*короче*” ефект досягається зворотний [7, с. 12]. До сказаного додамо, що ще частіше, ніж слова-паразити, в усній мові зустрічаються “звуки-паразити”. Найчастіше, підбираючи потрібне слово, тягнуть *Е-Е-Е*, *А-А-А* й іноді *М-М-М*.

У результаті суцільної вибірки і обробки живої розмовної мови сучасної молоді (в даній ситуації опитування проводилося в середовищі студентської молоді) з’ясувалося, що найчастіше вживаються лексичні одиниці:

- ✓ “короче” – 40%
- ✓ “блін” – 29%
- ✓ “типа” – 20%
- ✓ “капець” – 11%

Істотне превалювання вживання слова “*короче*” свідчить про те, що студентська молодь віддає перевагу активним діями, а не розмовам, або виявляє бажання скоротити певний процес чи явище. Вживання асемантизованого слова “*блін*” вказує на небажання користуватися матизованою лексикою. А замаскувати її під цілком літературну лексичну форму. Присутність модального відтінку невизначеності і невпевненості в смисловій структурі слова “*типа*” свідчить про нестійкість поглядів і позицій молоді, а вживання слова-паразита “*капець*” – про песимістичність поглядів.

Тобто слова-паразити – це своєрідні зв’язки, що дуже міцно закріпилися в лексиконі людини, стали звичкою. Ці слова іноді збивають з пантелику людину слухаючу. Носій слів-паразитів, як правило, їх не помічає, але вони засмічують його мову, заважають сприймати інформацію. Більше того, вони витісняють літературну нормовану мову, від чого зазнає певних втрат літературна мова як система.

ШВИДЧЕНКО Анна, асистент
ТАРАСОВА Ліза, студентка 1 курсу

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ВПЛИВ СУЧАСНОЇ АМЕРИКАНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ НА СТИЛЬ ЖИТТЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ

Культури різних країн світу тісно пов'язані між собою, отже мають багато спільного. Сучасна молодь намагається якнайбільше взяти для себе різні види культур, щоб розвиватися, та бути особливими. Сучасна культура є одним із чинників формування картини світу та відіграє провідну роль в процесі соціалізації особистості. Можна припустити, що на суспільно-культурному рівні соціалізація забезпечується завдяки засвоєнню масової картини світу, активно функціонуючої в суспільстві. Саме картина світу спонукає до певного стилю життя, дій та думок, породжує ставлення до оточення та формує життєву позицію індивіда, визначаючи його зовнішню поведінку. В результаті, засвоєння функціонуючої в суспільстві картини світу, як феномену масової свідомості, сприяє соціалізації її членів. Картина світу особистості є соціально обумовленою та залежить від пануючої ідеології, суспільної філософії та політичної системи. Таким чином, наявність спільних тенденцій в картині світу у певної групи може бути яскравим показником впливу суспільних процесів та характеризувати певну історичну епоху або культуру. Загальна частина картини світу акумулює інформацію про цінності та традиції людського суспільства, а також відображає сучасні тенденції суспільного розвитку, є, так би мовити, віддзеркаленням пануючої ідеології, масового настрою, провідних цінностей даного часу та суспільства.

З точки зору культурно-історичної теорії Л. С. Виготського, соціалізацію можна розуміти як процес засвоєння особистістю культурних сенсів та цінностей, завдяки яким забезпечується єдність свідомості представників одного етносу та членів одного соціокультурного середовища.

Англійська мова нині є світовою мовою. Англійська мова є рідною для 12 націй, які налічують 350 мільйонів осіб. Нині американець чи англієць, подорожуючи до тієї чи іншої країни, може спілкуватися лише англійською мовою. Напикінці XX - XXI століття активізувались українсько - англійські мовні контакти, еміграції людей в різні країни, торгівля, ділові зв'язки.. були головним чинником потрапляння англійських слів до українського вжитку.

Слова іншомовного походження - це невід'ємна частина української лексики. Їх запозичення тісно пов'язані з історією нашого народу. Котрі були пов'язані з іншими країнами світу. Вони пов'язували їх зі своєю рідною мовою, та змінювали її.

Лексичні запозичення з англійської мови в українську проникли пізніше, ніж з французької чи німецької, головним чином у XIX - XX столітті засвоювались вони в основно через російську мову.

Другий період активного проникнення англіцизмів спочатку в російську, а згодом і в українську мову починається в часи правління Петра I.

У цей час спостерігається активізація запозичень попереднього періоду, а також подальше збагачення лексики за рахунок англійських запозичень з різних областей побуту, торгівлі, наук. Останні представлені математикою, морськими та загальноінженерними науками.

Третій пік появи англійських слів у російській та українській мовах -20-ті роки XIX ст. В якості основного чинника процесу запозичення англійських слів необхідно відзначити англофільну спрямованість Катерини II, заснування нею з метою перекладу іноземних, зокрема, англійських, книг перекладного товариства.

Основними причинами зростаючого престижу англійської мови в імперській Росії є: закріплення та підвищення престижу Англії на світовій арені; послаблення впливу французької мови через війну з Францією в 1812 р., що звільнило деякий простір для англійських запозичень; формування в суспільній думці погляду на англійську мову як на мову прогресу; створення протягом трьох століть сприятливих лінгвістичних умов, що полегшували запозичення англійських слів; збільшення англійської літератури, що сприяло виходу англійської мови із замкнутого кола верхівки до широких верств суспільства.

Два наступних етапи впровадження іноземного мовного матеріалу відбуваються в XX ст. - 20-ті роки та оформлення України як незалежної держави. Хоча частка англійських запозичень загальної кількості іншомовних слів в перші два десятиліття XX ст. була мінімальною.

Після 1925 року англійська мова отримала головну роль в якості лінгвістичного донора. У ці роки в українську мову з англійської перейшла велика кількість англійських слів.

Англiцизми в сучасному жаргонi

Вживання англiцизмiв в українському жаргонi є не стiльки експансiєю англiйської мови, а бiльш навіть популяризацiєю захiдного способу життя, бажання молодi бути схожими на акторiв своїх улюблених кiнофiльмiв, телепередач тощо. Звiдси i спостерiгається перенесення англiйських лексем на український ґрунт.

Запозичення з англiйської мови в молодiжний жаргон все має свою "iсторiю", вони вiдзначеннi "хвилеподiбнiстю" 60-тi роки, хвиля 70-80х, кiнець 90-х рокiв. Тодi можна було говорити про поширення англiцизмiв лише на певнi групи людей, то нинi цi поширення значно збiльшилися.

При невимушеному спiлкуваннi вживання англiцизму служить певним контрастом, ориґинальною лексемою з пiдвищеною експресивнiстю на фонi розмовної стилiстично зниженої лексики. До деяких лексем респонденти легко вiднаходили українськi вiдповiдники, але зазначали, що їх вживання є епiзодичним, час вiд часу.

У жаргонiзованому мовленнi сучасної молодi людини можна помітити кiлька лексем-англiцизмiв, якi вона використовує постiйно, iншi ж перебувають на периферiї.

Процес запозичення англiцизму в жаргон має дещо специфiчний характер на вiдмiну вiд запозичень до лiтературної мови, де причиною запозичення є вiдсутнiсть лексеми на позначення тiєї чи iншої реалiї, жаргон запозичує лексичнi елементи для номiнацiї таких понять, якi вже мають словесне оформлення в лiтературнiй мовi. Це свiдчить про вторинний характер молодiжного жаргону, його субхарактер, орієнтацiю на систему лiтературної мови.

Потрапляючи в iншу мову, запозичення проходять процес фонетичної, граматичної, морфолоґiчної адаптацiї до системи мови-рецепiєнта. У системi жаргону такий процес вiдбувається з орієнтацiєю на усну, звукову форму слова, а не на його графiчне оформлення.

За значенням усi жаргонiзми можна подiлити на кiлька тематичних груп:

- За вiком та статтю;
- За родинними зв'язками;
- За професiєю.

Багато подiбних лексем є i серед оцiночних прикметникiв. Такi запозичення частовступають у систему словозмiн, будуючи новi лексеми за моделлю українських прикметникiв i прислiвникiв.

Можна зробити висновки, що українська культура та мова «всмоктує» до себе культуру iнших країн. Що i позначається на сучасному стилi життя української молодi, адже велика кiлькiсть англiйської культури вiдображається у нашiй молодi.

СЕКЦІЯ 15

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА РОБОТА ІЗ СІЛЬСЬКОЮ МОЛОДІЮ

БАБИЧ Анна, КАСАТКІНА Олена, МАНТУЛА Анна
Національний університет біоресурсів і природокористування України

ДОСЛІДЖЕННЯ СТИЛІВ ПОВЕДІНКИ У МОЛОДІ ПІД ЧАС КОНФЛІКТУ

Однією з актуальних проблем сучасного суспільства є зростання конфліктних ситуацій у молодіжному середовищі. За останні роки різко зросли різні форми вияву агресії молоді. Важливе значення для профілактики цього негативного явища має аналіз поведінки в конфліктних ситуаціях. Для проведення дослідження стилів поведінки у конфліктній взаємодії студентів нами використано методику К.Томаса.

Залежно від орієнтації особистості на досягнення своїх власних цілей чи на цілі партнера, К. Томас, Р. Кілмен, Дж. Мутон та Р. Блейк визначили п'ять стилів поведінки, можливих у конфліктній ситуації: конкуренція, співробітництво (партнерство), уникання, пристосування (примирення) та компроміс. Ці стилі визнані більшістю спеціалістів, які працюють над проблемою конфліктів, хоча іноді описуються ними за допомогою різних термінів. Щодо компромісу, то деякі конфліктологи схиляються до того, щоб розглядати його як один із варіантів співробітництва [1].

Стиль поведінки у конфліктній ситуації має вирішальне значення для подальшого розвитку та завершення конфлікту.

За допомогою цієї методики нами опитано 75 хлопців та дівчат, віком від 18 до 23 років. Респондентам пропонувався тест, що містить 30 пар тверджень, які описують варіанти можливої поведінки в конфліктних ситуаціях. З кожної пари вони обирали варіант, найхарактерніший для їхньої поведінки, або той, яким скористалися б з більшою ймовірністю.

Результати опитування свідчать про те, що серед респондентів найчастіше трапляється партнерський та компромісний стиль поведінки.

Разом з тим, конкурентний притаманний 6% дівчат і 19% хлопців. Відтак за умови конфліктної ситуації ці студенти здатні нарощувати авторитет, але при цьому він нетривалий, швидко приймати рішення та реагувати на ситуацію.

Партнерський стиль поведінки сповідують 31% дівчат і 38% хлопців. Для них характерні системність рішень, «синергія» думок, тривалий авторитет і високі вимоги до підготовки партнерів.

Компромісний тип виявлено у 37% дівчат і 27% хлопців. Вони уникають розгортання конфлікту, керуються у відповідній ситуації спільним вирахом обох сторін. Для них характерні залежність від інших, відтермінування вирішення конфлікту.

Уникають конфліктних ситуацій 15% дівчат, тоді як у хлопців, які взяли участь в опитуванні, у відповідях даного типу не було знайдено.

До примирення здатні 11% дівчат та 16% хлопців. Характерними рисами цього стилю є позитивна атмосфера, зменшення важливості предмету суперечки, поступки і відсутність остаточного рішення.

БАЛАН Юлія

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ СІЛЬСЬКИХ ПІДЛІТКІВ ЗАСОБАМИ ВУЛИЧНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Немає у людини цінності більшої за здоров'я. Воно належить до числа глобальних проблем, що мають життєво важливе значення для всього людства.

Питання здоров'я та здорового способу життя, розвитку та становленню особистості підлітка розглядаються багатьма дослідниками: виховна робота в школі засобами фізичної культури (А.Д. Дубогай, С.О. Свириденко, Г.І. Власюк, А.Л. Турчак); психологічні, моральні особливості виховання особистості (Бех І.Д., Н.Ю.Максимова, С.К. Масгутова, І.В. Нікітіна, Р.Ф. Пасічняк, І.М. Романишин); формування ціннісних орієнтацій підлітків (С.В. Лапаєнко, О.Ф. Турянська); становлення соціальної активності підлітків (К.М. Власова, О.И. Карпухін, О.А. Кузьменко).

Здоров'я людини – стан повного соціально-біологічного і психологічного комфорту, коли функції всіх органів і систем організму зрівноважені з природним і соціальним середовищем, відсутні будь-які захворювання, хворобливі стани та фізичні дефекти. Критерій здоров'я визначається комплексом показників. Однак за загальним станом здоров'я людини можна визначити як природний стан організму, що характеризується повною зрівноваженістю будь-яких виражених хворобливих змін. Потрібно пам'ятати, що здоров'я залежить від багатьох факторів, які об'єднуються в одне інтегральне поняття – здоровий спосіб життя: це все в людській діяльності, що стосується збереження і зміцнення здоров'я, все, що сприяє виконанню людиною своїх людських функцій через діяльність з оздоровлення умов життя – праці, відпочинку, побуту.

Особливу увагу потрібно звертати на формування здорового способу життя підлітків, оскільки саме у молоді роки відбувається сприйняття певних норм та зразків поведінки, накопичення відповідних знань та умінь, усвідомлення потреб та мотивів, визначення ціннісних орієнтацій, інтересів і уявлень. Підлітковий вік – це один з найважливіших етапів життя людини. В ньому багато джерел і починань всього подальшого становлення особистості. Вік цей нестабільний, ранимий, важкий і виявляється, що він більше, ніж інші періоди життя, залежить від реальностей довкілля. Тому саме в цьому віці потрібно якомога більше проводити профілактичні та соціально-педагогічні роботи із вразливими групами.

Одним із методів соціальної роботи з підлітками є вулична соціальна робота (ВСР), адже вулиця – це невід'ємна частина дитячого життя. До основних її форм відносять: ігротеки, дискотеки, вуличний театр,

консультування, надання інформації в пункті соціальної підтримки. У роботі з дітьми вулиці соціальні педагоги надають доступну інформацію про вплив психотропних речовин. Як вважають спеціалісти, з підлітками потрібно вести розмову в діловій спокійній формі. Вся ця робота спрямована на те, щоб підліток сам дійшов до правильного вибору і обрав «здорове майбутнє».

Ефективність ВСР з різними категоріями клієнтів визначається рядом умов: *по-перше*, регулярність, систематичність її здійснення, тривалість у часі, адже, короткострокові контакти, що часто перериваються, не мають позитивних наслідків і є безрезультатними; *по-друге*, чітко визначене місце ВСР у ланцюжку систематизованого комплексного підходу до вирішення проблеми цільової групи, з якою ведеться робота – обов'язковим має бути наступний крок, до якого фахівці в межах ВСР повинні мотивувати клієнта; *по-третє*, активне залучення представників цільової групи до взаємодії, наприклад, у якості волонтерів, адже, методика «рівний – рівному» є однією з найбільш ефективних як під час встановлення взаємодії з представниками так званих «закритих» цільових груп, так і в ході мотивування їх до зміни поведінки

ГОСТЄВА Катерин

Національний університет біоресурсів і природокористування України
а

ПРОФІЛАКТИКА СУЇЦИДАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ СТАРШОКЛАСНИКІВ СІЛЬСЬКИХ ШКІЛ

У кризові періоди життя чимало людей обмірковують самогубство і здійснюють свої наміри. Згідно з даними Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) на початку 50-х років ХХ ст. з'явилася тенденція до збільшення кількості самогубств. Щорічно від них гине приблизно 600 тис. осіб. Це більше, ніж від убивств у мирний час. Загальна кількість смертей унаслідок самогубства у світі перевищує сумарну кількість смертей від тифу, дизентерії, скарлатини, дифтерії, коклюшу, менінгококової інфекції, поліомієліту, кору, малярії, бронхіту та ревматизму. Україна ввійшла до групи країн із високим рівнем суїцидальної активності населення.

Серйозну увагу до проблеми самогубства неповнолітніх почали виявляти на межі ХІХ–ХХ ст., зосереджуючись на її психопатологічних, психологічних, моральних, педагогічних аспектах. Видатний російський фізіолог, лікар, психолог Володимир Бехтерев (1857–1927) на основі досліджень стверджував, що більшість дитячих самогубств пов'язана не з психічними захворюваннями, а з недоліками морального виховання. Відомий український психіатр Іван Сікорський (1842–1919) пов'язував суїциди учнів з морально-етичними чинниками.

Суїцид серед підлітків і молоді є актуальною проблемою сьогодення в Україні. Згідно із статистичними даними останніми роками збільшилась кількість суїцидів серед дітей 5–14 років. За даними О. Лічко, лише 5% суїцидальних спроб у підлітковому віці припадають на психози, 20-30% – психопатії, а все інше – так звані «підліткові кризи» [2, с. 64].

З метою розкриття даної проблеми було проведено дослідження на базі Мирненської ЗОШ I-III ступенів. У дослідженні брали участь 50 учнів 9-11 класів. У ході дослідження використовувалася методика «Дослідження тривожності», розроблена Ч. Спілбергом та Ю. Ханіним [3]. У результаті дослідження було констатовано, що особистісна тривожність на рівні «помірна» отримали 19 старшокласників, 26 учнів – показали високу тривожність. Результати реактивної тривожності: низька тривожність – 17, помірна – 28.

Опитувальник суїцидальної поведінки Т. В. Вашека [1], спрямований на визначення суїцидальних тенденцій у підлітків, дозволив виявити ставлення старшокласників до людей, які вчиняли самогубство: ставляться несхвально – 12 опитаних, байдуже – 13, співчують – 20. Проявом слабкості вважають – 18 респондентів, гріховності – 15, мужності – 11.

Варто додати, що опитувальник давав можливість виявити наявність осіб із суїцидальною поведінкою, осіб, які намагалися скоїти самогубство і, які вчинили самогубство, в оточенні дітей. Такими були сторонні люди – 14, хороші знайомі – 15, члени родини – 6.

З метою покращення зниження показників суїцидальної поведінки підлітків нами була розроблена програма профілактики суїцидальної поведінки старшокласників, яка включає три етапи. Додамо, що з урахуванням програми передбачається співпраця соціального педагога з психологом та, при потребі, консультація з психіатром і передача йому справи. Ці заходи стануть ефективнішими, якщо учні будуть довіряти соціальному педагогові та вчителям, знаючи, що вони ніколи не зрадять дитину у кризовій ситуації.

КАПІТАН Олександра

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ВИХОВАННЯ КУЛЬТУРИ ПОВЕДІНКИ ДІТЕЙ З ПОЗИЦІЙ СУЧАСНОГО ЕТИКЕТУ

Культура поведінки являє собою основу взаємодії між людьми. Її рівень визначає те, наскільки вдале буде становлення людини в суспільстві і як добре вона налагодить стосунки між його членами, від нього залежить подальший особистісний ріст та розвиток. Перші уявлення про норми та правила суспільної поведінки у дитини формуються під впливом сім'ї, а згодом і дитячого садка, школи.

Провідне місце в етикетній поведінці займає моральний компонент, тому важливим є постійне звернення уваги дитини на нього. Найкраще це робити власним прикладом – повага до особистості дитини зумовить відповідне ставлення її до Вас та оточуючих; намагання зрозуміти дитину, дружлюбне та довірливе ставлення до неї формують модель її подальшої поведінки. Звертатися до вихованців бажано по імені, а їх потрібно привчати зверненню по імені та по батькові [2; с.98].

Становленню сприятливих відносин у колективі також сприяє введення та дотримання певних правил поведінки. Наприклад, співпереживати, допомагати, підтримувати один одному; виявляти терпіння; не боятися помилятися, не насміхатися над іншими; визнавати те, що чогось не вмієш (або не знаєш), але обов'язково цьому навчишся тощо [3; с.85].

Дуже важливим пунктом у вихованні та формуванні культурної поведінки дитини є розуміння нею свого місця у суспільстві, формування культури відносин, спілкування зі старшими та однолітками. Не завадить дитині пояснити у чому полягає ієрархія взаємовідносин «дитина-дорослий», чому відносини між однолітками мають один характер, а між дорослими або до дорослих зовсім інший. По-перше, вона має зрозуміти той факт, що дорослі володіють більшим досвідом та мають певний соціальний статус; доросла людина вже пройшла процес соціалізації та особистісного становлення. Дитина ж тільки починає переймати соціальні цінності, вивчати та засвоювати суспільну культуру, взаємодіяти із соціумом. Щоб стати на один щабель із першими, їй необхідно проробити величезну роботу над собою.

Така ієрархія відносин не має складати враження у дитини переважання, домінування одних над іншими. Тут важливо акцентувати увагу на шанобливому ставленні між усіма і до усіх: незалежно від віку, засвоєного досвіду, матеріальних благ – взаємозв'язки будуються на повазі, на вмінні прислухатися та розуміти один одного.

Чільне місце у становленні культури поведінки дитини займає розвиток моральної культури спілкування, переймання нею моральних суспільних цінностей та розвиток власних морально-ціннісних орієнтацій. Зокрема, за допомогою сюжетно-рольових та дидактичних ігор дітям можна прищепити базові уявлення щодо суспільно-значимих понять, таких як: дружба, кохання, сім'я та ін. Основною ознакою дієвого виховного впливу на будь-яку сферу особистості дитини є її потяг до самовдосконалення [1; с. 188].

Формування основ культури поведінки передбачає наступне:

- 1) Знання правила етикету;
- 2) Розуміння його необхідності;
- 3) Вміння застосувати дане правило у власному житті;
- 4) Виникнення емоційних переживань від його виконання.

Не варто забувати навчати дитину відрізняти хороше від поганого. Під час ознайомлення з вимогою до культурної поведінки, пояснюйте, чому саме так добре, а так погано. Коли дитина починає добре розуміти це правило та його застосування у житті, потрібно почати досліджувати його з іншого боку задля ґрунтовного засвоєння.

Щоб засвоєння поведінкової культури мало високу якість, педагогу необхідно створити для цього належні умови, а саме: 1) позитивну атмосферу; 2) батьки та вихователь – приклади для наслідування, виступають ідеалами поведінкової культури особистості; 3) безперервний зв'язок сім'ї з педагогами та вихователями – задля дотримання єдності педагогічних вимог, за допомогою

яких реалізується єдина виховна мета обох сторін – виховання та становлення відмінного громадянина суспільства.

Виховання культури поведінки дитини згідно з вимогами сучасного етикету передбачає дотримання педагогічних (наочність, систематичність, послідовність, принцип індивідуального підходу тощо) та етичних (обов'язкова наявність та дотримання правил поведінки, доброзичливість, дружелюбність, толерантність, емпатійність і т. д.) принципів [4; с. 142].

Виховання поведінкової культури дитини передбачає не лише ознайомлення, вивчення та засвоєння певних вимог – має бути двобічна взаємодія між педагогом-вихователем та вихованцем. Якщо дитина проявляє ініціативу до певної діяльності, проявляє свою активність, ні в якому разі не можна пригнічувати дані потяги вимогами. Особливість правил етикету та культури поведінки полягає у тому, що вони не жорсткі, а гнучкі, і здатні адаптуватися до інтересів та прагнень дитини.

КІЩЕНКО Тетяна

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ З БАГАТОДІТНИМИ СІМ'ЯМИ В СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ

Сім'я є одним із найстаріших і найважливіших соціальних інститутів суспільства, який впливає на формування і розвиток особистості. Величезний діапазон і унікальність засобів впливу сім'ї роблять її потужним, незамінним засобом соціалізації та соціального становлення особистості.

Багатодітна сім'я самою своєю сутністю сприяє реалізації особистісних і суспільних потреб. У багатодітних сім'ях створюються сприятливі умови виховання, оскільки діти ростуть у тісних взаєминах один з одним у сімейному колективі і, як правило, з раннього віку привчаються виконувати певні обов'язки і допомагати один одному. Однак в економічному плані саме багатодітна сім'я виявляється в найбільш складному становищі, оскільки мати зазвичай не працює, а власне батько не має можливості забезпечити для сім'ї нормальні умови існування.

Існуючі проблеми вищезгаданих сімей обумовлюють необхідність надання їм допомоги з боку суспільства. Матеріальна і моральна підтримка багатодітної родини, створення нормальних умов життя для батьків і дітей допоможуть вирішенню демографічної проблеми в нашій країні, тому дуже важливо осмислити як нинішнє становище багатодітної сім'ї, так і шляхи поліпшення їх положення.

Для стабілізації та сталого розвитку багатодітних сімей держава вживає певних заходів, однак все ще немає чіткої системи їх соціальної підтримки. Для успішного вирішення виникаючих проблем необхідні спільні зусилля фахівців у різних галузях діяльності, в тому числі, професійних соціальних працівників, які володіють різними технологіями вирішення соціальних проблем. При цьому, соціальні працівники повинні виступати як посередники між сім'єю і

суспільством (групою, колективом, державою), так і в якості помічників у справі подолання тих чи інших соціальних труднощів. Створення ефективної системи соціального захисту сім'ї є невід'ємною умовою розвитку нашого суспільства.

Увага до багатодітних сімей в даний час пояснюється і тим, що в умовах поглиблення соціально-економічної кризи вони займають одне з перших місць серед інших категорій.

Соціальна робота з багатодітною родиною – це особливим чином організована діяльність, спрямована на малі групи людей, які потребують соціального захисту і підтримки ззовні. Це один з різновидів соціального захисту населення, основним змістом якої є сприяння і допомога у відновленні і підтримці нормального функціонування сім'ї.

Фахівець, який працює з сім'єю, є координатором усієї сукупності соціальної діяльності, яка повинна сприяти позитивним змінам в сім'ї завдяки повному спектру можливих засобів.

У роботі з багатодітною родиною найбільш повно розкриваються професійні якості соціального педагога як вихователя, психолога, економіста, юриста і просто емпатійної людини. Спеціаліст не тільки допомагає родині долати труднощі, залучаючи кошти благодійників або спостерігаючи за справедливим розподілом державної та гуманітарної допомоги, а й навчає членів сім'ї самодопомоги і взаємодопомоги, які допоможуть їм забезпечити власне гідне життя.

Соціально-педагогічна робота з багатодітною родиною повинна базуватися на глибокому знанні специфіки цієї категорії сімей, соціальний педагог повинен бути добре підготовлений в професійному плані, бути освіченим, ерудованим, емоційно стійким.

КОЛОС Анастасія

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ З СІЛЬСЬКИМИ ПІДЛІТКАМИ З ДЕВІАНТНОЮ ПОВЕДІНКОЮ

Сучасний період розвитку суспільства потребує негайного розв'язання важливих завдань з проблем соціально-педагогічної діяльності з сільськими підлітками з девіантною поведінкою, створення психолого-педагогічних умов для їх адаптації в суспільство. Серед наукових кіл велику увагу проблемі девіантної поведінки молоді приділяли Є. Холостова, П. Павленок, Ю. Василькова, проблемі соціально-педагогічної роботи із підлітками з девіантною поведінкою присвятили свої дослідження Н. Агетик, Н. Грінченко, Л. Козаков, Т. Малихіна, М. Фіцула та ін.

Погіршення соціальної ситуації призводить до збільшення кількості підлітків, що живуть у винятково важких соціальних умовах. Серед загальної кількості населення України 14 млн. підлітків, серед яких із малозабезпечених сімей, з проблемами фізичного і психічного розвитку і підлітків з девіантною

поведінкою – 3,4 млн. Зростає кількість підлітків, які вживають наркотики. Неможливість отримати від батьків відповіді на питання статевого виховання змушує підлітків шукати альтернативні джерела інформації. Дослідження засвідчило, що такими джерелами стають: ровесники (51,8 %); література (44,6 %); відео (17,9 %); газети та журнали (16,1 %); телепередачі (3,6 %).

Незважаючи на те, що проблема девіантності широко досліджується філософами, правознавцями, соціологами, психологами і педагогами, єдиного розуміння того, що таке девіантна поведінка немає. Поведінка з відхиленням – девіантна (лат. *Deviatio* – відхилення) – система дій, вчинків, які суперечать загальноприйнятим соціальним нормам права, культури, моралі [3, с. 121]. Девіантної поведінки набувають люди, соціалізація яких проходить у середовищі, що сприяє такій поведінці (агресія, аморальність, насильство). Очевидно, що поведінка з відхиленням є одним із проявів соціальної дезадаптації – порушення процесу активного пристосування індивіда до умов соціального середовища засобами взаємодії та спілкування за хибного або недостатньо розвиненого уявлення людини про себе та свої соціальні зв'язки й міжособистісні контакти [3, с. 122]. За класифікацією М. Галагузової та ін., девіації охоплюють девіантну, делінквентну та кримінальну поведінку [2, с. 216]. Український учений О. Безпалько відносить поняття девіантної, делінквентної та кримінальної поведінки до поняття “девіантна поведінка”, розглядаючи ще такі види девіантної поведінки, як адитивна та психопатологічна [1, с.102].

Існує комплекс методик, які застосовують спеціалісти у роботі з дітьми з девіантною поведінкою [1]: діагностика характерологічних особливостей; діагностика психологічного клімату сім'ї, особливостей сімейного виховання; вивчення статусу учня у класному колективі; вивчення інтересів, ідеалів, нахилів, здібностей; особливості пізнавальних процесів (пам'яті, уваги, мислення, мови); діагностика емоційного стану учня (кольоровий тест М. Люшера). На педагога лягає велика відповідальність при здійсненні профілактичної роботи у середовищі підлітків. Ця робота буде мати позитивні результати лише за умови високої професійності, відповідальності соціального педагога, також за умови різностороннього впливу на особистість підлітка, сукупності таких форм та методів роботи, які будуть виховувати активну, самостійну особистість.

КУЛИК Валерія

Національний університет біоресурсів і природокористування України

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА РОБОТА З РОЗВИТКУ МОРАЛЬНИХ ЯКОСТЕЙ СІЛЬСЬКОЇ МОЛОДІ

Проблеми молоді завжди привертала увагу громадськості. Не секрет, що гуманізація і демократизація сучасної національної школи висуває на перше місце моральне виховання учнів. Моральна культура сучасної молоді далека від високого рівня. Їй притаманні цинізм, грубощі у спілкуванні з дорослими та

ровесниками, жорстокість, нерозуміння високохудожнього мистецтва та навіть небажання його сприймати. Така «культура» не здатна виховати в молодій людині нічого, крім аморальності та бездуховності.

Метою сучасної школи стає виявлення умов ефективного формування моральної культури школярів, зокрема, й засобами книги. Адже моральний, інтелектуальний, естетичний розвиток дітей та підлітків безпосередньо пов'язаний з одержанням ними духовної їжі. У педагогічній літературі питання морального виховання засобами книги знаходило своє відображення в дослідженнях В. Сухомлинського [4], С. Сірополко [3], С. Карпенчук, О. Богданової [1], Н. Гавриш [2], в яких виявляється сутність основних понять теорії, наводяться шляхи подальшого розвитку принципів, змісту, форм та методів розвитку моральності у ЗНЗ засобами книги.

Соціально-педагогічна робота з розвитку моральності – різновид соціально-педагогічної діяльності, який здійснюється у певній соціальній інституції та який спрямований на розвиток морально-духовних якостей особистості шляхом застосування засобів виховання. Засобами виховання є художня література та інші книги, газети, журнали, радіо, телебачення, кіно, театр, виставки, музеї, ігри, спорт, художня самодіяльність, цікавий співрозмовник, різноманітні предмети культури і природи.

Нами було проведено експериментальне дослідження з розвитку моральних якостей старшокласників гуманітарного профілю сільської школи (Гружчанська ЗОШ І–ІІІ ступенів). У дослідженні брало участь 52 респонденти (25 учнів 10 класу, 27 – 11 класу).

На етапах емпіричного дослідження проводилося анкетування «Моє розуміння моральних цінностей», використовувався опитувальник ДРМЕВО за І. Г. Тимощуком, здійснювалося анонімне опитування «Чи любите ви читати?», аналізувалися уривки з художніх творів. За результатами проведеного аналізу тестування на тему: «Моє розуміння моральних цінностей», високий рівень отримало 23 % (15–16 балів) респондентів; середній рівень – 68 % (9–14 балів); низький рівень – 9 % (8 балів і нижче).

Отже, після проведення експериментального дослідження, враховуючи всі чотири етапи дослідження, можемо зробити висновок, що моральний розвиток старшокласників у Гружчанській ЗОШ І–ІІІ ступенів знаходиться на середньому рівні. Проте педагогічний експеримент показав, що для розвитку моральності можна успішно використовувати літературу. Художнє слово відкриває широкі можливості для прилучення учнів до тих безцінних духовних надбань, скарбів, віками нагромаджуваних талантом і розумом українських та інших народів світу. У соціально-педагогічній діяльності з розвитку моральності найбільш універсальним засобом виховання вважаємо книгу.

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ З ПРОФІЛАКТИКИ ШКІДЛИВИХ ЗВИЧОК СІЛЬСЬКОЇ ШКІЛЬНОЇ МОЛОДІ

Попередження шкідливих звичок в учнів – важливий напрям виховно-профілактичної роботи загальноосвітніх шкіл, що здійснюється в нерозривному зв'язку з розумовим, трудовим, фізичним і моральним вихованням. У процесі цієї роботи формується гармонійно розвинена особистість, виховуються у школярів моральні норми, прищеплюються загальнолюдські цінності, уміння вести здоровий спосіб життя. Проте, у зв'язку з об'єктивними обставинами, частина учнів підліткового віку з відхиленнями у поведінці часто самоусувається від різних виховно-профілактичних заходів і, отже, потрапляє в педагогічно неорганізоване середовище, яке приводить підлітків до різноманітних неконтрольованих вчинків та зрештою до формування шкідливих звичок, пияцтва і алкоголізму.

Аналіз літературних джерел свідчить, що профілактика таких шкідливих явищ у молоді, як пияцтво й алкоголізм, завжди викликала підвищений інтерес учених і дослідників, психологів і педагогів, медиків і юристів, зокрема, з питань взаємозв'язку шкідливих звичок і прояву психічного дискомфорту учнів (В. Ф. Матвеев і А. Л. Гройсман), факт залучення школярів до вживання спиртного та вироблення стійкого імунітету до різних негативних явищ (Л. М. Анісімов [1], В. А. Татенко, Т. М. Титаренко), педагогічний аспект проблеми (Ю. В. Василькова [2], І. В. Дубровіна [3], К. Р. Ісмагілов, І. Б. Закіров, В. Ф. Матвеев, П. Д. Павленок [4]).

Проникаючи у різні сфери нашого життя, шкідливі звички роблять все більш згубний вплив на соціальне самопочуття, інтелектуальний, професійний, генетичний потенціал суспільства. Все це призводить до різкого скорочення народжуваності та середньої тривалості життя, погіршення здоров'я людей, підриву трудових ресурсів країни, послаблення фундаментальної основи суспільства – сім'ї.

У результаті проведених наукових досліджень доведено вплив шкідливих звичок на виникнення різних форм патології організму. Ці фактори ризику широко поширені серед дітей та підлітків. Саме тому грамотно проведені в цьому віці заходи профілактики діють особливо ефективно. Соціально-педагогічна профілактика – це система заходів соціального виховання, спрямованих на створення оптимальної соціальної ситуації розвитку дітей і підлітків і сприяють проявам різних видів її активності. Центральне місце в діяльності соціального педагога з учнями, схильними до шкідливих звичок відводиться пропаганді здорового способу життя, що є частиною морального і соціального виховання і націлена на формування у шкільної молоді негативного ставлення до алкоголю, цигарок та наркотиків.

Діяльність соціального педагога повинна бути спрямована, насамперед, на профілактику появи шкідливих звичок у школярів – наркоманії, тютюнопаління. Велику увагу, також слід приділити організації вільного часу учнів – заняття в гуртках та спортивних секціях. У даному випадку важливо, щоб у процесі виховання розвинути розумні потреби, навантажувати дітей корисними справами, організовувати їх діяльність, щоб у них практично не було нічим не зайнятого часу.

ПАВЛЮК Альона

Національний університет біоресурсів і природокористування України

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА РОБОТА З ПОПЕРЕДЖЕННЯ НАСИЛЬСТВА В СІМ'Ї

На сьогодні українське суспільство визнає існування проблеми насильства в сім'ї та, відповідно, необхідність удосконалення системи попередження і подолання цих негативних явищ. Наразі певні кроки в цьому напрямку вже здійснено. Зокрема, прийнято ряд законодавчих актів, спрямованих на попередження насильства у сім'ї та над дітьми, – Закони України «Про попередження насильства в сім'ї» (2001), «Про охорону дитинства» (2001), Сімейний кодекс, Національна програма «Стоп насильству!» на період до 2015 року та ряд інших нормативних документів міністерств і відомств.

Актуальність попередження насильства у сучасній сім'ї зумовлена не тільки збільшенням фактів психологічного, фізичного, сексуального насилля, а й небажанням суспільства відкрито говорити про цю проблему та усвідомити її наявність. Думка про те, що насильство – це ознака, що притаманна лише проблемним сім'ям, давно стала міфом.

Складність отримання об'єктивної інформації пов'язана не тільки з наявністю або браком спеціальної звітності, але й з тим, як сама жертва сприймає те, що сталося з нею [2].

Основою попередження насильства в сім'ї має стати спільна діяльність різних фахівців – держслужбовців, соціальних працівників, правоохоронців, освітян, медиків.

Після набуття чинності Закону України «Про попередження насильства в сім'ї» з листопада 2001 р. соціальні педагоги почали займатися вирішенням цієї проблеми у практичній площині на території України [1].

Проблема профілактики насильства в сім'ї набуває особливого значення у зв'язку з тим, що зазначені небажані стереотипи поведінки формуються і закріплюються у молодих людей – потенційних батьків. Вони ще у підлітковому чи юнацькому віці наслідують ролі дорослих, сприймаючи їхню поведінку як таку, що є нормативною. Тому є загроза, що в подальшому сімейному чи подружньому житті, вони втілять ці поведінкові стереотипи.

Зневажанню і насиллю над дітьми, в тому числі насиллю в сім'ях, сприяють певні соціальні і культурні умови: відсутність у соціальній свідомості

чіткої оцінки фізичних покарань; демонстрація насильства у засобах масової інформації; недостатнє розуміння суспільством насильства як соціальної проблеми; низька правова грамотність населення; погана обізнаність дітей щодо своїх прав; недосконалість законодавства.

Здійснення профілактичних заходів щодо насильства в сім'ї покладено державою переважно на служби дільничних інспекторів міліції, управління кримінальної міліції у справах дітей, до яких в більшості випадків звертаються потерпілі від насильства в сім'ї [1]. Робота цих служб загалом орієнтована на виявлення фактів насильства в сім'ї та покарання насильників, інші ж установи (кризові центри й центри медико-соціальної реабілітації) займаються усуненням наслідків уже вчиненого насильства. Наприклад, у м. Жашків, що на Черкащині, питання, які стосуються насильства в сім'ї, відносяться до компетенції Управління соціального захисту населення та Районного центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді.

Для запобігання випадків насильства в сім'ї, потрібно проводити з населенням первинну профілактику, спрямовану на завчасне відвернення виникнення небезпечних явищ, як із благополучними сім'ями, так і загнослухняними громадянами. Особливо плідною може виявитися робота з молоддю (зокрема, старшокласниками та студентами), оскільки саме ця категорія населення в недалекому майбутньому створює нові сім'ї. Така профілактика має бути спрямована на формування у людей доброзичливого та відповідального ставлення до інших членів суспільства, коректної поведінки у сім'ї, культивуацію здорового способу життя та розповсюдження такої моделі поведінки серед свого оточення. Доцільно проводити з молоддю тематичні бесіди із зазначених питань, тренінги, ігротеки тощо. Здійснювати профілактичну роботу з учнівською молоддю у клубах за місцем проживання мають соціальні педагоги, з відповідною освітою та спеціально навчені волонтери.

Отже, для попередження і навіть уникнення явища насильства в сім'ї потрібні координація і взаємоузгодженість у профілактичній роботі різних соціальних, виховних та правових інститутів. Важливим аспектом превенції є рання профілактична просвітницька діяльність в навчальних закладах, зокрема із старшокласниками у питаннях, що стосуються сімейних стосунків, поведінки в сім'ї, можливості зберегти відчуття захищеності у власній родині. Вагому роль в її організації та реалізації виконує соціальний педагог.

ПЛАХОТНЮК Юлія

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРОФІЛАКТИКИ АЛКОГОЛІЗМУ СЕРЕД ПІДЛІТКІВ

Одна з найгостріших проблем сьогодення – поширення вживання алкоголю дітьми та підлітками. Це соціальне явище має свою динаміку і закономірності розвитку. З соціальних позицій алкоголізм – форма девіантної

поведінки, що характеризується патологічним потягом до спиртного і наступною деградацією особистості.

Шкідливі звички, що формуються у підростаючого покоління в шкільному віці, катастрофічно впливають на подальше особисте життя людини, соціальний та економічний стан суспільства, моральне та фізичне здоров'я нації. Однією з причин появи негативних звичок в учнів є відсутність нахилів до змістовної діяльності. Поведінка таких учнів стає все більше ситуативною, такі школярі легко піддаються випадковим впливам, спокусам.

Вживання спиртного підлітками, незалежно від дози, сприймається як патологія, позаяк у будь-якому разі призводить до алкогольного отруєння. Особливість алкоголізації неповнолітніх у тому, що у них відсутній етап поміркованого споживання. Будь-яка прийнята доза алкоголю для підлітка надмірна, тому само собою факт її прийняття слід розглядати як зловживання.

Існує безліч різноманітних форм та методів профілактичної роботи по подоланню негативних звичок у дитячому та підлітковому середовищі. Однією з найпоширеніших і, на думку ЦСССДМ, ефективних робіт, що досить часто використовуються на практиці, залишається лекційна робота, яка насичується новітніми технологіями та прийомами. Під час лекцій використовуються профілактичні програми вітчизняних та закордонних авторів, проводять дискусії, вікторини, рольові ігри тощо. Ефективним засобом попередження негативних проявів у дитячому та молодіжному середовищі, формуванні здорового способу життя є профілактично-дозвілєва діяльність (проведення інформаційно-просвітницьких ток-шоу, конкурсів-змагань).

Важливими методами профілактики є соціально-педагогічна діяльність в умовах сім'ї, де відбувається формування культу здорового способу життя, профілактика захворювань та дотримання гігієнічних правил, у тому числі психогієни, культури внутрішньородинних взаємин у повсякденному житті, фізична активність, загартовування організму, повноцінне харчування та запобігання шкідливим звичкам - палінню, алкоголізму тощо.

Серед необхідних умов соціально-педагогічної профілактики особливо актуальними є: своєчасне виявлення періодів підвищеної вірогідності вживання алкоголю; використання спеціально відібраних і модифікованих методів емоційного впливу; розширення досвіду соціальної поведінки у підлітків групи ризику; стимулювання самовиховання підлітків у процесі корекційної роботи; координацію зусиль суб'єктів профілактики; посилення соціального й педагогічного контролю за поведінкою учнів.

Отже, профілактика алкоголізму у підлітків буде ефективною лише в результаті систематичного, комплексного використання різних форм, методів, засобів у поєднанні з діяльністю, спрямованою на створення умов для їхньої повноцінної життєдіяльності та самореалізації, розвитку та самовиховання.

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПРОФІЛАКТИКИ НАСИЛЬСТВА В СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ

У сучасному світі однією із глобальних проблем суспільства існує таке негативне явище як насильство.

Основною соціально-педагогічною передумовою проявів насильства серед сільської учнівської молоді є комплексна дія багатьох чинників, а саме: психологічні особливості дитини; соціальні умови, які впливають на благополуччя сім'ї, в якій проживає дитина; політична та економічна нестабільність в країні, що активно впливає на стресостійкість; вплив негативного інформаційного простору, який породжує розвиток людської агресивності та жорстокості. У сільській місцевості можна виділити наступні види насильства: фізичне, психічне (емоційне), сексуальне, зневага інтересами і потребами дитини (нехтування).

На жаль, проблема соціально-педагогічних умов профілактики насильства в сільській місцевості є не достатньо дослідженою як у теоретичному так і у практичному аспекті.

Сучасна молодь живе у негативному інформаційному просторі: з екранів телевізорів, з моніторів комп'ютерів безперервно транслюються жорстокі сцени насильства, бійки; пропагується фізичне насилля, сексуальна розпуста, цинізм. На жаль підлітки в силу своїх вікових особливостей не здатні «відфільтрувати» цей негатив, це шкодить на психіку дитини. Дуже часто підлітки наслідують моделі жорстокої поведінки, хочуть бути «крутими» в очах ровесників.

В період мобільних технологій, якими користуються не лише учні міських шкіл, а й сучасного села з'явилося нове малодосліджене негативне явище як кібербулінг.

Для ефективної профілактики цього негативного явища, фахівці проводять низку досліджень даного явища. Перш за все, психологи та соціальні педагоги зупиняються на викоріненні насильства серед дітей та учнівської молоді, оскільки саме ця категорія суспільства є основою подальшого культурного та здорового психологічного розвитку людства.

Фахівці вважають насильство однією з форм агресивної поведінки та способом прояву агресивних імпульсів. Формування агресивності - процес тривалий і обумовлений наявністю багатьох чинників: особливості сімейного середовища, темпераменту дитини, характеру неформальної групи однолітків, специфіки шкільного середовища і зразків поведінки, що засвоюються через ЗМІ. Тому, вивчаючи проблему профілактики насильства, психологи користуються різноманітними методами дослідження.

Оскільки, в сучасному світі швидко набирає обертів новий вид насильства – кібербулінг, то відповідно і профілактика даного негативного

явища повинна бути достатньо спланованою. В першу чергу головну роль відіграє метод виявлення даного явища серед дітей та молоді.

На базі Вовківцевої ЗОШ I-II ступенів Шепетівського району було проведено дослідження щодо проявів кібербулінгу. Воно показало, що жертвами віртуального насильства стали 20% підлітків 5-9 класів. Особливо кібербулінг поширений серед учнів 6-х класів (тобто молодших підлітків), що викликає стурбованість соціальних педагогів, педагогів та батьки. Кількість респондентів складала 41 чоловік.

У ході дослідження виявлено, що 22% всіх опитаних шестикласників зазнають морального насильства по телефону, а отримували негативні повідомлення через Інтернет - 12,2 % респондентів. При цьому про наявні випадки кібербулінгу підлітки майже не розповідають дорослим, хоча не можуть адекватно протидіяти вищезгаданому виду насильства.

Насторожує також факт особистого використання учнями інтернет-ресурсів для морального насильства над однолітками. Пояснюються згадані випадки просто спробами безневинних жартів. Отже, учні сільської місцевості виявилися схильними до скоєння морального насильства над однолітками, не розуміючи, що це може завдати шкоди іншій людині. При цьому більшість підлітків не допускають подібні «жарти» у власну сторону, і це викликає у них негативну реакцію.

З огляду на вищесказане, явище кібербулінгу потребує систематичної соціально-педагогічної профілактики серед учнівської молоді сільської місцевості. Тому в ході написання наукової роботи, нам доцільно буде розробити антибулінгову програму для учнів загальноосвітньої школи, а також розробити рекомендації для педагогів, які працюють з батьками щодо профілактики проявів кібербулінгу в сільській місцевості.

СЕРЕДЮК Оксана

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ПРОФІЛАКТИКА ШКІДЛИВИХ ЗВИЧОК В ДИТЯЧОМУ ТА ПІДЛІТКОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ СІЛЬСЬКОЇ МІСЦЕВОСТІ

Сьогодні шкільна молодь знаходиться під впливом великої кількості спокус, що в результаті призводять до негативних явищ, які руйнівно відображаються на процесі становлення особистості. В Україні помітна тенденція збільшення кількості підлітків, які мають шкідливі звички.

Аналіз наукової літератури показує, що питання проявів і профілактики шкідливих звичок у підлітків розглядали Б. Лазоренко, І. Зверева [4], А. Капська [3], О. Безпалько [3], І. Шишова, О. Балакірева [5], Р. Вайнола, В. Оржеховська, О. Яременко [2; 5], О. Вакуленко [2], Г. Золотова, А. Радіонов, Т. Бойченко та інші. Більшість із них схиляються до проведення соціально-профілактичної роботи з проблем запобігання соціально небезпечним хворобам і формування у підлітків навичок здорового способу життя.

Шкідливі звички – небажані форми поведінки, що виникають внаслідок закріплення психофізичних механізмів – динамічних стереотипів. Це ряд звичок, що є шкідливими для організму людини, а особливо підлітків. Вони перешкоджають особистості, яка формується, розвиватись розумово і фізично. Серед них виділяють декілька найбільш шкідливих – наркоманія, алкоголізм, токсикоманія і тютюнопаління. Кожна з них викликає залежність людини від тієї чи іншої речовини, яку вона вживає.

Соціальна профілактика спрямована на запобігання виникненню, поширенню та загостренню негативних соціальних явищ та їх небезпечним наслідкам, комплекс заходів спрямованих на попередження, обмеження і локалізацію шкідливих звичок [4].

Залежно від того, на якій стадії розвитку проблеми проводиться профілактична робота, науковці і практики виділяють такі види соціальної профілактики: первинна, вторинна, третинна [4].

Профілактика здійснюється на трьох рівнях: особистісному, сімейному та соціальному. Особистісний рівень передбачає інформування, консультування, включення в діяльність, тренінги в умовах індивідуальної та групової роботи, що формують якості особистості, які знижують можливості виникнення шкідливих звичок. Сімейний рівень передбачає різнопланову роботу з сім'єю та найближчим оточенням підлітка. Соціальний рівень спрямований на зміну суспільних поглядів, норм, традицій, попиту-пропозиції вживання психоактивних речовин.

Отже, скоординована профілактична робота з дітьми позитивно вплине на сприйняття негативу підлітками. Зменшення кількості причин, що викликають адиктивну поведінку зменшить статистику проявів шкідливих звичок. Розробка єдиних стандартів для роботи у напрямі профілактики шкідливих звичок, впровадження науково обґрунтованої системи спостереження за результатами профілактичної роботи, координація зусиль всіх спеціалістів, які працюють з дітьми, дадуть позитивні результати.

Соболюк Катя

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФІЛАКТИКИ АГРЕСИВНОСТІ ДІТЕЙ СІЛЬСЬКОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ БОЙОВИХ МИСТЕЦТВ

Складна ситуація в Україні, поглиблення кризового стану одночасно в трьох сферах життєдіяльності – духовній, соціальній і матеріальній, спричинила глибокі зрушення у світосприйманні, орієнтації молоді у сферах культури, освіти, професійного самовизначення. Типовою ситуацією особистісного сприйняття умов життя, соціального середовища є стан непевності основної частини населення, в тому числі й молоді, щодо перспектив свого життя, свого місця в стихії суспільних змін. Особливо згубним є розгубленість, втрата ідеалів, неоптимістичне сприйняття життя, відчуження від суспільства серед учнівської молоді, саме у сільській місцевості.

Серйозний дефіцит позитивного впливу на молоде покоління у селі призводить до того, що у молоді і підлітка домінуючими почуттями стали тривога, агресія, соціальна пасивність, страх.

Одним із критеріїв визначення учня як важковиховуваного є прояви агресивності у його поведінці. Агресивна поведінка – це складний і багатогранний процес, в якому діє низка чинників. Найгостріше постає проблема агресивної поведінки у підлітковому віці, коли відбувається перехід до нового щабля розвитку особистості.

Девіації в підлітковому віці виникають, як відповідь на неспроможність особистості реалізувати свої особистісні тенденції до самоактуалізації. Тому профілактика та подолання агресивності, як прояву девіантної поведінки, можливі шляхом навчання людини способів самореалізації, що в цілому сприятиме психологічному благополуччю підлітка або молодої людини.

Нами була успішно здійснена реалізація профілактики агресивності серед учнів Великоснітинківської загальноосвітньої школи I-III ступенів, що принесла позитивні результати: учнівські колективи стали більш дружніми, а їх стосунки більш стійкими і приємними. Діти навчилися контролювати свою агресію та звільнитися від неї у прийнятній формі; формувати адекватну самооцінку; розвивати вміння ефективно спілкуватися та співпрацювати з іншими; навчилися планувати та прогнозувати своє майбутнє; усвідомлювати, що вони самі відповідають за своє життя. Підлітки успішно пройшли курс карате-до, де засвоїли навички боротьби на трьох базових рівнях (10 КЮ, 10 КЮ, 9 КЮ).

Таким чином, у ході роботи ми досягнули поставленої мети. Було здійснено профілактику і зниження рівня агресивності у підлітковому віці шляхом формування адекватної самооцінки, вивчено прийнятні способи реагування в складних ситуаціях, прийняття себе й інших; сформовано позитивне ставлення до ведення здорового способу життя, а також діти покращили рівень своєї фізичної підготовки та загальний стан здоров'я. Учні помітили самі за собою, що стали більш дисциплінованими, вивчення правил етикету карате-до навчило поважати інших, як дорослих, так і однолітків, поважати їх думку, їх життя стало набагато цікавішим та веселішим, адже у них з'явилися не просто нові, але й справжні друзі, що не спонукають до вчинення якихось проступків, а навпаки, заохочують займатися спортом, вести здоровий спосіб життя.

ТАРАСЮК Алла

Національний університет біоресурсів і природокористування України

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА РОБОТА З МОЛОДІУ У ВИХОВНИХ КОЛОНІЯХ

Державотворчі процеси, що призводять до зростання соціальної ролі особистості в сучасних умовах, орієнтація на гуманізацію суспільства супроводжуються негативними тенденціями в молодіжному середовищі,

зокрема, жорстокістю й насиллям, бездуховністю, девальвацією людських цінностей. Невизначеність сьогодення, невпевненість у майбутньому, зростання безробіття, труднощі, пов'язані з отриманням освіти, падіння престижу низки професій призводять до примітивізації їхньої свідомості, а багатьох підлітків штовхають у кримінальне середовище.

Питання чинників протиправної поведінки неповнолітніх розглядаються в низці праць сучасних дослідників: О. Вакуленко, З. Короткої [1], Ю. Луценко [2], Н. Максимової [3], Н. Олефір [4] та ін.

Експерти ООН прогнозували, що до початку XXI століття злочинність серед неповнолітніх буде в центрі уваги світової спільноти. За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я (досліджено 160 країн), дитяча безпритульність, бездомність сприяють розповсюдженню хвороб і вчиненню злочинів неповнолітніми. Кількість неповнолітніх, які вчинили злочини, складала в 1990 році – 12659 осіб, у 1995 році – 16745 осіб, у 2000 році – 20231 особу, у 2005 році – 26470 осіб, у 2010 році – 27345 осіб. Отже, чітко прослідковується тенденція до зростання дитячої та підліткової злочинності.

Кримінологами доведена соціальна природа злочинності. Виходячи з цього, об'єктом профілактичного впливу мають стати основні, найбільш значущі в соціальному відношенні сфери життєдіяльності неповнолітніх. Таких сфер життєдіяльності можна виокремити сім: здоров'я, батьківська сім'я, навчання, дозвілля, працевлаштування, трудова зайнятість, поведінка в кримінальних ситуаціях і, можливо, слід виділити як самостійну сферу – формування в неповнолітніх і молоді життєвих, моральних, трудових та інших базових ціннісних орієнтацій.

Традиційна система покарання та виправлення неповнолітніх злочинців, що передбачає їх ізоляцію у спеціалізованих виховних закладах (колоніях, спеціалізованих інтернатах), не дозволяє усунути соціальні чинники протиправної поведінки неповнолітніх. Виховна робота в таких закладах переважно спрямовується на корекцію моральних уявлень неповнолітніх засуджених, привчання їх до праці та, за необхідністю, компенсацію їх педагогічної занедбаності.

Таким чином, феномен злочинності неповнолітніх є наслідком глобального «соціального аутсайдерства», коли молодь і діти знаходяться поза існуючим суспільством, виштовхуються з нього. Це відбувається в результаті дефектності соціалізації, яка стала носити стихійний, некерований характер.

ЧАБАН Наталія

Національний університет біоресурсів і природокористування України

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ ІНТЕРНАТНОГО ТИПУ

Складна політична, соціально-економічна криза в Україні призвела до загострення соціальних проблем у суспільстві. В такій ситуації особливої допомоги потребують найбільш вразливі категорії дітей, зокрема вихованці

інтернатних закладів. До них застосовують спеціальний підхід, спрямований на розвиток потенційних можливостей соціального становлення.

Ефективність соціалізації дітей-сиріт, входження їх до самостійного життя через систему інституційних форм залежить від професіоналізму педагогічного колективу, його узгодженості, скоординованості планів діяльності. Значне місце в цій системі відводиться соціальному педагогові. Його функції та методи роботи мають відповідати всім вимогам державної соціальної політики та стандартам спеціальної освіти.

Важливе завдання, яке виконує соціальний педагог в інтернатній установі, – представлення інтересів дитини в правозахисних і адміністративних органах. Соціальний педагог займається також житловими проблемами дитини, його працевлаштуванням і продовженням подальшого навчання.

Крім того, він налагоджує взаємодію з вихованцями, групою вихованців, педагогічним колективом, адміністрацією інтернатного закладу, державними і недержавними організаціями, в компетенцію яких входить вирішення проблем певної категорії дітей [2].

Психологічна реабілітація відбувається шляхом проведення занять щодо зняття тривоги, неспокою, напруги дитини в дитячому будинку, проведення додаткових занять за програмою загальноосвітньої школи, а також корекційних занять.

Соціальна адаптація відбувається через формування і розвиток навичок ведення домашнього господарства, самообслуговування тощо. Разом з психологами соціальний педагог займається проблемами професійного самовизначення випускників, освоєння ними різних соціальних ролей людини в суспільстві.

Найбільш доцільним методом вивчення особистості дитини в перші тижні перебування його в інтернаті є спостереження, вивчення матеріалів особової справи, бесіда, рисункові методики.

До традиційних методів роботи соціального педагога в закладах інтернатного типу відносяться бесіди, під час яких виявляються відносини дітей, їхні почуття і наміри, оцінки та позиції. Робота проводиться як в індивідуальній, так і в груповій формах.

Отже, соціально-педагогічна робота в закладах інтернатного типу покликана допомогти дітям-сиротам адаптуватися до умов проживання, забезпечити повноцінне становлення дітей, дотримання їхніх прав та інтересів, гарантованих законом. Оскільки реінтеграція дитини до сім'ї – тривалий процес, тому соціалізація дитини в умовах інтернатного закладу є надзвичайно актуальною.

СЕКЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІ, НАУЦІ ТА ВИРОБНИЦТВІ

КРУПКО Марія

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УПРАВЛІННІ НАВЧАЛЬНИМИ ЗАКЛАДАМИ

Управління, як невід'ємна частина педагогічної системи навчального закладу, її системоутворююча засада, має об'єктивну природу, але за механізмом реалізації — це суб'єктивний процес. Воно може бути переважно інтуїтивним або спиратися на теоретичні основи науки. У зв'язку з цим надзвичайно важливо визначити, як співвідносяться практика і теорія управління.

Прогресивний розвиток суспільства неможливо без творчих інновацій, що повною мірою стосується ВНЗ як суб'єкта ринку й обумовлює необхідність його переходу на інноваційний шлях розвитку.

Характерною рисою транзитивного процесу є підвищена інноваційна активність людини, при якій формується тип особи «ринкової орієнтації» - економіка вимагає «ринку особистостей», основним положенням якого є оцінка особистості з погляду попиту на неї на ринку праці [1]. Вибір інноваційне орієнтованого шляху розвитку здатен забезпечити ВНЗ високу якість підготовки фахівця й підвищити рівень інтеграції ринку освітніх послуг у ринок праці. На сучасному ринку попит є основним чинником, що регулюють обсяги пропозицій виробника. Формування стратегії й тактики розвитку ВНЗ із урахуванням і на основі його інноваційного потенціалу дозволить на всіх стадіях його інноваційного циклу зміцнити конкурентні переваги й зайняти свою нішу в умовах формування механізму інноваційного розвитку, тобто прогнозувати потреби в обсягах і формах освітніх послуг, розробляти й тиражувати на ринок продукти інноваційної діяльності.

Нові умови, у яких функціонують ВНЗ, вимагають сучасних підходів до організації їх діяльності, більш ефективного й гнучкого управління, більш професійного й швидкого реагування на виникаючі проблеми, що й відкриваються перспективи. Не випадково остання чверть минулого сторіччя, у світовій практиці, відзначена справжнім бумом у науково-дослідних роботах, аналітичних і інноваційних проектах, присвячених проблемам освіти, підходам до вдосконалювання управління ВНЗ на національному, регіональному й інституціональному рівнях, питанням відновлення втримування освіти й методик навчання, якості й ефективності освітнього процесу.

У справжніх умовах, коли автономія ВНЗ стає реальною, коли керівництву доводиться ухвалювати відповідальні розв'язки в нестандартним соціально-економічній середовищі, практика управління зажадала системного наукового бачення, передбачення, теоретичного обґрунтування. Конкуренція на ринку інтелектуальної праці й інтелектуальної продукції ставить перед ВНЗ ряд

специфічних завдань по задоволенню ринкового попиту, а також по забезпеченню їх стійкого функціонування й динамічного розвитку.

У цих умовах якісно міняється характер, зміст й технологія освітньої, науково-дослідної, фінансово-економічної й виробничо-господарської діяльності ВНЗ, що природно вимагає відповідних змін у системі керування діяльністю ВНЗ.

Багато проблем управління виникають через недосконалість розуміння ситуації управлінським персоналом. Причина недосконалого розуміння ситуації укладається в неповному володінні інформацією, незнанні ситуації в повному обсязі й невмінні зіставити приватні завдання підрозділу зі спільними завданнями ВНЗ. Людьми, що ухвалюють важливі розв'язки, є практично всі викладачі у ВНЗ. Керівництву ВНЗ доводиться ухвалювати рішення, виходячи з реально складної ситуації й подій, які відбуваються.

Для цього необхідно розв'язок ряду проблем, таких як:

- перебудова організаційної структури й методів управління ВНЗ;
- забезпечення перепідготовки й підвищення кваліфікації управлінського персоналу;
- удосконалювання інформаційної підтримки процесу розробки й прийняття розв'язків;
- гармонізація документообігу з вимогами міжнародних стандартів;
- створення організаційної структури й інтеграції підсистем підрозділів у систему менеджменту якості ВНЗ;
- розвиток органів громадського самоврядування ВНЗ;
- організація діяльності й ефективний розподіл ресурсів;
- планування й контроль над діяльністю ВНЗ та ін.

Різноманіття концепцій і практичних підходів до управління вищою освітою в багатьох країнах обумовлене розходженнями в організаційних структурах систем вищої освіти, правових основах, традиціями. Разом з тим чітко проглядаються загальні тенденції, властиві багатьом країнам. Головними з них є [2]: децентралізація й демократизація управління; розширення автономії вищих навчальних закладів з одночасним посиленням їх підзвітності й відповідальності перед суспільством; рух убік ринкових моделей організації, управління й фінансування вищої освіти.

КУЧЕРЕНКО Руслан

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ЕЛЕКТРОННИЙ ДОКУМЕНТООБІГ У НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Сучасний розвиток інформаційних технологій ставить цілі створення інформаційної системи електронного документообігу масштабу вищого навчального закладу. Дана система повинна спростити документообіг, і прибрати недоліки, властиві використанню документів на паперових носіях. Звичайно, ідея про повністю безпаперовому документообігу утопічна, але її

реалізація можлива в майбутньому. Тому необхідно прагнути до скорочення використання паперових документів, хоча б з еколого-економічної точки зору.

Комп'ютеризація суспільства призвела до того, що електронні документи починають замінювати паперові. Але такий перехід не повинен обмежуватися лише економією паперу і картриджів для принтерів. Необхідна система, яка могла б автоматизувати діловодство і підвищити рівень управління організацією. Тому необхідно зробити універсальну недорогу програму, яка могла б максимально підходити для більшості середніх і малих підприємств нашої країни.

При організації систем документообігу в вишем навчальному закладі однією з основних складових є системи маршрутизації і виконання, які оперують документами, що зберігаються в архіві. При побудові систем маршрутизації можуть застосовуватися два основних підходи.

Перший має назву документно-орієнтований.

Документ є основним об'єктом системи, і маршрутизується саме він, а всі інші параметри маршрутизації асоційовані саме з документом.

Другий підхід носить назву робото-орієнтований і його основним об'єктом є робота. До роботи може бути прикріплений найрізноманітніший список об'єктів, в тому числі, і документи. Природно, робота може існувати і без документів. Другий підхід є більш загальним.

Існує два основні класи введення документів:

- персональний, введення паперових документів. Введення невеликої кількості різнотипних паперових документів здійснюється за допомогою планшетних або персональних сканерів. Після операції сканування документ вручну індексується шляхом заповнення картки документа.

- масовий (потоківий), введення паперових документів. Основна відмінність від попереднього полягає в тому, що обробляється велика кількість однотипних документів. В якості прикладів додатків даної технології у конкретних предметних областях можна навести: систему введення і зберігання платіжних дорстудент у банку, систему обробки анкет опитування населення, систему обробки результатів голосування.

Створення системи електронного документообігу повинно відповідати технічним завданням. Інтерфейс реалізований з використанням web-дизайну, програмна керуюча частина створена на мові програмування PHP 4.0, використовується СУБД - MySQL 3.21.33b, як Web-сервера використаний Apache 1.3.33 rus, всі компоненти системи встановлені на операційну систему Linux Red Hat 14. Клієнтська частина не має прив'язки до конкретної ОС, єдиною умовою є підключення до серверу організації та наявність web-браузера.

Впровадження даної системи дозволяє:

- підвищити ефективність управління навчальним закладом за рахунок забезпечення керівників і викладачів максимально повної, оперативної та достовірної інформацією на основі єдиного банку даних;

- поліпшити діловодство за допомогою оптимізації і стандартизації документообігу, автоматизації найбільш трудомістких його процедур;
- знизити витрати на ведення справ за рахунок автоматизації процесів обробки інформації, регламентації і спрощення доступу користувачів до потрібної інформації;
- змінити характер праці викладачів і керівників, позбавляючи їх від виконання рутинної роботи і даючи можливість зосередитися на професійно важливих обов'язках;
- підвищити ефективність обміну даними між окремими підрозділами і центральним керівним апаратом;
- гарантувати повну безпеку і цілісність даних на всіх етапах обробки інформації.

ШАХ Надія

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ВДОСКОНАЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ НА ОСНОВІ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ

Відсталість технологій опрацювання дидактичної, методичної та звітної інформації негативно впливає на якість організації навчального процесу безпосередньо на занятті. Викладач змушений виконувати велику підготовчу роботу до уроку, а також велику за обсягом роботу з перевірки навчальних завдань, виконуваних студентами самостійно (усім відома проблема перевірки зошитів). Нарешті, багато часу займає робота з такими документами, як класний журнал, звітність тощо.

Слід відзначити, що значним кроком у подоланні вказаних вище проблем є перехід до дистанційних форм навчання та технологій доступу до інформації, який сьогодні активно здійснюється, насамперед, у методичних системах вищих навчальних закладів країни. Підкреслимо, що зараз мова не йде про впровадження дистанційної освіти. Це - окрема тема для досліджень. Передові вищі навчальні заклади країни, наслідуючи позитивний досвід світових лідерів, активно впроваджують дистанційні форми навчання і в рамках очної та заочної форм набуття освіти, пропонуючи студентам і авторські курси з різноманітних дисциплін, і різноманітні дидактичні та методичні матеріали з цих дисциплін, і сучасні системи оцінювання знань. Активне використання глобальної мережі інтернет органічно доповнює ці технології передачі знань, розв'язуючи багато проблем, визначених нами вище. Можна з упевненістю прогнозувати, що національна система вищої освіти, спираючись на новітні технології передачі знань і інтелектуальний потенціал викладацького корпусу, стане тим локомотивом, який привезе країну до світового освітнього простору. Завдання керівництва країни - організаційне, економічне та правове забезпечення цих процесів. Втім, сказане вище не означає, що в організації навчального процесу у вищій ВНЗ немає проблем. Ті проблеми удосконалення методичних систем

навчання у вищій ВНЗ, які потребують розв'язання, з нашої точки зору, мають інтернаціональний характер.

Обговорюючи проблеми впровадження ІКТ у навчальний процес ВНЗ, неможливо не враховувати ті ж проблеми стосовно середньої освіти. На наш погляд, важливим завданням середньої освіти є підготовка студентів до продовження освіти з метою набуття професії.

Чи можливе просте перенесення форм дистанційного навчання, розвинутих у вищих навчальних закладах, на рівень середньої освіти? Звичайно ж, ні. Причина відома: студент середньої ВНЗ - не студент ВНЗ, а вчитель - не викладач університету. Студент за своїми психолого-віковими характеристиками не підготовлений достатньо для того рівня розумового розвитку і самостійності, який передбачають дистанційні технології навчання, використовувані у вищій ВНЗ. Вчитель, як показує практика, частіш за все також не готовий до ролі провідника до знань. На наш погляд, студенту ВНЗ треба створювати умови для навчання, а учню середньої ВНЗ - знаходити його особистий шлях у різних навчальних ситуаціях. Вчителі мають усвідомити, що докорінно змінилася ситуація, у якій опиняться сучасні випускники, тому має змінитися мета навчання. Якщо раніше важливо було сформуванню у студента певні знання і навички, то зараз, завдяки інформаційно-комунікаційним технологіям, студенти мають доступ до невичерпної кількості інформації і важливо навчити орієнтуватися у інформаційних потоках та сформуванню навички ефективного пошуку необхідної інформації, оцінки якості і достовірності отриманих даних. Особливо це стосується роботи у Інтернет. Процес навчання сучасного студента можна порівняти з лабіринтом, у якому є вхід і багато різних шляхів до виходу. Одними можна довго блукати і втратити інтерес, інші є коротшими, цікавими і ефективними.

Таким чином, сучасні технології дистанційного навчання мають бути переосмисленими, адаптованими до вимог середньої освіти. Їх треба застосовувати як для навчання студентів, так і для навчання (підвищення кваліфікації) педагогів.

Головним інструментом у побудові схеми цільового інформаційного забезпечення розглядається цілеспрямоване формування інформаційних потоків, які є основним видом системоутворюючих зв'язків процесу управління і дозволяють побачити специфіку закономірностей управлінської діяльності як інформаційної системи.

Підводячи підсумки, зазначимо таке: проблеми організації навчання та використання ІКТ у середній і вищій ВНЗ мають свою специфіку, яку не можна ігнорувати. Істотно має змінитися роль викладача: від головної фігури навчального процесу, джерела знань, кваліфікованого тренера вмінь та навичок - до творця індивідуальних траєкторій навчання.

СЕКЦІЯ ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

УДК 37.01:378.-057.875

МАЦЕНКО Леся Миколаївна, канд. пед. наук, доцент;
БАТОК Лілія, магістр 1 року навчання
Національний університет біоресурсів і природокористування України

МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАСТАВНИКА СТУДЕНТСЬКОЇ ГРУПИ (НА ПРИКЛАДІ ВП НУБІП УКРАЇНИ «НЕМШАЇВСЬКИЙ АГРОТЕХНІЧНИЙ КОЛЕДЖ»)

Організація педагогічної діяльності наставника має ґрунтуватися на принципах активності і творчості, що передбачає організацію творчої діяльності, яка включає розвиток творчих здібностей особистості майбутніх фахівців, стає запорукою формування потреби в постійному пошуку, накопиченні знань, розумінні їх сенсу та значення, самостійному використанні, що необхідно для постійного особистісного і професійного самовдосконалення.

Основною вимогою до куратора є наявність певного рівня його професійної майстерності, володіння методикою викладання предмета у відповідності до нормативно-правової бази і специфіки навчально-виховного процесу. Виконання обов'язків наставника академічної групи передбачає: наставник є для студентів тим орієнтиром, який власною поведінкою, власним прикладом стверджує моральні цінності, громадянську позицію, підтримує студентів порадами, допомагає визначитися у планах на майбутнє тощо. Така позиція наставника забезпечує умови для самореалізації особистості студента, задоволення його інтересів, потреб, розвитку здібностей, формування моральної культури. Серед основних форм виховної роботи кураторів є: виховні години один раз на два тижні, які включаються до розкладу академічних занять, а викладачеві до індивідуального плану роботи; бесіди, кругли столи, дискусійні, інші заходи виховного впливу в студентських аудиторіях і гуртожитках (із залученням фахівців різного профілю); культпоходи історичними місцями, до музеїв, на виставки, до театрів.

Спосіб спілкування наставника із студентами передбачає почуття такту, здібність проникати в духовний світ іншої людини, співчувати їй тощо. Необхідна підготовка наставника з питань людинознавства, глибоких знань в галузі педагогіки, психології, соціології, розуміння студентства як особливої соціально-демографічної групи. Перш за все наставник повинен бути психологом, а також керівником та організатором діяльності групи.

Куратор групи має право: бути присутнім на навчальних заняттях, екзаменах, захисті студентами групи курсових і дипломних проектів; подавати директорові і педагогічній Раді пропозиції про заходи заохочення та стягнення студентам; брати участь в роботі стипендіальної комісії, комісії по розділу молодших спеціалістів.

Під час планування виховної роботи на всіх рівнях використовується комплекс її методичного забезпечення, який включає: Положення про куратора студентської групи; Положення про старосту академічної групи; Положення про студентське самоврядування; Положення про діяльність студентських клубів за інтересами; Положення про визначення рейтингу на кращого студента; Положення про визначення рейтингу на кращу студентську групу; Положення про студентський гуртожиток; Тематичні збірки сценаріїв та ін.; Правила внутрішнього розпорядку в Немішаївському коледжі; Правила проживання в гуртожитках.

Одним із завдань, над яким працює педагогічний колектив нашого коледжу, є формування всебічно розвиненої особистості, виховання любові до обраної професії. Тому протягом останніх років ми зосередили увагу на проблемах духовності, патріотичного і громадянського виховання, становленні моральних якостей особистості, вихованні правової та економічної культури, відповідальності й дисциплінованості студентів.

УДК 37.013.44:001(091)

НІКОЛАЄНКО Станіслав Миколайович, *д. пед. наук, професор*
ВАСИЛЬКІВСЬКИЙ Ілля, *студент 5 курсу*

Національний університет біоресурсів і природокористування України

СУТНІСТЬ КАТЕГОРІЇ «ПЕДАГОГІЧНА ВЗАЄМОДІЯ» В СУЧАСНІЙ НАУЦІ ТА ІСТОРИЧНОМУ ДИСКУРСІ

Незважаючи на широкий спектр питань, що розглядаються дослідниками на сьогоднішній день в системі «викладач-студент», сутність педагогічної взаємодії, на наш погляд, заслуговує на особливу увагу. Серед викладачів вищої школи, в тому числі і досить кваліфікованих, є досить поширений погляд, що педагогіка вищої школи обмежується знаннями дисципліни, захопленістю педагога своєю дисципліною і умінням зацікавити ним студентів. Але навчально-виховний процес вимагає від викладача глибокого розуміння тих педагогічних процесів та проблем, які відбивають специфіку самої педагогічної взаємодії. Тому розуміння сутності педагогічної взаємодії на сучасному етапі є актуальною для побудови конструктивного навчально-виховного процесу у вищій школі.

Сутність педагогічної взаємодії розглядалося ще за часів Античності Платоном, Сократом та Аристотелем. Як багатоаспектного процесу, що включає дидактичну, виховну, соціально-педагогічну взаємодію, на сучасному етапі присвячено праці І. Бежа, Н. Волкової, І. Гапійчук, Л. Долинської, Б. Ломова, І. Зимньої, М. Кагана, О. Казакової, О. Киричука, Н. Коломінського, Є. Коротаєвої, О. Леонтєва, Б. Ломова та ін. Окремо слід відзначити роботи тих вчених, в яких дослідники акцентували увагу на загальних питаннях педагогічної взаємодії у вищій школі (О. Киричук, Г. Костюк, В. Сластьонін, Л. Долинської, В. Семиченко, І. Булах та ін.).

Як відомо, взаємодія (інтеракція) – це вихідне, родове поняття, яке охоплює процеси впливу об'єктів (суб'єктів) одне на одного, їх взаємну обумовленість і взаємозміну: взаємний зв'язок соціальних явищ як на рівні суспільства у цілому, так і на рівні функціонування його окремих груп, індивідів.

У філософському контексті категорія «взаємодія» розглядається як всезагальна форма зв'язку об'єктів і явищ, що здійснюється в їх взаємній зміні. Найбільш суттєвими характеристиками категорії взаємодії є: взаємозумовленість і взаємоперехід, одночасний зворотний вплив.

Ще давньогрецькі філософи (Платон, Аристотель, Сократ) розглядали взаємодію під час навчально-виховного процесу між викладачем і студентом та пропонували будувати взаємовідносини між ними на діалоговій основі, взаєморозумінні та прагненні до знань і духовного вдосконалення. Виховним об'єднуючим ідеалом була калокагатія. Діалогічна форма спілкування Сократа з молоддю ввійшла в історію педагогіки як «сократичні бесіди», які вимагали від співрозмовника не тільки наявності знань, чіткої орієнтації у проблемі, але й дотримання духовно-моральних позицій, естетичних ідеалів, вміння критично мислити.

На сучасному етапі сутнісними характеристиками категорії «педагогічної взаємодія» є міжособистісний контакт між викладачем і студентом, який передбачає сприйняття і розуміння один одного; взаємообмін суб'єктів навчально-виховного процесу у певному часовому просторі науковою, пізнавальною, професійно орієнтованою інформацією; взаємовплив на думки, почуття, вчинки, поведінку, різні види діяльності – освітню, виховну, науково-дослідну, професійну, творчу тощо; причинна обумовленість результатів педагогічного процесу; матеріальність; предметність; ситуативність; певна циклічність; завершеність в просторово-часовому вимірі, його рефлексивна багатозначність з точки зору всіх учасників.

Отже, педагогічна взаємодія – це педагогічний, психологічний, морально-духовний зв'язок, який виникає між викладачем і студентом на засадах діалогічної, суб'єкт-суб'єктної обумовленості, включає індивідуальний підхід, врахування індивідуально-психологічних особливостей та активізації внутрішнього потенціалу студента, ретрансляції викладачем духовних і культурних цінностей під час навчально-виховного процесу.

УДК: 378.016

КАЛЕНСЬКИЙ Андрій Анатолійович, канд. пед. наук, доцент
ВЕРЕТА Олексій, магістр 1-го року навчання

Національний університет біоресурсів і природокористування України

**РОЗВИТОК ТЕХНІЧНОГО МИСЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ПРИ
ВИВЧЕННІ ДИСЦИПЛІНИ «МАШИНИ І ОБЛАДНАННЯ ДЛЯ
ТВАРИНИЦТВА»**

В умовах сучасної техніки й технологій виробництва змінився характер діяльності фахівця, який все більше вимагає мобілізації його інтелектуальних

можливостей, тому що значне місце в його трудовій діяльності займає процес вирішення інтелектуальних завдань. Майбутній технік-механік у галузі сільськогосподарського виробництва повинен володіти комплексом нових професійних якостей та інтелектуальних умінь, зокрема таких, як уміння самостійно поповнювати й поглиблювати запас професійних знань, застосовувати їх для вирішення виробничих проблем, легко перебудовуватись в швидко змінних умовах ринкових відносин, володіти персональним комп'ютером для вирішення інженерних виробничих проблем тощо.

В останні десятиліття проблема технічного мислення виокремлюється психологами та педагогами в якості самостійної. Різні її аспекти розглядаються в дослідженнях Т. Кудрявцева, П. Лузана, В. Манька. Багатьма авторами технічне мислення ототожнюється з вирішенням конструктивно-технічних задач, виконанням технічних завдань або ж пов'язується з технічною творчістю.

Метою методики є підвищення ефективності формування творчого технічного мислення майбутніх техніків-механіків сільськогосподарського виробництва, при вивченні дисципліни "Машини і обладнання для тваринництва". Лекційні заняття з дисципліни слід проводити не інформаційного характеру, а здебільшого пояснювально-ілюстративного характеру на основі проблемного навчання. З цією метою викладачем заздалегідь підбираються проблемні ситуації, що розв'язуються упродовж пояснення нового матеріалу. Крім цього для підвищення ефективності формування творчого технічного мислення майбутніх техніків-механіків перед початком лекції викладач проводить опитування студентів на основі евристичної бесіди. Це дозволяє зв'язати теоретичний матеріал дисципліни, що вивчається, з практичними ситуаціями, які виникають в реальній виробничій ситуації, познайомити практично з евристичними методами технічної творчості.

Для якісної підготовки майбутніх фахівців технічної служби сільськогосподарських підприємств різних форм власності важливе значення має процес формування у студентів практичних умінь та навичок застосування отриманих знань. З цією метою студенти повинні поєднувати репродуктивну й продуктивну навчально-пізнавальну діяльність. Отже, логічно, що в процесі виконання лабораторних робіт ускладнюється зміст дисципліни, цілі та арсенал методів при досягненні мети. У студентів підвищується зацікавленість наслідками лабораторних досліджень, вони розуміють зв'язок даної роботи з обраною спеціальністю. При цьому формується їхня продуктивна активність, відбувається становлення потребо-мотиваційної сфери індивіду. Це дозволяє реалізувати розроблені суб'єктивні дидактичні умови організації розвивального навчання студентів у процесі вивчення технічних дисциплін.

На практичному занятті викладач керує формуванням творчого технічного мислення студентів. Важливим етапом цього заняття є виконання самостійного проблемного завдання, що стосується конкретних виробничих ситуацій. Час на цю роботу регламентується до 10 хвилин, завдання виконують

у робочому зошиті. Під час самостійної роботи студентів викладач проводить консультації, пояснює труднощі, що виникають при вирішенні питань тощо. Під керівництвом викладача студенти знайомляться з довідниковою літературою та розглядають і обговорюють виробничі ситуації, їх варіанти вирішення. Отже, наведена вище методика показує, що заняття повністю змінили свою форму й зміст порівняно з традиційним навчанням і виступають у новій якості. На них організується вивчення і засвоєння змісту дисципліни «Машини та обладнання для тваринництва» на основі використання реальних виробничих ситуацій (проблемних задач). Це суттєво підвищує ефективність формування творчого технічного мислення майбутніх техніків-механіків сільськогосподарського виробництва.

УДК 378.147.34:378.4

ТЕСЛЮК Валентина Михайлівна, канд. псих. наук, доцент;

ВОЙТОВСЬКА Алла, магістр І року навчання

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ТА ПРОВЕДЕННЯ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

У сучасних умовах проведення семінарських занять у вищій школі дозволяє не тільки поглибити та інтенсифікувати процес пізнання з тієї чи іншої дисципліни, а й гуманістично спрямувати його за змістом, технологічними компонентами та структурними елементами. Детальна увага на семінарі приділяється оволодінню студентами складовими своєї майбутньої професійної майстерності, структурою та змістом аналізу власної професійної діяльності та запозичення позитивного досвіду колег.

Питання організації та проведення семінарських занять досліджено у працях вітчизняних дидактів Б.П. Єсіпова, В.П. Стрезікозіна, А.В. Усовой, В.В. Зав'ялова та ін.

Підготовка студентів до семінару здійснюється в кілька етапів: прослуховування лекції з теми семінару, підбір літератури, вивчення і конспектування рекомендованої літератури, складання тексту виступу (план, тези, реферати доповідь), безпосередня участь у проведенні семінару.

Попередньо викладач оголошує як потрібно готуватись до семінарського заняття. Відбираючи матеріал для виступу, потрібно враховувати його цінність, інформативність.

А. В. Лякішева та Л. К. Грицюк вважають, що при підготовці до виступу неприпустимо вдаватися до механічного переписування матеріалу з одного або кількох джерел, чужих конспектів.

Попередньо студенти вибирають і готують реферати відповідно до запропонованого переліку та вимог (указується спосіб викладу, обсяг). У науково-методичній літературі рекомендують таку структуру заняття:

- вступне слово викладача;
- виступи опонентів;
- обговорення промов;

- рецензування виступів;
- підсумки;
- виставлення оцінок.

Для активізації пізнавальної діяльності студентів під час підготовки та проведення семінару викладач завчасно визначення ролі, які вони виконуватимуть під час заняття.

Завдання доповідача – переконати слухачів у вагомості зібраної ним інформації, акцентувати увагу на головних положеннях. Окрім підготовленого реферату (виступу) доповідач має орієнтуватись у темі семінару, оскільки запитання, які йому задають викладач і студенти, передбачають володіння всім навчальним матеріалом заняття.

Співдоповідач добирає факти, приклади й аргументи до основного виступу, щоб доповнити його.

Опонент незалежно від доповідача готує реферат із того самого питання, але з критичної (неординарної) точки зору.

Експерт має кваліфіковано порівняти висловлені позиції, вказати позитивні сторони виступів.

Асистент відповідає за надання допомоги для підготовки до семінару (забезпечення наочності, мультимедійного представлення тощо).

У кінці семінарських занять викладач підводить підсумки, аналіз виступів окремих студентів і роботи всієї групи, оцінює їхні знання, уміння формувати і відстоювати свою точку зору, визначає конкретні завдань на наступне заняття².

Отже, зміст семінарських занять у ВНЗ має бути: професійно спрямованим, забезпечувати розкриття дисципліни на конкретних прикладах із майбутнього фаху, органічно поєднувати теорію і практику із використанням методів навчання, які сприяють формуванню у студентів творчого підходу, залучають їх до колективної пізнавальної діяльності, дискусій тощо.

УДК 378.4:316.454.52

ВИГОВСЬКА Світлана Володимирівна, канд. пед. наук, доцент;

ГАВРІЧЕНКОВА Ірина, магістр 1 року навчання

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ РИТОРИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Вимоги до особистості та професійних якостей викладача ВНЗ постійно збільшуються. Сучасному суспільству необхідний педагог, який володіє мистецтвом взаємодії, тобто знаходить спільну мову з дітьми, колегами та батьками. Відомо, що одним із найважливіших завдань професійного формування педагога є підвищення його компетентності, комунікативної культури та рівня риторичної вправності.

Мета нашого дослідження – дослідити шляхи формування риторичної культури майбутніх педагогів вищого навчального закладу .

Особливості риторичної культури педагогів досліджували такі науковці

як А.Бойко, В.Буряк, М.Вашуленко, В.Гриньова, М.Ільїн, А.Капська, Л.Кондрашова, О.Кретьова, С.Крисюк, Н.Кухарев, Т.Ладиженська, М.Лазарев, Г.Лідман-Орлова, В.Мельничайка, М.Пентилюк, М.Петров, К.Плиско, В.Семиченко, Л.Ткаченко, Г.Шевченко та ін. Вони довели, що впровадження курсу риторики в процес підготовки майбутніх педагогів є необхідним для формування їхньої риторичної культури.

Риторична культура – це складова педагогічної культури. Адже В.Гриньова в своїх дослідженнях педагогічної культури надає великого значення формуванню таких елементів риторичної культури, як техніка мови й голос. Відомі українські педагоги (І. Зязюн, А. Капська, Г. Сагач, Н. Тарасевич) розуміють риторичну культуру здебільшого як вищий вияв професійної культури, педагогічної майстерності, тому основне завдання курсу “Риторична культура” визначають як таке, що “покликане сформувати професійну культуру мовлення майбутнього педагога, розширити його професійний світогляд, педагогічну ерудицію, методичні можливості” .

Курс риторичної культури спонукає студентів до активного мислення й викладу власних думок, тому пропонується застосовувати такі методи як: пояснювально-ілюстративний, частково-проблемний (або метод евристичної бесіди), проблемний. Суттєву роль у формуванні сталих риторичних умінь і навичок відіграє репродуктивний метод, що полягає у відтворенні (усному чи писемному), сприйманні на слух окремих слів, речень, текстів виступів.

Шляхи формування риторичної культури майбутнього викладача визначені відповідно до вимог гуманістичної парадигми освіти, кожний шлях має свою мету, завдання, зміст, способи творчої діяльності.

Шляхами формування риторичної культури є: 1) мотиваційно-установча робота, яка різною мірою має місце на кожному етапі навчання; 2) теоретична підготовка студентів з основ педагогічного красномовства, зокрема з проблем досконалого розповідного слова; 3) освоєння зразків педагогічної розповіді і критеріїв її майстерності; 4) організація самостійної творчої діяльності студентів з моделювання, створення, виголошення та захисту професійної розповіді; 5) діагностико-оціночна і корекційна діяльність для визначення рівня досягнень та вдосконалення розповіді; 6) практичне застосування розповіді як творчого, особистісно значущого продукту студента в різних видах навчально-виховної діяльності ВНЗ, перевірка практикою умінь до майстерної мовленнєвої діяльності.

Отже, формування риторичної культури майбутніх педагогів є об’єктивною ознакою професійної компетентності, оскільки саме шляхи формування риторичної вправності педагогів сприяють реалізації їх творчого потенціалу, забезпечують основні напрями навчання та виховання засобом переконливого слова, визначають найефективніший вплив на особистість вихованців, розвивають важливі компоненти педагогічної культури, іншими словами педагог майстерно володіє мистецтвом усного мовлення, з дотриманням сукупності вимог щодо загальної культури, адже завдяки їм можна отримати найбільший ефект від поставлених комунікативних завдань.

Добридень усім, Вас всіх рада вітати,
По-перше я хочу одразу сказати,
Що конференція – чудова, тривожна, проте,
Дасть змогу усім тут розкрити себе.
Сьогодні зібралась вся студентська сім'я,
Між усіх тут учасників, учасниця я,
Стурбовані всі, разом з тим всі веселі,
Отож, розпочну говорити по темі.
Шляхи формування риторичної культури
Майбутніх викладачів ВНЗ –
Тема важлива для педагогів, і в магістратурі
Ця тема моєї дипломної є.
Вимоги до особистості викладача змінюються постійно,
Він повинен оволодіти мистецтвом усного мовлення на відмінно.
Дослідити шляхи формування риторичної культури є метою.
Це допоможе педагогам красиво говорити між собою.
Багато науковців над особливостями культури спостережень провели,
Такі як: Ващуленко, Бойко, Гриньова, Ільїн та інші; і вони довели,
Що впровадження курсу риторики для майбутніх педагогів є необхідним,
Для формування їхньої риторичної культури, що є дуже потрібним.
Відомі українські педагоги як: Зязюн, Капська, Сагач, Тарасевич, довели,
Що риторична культура – вияв професійно-педагогічної майстерності і ввели,
Визначення, яке покликане формувати професійне мовлення педагога:
Його професійний світогляд, ерудицію, можливості, адже це все вимога.
Курс риторичної культури спонукає студентів до мислення активного.
Потрібно застосовувати методи: проблемного та пояснювально-ілюстративного.
Суттєву роль формування умінь і навичок відіграє метод репродуктивний,
Він полягає у відтворенні (усного чи писемного), і він є первинний.
Шляхи формування риторичної культури визначені до вимог вищої освіти,
Де педагог повинен культурою мовленнєвого спілкування вправно володіти.
Риторична вправність педагогів потенціалу творчому сприяє,
Основні напрями навчання та виховання в собі зберігає.
Шляхами риторичної культури є мотиваційно установча робота,
теоретична підготовка студентів з основ педагогічного красномовства,
освоєння зразків педагогічної розповіді і критеріїв її майстерності,
перевірка практикою умінь до майстерної мовленнєвості.
Організація самостійної творчої діяльності студентів з моделювання,
діагностико-оціночна і корекційна діяльність для рівня їх викладання.
Кожен шлях має способи творчої діяльності, своє завдання, зміст, мету.
Якщо їх дотримуватись майбутній педагог ВНЗ досягає успіху.
Ну ось дещо по темі я Вам розказала,
Щось може забула, а щось приховала,
І доповідь я Вам описала віршами,

Знайомству також дуже рада із Вами!

УДК:378.37.03

СОПВНИК Руслан Васильович, д. пед. наук, доцент

ГАЛИЧЕНКО Ганна, магістр 1 року навчання

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ СТУДЕНТІВ

(НА ПРИКЛАДІ ФАКУЛЬТЕТУ АГРАРНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ)

Сучасне суспільство потребує компетентних і активних фахівців, здатних швидко і уміло визначати цілі своєї діяльності, прогнозувати досягнення, долати труднощі, будувати взаємини з людьми, працювати в команді, тобто повною мірою проявляти свій творчий потенціал і лідерські властивості особи. Підготовка таких фахівців базується не лише на отриманні ними усіх необхідних знань і навичок, але й потреба в активності, прояву своїх творчих здібностей, готовності брати на себе відповідальність і вести за собою людей. Виховати такого фахівця, який би володів ще й гарним лідерським потенціалом, дуже непросто. Тому мета нашого дослідження полягає в забезпеченні формування лідерських якостей студентів у процесі навчання для підвищення якості професійної підготовки студентів вищих навчальних закладів.

Педагогічний аспект проблеми лідерства висвітлений у працях вітчизняних й зарубіжних педагогів минулого (Д. Дьюї, О. Залужного, О. Лозинського, А. Макаренка, С. Русової, В. Сухомлинського) та сучасних психологів, педагогів: Н. Белякова, В. Каширін, Е. Лук'янчиков, О. Маковський, О. Романовський.

Лідерство - це здатність чинити вплив як на окрему особистість, так і на групу, спрямовуючи зусилля на досягнення цілей організації. Група, вирішуючи певну проблему, завжди висуває для її рішення лідера. Без лідера жодна група існувати не може. Лідера можна визначити як особистість, здатну об'єднувати людей заради досягнення якої-небудь мети. Тому існування студентського колективу без лідерів просто неможливе, адже вони повинні бути активні і креативні, генерувати ідеї, вести за собою людей, таким чином залучуючи усіх членів до суспільної діяльності. Але ж як виховати лідерів серед студентів? Якими методами для цього повинен користуватись викладач? В цьому і полягає мета нашого дослідження.

В процесі діяльності студентських громадських об'єднань перш за все слід керуватися загальними принципами гуманістичного виховання. Орієнтація на дані принципи, на нашу думку, зумовлюється гуманістичною спрямованістю діяльності студентських громадських об'єднань, яка полягає у визнанні цінності людини як особистості, її права на вільний розвиток і прояв своїх здібностей, а також виховним аспектом позааудиторної сфери діяльності ВНЗ. Формування лідерських якостей особистості у діяльності студентських громадських об'єднань потребує не тільки ретельного дотримання

основоположних принципів, але й означення методологічних підходів, котрі складають стратегію дослідницької діяльності. В основу експериментальної діяльності нами були покладені такі методологічні підходи: системний, особистісно-орієнтований, діяльнісний, суб'єктний, акмеологічний та індивідуально-творчий.

Таким чином, можна зробити висновок, що ефективне формування лідерських якостей у студентів вузу забезпечується, якщо:

- в установі вищої освіти на основі використання ряду підходів упроваджена модель процесу формування у студентів лідерських якостей;
 - здійснюється навчання кураторів академічних груп і представників студентського активу, в якому забезпечена модульна структуризація програми навчання;
 - забезпечується оптимальне співвідношення педагогічного керівництва і самоврядності в життєдіяльності студентського колективу;
 - студентський актив виступає організатором всілякої соціальної діяльності членів колективу в освітньому просторі вузу.
- У сучасних умовах дуже важливо продумати систему поза навчальної діяльності, орієнтовану на розвиток цих лідерських якостей у студентів.

ВИГОВСЬКА Світлана Володимирівна, *канд.пед. наук, доцент*
КАПІТАН Олександра, *магістр 1 року навчання*
Національний університет біоресурсів і природокористування України

ДИДАКТИЧНІ ВИМОГИ ДО ЗАСТОСОВУВАННЯ ГРИ У ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Упровадження ігор у навчальний процес загальноосвітніх шкіл розглядається як дієвий засіб подолання недоліків формального шкільного навчання з його традиційною словесно-книжковою орієнтацією. Сучасна школа направлена на активізацію навчального процесу. Гра є одним із найрезультативніших методів самостійного засвоєння учнями навчального матеріалу.

Гра стимулює краще запам'ятовування і розуміння матеріалу, що вивчається, а також сприяє підвищенню мотивації і дозволяє навчати комплексно використовувати органи чуття при сприйнятті інформації, а також самостійно і неодноразово відтворювати її в нових ситуаціях [1].

Ігрова діяльність – це спосіб дитини взаємодіяти з навколишнім світом, пізнавати його, засвоювати соціальний та культурно-історичний досвід. У грі якнайкраще відбувається становлення власного «Я» дитини [2].

Використання гри на уроках має важливе значення: з її допомогою учням легко вдається запам'ятати, зрозуміти новий матеріал. Якщо вчителю вдається зацікавити учнів до ігрової діяльності і вони починають проявляти інтерес до теми, яка вивчається, то можна вважати, що йому вдалося досягти бажаної цілі.

Для того, щоб викликати в учнів бажання вивчати, досліджувати, використовувати нові знання в ігровій практиці, слід дотримуватися наступних вимог щодо використання гри:

1. Гра покликана вирішувати освітню, виховну та розвиваючу задачу.
2. Вона не має бути довготривалою у часі (інакше є імовірність втрати контролю вчителем над процесом навчання).
3. Має бути доступною для розуміння учнів (тобто враховувати їхні психологічні особливості, вікові можливості та інтереси).
4. Має активізувати навчальний процес.
5. У підборі ігор слід не забувати враховувати психологічні та вікові особливості учнів.
6. Ефективність залежить не від кількості, а від якості їх підбору та правильності використання.
7. Ціль – не розважати, а отримати певний результат в процесі навчання.
8. Атрибути гри – яскраві, мають естетичний вигляд, щоб активізувати зацікавленість учнів
9. Правила гри – прості та зрозумілі кожному.
10. Не забувати про підтримання дисципліни та порядку під час гри.
11. Намагатися залучати до гри кожного учня.
12. Вчитель – не просто координатор та ведучий гри, а й активний її учасник.
13. Гра не повинна обтяжувати тощо.

Лише за умови розуміння вчителем сутності гри у ЗНЗ, навчальному процесі, її специфіки та дотримання вимог щодо її використання, озброєності відповідним методологічним інструментарієм, застосування даного методу навчання виправдовує свою ефективність та результативність в дійсності.

УДК 378.017.4

ТЕСЛЮК Валентина Михайлівна, канд. психол. наук, доцент;

КРЮЧОК Валентина, магістр І року навчання

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ВИВЧЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ АКТИВНОСТІ СТУДЕНТІВ

(ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ДОСВІДУ А. МАКАРЕНКА)

Процес виховання громадянської самосвідомості – провідна проблема сучасної педагогічної науки і практики, що потребує всебічного й уважного вивчення. Актуальність її дослідження зумовлена необхідністю створення нової системи громадянського виховання студентської молоді, заснованої на ідеї розвитку самосвідомості особистості в незалежній державі. Провідними настановами у докорінній перебудові системи освіти і виховання є: Конституція України, Закони України “Про громадянство України”, “Про освіту”, Державна національна програма “Освіта” (“Україна ХХІ ст.”).

Поняття громадянської активності багатогранне, але визначальними мають стати такі його компоненти, як національна ідея та ціннісні орієнтири особистості. Державу творить нація, натхненна національною ідеєю.

Національні ідеї завжди формувалися в боротьбі з іншими націями за свободу, за власну державу. Сьогодні національна ідея постає швидше не як протест, а як творення, самостворення.

А. Макаренко приділяв значну увагу розвитку у вихованців громадянських якостей, що простежується навіть у його роздумах про особливості роботи в колективі, які мають значний інтерес і для сучасної організації позааудиторної роботи у вищому навчальному закладі [26, 27].

На основі аналізу педагогічних поглядів А. Макаренка щодо формування громадянської активності підростаючого покоління, можна дати певні рекомендації щодо вивчення громадянської активності студентів.

Таке дослідження можуть реалізувати наставники студентських груп у кілька етапів.

1. Під час проведення *педагогічного спостереження* на заняттях, у позааудиторний час, у процесі суспільно-корисної праці та *індивідуальних бесід* зі студентами визначити тематику кураторських годин із громадянського виховання молоді.

2. Під час проведення *анкетування* студентів з'ясувати моральні уявлення і ставлення студентів до оточуючих людей, вивчити інтереси, нахили, сприйняття громадянського обов'язку в суспільстві.

3. Провести *бесіди з викладачами*, які працюють у студентській групі. У бесідах із викладачами дізнатися про успішність і поведінку студентів.

У ході аналізу та систематизації інформації щодо найцікавіших і актуальних питань, бесід зі студентами та викладачами, які задіяні до виховного процесу у Конотопському інституті Сумського державного університету, ми виявили чинники, що впливають на формування громадянської активності сучасної молоді: реформування української вищої школи європейського зразка; інтерес до героїчної спадщини минулого нашої країни тощо.

Таким чином, героїчна спадщина наших пращурів періоду Київської Русі, козацтва, нового та новітнього часу, сучасні проблеми суспільства, сімейне виховання, які А. Макаренко розглядав як основу для формування громадянської активності особистості на сучасному етапі, є вельми актуальними, оскільки громадянське виховання виступає основою духовного розвитку особистості, складовою частиною соціального світогляду і поведінки сучасної молоді.

УДК 37.01:378.-057.875

МАЦЕНКО Леся Миколаївна, канд. пед. наук, доцент;
ЛЕВЧУК Володимир, студент

Національний університет біоресурсів і природокористування України
ФОРМУВАННЯ КОЛЕКТИВУ СТУДЕНТСЬКОЇ ГРУПИ В
МИРОГОЩАНСЬКОМУ АГРАРНОМУ КОЛЕДЖІ

Майбутні фахівці повинні сьогодні не тільки володіти необхідними знаннями, вміннями та навичками за своїм фахом, а й бути керівниками нових

сільськогосподарських підприємств, забезпечувати їх продуктивну діяльність, продовжувати реалізацію виходу сільського господарства з кризи, вміти працювати з людьми, налагоджувати ділові зв'язки. Цих якостей фахівець-аграрник має набути ще в студентські роки, тому робота з формування студентського колективу, яка передбачає набуття умінь керівництва колективом, роботи з людьми, оптимізації міжособистісних взаємин, створення сприятливого психологічного клімату для розвитку особистості, оволодіння навичками міжособистісного спілкування, співробітництва має зайняти чільне місце в системі виховання студентів аграрних закладів освіти. Заслугове особливої уваги проблема впливу сформованого студентського колективу на підготовку фахівців аграрного виробництва, яка залишалась малодослідженою.

Педагоги стверджують, що рівень розвитку суспільства визначається його ставленням до окремої особистості, яке проявляється у системі виховання. Виховання протягом усієї історії людства відіграло у суспільстві вагомую роль, хоч його цілі змінювались відповідно до історичних періодів та особливостей певних країн. Проблему виховання особистості в колективі засобами впливу на неї групи досліджували багато вчених: *А.С. Макаренко, В.О. Сухомлинський, Є.І. Синиця, О.В. Киричук, М.Ю. Красовицький, І.К. Матюша* та інші. Вони аналізували її через призму виконання системою виховання соціального замовлення. А воно в Україні довгий час зводилось до формування слухняного виконавця. Регулювання поведінки окремої особистості здійснювалось переважно через організації, колективи. Після розпаду тоталітарної системи спостерігається зменшення сили дії механізмів соціального регулювання на поведінку особистості. Внутрішні ж якості багатьох людей при такому низькому статусі особистості виявились недостатньо розвиненими для виконання ролі регулятора. Це призвело до того, що на сучасному етапі розвитку суспільства існує суперечність: з одного боку, спостерігається тенденція до зменшення регламентації прояву особистості та недостатня готовність молоді до використання отриманої свободи для свого соціально-психологічного розвитку, з іншого.

А тому для виховання особистості важливим є вирішення однієї з актуальних проблем сучасності – взаємовідносин колективу і особистості, над якою працюють психологи, педагоги, філософи, лікарі. Об'єднуючими факторами в групі повинні стати: спільна навчальна діяльність, спільний інтерес у членів малих груп, ділове спілкування з приводу виконання лабораторних і практичних занять.

Необхідно застосовувати групові форми навчання: група істотним чином впливає на продуктивність діяльності своїх членів; правильно організована групова діяльність у навчанні стає дієвим фактором формування колективу; у процесі групової навчальної діяльності студенти оволодівають вмінням співпрацювати, погоджувати свої дії з діями інших людей. Ці вміння необхідні для майбутньої професійної діяльності; робота в малих групах створює необмежені можливості для ділового спілкування, яке включене в структуру групової діяльності як необхідна умова її здійснення; використання групових форм навчальної діяльності позитивно впливає на психологічний клімат в

групі, покращує положення значної кількості студентів у системі ділових та дружніх взаємин; групова навчальна діяльність підвищує ефективність студентської групи в основному виді діяльності – навчанні.

УДК 37.035.6: 371.212

ВИГОВСЬКА Світлана Володимирівна, канд. пед. наук, доцент;

МЕЛЬНІЧУК Юлія, магістр 1 року навчання

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНО- ПАТРІОТИЧНОГО СВІДОМОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Розбудова незалежної Української держави неможлива без оновленої національної освіти, розробки прогресивних технологій, гуманізації, диференціації та інтеграції навчання, науково обґрунтованої системи патріотичного виховання майбутніх громадян ХХІ століття. Тому на сучасному етапі становлення правової демократичної держави та інтеграції України до загальноєвропейського співтовариства дедалі більшої гостроти набуває проблема відтворення в суспільстві духовної, високоморальної особистості – творця власного майбутнього, гуманіста, громадянина – патріота України. Адже зміцнити і розвинути демократичну правову державу, яка ввійшла б повноправним суб'єктом до європейської спільноти можуть громадяни, які люблять свій народ, свою Україну, готові самовіддано захищати й розбудовувати її, які мають людську гідність, національну самосвідомість, гуманістичну моральність, знають свої права і свободи та вміють цивілізовано відстоювати їх, сприяючи громадянському миру і злагоді в суспільстві.

На теренах України першооснови патріотичного виховання були закладені ще в народній педагогіці – в легендах, казках, міфах, літописах, повчаннях, прислів'ях. Питання патріотичного виховання хвилювало літописців, державних і громадських діячів, письменників: Нестора Літописця, Ярослава Мудрого, Іларіона, Володимира Мономаха, П. Орлика, Ф. Прокоповича, Г. Сковороду, Т. Шевченка, П. Куліша, Д. Чижевського, Лесю Українку, І. Франка, М. Грушевського, В. Винниченка, С. Рудницького. Патріотичне виховання – процес цілеспрямованого, систематичного, організованого та планомірного впливу на свідомість і поведінку молоді щодо формування почуття любові до Батьківщини через виховання високих громадянських, моральних, психологічних, професійних і фізичних якостей, необхідних для реалізації інтелектуального та творчого потенціалу особистості в інтересах всебічного розвитку суспільства, забезпечення безумовної готовності до захисту Вітчизни.

Метою патріотичного виховання є становлення громадянина-патріота України, готового самовіддано розбудовувати її як суверенну, незалежну, демократичну, правову, соціальну державу, забезпечувати її національну безпеку, знати свої права і обов'язки, цивілізовано відстоювати їх, сприяти єднанню українського народу, громадянському миру і злагоді в суспільстві.

З метою організації патріотичного виховання студентської молоді в умовах вищих навчальних закладів рекомендуємо:

✓ проводити лекції, бесіди, конференції, уроки пам'яті, організувати екскурсії до музеїв військових частин, установ, підприємств, зустрічі з ветеранами війни, праці та військової служби, походи по місцях бойової слави, пошукову роботу, участь у роботі клубів та гуртків патріотичного спрямування; акції з метою упорядкування меморіальних комплексів, пам'ятників, братських могил, інших поховань захисників Вітчизни; години спілкування;

✓ налагодити співпрацю з органами виконавчої влади, громадськими організаціями, закладами культури і освіти щодо героїко-патріотичного виховання молоді, пропаганди кращих здобутків українського суспільства, виховання почуття гордості громадян за свою Батьківщину;

✓ сприяти створенню військово-патріотичних об'єднань, клубів та гуртків за інтересами, молодіжних центрів творчості, фізкультурно-спортивних та туристських клубів і підтримки їх роботи.

Отже, результатом патріотичного виховання має бути сформованість почуття патріотизму, яке означає прояв особистістю любові до свого народу, поваги до українських традицій, відчуття своєї належності до України, усвідомлення спільності власної долі з долею Батьківщини, досконале володіння українською мовою.

УДК 378. 12. 013. 77

ВАСІЮК Оксана Вікторівна, канд.пед.наук.

МОКЛЯК Яна, магістр 1 року навчання

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНО – ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ ПЕДАГОГІВ

Професія педагога належить до сфери професій типу «людина – людина», тобто до тих, які відрізняються інтенсивністю і напруженістю психоемоційного стану і які є схильними до впливу професійного вигорання.

У вітчизняній літературі поняття «професійне вигорання» з'явилося порівняно недавно, хоча за кордоном цей феномен виявлено та активно досліджується вже чверть століття (Маслач, Джонс, Фрейденбергер та ін.)

До проблеми професійного вигорання у вітчизняній педагогіці звертались: П.Г. Комарова, А.І. Безпалко, В.В. Овсянікова, Л. І. Морська, Т.А. Колтунович, О.А. Мірошніченко, Н. А. Липовська, Р. П. Попелюшко, О. П. Белей.

Метою даної роботи є окреслення поняття «професійне вигорання» та його факторів.

Кочерга О., Васил'єв О. дають таке тлумачення професійному вигоранню: синдром, що розвивається на тлі хронічного стресу і веде до виснаження емоційно-енергетичних і творчих ресурсів працюючої людини.

На думку Бойко В. емоційне вигорання – це вироблений особистістю механізм психологічного захисту в формі повного або часткового виключення емоцій у відповідь на вибрані психотравматичні впливи; придбаний стереотип емоційного, частіше професійної поведінки. Дослідник розробив методика «Діагностика емоційного вигорання», за допомогою якої можна діагностувати симптоми емоційного вигорання, рівень сформованості та фази розвитку синдрому емоційного вигорання (напруга, резистенції, виснаження).

Отже під професійним вигоранням будемо розуміти тривалу стресову ситуацію, що виникає на тлі виснаження особистості, й призводить до морального та фізичного виснаження індивіда в цілому.

Найважливішим фактором емоційного вигорання можна назвати зниження почуття власної гідності. Тому для цих людей стресогенним є ситуації соціального порівняння.

Для стану емоційного вигорання характерні такі почуття, думки, дії:

1. Почуття: втома від усього, пригніченість, незахищеність, відсутність бажань, страх помилок, страх невизначених неконтрольованих ситуацій, страх здатися недостатньо сильним, недостатньо досконалим.

2. Думки: про несправедливість дій щодо себе, незаслужено свого становища в суспільстві, недостатньою оціненістю оточуючими власних трудових зусиль, про власну недосконалість.

3. Дії: критика по відношенню до оточуючих і самого себе, прагнення бути поміченим або, навпаки, непоміченим, прагнення робити все дуже добре або зовсім не старатися.

Стадії розвитку емоційного вигорання:

1. Фаза «напруження» супроводжується симптомами: переживання психотравмуючих обставин незадоволеність собою «загнаність у кут»
2. Фаза «резистенції»: неадекватне вибіркове емоційне реагування, емоційно-моральна дезорієнтація, розширення сфери економії емоцій, редукція професійних обов'язків.
3. Фаза «виснаження»: емоційний дефіцит, емоційне відчуження, особистісне відчуження, психосоматичні та психовегетативні порушення.

Отже, емоційне вигорання-це синдром, що розвивається на тлі хронічного стресу і веде до виснаження емоційно-енергетичних і творчих ресурсів працюючої людини. На нашу думку, головними чинниками емоційного вигорання педагогів є наступні фази: «напруження», «резистенції», «виснаження», які, в свою чергу, супроводжуються наступними симптомами: переживання психотравмуючих обставин, незадоволеність собою, «загнаність у кут»; неадекватне вибіркове емоційне реагування, емоційно-моральна дезорієнтація.

МАЦЕНКО *Леся Миколаївна*, канд. пед. наук, доцент;
НАУМЕНКО *Ганна*, студентка
Національний університет біоресурсів і природокористування України

ОРГАНІЗАЦІЯ ВИХОВНОЇ РОБОТИ В МИРОГОЩАНСЬКОМУ АГРАРНОМУ КОЛЕДЖІ

Виховання особистості - це процес цілеспрямований, багатогранний за завданнями і змістом, складний щодо формування і розкриття внутрішнього світу вихованця, різноманітний за формами, методами і прийомами, безперервний, тривалий у часі, адже людина виховується протягом всього життя.

У вихованні особистості беруть участь сім'я, навчально-виховні заклади, на неї впливають мікросередовище, засоби масової інформації, соціально-економічна ситуація тощо.

Напрямки і завдання виховного процесу тісно пов'язані між собою і зумовлюють один одного. Нині погляди на зміст виховного процесу швидко й радикально змінюються. Суспільство, освіта переживають складний період пошуку шляхів гуманізації та демократизації, національного самовизначення особистості, які ведуть за собою зміну пріоритетів у змісті виховання [1;с.111].

Всі напрямки виховання повинні створювати гармонійну цілісність, забезпечувати єдність виховного процесу, ґрунтуватися на ідеях українського державного патріотизму, що дасть можливість сформувати всебічно і гармонійно розвинену особистість. Кінцевою метою виховання особистості є її підготовка до виконання комплексу ролей, необхідних для суспільного життя: громадянина, трудівника, громадського діяча, сім'янина, товариша [3;с.65].

Ідеалом виховання є гармонійно розвинена, високоосвічена, соціально-активна й національно свідомою людина, що наділена глибокою громадянською відповідальністю, високими духовними якостями, родинними й патріотичними почуттями, є носієм кращих надбань національної та світової культури, здатна до саморозвитку і самовдосконалення [2;с.60].

Основою всієї системи виховання в Україні є національна ідея, а успіх у вихованні підрастаючих поколінь насамперед залежить від того, чи відображаються в змісті освіти і вихованні високі та глибокі ідеї, ідеали гуманізму, моральних чеснот, благородності духу, які звеличують гуманне в людині й своїм корінням сягають у культурно-історичні пласти рідного народу. Результати професійної освіти вимірюються не лише економічними параметрами. Освіта є найважливішим фактором розвитку особистості та забезпечує активну життєву позицію кожної людини. Тому протягом навчання кожен студент має не лише здобути глибокі професійні знання, але й сформуватись як цілісна і гармонійно розвинена особистість з високою національною самосвідомістю.

Педагогічний колектив Мирогощанського аграрного коледжу в усі часи наполегливо працював і працює над виконанням свого головного призначення

– виховання громадян української держави – кваліфікованих спеціалістів для агропромислового комплексу.

У нашому коледжі мета національного виховання реалізується, насамперед, через систему виховних заходів. Це індивідуальне надбання педагогічного колективу. Чим самовідданіше працюють педагоги, тим багатша їх система виховної роботи, тим більший їх вплив на особистість і тим кращими та досконалішими стають вихованці. Тому творчій праці педагогів у коледжі приділяється значна увага. Ми прагнемо до гармонійного поєднання виховної роботи з процесом навчання молоді, опануванням основами наук, багатством національної і світової культури. При цьому основна увага звертається на виховання студентської молоді у дусі пріоритету загальнолюдських цінностей, національної свідомості. Виховувати громадян, які не знають і не люблять своєї землі, нації, мови, культури – аморально з позиції етики і злочинно з позиції службових обов'язків. Від того, яким цінностям молоде покоління буде надавати перевагу, залежить і доля самої молоді, і доля суспільства в цілому.

Тільки глибоке і всебічне вивчення індивідуальних особливостей кожного студента та їх врахуванням в організації навчально-виховного процесу приведе до стимулювання природних сил, задатків, здібностей молодої людини, усвідомлення нею своєї особистості, як неповторної і дорогоцінної частини єдиного цілого – українського народу.

УДК 378.017.98

ВАСЮК Оксана Вікторівна, канд. пед.наук, доцент;

ОВЧІННІКОВА Анна, магістр 1 року навчання

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ЗАСТОСУВАННЯ ЗАСОБІВ НАРОДНОЇ ПЕДАГОГІКИ У ВИХОВАННІ СТУДЕНТІВ ВНЗ

Зміни в суспільстві призводять до змін в системі освіти. У реалізації сучасних навчально-виховних завдань вищої школи значну роль може і повинна відігравати народна педагогіка. Значення активного застосування засобів, методів та прийомів народної педагогіки у ВНЗ набуло сьогодні особливої актуальності у зв'язку з гуманізацією та демократизацією життя.

Багато дослідників педагогічної галузі зверталися і продовжують звертатися до невичерпних джерел народного виховання. Деякі аспекти з проблеми використання досвіду виховання, створеного українським народом, розкриті у працях В. Бондаря, Ф. Корольова, М. Стельмаховича, С. Сірополка, Г. Ясницького.

Мета роботи: окреслення засобів народної педагогіки, які застосовуються у вихованні студентів ВНЗ.

Народна педагогіка – це галузь педагогічного досвіду народу, яка розкриває його погляди на мету, завдання, форми, методи та засоби навчання і виховання. Автор народної педагогіки – народ.

Засоби народної педагогіки – той вид діяльності, явище чи предмет, які можуть впливати на особистість у певному напрямку. Їх поділяють на дві категорії: природні й надприродні. До природних відносять рідну мову, фольклор, навколишню природу, домашній побут, традиції, звичаї, обряди, ритуали, свята, символи, атрибути, реліквії тощо. До надприродних – релігію.

Вказані засоби народної педагогіки найбільшою мірою реалізуються при проведенні свят, що передбачені народним календарем.

Серед засобів народної педагогіки найбільш дієвим є рідна мова, адже мова – наша жива історія. Через мову можна проаналізувати наш віковий шлях: у ній збереглися слова та вирази, які з глибини віків доносять думки і сподівання, злети й падіння, пережиті українським народом під впливом різних чинників.

Значне місце у формуванні особистості посідає фольклор. У думах, піснях, прислів'ях і приказках, скоромовках, лічилках та інших фольклорних перлах у високопоетичній і глибоко ліричній формі відображено весь культурно-історичний, мистецький шлях українського народу. Студентську молодь активно залучають до участі в різноманітних святкових заходах, які проводять у ВНЗ.

Символи є важливими засобами патріотичного виховання молоді. Державну, політичну, економічну, національну незалежність України символізують герб (тризуб), прапор (жовто-блакитний), гімн, герби різноманітних географічних й історичних зон України. У ВНЗ проводять виховні години присвячені Дню прапора, Дню Незалежності. Символи сприяють етнізації особистості, формуванню свідомості, розвитку історичної пам'яті, виробленню почуття любові до всього рідного.

Народна педагогіка є важливою складовою загальної виховної системи в освітніх закладах, своїми формами, засобами й методами, сприяє вирішенню складних й актуальних завдань виховання студентської молоді. Народні виховні засоби є джерелом формування усвідомлення належності до коренів роду і народу.

Отже, найпоширенішими засобами народної педагогіки, які застосовуються у ВНЗ є такі: рідна мова, звичаї, традиції, фольклор, символи.

УДК 372 8 378 14

БУЦИК Ігор Михайлович, канд. пед. наук, доцент;

ОЛІЙНИК Катерина, магістр 1 року навчання

Національний університет біоресурсів і природокористування України

РЕАЛІЗАЦІЯ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Зміни в суспільстві призводять до змін в системі освіти. У реалізації сучасних навчально-виховних завдань вищої школи значну роль може і повинна відігравати ігрові технології в процесі викладання. Формування соціальної активної особистості вимагає використання нестандартних форм

педагогічної взаємодії. Однією з таких форм є гра як засіб розвитку творчого потенціалу майбутнього фахівця. Значення активного застосування засобів, ігрових технологій у ВНЗ набуло сьогодні особливої актуальності у зв'язку з гуманізацією та демократизацією життя.

Дослідники педагогічної галузі В.Коваленко, Б.Нікітін, І.Підласий, В.Кукушин відносять ігрову діяльність до педагогічних технологій. В.С.Кукушин стверджує, що ігрові технології – це велика група методів і прийомів у формі різних педагогічних ігор. Л.В.Буракова визначає ігрові технології як сукупність педагогічних ігор, підпорядкованих визначеній меті, які гарантують повний позитивний результат.

Мета роботи: як застосовуються ігрові методи у вихованні студентів ВНЗ.

Ігровий метод навчання передбачає визначення мети, спрямованої на засвоєння змісту освіти, вибір виду навчально-пізнавальної діяльності і форми взаємодії педагога і студентів. Застосування цього методу навчання вимагає:

- з'ясування і усвідомлення його цілей, тобто бажаного результату; без цього діяльність суб'єктів навчального процесу не може бути цілеспрямованою;
- вибору способу діяльності для досягнення мети;
- необхідних засобів інтелектуального, практичного або предметного характеру, оскільки діяльність завжди пов'язана з ними;
- наявності певних знань про об'єкт діяльності.

Ігрові методи є ефективними і характеризуються наявністю ігрових моделей об'єкта, процесу або діяльності; активізацією мислення й поведінки студента; високим ступенем задіяності в навчальному процесі; обов'язковістю взаємодії студентів між собою та викладачем; емоційністю і творчим характером заняття; самостійністю студентів у прийнятті рішення; їх бажанням набути умінь і навичок за відносно короткий термін. Я вважаю, що моя тема є актуальною тому як є проблема використання навчально-ігрової діяльності під час вивчення світової літератури у методичній науці вивчена недостатньо. Про це свідчать численні публікації науковців, методистів і вчителів.

Отже, основою ігрової технології є педагогічна гра.

Поняття «гра» в педагогічній літературі трактується по-різному. У педагогічній енциклопедії читаємо: « Гра – засіб фізичного, розумового та морального виховання дітей».

Головною метою навчальних ігор є формування в майбутніх фахівців уміння поєднувати теоретичні знання з практичною діяльністю. Оволодіти необхідними фаховими вміннями і навичками студент зможе лише тоді, коли сам достатньою мірою виявлятиме до них інтерес і докладатиме певних зусиль, тобто поєднуючи теоретичні знання, здобуті на лекціях, семінарах, самостійно, з розв'язанням конкретних виробничих задач і з'ясуванням виробничих ситуацій.

Ігровий підхід не є визначальним способом засвоєння навчального матеріалу, але він значно збагачує педагогічну практику і розширює можливості студентів.

СОПВНИК Руслан Васильович, *док. пед. наук, доцент*
ПОРУЦЬКИЙ Любомир, *магістр 1 року навчання*
Національний університет біоресурсів і природокористування України

БІОЕТИКА ЯК СКЛАДОВА СВІТОГЛЯДУ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЕТЕРЕНАРНОГО ЛІКАРЯ

Надзвичайно важливим є формування особистості медичного фахівця в контексті біоетики. Працівники медичної галузі у своїй професійній діяльності щодня стикаються з питаннями етичного, морального чи біоетичного характеру, а тому потребують фахових знань, щоб правильно й компетентно приймати рішення.

Актуальним проблемам формування педагогічної техніки присвячені праці відомих вчених: Фріца Ягра, Вана Ренсселера Поттера, Альберта Швейцера, Силуянова І. В., Олдо Леопольда в тому числі українських Вазіанова О., Кундієва Ю., Москаленка В.Ф

Термін «біоетика» ввів у 1927 р. Фріц Ягр у статті «Біоетичний імператив», як поняття про моральні засади використання лабораторних тварин і рослин. Сучасне уявлення про біоетику (етику життя) запропонував американський онколог, біохімік, відомий вчений-гуманіст Ван Ренсселер Поттер (1911–2001) в 1970 році у статті «Біоетика — наука виживання. Великий гуманіст стверджував, що етичною, моральною людиною зможе вважати себе тільки той, хто буде поважати будь-яке життя і приходити на допомогу всім, хто знаходиться в небезпеці, виявляти інтерес до кожної людини, її долі та віддавати всю людську теплоту тим, хто її потребує.

Вчені пропонують різні варіанти класифікації історичного розвитку, генезису біоетики. Найбільш раціональною та сприйнятною для розуміння може бути класифікація, запропонована проф. Силуяною І. В. Згідно з цією класифікацією, зараз існує декілька моделей (етапів) біоетики, кожна з яких визначає становлення та розвиток моральних принципів, що складають ціннісно-нормативний зміст сучасної біоетики. До них відноситься:

- 1) принцип «не зашкодь» (модель Гіппократа);
- 2) принцип «роби добро» (модель Парацельса);
- 3) принцип «виконання обов'язків» (деонтологічна модель);
- 4) принцип «поваги прав та гідності людини»

Завданням біоетики за В. Р. Поттером має бути розвиток реалістичного розуміння пізнання з метою розробки рекомендацій у сфері суспільної політики, для цього він навіть розробив «Біоетичне кредо особистості». Біоетика повинна відповідати наступним вимогам. По-перше, необхідна єдність науки і гуманістичних цінностей. По-друге, треба, щоб гуманістичні цілі ставилися вище за дослідницькі. По-третє, необхідне регулювання наукових досліджень з позицій гуманістичних цінностей. Регулювання має включати і заборони на деякі види експериментів за участю людини, що можуть бути небезпечними для її життя. По-четверте, необхідна розробка правил

біомедичних робіт з урахуванням прав людини, включаючи юридичні норми. Можна відзначити такі особливості біоетики: – стосується людини: безпосередньо її життя і здоров'я, середовища, в якому вона живе; – раціональна: керує поведінкою з урахуванням моральних цінностей, які спираються на гідність людської особи; – універсальна: стосується усіх людей незалежно від культури чи релігії, оскільки її основою є винятково людський розум; – міждисциплінарна: спирається на досягнення різних дисциплін — біології, медицини, права, філософії, екології.

Має право на існування новий термін - ветеринарна біоетика - принципи етичного ставлення до тварин ветеринарного фахівця. Система підготовки ветеринарних фахівців за кордоном давно спрямована на випуск ветлікарів, пройнятих важливістю надання допомоги тварині. У сільськогосподарських вузах України підготовка ветеринарних лікарів повинна допомогти майбутнім фахівцям орієнтуватися у їхній роботі на потреби тварини, бачити в них істот, що мають самостійну цінність, а не просто знаряддя задоволення потреб людини. У центрі уваги ветеринарного лікаря має залишатися тварина.

Таким чином, біоетика стає своєрідною ланкою що пов'язує людину з природою, людину з людиною. На її засадах ми повинні навчатися не просто «пливти за течією», а намагатися «будувати» майбутнє, перетворюючи окремі елементи «людина» та «природа» в єдину систему, яка має за мету — розуміти природу та екологічно правильно розмовляти з нею. Безперечно, ствердження засад біоетики внесе відповідну частку в реалізацію заходів щодо розвитку духовності, підвищення моралі та формування здорового способу життя громадян.

ВИГОВСЬКА Світлана Володимирівна, *канд.пед. наук, доцент;*
ПОТВОРОВА Ніна, *магістр 1 року навчання*
Національний університет біоресурсів і природокористування України

ФОРМИ РОБОТИ ВИХОВАТЕЛЯ У СТУДЕНТСЬКОМУ ГУРТОЖИТКУ

Виховний процес студента триває як у стінах навчального закладу під керівництвом куратора чи керівника, так і у вільний від навчання час у гуртках, секціях, позаурочній діяльності. Значну роль при цьому відіграє вихователь студентського гуртожитку, де студенти, що навчаються, проводять свій вільний час або готуються до занять. Педагогічне керівництво вихователя в гуртожитку слід спрямовувати таким чином, щоб у студентів була можливість відчувати себе морально, соціально, політично та юридично дієздатними та захищеними. Наше дослідження буде присвячено вивченню конкретних форм виховної роботи зі студентами в гуртожитку.

Вихователі зазвичай застосовують такі методи та форми виховання, як переконання у думках та міркуваннях, організація роботи, стимулювання до праці та допомоги оточуючим. Вихователь та його слово повинно бути впливовим та вагомим у переконанні студентів, формування їх думки, але це потребує високої майстерності та професійних навичок. Для того, щоб у колі

студентів сформувати дружній колектив та підвищити рівень їх комфорту, вихователь мусить посприяти тому, щоб гуртожиток став для них другим домом. Вихователю потрібно вміти приймати рішення та застосовувати у своїй практиці різноманітні форми виховної роботи. До таких належать: розробка анкет для студентів (це надає можливість скласти соціальний паспорт сім'ї, колективу; пізнати їх інтереси, захоплення, здібності); допомога в адаптації до соціальних умов навколишнього середовища студентам першого курсу; проведення тематичних лекцій, бесід, дискусій, вечорів відпочинку; перегляд відеоматеріалів виховного характеру; відвідування театрів, кінотеатрів, філармоній, проведення виховних годин спільно з кураторами; проведення заходів виховного характеру; присутність вихователя на батьківських зборах, індивідуальні бесіди з батьками, які допомагають вихователю краще пізнати захоплення та потреби своїх вихованців, зрозуміти стиль їх життя, пізнати більше про розвиток їх дитини, встановити безпосередній контакт з кожним членом родини студента, досягти більшого взаєморозуміння в пошуку шляхів розвивального впливу на особистість, а також знайти шляхи до швидкого взаєморозуміння.

Отже, можемо виділити такі аспекти виховної роботи вихователя студентського гуртожитку: 1) організація вільного часу студентів; 2) турбота про здоров'я студентів; 3) виховання громадянської самосвідомості; 4) розвиток особистої самосвідомості; 5) формування моральних та етичних якостей; 6) зберігання сімейних цінностей; 7) інтелектуальний розвиток. Для того, щоб студентський колектив був більш дружним та згуртованим, треба залучати до виховних заходів студентів з різних курсів, що допомагає створити цілісні відношення у студентському колективі у процесі взаємодії, оскільки студенти, здійснюючи підготовку та беручи участь у різних заходах, тісно спілкуються та приятелюють один з одним.

Отже, задача вихователя – надати умови своїм вихованцям для саморозвитку, надаючи їм підтримку та допомагаючи переборювати труднощі і небезпеку цього шляху. Таким чином, студентський гуртожиток є перспективною соціально-педагогічною системою, яка володіє необмеженими можливостями додаткової виховної роботи в позакласний час. Розвинення духовно-творчих початків, ініціативи, самодіяльності, активності студентів можливе лише за умови високої культури вихователя та доцільно організованого побуту й життєдіяльності в гуртожитку.

УДК 37.01:378.-057.875.

МАЦЕНКО Леся Миколаївна, канд. пед. наук, доцент;

РУСІНА Марина, студентка

Національний університет біоресурсів і природокористування України

МЕТОДИКА ВИХОВНОЇ РОБОТИ ВИХОВАТЕЛЯ

У СТУДЕНТСЬКОМУ ГУРТОЖИТКУ

В УМОВАХ БЕРЕЗОВОРУДСЬКОГО ТЕХНІКУМУ ПДАА

Гуртожитки навчальних закладів – це необхідна структура у складі закладу освіти, що в комплексі здійснює виховний вплив на студентську молодь.

Успішна співпраця педагогів, співробітників та студентів, що живуть в гуртожитку, сприяє формуванню особистості майбутнього фахівця і його гармонійного розвитку. Робота всіх учасників виховного процесу має забезпечувати комплексний виховний вплив на студентів. На це спрямовані і організація житлово-побутових умов, вимоги щодо дотримання правил поведінки і формування колективу мешканців гуртожитку, і виховання лідерських якостей, і створення умов для змістовного дозвілля в позааудиторний час.

Важлива роль в організації виховного процесу у гуртожитку належить вихователям. Отже від моральних якостей вихователя, рівня його культури та педагогічного досвіду суттєво залежить якість виховного процесу. Перехід від авторитарної педагогіки до педагогіки співпраці, педагогіки толерантності безпосереднім чином позначився на роботі сучасного вихователя гуртожитку. Адже в умовах щоденного спілкування вихователя зі студентами особливо важливим є перенесення акценту на самовиховання, оскільки самовиховання – це активізація особистісно власних зусиль, спрямованих на зміну і вдосконалення моральної свідомості та поведінки, на відповідальність кожного за свій фізичний, професійний та духовний розвиток [3].

“Виховання, що спонукає до самовиховання – наголошував В.О. Сухомлинський, - це і є, на моє глибоке переконання, справжнє виховання”. Тільки таке справжнє виховання може стати для молоді школою гуманізму, моральності, ефективним засобом попередження правопорушень.

Керівництво самовихованням студентів, що проживають у гуртожитку, – стрижень роботи вихователя. Він націлює свою роботу на формування свідомості особистості студента як основного фактора, як основи поведінки юнаків і дівчат у студентському колективі [4]. Ця робота є одним з найважливіших напрямів виховної роботи. Студенти повинні проявляти активність у процесі самовиховання. Ця активність залежить, насамперед, від бажання змінити щось у собі, стати кращим. Студенти повинні бачити певний ідеал, до якого хотіли б наблизитись. Для успішного самовиховання молодь повинна зміцнювати свої вольові якості. Мета вихователя – виховати в студентів прагнення до самопізнання, самовдосконалення, самореалізації, враховуючи особисті якості кожного. Це є основою особистісно – зорієнтованого виховання, пріоритетним напрямком в державній педагогічній програмі «Освіта».

Всі аспекти та методи виховної роботи в гуртожитку спрямовані на досягнення єдиної мети – передати молоді соціальний досвід, багатство духовної культури українського народу, його національної ментальності, своєрідності, світогляду. Це - база для формування особистісних рис громадянина України, що включають в себе національно-патріотичну свідомість, розвинену духовність, моральну, художньо-естетичну, правову культуру.

Для досягнення поставлених завдань ми пропонуємо використовувати різноманітні форми виховної роботи: читацькі конференції, тематичні вечори,

вечори-запитання та відповідей, усні журнали, вечори-зустрічі та вечори-знайомств, книжкові виставки, диспути, лекції, бесіди, патріотичні молодіжні КВЕСТИ, військово-патріотичні ігри. Участь у виховних заходах сприяє вихованню в студентській молоді самосвідомість, усвідомлення суті демократії, формує історичну пам'ять та повагу до історичного минулого своєї країни, народу, виховує справжнього патріота, здатного правильно оцінити події, факти, які мають місце в сучасному житті.

Важливою ланкою, яка допомагає вихователю в досяганні поставленої мети, є студентське самоврядування, яке базується на співпраці та творчості студентського колективу гуртожитку і вихователя та педагогічного колективу. Студентське самоврядування є тією школою, яка формує лідерські якості, дозволяє розкритися особистісному потенціалу студента, спонукає самостійно мислити та приймати самостійні рішення, несе відповідальність за виконання цих рішень, виробляє вміння слухати, адекватно реагувати на критику, поважати думку інших, бути комунікабельним, мати творчий підхід до будь-якої справи, бути вмілим організатором. Студентське самоврядування на сьогоднішній день виконує ще одну важливу функцію - вирішення конфліктів, які виникають в студентському гуртожитку, за допомогою медіації, тобто, примирення за участю третьої сторони. Основну роль в даній ситуації відіграє вихователь, який разом із радою гуртожитку бере участь у вирішенні конфліктних ситуацій, шляхом проведення «Кола примирення». Крім медіації, Рада гуртожитку виконує й інші функції. З цією метою створені відповідні сектори (комітети), які відповідають за конкретний напрямок роботи в гуртожитку [1].

Отже, об'єднання всіх складових виховної роботи в гуртожитку дає унікальну можливість виховати не лише спеціаліста-професіонала, а й особистість - творчу, ініціативну, здатну правильно орієнтуватися в умовах сучасного життя; особистість високоморальну та висококультурну, носія кращих національно-патріотичних традицій українського народу.

УДК 378.111(477-25)

**МАЦЕНКО Леся Миколаївна, канд. пед. наук, доцент;
САХНЮК Юлія, магістр 1 року навчання**

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ОРГАНІЗАЦІЯ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ (НА ПРИКЛАДІ РІВНЕНСЬКОГО КООПЕРАТИВНОГО ЕКОНОМІКО-ПРАВОВОГО КОЛЕДЖУ)

Особливий інтерес викликають наукові дослідження таких вітчизняних учених: Л. Божович, Л. Буєва, І. Бех, О. Дубасенюк, І. Зязюн, З. Зикова, А. Капська, В. Караковський, М. Красовицький, Т. Кириленко, В. Семиченко, Т. Степура, С. Сисоєва, в яких розглядаються організаційні аспекти самоврядування студентів, проблеми їхньої соціальної зрілості та

самореалізації, становлення студентів як суб'єктів життєтворчості, виховання гуманістичних цінностей, формування здатності до свідомої саморегуляції.

Значного позитивного досвіду в організації роботи студентська громада коледжу набуває у зв'язку з активною участю в роботі нарад, форумів, науково-практичних конференцій, семінарів, що проводяться з ініціативи та за безпосередньої участі Всеукраїнської студентської ради – консультативно-дорадчого органу при Міністерстві освіти і науки України. Постійна співпраця дає можливість обговорити позицію студентів у виробленні й реалізації державної політики у сфері освіти, культури, праці, соціального становлення і розвитку молоді та сприяє налагодженню конструктивної взаємодії між органами державної влади, органами місцевого самоврядування і органами студентського самоврядування інших вищих навчальних закладів I-IV рівнів акредитації.

Студентське самоврядування у коледжі функціонує з метою забезпечення виконання студентами своїх обов'язків та захисту їх прав і сприяє гармонійному розвитку особистості студента, формує в нього навички майбутнього організатора, керівника.

Діяльність органів студентського самоврядування направлена на удосконалення навчально-виховного процесу, спрямованого на якісне навчання, виховання духовності і культури студентів, зростання у студентській молоді соціальної активності та відповідальності за доручену справу.

Органом студентського самоврядування може бути звичайна команда студентів, ініціативна група чи студентський парламент, рада, деканат та виконком.

Які ж основні завдання органів студентського самоврядування? На нашу думку, це працювати на студентів, представляти й висловлювати позицію студентів, захищати права й інтереси студентства, допомагати студентам та вирішувати їхні проблеми, інформувати студентство.

Важливим напрямом діяльності студентського самоврядування є організація роботи в гуртожитках коледжу, поселення, організація побуту студентів. Відповідно до Положення про раду самоврядування студентського гуртожитку студентська рада створюється для надання практичної допомоги адміністрації у проведенні різнопланових заходів. У кожному гуртожитку діє рада студентського самоврядування, що працює на громадських засадах. Студентська рада обирає голову, заступника, секретаря, розподіляє обов'язки між членами ради, які очолюють житлово-побутову, культурно-масову, спортивно-оздоровчу, санітарно-гігієнічну комісії, редколегію. Позанавчальна робота, згідно плану на навчальний рік, передбачає проведення заходів, присвячених національно-патріотичному, морально-правовому, художньо-естетичному, трудовому, фізичному, екологічному вихованню.

Найбільш популярними формами організації роботи студентського самоврядування, студентського профбюро є допомога в організації і проведенні диспутів, бесід, конкурсів, різноманітних акцій («За здоровий спосіб життя», «Серце до серця», «Епідемія добра», «Пам'ятаймо минуле заради

майбутнього)), тематичних вечорів («Її величність жінка», «Зустріч поколінь») тощо.

Членами ради контролюються й обговорюються питання дотримання правил внутрішнього трудового розпорядку студентами, успішність, дисципліна, культура спілкування, організація їх дозвілля.

Рада самоврядування спільно зі студентською профспілкою, проводять рейди-перевірки (з подальшим обговоренням на засіданнях студентського самоврядування) виконання студентами наказу директора про поселення в гуртожитки, правил внутрішнього трудового розпорядку, культури поведінки, бережливого ставлення до майна, дотримання пропускної системи, умов проживання студентів-сиріт, інвалідів і ін.

У гуртожитках проводиться значна робота з питань пропаганди знань гігієни побуту, особистої гігієни, профілактики шкідливих звичок, надання педагогічної та психологічної допомоги в різних життєвих ситуаціях за участю фахівців Барської центральної районної лікарні, районної соціальної служби в справах сім'ї, дітей та молоді, практичного психолога, соціального педагога, викладачів коледжу.

Поступово формується система організації і проведення індивідуальної роботи зі студентами, що вимагають підвищеної уваги: студентами-сиротами, інвалідами, студентами з багатодітних сімей; профілактики протиправних дій, шкідливих звичок.

Особлива увага приділяється чистоті житлових та побутових кімнат. Щомісяця житлово-побутова і санітарно-житлова комісії здійснюють контроль за проведенням генеральних прибирань. Результати перевірок дотримання студентами санітарно-гігієнічних норм проживання у гуртожитках висвітлюються на «Екрані чистоти».

Студентське самоврядування – це можливість для кожного студента брати участь у прийнятті рішень, які турбують молодь, шлях для створення інформаційних каналів не тільки між адміністрацією коледжу та студентами, а й між студентством та суспільством у цілому.

Аналіз практики функціонування студентського самоврядування коледжу засвідчив активне прагнення студентів до самоорганізації студентського життя, гуманізації змісту освіти як основи демократизації цілісної системи навчально-виховного процесу; делегування владних повноважень від адміністрації навчального закладу до студентського самоврядування як головної умови демократизації вищої освіти; напрями та шляхи поглиблення ролі студентського самоврядування як процесу залучення студентів і викладачів до сумісної творчої співпраці у навчально-виховному процесі коледжу.

Отже, студентське самоврядування у нашому навчальному закладі відіграє важливу роль у формуванні особистості кожного студента. Цінність студентського самоврядування полягає в тому, що воно створює для нас широкі можливості самореалізації, забезпечує захист прав студентів, відвертає увагу від асоціальних форм поведінки.

МАЦЕНКО Леся Миколаївна, канд. пед. наук, доцент;
СТЕБЛАК Лідія Василівна, магістр I року навчання
Національний університет біоресурсів і природокористування України

ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ (НА ПРИКЛАДІ ФАКУЛЬТЕТУ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ НУБІП УКРАЇНИ)

Інтеграція України до європейського освітнього простору передбачає суттєві зміни в організації навчання студентів. Перехід до Болонської системи організації навчального процесу веде до зміни акценту в навчанні на користь самостійної роботи студента, що передбачає активну роботу тих, хто навчається, з сучасними засобами інформаційного забезпечення навчального процесу. Перш за все, це стосується взаємодії з навчальними інформаційними ресурсами ВНЗ. Така організація навчального процесу призводить до значного зменшення часу безпосереднього контакту викладача та студента. Але, за таких умов, роль і вплив викладача як носія певного світосприйняття, як особистості, здатної в міжособистісному спілкуванні прививати почуття прекрасного, формувати певне сприйняття навколишнього оточення значно знижується. Студент більшу частину часу активної навчальної роботи за нових обставин проводить у взаємодії з технічними засобами, які забезпечують доступ до інформаційного простору.

Така ситуація ставить перед нами завдання вивчити умови сприятливого естетичного впливу на студентів процесу взаємодії з інформаційними ресурсами ВНЗ.

В умовах відродження духовної та матеріальної культури народу підвищуються вимоги до освітньо-виховного процесу, який би міг забезпечити відповідний рівень професіоналізації особистості студента. Актуальними є питання щодо розробки і реалізації цілісної особистісно-зорієнтованої програми, яка б охоплювала всі сфери життєдіяльності особистості й уміла враховувати вимоги державної національної програми „Освіта” (Україна ХХІ століття) щодо забезпечення естетичного виховання.

Проблема естетичного виховання не є новою: вона існує впродовж віків, але це не зменшує потреби в її постійному вивченні та дослідженні все нових і більш сучасних питань і можливих шляхів її розв'язання.

Проблеми естетичного виховання досліджуються багатьма сучасними ученими в різних аспектах, зокрема розглядаються концептуальні підходи до естетичного виховання (І. Зязюн, М. Лещенко, Л. Масол, С. Мельничук, Б. Неменський та ін.), особливості естетичного виховання у вищих навчальних закладах (В. Ковальчук, А. Литвин, Л. Сліпчишин, О. Отич та ін.). Можливості використання у навчальному процесі сучасних інформаційних технологій досліджують Б. Валясек, Р. Гуревич, Л. Коношевський, А. Литвин, Г. Нога, В. Сумський та ін.

Естетичне виховання - це систематичний цілеспрямований вплив на особистість, орієнтований на формування її естетичних ідеалів, смаків і потреб, на вироблення здатності сприймати, переживати й оцінювати прекрасне у природі, житті, мистецтві і праці, на пробудження і розвиток її здібностей і непримиренності до всього потворного і нікчемного в житті й діяльності. Естетично вихована людина вміє бачити, розуміти і створювати прекрасне.

Естетичне виховання у широкому філософському значенні передбачає якісні зміни рівня естетичної культури об'єкта виховання, яким може бути як окрема особистість, соціальна група, так і суспільство в цілому. Це безперервний процес, що триває впродовж життя людини, коли усуваються суперечності між рівнем естетичної культури людства та володінням цією культурою (естетичним досвідом) окремою особистістю у кожному конкретний період її життєдіяльності. Це оптимальна форма оволодіння навичками творення та сприйняття краси, передачі естетичного досвіду індивіда шляхом цілеспрямованої діяльності.

Естетичний вплив на студентів має бути планомірним, цілеспрямованим і здійснюватися щоденно. Оскільки для студентів навчання є їх безпосередньою трудовою діяльністю, необхідно розкривати красу праці, виховувати естетичне ставлення до неї. Вищий навчальний заклад не може нехтувати потребою створення сприятливих естетичних умов для навчання: відповідного естетичного оформлення аудиторій, лабораторій, бібліотек, читальних залів тощо.

Формування естетичних смаків залежить і від умов проживання в гуртожитках (більшість студентів проживають у них п'ять років). Тому слід подбати про елементи естетизації побуту в них. Не випадково у навчально-виховних закладах, якими керував А.С. Макаренко, завжди була ідеальна чистота.

Неабиякі можливості естетичного виховання студентів закладені в різних формах позааудиторної виховної роботи: бесідах на естетичні теми, лекціях, концертах, дискусійних клубах, театралізованих виступах, художніх конференціях, бесідах «за круглим столом».

Могутнім засобом впливу на розум і почуття людини є мистецтво. Література, спів, музика сприяють розвитку навичок творчого самовияву студентів, здатності до імпровізації, уміння співвідносити власні художні уподобання з жанровими закономірностями, стильовими його ознаками. Тому у вищих навчальних закладах важливо розвивати художню самодіяльність, організовувати походи до музеїв, театрів, кіно, зустрічі з художниками, письменниками, акторами тощо.

Основним організатором естетичного виховання молоді НУБіП України є кафедра культурології, яка забезпечує розвиток творчих здібностей студентської молоді на високому організаційному та фаховому рівні. При кафедрі культурології діють: народний ансамбль пісні і танцю «Колос»; народний театр «Березіль»; вокальний ансамбль «Октава», вокальна студія; академічний сольний спів; академічний хор; ансамбль бального танцю

«Чарівність»; хореографічний ансамбль «Дівоче сузір'я»; вокально-інструментальний ансамбль «Октава».

На факультеті ветеринарної медицини основне місце в організації естетичного виховання займає робота студентської організації та наставників, які закріплюються за кожною групою. Щорічно на факультеті студентське самоврядування організовує такі заходи: «Дебют першокурсника», «Краса ФВМ», «КВН», де студенти мають можливість проявити свої таланти. Також на факультеті ветеринарної медицини на кожній кафедрі діють гуртки та проводяться виховні години.

УДК 371.132:378

ТЕСЛЮК Валентина Михайлівна, канд. психол. наук, доцент;

ТИМКО Тетяна, магістр І року навчання

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТЕХНІКИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ВНЗ

Вдосконалення, корегування професійної підготовки майбутнього викладача вищої школи, на сьогоднішній день обумовлюється соціальними запитами суспільства у процесі навчання та виховання майбутніх педагогів-фахівців. На сучасному етапі розвитку освіти та підготовки майбутніх викладачів актуальною є проблема формування педагогічної техніки, бо вона є невід'ємною складовою педагогічної майстерності.

Мета дослідження – дослідити шляхи формування та розвитку педагогічної техніки майбутніх викладачів вищої школи.

Актуальним проблемам формування педагогічної техніки присвячені праці відомих педагогів: А. Макаренка, І. Зязюна, Ю. Азарова, О. Лавріненка, В. Кан-Калика, І. Юсупова, Н. Тарасевич, А. Мудрика, Б. Мітюкова, Д. Самуйленкова, В. Семиченко, І. Синиці, М. Яковлева та інших.

Поняття "педагогічна техніка" введено в професійну педагогіку Антоном Семеновичем Макаренком. У своїх наукових працях І. Зязюн вказує те, що педагогічна техніка як сукупність професійних умінь сприяє гармонійному поєднанню внутрішнього змісту діяльності вчителя і зовнішнього його вираження, а звідси – майстерність педагога виявиться в синтезі духовної культури і педагогічно доцільної зовнішньої виразності [1, с. 36].

На думку Л. Рувинського, педагогічну техніку складають такі компоненти: **зовнішню** техніку (техніка мови; засоби зовнішньої естетичної виразності; комунікативна техніка; техніка професійно-педагогічного спілкування) та **внутрішню** техніку (техніку саморегуляції психофізичного; техніку використання у професійній діяльності особливостей власних пізнавальних психічних процесів) [3].

Л. Кайдалова, Н. Щокіна, Т. Вахрушева у своїй роботі наводять такі методи формування педагогічної техніки [2]:

- а) система тренувальних вправ із формування певних вмінь і навичок;
- б) система певних правил і вимог до майбутньої професійної діяльності;

- в) педагогічний рольовий;
- г) удосконалення професійних якостей і особливостей, що забезпечують підвищення рівня педагогічної техніки.

На думку А. Калибекова методичний аспект фахової підготовки майбутніх викладачів у сфері педагогічної техніки, передбачає виконання таких змістових завдань: озброєння студентів теоретичними основами театральної педагогіки у процесі засвоєння ними програми спецкурсу з вивчення педагогічної техніки; формування у студентів у процесі проходження спеціального семінару практикуму прийомів і навичок акторської майстерності, вербального і невербального спілкування та практичних умінь їх адаптації до професійно-педагогічної діяльності педагога в умовах сучасної вищої школи [4].

Отже питанням педагогічної техніки присвячено багато ґрунтовних досліджень і праць. Більшість педагогів вважають, що педагогічна техніка формується у процесі набуття власного педагогічного досвіду, а також із досвіду вітчизняних та зарубіжних колег. У процесі формування педагогічної техніки важливим є використання засобів новітніх технологій, що допоможе педагогу успішніше виконати поставлені перед ним завдання.

УДК:378

**СОПІВНИК Руслан Васильович, д. пед. наук, доцент
УС Тетяна, магістр 1 року навчання**

Національний університет біоресурсів і природокористування України

КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ, ЯК НЕВІДЄМНА СКЛАДОВА ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Глобальні зміни, еволюційні процеси, які відбуваються в сучасному суспільстві, впливають на усі сфери суспільного життя, зокрема і на систему освіти. Одним із пріоритетних напрямів розвитку освіти є підготовка кваліфікованих фахівців, здатних до творчої праці, професійного розвитку, освоєння та впровадження нових технологій, мобільності, соціальної відповідальності, які майстерно володіють комунікативними стратегіями і тактиками. Одним із важливих і складних завдань у системі професійної підготовки майбутнього педагога є формування комунікативної компетентності як важливої складової його фахової компетентності.

У 90-х роках минулого століття у системі педагогічної освіти наукова категорія «комунікативна компетентність» була предметом усебічного розгляду багатьох науковців (Г. Балл, І. Зимняя, Н. Кузьміна, С. Максименко, А. Маркова, Л. Мітіна та ін.). У наукових доробках презентуються моделі формування комунікативної компетентності як кінцевий результат професійної підготовки фахівця.

Комунікативна компетентність викладача є необхідною складовою його фахової підготовки. Комунікативна компетентність формується в умовах безпосередньої взаємодії і є досвідом спілкування між людьми. Так, Т. Вольфовська вважає, що комунікативна компетенція – це «знання норм і

правил поведінки, характерних для ситуації спілкування; вміння підпорядкувати свою поведінку існуючим правилам спілкування; культура слухання співбесідника, прояв толерантного ставлення до думок співрозмовника». На думку І. Зимньої, комунікативна компетентність – це здатність людини організовувати власну мовленнєву діяльність у говорінні, письмі, читанні та аудіюванні адекватно ситуаціям спілкування.

Незаперечно, що визначальними для результативності педагогічної взаємодії між учасниками навчально-виховного процесу є комунікативні вміння педагога. Викладач своїм прикладом спілкування пропонує культурну норму взаємин і формує у вихованців навички міжособистісної взаємодії.

Комунікативна компетентність значною мірою залежить від спрямованості й організації навчально-виховного процесу. Вона спрямована на самостійний пошук рішень, сприяє розвитку критичного мислення, ініціативи і творчості. До таких методів відносяться рольові й ділові ігри, психолого-педагогічні тренінги, бесіди, диспути, лекції, семінари тощо, що покликане сприяти процесу формування комунікативної компетентності в студентів.

Формування комунікативної особистості майбутнього педагога, підготовка його до педагогічної творчості – це проблема, вирішення якої на сьогоднішній день не завершено. Узагальнений досвід, спостереження та експериментальні дані свідчать, що процес формування комунікативної компетентності у майбутніх викладачів не приведе до ефективних наслідків, якщо не буде передбачена його органічна єдність із розвитком становлення їх особистості, формуванням уміння сприйняти педагогічну діяльність як творчий процес.

Таким чином, узагальнюючи вищезазначене, зауважимо, що комунікативна компетентність майбутніх викладачів вищої школи – це складна властивість особистості, що характеризує рівень володіння знаннями та вміннями у сфері спілкування. Особистість майбутнього педагога, без сумніву, виступає сьогодні одним із цілепокладаючих орієнтирів, які сприяють виявленню активності студента і розвитку його як цілісної інтегральної особистості, що житиме і працюватиме в умовах відкритого європейського простору. А комунікативна компетентність, безумовно є необхідною складовою професорами майбутнього викладача вищої школи.

УДК 378.663.03 6

МАЦЕНКО Леся Миколаївна, канд. пед. наук, доцент;

ХОМ'ЯК Лариса, студентка

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ (НА ПРИКЛАДІ МИРОГОЩАНСЬКОГО АГРАРНОГО КОЛЕДЖУ)

Важливим напрямом змісту виховання студентів навчального закладу, чинником гармонійного розвитку особистості є естетичне виховання.

Естетичне виховання — складова частина виховного процесу, спрямована на формування здатності сприймати і перетворювати дійсність за законами краси в усіх сферах діяльності людини.

Проблема формування естетичної культури особистості завжди знаходилась у центрі уваги педагогічної громадськості та педагогічної думки, про що яскраво свідчать праці провідних педагогів-класиків та педагогічна преса різних історичних періодів (Я.А. Коменський, Дж. Локк, Ж.-Ж. Руссо, І.-Ф. Гербарт, Г.С. Сковорода, К.Д. Ушинський, П. Каптерев, В. Зеньківський, С. Миропольський, С.Ф. Русова, А.С. Макаренко, В.О. Сухомлинський та ін.).

Метою естетичного виховання у навчальному закладі є формування у майбутнього спеціаліста естетичної культури — здатності особистості до повноцінного сприймання, правильного розуміння прекрасного у мистецтві і дійсності, прагнення й уміння будувати своє життя та діяльність за законами краси. Компонентами естетичної культури є:

- а) естетичні почуття — емоційні стани, зумовлені оцінним ставленням людини до явищ дійсності і мистецтва;
- б) естетичні потреби — потреби в естетичних переживаннях, спілкуванні з художньо-естетичними цінностями;
- в) естетичні смаки — здатність оцінювати твори мистецтва, естетичні явища з позицій естетичних знань та ідеалів;
- г) естетичні ідеали — соціально та індивідуально психологічно зумовлені уявлення про красу в природі, суспільстві, людині, мистецтві;
- г) художні уміння — здібності в галузі мистецтва.

Усі зазначені складові поняття «естетична культура» визначають зміст і завдання естетичного виховання студентів.

Естетичне виховання майбутніх спеціалістів у Мирогощанському аграрному коледжі передбачає використання духовно-культурного потенціалу всіх навчальних дисциплін, які вивчаються. Кожен семінар чи лекція має естетичний потенціал. Цьому слугують і творчий підхід до розв'язання пізнавального завдання, виразність слова викладача та студентів, відбір та оформлення наочного і роздаткового матеріалу тощо.

Естетичне виховання як неперервний процес має здійснюватися передусім у діяльності, в різнобічній соціальній творчості. Необхідно не лише навчити кожну людину естетично-почуттєво реагувати на оточуючий світ, але й збудити потребу його перетворення без нанесення йому екологічної шкоди, згідно з естетичними нормами й ідеалами; постійно прагнути до високої професійної майстерності, органічно поєднувати духовну і фізичну досконалість.

Для покращення процесу естетичного виховання у Мирогощанському аграрному коледжі студентів (починаючи з першого курсу) ознайомлюють з діючими секціями та творчими колективами закладу; цілеспрямовано поширюють та популяризують гуртки, в яких досліджують досягнення художньої культури людства, ознайомлюють з видатними мистецькими творами минулого та сьогодення, творчістю вітчизняних і зарубіжних

художників; спільно з кураторами студенти всіх курсів відвідують театри, музеї, проводять тематичні вечори, зустрічі з професією, уроки-екскурсії на природі; організують різноманітні конкурси: фотографій, малюнків, вокальні та хореографічні.

Формування естетичної культури у студентів коледжу дає змогу особистості виробити об'єктивне художньо-естетичне ставлення до оточуючого світу, до самого себе, здійснити творчий вибір, орієнтований на загальнолюдські й національні цінності. Результатом цього процесу є художньо-естетичні уміння та навички повсякденної поведінки та практичної творчої діяльності і виховання справжнього громадянина нашої держави.

Отже, процес естетичного виховання в Мирогощанському аграрному коледжі є важливим фактором в розвитку студента, який впливає на його смаки, вподобання та рід зайнятості.

УДК 330:371.212

МАЦЕНКО Леся Миколаївна, канд. пед. наук, доцент;
ШУМІК Тетяна, магістр 1 року навчання

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Сучасне суспільство потребує високого рівня організації економічних відносин та швидкої адаптації до соціально-економічних процесів. Тому важливим елементом професійної освіти студента є культура, яка орієнтована на світову та національну культуру. В умовах перехідної економіки в Україні стала досить актуальною проблема формування економічної культури.

Суть актуальності, шляхи економічного виховання у вищих навчальних закладах розглядали такі дослідники як: А. Аменд, І. Іткін, В. Максакова, Л. Пономарьов, В. Попов, Р. Риквіна, І. Сасова та ін. В Україні цією проблемою займалися такі дослідники, як О. Бернова, М. Вебер, Є. Головаха, М. Грондова, Г. Дігігенський, Н. Паніна та інші [2].

Економічна освіта є основою формування економічної культури. Економічна культура – структурна якість особистості, яка розвивається в процесі навчання і виховання, що синтезує в собі знання основ функціонування економіки і уміння індивіда використовувати ці знання в процесі життєдіяльності. Як відомо, економічна культура є результатом економічного виховання. Фіцула М.М. у навчальному посібнику «Педагогіка вищої школи» визначив, що економічне виховання – це педагогічна діяльність, спрямована на формування на основі спеціальних знань економічної свідомості, економічного мислення, умінь і навичок економічної діяльності, економічно значущих якостей особистості [5, С. 251].

За концепцією національного виховання студентської молоді [2, С. 7-8] основними напрямками національно-виховної діяльності визначено: національно-патріотичне, інтелектуально-духовне, громадянсько-правове,

моральне, екологічне, естетичне, трудове, фізичне виховання та утвердження здорового способу життя. На нашу думку, авторам концепції варто було б описати і такий важливий напрям виховання студентської молоді як економічне виховання.

У концепції виховної роботи в НУБіП України, затвердженій вченою радою НАУ 26.05.2005 р. [1, С. 14-19], описано такі напрями виховної роботи зі студентами: розумове, моральне, громадянське, національно-патріотичне, політичне, правове, трудове, екологічне, фізичне, естетико-художнє виховання. Ми вважаємо, що дана концепція без напрямку «економічне виховання» є неповною.

Бути економічно культурною важливо в наші дні для будь якої людини, незалежно від того, чи працює вона на державному підприємстві, чи зайнята власним бізнесом, або взагалі не працює.

Стан економіки відбиває той рівень культури, носіями якого є окремі індивіди і суспільство в цілому. Економічний розвиток залежить від загальної культури населення - його грамотності, начитаності, інформованості про те, що відбувається в країні і у світі. Від культури залежить здатність населення приймати участь в розвитку економіки [3].

Високий рівень освіти молоді може послужити передумовою для масового поширення необхідної правової і економічної інформації. В цьому випадку, навіть зіткнувшись з негативними явищами в економічній сфері, молодь сприйматиме їх не як норму життя, а як те, що суперечить цій нормі і вимагає усунення. Необхідно формувати у студентів, майбутніх громадян країни, розуміння того, що розвиток економіки - це сумарний результат дій мільйонів людей, регульованих як зовнішніми умовами їх діяльності, так і рисами економічної культури самих людей: їх традиціями, цінностями, орієнтаціями, інтересами.

Отже, ми ознайомилися з теоретичними аспектами формування економічної культури студентської молоді. У подальшому плануємо провести дослідження серед студентів НУБіП України з метою вивчення організації економічного виховання.

УДК:37.012

ЗАЙЧЕНКО Іван Васильович, д. пед. наук, професор
ЮЗИК Марія, магістр 1 року навчання

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ВПЛИВ ОСВІТИ ТА РЕЛІГІЙНОГО ВИХОВАННЯ ЯК СТВОРЕННЯ СПРАВЖНЬОЇ ЛЮДИНИ У БАЧЕННІ ГРИГОРІЯ ВАЩЕНКА

Сучасний стан освіти, виховання молоді залежить у великій мірі від середовища, у якому живе, навчається, перебуває сучасна дитина. Великий вплив на становлення особистості має релігійне виховання. Є навчальні заклади, у яких практикується проведення уроків, етики, народознавства та

християнської етики. Дослідження, проведені соціологічною службою Центру імені Разумкова показали, що соціологічні заміри громадської думки щодо запровадження християнської етики у загальноосвітні державні школи чітко корелюються із загальною релігійною ситуацією в тому чи іншому регіоні. Отримані дані вказують на протилежні тенденції. Якщо у західних областях України 60% опитаних висловлювались за обов'язкове вивчення християнської етики, то за факультативне добровільне вивчення християнської етики в центральних областях висловлювалось - 47%, південних - 53%, східних - 47% [4, 3-4]. Підкреслювалось, що ця дисципліна повинна вивчатись за межами школи [2].

Про важливість релігійного виховання вказував і педагог з великим іменем, праці якого і до цього часу залишаються безцінними у справі виховання – Григорій Ващенко.

Григорій Ващенко завжди прагнув бачити Україну незалежну, вільну та демократичну. Це можливо лише за наявності фундаменту у свідомості молодих людей. Григорій Ващенко створив « Концепцію структури освіти в самостійній Україні» саме для виховання підрастаючого покоління у душі волевиявлення, свободи та самостійності. Чинник, який сприяв її написання автор вбачає в тому, що обов'язок українця є підготовка не тільки до збройної боротьби з ворогами нашого народу, але й до розбудови національної культури після перемоги над ними. Адже може статись так, що вороги будуть переможені, і коли прийде справа до мирного будівництва в Україні, наш народ виявить повну невідповідність, і це кінець кінцем може призвести до того, що нами знову опанують чужинці[2].

У наш час є велика проблема боротьби не лише за новітні технології, але й за тих, кому вони належатимуть. Не стільки сформованим людям, як представникам майбутнього: дітям. Серед численних негативних показників наркоманії, алкоголізму, курців, спостерігаємо переважно молодь. Зараз потрібно відроджувати духовність, а саме християнське виховання, яке притаманне українців з дуже давніх часів. Розв'язання цієї проблеми є відкритим та потребує нагальному розвитку та активних дій. У праці “Виховний ідеал” він на основі аналізу розвитку української духовності обґрунтовує “український виховний ідеал”, який відповідає психічним та природним особливостям нашого народу. На його думку, виховний ідеал - це образ ідеальної людини, на який має орієнтуватись педагог, виховуючи молоде покоління. Зважаючи на те, що український народ був завжди глибоко віруючим, його виховний ідеал базується на християнських засадах. Християнські заповіді є складовою частиною українського виховного ідеалу, засобом формування моральності кожної особистості - представника нації[1].

Важливого значення наділяв педагог у своїй праці щодо структури освіти у самостійній Україні необхідністю виховання дітей під наглядом матері до трьох років, адже ніщо не замінить родинного виховання і звідси має йти початок. Григорій Ващенко вказував на важливість вироблення стійкого світогляду, що стає можливим лише за допомогою введення курсу філософської

пропедевтики. Потрібно якнайбільше створювати у гуртках, на зборах молоді доповіді на філософічні теми. Після проведення такого роду занять учні відчують самостійність мислення, зможуть аналізувати, використовувати важливі логічні операції. Роздумуючи та дискутуючи на різні теми дасть змогу молодим людям відчути себе майбутніми студентами, що значно полегшить майбутню адаптацію у вищому навчальному закладі [3].

Григорій Ващенко передбачав можливі проблеми у юнацькому віку, пов'язані із формуванням світогляду. Дуже часто може виникати спокуса до антихристиянського світобачення. Саме тому, потрібно здійснювати певної активної роботи у школі, а саме відвідувати церковні богослужіння, де учні зможуть відчути всю велич церкви. Треба домогтися, щоб молоді люди самі прагнули йти на службу Богу. Для цього доцільно, вважає Г.Ващенко, організувати лекції для молоді. Вони повинні бути змістовними, переконливими, а лектор - «переконаним» [1].

У самій «Концепції структури освіти в самостійній Україні» тісно переплетені і стоять на однакових рівнях взаємодії навчання і релігійна духовність. Педагог стверджує, що тривала мораль може бути побудована лише на основі релігійних засад. Коли ж молода людина прагне лише щастя, користі, тоді це рано чи пізно в результаті обернеться в егоїзм. Лише справжня віра у Бога, може стати основою високої моралі і матиме абсолютний характер такої любові [3].

Тут теж матимемо суперечність, адже якщо в учня не буде розвинута фантазія, яка також життєво необхідна за твердженнями Григорія Ващенко, молода людина не зможе збагнути і осягнути важливість Бога у його житті. Фантазія в більшій чи в меншій мірі властива кожному. Разом з тим, педагог спростовує міф про необхідність її лише людям вибраного кола: митця. Григорій Ващенко переконує, що фантазія потрібна усім, зокрема математикам та військовим. Останнім вона стає в нагоді для продумування бойових дій, зміни розташування військ, певної альтернативи у веденні бою, умінням зімнити хід бою у корисний напрям. Звичайно, кожна молода людина не стане науковцем, проте завдання школи полягає дати їй усі необхідні навички дедукції, індукції, аналізу та синтезу, які б вона змогла використовувати у своєму повсякденному житті[1].

Девіз видатного педагога Григорія Ващенко «Служба Богові та Батьківщині» повинно стати актуальним гаслом для кожного українця. Звичайно любов до Батьківщини не повинна стати абсолютною, перебиваючи будь – які інші ідеали та настанови кожного свідомого українця. Проте молодій людині слід прагнути до відкриття різноманітних культур свого краю, яке би мало поглибити зближення їх з Батьківщиною. Служити слід Богові та Батьківщині слід не лише словами, бажаннями та мріями. Молодь має здійснювати службу пасивно, а діями, тобто активно. Саме в русі молода людина засвоює надбання попередніх поколінь і за допомогою фантазії та вірою в Бога та Батьківщину здатна створювати нове, але позитивне в українській державі.

ВАСЮК Оксана Вікторівна, канд. пед. наук, доцент;
ЯРИНІЧ Сергій, магістр 1 року навчання
Національний університет біоресурсів і природокористування України

СУТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПРОБЛЕМНОГО НАВЧАННЯ

За останні роки у соціальному житті суспільства відбулися значні зміни, що вимагають перегляду системи освіти. Її переорієнтовують у бік демократизації та гуманізації, яка спрямована на виховання, перш за все, функціонально грамотної і методологічно компетентної особистості. Проблемне навчання стимулює виявлення активності, ініціативи, самостійності й творчості у студентів; розвиває інтуїцію й дискурсивне («проникнення в суть»), конвергенційне («відкриття») і дивергенційне («створення») мислення; вчить мистецтва розв'язувати різні наукові й практичні проблеми, досвіду творчого розв'язання теоретичних і практичних завдань.

В основі проблемного навчання – ідея відомого психолога та філософа С. Л. Рубінштейна про спосіб розвитку свідомості людини через розв'язування пізнавальних проблем, що містять суперечності. Великий внесок у розробку технології проблемного навчання зробили вчені Т. В. Кудрявцев, І. Я. Лернер, М. А. Матюшкін, М. І. Махмутов.

Мета роботи: розкриття суті та особливостей проблемного навчання.

Проблемне навчання – дидактична система, яка ґрунтується на закономірностях творчого засвоєння знань і способів діяльності, на прийомах і методах викладання та учіння з елементами наукового пошуку. Залежно від рівня самостійності студентів у навчальній діяльності використовують відповідний метод проблемного навчання: проблемний виклад, частково-пошуковий і дослідницький методи.

Суть проблемного навчання – у постановці (педагогом) і розв'язанні (студентом) проблемного питання, завдання і ситуації. Для проблемного навчання характерно те, що знання й способи діяльності не подано готовими, не запропоновано правила чи інструкції, завдяки яким той, хто навчається, міг би гарантовано виконати завдання. Матеріал не подано, а задано як предмет пошуку. І зміст навчання полягає саме в стимулюванні пошукової діяльності студента. Під час розв'язання проблемного питання передбачено пошук різних варіантів відповіді, заздалегідь готова відповідь – неприйнятна.

Головною особливістю проблемного навчання є цілеспрямоване використання викладачем проблемних ситуацій, які виникають поза його бажанням (об'єктивно), і ситуацій, створених ним спеціально. В організації навчання на проблемній основі найскладнішим є питання створення передпроблемного і проблемного творчого клімату співробітництва викладача, груп, колективу для того, щоб легше було вносити (студентам і викладачеві) проблемні ситуації у навчальний процес. Також особливістю проблемного навчання є те, що воно змінює мотивацію пізнавальної діяльності: провідними стають пізнавально-спонукальні (інтелектуальні) мотиви. Інтерес до навчання

виникає у зв'язку з проблемою і розгортається у процесі розумової праці, пов'язаної з пошуками та знаходженням рішення проблемного завдання або сукупності завдань. На цих засадах виникає внутрішня зацікавленість, що перетворюється у чинник активізації навчального процесу та ефективності навчання. Пізнавальна мотивація спонукає людину розвивати свої схильності та можливості.

Отже, проблемне навчання забезпечує самостійне здобуття знань, формування інтересу до пізнавальної діяльності, розвиток продуктивного мислення студентів. Особливостями проблемного навчання є: включення студентів у активну пізнавальну продуктивну діяльність навчання, безконфліктне вирішення різноманітних наукових і практичних проблем, досвіду творчого спілкування тощо.

СЕКЦІЯ АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА

КОЛЕСНИК Марія Юріївна, *ст. викл.*
ВАСИЛЕНКО Марина, *студентка 1 курсу магістратури*
Національний університет біоресурсів і природокористування України

ПЕРЕКЛАД СКЛАДНИХ НІМЕЦЬКИХ АГРАРНИХ ТЕРМІНІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

На сьогодні проблема перекладу складних аграрних німецьких термінів українською мовою є недостатньо дослідженою і вимагає вивчення різноманітних її аспектів.

Вивчення термінології постійно перебуває у сфері наукових інтересів як фахівців у галузі термінології, так і лінгвістів. Мова динамічно розвивається і реагує на всі зміни, що відбуваються в інших сферах життя. Сільське господарство в цьому випадку не є винятком. У самому сільському господарстві відбуваються структурні зміни, пов'язані з розвитком технічної бази, зростанням спеціалізації і концентрації виробництва, появою нових галузей і технологій обробки сировини, проблемами, пов'язаними з екологічною ситуацією у світі. Все це вимагає опису структурно-семантичних властивостей термінів, вивчення їх у плані змісту і в плані вираження.

Проблемами утворення і перекладу термінів займалися такі вчені, як В.В. Віноградов, Г.О. Вінокур, О.І. Смірницький, О.С. Ахманова.

Термінологія з агрономії і механізації сільського господарства завжди були і є важливою складовою частиною в лексичному запасі англійської та німецької мов. На її утворення впливають різноманітні фактори. Кожна галузь людських знань використовує ті чи інші лексичні одиниці для забезпечення своїх потреб у необхідній кількості термінологічних лексичних одиниць. В німецькій мові кожне окреме поняття, яке можна розглядати як синонім, не може виступати їм у кожній окремій науці [1].

У німецькій мові набули певного поширення термінологічні лексичні лакуни. Це, зокрема, такі лексичні одиниці, які можна розглядати в якості термінологічних лакун:

- *Getreide n.* – зернові культури
- *Schlepper m.* – трактор-тягач
- *Zapfwelle f.* – вал відбору потужності
- *Kalkung f.* – удобрення вапном
- *Entmisten n.* – прибирання гною

Подібно до англійської мови більшість німецьких термінологічних одиниць не мають особливостей при передачі лексичного значення.

Так, наприклад:

- *Auslassventil n.* – випускний клапан
- *Einlassventil n.* – впускний клапан
- *Bruttoertrag m.* – валовий збір

· *Gräser pl.* – злакові

Стосовно морфологічної структури німецькі термінологізми мають аломорфні особливості утворення та взаємодії їх структурних компонентів [1].

У німецькій мові термінологізми утворюють складні іменники. Шар складних іменників є досить чисельним. Такі іменники є надзвичайно характерними для німецької мови. Рід складних іменників залежить від основного слова. До цієї категорії іменників належать такі термінологізми, як:

- *Kornfrüchte pl.* – зернові культури
- *Ackerkrume f.* – орний шар
- *Drillmaschine f.* – рядкова сівалка
- *Flachsraufmaschine f.* – льонотеребилка [1]

При вивченні термінології з механізації сільського господарства слід використовувати словничок термінів, що означають складові вузли певних сільськогосподарських машин німецькою мовою.

Der Verbrennungsmotor

der Verbrennungsmotor – двигун внутрішнього згорання

der Zylinder – циліндр

die Wärmeenergie – теплова енергія

der Wirkungsgrad – коефіцієнт корисної дії

die Drehbewegung – обертальний рух

II

Der Traktor

der Radtraktor – колісний трактор

der Kettentraktor – гусеничний трактор

die Kupplung – зчеплення

das Wechselgetriebe – коробка передач

das Ausgleichsgetriebe – диференціал

die Bremse – гальмо

der Schlepper – трактор-тягач

III

Der Pflug

das Pflügen – оранка

die Bodenbearbeitung – обробіток ґрунту

mischen – перемішувати

der Scharpflug – лемешний плуг

IV

Die Sämaschine

die Sämaschine – сівалка

die Aussaat - висів

die Futtergräser – кормові трави

das Saatgut – насінневий матеріал

V

Die Pflanzmaschine

das Pflanzen – посадка

der Vorratskasten – ящик для розсади
die Einstellvorrichtung – пристрій для посадки

VI

der Sammelroder – картоплекопач
die Ackerfläche – рілля [1]

Переклад термінів - дуже відповідальна задача для перекладача. Не дивлячись на розширення зв'язків між народами на планеті, використання все більш ефективних засобів комунікації, перекладач повинен враховувати те, що кожна мова розвивається самостійно: в ній діють власні мовні реалії, закріплені культурно-історичні реалії, з'являються нові реалії, які ще не мають еквівалентів на момент перекладу на інші мови. Але і попри це перекладачеві доводиться перекладати матеріали, що містять і такі термінологічні особливості, з якими він не знайомий. Це означає, що незалежно від ступеня володіння перекладачем обома мовами, об'єму його фонових знань, він так чи інакше зустрінеться з неочікуваним в тексті оригіналу, що може бути лінгвістичними чи екстралінгвістичними реаліями. Враховуючи це перекладачеві потрібно знати і вміти користуватися (окрім словників) різними енциклопедичними довідниками.

УДК 811.111'251

МАКСИМЧУК Валентин Спиридонович, канд. пед. наук, ст. викл.;

ВЕРЧЕНКО Наталія, магістр 1 року навчання

Національний університет біоресурсів і природокористування України

РЕДАГУВАННЯ ПЕРЕКЛАДІВ ТЕКСТІВ З ЛІСОВОГО ТА САДОВО-ПАРКОВОГО ГОСПОДАРСТВА

«Переклад, що супроводжується всебічним аналізом матеріалу на всіх мовних рівнях, створює широку і міцну базу знань, розвиває "чуття" мови й підвищує інтерес до предмета дослідів.»

О. Яременко

Переклад - один із найважливіших шляхів взаємодії національних культур, дієвий спосіб міжкультурної комунікації. Мета будь-якого перекладу - донести до читача, який не володіє мовою оригіналу, і ближче ознайомити його з відповідним текстом. Перекласти означає точно й повно висловити засобами однієї мови те, що вже зафіксовано засобами іншої мови у нерозривній єдності змісту і форми. Не менш важливим етапом являється редагування, як соціально необхідний процес опрацювання тексту, воно існує в житті суспільства вже близько двох з половиною тисяч років, проте редагування як наука виникла досить недавно – менше століття тому, і окремих досліджень, присвячених його розвитку, поки що мало. Утім, цей напрямок дослідження залишається одним з найголовніших етапів процесу перекладознавства.

Актуальність даного питання полягає в тому, що завершальною стадією виконання перекладів текстів є їх редагування. Дослідження наукового тексту

агарного профілю обумовлене новими задачами, що виникають в умовах сучасної науково-технічної революції перед прикладним і науковим мовознавством (реферування наукової статті, стандартизація термінології, створення термінологічних словників за спеціалізацією, науково-технічний переклад та ін.). Також обмін інформацією між зарубіжними та вітчизняними вченими, аналіз проблем вузькогалузевого науково-технічного перекладу набуває особливої актуальності. Для нашого лінгвістичного дослідження релевантним є дослідження англійських текстів аграрного профілю, зокрема особливостей перекладу мовних засобів експресивності лісової та садово-паркової тематики текстів. Тобто, в основі рішення комплексу даних задач, пов'язаних з вивченням мови науки, лежить багатоаспектний аналіз наукового тексту аграрного профілю.

Редагування перекладу має завершувати процес перекладу будь-якого тексту. А метою редагування перекладу є приведення тексту перекладу у відповідність до вимог, дотримання яких дозволяє назвати переклад повноцінним або адекватним (у повсякденному використанні – «правильним, якісним»). Адекватний переклад – це переклад, що забезпечує виконання прагматичних завдань перекладацького акту на максимально можливому для перекладу, зберігаючи жанрово-стилістичні вимоги до текстів даного типу і цієї цілі рівні еквівалентності, не допускаючи порушення норм та узусу мови відповідності конвенціональній нормі перекладу. Це визначення адекватного перекладу відбиває уявлення про те, яким переклад має бути.

Перекласти текст недостатньо для того, щоб вірно передати зміст міжкультурного повідомлення. Для того, щоб отримати в результаті переклад відмінної якості, до роботи залучаються не лише тематичні перекладачі, а також спеціалісти-редактори, які ретельно перевіряють перекладений матеріал, узгоджуючи його з людьми, для яких текст, що перекладається, є частиною національної культури та професії.

**ПИЛИПЕНКО Олена Петрівна, аспірант
ВЕТРИЩЕНКО Андрій, студент II курсу**

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА НІМЕЦЬКОЇ АВТОМОБІЛЬНОЇ ТЕРМІНОСИСТЕМИ

В останні роки зростає інтерес до вивчення термінів як головних компонентів фахових мов, а також виявляється інтерес до таких феноменів, як фаховий текст та його науково-технічний переклад. Вже давно виникла необхідність глибшого вивчення мовних засобів, що реалізують у фахових текстах комунікативну функцію. Німецька фахова мова автомобілебудування вже давно сформована і виступає як зручна модель для вивчення закономірностей в інших терміносистемах німецької мови.

Термінологічні одиниці та фахові мови різних галузей неодноразово були об'єктом аналізу вітчизняних і зарубіжних лінгвістів. Загальні проблеми

термінології, висвітлюють передусім праці таких авторів, як О. Ахманова, Г. Винокур, Б. Головін, Т. Кияк, Д. Лотте, Е. Скороходько, А. Суперанська, В. Лейчик, Є. Вюстер, В. Даниленко та інших. Більшість дослідників визнають, що термінологічність – одна з основних рис наукового стилю, інформативне ядро лексики мов науки. Під терміном розуміється мовний засіб вираження спеціального поняття. Словник дає таке визначення слова “термін”: термін (лат. *terminus* “границя, кінець, межа”) – це спеціальне слово чи словосполучення, що прийняте в певній професійній сфері і застосовується в особливих умовах. Термін представляє собою словесне значення поняття, яке входить в систему понять певної області професійних знань [2: 105].

Об'єкт дослідження - термінологічна лексика німецької мови.

Предмет дослідження – німецька терміносистема автомобілебудування.

Метою дослідження є вивчення автомобільної професійної лексики на синхронному зрізі, надання лексико-семантичної характеристики фаховій мові тваринництва. Це особливо важливо з огляду практичного перекладу даної фахової лексики в німецько-українському мовному просторі.

У цьому сенсі автомобільна терміносистема як порівняно молода підсистема загальнонародної мови привертає увагу своєю лінгвістичною невивченістю.

Всю лексику фахового тексту з автомобілебудування можна поділити на 4 види: 1) терміни саме автомобілебудування, які мають власну дефініцію; 2) міжгалузеві загальнонаукові термінологічні одиниці (в т.ч. терміни суміжних наук) – наприклад, поширені терміни фізики, хімії, математики, та под.; 3) напівтерміни або професіоналізми, до яких можна віднести й номенклатури, щоправда професіоналізми, як правило, можуть тлумачитися, на противагу номенклатурним одиницям (пор. професіоналізм "Beißzange" та "Opel-Vectra"); 4) професійні жаргонізми, які не претендують на точність та однозначність, мають великий рівень образності та емотивно забарвлене значення (наприклад, "Нехе" – "підйомник матеріалів на будові", "Schießbude" – "ударний інструмент джазової капели").

Системність терміна проявляється як відображення системності понять, позначених терміном і як відображення мотивуючих словоутворювальних можливостей слова-знака (терміна): *der Glühanlaßschalter - der Anlaßumschalter*. Гіпотетично найбільш точними є багатокомпонентні терміни: *Fahrzeugschein*. Стислі за структурою терміни здебільшого не вирізняються високим ступенем точності: *der Satz* . На практиці термінотворення доводиться шукати оптимальну та збалансовану структуру терміна. Короткий термін зручний як для використання його на практиці, зокрема і для утворення похідних від нього. Стислість терміна може досягатися різними способами: а) пропуском у терміні одного або кількох елементів: *Gleitbacke = Gleitbremsbacke* - плаваюча гальмівна колодка ; б) скороченням: *ein Automobil, kurz Auto*; в) заміною однієї ознаки іншою: *die Durchgangsbohrung – das Durchgangsloch*; г) використанням словотворчих елементів терміна, які здатні вступати у зручні сполучення з іншими елементами і там, де можливо, звільненням від надлишкової афіксації:

der Gliederbus = Gliederomnibus. Проте стислість терміна небажана у випадку, коли вона викликає зміщення значення, уявлення про поняття і порушує узгодженість між термінами. Терміни-іменники є ядром будь-якої термінології. Дієслова порівняно з іменниками звужують обсяг поняття до певного конкретного процесу у відповідній ситуації. Вони часто замінюються віддієслівними іменниками або дієприкметниками: Oberflächenbelüftung - зовнішній обдув. Нетермінологічність прикметників також сумнівна, оскільки чимало з них набувають термінологічного значення тільки у словосполученнях: saisonbedingter Ölwechsel - сезонна заміна масла.

З погляду функціонування, лексику, яка використовується в межах фахової мови автомобілебудування, можна поділити на: 1) вузькоспеціальні терміни : Niederflurfahrzeug низькорамний транспортний засіб ; 2) загальнонавчальні слова, які використовуються в якості термінів: der Wagen, der Raum; 3) загальнонаукові слова: die Form; 4) хімічні терміни та термінологічні одиниці споріднених фахових мов: Benzin mit höher Oktanzahl високооктановий бензин

Для детальнішого розмежування об'єкта дослідження лексика була поділена на такі тематичні групи: 1) терміни-об'єкти. У середині цієї групи виокремлено наступні підгрупи: а) автомобіль (його типи): Jahreswagen, JW ; б) частини автомобілю Kopfstütze, Zylinderkurbelgehäuse; в) назви інструментів: Zylinderbohrwerk; 2) назви процесів та дій: Belagkorrosion, Abklären; 3) назви професій: Automechaniker; 4) терміни-ознаки: Abriebfestigkeit; 5) терміни, які позначають величини: Abregeldrehzahl.

Фахова мова автомобілебудування репрезентує всі канонічні прошарки лексики. Їй властиві вузькогалузеві та загальнонаукові терміни, професіоналізми, номенклатура, загальнонавчальна лексика. Для німецьких фахових текстів автомобілебудування характерними є такі явища, як цілісність, зв'язність, скорочення речень, анонімізація, які досягаються за допомогою граматичних засобів загальнонавчальної мови [1: 34]. Завдяки сформованості, низькому рівневі абстрактності, наближеності до побутової лексики та достатній кодифікованості структурної організації тексти фахової мови автомобілебудування піддаються відносно легкій їх передачі українською мовою та демонструють усі види та механізми трансляції. У своєму розвитку кожна терміносистема потребує також і розширення словникового складу, що зумовлює появу нових термінів. Основні шляхи поповнення термінології ідентичні тим, які функціонують у загальнонавчальній мові. Досліджені німецькі терміни автомобілебудування були розподілені на наступні групи: терміни – кореневі слова, похідна лексика (утворена за допомогою афіксації та конверсії), терміни – складні слова, словосполучення, терміни-аббревіатури, літерні умовні скорочення, символи. Терміни – кореневі слова: der Wagen. Переважно це лексика із загального вжитку, тож зрозуміла всім. Для термінологічного словотворення широко використовується субстантивація: Saugrohrheizung; Saugrohrbeheizung. У терміносистемі присутні іменники, утворені від дієслівних коренів: Saugrohraufladung та похідні від прикметників. -tion, -sion, -

heit, -chen, -enz, -ung: Schadstoffreduzierung, die Dimension, die Gesamtheit, das Wldchen –tion/ -sion, -tt, -enz характерні для запозичень і тому вони не продуктивні для терміносистеми лісівництва. Зустрічаються також префіксальні моделі. Найпродуктивнішими є префікси ab- (Abblasehahn), aus- (der Aushieb), vor- (der Vorverkauf), ge- (das Geschneide). Терміни – складні слова є однією з найбільших груп словникового складу німецької мови. Такі утворення не тільки надзвичайно актуальні, а й оптимальні, бо за їх допомогою досягається номінація з необхідною кількістю релевантних ознак. Найуживанішими є саме двокомпонентні терміни. Важливий елемент таких утворень – іменник. Характерними є три моделі: 1) іменник + іменник: die Bodendecke; 2) дієслово + іменник: die Schlagblsse; 3) прикметник (прислівник) + іменник: das Jungholz. Складні слова стали одним із головних засобів для досягнення мовної економії, оскільки вони часто замінюють іменникові групи або підрядні означальні речення.

Трьохосновні терміни: Warnlichtschalter - выключатель аварийной световой сигнализации Warnlichtanlage проблесковый Складні слова, які складаються з 4 та 5 основ: Wärmewertkennzahl, Rundumkennscheinwerfer, die Saatgutproduktionsthigkeit, die Schnittholzlagerhalle Така невелика кількість чотири- та п'ятиосновних термінів пояснюється вимогою стислості до терміна та присутністю лексичних складників, які "хибно орієнтують".

Терміни – абревіатури становлять незначний відсоток дослідженого матеріалу: GK – Güteklasse. Аналіз терміносистеми свідчить, що для цієї термінології характерна ініціальна абревіація. Використання скорочень потребує високої компетентності учасників фахової комунікації.

Розвиток полісемантичних зв'язків у системі будь-якої терміносистеми – явище неминуче, адже зміст мовного знака розвивається активніше й швидше, ніж його форма. Нові значення того чи іншого терміна виникають унаслідок розвитку первинного значення зазначеного фахового слова або в результаті різноманітних видозмін. Найпоширенішими в досліджуваній лексиці є терміни з двома значеннями: das Durchbeizen. Значно рідше трапляються у поданій терміносистемі тризначні терміни: das Gewächs.

Синонімія термінів специфічна порівняно з аналогічним явищем у загальноживаній мові. Її специфіка зумовлена особливостями лексичного значення терміна, яке вичерпується змістом вираженого наукового поняття і не включає периферійні семантичні компоненти. Унаслідок аналізу відібраних термінів можна констатувати присутність таких рядів синонімічних зв'язків між термінами досліджуваної терміносистем: а) зв'язки семантичної рівності значень, які мають місце за повного збігу словникових дефініцій: die Niebsfläche – die Schlagfläche; б) зв'язки семантичної близькості, для яких характерний частковий збіг словникових дефініцій синонімічних термінів, тобто неповний збіг компонентного складу денотативних значень: das Auto- der Wagen.

Антоніми дають оцінку відповідним фактам дійсності і виражають це в контрастній формі. Явище антонімії в німецькій терміносистемі

автомобілебудування представлене достатньою кількістю термінів. Усього зафіксовано 37 антонімічних пар: (Ausfuhr, Einfuhr та ін.). Чіткої межі між термінами автомобілебудування та загальноживаною лексикою не існує, оскільки постійно відбуваються процеси взаємодії між ними. За допомогою термінологізації відбувається збагачення фонду термінології існуючими мовними одиницями загальнолітературної мови в процесі вторинної номінації.

В зарубіжній технічній літературі досить часто використовується професійний жаргон, так званий сленг. Наприклад, в США фордовський автомобіль інколи називають Henrietta (of Henry Ford). Вважається, що в США існує біля 70 жаргонних назв для фордівського автомобіля.

Перекладач, який має вузьку спеціалізацію, завжди повинен бути готовим до перекладу матеріалу з незнайомої галузі, тому що всі галузі науки й техніки досить взаємозалежні та ніби проникають друг у друга. Так, наприклад, в автомобілебудування залучаються й металургія, і обробка металів, і виробництво сплавів, і електротехніка, і хімія, і електроніка, і малярська справа, і багато інших галузей промисловості й науки.

Результати дослідження статті мають цінність для вивчення лексики автомобілебудування німецької мови. Термінологічна лексика містить у своєму складі слова, які не тільки обслуговують наукову діяльність людей, але й вживаються для точного позначення певного поняття. Термін не має експресивного забарвлення і, як правило, має одне значення. Результати дослідження допоможуть краще зрозуміти можливості функціонування певних слів-термінів, які використовуються у контексті військово-морської сфери, і мають певні пояснення і значення дії, стану, речей.

КОЛЕСНИК Марія Юріївна, ст. викл.

ГАЙОВИЙ Сергій, магістр 1 року навчання

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ В НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

Розвиток науки і техніки в наші дні веде до дедалі більшого поширення технічного перекладу; розширення науково-технічних зв'язків України із закордонними країнами, росте інтерес до технічних досягнень нашої країни, обмін науково-технічною літературою - все це сприяє тому, що питома вага технічного перекладу в загальному обсязі перекладацької продукції, що випускається в Україні, безупинно зростає. Під технічним перекладом мається на увазі певний вид перекладацької діяльності, а саме, переклад технічної літератури. При цьому, особливо важливо, якщо колись поняття технічного перекладу в нас зводилося майже винятково до перекладу іноземних мов українською, сьогодні дедалі зростає переклад науково - технічних текстів з української мови на іноземну. Це - не тільки закономірний наслідок великих досягнень української науки і техніки, але й ріст міжнародних економічних і культурних зв'язків України. Можна бути впевненим, що падали роль науково-

технічного перекладу в нашій країні не тільки не зменшиться, але, навпаки, буде дедалі більше зростати.

Переклад з однієї мови на іншу - це складний процес розумової діяльності людини. Перекласти - означає адекватно відтворити поняття, виражене засобами однієї мови, за допомогою засобів іншої мови, відтворити оригінал з урахуванням взаємодії змісту і форми.

Переклад німецької науково-технічної літератури відрізняється від перекладу художньої літератури, газетних статей, документально-ділового матеріалу тощо. До поняття "науково-технічна література" входять такі її різновиди, як монографія, стаття зі спеціального журналу, технічний опис, патенти, технічні довідники і т. ін. Переклад такої літератури становить певні труднощі. По-перше, в німецькій мові є властиві лише їй граматичні явища, які спричинюють труднощі під час перекладу німецького технічного тексту українською мовою. По-друге, мова німецької науково-технічної літератури істотно відрізняється від літературної мови тим, що вона значно ускладнена наявністю розгорнутих речень з інфінітивними групами, поширеними означеннями, а також великою кількістю значних за обсягом складних речень з багатьма вставними підрядними реченнями (всередині головного). При перекладі таких речень виникає небезпека втратити відчуття взаємозв'язку між компонентами речення, неперервності думки, оскільки пов'язані за змістом слова безпосередньо не співвідносяться між собою [6,174]..

Крім того, для науково-технічної літератури характерним є вживання великої кількості поповнюється (і не може не поповнюватися), слід засвоїти деякі головні принципи терміноутворення, які об'єктивно існують у системі кожної розвиненої мови.

Характерною особливістю науково-технічної літератури є точність і стислість висловлення думки, з одного боку, та повнота висловлення - з другого. термінів, що відображають специфіку понять. Проте жоден з існуючих словників не в змозі включити як усі існуючі в певній галузі науки терміни, так і новостворені.

Не варто змішувати поняття "точний" з поняттям "буквальний" переклад. Буквальний переклад зводиться до механічної підстановки українського слова замість німецького, а це нерідко призводить до нісенітності. Переклад, в якому механічно калькуються, формально відтворюються мовні засоби оригіналу, спотворюється зміст, не передається стилістична функція або порушується норма мови, називають буквалізмом. Існують буквалізми лексичні, коли механічно калькуються окремі слова, фразеологічні - при невиправданому калькуванні фразеологічних одиниць - та граматичні - при механічному калькуванні граматичних форм тексту, що перекладається [6,174].

Особливістю науково-технічної літератури є також наявність великої кількості слів і словосполучень, характерних саме для цього стилю.

Наприклад: die Röhre - не лише *труба, трубка, рурка*, а й *електронна лампа*; untersuchen - не тільки *досліджувати*, а й *вивчати*; zum Einsatz -

застосовувати, знаходити застосування; Rechnung tragen - брати до уваги, враховувати тощо.

Німецькій мові властива багатозначність не лише лексична (зокрема, термін - нетермін), а й граматична. Так, дієслова haben і sein можуть бути самостійними дієсловами (Der Stahlbeton hat viele Vorteile gegenüber dem Beton), допоміжними дієсловами (Die Metallurgie ist zur Grundlage jeder entwickelten Industrie geworden) або дієсловами з модальним значенням, причому в науковій літературі вони вживаються саме в модальному значенні (Man hat noch viele Probleme auf dem Gebiet der Marktwirtschaft zu lösen) [6,174].

Нерідко значні труднощі виникають при перекладі науково-технічного тексту в зв'язку з відмінністю синтаксичної системи мов: послідовність елементів висловлювання в німецькій і українській мовах може не збігатися. Наприклад, при перекладі речень з інфінітивними групами чи зворотами інфінітив, що стоїть у кінці групи чи звороту, в українському реченні ставиться на перше місце) при перекладі речень, які починаються не з підмета, присудок ставиться саме після підмета, натомість у німецькому реченні порядок слів зворотній.

Um dem Metall andere Eigenschaften zu verliehen, legiert man es mit anderen Elementen.

Для того щоб надати металові інших властивостей, його сплавають з іншими елементами.

Перекладаючи науково-технічну літературу, варто брати до уваги такі рекомендації. Передусім слід прочитати текст повністю, звернувши увагу на заголовок, оскільки він відбиває головний зміст тексту. Після загального ознайомлення зі змістом тексту його треба перекладати речення за реченням. Неодмінно належить враховувати структурний тип речення (просте, складносурядне, складнопідрядне).

Ознайомлюючись із синтаксичною побудовою речення, слід насамперед звернути увагу на присудок, який має в німецькій мові своє постійне місце і обов'язково містить дієслово з яскраво вираженою морфологічною характеристикою.

Наприклад: *Auf allen Gebieten des Ingenieurbaus wird Stahl als Baustoff verwendet.*

В усіх галузях інженерного будівництва сталь застосовується як будівельний матеріал.

Під час перекладу науково-технічного тексту неодмінно треба пам'ятати про розбіжності в побудові речень німецької та української мов, про відмінність системної організації цих мов. Йдеться про те, що нерідко загальний зміст і контекст потребують введення одних слів і опускання інших, часткової або повної перебудови всього речення за вимогами граматичної норми мови, якою здійснюється переклад.

Отже, головну увагу під час перекладу слід спрямовувати на його адекватність і точність, враховувати кінцеву мету - якнайточніше відтворення німецькомовного оригіналу засобами української мови.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА ТА МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Переклад має давню історію, яка виникла у часи коли потреба в людях, що володіли б декількома мовами і могли б бути посередниками при спілкуванні різних мовних націй. Але як самостійна наука, переклад сформувався лише на початку ХХ ст. В умовах розширення міжнародних зв'язків і обміну інформацією, перекладознавство швидко розвивалося і цей процес триває і дотепер, оскільки мова постійно змінювалась.

Переклад є засобом міжкультурної комунікації, за допомогою якого відбувається інтегрування культур у єдину світову культуру, ознайомлення читачів з реаліями, притаманними іншій культурі, що сприяє розширенню їх кругозору і виховує повагу до цих культур. Все більшої актуальності набуває питання перекладу в контексті теорії та практики міжкультурної комунікації. Серед основних проблем перекладу постають питання досягнення адекватності та еквівалентності. Будь-яка комунікація являє собою складний, багатофункціональний процес обміну інформацією між людьми, кожен з них володіє своїм власним життєвим досвідом і картиною світу.

Переклад посідає особливе місце у літературному процесі. Літературний твір інколи стикається із значними перешкодами на шляху до свого читача, якщо цей читач є носієм мовної системи, відмінної від мовної системи автора твору. Тоді на допомогу приходить переклад в процесі якого твір, який існує в одній мові, відтворюється в іншій. Сучасні читачі пізнають світ інших народів завдяки перекладеним творам. Автори зазначають, що в процесі перекладу перекладач стикається з проблемами, пов'язаними з тим, що одні і ті ж ситуації отримують різне осмислення в формах різних мов. Переклад виступає як засіб захисту національних мов і культур, даючи імпульси для їхнього саморозвитку і водночас вберігаючи їх від надмірного іншомовного впливу. При перекладі текст піддається впливу іншої культури. Перекладний твір може вписатися в “чужий” літературний контекст і вступити в різноманітні контакти з літературою читача, збагачувати її новими мотивами, темами, художніми образами.

Переклад – це не лише заміна мови, але й функціональна заміна елементів культури. Така заміна не може бути повною, оскільки вимогу “переклад повинен читатися, як оригінал” навряд чи можна виконати, так як вона припускає повну адаптацію тексту відносно норм іншої культури. Саме урахування особливостей культури при перекладі дозволяє розглядати переклад з точки зору міжкультурної комунікації, оскільки він передбачає подолання культурної дистанції [3,45].

Художній переклад – один з яскравих проявів міжлітературної (і повною мірою міжкультурної) взаємодії, оскільки він не є точною передачею змісту, а

відображенням думок і почуттів автора прозового або поетичного першотвору за допомогою іншої мови, перевтілення його образів у матеріал іншої мови. Мета перекладу полягає не лише у трансформації тексту, відповідно до сприйняття певної категорії людей, а й у збереженні при цьому змісту, функцій, стильових, стилістичних, комунікативних і художніх цінностей оригіналу. Одна з проблем художнього перекладу – співвідношення контексту автора і контексту перекладача. У художньому перекладі контекст останнього дуже наближається до контексту першого. Жоден переклад не може бути абсолютно точним, оскільки сама мовна система приймаючої літератури за своїми об'єктивними даними не може досконало передати зміст оригіналу, що неминуче призводить до втрати певного об'єму інформації. Твір не можна вирвати зі стихії рідної мови і “пересадити” на новий ґрунт, він повинен народитися наново у новій мовній ситуації завдяки здібностям і талантові перекладача. Отже, головним критерієм адекватності перекладу є естетичний вплив перекладу на читача.

Переклад творів художньої літератури – один з важливих засобів збагачення скарбниці національних літератур. Розширення літературних горизонтів відбувається шляхом запозичення моделей, концепцій, мотивів, образів, форм і жанрів. Кожна національна література може запропонувати щось своє, специфічне, притаманне лише їй, або властиве їй в особливому вираженні. Художній переклад є духовним надбанням народу цільової культури, а також автономним твором, що функціонує в чужій культурі невіддільно від оригінальної літератури. Все більшої актуальності набуває питання перекладу в контексті теорії та практики міжкультурної комунікації. Об'єктивним чинником у формуванні міжкультурної комунікації є відмінність між культурами, яка складається у процесі формування кожної етнічної культури. Фактично, переклад є основною частиною національно-літературного процесу, оскільки виступає посередником між літературами, без нього неможливо було б говорити про міжлітературний процес у всій його повноті.

Ідейно-образна структура оригіналу може стати в перекладі мертвою схемою, якщо перекладач не уявляє собі того суспільного середовища, в якому виник твір, тих причин, які покликали його до життя, і тих обставин, завдяки яким він продовжує жити в інших середовищах і в інші часи. Художній переклад обумовлений не лише об'єктивними факторами (конкретно-історичним літературним каноном, нормативним обіходом), але й суб'єктивними (поетикою перекладача). Кожний мовний елемент, використовуючи найтонші асоціативні зв'язки, впливає на образне мислення носія цієї мови і відтворює в його уяві конкретно-чуттєвий образ. Закономірно, що в процесі перекладу твору іншою мовою, враховуючи мовні відмінності, ці асоціативні зв'язки значною мірою руйнуються. В процесі перекладу прози перед перекладачем постає проблема розбіжності у смисловому навантаженні і стилістичній виразності слів та зворотів різних мов. Але у прозі слово несе перш за все змістове навантаження і є виразником стилістичного тону, а в поезії слово стоїть в ритмічному ряді поетичного твору, й це призводить до певної

зміни його якостей. Поетичний твір – єдність ідей, образів, слів, звукопису, ритму, інтонації, композиції. Не можна змінити один компонент, щоб це не вплинуло на загальну структуру твору. Зміна одного компонента обов'язково спричинює зміну усієї системи.

Спроба відтворити у поетичному творі усі конструктивні елементи неодмінно призведе до втрати гармонії твору, отже необхідно визначити які елементи в даному творі є головними і відтворити їх з усією можливою точністю, не звертаючи, або звертаючи увагу на інші. Переклад повинен звучати як оригінальні вірші і це один з елементів точності чи вірності. Ще Максим Рильський з приводу поетичного перекладу писав: “Вважаю неможливим, як дехто цього вимагає, щоб автор поетичного перекладу, отже й сам поет, цілком забув про себе, цілком підкорився індивідуальності іншого поета. Це навіть, здається мені, небажано: таким способом можна стерти пилки з крилець того метелика, що зветься поезією”.

Переклад належить до сфери міжкультурних контактів, оскільки підтримує зв'язки вітчизняної літератури з іншими літературами. Проте, художній переклад має двоїсту природу: з одного боку він є продуктом міжлітературної комунікації, але в той же час він багато в чому обумовлює і визначає її. Якщо мовне і культурне розмаїття сьогодні визначене як багатство цивілізації, то саме переклад працює на його збереження. Переклад виступає як засіб захисту національних мов і культур, даючи імпульси для їхнього саморозвитку і водночас вберігаючи їх від надмірного іншомовного впливу. Перекладений текст самобутній не стільки тому, що він складається із мовних знаків, які актуалізують можливості іншої мовної системи, але і тому, що ці мовні одиниці відповідним чином монокультурно поєднані. Там, де мають місце невідповідності між “вихідною культурою” і “культурою призначення”, перекладач стикається з проблемою: на яку із культур (вихідну чи – призначення) має бути орієнтований його переклад. Літературний переклад є, таким чином, справою міжкультурної комунікації, яка проходить не лише безпосередньо між автором вихідного тексту і реципієнтом, але й при залученні до неї третьої особи, перекладача, що привносить свої погляди і ставлення та певним чином на неї впливає і нею керує.

Художній переклад поезії має інформативно-репрезентативний характер, тобто знайомить читача з творами іншомовної літератури, є відповідником іншомовного першотвору, тоді як автор переробки не твердить, що репрезентує читачеві іншомовний твір. Більше того, він не має на меті дати адекватне уявлення про першотвір. Тому перероблений твір, написаний за чужим твором, – це якісно новий літературний факт. На відміну від перекладу, першотвір виступає як імпульс для створення нової мистецької структури. Змістовна адекватність кожного перекладу в часі залишається сталою, незалежно від ступеня її повноти. Тобто, форма, в якій подано переклад, з часом застаріває. Крім передачі змісту, переклад художніх текстів передбачає творче перетворення вихідного тексту відповідно до експресивних можливостей цільової мови, а також її літературних норм. Ускладнює це завдання форма

поетичних текстів. Вона є надзвичайно важливою і має високу інформативність (ритмічна організація вірша, рима, поділ на строфи). Звичайно, повністю зберегти форму і зміст вихідного тексту неможливо, тому поет-перекладач повинен знайти точку перетину між оригіналом і перекладом. Важко перекладати поезію тому, що різні мови, мають різні звуки, слова з однаковим значенням можуть відрізнятися своїми асоціативними “аурами”.

Важливим у процесі перекладу є також вибір твору, який найчастіше обумовлений внутрішніми потребами приймаючої літератури, її здатністю певним чином засвоїти іншонаціональне літературне явище. У художньому перекладі до усіх цих факторів домішується ще й особистість перекладача який, як уже зазначалося, у цій ситуації є більшою чи меншою мірою й автором. Щоб твір продовжував жити як мистецький витвір в новому мовному середовищі, перекладач повинен перейняти на себе функції автора і в чомусь навіть повторити творчий процес його створення, наповнити твір новими асоціативними зв'язками, які викликали б нові образи, властиві носіям даної мови.

Отже, сучасні читачі пізнають світ інших народів завдяки перекладним творам. Літературний твір є інструментом міжкультурної комунікації, адже при перекладі він трансформується не тільки в іншомовну систему, але і в систему іншої культури, збагачуючи літературу реципієнта новими темами, образами та мотивами. Тому перекладний текст належить одночасно двом системам – вихідній культурі та культурі реципієнта.

ОЛЬХОВСЬКА Наталія Семенівна, *Канд. філол. наук, доцент.*

ГОЛОМИГІНА Юлія, *магістр 1 року навчання*

Національний університет біоресурсів і природокористування України

СПОСОБИ ВІДТВОРЕННЯ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗМІВ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ НІМЕЦЬКИХ ТЕКСТІВ ЗІ СТАНДАРТИЗАЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

На сьогоднішній день проблема перекладу інтернаціональної лексики є однією з найактуальніших. Перекладачеві доводиться остерігатися не лише чисельних псевдоінтернаціоналізмів, а й складнощів, які виникають при виборі між збереженням інтернаціональної форми і підбором еквіваленту в рідній мові. Неухильно прискорюється зростання потоку інформації, і як наслідок у кожній галузі знань виникають нові поняття, що вимагають номінації. Однією з таких галузей є стандартизація сільськогосподарської продукції.

Проблемою інтернаціоналізації термінів та необхідністю належного підходу до вивчення цього явища цікавилися В. В. Акуленко, Л. І. Борисова, В. В. Виноградов, М. Н. Володіна, Е. Вюстер, Е. К. Дрезен та ін.

Метою дослідження є вивчення інтернаціоналізмів та виявлення особливостей їх перекладу в текстах зі стандартизації та сертифікації аграрної продукції (на прикладі німецької та української мов).

В сучасному термінознавстві й досі немає єдиного підходу до тлумачення поняття «інтернаціоналізм». На нашу думку найбільш повним на сьогодні є визначення А. Е. Рицарєвої, яка під інтернаціоналізмами розуміє лексичні одиниці, що функціонують у декількох (не менш ніж у трьох) світових мовах, близькі по звуковій, графічній і семантичній формі, що є наслідком мовного контакту, що й виражають загальні для багатьох культур поняття з галузей науки, техніки, бізнесу, політики, мистецтва, засобів комунікації. Наприклад, українське слово *стандартизація*, *фр. standardisation [stãdardizasjõ]*, *нім. die Standardisierung [standati `zirung]*.

Існує кілька способів передачі інтернаціональної лексики, до яких вдаються перекладачі. Розглянемо найбільш популярні. Так, для перекладу повних інтернаціоналізмів найчастіше вдаються до семантичного калькування. При цьому підбирається слово, подібне за формою та звучанням до слова з вихідної мови, і воно вважається повним інтернаціоналізмом.

Повні інтернаціоналізми тотожні українським відповідникам і мають подібну звукову форму, тому переклад цих термінів не становить особливих труднощів. Проте у багатьох випадках у слові є зайва літера чи вона може бути упущеною, щоб слово повністю відповідало нормам цільової мови: *die Rekultivierung* – *рекультивація*, *Trademark* – *торгова марка*, *die Standardisation* – *стандартизація*, *die Zertifizierung* – *сертифікація* та ін. Однак є багато інтернаціоналізмів, перекладених «літера в літеру»: *das Herbizid* – *гербіцид*, *der Export* – *експорт*, *der Import* – *імпорт*, *der Traktor* – *трактор* та ін. Ще одним способом перекладу є переклад за допомогою транскрибування: *bankruptcy* (Englisch), *Bankrott* (Deutsch), *banqueroute* (Französisch), *bancarotta* (Italienisch), *банкрутство* (українська мова).

Досить часто використовують також ситуативні відповідники, підбирають адекватний термін. Цей спосіб називають контекстуальним перекладом. Його застосовують у тих випадках, коли буквальный переклад неможливий або не повністю розкриває зміст. Дуже часто перекладачі змінюють граматичну структуру слова. При такому перекладі використовують семантичне калькування, залишають кореневі морфеми, а граматичну структуру слова змінюють. Іноді перекладач повністю відмовляється від використання інтернаціональних одиниць, причому значення речення не змінюється. Деякі інтернаціоналізми неможливо передати стисло, тому в таких випадках застосовують описовий спосіб.

Отже, для перекладу інтернаціональних слів у текстах зі стандартизації аграрної продукції треба повністю передати лексичне значення. Найчастіше перекладачі застосовують семантичне калькування, але цей спосіб не завжди є ефективним, тож в арсеналі перекладача є ще описовий і контекстуальний переклад, синонімічна і граматична зміна слова і транскрибування.

ПИЛИПЕНКО Олена Петрівна, аспірант
ДЕРКАЧ Альбіна, студентка II курсу
Національний університет біоресурсів і природокористування України

ЗАГАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ НІМЕЦЬКОЇ МЕДИЧНОЇ ТЕРМІНОСИСТЕМИ

Питання медичної термінології як складової лексики досить широке. Медична термінологія належить до найбільш інтенсивно прогресуючих частин словникового складу мови, що зумовлюється, перш за все, стрімким розвитком медицини та міжнародною науковою інтеграцією у цій сфері знань. У лінгвістиці на сучасному етапі виникає необхідність дослідження способів перекладу та трансформацій, які застосовуються при передачі термінів з німецької мови на українську. Особливу увагу лінгвістів та перекладачів привертають медичні терміни, оскільки їх кількість постійно зростає. Важливим фактором є також вивчення структури термінів та їх використання у різних контекстах.

Серед досліджень, присвячених питанням медичної термінології, чільне місце належить визначенню способів і засобів термінотворення (В.Я.Греб, Г.Ф.Шанаурова, I.Nortmeier), встановленню специфіки функціонування іншомовних медичних термінів (L.Becher, I.Wiese), висвітленню проблем їхньої етимології (І.М. Гнатишина). Дослідження мовних ресурсів і засобів маніфестації спеціальних понять медицини, з одного боку, допомагає розв'язати теоретичні питання загальних закономірностей розвитку окремої терміносистеми, з іншого – вирішити практичні проблеми розбудови, впорядкування, уніфікації та стандартизації галузевої лексики, що сприяє оптимізації наукової комунікації в галузі медицини.

Об'єкт дослідження - термінологічна лексика німецької мови, яка вимагає всебічного лінгвістичного аналізу.

Предмет дослідження – німецька медична терміносистема, яка складає вагому ланку загальної терміносистеми німецької мови.

Метою дослідження є аналіз функціонування даної термінології, особливості її будови. Це особливо важливо з огляду практичного перекладу даної фахової лексики в німецько-українському мовному просторі.

Медична термінологія має свої специфічні особливості, а саме: в основі багатьох німецьких медичних термінів лежать латинські та грецькі корені, що робить їх інтернаціональними; медичні терміни характеризуються такими особливостями як наявність дефініції, максимальна абстрактність, моносемічність, відсутність експресії та емоційного забарвлення, стилістична нейтральність, співвіднесеність зі спеціальними поняттями та суворі логічність; для поповнення термінології часто використовуються терміни-епоніми. Німецька медична термінологія являє собою складну систему, де функціонують ТО, запозичені з інших галузей людського знання – медицини, анатомії, біології, хімії, лікувальної справи, хірургії, гігієни, охорони здоров'я, педіатрії, онкології, фармакології та ін. Ці терміни тут використовуються як

номінативні одиниці, що презентують фундаментальні поняття у медицині. Медична термінологія - це система, яка об'єднує термінологію біологічних та фармацевтичних дисциплін, де переважна більшість термінів іншомовного походження (переважно грецького та латинського походження). Однією з особливостей медичної термінології є поділ її на групи.

I група – анатомічні терміни – назви частин людського тіла та їх складових органів: *der Knochen, das Skelett, der Fuß*. II група – клінічні терміни – слова чи словосполучення, що вказують на назви захворювання та методи обстеження, діагностику, лікування: *die Appendizitis, die Gastritis* тощо. III група – фармацевтичні терміни – назви хімічних речовин, лікарських препаратів, їх функції та дія на людський організм: *der Aspirin, der Analgin* тощо. Німецька медична термінологія містить у собі значну кількість загальноновживаної лексики німецької мови: *die Einwirkung* - вплив, ефект – результат дії певної речовини на ротову порожнину та зуби, *das Modell* – зразок – муляж зуба або його частини. У дериваційних процесах досліджуваної медичної терміносистеми беруть активну участь такі слова: *bio-, prä-, -post, zwei-, sub-, endo-, pulpa-, zone-, probe-, -system, -stoff, -wert, -prothese, -reflex, -test-* : *biotolerant* – біотолерантний, *endoosal* – внутрішньокістковий, *zweiphasig* – двофазовий, *die Prämedikation* – премедикація, *pulpaformig* – у вигляді пульпи. Міграція у медичну терміносистему лексичних одиниць загальноновживаної лексики є основою для формування термінологічного словника, де їх значення співпадають, наприклад: *der Geruch* – запах, *der Grund* – дно – порожнина рота та ясен, *die Untersuchung* – огляд, *der Stoff* – речовина, *die Gefährlichkeit* – небезпека. Потрапляючи у медичну термінологічну систему слово із загальноновживаної лексики набуває нових семантичних відтінків, пов'язаних з спеціалізацією та генералізацією знання. Наприклад, іменник *die Gefährlichkeit* – небезпека, у досліджуваній термінологічній системі означає небезпеку для розвитку зубів. Генералізація значення слів загальноновживаного корпусу відбувається у результаті додавання до них спеціального означення, яке є засобом конкретизації значення ТО, що утворились: *die orale Öffnung* – ротовий отвір, *die abdrängende Löffel* – відтискаюча лопатка, *die schädliche Wirkung* – шкідливий ефект. У складі досліджуваної терміносистеми спостерігається перенасиченість іншомовними елементами, що запобігає міграції спеціальної лексики у загальну і являє собою специфіку щодо її лексико-семантичної організації: *X-Ray, step-by-step, dentoid, ultraviolet, index, floss, Odontoloxia*. У системі номінативних засобів є абривіаційні терміни - літерні, складові, змішані, усічені слова, запозичення, представлені греко-латинськими елементами та англійського походження, еліпси. Саме вони функціонують у європейському лінгвокультурному середовищі : *Alkoholmissbrauch* - вживання алкоголю. Особливе місце посідають складні найменування, які презентують граматичну єдність і мають єдине значення: *saurer Magensaft* - шлунковий сік.

Для правильного перекладу терміну важливо знати його словотвірну і морфологічну структуру. Нижче подається основна їх класифікація за будовою: 1. Прості терміни, які складаються з одного слова: *das Friesel* - акне (вугрі);

2. Складні, які складаються з двох слів і пишуться разом або через дефіс: die Autoklavmethode - метод стерилізації;
3. Багатокомпонентні терміни, які мають у своєму складі три і більше слів: der Adaptationskompensatorischermechanismus - адаптаційно-компенсаторний механізм;
4. Терміни-словосполучення, які складаються із декількох компонентів: basalzelliges Karzinom - базально-кліткова карцинома;
5. Похідні терміни, утворені способом афіксації: bewusstseinlos - непритомний, entfernen - видаляти (орган).

Основні способи перекладу медичних термінів: транскодування (транскрипція, транслітерація); калькування; описовий переклад; переклад варіантним відповідником; переклад еквівалентом. Через деякі розбіжності у граматичних, синтаксичних та морфологічних будовах двох мов дуже часто доводиться при перекладі використовувати різного роду трансформації. Найбільш прийнятними для функціонування в медичній термінології вважаються ті слова, які визнані більшістю спеціалістів, зрозумілі всім та які відображають суть явища або предмета. Сміслове значення терміна в медицині лише тоді стає загальним надбанням, коли воно зафіксовано за допомогою чіткого терміна, що не припускає різних тлумачень, є простим та однозначним.

Результати дослідження допоможуть краще зрозуміти можливості функціонування певних слів-термінів, які використовуються у контексті медичної сфери, і мають певні пояснення і значення дії, стану, речей. . Переклад медичних термінів вимагає від перекладача достатнього рівня обізнаності у відповідній галузі знань та чіткого дотримання норм української мови.

КОЛЕСНИК Марія Юріївна, ст. викл.

МЕДВЕДЬ Яна, студентка III курсу

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ПРОБЛЕМА ПЕРЕКЛАДУ ЗАПОЗИЧЕНЬ В НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

Жодна мова у світі не розвивається ізольовано від інших мов. Вони постійно перебувають у взаємодії, запозичуючи завдяки різним причинам все більше і більше нових слів одна в одній. Запозичення в різних мовах по-різному впливають на збагачення словникового складу. Приходить нині, нове, зникає непотрібне, зайве, тому у дослідників, що працюють в області лексикології, залишається безліч питань, що потребують вирішення.

Важливим є те, що, зокрема, німецька мова у процесі тривалої історії свого розвитку перейняла чимало іноземних слів, що тим чи іншим чином проникнули у словник. В числі цих слів присутні і службові слова, і словотворчі морфеми, тому іноді при їх перекладі виникають деякі проблеми.

У технічній науковій літературі є певна група інтернаціональних слів, які, незважаючи на схожість звучання у різних мовах, відрізняються в кожній мові

своєю семантикою і стилістичним забарвленням. У теорії перекладу такі слова відомі як "зрадливі друзі перекладача".

Наведемо ряд прикладів, де розбіжність у значенні слів досить значна. Слово *das Deputat* не може бути перекладене українською мовою як "депутат", основний його лексичний зміст зовсім інший - "зарплата натурою". Еквівалентом українського слова "депутат" (політичний діяч) у німецькій мові є слово *der Deputierte*. Слово *der Konservative* має значення "співробітник, хранитель музею", *der Conservative* збігається за своїм значенням з українським словом "консерватор". Німецьке слово *der Tank* перекладається українською мовою "бак, цистерна", а не "танк". *Der Konkurs* перекладається також "конкурс", але є і юридичним терміном, що означає передачу кредиторам майна неспроможного боржника. Дієслову *reklamieren* у німецькій мові не властива семантика "рекламувати", "робити рекламу". Це поняття виражається сполученням *Reklame machen*, а *reklamieren* означає: 1. вимагати, заявляти претензію; 2. бронювати (за промисловістю) військовозобов'язаних, повернутих із фронту [6: 176].

Значно більше є інтернаціональних слів - "зрадливих друзів перекладача", які збігаються у різних мовах лише в якому-небудь одному із своїх значень або відрізняються тільки своїм стилістичним забарвленням і особливостями вживання. Так, *die Routine* в німецькій мові вживається у значенні "великий досвід, навичка, вправність" і має позитивну оцінку. Значно рідше це слово вживається у значенні "рутина, відсталість, наслідування шаблону, брак почуття нового", а в українській мові "рутина" вживається тільки у другому значенні. *Die Remonte* перекладається як "ремонт" не в основному значенні "лагодження, доведення до придатного стану", а в значенні "(кінський) ремонт, постачання війська свіжими кіньми". Дієслово *dekorieren* на відміну від українського слова "декорувати" означає не лише "прикрашати", а й "нагороджувати (орденом)" [6: 176].

Наведемо ще декілька прикладів "зрадливих друзів перекладача":

Der Schirm - екран (не "ширма");

Der Faktor - коефіцієнт (не тільки "фактор");

Der Grad - 1. ступінь; 2. коефіцієнт (не тільки "градус");

Das Skelett - 1. каркас; 2. контур (не тільки "скелет");

Die Mutter - гайка (не тільки "мати");

Das Element - стихія (не тільки "елемент, частина");

Die Tonne - велика бочка (не тільки "тонна");

Der Termin - засідання суду, виклик у суд (не тільки "термін, строк");

mashinell – механічний (не тільки "машинний");

numerisch – числовий (не "номерний");

ultrarot – інфрачервоний (не "ультрачервоний");

elementar – основний (не тільки "елементарний, простий").

Отже, складність перекладу слів подібного звучання - "зрадливих друзів перекладача" полягає в необхідності правильного добору значення слова, яке відповідало б змісту конкретного тексту. Нехтування контекстом є найчастішою

причиною смислової помилки. Саме контекст ліквідує багатозначність слова і забезпечує конкретизацію того чи іншого значення.

УДК 811.111.25

СИДОРУК Галина Іванівна, канд. філол. наук, доцент;
НЕХОРОШЕВА Мирослава, магістр 1 року навчання
Національний університет біоресурсів і природокористування України

ПЕРЕКЛАД ЛАТИНСЬКИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ

Латинська мова відноситься до італійських мов індоєвропейської мовної сім'ї. Ця мова вважається мертвою, оскільки немає корінних носіїв, але часто зустрічається в письмовому вигляді, рукописах, офіційних документах. На сучасному етапі розвитку української мови спостерігається велика кількість латинізмів. На які ми не звертаємо уваги, оскільки ці слова стали невід'ємною частиною української мови. Латинізми в українській мові – календар, конспект, професор, доцент, асистент, студент, факультет, університет, ефект, атестат, стандарт, прогрес, конгрес, інфляція, суб'єкт, синус, косинус, траєкторія, фінал та інші.

Питання входження латинської лексики в українську літературну мову ставляться як у спеціальних лінгвістичних дослідженнях (І.С. Гриценко, Ю. В. Цимбалюк), так і в працях, які стосуються характеристики запозичень у цілому (В.В. Акуленко, Л.Л. Гумецька, О.Г. Муромцева, Л.М. Полюга). У зарубіжній лінгвістиці серед численних праць виділяються дослідження О.Б. Булики, В.С. Мошинської, Г.В. Рибіцької [2, с. 23].

Латинізм — різновид запозичень, слово, його окреме значення, вислів, морфема тощо, запозичені з латинської мови або утворені за її зразком. Латинізми пере-важно усвідомлюються мовцями як чужорідний елемент і зберігають ознаки свого походження.

Термін "запозичення" вживають у мовознавчій літературі в двох значеннях. У зв'язку з теорією мовних контактів, взаємодії мовних систем, запозиченням називають один зі шляхів збагачення словникового складу мови (І.О.Бодуен де Куртене (1920), Л.Блумфільд (1914), Е.Хауген (1953), Л.А.Булаховський (1948)).

Лексика будь-якої мови дуже різноманітна як із генетичного, так і з функціонального та структурного погляду. Одну з найчисленніших її груп у європейських мовах становлять запозичення з латинської мови, що свідчить про потужність впливу античної цивілізації на формування новіших культур [1, с. 136].

Виділяючи термін "лексичний латинізм" як об'єкт спеціального мовознавчого дослідження, треба зазначити, що це поняття не отримало ще сталого загальноприйнятого визначення. У науковій літературі з проблем лексичних запозичень уживаються терміни "латинізм", "латиномовне запозичення", "греко-латинізм", "латинське запозичення", "латиноосновний полонізм". Найчастіше лінгвісти трактують "латинізм" як слово чи зворот,

запозичені з латинської мови і такі, що сприймаються як чужорідні елементи (Д.І.Ганич, І.С.Олійник, С.В.Семчинський). Таке визначення не є цілком прийнятним, бо сприйняття запозичень як чужорідних елементів є суб'єктивним явищем для носіїв мови, яке залежить від рівня володіння іноземними мовами, загальноосвітнього рівня людини та її мовної інтуїції [3, с. 412].

При розгляді питання про вживання іншомовних слів однією із найскладніших проблем завжди було розмежування понять, які позначають даний вид лексики. У лінгвістичній літературі для цього використовують різні терміни: іншомовні вкраплення, запозичення, варваризми, інтернаціоналізми тощо.

Найбільш поширеним терміном для позначення слів, які прийшли в мову з інших мов, є термін запозичення. Здебільшого ним позначають як мовний процес запозичення, так і результати цього процесу: тобто запозичення це і акт, в результаті якого одна мова засвоює елемент іншої мови, і сам запозичений елемент.

УДК 811.111'253

СИДОРУК Галина Іваніна, доцент, канд. філ. наук
ПРОЦЕНКО Наталія, магістр 1 року навчання

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ЗАСТОСУВАННЯ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ

Трансформація – основа більшості прийомів перекладу, яка полягає в зміні формальних або семантичних компонентів вихідного тексту за умови збереження інформації у тексті перекладу за допомогою лексичних, граматичних та семантичних заміни [3, с. 50].

За визначенням В. Н. Комісарова лексико-семантичні трансформації – це спосіб перекладу одиниць оригіналу шляхом використання у процесі перекладу одиниць цільової мови, значення яких не збігається зі значенням вихідних одиниць, але може бути виведене з них за допомогою певних логічних перетворень [1, с. 174].

Згідно його класифікації група лексико-семантичних трансформацій належить до лексичних заміни, та включає в себе такі заміни як конкретизація, генералізація і модуляція (смысловий розвиток) значення вихідної одиниці [1, с. 173].

Конкретизація – це спосіб перекладу, при якому відбувається заміна слова або словосполучення вихідної мови з більш широким предметно-логічним значенням слова або словосполучення мови перекладу з більш вузьким значенням [4, с. 95]: *Client shall provide Contractor's instructor and translator with Kyiv airport pick-up service on their arrival and see-off on their departure.* – *Замовник зустрине інструктора і перекладача виконавця в аеропорту м. Києва*

в день прильоту і проведе інструктора і перекладача в аеропорт м. Харків в день вильоту.

Генералізація полягає у заміні одиниці вихідної мови, яка має більш вузьке значення, одиницею мови перекладу з більш широким значенням [2, с. 244]: *While performing the Services, the Contractor will maintain control over its employees in an independent manner.* – В період надання Послуг, Виконавець зобов'язується здійснювати незалежний контроль над своїми працівниками.

З метою створення більш грамотного перекладу, що не допускає двозначного тлумачення, перекладачі неодноразово використовують прийом смислового розвитку – модуляцію, що полягає в заміні слова або словосполучення вихідної мови перекладацькою відповідністю мови перекладу, значення якої логічно виводиться із значення вихідної одиниці [1, с. 97]: *A mile from the sea where pines give way to dusty poplars is an isolated railroad stop.* – За милю від моря, де запорошені тополі наступають на пінії, є самотній залізничний полустанок.

Вміння та навички перекладацьких трансформацій становлять складність і є істотними компонентами компетенції перекладача, і тому їх виробленню та правильному застосуванню, що спрямоване на адекватну передачу смислу оригіналу, слід надавати належну увагу. Трансформації обов'язково використовуються при перекладі відсутніх в українській мові лексичних, семантичних, морфологічних, граматичних та інших явищ англійської мови.

Отже, лексико-семантичні трансформації є неминучими в процесі англо-українського перекладу текстів, оскільки вони безпосередньо пов'язані з екстралінгвістичними чинниками розвитку термінологічних систем, зокрема різним баченням соціально-господарських процесів та понять у різних народів.

УДК 081

КОЗУБ Любов Степанівна, канд. філол. наук, доцент;

РУДЕНКО Ольга, магістр І року навчання

Національний університет біоресурсів і природокористування України

СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКИХ І НІМЕЦЬКИХ БАГАТОКОМПОНЕНТНИХ ТЕРМІНІВ З ГІДРОБІОЛОГІЇ ТА АКВАКУЛЬТУРИ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Впродовж останніх років потяг до вивчення наук, зокрема їх термінології, значно посилюється. Незважаючи на те, що багато дослідників та лінгвістів не раз розглядали питання термінотворення, воно і досі залишається актуальним. В історії формування термінів мали і мають місце постійні зміни, адже суспільство невпинно розвивається. Зважаючи на це, виникає необхідність тлумачення перекладацьких прийомів для досягнення найбільш точного перекладу реалій, які часто відсутні у мові перекладу.

Слід зазначити, що сьогодні немає загальноприйнятого визначення поняття *термін*. Більш універсальним є таке твердження: терміни (від лат. *terminus* – межа, кордон) – спеціальні слова або словосполучення, які точно та

однозначно визначають чи пояснюють предмети, явища, дії з якої-небудь галузі знань – науки, техніки, культури, економіки, політики тощо.

У науково-технічній термінології зустрічається велика кількість термінів, що складаються з декількох компонентів. Такі терміни називаються багатокомпонентними і можуть бути у вигляді: а) словосполучень, в яких змістовий зв'язок між компонентами виражається шляхом примикання, наприклад: *tideland* – припливо-відпливна зона; *die Bogenmauer* – аркова платина; б) словосполучень, компоненти яких оформлені граматично за допомогою прийменника або наявності закінчень, наприклад: *evacuation of water* – водоскид; *Sommerentwurf für die Bewässerung* – паркан води для зрошення у вегетаційний період.

При перекладі термінів необхідно, насамперед, брати до уваги особливості контексту, а також сфери галузі, в якій вони вживаються, адже один і той самий термін може мати різні значення залежно від того, чи він пов'язаний, наприклад, з математикою чи біологією. Інколи для перекладача стає неможливим підібрати еквівалент у мові перекладу. В цьому випадку в нагоді стануть знання різних типів трансформацій. З їх допомогою, на думку Я. І. Рецкера, можна розкрити значення слова в контексті і знайти відповідник, відмінний від його перекладу в словнику.

Аналіз англійських і німецьких термінів з гідробіології та аквакультури показав, що для їх перекладу можливо застосовувати дослівний переклад або калькування – передачу не звукового, а комбінаторного складу слова, коли складові його частини перекладаються відповідними елементами мови перекладу. Наприклад: англ. *biosynthesis* – нім. *der Biosynthese* – укр. *біосинтез*; англ. *genotype* – нім. *der Genotyp* – укр. *генотип*.

Ще одним способом перекладу англійських і німецьких термінів з гідробіології та аквакультури є описовий переклад, наприклад: *Surface skimmer takes off oily surface film.* – *Пристрій, для зняття речовин з поверхності стічних вод, прибирає масляну плівку.*

Окрім вищезазначених контекстуальних заміन, для перекладу англійських і німецьких термінів з гідробіології та аквакультури українською мовою застосовуються такі: конкретизація понять, генералізація понять, антонімічний переклад. Щодо граматичних трансформацій, то серед них при перекладі спеціальної лексики простежуються транспозиція, заміна, додавання, опущення.

Отже, проведене дослідження свідчить про те, що у сфері гідробіології та аквакультури досить поширеними є багатокомпонентні терміни, спеціалізоване значення яких часто точніше, ніж значення відповідних словосполучень. Аналіз також показав, що для перекладу англійських і німецьких термінів з гідробіології та аквакультури українською мовою найчастіше застосовуються: дослівний переклад або калькування, описовий переклад, конкретизація і генералізація понять, антонімічний переклад. Щодо граматичних трансформацій, то серед них найчастотнішими є транспозиція і заміна, найменше застосовуються додавання і опущення.

ПЕРЕКЛАД ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ

Мова є однією з найважливіших складових, що будує націю. Вона супроводжує людину з перших днів її життя і до самої смерті. Вона розвивається разом із суспільством, тому немає нічого дивного в тому, що протягом сторіч багато вчених проводять дослідження щодо відкриття головних законів розвитку не тільки мови в цілому, але і її окремих частин.

Останніми десятиріччями жодна галузь лінгвістичної науки не привертала до себе такої уваги мовознавців, як фразеологія. Якщо у 50-і роки про неї писали, що вона ще перебуває у стані "прихованого" розвитку, то нині можна сказати, що фразеологія по праву зайняла місце самостійної лінгвістичної дисципліни. Проблематика перекладу німецьких фразеологічних одиниць у сучасному перекладознавстві посідає одне з провідних місць. У фразеології ще більшою мірою ніж у лексиці, відображено національну картину світу: неповторність побуту, звичаїв, культури та ментальності народу. Фразеологізми з одним і тим самим значенням у німецькій та українській мовах мають неоднакову внутрішню форму (мотивацію) (Schwein haben – у сорочці родитися, unter vier Augen – сам на сам)[1].

При перекладі фразеологізму перекладачеві необхідно передати його зміст і відобразити його образність, знайшовши аналогічний вислів в німецькій мові й не випустивши при цьому з виду стилістичну функцію фразеологізму. При відсутності в німецькій мові ідентичного образу перекладач змушений вдаватися до пошуку «приблизної відповідності». З перекладацької точки зору німецькі фразеологічні одиниці діляться на дві групи:

- 1) фразеологічні одиниці, що мають еквіваленти в українській мові;
- 2) безеквівалентні фразеологічні одиниці.

Фразеологічні еквіваленти можуть бути двох типів:

1) Постійна рівнозначна відповідність, що є єдино можливим перекладом і не залежить від контексту.

Оскільки будь-яка рівнозначна відповідність є еквівалентом, то доцільніше зазначений вище тип перекладу називати моноеквівалентом. Ці відповідності можуть виникати в результаті дослівного перекладу англійських фразеологізмів, наприклад: time is money – «час – це гроші».

2) Можлива наявність у українській мові двох або більше еквівалентів німецької фразеологічної одиниці, з яких для перекладу даного тексту обирається найкращий або будь-який, якщо вони обоє або всі рівноцінні. Такі еквіваленти можна назвати вибірковими.

Повні еквіваленти – це українські еквіваленти, які здебільшого є моноеквівалентами німецьких фразеологізмів, що збігаються з ними за значенням, лексичним складом, образністю, стилістичним забарвленням та граматичною структурою. Число подібних відповідностей невелике; до цієї

групи відносяться фразеологізми інтернаціонального характеру, основані на міфологічних переказах, біблійних легендах та історичних фактах: Augenasstallen – «авгієві стайні».

Переклад стійких сполучень слів за допомогою повних або неповних еквівалентів, який можна назвати фразеологічним перекладом, не становить значних труднощів і не є творчим перекладом.

Калькування (від фр. Calque – «копія») – копіювання іншомовного слова за допомогою свого, незапозиченого матеріалу; поморфемний переклад іншомовного слова.

Стійкі сполучення слів іноді доводиться перекладати дослівно, не зважаючи на наявність повного або часткового еквівалента. Дослівний переклад особливо важливий, коли образ, який міститься у фразеологізмі, необхідний для розуміння тексту, а заміна його іншим образом не дає достатнього ефекту. Дослівний переклад часто застосовується при наявності розширеної метафори, фразеологічних синонімів, гри слів і каламбурах.

Перекладач українською мовою Н. В. Любчук використовує калькування при перекладі : «Wie, um einen Punkt unter diesen unverrückbaren Entschluß zu setzen, wie das Amen in der Kirche, halt plötzlich ein Schuß durch den Wald». «І неначе крапка, поставлена безповоротним рішенням, неначе Амінь в церкві, по лісу густою луною раптом покотився постріл».

Ein blauer Brief (Fallada, s.79) – лист неприємного змісту. Н. В. Любчук перекладає як «лист про звільнення зі служби». Von Stadt zu Stadt – постійний рух.

Калькування дає можливість донести до українського читача живий образ німецького фразеологізму, що неможливо при використанні вільного необразного словосполучення, що є українським поясненням значення німецького фразеологізму.

Калькування принципово відрізняється від буквализму. Калькування – виправданий дослівний переклад, буквализм же – дослівний переклад, що спотворює зміст перекладного виразу або рабськи копіює конструкції чужої мови та є по суті насильством над тією мовою, на яку робиться переклад.

Велике місце в «Німецько-українських фразеологічних словниках» займають переклади, які ми називаємо «обертональними».

«Обертональні» переклади – це свого роду okazіональний еквівалент, який використовується для перекладу фразеологізму тільки у даному контексті. Тому «обертональний» переклад дається в перекладі цитати, а не даного фразеологізму. Варто враховувати, що okazіональність даного еквівалента визначається виключно особливостями контексту та що в іншому контексті аналогічний переклад може й не бути «обертональним», а повним або частковим еквівалентом. Знаходження «обертонального перекладу», на відміну від використання готового еквівалента – творчий процес.

Використання вибіркового еквівалентів дає можливість перекладачеві не тільки вибирати оптимальний варіант, але й вносити розмаїття у переклад того

самого фразеологізму, що неодноразово вживається автором у тому самому добутку.

Багато німецьких фразеологічних одиниць не мають еквівалентів в українській мові. Це в першу чергу стосується фразеологізмів, що позначають неіснуючі у нас реалії. При перекладі подібних фразеологізмів з рекомендацією, даною у «Посібнику з перекладу з німецької мови на українську», при перекладі образних фразеологічних одиниць будь-якого типу ніколи не використовувати українські фразеологізми, що містять специфічні національні реалії.

При перекладі фразеологізмів перекладач повинен вміти встановити, чи має він справу зі змінним або сталим словосполученням. Для цього необхідно мати великий «рецептивний запас фразеологізмів». Варто мати на увазі, що словосполученням, так само як і словам, властиві багатозначність і омонімія, причому одне із значень може бути фразеологічним і один з омонімів – фразеологізмом.

Але теоретично можливий контекст, у якому це словосполучення вжите як змінне. Фразеологізм може іноді відрізнитися від змінного словосполучення лише артиклем, який у даному випадку є формальною диференціюючою ознакою.

Добре рецептивне знання фразеології необхідне й для того, щоб розрізнити узуальні та okazіональні фразеологізми, а також для того, щоб уміти відновити фразеологізми, які зазнали «авторської трансформації», і передати при перекладі ефект, який нею досягається. До числа авторських перетворень, у результаті яких підкреслюється асоціативне значення фразеологізмів (яке майже не сприймається інакше), відносяться, зокрема, наступні стилістичні прийоми:

1. Введення у фразеологічний зворот нових компонентів, семантично співвіднесених із прямим значенням, тобто зі значенням вихідного змінного словосполучення.

2. Відновлення лексико-граматичного складу фразеологізму в результаті заміни окремих його компонентів іншими словами. Відбувається своєрідна деформація фразеологічного звороту, текст якого легко відновлюється.

3. Розщеплення фразеологізму й використання його компонента (або компонентів) у складі змінного словосполучення. Окремий компонент (або компоненти) у цьому випадку є носієм асоціативного значення всієї фразеологічної одиниці, на якому будується весь зміст висловлювання. Повна форма фразеологізму ніби проходить іншою стороною, але без її відновлення розуміння неможливе [3].

Отже, для досягнення максимальної адекватності при перекладі фразеологізмів з німецької на українську перекладач повинен вміти користуватися різними «видами перекладу»:

– *еквівалент*, тобто наявний в українській мові адекватний фразеологічний зворот, що збігається з німецьким зворотом за змістом і за образною основою.

– *аналог*, тобто такий український стійкий зворот, що за значенням адекватний німецькому, але по образній основі відрізняється від нього.

– *описовий переклад*, тобто переклад шляхом передачі змісту німецького звороту вільним словосполученням. Описовий переклад застосовується тоді, коли в українській мові відсутні еквіваленти й аналоги.

– *антонімічний переклад*, тобто передача негативного значення за допомогою стверджувальної конструкції або навпаки.

– *калькування*. Метод застосовується в тих випадках, коли перекладач хоче виділити образну основу фразеологізму, або коли німецький зворот не може бути перекладений за допомогою інших видів перекладу.

– *комбінований переклад*. У тих випадках, коли український аналог не повністю передає значення німецького фразеологізму або ж має інший специфічний колорит місця й часу, дається калькований переклад, а потім іде описовий переклад та український аналог для порівняння.

Допускаючи повне або часткове калькування в окремих випадках, перекладач виключає будь-яку можливість використання буквалізмів, тобто не виправданих дослівних перекладів, що спотворюють зміст німецьких фразеологізмів або не відповідають нормам сучасної української мови.

Отже, фразеологічні одиниці широко використовуються в літературі всіх стилів, грамотний перекладач не повинен допускати неточностей у перекладі того або іншого фразеологізму. Без знання фразеології неможливо оцінити яскравість і виразність мовлення, зрозуміти жарт, гру слів, а іноді просто й зміст усього висловлювання.

УДК 811.111'253

ЖУКОВА Людмила Василівна, доцент, канд. філ. наук
СТРИГУНЕНКО Влада, магістр 1 року навчання

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ВИКОРИСТАННЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ МОДУЛЯЦІЙ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ ТЕКСТІВ АГРОХІМІЧНОГО СПРЯМУВАННЯ

Для лексичного складу агрохімічної літератури характерним є насиченість тексту термінами і термінологічними словосполученнями. Їх функціональне перетворення ґрунтується на лексико-семантичних, граматичних і стилістичних модуляціях вихідного тексту.

Сдобников В.В. та Петрова О.В. вважають що прийом перекладу можна розглядати як перекладацьку операцію, спрямовану на вирішення проблеми та припущення типізованої однотипності, здійснюваної перекладацькими модуляціями.

Рецкер Я. І. виділяє сім різновидів лексичних модуляцій, хоча не завжди можна чітко класифікувати кожен приклад перекладу тому що вони дуже часто взаємодіють і розглядаються не поодиноці:

Диференціація значень, конкретизація значень, смисловий розвиток, генералізація значень, цілісне перетворення, антонімічний переклад, компенсація втрат в процесі перекладу [2, с. 12– 14].

Дуже часто при перекладі агрохімічних текстів прийом диференціації і конкретизації розглядають разом .

Генералізацією – це заміна одиниці похідної мови, що має більше вузьке значення, одиницею мови перекладу з більш ширшим значенням. *Genetically modified plants are very similar to garden one their age.* Генно модифіковані рослини майже не відрізняються від одноліток вирощених на полях.

Компенсація – це заміна елементу оригіналу, який неможливо передати одиницею відповідно з загальним ідейним характером оригіналу . [6, с. 24–26]. *Radiative syndrome research has shown that seeking help early will greatly reduce any associated long-term effects.* Дослідження з цього захворювання показало, що якщо вирішувати проблему завчасно, можна уникнути багато можливих ускладнень.

Термін "граматична трансформація" як перетворення похідного речення в процесі перекладу потрібно розуміти умовно.

Бархударов Л.С. виділяє чотири основні граматичні трансформації: перестановки; заміни; додавання; опущення [1, с. 190].

Прийом заміни – найбільш поширений та найбільш різноманітний вид перекладацької трансформації.

Додавання – це використання в перекладі додаткових слів, що не мають відповідників в оригіналі. *Clearly, the pesticide had a genetic component and was specific enough in its effects to offer the hope that it was directly connected to structure.* Безсумнівно, пестицид мав генетичне походження та був досить специфічним для того, щоб сподіватись на те, що хвороба була безпосередньо пов'язана з будовою.

Упущення – це антонім додаванню – допускають упущення в перекладі наприклад артиклів або допоміжних дієслів. *When the component responsible for the growth was pinpointed just a few years later, it finally provided evidence that the ability to grow is indeed written in structure.* Коли компонент, відповідальний за ріст, був остаточно визначений, його існування врешті решт довело, що здатність до росту закладена в будові. [3, с. 190].

Отже, модуляції є неминучими в процесі англо-українського перекладу текстів і сприяють досягненню адекватності перекладу.

КОЛЕСНИК Марія Юріївна, ст. викл.

ФЕЩЕНКО Юлія, студентка I курсу

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ПЕРЕКЛАД ІНШОМОВНОЇ ЛЕКСИКИ

У сучасній мовознавчій науці поняття “безеквівалентна лексика” порівняно нове. Воно відображує національно-культурну своєрідність кожної мови на лексичному рівні, називає поняття та явища у сфері певної культури,

які не властиві іншим культурам. Інакше, безеквівалентна лексика - це так звані реалії, які не мають еквівалентів у мовах сусідніх країн [2].

Як правило, безеквівалентна лексика становить не більше 6 - 7% від загальної кількості активно вживаних лексичних одиниць і відображує майже всі етнонаціональні елементи. Реалії – це слова, які найбільш яскраво відображають своєрідність культури народу-носія, особливості якої можуть бути невідомі людині з іншої країни.

На думку деяких вчених, безеквівалентна лексика включає в себе безеквіваленти, що утворилися внаслідок своєрідного членування мовних картин світу (укр. доба – нім. 24 Stunden). До безеквівалентної лексики можна зарахувати слова-реалії, деякі звороти.

Переклад реалій є цікавою та відповідальною працею. Недостатнє знання історії, культури, звичаїв, суспільного ладу, особливостей політичного життя може стати причиною неадекватного перекладу[3]. На підставі численних досліджень у перекладознавстві виокремлюють кілька груп реалій: побутові, етнографічні, міфологічні, ономастичні, реалії світу природи, реалії державно-адміністративного укладу та суспільного життя, асоціативні реалії та інші.

Побутові реалії стосуються житла та особливостей побудови (фахверк у Німеччині), інструментів, одягу, харчів (шнапс – німецька горілка), види занять та професії, грошових знаків та мір (марка – колишня грошова одиниця в Німеччині) тощо.

Етнографічні та міфологічні реалії охоплюють етнічні й соціальні групи (Oberdeutsche und Niederdeutsche – верхні та нижні німці), регіональні звертання, народні свята й танці, назви богів, міфологічних й казкових персонажів (Крампус та Святий Ніколаус у нім. та Дід Мороз в укр.)

Реалії світу природи містять назви тварин, рослин, ландшафтів, яких немає в мовах інших країн.

Німецький письменник Й.В. Гете казав: «Wer den Dichter will verstehen, soll in Dichters Lande gehen», що в перекладі означає: «Хто хоче зрозуміти поета, мусить побувати на його Батьківщині». Цей вислів вказує на те, що різні народи мають свої особливості мови, свої розуміння одних і тих самих думок. У практиці перекладу загальноприйнятими вважають п'ять основних способів відтворення реалій та безеквівалентної лексики: транскрипція, гіпогіперонімічний переклад, уподібнення, перифрастичний переклад, калькування. Загалом відтворення ґрунтується на трьох основних аспектах слова: на формальній транскрипції, змістовому гіпогіперонімічному й компонентному перекладі та комунікативному коментарі.

Транскрипція – це запис іншомовного слова літерами мови перекладу, який має на меті досягти максимального наближення до звукового складу оригінального слова наприклад: (die Wehrmacht – вермахт, der Bundestag – бундестаг). Орієнтовні значення таких транскрипцій можна зрозуміти з контексту. Їх звукова форма незвична для мови перекладу. Транскрипція потрібна там, де слід підкреслити лексичну короткість позначення та підкреслити специфічність реалії, відсутньої у мові перекладу.

Правильне вживання оригінального звучання назв – це також вияв поваги до народу. Наприклад, ім'я великого князя Київської Русі Ярослава Мудрого німецькою звучить як Jaroslaw der Weise. Це означає, що під час перекладу власних імен, прізвищ і географічних назв спрацьовує трохи інший принцип. Сміслові ім'я – це своєрідний троп, рівно вартий метафорі чи порівнянню і використовуваний у стилістичних намірах для характеристики персонажа або соціального середовища. Воно незамінне там, де є гротеск, гіпербола, певний підтекст. Коли власні імена семантично значущі, то втрати при транскрипції бувають надто значні.

Особливо багато читач може втратити, коли перекладач при художньому перекладі просто транскрибує власні імена, які мають велике змістове значення в художньому творі, наприклад: прізвиська: Півтора Лиха («Фата Моргана» Коцюбинського), Лобода («Собор» Гончара); прізвища: Многогрішний («Тигролови» Багряного), Прийдеволя («Борислав сміється» Франка), Підвечеря, Горб та інші [6, с. 30].

Ще одним способом перекладу реалій та безеквівалентної лексики є калькування, наприклад: (der Bundespräsident – федеральний президент).

Калькування – особливий вид запозичення, коли структурно-семантичні моделі мови-джерела відтворюються поелементно матеріальними засобами мови-сприймача. Калькування своєрідно відображує суть перекладу як процесу біполярного: адже мета перекладу - перетворити цільовою мовою оригінальний текст. Така ж і суть калькування. Цей метод, що передбачає відтворення внутрішньої форми слова, а разом з нею – структури образного переносу значень, активізує словотворчі засоби, дає поштовх до утворення семантично містких неологізмів.

Розрізняють повне і часткове калькування. У разі повного калькування слова або словосполучення буквально перекладаються. Точна калька в лексичному й семантичному відношеннях повністю збігається з відповідником у мові-джерелі. За часткового калькування вислови частково перекладають, а частково будують з іншомовного матеріалу чи за іншомовним зразком. Але такий метод не завжди спрацьовує, тому що деякі словосполучення та більшість фразеологізмів не можна перекласти способом калькування, оскільки за дослівного перекладу втрачається певний семантичний зміст.

Варто відзначити такий спосіб перекладу як контекстуальний переклад. Цей прийом за своїм принципом схожий з уподібнюючим перекладом та протиставлений словниковому, оскільки слово, яке перекладають з використанням цього прийому, може мати відповідності, які відрізняються від наведених у словнику. В даному випадку головною орієнтацією для перекладача є контекст, тому сам спосіб «полягає в заміні словникового відповідника під час перекладу контекстуальним, логічно пов'язаним із ним». Ілюстрацією такого прикладу може бути переклад фрази «Entschuldigung, wir haben keine Speisen im Menü!» - «Вибачте, але ми не зможемо Вам подати форшмак. У нас немає німецької кухні».

Якщо неможливо створити відповідність указаними вище способами, для перекладу безеквівалентного слова використовується опис, який розкриває значення безеквівалентного слова за допомогою розгорненого словосполучення. Нерідко використання транскрипції або кальки для перекладу безеквівалентного слова супроводжується описом значення цього слова в спеціальній примітці або виносці [4, с. 17]. Це уможливіло поєднання стислості й економності засобів виразу, що притаманні транскрибуванню і калькуванню, із забезпеченням повного розуміння оказіональної відповідності перекладу. Роз'яснивши одного разу значення одиниці, яка перекладається, перекладач може надалі використовувати транскрипцію або кальку вже без пояснень.

Отже, проблема дослідження методів перекладу безеквівалентної лексики залишається відкритою. Це пов'язано не тільки з різноманітними поглядами перекладачів щодо даного питання, але й від значної кількості факторів та нюансів, які впливають на його вирішення.

ПИЛИПЕНКО Олена Петрівна, аспірант
ЧЕРВОННИХ Валентина, студентка II курсу
Національний університет біоресурсів і природокористування України

ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ НЕОЛОГІЗМІВ НІМЕЦЬКОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ЛЕКСИКИ

1. Військова лексика як одна із адаптивних мікросистем національної мови, інтегруючись в інші сфери життя суспільства, набуває значення загальноживаної лексики, стає невід'ємною частиною мовної картини світу пересічного носія німецької мови.

2. Актуальність обраної теми зумовлена загальною тенденцією в сучасному мовознавстві до дослідження проблеми динамізму мови. Структурно-семантичний потенціал терміна, його словотвірна парадигма є зацікавленням багатьох лінгвістів: А. С. Герд [3], В. П. Даниленко [4], М. Н. Володіна [2], С. Л. Міпіланова, В. Н. Прохорова, А. В. Суперанської, Т. Л. Канделакі та ін. Проблемами української військової термінології займалися Бурячок А.А. [1], Гломозда К., Крип'якевич І., Гнатевич Б., Стефанів З. Науковці вивчали питання, пов'язані зі шляхами і способами творення військових термінів (Л.Б. Ткачова, В.В. Кондрашов, Е.М. Ожогін, Дж. Алджео), лінгвальними та екстралінгвальними аспектами формування і функціонування військової термінології (В.М. Шевчук, Т.Д. Михайленко), проблемами визначення військового сленгу і його перекладу (Г.О. Судзиловський, В.В. Балабін, П. Діксон).

3.Об'єкт дослідження – термінологічна лексика німецької мови, яка вимагає всебічного лінгвістичного аналізу.

4.Предмет дослідження – неологізми в німецькій військовій терміносистемі.

5. Метою дослідження є вивчення неологізмів в німецькій військовій терміносистемі. Це особливо важливо з огляду практичного перекладу даної фахової лексики в німецько-українському мовному просторі.

6. Військова лексика включає військову термінологію, до якої належать науково-технічні терміни, що вживаються у зв'язку з військовими поняттями, та емоційно забарвлені елементи військового лексикону, які є у більшості випадків стилістичними синонімами відповідних військових термінів. Склад сучасної військової термінології не є стабільним. Він постійно змінюється завдяки виходу з активного вжитку деяких слів, зміні значення, поповненню новими термінами у зв'язку з реорганізацією видів збройних сил, появою нових зразків зброї та військової техніки, нових методів ведення війни і т. і. Військова терміносистема сучасної німецької мови перебуває в постійному розвитку, що підтверджує теорію безперервного розвитку лексики та семантики мовних систем і є одним із основних проявів динамічних процесів у сфері досліджуваної лексики. Спроможність мови до змін забезпечує її адаптування до процесів перебудови позамовної реальності. Німецька військова терміносистема включає німецькі скорочення-неологізми (die HVK – die Hauptverteidigungskräfte) та які відносяться до номінацій тематичного ряду «Озброєння» (das KZO – das Kleingert für Zielortung). Серед аббревіатур англійського походження є скорочення ініціального типу (MDF – Main Defense Forces), скорочення змішаного типу (die Ifor – Peace Implementation Forces), складові аббревіатури (OPCOM – Operational Command). Існують і композити, до складу яких входять названі вище скорочення, що засвідчує їх словотвірний потенціал у досліджуваній сфері лексики (die KSEA-Personal, die KSEA-Aufgaben, das Cimic-Aspekt, die Ifor-Truppe). Спостерігається утворення більшої кількості іншомовних аббревіатур у порівнянні до скорочень німецьких лексичних одиниць. До власне неологізмів відносяться і запозичені слова та словосполучення (die Immediate Reaction Forces; Forces Answerable to the WEU; der Combined Joint Planning Staff). До лексичних одиниць, які є новими як за формою, так і за значенням, можна, на нашу думку, віднести і назви нової для Німеччини зброї іноземних держав (das Lakshya, der Bereg). Найбільшу за чисельністю групу серед неологізмів у військовому вокабулярі (2/3) складають новоутворення. Більшість неологізмів цього типу можна зрозуміти, базуючись на семантиці компонентів, які складають лексичну одиницю, або за структурною чи семантичною аналогією. Так, лексична одиниця die Führungsunterstützung-brigade поєднує три словотвірні основи: Führung (командування, управління), Unterstützung (підтримка), Brigade (бригада). Вона є номінацією бригади забезпечення управління військами, тобто бригади корпусного підпорядкування. Існують і окремі новоутворення (die Aufwuchsfähigkeit, die Gegenkonzentration), значення яких важко зрозуміти як за аналогією, так і враховуючи семантику їх складових елементів. Для адекватного сприйняття таких мовних одиниць необхідно мати фонові знання. Тільки розглядаючи реалії бундесверу, можна встановити, що лексична одиниця die Beorderungsreserve вербалізує поняття "резерв другої черги, до

складу якого входять офіцери і унтер-офіцери". Серед новоутворень є і транснамінації, які з'являються для вдосконалення існуючої системи найменувань (die Assignierung, die Streitkräftekategorie). Одним із показників динаміки розвитку терміносистеми є функціональна переорієнтація – зміна функціональних характеристик мовної одиниці, яка приводить до переструктурування елементів мовної системи і являє собою особливий дериваційний процес, не пов'язаний зі зміною форми мовної одиниці, а лише такий, що відображає виконання у висловлюванні нехарактерних для неї раніше синтаксичних, семантичних і прагматичних функцій. Цьому процесу притаманний синхронний характер. До однієї із форм функціональної переорієнтації лексичних одиниць ми відносимо утворення семантичних неологізмів як зрушення в денотативному компоненті лексичних одиниць. У досліджуваній лексиці виявлено такі типи семантичних інновацій: розширення семантичного об'єму лексичних одиниць (die Kerneinheit, der Kernverband, der Kerngroverband – кадрові: підрозділ, частина, з'єднання; почали вживатися у значенні "бригадне ядро", "дивізійне ядро", "ядро корпусу"), генералізація семантичного об'єму лексичних одиниць (der Stationierungsraum – раніше військово-морська термінологія – "район базування кораблів" – набуває значення "район розміщення військ"), звуження обсягу значення (die Truppengattung – "рід військ", втратило значення "категорія військ"). На сучасному етапі розвитку ВЛП (після об'єднання ФРН та НДР і до нашого часу) спостерігається швидкий та відносно великий за обсягом перехід лексичних одиниць як до розряду історизмів, так і до розряду архаїзмів. Під впливом позамовних чинників до розряду історизмів перейшли насамперед лексичні одиниці тієї сфери військової лексики, що була детермінована як лексика НДР. Історизмами стали деякі лексичні одиниці, що відносилися до організаційної (die Artillerieuntergruppe, die Straßendiensttruppen, das Artillerieoberkommando), військово-політичної термінології (die Politabteilung, der Politoffizier, die Parteischulung), а також лексика, яка виражала поняття, безпосередньо пов'язані з життям та службою військовослужбовців Східної Німеччини (der Einjährig-Freiwillige, der Innendienstleiter, der Militärfahrschein, die Neuererbewegung). Архаїзмами у переважній більшості стали лексичні одиниці лексики НДР, які мали однаковий обсяг значень, але різну фонеморфологічну форму з лексикою ФРН. Це деякі словосполучення та слова, що складали організаційну лексику: назви військових організаційно-структурних одиниць усіх рівнів, вищих командних органів та деяких елементів системи військового управління (die Fernfliegerkräfte – актуальна лексема – strategische Luftwaffe; der artillerietechnische Trupp – der Feldzeugtrupp); військово-адміністративну лексику (die Kaderakte – das Wehrstammbuch); оперативно-тактичну (die Deckung der Naht – die Sicherung der Flügel) та військово-технічну термінологію (die Kanonenselbstfahrlafette – die Panzerkanone). До розряду архаїзмів перейшли і лексичні одиниці НДР, які співпадали за експонентом з лексемами ФРН, але вербалізували різні денотати: der Ersatzdienst – служба комплектування (втрачене значення) – альтернативна служба (актуальне значення). Зафіксовано

і факти застаріння лексичних одиниць колишньої ФРН, які є поодинокими: die Panzerjgertruppe, Truppengattung Panzerjger, die Fliegerabwehr, die Heeresluftwaffe, die Marineluftwaffe, das Territorialheer. Невелика кількість (шість) лексичних одиниць ФРН, що зазнала процесу архаїзації, з одного боку підтверджує загальне положення мовознавства про те, що архаїзація лексики відбувається значно повільніше ніж неологізація у суспільстві, де не спостерігається бурхливої зміни концептуальної картини світу, а з другого – вона опосередковано засвідчує і велике значення впливу саме соціальних чинників на розвиток досліджуваної лексичної підсистеми СНМ. Результати проведеного у третьому розділі аналізу динамічних процесів у ВЛП СНМ дозволили виявити у розвитку військового вокабуляра тенденцію до прикрашення позамовної реальності, до завуалювання існуючих у ній негативних явищ, тобто тенденцію до евфемізації як процесу демілітаризації військової лексики, та тенденцію до активізації англоамериканізмів.

Результати дослідження статті мають цінність для вивчення лексики української мови та української військово-морської термінології зокрема. Термінологічна лексика містить у своєму складі слова, які не тільки обслуговують наукову діяльність людей, але й вживаються для точного позначення певного поняття. Термін не має експресивного забарвлення і, як правило, має одне значення. Результати дослідження допоможуть краще зрозуміти можливості функціонування певних слів-термінів, які використовуються у контексті військово-морської сфери, і мають певні пояснення і значення дії, стану, речей.

**ПИЛИПЕНКО Олена Петрівна, аспірант
ЧИЖЕВСЬКА Ксеня, студентка II курсу**

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ПЕРЕКЛАД ТЕРМІНІВ НІМЕЦЬКОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ЛЕКСИКИ

Значення педагогіки як галузі гуманітарного знання входить у загально-культурний контекст сучасного життя. Це розуміється як педагогічна культура людини. В країнах Західної Європи, зокрема Німеччині, педагогіка має більш ніж сторічну історію, відповідно сформувалась і її мова, яка містить дуже різноманітний масив складних термінів. Як і інші терміносистеми, її можна охарактеризувати як структурно-організоване ціле, що має ядро - терміни, що виражають основні поняття педагогіки та периферію - поняття суміжних галузей, наприклад, психології, юриспруденції, медицини [1: 126]. Як відомо, терміносистеми різних фахових мов вивчає багато українських та зарубіжних лінгвістів, таких як, А. С. Д'яков, Т. Р. Кияк, З. Б. Куделько, В. М. Лейчик, О. А. Сербенська, Р. Арнцт, Ф. Майер, Г. Піхт та інші.

Об'єкт дослідження - термінологічна лексика німецької мови, яка вимагає всебічного лінгвістичного аналізу.

Предмет дослідження - німецька терміносистема педагогіки, яка складає вагому ланку загальнонавчаної лексики німецької мови.

Метою дослідження є вивчення педагогічної професійної лексики. Це особливо важливо з огляду практичного перекладу даної фахової лексики в німецько-українському мовному просторі.

У термінологічній системі педагогіки розрізняють основні та похідні терміни. Так, наприклад: *die Erziehung* - є основним терміном, а *die körperliche Erziehung* - фізичне виховання і *römische Erziehung* - виховання в Римській імперії - похідними, *die Schule* - основним терміном, а *die Grundschule*, *die Gesamtschule*, *die Hochschule*, *die Hauptschule* - похідними термінами. Кожна одиниця терміносистеми служить для позначення спеціального поняття. Кожний термін у системі відрізняється від інших її елементів своїм матеріальним складом, що свідчить про неоднорідність елементів системи. Між термінами педагогіки існують певні поняттєві зв'язки та відношення, через які конкретизується єдність терміносистеми [2: 123].

Педагогічні терміни позначають як поняття загальні, так і видові, наприклад: *das Kollektiv* - *das Gesamtschulkollektiv* - *das zeitweilige Kollektiv*. Порівняння між цими двома групами термінів указує на ще одну ознаку системи - підпорядкованість у системі більш загальних елементів видовим: *familienzentrierte Hilfe* (допомога, спрямована на сім'ю), *Hilfe zur Erziehung* (допомога у вихованні), *Hilfe zur Pflege* (допомога по догляду), *ambulante Hilfe* (амбулаторна допомога), *berufsbezogene Hilfe* (допомога із врахуванням конкретної професії),

Мовні зв'язки термінів у терміносистемі поділяють на внутрішні та зовнішні. Зовнішні зв'язки виникають під час поєднання між термінами певної терміносистеми, загальноновживаною лексикою та елементами інших терміносистем [3: 186].

Зв'язок із загальноновживаною лексикою виражається в побудові похідних термінів, рідше - термінологічних словосполук: *die Wohlfahrt* - (1) загальне благо, 2) благодійність - *das Wohlfahrtsamt* (благодійна установа), *die Wohlfahrtsorganisation* (благодійна організація), *der Wohlfahrtsverband* (благодійне товариство), *der Wohlfahrtstaat* (держава загального добробуту), *die Wohlfahrt erhalten* (отримувати допомогу від благодійних закладів).

Джерелом утворення синонімічних пар у педагогіці найчастіше є запозичення з інших мов, особливо з англійської, коли поряд існують два терміни, як наприклад: *Pauperismus* - *Massenverelendung*, *Coolness-Training* - *Anti - Aggressivität - Training*, *Adoption* - *Annahme als Kind*, *Streetwork* - *Straßensozialarbeit*.

Як виявило наше дослідження, у терміносистемі педагогіки часто проявляється явище полісемії: *der Magister* - магістр 1) особа, яка отримала ступінь магістра після закінчення вузу і захисту диплому 2) титул аптекаря; *der Träger*: 1) носій (ідеї), представник; 2) власник, лауреат; 3) суб'єкт, інститут, засновник. Невелика кількість педагогічних термінів має опозиції: *Kleinfamilie* (мала сім'я) - *Großfamilie* (велика сім'я). Всі терміни можна поділити на дві великі категорії: терміни-слова і терміни-словосполучення. Термінологічні словосполучення мають властивості як терміна (відсутність експресії, тенденція

до моносемії (у середині їх термінологічного поля), стилістична нейтральність) так і словосполучки. Основним способом утворення термінів-словосполучок у сфері педагогіки є словоскладання, причому вони мають переважно два компоненти: die Faktoren der Erziehung чинники виховання. Трикомпонентні терміни зустрічаються рідше: Gefahr zweiter Ordnung - загроза другого порядку, die Gestaltung sozialer Hilfe — організація соціальної допомоги.

Найбільш продуктивним способом утворення педагогічних термінів є словоскладання, що є типовим для німецької мови, менш продуктивним - деривація. Можна розрізнити такі структурні схеми складених слів-термінів з педагогіки: двокомпонентні терміни: 1) Іменник + Іменник: das Erziehungszweck, das Ehealter, die Schulbehörden; 2) Прикметник + Іменник: die Großfamilie; 3) Прикм. + Прикм.: sozialwissenschaftlich; трикомпонентні терміни: 1) Іменник + Іменник + Іменник: das Klasseterminsystem; 2) Прикм. + Іменник + Іменник: die Schulöffnungszeiten, das Sozialversicherungsgesetz, das Ganztagsangebot; чотирикомпонентні терміни: 1) Іменник + Іменник + Іменник + Іменник: das Unterstützungswohnsitzgesetz ; п'ятикомпонентні терміни: 1) Іменник + Іменник + Іменник + Іменник + Іменник: das Reichsjugendwohlfahrtsgesetz - Імперський закон про опіку неповнолітніми. Терміни, утворені за допомогою суфіксів -er, -in - для іменників та -isch - для прикметників: die Armenpflege - der Armenpfleger - die Armenpflegerin, die Familienhilfe - der Familienhelfer - der Familienhelferin, die Erziehung - erzieherisch, die Familiendynamik - familiendynamisch.

Одним із поширених способів творення фахової лексики, особливо коли йдеться про багатоконпонентний термін-словосполучку, є абрєвіація, яка спрямована на створення більш коротких порівняно з вихідними структурами номінацій-синонімів [4: 22]. Найбільш вживаною формою скорочення в німецькій фаховій мові педагогіки виявились акроніми очевидно тому, що вони найкраще можуть задовольнити потребу у спрощенні складних термінологічних понять:

IZBB - Zukunft Bildung und Betreuung; GER - Gemeinsamen Europäischen Referenzrahmen für Sprachen; DBS - Deutscher Berufsverband der Sozialarbeiter und Sozialpädagogen; ISE - Intensive Sozialpädagogische Einzelbetreuung
SP - Sozialpädagogik; UWG - Unterstützungswohnsitzgesetz; RJWG - Reichsjugendwohlfahrtsgesetz; SPFH - Sozialpädagogische Familienhilfe
KJHG - Kinder- und Jugendhilfegesetz; DUK- die Deutsche UNESCO - Kommission

Педагогіка в Німеччині як окрема сфера наукової й практичної діяльності характеризується певною складною системою властивих їй термінів. Ці різноманітним чином взаємопов'язані мовні елементи становлять структурно-організоване ціле, що складається з ядра та периферії. Як терміни соціальної педагогіки можуть виступати як окремі слова, так і словосполучки з різною кількістю компонентів, причому терміни-слова переважають над термінами-словосполучками. Соціально-педагогічні терміни позначають як загальні, так і видові поняття, між якими спостерігається ієрархічність. Словоскладання є

домінантним способом утворення німецької соціально-педагогічної лексики, серед складних термінів найбільш поширені — двокомпонентні. У дослідженій терміносистемі наявна велика кількість абревіатур.

Результати дослідження статті мають цінність для вивчення лексики німецької мови та німецької педагогічної термінології зокрема. Термінологічна лексика містить у своєму складі слова, які не тільки обслуговують наукову діяльність людей, але й вживаються для точного позначення певного поняття. Результати дослідження допоможуть краще зрозуміти можливості функціонування певних слів-термінів, які використовуються у контексті педагогічної термінології.

СЕКЦІЯ НІМЕЦЬКА МОВА У ЖИТТІ МОЛОДІ

ОЛЬХОВСЬКА *Наталія Семенівна, канд філол. наук, доцент;*
БОЙКО *Юлія, студентка IV курсу*

Національний університет біоресурсів і природокористування України

STUDENTENLEBEN

Heute möchte ich das Thema „Studentenleben“ zur Erörterung unterbreiten.

Wie unterscheidet sich das derzeitige Studentenleben, insbesondere das Studium, in Deutschland und in der Ukraine? Fast jeder zweite ukrainische Student hat daran gedacht. Aber nur einige das kennen.

Gerade letzte Semester kommen ins Schwärmen, wenn es um das Studentenleben geht. Wie schön die Zeit gewesen wäre, die beste Zeit des Lebens, werdet ihr von euren Eltern und Tanten wahrscheinlich zu hören bekommen. Oder „Nutze die Zeit, das Studentenleben kommt nicht wieder.“ Jetzt wenn ich meine Uni absolvieren muss, kann ich auch damit einverstanden.

Viele Abiturienten kommen mit ganz konkreten Vorstellungen und Hoffnungen an die Uni. Das hat einen einfachen Grund: schon ihre Eltern haben studiert. An den Hochschulen ist hauptsächlich Akademikernachwuchs zu finden. In Deutschland, wie „Die Deutsche Zeitung“ berichtet, von 100 Kindern aus Familien, in denen Mutter und/oder Vater einen Hochschulabschluss haben, nehmen 77 später selbst ein Studium auf. In Facharbeiterfamilien sind es hingegen nur 23. In der Ukraine haben wir eine Tendenz, in jedem Fall eine der besten Hochausbildungen zu bekommen. Das hat dazu verbracht, dass wir viele Juristen, Wirtschaftler usw. haben, aber keine Arbeiterklasse. In Deutschland gibt es ein wunderbares Bildungsprogramm, das duale Ausbildung heißt. Es wäre unschätzbare Beitrag zum Bildungssystem, solches Programm hier in der Ukraine einzuführen.

Das ist auch sehr interessant, dass rund 23% der Studierenden in Deutschland aus anderen Ländern gekommen sind. Das führt zur Meinung, dass deutsches Ausbildungssystem eines von den besten in der Welt ist.

Was der Lehrplan angeht, gefällt mir am besten, dass die deutschen Studenten bei der Fächerauswahl teilweise frei sind, sie entscheiden alleine, was nützlich persönlich für sie ist, welche Fächer sie möchten und in welchem Bereich sie sich entwickeln möchten. Die Studierenden verbringen im Schnitt 18 Stunden in der Woche in Lehrveranstaltungen. Dazu kommen durchschnittlich 17 Stunden für Vor- und Nachbereitung („Selbststudium“). Bei uns die Zahlen sind ein bisschen höher – etwa 20 Stunden pro Woche.

Noch eine beachtenswerte Tatsache besteht darin, wie die Studenten wohnen und wie ihre freie Zeit verbringen. Hier haben wir nicht nur viel Verschiedenes, sondern auch viel Gemeinsames. In beiden Ländern gibt die Jugend einer Arbeit den Vorzug, um selbst ein Wohnheim oder eine Wohnung zu bezahlen. Ich habe Webseiten von verschiedenen deutschen Universitäten analysiert, und habe erfahren, dass Wohnplatz mit Durchfahrt, Essen und Kleidung, wie eine sparsame Variant, rund 450

Euro pro Monat kostet. Im Vergleich Mindestlohn bei Studenten ist auch 450 Euro. Das bedeutet, dass es in jedem Fall unkompliziert ist sich, selbst zu versorgen. Leider, in der Ukraine ist es jetzt nicht so einfach.

Beim Wohnen habe ich bemerkt, dass in Deutschland jeder Student ein eigenes Zimmer kriegt, indem es in der Ukraine gewöhnlich ist, mit noch 3-4 Personen zusammen zu wohnen. Diese Sachlage ist doppelseitig. Aus eine Seite braucht jede Person ihren privaten Raum, und mit den Mitbewohnern ist es ein bisschen schwer; aus anderer Seite ist es fröhlich und gemütlich, sich mit jemandem vor dem Schlafen zu unterhalten.

Und noch über die freie Zeit. Es hängt von Aktivität von jeder Person ab. Z.B. hier in NUBiP haben wir zahlreiche Talente entdeckt. Alle können sich in ihren eigenen Bereichen weiterentwickeln und dabei Spaß bekommen. In Deutschland, ich weiß das genau, gibt es auch viele begabte Jugend. Und es wäre wichtig mit einander mit unseren Kulturleistungen zu tauschen.

Der Schluss ist nur ein – muss man zahlreiche Austauschprogrammen entdecken, und schon existierte Programmen weiter entwickeln. Wir können neue kulturelle und ausbildende Aussichten entdecken.

ВОЛОКОНСЬКА Юлія, студентка I курсу
Національний університет біоресурсів і природокористування України

DIE JUGEND VON HEUTE

Wir haben das Thema „Jugend: gestern, heute und morgen“ gewählt, weil uns das Thema sehr interessiert. Wir wollen uns mit dem Thema beschäftigen, weil wir unseren Mitschüler zeigen wollen, dass es große Unterschiede zwischen früher und heute gibt. Ich will Dinge recherchieren, von denen wir wenige Informationen haben, um unser Wissen zu steigern. Ich werde Ihnen über Freizeitaktivitäten erzählen. Außerdem, wir befassen uns mit den Unterschied zwischen Jungen und Mädchen, wie die Schule war und wie sie heute ist, wie die Freizeit war und ist.

Ich hoffe, dass Ich Ihnen viele Informationen über das Thema geben kann.

Die Jugend von heute ist nett, intelligent - und sehr ambitioniert: Schon Zehnjährige wollen unbedingt Abitur machen. Und, auch das ist nicht neu: Jugendliche können - und müssen - sich heute ständig entscheiden. Gehe ich während der Schulzeit ins Ausland? Welcher Kleidungsstil passt am besten zu mir? Welche Musik? Welches Studienfach schützt am besten vor Arbeitslosigkeit?

Die Entwicklung der Jugendlichen von früher zu heute hat sich so verändert, dass sie früher im Gegensatz zu heute viel reifer und viel verantwortungsbewusster waren. Mädchen mussten auf die jüngeren Geschwister aufpassen und den Haushalt führen. Die Jungs mussten damals auf dem Feld arbeiten und Geld für die Familie verdienen. Sie heirateten früher als heute. Sie haben ihr Geld nicht für Klamotten ausgegeben sondern gespart, um ein Haus zu bauen. Die Jugendlichen geben heute ihr Geld für Klamotten oder sonstiges aus. Sie geben ihr Geld nicht den Eltern wie früher. Die Frauen/Mädchen sind jetzt selbstständiger geworden und sind gebildeter

als früher. Die Männer - Jungen achten viel auf ihr Aussehen. Sie ziehen auch oft knallige Farben an, wie z. B. Neon Farben, was früher niemand angezogen hatte.

Früher war es so, dass nicht jeder die Chance hatte in die Schule zu gehen. Was auch oft der Fall war, dass Mädchen und Jungen auf getrennte Schulen gehen mussten. In den Schulen von früher ging es im Gegensatz zu heute viel strenger zu. Früher wurde auf andere Sachen geachtet: Pünktlichkeit, Fleiß, Ordnung und Respekt. Man hatte oft Angst vor dem Lehrer. Das ist heute anders, denn heute werden viele spezielle Fächer und Techniken gelernt (Chemie, Physik, PC, ...).

In der heutigen Zeit ist es sehr wichtig Fremdsprachen zu lernen. Fremdsprachen spielen in unserem Leben eine sehr große und wichtige Rolle. Eine neue Sprache kann deinen Horizont enorm erweitern. Beim Erlernen von verschiedenen Fremdsprachen entwickelt sich die Aufmerksamkeit, die Ausdauer, die Logik etc. Jemand, der Sprachen kennt, kann sich mit Menschen aus anderen Ländern unterhalten, fremdsprachige Literatur im Original lesen, was sehr lehrreich ist. Es ist kein Wunder, dass viele gebildete Menschen Sprachgenies waren. Eine neue Sprache kann deinen Horizont enorm erweitern.

Eine neue Sprache kann es dir ermöglichen, in einem anderen Land zu leben, zu arbeiten oder dort zu studieren. Vor allem für Abenteurer ist dies die perfekte Chance! Fremdsprachen können dir die Türen zu diesen Zielen öffnen.

Eine fremde Sprache hilft dir, andere Menschen besser zu verstehen und die Welt mit anderen Augen zu sehen. Du wirst schnell merken, dass die Denk- und Handlungsweisen, die du kennst, vielleicht nicht immer die besten sind und dich toleranter und offener anderen gegenüber zeigen.

МАКСИМЧУК Валентин Спиридонович, ст. викладач;

ГАЛІТА Марина, студентка IV курсу

Національний університет біоресурсів і природокористування України

DIE ERZIEHUNGEN DER JUGEND

Schon die alten griechischen Philosophen, wie Sokrates haben die Unzulänglichkeiten der Jugend bemängelt. Und es wird mit ähnlichen Worten wie heute getan.

Die Jugend mag heutzutage den Luxus. Sie hat schlechte Manieren, verachtet die Autorität, hat keinen Respekt vor den älteren Leuten und schwatzt, wo sie arbeiten sollte. Die jungen Leute stehen nicht mehr auf, wenn Ältere das Zimmer betreten. Sie sprechen ihren Eltern wider, schwadronieren in der Gesellschaft, verschlingen bei Tisch die Süßspeisen, legen die Beine übereinander und tyrannisieren ihre Lehrer.

Meine Frage ist: Wie viel Antworten braucht man, um zu belegen, dass früher alles besser war?

Und wenn ich das letzte halbe Jahrhundert nehmen will, dann benenne ich gute Frage. Es ist nicht die Ausnahme das hier Aussagen gemacht werden die der Aussage von Sokrates gleichen.

Der Mönch Peter schreibt: „Die Welt macht schlimme Zeiten durch. Die jungen Leute von heute denken an nichts anderes, als an sich selbst. Sie haben keine

Ehrfurcht vor ihren Eltern oder dem Alter. Sie sind ungeduldig und unbeherrscht. Sie reden so, als wüssten sie alles, und was wir für weise halten, empfinden sie als Torheit. Und was die Mädchen betrifft, sie sind unbescheiden und unweiblich in ihrer Ausdrucksweise, ihrem Benehmen und ihrer Kleidung“.

Ein Schulmeister schreibt: „Das Verderben unserer heutigen Jugend ist so groß, dass ich unmöglich länger bei derselben aushalten kann“.

Die Disziplinschwierigkeiten werden so groß, dass sogar der Unterricht im Klassenverband in Frage gestellt zu sein scheint: „Ja, es geschieht oft so, dass die nicht in Schranken gehaltene oder nicht gebührend ausgetriebene Zuchtlosigkeit eines einzigen Jünglings von ungesunder Triebkraft und verdorbenen Auswüchsen auch die übrigen noch frischen und gesunden Pflanzen ansteckt. Deshalb konnte Quintilian mit Recht die Frage aufwerfen, ob es besser sei, die jungen Leute gemeinsam in Schulen oder einzeln in Häusern zu unterrichten“.

Das ist einzige, was ich sagen will, dass uns das Verhalten dieser Jugendlichen oder eigentlich ja noch „Kinder“ zum aufpassen anregen sollte. Das wir darauf achten das jeglicher Respekt nicht verloren geht und das selbst schwierige junge Leute mal irgendwie einen kleinen Klaps auf den Hinterkopf ab und zu verdienen, um wieder auf den Boden der Tatsachen zurück zu kehren. Doch wer diesen Klaps ihnen geben sollte, ist wohl klar: die Eltern.

Aber ich bin froh, dass es heute junge Menschen gibt, die motiviert, intelligent, belesen und gebildet sind. Unsere Generation ist nicht ganz „verloren“. Wir können unsere Welt verbessern, sondern vor allem die gleichen Änderungen müssen mit uns selbst beginnen.

УДК 811.112.

ЗУЄНКО Неля Олександрівна, канд. пед. наук.;

ДІДИК Тетяна, студентка I курсу

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ВИРАЖЕННЯ ЕМОЦІЙ ЗА ДОПОМОГОЮ МОДАЛЬНИХ ЧАСТИНОК У НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

Характерною особливістю німецької розмовної мови є її емоційність. Обмінюючись репліками, співрозмовники висловлюють своє ставлення до того, про що говорять вони самі і що чують від інших учасників розмови. Під час бесіди вони не обмежуються вимогою інформації і повідомленням її. Кожний прагне вплинути на співрозмовника, передати йому свої почуття і настрої, спонукати його до певних дій, викликати в нього бажану реакцію.

Вираженню емоцій і суб'єктивного ставлення до змісту висловлювання і до співрозмовника служать і лексичні засоби, зокрема, особливий клас слів — модальні частки. Інтерес сучасних лінгвістів до модальних часток німецької мови не випадковий: система модальних часток досить розгалужена. Розмовна мова без модальних часток сприймається носіями німецької мови як суха, нелюб'язна. Це знайшло своє відображення в термінології: «слова-латки» (Flickwörter), „слова-наповнювачі» (Fullwörter), «слова-приправи» (Wurzwörter), «частки, що мають забарвлення» (Abtönungspartikeln).

У найновіших дослідженнях Й.Буша, Г.Вейдта, Ю.Кривоносова, Г.Хельбіга, В.Юнга та інших, що становлять теоретичну базу даної роботи [2], особливо підкреслюється комунікативна функція модальних часток. Модальні частки не мають у німецькій лінгвістиці єдиного загальновизнаного найменування, хоча дослідники останнім часом надають перевагу терміну *modale Partikeln* чи *Modalpartikeln* (Кривоносов Ю., Г.Хельбіг та ін.). Поряд з цим можна зустріти також терміни *Abtönungspartikeln*, *Würzwörter* та деякі інші (Й.Буша, Г.Хельбіг, В.Юнг), якими позначаються модальні слова (наприклад: *vielleicht*, *vermutlich*) та емоційно-експресивні частки (*doch*, *schon*, *ja* та ін.).

Дослідженню значення часток присвячена книга Г. Хельбіга і В. Кельц «Die Partikel», де автори характеризують частки як самостійну частину мови і виділяють дві групи - іллокутивні частки (*illokutive Partikeln*) і семантичні частки (*semantische Partikeln*). В іллокутивних частках (чи за іншою термінологією — модальних: *aber*, *auch*, *bloß*, *denn*, *doch* і т.д.) переважає комунікативна функція: вони виражають певні почуття, емоції, уточнюють прагматичну спрямованість сказаного, допомагають зрозуміти висловлювання як застереження, дозвіл, пораду, вимогу.

Слід зазначити, що модальні частки відносяться не до окремого слова чи словосполучення, а до всього речення в цілому. У реченні вони відіграють комунікативну роль і допомагають зрозуміти мету та наміри: про що говориться, яка емоційна оцінка змісту висловлювання, які взаємини існують між партнерами по комунікації. Модальні частки виявляють прагматичну спрямованість висловлювання. Модальна частка *wohl* у розповідному реченні може вказувати на те, що висловлення варто розуміти як вимогу, спонукання до чогось, невдоволення: *Solche Scherze unterlässt du wohl künftig*.

Отже, модальні частки німецької мови (*aber*, *auch*, *bloss*, *denn*, *doch*, *etwa*, *nur*, *schon*, *wohl* та інші) мають у різних контекстах особливі значення і використовуються переважно в діалогічному мовленні для вираження емоційності висловлювання, але їх лексичне значення не завжди визначається чітко.

ОЛЬХОВСЬКА Наталія Семенівна, канд. філол. наук, доцент;
ЗАГОРА Юлія, студентка IV курсу

Національний університет біоресурсів і природокористування України

FREIZEITGESTALTUNG VON JUGENDLICHEN

Freizeit zu haben ist etwas sehr Schönes. Die Beine hochlegen zu können, Musik zu hören, mit Freunden zusammen zu sein oder ins Kino gehen zu können darauf freuen sich die meisten Menschen nach getaner Arbeit. Aber die Freizeitaktivitäten variieren mit der Zeit. Jetzt vergleichen wir die Freizeit der Jugend gestern, heute und morgen.

In den letzten Jahren hat sich vieles in der Welt verändert. Die Jugend von heute kann sich ein Leben ohne Handy nicht mehr vorstellen. Früher waren nur ein Telefon

und ein Radio. Mobil und ständig persönlich erreichbar zu sein – sind für Jugendliche als überzeugende Argumente für eine Anschaffung der Handy.

Heute spielen Medien eine immer wichtigere Rolle im Leben der Jugendlichen. Auch Computerspiele sind heute nicht mehr aus Kindheit und Jugend wegzudenken und können durchaus unterhaltsam, spannend und lernfördernd sein. Die Jugendlichen gewöhnen sich an die Spiele und verbringen immer mehr Stunden vor dem Computer statt in der realen Welt. In der Untersuchung an 44610 Jugendlichen stellte man fest, dass 23,2 Prozent der Knaben täglich zwischen 2,5 Stunden und 4,5 Stunden spielen und weitere 15,8 Prozent über 4,5 Stunden. Früher hatten die Menschen von den Computerspielen keine Abhängigkeit.

Internet ist ein sehr beliebtes Kommunikationsmittel heute. Die Jugendlichen unterhalten sich per Internet miteinander, haben Online-Freunde, aber es ist für sie nicht nur freundliche Korrespondenz. Einige Jungen und Mädchen suchen dort ihre Liebe. Ich denke, das Internet kritisch betrachtet werden soll, da junge Menschen wandern aus der Realität in eine Fantasiewelt. Früher hat sich die Jugend schon die Freizeit mit einem Buch vertrieben oder mit den Freunden kontaktiert.

Die Jugend verbringt viele Zeit vor dem Fernsehen. Zahlreiche Untersuchungen ergaben, dass mit zunehmendem Alter der tägliche Fernsehkonsum zunimmt. Früher widmete die Menschen weniger Aufmerksamkeit auf Fernsehen.

Natürlich richtet sich die Auswahl der Freizeitaktivitäten auch nach dem zur Verfügung stehenden Zeit. Wenn junge Menschen zu viel Freizeit haben, beginnen sie eine Vielzahl von Aktivitäten zu dichten, die nicht gut sind immer zu erfinden, z. B.: Alkohol, Drogen, Rauchen. Es führt zu schlechten Ergebnissen. Die ukrainische Jugend, als auch die Deutsche, trinkt Bier oder andere alkoholische Getränke gern.

Nicht alle jungen Menschen haben Möglichkeiten zu teureren Hobbys wie zum Beispiel Reisen, Konzerte etc. Aber einige junge Leute widmen ihre Freizeit, um in Museen und Galerien zu gehen, zu reisen. Leider macht es einen kleinen Teil der Jugend. In den letzten Jahren wird man die Kunst mehr Aufmerksamkeit geschenkt.

Heute ist jeder so mit sich selbst beschäftigt, dass er nicht mehr an andere denkt. Ich will nicht, um so in der Zukunft zu sein. Junge Menschen werden mildherzig sein. Ich denke, dass die Jugend in der Zukunft auch fleißig, gebildet und gesund sein wird. Die Jugendlichen werden viele Entdeckungen in Wissenschaft und Technik machen, der Sport statt schlechte Gewohnheiten bevorzugen, sich umfassend entwickeln (z. B. Kunstinteresse zu haben).

Also in der Zukunft wird unsere Nation intelligent sein und Lebensniveau wird steigen!

ОЛЬХОВСЬКА *Наталія Семенівна* канд. філол. наук, доцент;
КАРА *Юлія*, магістр 1 року навчання

Національний університет біоресурсів і природокористування України
ОСОБЛИВОСТІ СИНТАКСИЧНИХ КОНСТРУКЦІЙ ТЕКСТІВ
АГРАРНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ І МАРКЕТИНГУ

Оскільки аграрні тексти, по суті, є фаховими текстами, то прості речення, які складаються тільки з підмета і присудка, майже не зустрічаються у них.

Особлива увага дослідження приділяється формам та функціям поширення простих та складнопідрядних речень, які переважають у наукових текстах з менеджменту та маркетингу. Ці поширення здійснюються за допомогою численних обставин та означень, які під час досліджень не виділялись як другорядні члени речення, а розглядалися як цілі підметові й присудкові групи (іменникові та дієслівні комплекси), що дало змогу не тільки пояснити довжину цих речень, а й виявити комплексність компонентів наукового виразу.

Одним із аспектів досліджень текстів аграрного менеджменту та маркетингу є аналіз довжини речення, тобто кількості слів у ньому. Речення середньої довжини найбільш точно виражають логічні судження і дозволяють читачеві їх добре запам'ятовувати, тому вони переважають у науково-популярних текстах та в економічних звітах. Кількість членів речення залежить від типу тексту.

Що стосується загальної характеристики речень текстів аграрного менеджменту і маркетингу, то вживаються в них переважно пасивні конструкції та безособові речення. Специфіка текстів аграрного менеджменту та маркетингу особливо чітко виявляється в лексиці, оскільки тут кожна з них утворила більш або менш самостійну термінологію. У граматиці ж немає специфічної фахової підсистеми. Не можна відзначити також певного розширення загальноновживаної граматики, а навпаки, спостерігаємо обмеження вживання певних синтаксичних та морфологічних засобів при дотриманні правил німецької граматики.

Для текстів аграрного менеджменту і маркетингу типовими є такі її форми: часте використання форм родового відмінка, застосування прийменникових груп (прийменник + іменник), еліпси, використання поширених та непоширених означень, перерахування.

Таким чином, можемо констатувати, що у текстах аграрного менеджменту та маркетингу чітко простежується тенденція до скорочення речення, що досягається частим використанням прийменникових конструкцій, дієприкметникових та дієприслівникових зворотів, до анонімізації та узагальнення фахового повідомлення, шляхом використання в реченнях пасиву та третьої особи. Домінантну роль у досліджених фахових текстах аграрного спрямування відіграють прості поширені речення, оскільки вони задовольняють потреби фахової комунікації, підвищують інформаційну насиченість та адекватно виражають логічність судження.

**АМЕЛІНА Світлана Миколаївна, д.пед. наук, професор,
КУХАР Ольга, студентка III курсу**

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ПРОДУКТИВНИЙ СЛОВОТВІР НА ПРИКЛАДІ ПРИКМЕТНИКІВ У НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

Постійний розвиток мови призводить до її збагачення та удосконалення. Збагачення словника мови є важливим чинником, що є свідченням динамічного

характеру. Одним з чинників є словотвір, адже сучасний етап розвитку лінгвістики характеризується підвищеним інтересом до вивчення даного аспекту. Важливими питаннями даної теми є статус словотворчих одиниць та словотворчі значення.

До цього часу питання про місце словотворення в системі мови, а тим самим і в теорії мовознавства не має однозначного вирішення. У традиційному мовознавстві кінця XIX – першої половини XX століття панувала тенденція, в якій розглядали словотвір як частину граматичного вчення про слово, тобто у складі граматики у вузькому сенсі слова, здебільшого у складі морфології; затверджувався також його безсумнівний зв'язок з синтаксисом. З відокремленням лексикології в самостійний розділ науки про мову до її складу стали включати словотвір. В даний час словотвір розглядається звичайно в рамках лексикології, насамперед, як навчальної дисципліни. Не дивлячись на це збереглися обидві точки зору про словотвір огляду на те, що словотвір має зв'язок з граматику і лексикологією через структуру і семантику слова, а також через граматичні категорії та парадигми частин мови [3, с. 45].

Поряд з тенденціями відносити словотвір до граматики або лексики, з'явилась тенденція визнавати його автономність як область мови, так і розділу мовознавства.

У практиці сучасного словотвірного аналізу чітко розмежовуються процеси словотворення і сучасної структури слова.

Щодня в різних сферах спілкування зустрічаються нові словотворчі конструкції, які не можна знайти в жодному словнику. Таке явище призводить до багатьох ускладнень, зокрема – при перекладі. Однак непорозуміння зустрічаються лише в ізольованих словах. У контексті або в ситуації про значеннях слів і словосполучень, які вперше зустрічаються, можна здогадатися, наприклад: *ballettgemäße Musik, blütenarmer Monat* [4, с. 342].

Метою нашої роботи є розглядання продуктивних способів утворення прикметників у німецькій мові.

Актуальність даної проблеми в тому, що знання законів, способів і засобів словотворення не тільки сприяє огляду всього кола лексики тієї чи іншої мови в теоретичному плані, але має і безпосередньо практичне значення для оволодіння іноземною мовою.

На думку А. Н. Зуєва, словотворча модель – це організована структура, що володіє узагальненим лексико-категоріальним змістом і заснована на загальних закономірностях. По суті, для моделювання в словотворенні є класифікація, що включає вісім основних способів словотворення (виділення цих моделей раціонально з позицій лексикографії) [1, с.525]:

- модель кореневих слів;
- модель безафіксного словотворення;
- префіксальна модель;
- суфіксальна модель;
- префіксально-суфіксальна модель;
- модель основ з напівпрефіксами;

- модель основ з напівафіксами;
- словоутворення.

На думку М.Д. Степанової, розвиток словотвору прикметника в порівнянні зі словотвором іменника і дієслова менш характеризується появою нових моделей. До продуктивних способів утворення прикметників у німецькій мові вона відносить:

- ад'єктивацію;
- словоскладання;
- префіксацію;
- суфіксацію;
- словотвір за допомогою напівафіксів;
- зрощення. [2, с. 211-212]

Загальновідомо, що ад'єктивація – це процес перетворення іменників, прислівників і дієприкметників в прикметники, який полягає в тому, що дане слово без участі будь-яких словотворчих засобів набуває значення якості, властивості, ознаки предмета або явища (наприклад: *ein ernstes Gesicht*, *eine ernste Absicht* (з абстрактного іменника *der Ernst*); *eine seltene Erscheinung*, *ein seltener Gast* (з тимчасового прислівника *selten*)) [2, с. 212].

В загальній системі збагачення словникового складу німецької мови прикметниками ад'єктивація, за винятком ад'єктивації дієприкметників, не відіграє значної ролі. Що ж стосується ад'єктивації дієприкметників, то вона вкрай продуктивна на всьому протязі історії німецької мови і в даний час, що, можливо, пояснюється функціональною, а частково і семантичною близькістю обох цих категорій.

Словоскладання прикметників безумовно продуктивне і в наш час, хоча грає значно меншу роль у загальному процесі збагачення словникового складу німецької мови, ніж, приміром, словоскладання іменників. Як і відносно іменників, так і щодо прикметників можуть бути застосовані два типи класифікацій:

- 1) структурно-генетична (заснована на структурі компонентів та походження моделей);
- 2) синтаксико-семантична.

При утворенні прикметників префіксація грає малу роль. З чотирьох префіксів, що беруть участь в словотворенні прикметників, два (*un-*, *miß*) – мають негативне, два (*ur-*, *erz-*) – значення посилення. При цьому широке застосування знаходить тільки префікс *un-*. Прикметники, утворені за допомогою префіксів, звичайно належать до стійких, загальноживаних слів, деякі з них, що відокремилися від своїх основ, можуть бути віднесені до основного словникового складу (наприклад: *unendlich*).

Однак суфіксація являє собою досить продуктивний спосіб словотворення прикметників у німецькій мові. Число продуктивних суфіксів прикметників порівняно невелике, проте всередині кожного з них можна простежити відому диференціацію значень залежно від основи, до якої даний суфікс приєднується. Так, суфікс *-lich* має різне значення при основах іменників

(*mütterlich*), прикметників (*gelblich*) і дієслів (*beweglich*). Суфікс *-bar* також змінює своє значення в залежності від того, приєднується він до основ імен (*fruchtbar*) або дієслів (*hörbar*). Таким чином, ми можемо говорити про відому омонімію цих суфіксів. З іншого боку, суфікси *-ig* і *-isch* настільки багатозначні, що характер основ визначає, в кращому випадку, приналежність прикметника до відносних і якісних категорій. Що стосується продуктивності словотворчих моделей, то можна зробити певний висновок щодо того, що все більшої тенденції набуває утворення прикметників від дієслівних основ. Саме тип віддієслівних прикметників з різними суфіксами можна назвати найбільш продуктивним в сучасній німецькій мові.

Велику роль відіграє утворення прикметників за допомогою зрощення. Найчастіше прикметники даного типу утворюються на основі сполучення іменника з визначальним прикметником або числівником. Багато прикметників, утворених за допомогою зрощення міцно утвердилися в мові як лексичні одиниці, наприклад: *halbwüchsig*, *hochmütig*.

Отже, розглянувши дану тему, можна дійти висновку, що вивчення словотвору прикметників є важливою темою для розгляду мови на сучасному етапі його розвитку, а також з історичної точки зору. З синхронним й діахронним підходом до словотворення перехрещуються його процесуальний і статичний аспекти.

УДК 811.112.373

ЗУЄНКО Неля Олександрівна, канд. пед. наук.;

НОВІЧЕНКО Агата, студентка I курсу

Національний університет біоресурсів і природокористування України

КАТЕГОРІЯ ІНТЕНСИВНОСТІ СЕМАНТИЧНИХ ОЗНАК ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ДЕРИВАТИВ (на матеріалі німецької мови)

До числа найважливіших особливостей мови, які забезпечують її функціонування, належить також і здатність до варіювання. Найбільш яскраво у порівнянні з іншими системами мови ця особливість проявляється в семантиці, в тому числі і фразеологічній.

Фразеологія (від грецького *phrasis* - вираження, *logos* - вчення) — розділ мовознавства, в якому вивчаються лексично неподільні поєднання слів. Фразеологією називають також сукупність властивих мові усталених зворотів і висловів. Одиниця фразеологічної системи називається фразеологізмом (лексико-граматична єдність двох і більше граматично оформлених компонентів).

Особливості фразеологізму: лексичне значення виражається сполученням кількох слів, значення фразеологізму єдине; характеризуються стійкістю граматичних категорій. Фразеологічні зрощення — стійкі, неподільні словосполучення, зміст яких не виводиться із значень слів, що входять до фразеологізму. Фразеологічні єдності — семантично неподільні і цілісні. Фразеологічні сполучення — стійкі мовні звороти, в яких один із компонентів

має самостійне значення, що конкретизується у постійному зв'язку з іншими словами: *die Augenbrauen zusammenziehen* – *насунути брови*, *die Kraft nehmen* – *позбавити сил*, *das Wort ergreifen* – *брати слово*.

Поширене варіювання – в багатьох фразеологічних одиницях (ФО) існують варіанти компонентів, які в своїй більшості зафіксовані в різних лексико-фразеологічних джерелах, напр. *über den Berg sein* – «подолати труднощі, побороти більшу частину труднощів».

Заміна компонентів відбувається на основі семантичних механізмів взаємодії між значенням ФО в цілому і тим варіюючим, який входить до її складу. Фундаментом такої заміни є мовне значення одиниці.

Варіювання треба розуміти як зміну одиниці мови, яка відбувається під час її актуалізації у мовленні. У випадку формування нових потенційних значень діахронний семантичний інваріант складає незмінне, основне значення, а варіювана частина – нові значення, які несуть відображення зміни інтенсивності ознаки. У значенні багатьох ФО було знайдено декілька семантичних змін одночасно. Найбільш частотними було виявлено сполучення, зміна кількості значень, напр. *Bescheid wissen – mit der Sache, an einem Orte bekannt sein – er weiß Bescheid*.

Отже, варіювання та інтенсивність ознаки ФО – це семантичні ознаки фразеологічних дериватів, об'єктивні процеси, за допомогою яких відбувається розвиток фразеології, а разом з тим і мови в цілому, поява нових ФО-дериватів як наслідок фразеологічної деривації.

МАКСИМЧУК Валентин Спиридонович, ст. викладач;

ОВЧАРЕНКО Вікторія, студентка IV курсу

Національний університет біоресурсів і природокористування України

DIE JUGEND VON GESTERN - UND DIE SENIOREN VON MORGEN

In den letzten 70 Jahren hat sich vieles in unserer Welt verändert. Das sieht man ganz besonders an der Situation der Jugendlichen. Die heutige Jugend hat im Gegensatz zu früher sehr viel mehr Freiräume. Wir leben in der alternden Welt. Immer mehr ältere Menschen stehen immer weniger jüngeren gegenüber.

Es gilt, unsere Gesellschaft zu gestalten mit der jüngeren, der mittleren und der älteren Generation! Wir sollen Generationenkonflikte nicht weiter schüren. Nur gemeinsam können wir die Herausforderungen der Zukunft meistern. Wir sollten nicht länger fragen: „Ist das Alter noch zu bezahlen“ oder „Ist unsere heutige anspruchsvolle Jugend noch zu bezahlen?“, sondern wir sollen gemeinsam Verantwortung für uns und die Gesellschaft übernehmen.

Wir brauchen den Dialog zwischen den Generationen und nicht einen Macht- und Verteilungskampf. Wir brauchen gemeinsames Tun und gegenseitiges Verständnis. Und wir brauchen die Möglichkeit, dass Junge von den Alten lernen, aber auch, dass Alte von den Jungen lernen.

Dass wir älter werden, daran können wir nichts ändern. Aber wie wir älter werden, das lässt sich schon beeinflussen! Es kommt ja nicht nur darauf an, wie alt

wir werden, sondern wie wir alt werden. Es gilt, nicht nur dem Leben Jahre, sondern den Jahren Leben zu geben.

Altern ist ein lebenslanger Prozess. Wie wir uns als Kind, als Jugendlicher, als junger Erwachsener verhalten, das beeinflusst unseren Alternsprozess im Seniorenalter. Jeder Einzelne hat alles zu tun, um möglichst gesund und kompetent alt zu werden. Damit erhöht er nicht nur seine eigene Lebensqualität im Alter, sondern auch die seiner Angehörigen, seiner Familie – und spart letztendlich der Gesellschaftskosten. Aber auch die Gesellschaft sollte sich hier verantwortlich fühlen und Möglichkeiten zu einem gesunden, kompetenten Altern nicht gerade einschränken. Das kommt vor allem aber auch ganz stark darauf an, sich schon in jungen Jahren die Fähigkeiten zu entwickeln, mit Stress und Belastungen auseinander zu setzen, um adäquat umzugehen, das vergisst man gerne.

Darüber hinaus hat Wohlbefinden im Alter etwas mit „Gebraucht-werden“ zu tun. Dazu gehören berufliche und familiäre Aufgaben, aber auch das Engagement für andere. Dieses wird von Seniorinnen und Senioren besonders ernst genommen. Viele Vereine, viele Pfarrgemeinden und auch die politischen Parteien müssten einen großen Teil ihres Angebotes streichen, wenn ältere Menschen aktiv und selbstverständlich einen großen Beitrag nicht leisteten. Doch ein „soziales Pflichtjahr“ für Senioren, wie gelegentlich gefordert, ist kein Beitrag zur Lösung des Problems. Solange man ältere Menschen trifft, die sich in Beruf und Ehrenamt engagieren wollen und dies mangels Gelegenheit nicht können, erübrigen sich solche Vorschläge ohnehin.

Wir sind heute länger jung und früher alt – und das auf Kosten des eigentlichen Erwachsenenalters! Bis 35 zählt man als „Jugendlicher“, kann man in den Jugendgruppen aller Parteien tätig sein; ab 45 ist man dann schon „älterer Arbeitnehmer“; ab 50 gilt man schon als „zu alt“ und hat z.B. keine Berufschancen mehr, und mit „55plus“ wird man zu den Senioren abgeschoben – obwohl man weit gesünder und kompetenter ist, als es unsere Eltern und Großeltern waren! Wir beschneiden das eigentliche, aktive mittlere Erwachsenenalter von beiden Seiten und lassen es auf nur noch zehn bis 15 Jahre zusammenschrumpfen, ohne die immensen Folgen für die gesamte Gesellschaft – für Jung und Alt – zu bedenken!

Ein negatives Altersbild ist in unserer Gesellschaft – besonders in der Wirtschaft und Politik – immer noch weit verbreitet, trotz vieler Reden über die bedeutende Rolle älterer Menschen. Wie sehr wird jeder „Generationswechsel“ gelobt, jede „Verjüngung der Mannschaft“ gepriesen!

Heutzutage, brauchen wir doch in unserer Gesellschaft, in der Wirtschaft und auch in der Politik das Miteinander aller Generationen! Wir brauchen das Wissen, die Erfahrung, die Übersicht, die besonderen Problemlöse-Fähigkeiten der Älteren, die gleichzeitig sowohl die Möglichkeiten als auch die Grenzen erfassen und soziale Verknüpfungen erkennen.

АМЕЛІНА Світлана Миколаївна, д.пед. наук, професор
ПЕТРОВА Катерина, студентка III курсу
Національний університет біоресурсів і природокористування України

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИНИКНЕННЯ ТА ВЖИВАННЯ СЛЕНГУ В МОВІ

Мова – це системне явище. Кожна мова має не лише регіональні відмінності, а й неоднорідності в соціальному та функціональному аспектах [1, с.64].

Особливий різновид соціальних мов представляє жаргонна лексика (Sondersprache). Найбільш відомими жаргонами німецької мови являються солдатський жаргон (Soldatensprache), студентський жаргон (Studentensprache) і жаргон декласових елементів (Gaunersprache, Rotwelsch). До жаргону відносяться також класові жаргони (Klassensprachen), які відображають лексичні особливості мов деяких верств суспільства (буржуазії та дворянської аристократії).

В той час, коли професіональні вислови містять лексику, яка означає спеціальні предмети, пов'язана з певним видом діяльності і зазвичай не має відповідників у загальноприйнятій мові, жаргонна лексика створює, як правило, лише експресивно-оцінюючі або емоційно-забарвленні дублети до вже існуючих слів літературної мови [2, с.217].

Найбільш активно та дослідженою є студентський жаргон або мова молоді (Jugendsprache). Мова молоді – це частина молодіжної культури, яка передусім перебуває у тісному зв'язку з стандартною мовою та відрізняється від неї словами, що надають оцінку. Мова молоді вживається в жартівливому значенні та має свої визначені особливості [6, с.213].

Професіонали – філологи і соціологи – ведуть незліченні дискусії про правильні методи дослідження мови молоді, про те, до якої лінгвістичної категорії вона має бути віднесена, про функції, які вона виконує, і навіть про те, чи існує вона взагалі (як єдине явище). При віднесенні мови молоді до лінгвістичної і/або соціальної категорій використовується поняття Gruppensprache (групова мова), Jargon, Slang, Soziolekt (соціальний діалект), Variet (варіант мови, підсистема мови). Для непрофесіонала будь-який з цих термінів означає, кінець кінцем, різновид основної – в нашому випадку – німецької мови, яка характерна для молоді в цілому, проте з додатковими відмінностями всередині цього різновиду, вона відрізняється соціальними, віковими та регіональними особливостями [7].

Дослідження на тему «мова молоді» є відображенням суспільних зв'язків, думок та відношення стосовно молоді у відповідному історичному контексті. В 18 столітті офіційно з'явилися перші молодіжні вислови. До середини 20 століття молодіжна мова займала провідне місце у тогочасному інтелектуальному середовищі. Інакше кажучи, мова молоді була мовою, якою розмовляли студенти [5].

Вважають, що студентський сленг зародився з початком виникнення університетів в німецькомовному просторі. Початок функціонування німецької студентської мови датується першою половиною 16 століття. В суворому значенні наукове дослідження студентської мови продовжується дослідженнями галльського студентського сленгу через фермерів (1894) та освічених людей (1895) в кінці 19 століття. Пізніше студентська мова була віднесена до жаргонної мови.

Історія розвитку молодіжної манери спілкування, її стану та рівня розпочинається дослідженням Шлобінські, який віднайшов місце мові молоді в німецькій філології. Як наукове визначення лінгвістичний термін «Jugendsprache» (мова молоді) ще відносно молодий. В німецькій германістиці він з'явився вперше після 1945 року. Стрибок у дослідженні мови молоді відбувся в 60-70-х роках минулого століття, після розквіту нових мовознавчих галузей: соціо- та варіативної лінгвістики. Велике значення у розвитку молодіжної мови мали праці таких дослідників як

Г. Генне, Гес-Лютіха, Е. Нойланда, Й. Бенекє, М. Гайнемана, Г. Еманна та інших.

На сьогодні постає питання, чи доцільно вважати єдиною «мову молоді», як мову, якою спілкується лише молодь, якщо її не можна тримати в певних рамках чи словниках, бо вона дуже швидко змінюється. Саме визначення «мова молоді» нашою думкою, що вона порівнюється з літературною мовою, і має також свою граматику, визначений словниковий склад і нормативну (звукову, письмову і граматичну) дію, що насправді не так. У цьому випадку при вживанні виразу «мова молоді» слід зважити на те, що це не є окремою мовою, а лише частиною літературної мови або ж просто мовленням. Так вважають такі лінгвісти як П. Коль та Е. Людевігт.

Мова молоді розглядається лінгвістами і науковцями з різних точок зору. Так, на думку В. Штайніга, Г. Генне, Гес-Лютіха вона є новим, сучасним соціолектом; на думку Й.Бенекє – це новий варіант мови; як особлива мова з її лексично-семантичною характеристикою – П.Браун, К.Янке; і як жаргон позначає її А.Іскос та А.Ленкова.

З приходом рок-н-ролу розвинулося нове розуміння молоді та молодіжного способу життя. І з'явилася так звана «молодіжна субкультура». Пізніше ця субкультура стала предметом значних наукових досліджень. Піднесення цієї теми перш за все пов'язано з постійною мовленнєвою та ідеологічною критикою, центральним аспектом якого є мова молоді

Молодь завжди приносила і приносить нові творіння, нові мовні зразки. Дорослі почуваються так, ніби двері до душі підлітка намертво забиті. Хто хоче розуміти і розмовляти мовою молоді, мусить завжди крокувати у ногу з часом та прислухатися до дітей, в іншому ж випадку це загрожує перерости у катастрофу. Мова молоді не є чимось одним цілим, як, наприклад, мова юристів, це щось більш різноманітне, результат багатостороннього впливу. Мова молоді – це новий соціолект, мова окремих поколінь і різних молодіжних

груп, як стверджує Г.Генне, які мають свій власний субкультурний стиль [4, с.4,5].

У сучасній соціології теперішнє молодіжне покоління називають «поколінням мультимедії». Соціологи встановили, що сучасна молодь проводить більшу частину свого вільного часу за пізнанням різних засобів масової інформації. Засоби масової інформації стрімко інтегрують у молодіжні розваги. Наприклад, спільний похід у кінотеатр, розмови про телебачення, а саме про переглянуті телепередачі чи фільми, обмін книжками, дисками та журналами.

Сьогодні медіаіндустрія сформувала молодіжну цільову групу, на яку спрямовує більшість своєї продукції [3, с.81]. Саме тому повсякденне життя молоді фокусується на нових видах ЗМІ.

Виокремлена соціальна група (молодь) розвиває бажання та потребу приділяти більше уваги засобам масової інформації, аби не стояти осторонь, коли між їхніми однолітками ведеться розмова про нещодавні медіановини [3, с.87].

Зв'язок між поколіннями у предметних областях засобів масової інформації і обмін досвідом в області ЗМІ здаються проблематичними. Дослідники теми молодіжної мови пояснюють це тим, що часто ЗМІ покладаються на медіа-технічні терміни, які дорослим у більшій частині будуть незрозумілі. Для підлітків ж навпаки, ця лексика є відображенням їхнього звичного спілкування один з одним. Крім того, не лише специфічні молодіжні вислови створюють розмежування між дорослими та молоддю, а й теми для обговорення [3, с.88].

Молодіжний сленг використовується у різних типах дискурсу. Зокрема, для Інтернет-дискурсу молоді характерним є використання скороченого коду спілкування – кібернетичного сленгу, спрощеної граматичної структури речень, акронімів, редуплікації, графемних пауз, а також визначених тональностей спілкування (конфліктної, іронічної), флірту навіть у неспеціалізованих чатах. Використання сленгу учасниками Інтернет-комунікації сприяє досягненню статусної рівноправності та скороченню дистанції при спілкуванні. Тематика спілкування залежать насамперед від віку та соціального статусу її учасників. Зокрема, серед школярів особливо популярними є теми, пов'язані з навчальним процесом; учні, на відміну від студентів, частіше використовують сленгізми, їх спілкування є більш емоційним. Натомість студентське спілкування відрізняється ширшим діапазоном тем, є більш суспільно – та професійно – орієнтованим.

У рекламному дискурсі, дискурсах друкованих засобів масової інформації враховуються особливості мовленнєвої поведінки, вікові, соціальні, психологічні характеристики та ціннісні доміанти молоді. У дискурсі друкованих засобів масової інформації, зокрема, завдяки врахуванню зазначених особливостей детерміновано тематику і стиль написання статей, в тому числі наслідування стилю мовлення молоді виявляється у використанні сленгізмів, спрощеній структурі речень. Побудова аргументації здійснюється

переважно у вигляді непрямих оцінок, за допомогою ремарок, використання ілюстративної функції, графічних засобів. У рекламному дискурсі поєднання молодіжної сленгової лексики, паралінгвістичних засобів (фонаційних, кінетичних, графічних), специфічної структури рекламних текстів направлене на підсилення аргументації, на маніпулювання свідомістю потенційних покупців серед представників молоді.

Отже, сучасні засоби масової інформації стали відображенням розвитку молодіжної субкультури, що в свою чергу призвело до широкого використання молодіжних висловів у ЗМІ для підсилення зв'язку між підлітками через спільні предмети захоплення та теми обговорення.

УДК 802.11

ЗУЄНКО Неля Олександрівна, канд. пед. наук.;
СОРОКА Ольга, студентка I курсу

Національний університет біоресурсів і природокористування України

СЛОВА – РЕДУПЛІКАТИ В НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

Створення слів шляхом редуплікації є продуктивним типом словотвору майже всіх мов світу. Слова повтори складають самостійний підтип словотворення і є способом творення слів. Завдяки редуплікації створюються нові лексичні одиниці, граматичні форми та стилістичні варіанти. У лінгвістичній літературі для позначення даного процесу використовуються різні терміни: подвоєння, повтор, парне сполучення, гемінація, редуплікація, дуплікація. У словниковому складі сучасної німецької мови є близько двох тисяч слів унікальної структури – «редуплікати».

У своїй більшості редуплікати - це здвоєні вигуки або звуконаслідувальні слова, які належать здебільшого до іменників, рідше до дієслів і прикметників. Головна особливість редуплікатів – їх фонетична структура: у словах є два, рідше три і навіть чотири склади ідентичного звукового складу, нерідко з типовим для німецької мови чергуванням голосного (аблаутом): *der Vimbam, der Schnickschnack, der Zickzack*.

Принцип редуплікації – об'єднання слів різних типів, різного походження, різної семантики. Основні групи редуплікатів складають: здвоєні вигуки – команди тваринам, «дитячі слова»; звуконаслідувальні вигуки, «магічні» слова і повнозначні іменники та прикметники різної семантики.

Команди тваринам – слова найдавнішого походження. Вони поділяються на два семантичних комплекси – зманити і прогнати. Мовна форма сучасних звертань до тварин певною мірою зберігає ці риси: *tuck-tuck* – приманка курей, *dlidli* – приманка гусей, *ps-ps* та *sch-sch* – звертання до собак, *musch-musch* – до котів. Ці найдавніші слова мало змінилися, більша частина команд має невелику сферу поширення, обмежену місцевими говірками.

Дитячі слова – лексика, наближена до мовних можливостей немовлят, точніше, слова, «привиті» дітям дорослими. Дійсний лепіт немовлят містить серед інших звуків і редупліковані структури. *Wehweh*: говорять про те, що

болить (подряпина, забиття), winke, winke говорять, коли махають рукою на прощання. Порівн.: «Mach winke winke!». Ряд «дитячих слів» побудований на звуконаслідуванні: der Wauwau «собака», der Kikeriki «півень».

«Магічні» слова відрізняються своєю «таємничістю», це слова незрозумілі, ритмізовані, слова, здатні здійснити диво, відвести «нечисту силу» і т. д. Деякі слова можна зустріти у казках, у лялькових виставах.

Редупліковані іменники мають більш чи менш тісний зв'язок із словами, що їх мотивують. Так, слово der Krimskrams «всяка всячина» прозоро пов'язане із словом der Kram приблизно такого ж значення, der Krickelkrakel «каракулі», пов'язане з дієсловом krickeln «нашкрябать».

Але серед редуплікатів зустрічаються слова, які не пов'язані із звуконаслідуванням, не пов'язані з іншими словами – етимонами. Такі як das Pıparo, das Remmidemmi. Редуплікат das Pıparo - стилістично знижене слово, яке приблизно означає «непотрібні дрібниці». Можна помітити, що багато редуплікатів – das Kenkemenke, das Remmidemmi, der Krimskrams і інші означають збірні поняття із незрозумілими, розмитими межами.

Отже, редупліковані слова можна зустріти і в українській мові, вони характерні для всіх вищезгаданих груп лексики. Тільки у деяких випадках можна підібрати еквіваленти мовах: eıaropeıa – «баю-бай», das Techtelmechtel – «шури-мури». Як правило, слова-редуплікати тим, хто вивчає іноземну мову, невідомі, хоча вони найвищою мірою відтворюють національну специфіку.

**АМЕЛІНА Світлана Миколаївна, док. пед. наук, професор;
ХУДЖІНА Юлія, студентка IV курсу**

Національний університет біоресурсів і природокористування України

DIE JUGEND ALS „VERLORENE GENERATION“ IN DER WERKEN DER SCHRIFTSTELLER NACH UND WÄHREND DES 1. WELTKRIEGS BERICHTEN

Der Begriff „Lost generation“ kommt aus dem Bereich der amerikanischen Literatur und bezeichnet eine Generation, die als Reaktion auf den 1. Weltkrieg entstanden ist. In der deutschen Sprache bedeutet es die Verlorene Generation.

Es ist dann notwendig, die Fragen zu beantworten: Warum wurde diese Generation verloren und was verlor sie? Diese Generation war verloren, weil sie durch die Kriegserfahrung vertrieben und zerrüttet wurde. Schulen und Ausbildung hatten die jungen Menschen für eine andere Welt vorbereitet als die, die es nach dem Krieg gab. Dann bereitete sie der Krieg auch für eine andere Lebensweise vor.

Sie waren an den Wechsel der Orte, an die ständige Spannung und an das Leben ohne Sicherheit gewöhnt. Daher hatten sie oft Beziehung zu keinem Land, also versuchten sie, in permanentem Exil zu leben, verloren sie nicht nur Lebenswerte, sondern auch Illusionen, Hoffnungen auf bessere Zukunft, ihre wahren Gefühle, Sicherheit und Erwartungen. Letztlich verloren sie auch den Gott.

Das waren am meistens die jungen Menschen von 18 bis 24 Jahren. Anstatt ruhiges Leben zu haben, lieben, studieren, lebten sie in den Schützengräben und sahen den Tod mit eigenen Augen.

Zu den wichtigsten Autoren der Antikriegsliteratur in Deutschland gehören E. M. Remarque, A. Zweig und L. Renn. Sie haben vor allem autobiographische Romane geschrieben, weil sie den Krieg selbst erfahren haben.

Die Werke sind „Der Streit um den Sergeant Grischa“ von A. Zweig, „Krieg“ von L. Renn, „Im Westen nichts Neues“ von E. M. Remarque. Beim Lesen dieses Romans können wir das Leben dieser Generation und ihre Prioritäten vorstellen.

Ich will mich auf den bedeutenden Schriftsteller E. M. Remarque stoppen.

Mit dem Roman „Im Westen nichts Neues“ begann E. M. Remarque Geschichte einer jungen Generation, die mit ihren jugendlichen Idealen in den Krieg gegangen war, damit sie alt, zerstört und hoffnungslos zurückkommen.

In dem Roman „Drei Kameraden“ geht es um die Freundschaft. Beim Lesen dieses Romans, verstehen wir, dass diese jungen Menschen nichts als Freundschaft haben, und schätzen sie. Sie schätzen das Leben, die Familie, Liebe, jeden Moment des Lebens.

Was hat unsere Jugend heute? Welche Prioritäten, was schätzen sie, schätzen sie das Leben und den friedlichen Himmel? Freundschaft und Liebe?

Diese Frage ist für mich sehr Streitig. Es ist sehr schwer die Jugend von verschiedenen Generationen zu vergleichen. Heutige Gesellschaft hat viele Probleme und Jugend auch.

1. Gewalt: Gewalt zwischen Jugendlichen, Gewalt von Erwachsenen, physische und psychische Gewalt in der Familie, Mobbing, sexuelle Übergriffe.

2. In puncto Bildung sieht es nicht viel besser aus. Die Chancen auf eine gute Ausbildung sind extrem ungleich verteilt; Berufswahl; die Abhängigkeit von Alkohol, Drogen, Internet, Arbeitslosigkeit, keine Perspektive für die Entwicklung.

Aber angesichts dieser Probleme gibt es sehr große Zahl gut erzogener Jugend, die Familie und Freundschaft schätzen. Das hängt von den Eltern ab. Zum Beispiel für alle meinen Freunden ist die Familie sehr große Schatz, wir schätzen Verständigung, Ehrung, Liebe und Freundschaft. Und wir haben das Ziel, zu dem gehen wir. Das wichtigste sind gegenseitige Hilfe und Unterstützung. Ich denke, dass unsere Zukunft uns gehört.

СЕКЦІЯ ФРАНЦУЗЬКА МОВА У КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

МУСІЙЧУК Світлана Миколаївна, *к. пед. н., доцент*
Бойко Галина, *студентка I курсу*
Національний університет біоресурсів і природокористування України

РОЛЬ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ У КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Наприкінці ХХ століття став популярним термін «глобалізація». Його часто трактують як процес побудови глобального суспільства. Гадаю, очевидно, що саме мова, засіб спілкування, грає тут основну роль. Так, зараз перше місце за поширенням у світі відводиться англійській мові. Але французький лінгвіст Клод Ажеж вважає, що перед обличчям англо-американського мовного натиску «потрібно діяти рішуче, не відчуваючи ніяких комплексів».

Ми спостерігаємо, що французька мова з кожним роком стає все популярнішою. Нині нею розмовляють понад 200 мільйонів людей на п'яти континентах, вона є офіційною у 29 країнах світу, це одна з офіційних мов ООН, Європейського Союзу, ЮНЕСКО, НАТО, Міжнародного Олімпійського комітету, Міжнародного Червоного хреста та багатьох міжнародних правових інстанцій. Саме ця мова – друга у світі за популярністю вивчення у якості іноземної мови.

Вивчення французької допомагає опанувати інші мови, зокрема ті, що походять від латини (іспанську, італійську, португальську або румунську), а також англійську мову, адже сучасний словниковий запас цієї мови на 50% складається з французьких запозичень.

Французька мова є міжнародною мовою кулінарії, моди, театру, образотворчого мистецтва, балету та архітектури. Знання французької мови дає доступ до оригінальних версій творів французької та франкомовної літератури, а також до кінофільмів та пісень. Французька мова є мовою Віктора Гюго, Мольєра, Едіт Піаф, Жана-Поля Сартра, Алена Делона та Зінедіна Зідана.

Володіння французькою та англійською мовами є перевагою, яка збільшує шанси на міжнародному ринку праці. Знання французької мови відкриває перед нами двері французьких підприємств як у самій Франції, так і за її кордонами (Канада, Швейцарія, Бельгія та африканський континент). Франція, яка посідає п'яте місце в світі за обсягами торгівлі і третє місце за привабливістю для іноземних інвестицій, є економічним партнером першого плану.

Навіть якщо брати до уваги лише подорожі, то саме Франція є найпривабливішою для туристів країною, яку щороку відвідують понад 70 мільйонів осіб. Елементарне знання французької мови зробить набагато приємнішим візит до Парижа чи до будь-яких інших регіонів Франції (від лагідного Лазурного узбережжя до вкритих снігом альпійських вершин або ж диких берегів Бретані), а також допоможе зрозуміти культуру, ментальність та французький стиль життя. Французька мова буде для вас не менш корисною під

час подорожі до Африки, Швейцарії, Канади, Монако, Сейшельських островів тощо.

У нашій країні поширення та вплив французької мови безумовно зростає. Це видно навіть на прикладі нашого університету. Студенти вже після першого курсу мають можливість відвідувати курси з французької мови від носіїв, пройти стажування у Франції протягом двох місяців (організація «Дружба без кордонів» та «Федерація Обмінів Франція-Україна»), навчатися протягом одного/двох років у цій країні.

Отже, ми бачимо, що позиції французької мови у світі стають усе міцнішими. Вона сприяє культурному розвитку, розширенню світогляду, допомагає знайти себе, здобуваючи освіту та працюючи з іноземними компаніями. Вивчати французьку, насамперед, означає отримувати насолоду від гарної, багатой та мелодійної мови, яку часто називають мовою кохання.

РУДНИЦЬКА Наталія Анатоліївна, старший викладач
ГАРКУША Вікторія, *магістр 1 року навчання*
Національний університет біоресурсів і природокористування України

ТРАКТУВАННЯ ПОНЯТТЯ «СВІТОВІ МОВИ» У КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

На сучасному етапі потужні інтеграційні процеси охоплюють економічні, політичні, наукові, освітні, природоохоронні сфери різних держав, що закономірно викликає поширення ділових та культурних контактів між країнами та народами. Все це приводить до процесів уніфікації соціально-економічних світових стандартів та політичних принципів управління, які вимагають формування спільної, глобальної мови міжнародного спілкування. В свою чергу спільна мова і культура є обов'язковою умовою існування спільної ідентичності.

У світі за різними даними нараховується від 2,5 до 7 тис. мов. Точно визначити кількість мов неможливо, оскільки відмінність між різними мовами і діалектами однієї мови умовна. Мови світу розрізняють за структурою, кількістю їх носіїв, наявністю писемності, ступенем їх вивчення, суспільними функціями.

Але завдяки досягненням науково-технічного прогресу, можливості подорожувати по світу, розвитку всесвітньої телекомунікаційної мережі та Інтернету, сформувався сучасне суспільство у формі так званої «глобальної спільноти». При цьому однією з найважливіших проблем стала необхідність міжнаціонального і міжкультурного спілкування. Тому вміння спілкуватися багатьма іноземними мовами стало потребою переважної більшості населення сучасних європейських країн і молоді всіх континентів.

На сьогоднішній день існує соціальна типологія мов на:

- світові мови – мови міжетнічного та міждержавного спілкування, що мають статус офіційних мов ООН (англійська, арабська, китайська, французька, іспанська, російська);

- міжнародні мови – мови широкого міжнародного спілкування, мають статус державної мови в ряді держав (англійська, китайська, іспанська, російська, арабська, французька, португальська та німецька);
- державні (національні) мови – мови, що мають статус офіційної в одній країні (грузинська, тайська);
- регіональні – мови міжетнічного спілкування, як правило, письмові, але не мають статус офіційної (тибетська мова);
- місцеві мови – неписьменні мови, що використовуються в спілкуванні етнічних груп поліетнічного соціуму (місцеві говори - діалекти) [1].

Відтак, спостерігаємо тенденцію до значного поширення п'яти-семи мов, які прагнуть увійти до клубу так званих "світових мов" [2, с.14].

Термін «світові мови» дедалі частіше входить в практику мовної освіти замість терміну «іноземні мови», поєднуючи в собі міжнародні, міжнаціональні зв'язки різних народів, особливості їх культур і мов. В сучасних умовах роль такої "світової мови" належить саме англійській мові.

У США термін «іноземні мови» трактується як «світові мови» вченими-лінгвістами і фахівцями з методики викладання мов, такими, як Д. Кристал (D. Crystal), Дж. Франклін (J. Franklin), П. Сандрок (P. Sandrok). Однак чисельність населення, що розмовляє певною мовою, не впливає на загальне розповсюдження мови в світі. Англійська мова і надалі залишається мовою найбільшого впливу на суспільне спілкування і життя ще й тому, що вона є мовою сучасних інформаційних та комп'ютерних систем і технологій.

Найшвидшими темпами на початку XXI століття розповсюджується іспанська мова, яка з американського континенту поширюється на країни південно-східної Азії та Австралії [2, с. 10].

У країнах Європейського Союзу реалізовується мовна політика мультилінгвізму, яка передбачає вивчення в освітніх установах країн-членів принципу “рідна мова плюс дві іноземні” (mother tongue plus two) та впровадження “індикатора лінгвістичної компетентності” (linguistic competence indicator) [3].

Але фактично всі дослідження показують, що саме англійська еволюціонувала в мову спілкування між країнами-членами ЄС. Це відображається у виконанні таких внутрішніх функцій:

- обов'язкова або основна для вивчення предметом у школі;
- необхідна при отриманні вищої освіти та подальшого підвищення професійного рівня. У демографічно невеликих європейських країнах підручники англійською мовою широко використовуються у вищій освіті практично з усіх предметів;
- необхідна для успішного працевлаштування і кар'єрного зросту;
- розповсюдження в медіа просторі, культурі, науковому, суспільному та приватному житті.

Останнє дослідження рівня володіння громадянами ЄС іноземними мовами “Європейці та мови”, проведене Євробарометром у 2006 р., засвідчує, що англійська мова залишається найпоширенішою в Європі: нею або як рідною

(13 %), або як іноземною (38 %) володіє понад половина (51 %) європейців. Друге та третє місце посіли відповідно французька та німецька (по 14 %), іспанська та російська (по 6 %) мови. Погоджуються з тим, що як першу іноземну мову їхні діти повинні вивчати англійську, 77 % європейців [4].

Показником зовнішньої мовної політики є та увага, що приділяє ЄС у розповсюдженні її на різних континентах з метою реалізувати потенціал європейських мов у третіх країнах, сприяти викладанню і навчанню мов ЄС за кордоном.

МУСІЙЧУК Світлана Миколаївна, к. пед. н., доцент
ЗАБРОДСЬКИЙ Денис, студент I курсу

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА ІНОЗЕМНІ МОВИ

Сьогодні у практиці вивчення іноземних мов у світі центральне місце посідає англійська мова. Щоправда, мови інших провідних держав також можуть стати мовою глобалізму. Приміром, іспанська мова на сьогоднішній день є однією з найрозповсюдженіших мов. Поступова ж втрата свого статусу французькою мовою, яка донедавна на міжнародній арені була мовою дипломатії, говорить про нестабільний характер мов глобалізму. Зрозуміло, що не всі мови світу мають однаковий статус: найпопулярнішими й широко розповсюдженими мовами у сучасному світі визнаються англійська, іспанська, китайська, німецька, французька, португальська, російська, арабська, гінді, урду та японська. З наведених мов державною для багатьох країн є англійська, і не випадково, що саме англійська є першою з шести офіційних мов Організації Об'єднаних Націй.

Іспанська мова, котра вважається другою за розповсюдженістю у світі мовою, найбільш популярна в Центральній та Південній Америці. З історії відомо, що іспанська мова витіснила в Центральній та Південній Америці більшість індіанських мов, та що нею спілкуються деякі народи Північної Америки. Цією мовою користуються приблизно 358 мільйонів осіб, тобто приблизно 40% населення нинішньої Європи. Якщо сюди додати і тих, хто вважає її своєю другою рідною мовою, ця цифра зросте до 417 мільйонів.

Португальською спілкуються в Португалії та Бразилії, а також у кількох країнах Африки. Цією мовою говорять приблизно 90 мільйонів осіб. Слід відмітити, що другою мовою цих регіонів є іспанська. Хоч населення Бразилії й говорить португальською, основною мовою студентів та дипломованих фахівців є іспанська.

Французька мова, окрім власне Франції та Монако, є однією з двох державних мов Канади, Бельгії, Люксембургу, Андорри та Джібуті, однією з трьох державних мов Швейцарії, Руанди, Мадагаскару, Сейшельських островів, Гаїті та, як спадщина колишньої колоніальної системи, оголошена державною мовою цілого ряду держав Західної Африки та Близького Сходу (Марокко, Алжир, Туніс, Ліван, Нігерія, Малі, Буркіна-Фасо, Гвінея, Сенегал, Бенін, Того,

Кот д'Івуар, Конго, Габон, Бурунді). Цією мовою розмовляє більше 100 мільйонів осіб. Вона одна з шести офіційних мов ООН.

Російська мова, хоч і є державною мовою лише Російської Федерації та однією з двох державних мов Казахстану та Білорусі, використовується на рівні міждержавного спілкування на теренах СНД. Є однією з офіційних мов ООН.

Арабська мова є державною мовою арабських країн, а паралельно, як мова мусульманської теології, визнається і в неарабських країнах. Арабська – мова народу, розповсюдженого в першу чергу в Азії, на Близькому Сході та у Північній Африці. Є державною мовою 23 країн, нею говорить приблизно 120 мільйонів осіб. Одна з офіційних мов ООН.

Китайською, однією з найпоширеніших мов у світі, розмовляє більше мільярда осіб у світі. Вона є державною мовою Китайської Народної Республіки, а також однією з трьох державних мов Сінгапуру. Якщо популярність перерахованих вище мов пов'язана з окупацією, гегемонією носіїв цих мов у різні історичні періоди, то широка розповсюдженість китайської мови більш пов'язана з демографією. Є однією з офіційних мов ООН.

Німецька мова є державною мовою Німеччини, Австрії та однією з трьох державних мов Швейцарії та Люксембургу. Німецька також є другою офіційною мовою Європейського Союзу. Цією мовою спілкується близько 100 мільйонів осіб.

Не можна не визнати, що перераховані мови відрізняються від інших мов світу за продуктивністю використання, тобто мають певні переваги. Саме ці мови є робочими мовами переважної більшості міжнародних конференцій, симпозіумів та нарад і входять в число офіційних мов Організації Об'єднаних Націй. Майже 70% населення у світі розмовляє цими мовами. Цікаве й їх походження, приналежність найбільш популярних мов до тих чи інших мовних сімей та груп. Окрім арабської та китайської мов (арабська з семіто-хамітської, а китайська з китайсько-тибетської сім'ї), решта мов входять в індоєвропейську сім'ю. Ці мови не дуже відрізняються за генеалогією та типологічною класифікацією.

Слід відмітити, що за останні двадцять років у більшості вищих та середніх навчальних закладів у всьому світі, більшу перевагу як іноземній мові для вивчення надають англійській. В результаті цього за вказаний період інтерес до вивчення перерахованих мов зменшився через активне вивчення англійської. Цікаво, але на сьогодні тільки китайська мова у змозі конкурувати з англійською, і у багатьох країнах збільшилась кількість людей, які вивчають китайську мову як іноземну. У вищих навчальних закладах Західної Європи та Північної Америки протягом останніх десятиліть значно зросла кількість осіб, які вивчають арабську та китайську мови, а кількість людей, що вивчають російську та італійську, на порядок зменшилась. Хоча вивчення арабської та китайської мов як іноземних з практичної точки зору доволі важке, великий інтерес до цих мов пояснюється економічними та культурними мотивами, які є основними під час вибору мови для вивчення. Також варто відзначити, що цьому сприяло включення цих мов до числа офіційних мов ООН.

Зі сказаного можна зробити висновок, що набуття якоюсь мовою даного статусу найбільш залежить від впливу та сили держави, якій належить ця мова. У даний час цей статус закріплений за англійською мовою, але це не назавжди – не виключено, що в майбутньому мова якоїсь східної чи західної країни може стати мовою глобалізму.

МУСІЙЧУК Світлана Миколаївна, к. пед. н., доцент
ЗАМЛИНСЬКА Вероніка, студентка I курсу
Національний університет біоресурсів і природокористування України

ЗАХИСТ НАЦІОНАЛЬНОГО МОВНОГО ПРОСТОРУ ВІД ВТРУЧАННЯ В НЬОГО «ГЛОБАЛЬНОЇ» МОВИ

Глобалізаційні процеси охоплюють усі найважливіші сфери буття людини: соціальну, економічну, інформаційну, комунікативну, культурну тощо. І хоча деякі вчені наголошують на тому, що глобалізація ще не стала таким всеохопним процесом і явищем, як про це пишуть останнім часом, світ досить швидко інтегрується, а це потребує теоретичного осмислення в багатьох аспектах.

Цивілізаційні інтеграційні процеси в економіці, торгівлі, культурі тощо потребують міжнародної мови як засобу спілкування світової спільноти. У лінгвістичних дискусіях про подолання мовного бар'єру здебільшого пропонувалося ввести спільну допоміжну мову, тобто перейти на глобальний білінгвізм [2, с. 84]. У ХХ столітті такою «загальносвітовою» мовою де-факто стала трансформована базова англійська мова (її звичайно називають «американською англійською»), яка швидко поширюється як друга мова насамперед у спеціальній комунікації. Деякі лінгвісти вважають американський варіант англійської мови саме тією універсальною мовою, яку можна використовувати практично скрізь і поширення якої є необхідним у добу інтеграційних процесів. Слід визнати, що на сьогодні немає альтернативи «американській англійській мові», оскільки саме вона уможлиблює сучасну міжнародну комунікацію. Швидкість поширення цієї мови в культурно-інформаційному просторі народів світу випереджає теоретичне осмислення цього явища науковцями, тому є потреба аналізувати вплив англійської мови на розвиток національних мов.

Усі суперечності й виклики світової глобалізації відбиваються на термінології кожної мови, оскільки цей шар лексики, з одного боку, чутливий до науково-технічних та цивілізаційних змінень, а з другого, – важливий для сучасної комунікації людей. Розвиток глобалізації інтенсифікує процес запозичання англіцизмів, тому кількість таких мовних одиниць в національних терміносистемах постійно збільшується, що викликає стурбованість термінологів щодо складу і структури національного термінофонду.

Одним із проявів впливу глобалізаційних процесів на розвиток національних мов є те, що слова і словосполучення з американського варіанта англійської мови поступово витісняють питомі одиниці й заступають їх.

Науковці пишуть про експансію «глобальної» мови, зокрема, через Інтернет, що становить реальну загрозу національним мовним системам. Мовна спільнота має реагувати на це, і деякі країни подали приклад, як можна захищати національний мовний простір від втручання в нього «глобальної» мови. Так, у Франції чинний на сьогодні закон Тубона 1994 року, що зобов'язує громадян країни використовувати французьку мову в усіх сферах їхнього життя і діяльності та передбачає штрафні санкції за порушення цього закону. Верхня палата французького парламенту схвалила законопроект, за яким уживання в суспільному житті англійських слів замість французьких карається великим штрафом. До законопроекту додано словник, що містить англійські слова і вирази, заборонені до вжитку у різних документах, рекламі тощо. Французьку модель захисту національної мови від появи в її системі великої кількості англіцизмів запроваджує Литва. У Німеччині, Італії, Японії та інших країнах складають списки слів з «американської англійської мови» і законодавчо вилучають їх із засобів масової інформації. В Україні проблеми національної мови, пов'язані з інтеграційними світовими процесами, ще не стали складником державної мовної політики, а є об'єктом уваги науковців.

Деякі вчені роблять акцент на унікальній можливості збереження багатьох мов світу завдяки глобалізації, що «... з небезпечної тенденції, яка могла витоптати мови, навпаки, створює для них оазиси, ми можемо сказати, що, завдячуючи Інтернету і глобальному телебаченню, відкриваються можливості для відродження і розвитку множинності мов людства, а це забезпечує нові комфортні умови для існування різних національних культур» [1]. Отже, у науковій літературі вплив глобалізації на розвиток національної культури й мови осмислюється по-різному й відповідно висловлюються протилежні погляди: від негативного оцінення глобалізаційних процесів до визнання їхнього позитивного значення для мови кожної нації. Ми вважаємо, що часовий вимір розвитку сучасних глобалізаційних процесів є недостатнім для виважених і ґрунтовних висновків про їхній вплив на національні мовні системи. Тому на сьогодні не можна розглядати лінгвістичну глобалізацію в одній площині: лише негативно (песимістично) чи позитивно (оптимістично). З одного боку, володіння англійською мовою забезпечує взаєморозуміння у світовій комунікації, що особливо важливо в добу глобалізації. З другого боку, тотальне використання англійської мови не лише впливатиме на лексичний склад та словотвір національних мов, але з часом обмежуватиме сферу їхнього функціонування. Держава має здійснювати гнучку мовну політику, щоб захистити національну мову й водночас не відокремити її від цивілізаційних процесів, які є незворотними.

МУСІЙЧУК Світлана Миколаївна, к. пед. н., доцент
КОНОЗ Олександра, студентка 1 курсу
Національний університет біоресурсів і природокористування України

КУЛЬТУРОЛОГІЧНІ ЗАПОЗИЧЕННЯ У СВІТЛІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ **(на матеріалі лексем французької мови)**

Французька мова завжди була відкритою до запозичення. Можна сказати, що саме різні мови тією чи іншою мірою сприяли формуванню її ідіоетнічного характеру. Міжмовне контактування і взаємодія, внаслідок чого виникає запозичення, є потужними рушійними силами розвитку та показниками життєздатності мов. Отже, запозичення є нормою динамічного розвитку мови, сприяє її збагаченню і оновлює потенціал експресивних засобів.

Культурологічні лексичні запозичення є знаковими величинами національно-мовної картини світу як мови-реципієнта, так і мови-донора. Отже, їх лінгвістичний аналіз має непересічне прикладне значення, особливо за сучасних умов глобалізації, коли стираються кордони між країнами та регіонами, а потенціал інформаційних технологій досяг небачених досі потужностей, коли питання про співвідношення універсального та ідіоетнічного виходить на новий щабель. Процес запозичення французькою мовою лексичних одиниць, пов'язаних зі сферою культури, відбувається в часі і просторі та зумовлено низкою лінгвальних та екстралінгвальних чинників, серед яких особливої значущості у ХХ – ХХІ ст. набувають глобалізаційні трансформації мовно-культурної парадигми. Варто зазначити, що хронологічна характеристика запозичення має дві взаємозалежні складові – час інтерференції / фіксації лексикографічними джерелами французької мови та період його адаптації / інтеграції у французькій мові: першу складову зумовлено переважно екстралінгвальними чинниками, на другу більше впливають лінгвальні чинники: структура мови-донора, шлях запозичення, наявність специфічних "культурних" сем тощо. Водночас динаміка мовно-культурного контактування вказує на пряму залежність географії культурологічних запозичень від певних історичних умов, зокрема культурно-мистецького розвитку і впливу країни мови-донора. Проаналізувавши запозичені лексеми французької мови, що пов'язані зі сферами музики, кіно, образотворчого і прикладного мистецтва, архітектури та декору, літератури, театру і видовищ, можна констатувати, що найбільший вплив на макрополе культури та мистецтва французької мови здійснили англійська (55,32 %), італійська (24,09 %) та іспанська (6,96 %) [1], причому у XVIII – XIX ст. переважали італізми, а у ХХ – ХХІ ст. домінують англо-американізми. Разом із тим з 1970-х рр. спостерігається активний процес запозичення з неіндоєвропейських мов (арабської, африканських) у сфері сучасної музики та шоу-бізнесу, що зумовлено соціокультурною інтеграцією в контексті глобалізації, яка стикає простір і час. Наприклад: араб. – shaaby, chioukh (вокально-інструментальні традиції); африк. – mbaqanga, mbube (інструментальні традиції), soukous, kwassa-kwassa (музично-танцювальні традиції).

Семантичне освоєння культурологічних запозичень переважно сприяє поповненню лексико-семантичної парадигми французької мови, а не полісемії питомого словника. У тематичному плані значно розширилися лексико-семантичні поля музики (52,51 %), кіно (13,74 %) та видовищ (11,05%) [1]. Вагоме поповнення словника музики французької мови пояснюється наявністю термінів-інтернаціоналізмів італійського походження, як-от, *moderato*, *concerto*, з одного боку, та запозичень з інших мов, у першу чергу, англо-американізмів (наприклад, *swing*, *drive*, *mainstream*). Належність запозиченої одиниці до різних лексико-семантичних полів пояснюється також метонімічним розвитком її семантичної структури у французькій мові з огляду на суміжність культурно-мистецьких, зокрема аудіовізуальних, галузей, що сприяє детермінологізації значення, наприклад: *flash*, *insert*, *off*. Моносемія культурологічних запозичень пояснюється їх термінологічним, інтернаціональним характером, як-от, італ. *trecento*, *belcanto* і / або архаїчністю (порт. *bayadère*, ісп. *auto*) та специфікою денотата, його належністю до традиційної культури певного мовного колективу, що може корелювати з епонімією, наприклад: ісп. *fandango*, порт. *fado*, нім. *jodel*, італ. *corrégien*, рос. *peredvijniki*, укр. *gorak*. Це зумовлює односторонній характер процесу запозичення та ксенічну маркованість лексем у мові-реципієнті. Слід також додати, що специфіка денотата у 89 % запозичень з арабської (*kanoun*, *raïta*, *tarab*), африканських мов (*guembri*, *mbube*, *mbaqanga*), гінді (*sarangi*, *raga*, *karantique*) визначається музичною традицією, тоді як ксенічний характер запозичень з японської та російської мов закріплює здебільшого наявність "образотворчої" семи (япон.: *inrô*, *netsuké*, *kakémono*; рос.: *icône*, *iconostase*). Водночас звукова та графічна асиміляція культурологічних запозичень свідчить про збільшення асиметрії орфографії та орфоепії французької мови.

Отже, в контексті полілогу культур за доби глобалізації, коли питання про співвідношення універсального та ідіотнічного загострюється, французи залишаються вірними пуристичним традиціям. Вони втішаються з того, коли інші народи вживають французькі слова, наприклад, що данці називають газету *avis*, нідерландці – квиток *coupon*, а іспанці говорять про документи, що засвідчують особу, *carné*. Але яке обурення у них викликають заяви про те, що який-небудь співак випустив на CD *best of* своїх пісень *live* або що *rap show* йтиме в *prime time* на телеканалі [2, 11]. Так навіть в епоху тотальної глобалізації спостерігається певний парадокс людської поведінки: коли мова віддає своє багатство, мовці з того радіють, водночас вони висловлюють жаль, коли їхня мова поповнюється скарбами іншої. Таким чином, ідіотнічне, розмаїття його виявів відбиває універсальний характер людського буття.

МУСІЙЧУК Світлана Миколаївна, к. пед. н., доцент
КОРДА Анастасія, студентка III курсу
Національний університет біоресурсів і природокористування України

PROBLÈME DE MONDIALISATION DE LA LANGUE FRANÇAISE

Le français est la langue du développement dans de nombreux pays francophones: langue des apprentissages fondamentaux, moyen de communication nationale et d'intégration régionale, moyen aussi d'accéder aux enceintes internationales. Le développement du français contribue à la diversité linguistique et culturelle, qui est l'une des grandes causes défendues par la France sur la scène internationale. La valorisation du français comme outil d'aide au développement accompagne le soutien apporté aux systèmes éducatifs en Afrique qui regroupe, à elle seule, plus du quart des francophones et le tiers des apprenants de français du monde entier.

L'objectif de la prospective linguistique est de faire des projections sur les langues, à partir d'une analyse de leurs situations passées et présentes. La présente étude s'interroge sur le devenir de la langue française dans la mondialisation. C'est à l'échelle mondiale que les échanges économiques et techniques se réalisent aujourd'hui. Des accords économiques et politiques engagent des États parfois répartis sur plusieurs continents. Dans ce contexte, les questions linguistiques peuvent paraître subsidiaires. Pourtant, l'internationalisation de la planète laisse intact le problème des identités nationales et culturelles. Certes pour qu'une langue demeure vivante, il faut qu'elle soit en mesure d'exprimer le monde moderne dans toute sa diversité et sa complexité.

La mondialisation génère chez les Français de la crainte pour la France et leur situation. Le développement d'une langue n'est pas seulement fonction de la puissance politique, militaire et économique de ceux qui la parlent. La langue française a triomphé avec Versailles et les Lumières, mais subit rudement le choc de l'Amérique et de la mondialisation.

Il existe 200 millions de francophones dans le monde, ce qui fait du français la 9-ème langue parlée dans le monde. La langue de Molière est la 2-ème langue étudiée dans le monde avec 85 millions d'apprenants. On se réjouira de ce classement ou on se lamentera sur le sort du français qui a perdu son statut de langue de la diplomatie au profit de l'anglais.

Pour faire le point sur l'avenir de la francophonie, a récemment accueilli un colloque international consacré à la géostratégie de la langue française. En préambule, Philippe Etienne, directeur de cabinet du ministre des Affaires étrangères, a rappelé que la force d'une langue ne se réduisait pas seulement au nombre de locuteurs mais également au «*public prescripteur et influent*»: étudiants, chercheurs, intellectuels.

Le sociologue Dominique Wolton, pour sa part, reconnaît un fait français très positif: «*la France se bat pour la langue, pour l'éducation et pour la culture*»; il n'en énumère pas moins plusieurs «*faiblesses*»: le français n'est plus la langue de la

politique, il n'est pas la langue des affaires, il n'est pas la langue des sciences et des techniques.

Aujourd'hui on note la chute du pic du français recherché. Les conséquences découlant de ce constat fait au niveau des difficultés restent l'une des causes de cette chute. Quant à la seconde cause, elle sera assimilée à la mondialisation ou la globalisation. Ainsi la " mondialisation " définit comme un processus qui crée des connexions et des interdépendances économiques, politiques et sociales entre les gens de cultures, de religions et de bases sociaux économiques différentes. Les liens entre les communautés humaines ont toujours existé mais les récentes avancées technologiques et la libération du commerce ont accéléré le processus d'intégration économique, fondé sur le système capitaliste. La mondialisation engendre autant de craintes que de nouvelles opportunités. De plus en plus ce concept de la mondialisation offre une chance aux jeunes et les gens marginalisés de provoquer des changements, à des niveaux non seulement locaux et nationaux mais aussi internationaux. Ces systèmes de communication mondiaux sont en train de changer rapidement les perspectives culturelles de bien des gens de nos jours.

Des éléments positifs émergent de ces systèmes dans les échanges culturels mondiaux. Cependant la tendance actuelle surtout parmi les jeunes est d'adopter automatiquement une culture mondiale plutôt que d'effectuer un échange. Les principes et coutumes commercialisés de l'Amérique qui dominent ces réseaux mondiaux sont considérés "un cool " par conséquent n'ont aucune valeur. C'est dans ce cadre que bon nombre de jeunes s'inscrivent en adoptant un style de vie à l'anglo-saxons. Leurs différentes aspirations, leurs attitudes et autres sont américanisées. Le francophone est confrontée à ce problème car la connaissance de l'anglais est primordiale et devient un atout incontournable. Ainsi depuis l'invasion américaine et la colonisation par le net, la jeunesse francophone a subi d'énormes changements dans leur vie quotidienne.

Pour comprendre la situation actuelle du français, il est indispensable de commencer par retracer sa lente évolution, depuis ses origines latines. Sous l'Ancien Régime, l'Europe des élites parle le français, langue des arts et de la diplomatie par excellence. Les évolutions économiques, les révolutions industrielles, l'expansion du commerce mondial marquent le début du recul de la France sur la scène internationale (et donc de son idiome) au profit de l'anglais parlé au Royaume-Uni ou aux Etats-Unis. Ce tableau ne doit pas faire oublier que le français est encore très parlé. A la surface du globe, de nombreux groupes de populations l'utilisent encore, pour des raisons historiques (comme en Afrique, en Amérique du Nord) ou culturelles (comme en Europe centrale où le français était largement enseigné même pendant la période communiste). Pour ces groupes le français est une part de leur identité et un vecteur de leur culture.

L'usage du français ne recule pas de façon homogène ou absolue, il recule au niveau institutionnel, en tant que langue de travail à l'ONU et en l'Europe. En nombre de locuteurs langue maternelle et en nombre d'apprenants à travers le monde, il n'y a jamais eu autant de monde, comme le montrent les chiffres de l'OIF transmis par les pays membres.

C'est un fait indéniable, le français est de moins en parlé à travers le globe; chaque jour, il perd des positions face à l'anglais. Les instances créées pour asseoir ses positions, comme la Francophonie, ne semblent pas suffisantes pour contrer l'hégémonie de la langue de Shakespeare et de Bill Gates. Pourtant, dans un contexte de «choc des civilisations» en proie à de multiples affrontements et à de nombreuses recompositions, la langue française a un rôle à jouer et au-delà une vision du monde à promouvoir.

МУСІЙЧУК Світлана Миколаївна, к. пед. н., доцент
КОТКО Анастасія, студентка I курсу
Національний університет біоресурсів і природокористування України

EFFETS DE LA MONDIALISATION SUR LES LANGUES ETRANGERES

Envisager les effets de la mondialisation sur les langues, c'est d'une part prendre conscience que cette diversité est énorme, encore aujourd'hui, et d'autre part, c'est voir aussi se profiler à l'horizon – à plus ou moins grande échéance – le spectre redouté de l'uniformisation et de la langue unique : l'anglais.

Si nous regardons l'ensemble des langues du monde, nous pouvons essayer de déterminer lesquelles sont le plus parlées. Lorsqu'on utilise pour critère les langues parlées par plus de 100 millions d'habitants, on trouve par ordre décroissant : le chinois, l'anglais, l'hindi, l'espagnol, le russe, l'arabe, le bengali, le portugais, le malais, l'indonésien et le français. Bien qu'il soit très difficile de calculer le nombre de locuteurs d'une langue, nous considérons qu'il y a 1,3 milliard de personnes qui parlent chinois et 129 millions qui parlent français. Cela n'est pas beaucoup, mais nous avons un avantage. Si nous considérons les langues officielles, c'est-à-dire les langues qui sont parlées par un certain nombre de pays, l'anglais arrive en premier, dans 45 pays ; le français, en deuxième, dans 39 pays. L'arabe vient en troisième position avec 21 pays ; l'espagnol en quatrième position avec 20 pays ; le portugais, en cinquième position, avec 7 pays. Il est intéressant de rappeler que l'anglais et le français coexistent en tant que langues officielles dans 5 pays : le Cameroun, le Canada, l'île Maurice, les Séchelles et le Vanuatu. Dans l'ensemble des langues du monde, le français et l'anglais ont cette particularité d'exister sur les cinq continents.

Dans l'Union européenne, il y a actuellement 20 langues officielles de travail. Le français a ses chances sur le plan international, en raison des chiffres que je viens d'évoquer. Certaines langues ont été importantes pour des raisons religieuses : le sanskrit, l'hébreu, l'arabe ; pour des raisons culturelles : le grec classique. Le latin a joui d'une grande expansion territoriale avec l'Empire romain. Pour les relations diplomatiques, le français s'utilise jusqu'aux XVIIIe et XIXe siècles, et bien sûr l'anglais, pour notre siècle. Cette langue, qui est en train de nous envahir, comprend malgré tout un vocabulaire d'origine française pour plus de la moitié. Pourtant il ne faut pas avoir peur de l'anglais, surtout parce que la résistance s'organise. Si l'on regarde l'internet, nous pouvons, par exemple, nous rendre compte qu'à ses débuts, il

était composé à 99 % d'anglais. Aujourd'hui, il ne l'est plus qu'à 70 %. Nous pouvons donc recommencer à vivre.

Le français est de moins en parlé à travers le globe; chaque jour, il perd des positions face à l'anglais. Les instances créées pour asseoir ses positions, comme la Francophonie, ne semblent pas suffisantes pour contrer l'hégémonie de la langue de Shakespeare et de Bill Gates. Pourtant, dans un contexte de «choc des civilisations» en proie à de multiples affrontements et à de nombreuses recompositions, la langue française a un rôle à jouer et au-delà une vision du monde à promouvoir.

МУСІЙЧУК Світлана Миколаївна, к. пед. н., доцент
ЛИСЮК І., студент

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ЛІНГВОПОЛІТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ВПЛИВУ ПРОЦЕСІВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА МОВУ

У сучасному світі, який перебуває у новому, сучасному рівні глобалізації, мовна політика перебуває особливої актуальності. Надзвичайно велику увагу до національних мов зараз можна вважати наслідком глобалізації.

Слід відзначити, що якщо у глобалістському світі механізм передачі та прийому інформації, тобто мова, регулюється державою, то перспективи розвитку останньої поліпшуються: розширюється сфера її вживання, збільшується інформаційна інтенсивність, у результаті чого мова стає захищеною від негативних впливів глобалізації. Етап незалежної державності – найнадійніша основа для розвитку мови. На теперішньому етапі, тобто на сучасному етапі розвитку світу, спостерігаємо стирання різниці між діалектами, говірками всередині певних мов, що залежить від того, на якому рівні держава зацікавлена у своїй мові.

Відомо, що державна мова, літературна мова та діалекти характеризуються взаємним впливом. Цей вплив триває певний час, як правило доти, доки діалект не відділиться від літературної мови та не перетвориться на самостійну мову, або ж доки літературна мова, посилюючи свій вплив, не витіснить діалект.

У наш час даний процес відбувається у переважній більшості великих мов. Багато що в цьому процесі залежить від державної мови та вирішення понять мовної політики. Державна мова – основне поняття мовної політики, і якщо якась національна мова піднімається до рівня державної, то це є реальним наслідком тієї мовної політики, яку проводить дана держава.

Досвід існування мов світу показує, що в ході історії всі держави, незалежно від того, однонаціональні вони чи багатонаціональні, здійснювали мовну політику в різних формах, включаючи в неї різний зміст. Мовна політика тісно пов'язана з устроєм держави, з політикою, яку вона проводить, і цей фактор є складовою частиною політики, яку проводить у зв'язку з національними питаннями будь-яка держава. Одним із питань, з яким тісно пов'язане це поняття, є мовні умови. Слід відзначити, що більшість суспільно-

політичних факторів, у тому числі глобалізація, є чинниками, що зумовлюють мовні умови епохи для переважної більшості мов. Мовні умови – це база, котра визначає напрямок мовної політики, її активність. Наприклад, мовна ситуація колишнього радянського простору (тобто функціонування національних мов в умовах двомовності, багатомовності визначало мовну політику СРСР в цілому, окремих республік та ідентичність мовної ситуації далеких в ті роки від глобалізації та інтегрувалися тільки в Росію) ще більше зближувала зміст мовної політики.

Відмова від вивчення та застосування мови глобалізації через національні «ревності» якогось народу, призведе до того, що цей народ може лишитись за межами світової культури, інформації. Так само слід мати на увазі, що процес вивчення мов посилює вплив мови, що вивчається, на мову викладання, та певною мірою сприяє збагаченню мови, якою навчаються. Не можна не визнати, що цей вплив часом може бути настільки сильним, що призведе до «суперництва» мов. Надання переваги вивченню певної іноземної мови не повинно загрожувати існуванню мови, якою проводиться викладання. У той же час, замикання у рамках примітивного націоналізму також не є правильним.

Як відомо у будь-якій живій мові є особливий лексичний шар, одиниці якого можна назвати словами-тоталізмами, що є наслідком глобалізації та інтеграції, і жодна мова не може обійтись без цих одиниць. Це явище слід розглядати не як негативне, а навпаки, як збагачення мови. Однак стихійне слідування принципу запозичення, якщо можна так висловитись, є найпростішим способом у термінотворенні будь-якої мови і часом може призвести до небажаних результатів. Не випадково у деяких національних мовах пострадянського простору пропонується, користуючись досвідом арабської мови, замінити цілий ряд інтернаціональних слів національними відповідниками. Зокрема, йде боротьба за заміну таких слів, як «футбол», «волейбол», «фортепіано», «автомобіль», «фотографія» тощо. Хоча цей крок і спрямований на захист чистоти національної мови, все ж таки часом саме ці запозичення мають притаманну термінам точність вираження понять, а національні мовні одиниці можуть не мати потенціалу виразити це. Подібні одиниці, складаючи окремий шар у національних мовах, забезпечують взаєморозуміння та полегшують перекладацьку справу.

Варто відмітити, що аби набути статус популярної мови у світі, та чи інша мова, має відповідати деяким потребам:

- 1) досконала лінгвістична суть;
- 2) високі культурно-економічні показники;
- 3) високі демографічні показники;
- 4) статус державної мови у двох чи більше країнах.

МОВА І КУЛЬТУРА У КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Процеси глобалізації привели до розширення світового інформаційного простору, посилення процесів мовної і культурної взаємодії, забезпечення вільного доступу до інформації та інноваційних розробок. Глобалізація сприяє розвитку потужних цивілізаційних систем, які поступово відтісняють на задній план слабші системи, нав'язуючи їм власні цінності і закони розвитку.

Важливою передумовою такої транскордонної комунікації є вибір мови, якою вона здійснюється. На роль засобів цієї комунікації, як правило, претендують кілька так званих "світових мов", передусім англійська. За різними оцінками, нею тепер користуються від 400 до 800 мільйонів людей: ті, для кого англійська є першою (рідною) мовою, і ті, хто постійно вживає англійську у сферах інформації, освіти та міжнародного спілкування.

Вибір англійської на роль першої мови міжнародного спілкування зумовлений як внутрішніми, так і зовнішніми чинниками. Дослідники відзначають її раціональну будову, багатство словникового складу, який дозволяє створювати розгалужені терміносистеми. Разом з тим, англійська асоціюється з англосмовним світом (де панують свобода і демократія), комп'ютеризацією, міжнародними стандартами ділового партнерства, наукових досліджень та освіти, потужним товаровиробництвом, лідерством на міжнародній арені тощо. Таким чином, її престиж спонукає суспільство до її вивчення. Функцію засобів міжнародного спілкування виконують також французька, іспанська, арабська, португальська, російська мови, які обслуговують кілька національних спільнот. За умов глобалізації посилюється природний тиск мов міжнародного спілкування на менш уживані мови. Це виявляється, зокрема, в тому, що все більша кількість їх носіїв прагне оволодіти „світовими мовами”, насамперед англійською, і досягти високого ступеня дво- і багатомовності.

Згідно припущенню винахідників нової моделі Стівена Стратта і Деніеля Ебрамса, визначають цю конкурентну боротьбу два чинники: відсоток населення, що говорить цими мовами і соціальний статус носіїв. Формула перемоги однієї мови над іншою може в спрощеному вигляді сформульована так: чим більше людей говорять мовою і чим вище їхній соціальний статус, тим більше шансів, що ця мова витіснить конкурента [4].

Оцінюючи глобальні виклики для національної мови як головного надбання національної культури, у багатьох країнах світу товариство достатньо стурбоване експансією англійської мови. При цьому держави всіляко заохочують її знання, яке є одним з головних критеріїв прийняття на державну службу, роботу у сфері послуг, наукових розробок тощо. Але внутрідержавні комунікації, особливо на офіційному рівні, мають залишатися сферою виключного вживання національної державної мови.

Мовна політика абсолютної більшості країн, де державна мова не є мовою міжнародного спілкування, спрямована на всіляку підтримку національної мови і культури, забезпечення їх домінування в суспільному житті, у сферах освіти, управління, масової інформації. При цьому на офіційному рівні ніде не проголошується вищість національних мов відносно інших мов світу та необхідність відмовитися від вивчення і застосування мов міжнародного спілкування. Культивується горизонтальний тип масової двомовності/ багатомовності, за яким за другою/третьою мовами закріплюються певні сфери комунікації (міжнародні відносини, міжнародна інформація, дослідження) [5].

Подібна політика сприяє відкритості сучасних постіндустріальних суспільств і водночас захищає їх від розчинення у глобалізованому світі, забезпечуючи підтримку власної ідентичності шляхом збереження національних лінгвокультурних цінностей.

Хоча з кожним роком збільшується прошарок інтернаціональних слів і словосполучень у кожній окремій мові, де вони вступають у відносини з питомою лексикою, збільшуючи її виражальні можливості і функціонуючи за правилами мови-реципієнта.

Досвід цивілізованих країн свідчить, що гарантами успішного функціонування літературної норми виступають, передусім, офіційні особи, державні службовці, освітяни, журналісти. Так, Вищий Комітет французької мови та інші органи доклали чимало зусиль, аби захистити французьку мову від масового проникнення англійських слів. Основним засобом захисту виявився переклад шляхом калькування, синонімічних замінів, створення неологізмів, які розкривають семантичний зміст іншомовних термінів. Так виник французький термін *mondialisation*, яким позначають процес глобалізації, неологізми: *gestion* (управління, замість *management*), *portable* (мобільний, замість *mobile*), *télécopie* (замість англ. *fax*), *courriel* (замість англ. *e-mail*), *stylisme* (замість англ. *design*), *imprimante* (замість англ. *printer*) тощо [3]. Слід сказати, що не всі подібні інновації витримують жорстку конкуренцію з боку англіцизмів. Деякі з них вживаються паралельно до іншомовних термінів (*télécopie* – *fax*), інші програють у змаганні з англійськими відповідниками. Однак, сам факт такої діяльності свідчить на користь виваженої мовної політики, спрямованої на збереження національного характеру власної мови, а відтак і власної культури.. У Франції цей процес відбувається завдяки усталеній традиції нормування і консенсусу на рівні гарантів літературної норми.

Зараз дуже гостро стоїть проблема поєднання свого і чужого, власних та іншомовних ресурсів в українській мові: з одного боку, необхідно забезпечити потреби комунікації у глобалізованому світі і діалог світових культур, а з другого, захисти історично виплекану рідну мову, підтримати її комунікативні потужності та зберегти чистоту літературного стандарту. Необхідність розв'язання цієї проблеми вимагає об'єднання зусиль як вчених-мовознавців, так і простих громадян..

МУСІЙЧУК Світлана Миколаївна, к. пед. н., доцент
УДОВЕНКО Аліна, магістр 1 року навчання
Національний університет біоресурсів і природокористування України

LES LANGUES EUROPEENNES A L'ASPECT HISTORIQUE

En Europe, la vraie Europe au sens géographique, la majorité des langues est d'origine indo-européenne. Ce sont des langues dont la naissance date de 5 000 avant J.-C. Les premiers « Indo-européens » qui sont arrivés en France sont les Gaulois, dans le milieu du premier millénaire avant notre ère. Il ne reste pas grand-chose des langues celtiques en France. Ce sont des langues qui ont été repoussées vers l'ouest, par l'arrivée des Romains. Toutefois, certaines langues celtiques sont encore présentes avec, parmi elles, une langue officielle : l'irlandais, ou le gaélique d'Irlande, qui est une langue officielle des institutions européennes et une langue d'État qui n'est qu'une langue régionale. Il s'agit d'une langue qui est revenue vers la Gaule, au moment où cette dernière devenait la France, c'est-à-dire vers les Ve et VIe siècles apr. J.-C., à partir de populations qui venaient d'Angleterre, du pays de Galles et de Cornouaille britannique. Le gaulois nous a laissé peu de traces. Mais si nous n'avons plus beaucoup de mots gaulois en langue française, il nous reste cependant beaucoup de noms de lieux, provenant de noms d'arbres. Citons par l'exemple l'if, qui se disait *eburo* en gaulois, lequel a donné au français naissance à *Evreux*, à *Evora* au Portugal, à *York* en Angleterre et à *Ypres* en Belgique. Voilà donc un des points communs sur quoi on peut s'appuyer pour essayer de se comprendre. Mais il y a deux langues sur lesquelles on peut compter, dans la mesure où elles constituent des piliers de l'histoire européenne : le grec et le latin.

Le grec a eu une influence sur toutes nos langues, et ce pour plusieurs raisons, dont la première est peut-être celle de l'alphabet. Cet alphabet, les Grecs l'ont emprunté aux Phéniciens avant qu'il ne donne lui-même naissance à l'alphabet latin. Il existe donc tendance à considérer le grec comme une bonne chose. Il y a aussi tendance à trouver les racines grecques très jolies. Racines avec lesquelles nous faisons des néologismes, et nous pouvons même aller jusqu'à fabriquer d'autres mots, comme *hypnoglote*, qui serait celui qui parle pendant qu'il dort.

Les langues celtiques avaient été repoussées vers l'ouest par l'arrivée des Romains, qui ont apporté le latin. Le latin est une langue tout à fait incroyable du fait de son statut paradoxal : d'une certaine manière, le latin a disparu avec la chute de l'Empire romain. Il a disparu, mais pour reparaître autrement. À l'origine, le latin était une langue de paysans, alors que nous considérons aujourd'hui que le latin est la langue de la science – et cela a été vrai pendant des siècles. Si nous prenons le nom du livre, *liber*, il s'agissait, à l'origine, du tissu végétal entre le bois et l'écorce. Les premiers livres ont été écrits sur ce tissu, ce pourquoi nous les appelons des *volumes*, du verbe *volvere* latin, qui signifie « enrouler ». Cette langue est donc paradoxale, puisque d'une part, elle est morte – on ne la retrouve que dans des livres – et d'autre part, c'est une langue extrêmement vivante, dans la mesure où elle a donné naissance à beaucoup d'autres langues, les langues romanes.

Chacune de ces langues romanes a des spécificités, et l'une des formes du latin a pris une importance particulière pour donner naissance à une variété de latin. En ce qui concerne l'italien, il s'agit du toscan, qui est devenu la langue italienne, pour des raisons littéraires. Il y a eu trois grands écrivains toscans : Dante, Pétrarque et Boccace. Tous trois étaient nés à Florence et c'est cette langue qui est devenue la langue italienne. Avec, bien sûr, en parallèle, tous les autres dialectes qui ont continué de vivre leur belle vie jusqu'à nos jours.

L'espagnol et le portugais sont également des langues d'origine latine, mais qui ont subi très largement l'influence de l'arabe. La langue française est, quant à elle, la plus germanique des langues romanes ; elle a subi l'inmondialisation sur les fluences du francique, la langue parlée par les Francs, très présente dans les langues étrangères vocabulaire français. Comme les autres, cette langue s'est dialectalisée. Non pour des raisons littéraires – comme l'italien, ou religieuses – comme l'espagnol, mais pour des raisons politiques. Voilà donc un aperçu de quelques langues qui sont issues du latin, auquel on va se reporter constamment pour fabriquer des mots nouveaux à partir du VIIIe siècle, d'où la présence de ce qu'on appelle les « doublets », c'est-à-dire des mots qui sont deux fois latins : une fois normalement, avec leur évolution particulière, et une seconde fois, reprise du latin à partir du VIIIe siècle. Le mot latin *pozionem* a ainsi donné naissance à deux mots français : le mot vulgaire *poison* et le mot *pozion*, qui est une renaissance plus tardive du mot latin. On voit bien cette différence de sens puisque la *pozion* soigne et que le *poison* tue. Ainsi en est-il des deux langues les plus importantes pour l'ensemble de l'Europe : le grec et le latin.

D'un autre côté, il y a les langues germaniques, qui sont également des langues de l'Europe des vingt-cinq et qui ont toutes leurs histoires particulières.

Le luxembourgeois est un exemple qu'on pourrait donner comme modèle dans l'histoire des langues de l'Europe. Au Luxembourg, vivent à la fois la langue française, la langue luxembourgeoise – qui est une langue germanique – et l'allemand. Ces langues cohabitent sans problèmes au Luxembourg, alors que, dans d'autres pays, la cohabitation des langues est beaucoup plus difficile. Parmi les langues germaniques, nous trouvons le néerlandais, l'allemand, l'anglais et les langues scandinaves – le danois et le suédois pour l'Europe des Vingt-Cinq. À côté des langues germaniques, on trouve les langues slaves : le polonais, le tchèque, le slovaque et le slovène, qui sont toutes écrites avec l'alphabet latin. Le russe, lui, est issu de l'alphabet cyrillique.

Il existe également deux langues baltes : le lituanien et le letton. Le lituanien c'est une langue tout à fait importante dans l'histoire des langues de l'Europe, car c'est la plus archaïque de toutes. C'est la langue qui ressemble le plus à l'indo-européen reconstruit. Ensuite, il y a les langues finno-ougriennes. Ces langues sont venues des monts de l'Oural aux premiers siècles de notre ère. Nous pouvons insister sur trois d'entre elles : le finnois, langue de la Finlande, l'estonien et le hongrois. Le finnois et l'estonien sont des langues très proches, qui bénéficient d'une intercompréhension entre elles. Le hongrois est différent dans la mesure où il s'est séparé de ce groupe longtemps auparavant.

СЕКЦІЯ
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СТИЛІСТИКИ ТА КУЛЬТУРИ
УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

МАЗУР Наталія Василівна, канд. філол. наук, доцент,
ГАЛУЗИНСЬКА Ася, студентка I курсу
Національний університет біоресурсів і природокористування України

ЖАНРОВІ РІЗНОВИДИ СУЧАСНОГО ПУБЛІЦИСТИЧНОГО
СТИЛЮ

Розвиток публіцистичного стилю нерозривно пов'язаний з історією розвитку української літературної мови, оскільки він є одним із її складових компонентів. Елементи публіцистики були властиві ще старій, так званій слов'яно-руській літературній мові, яка була поширена в Україні у XVII ст. [І. Білодід].

Сучасні дослідники бачать у феномені публіцистичного стилю поєднання двох типів мовної комунікації: 1) жанрово різноманітний, неоднорідний за комунікативною інтенцією функціональний стиль літературної мови, що використовується у сфері масової інформації; 2) емоційно забарвлену, піднесену мову з ознаками вольової оцінності. У цьому другому значенні публіцистичні твори несуть у собі значний заряд суб'єктивного сприймання дійсності. Спадщина українських письменників, культурних діячів минулого репрезентована різними жанрами публіцистичної і художньої літератури [С. Єрмоленко].

Досліджуючи публіцистичний стиль, А. Коваль зазначає, що «серед інших функціональних стилів публіцистичний стиль виділяється тим, що добір і використання мовних засобів характеризується в ньому поєднанням обох вимог – прагненням до посилення як логічного, так і емоційного боку висловлення». Дослідниця вважає, що «на відміну від інших функціональних стилів, у публіцистичному стилі вплив, переконання виступає як головна функція мови, більше того – цей вплив має концентрований, відкритий, підкреслено агітаційний характер. Добір і впорядкування мовних засобів визначається насамперед їх оцінними якостями і можливостями – їх здатністю ефективно і цілеспрямовано впливати на масового читача».

Як зазначає М. Жовтобрюх, окремі українські твори публіцистичного спрямування з'являються на сторінках ранньої харківської періодики першої чверті XIX ст., проте вони, написані в епістолярній формі й бурлескному тоні, не відіграли помітної ролі у формуванні публіцистичного стилю. Згодом, у 30-х – 40-х роках, в українських альманахах побачили світ кілька публіцистичних творів, які не могли суттєво вплинути на становлення публіцистичного стилю української мови. Із середини XIX ст., коли безпосередньо починає функціонувати українська періодика, поступово виробляються нові інформаційні жанри, створюються різні публіцистичні тексти.

На кінець XIX – початок XX ст. велику роль у збагаченні української літературної мови та її стилів відіграла публіцистична й літературно-критична

діяльність І. Франка, Лесі Українки, П. Грабовського, М. Коцюбинського, В. Стефаника, Л. Мартовича. Вони створили, на думку М. Пилинського, «прекрасні зразки публіцистично жанру, які відзначаються актуальністю змісту і довершеністю мовностилістичної форми».

Ознаками публіцистичності позначені літературно-критичні статті, листи, промови, твори гострого політичного спрямування, наприклад, у роки відстоювання української національної ідеї та виборювання державності на початку ХХ ст. (публіцистика М. Драгоманова, М. Грушевського, В. Липинського, В. Винниченка, С. Петлюри та ін.) [С. Єрмоленко].

На 30-ті роки ХХ ст. припадає початок публіцистичної діяльності П. Тичини, О. Корнійчука, П. Панча, М. Рильського, М. Бажана, Л. Первомайського та ін. На думку М. Пилинського, «паралельно із збагаченням новою загальнорозмовною лексикою і фразеологією, мова публіцистики поповнилася новими образними висловами, створеними видатними майстрами слова».

У повоєнний період публіцистику своїми творами збагатили О. Гончар, А. Малишко, Ю. Мельничук, М. Стельмах, а в 60-70-ті рр. – Д. Павличко, П. Загребельний, І. Драч, В. Кротевич та ін. Мова і стиль публіцистики названих письменників відзначаються високою фаховою довершеністю, що досягається за рахунок майстерного, бездоганного володіння словом, завдяки умілій організації синтаксично-стилістичних структур [М. Пилинський].

С. Єрмоленко вважає, що «публіцистичність тексту досягається завдяки влучним характеристикам, епітетам, нагнітанням оцінок, лексично семантичним повторам. Це універсальні засоби, що ними послуговуються й автори сучасних публіцистичних текстів».

На думку О. Клещової, жанри – це різновиди текстів певного стилю, що різняться метою висловлювання, сферою спілкування, «саме жанри необхідні ланки в системі стилю, саме через них виявляється своєрідне індивідуальне в загальних стильових ознаках».

Серед публіцистичних жанрів виділяють такі: виступи на зборах політичного характеру, передова стаття, теоретично-публіцистична стаття, ідеологічна консультація, репортаж, фейлетон, памфлет, есе, морально-етична стаття та ін. Конкретно-історичні умови функціонування літератури, безумовно, накладають відбиток на певні визначені рамки жанру. Час і авторська індивідуальність зумовлюють пошуки нових мовно-композиційних форм спілкування з читачем [Жанри і стилі в історії української літератури].

Отже, соціальна оцінність мовних засобів – головна риса мови публіцистичного стилю, визначальна на всіх його рівнях. Специфіка організації мови цього стилю полягає в її відкритості, в прямому вираженні авторського «я».

**МАЗУР Наталія Василівна, канд. філол. наук, доцент,
ГОРНІК Юлія, студентка I курсу**
Національний університет біоресурсів і природокористування України

ФРАЗЕОЛОГІЯ ЯК ЗАСІБ ЗБАГАЧЕННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ МОВИ

Комунікативна специфіка мемуарної літератури, в якій на інформативність тексту накладається емоційно-експресивна лінія автора-оповідача, визначає прагматично-стилістичний зміст мовно-виразових засобів, зокрема фразеологічних одиниць (ФО). Фразеологія як джерело створення народнорозмовного колориту тексту, виявлення своєрідного національно-культурного компонента в семантиці художніх образів постійно привертає увагу дослідників [В. Мокиєнко; В. Ужченко].

Фразеологія займає особливе місце в мовно-національній картині світу. ФО зберігають номінації давніх реалій, відтворюють характерні ознаки побуту, народних вірувань і світосприймання. Вивчаючи специфіку ФО, дослідники звертають увагу на «фразеологічне новаторство у творчості того чи іншого письменника» [І. Білодід].

Новий аспект у вивчення фразеології вносять дослідження, присвячені аналізу діалектного матеріалу [В. Ужченко]. За рахунок ареальних ФО збільшуються синонімічні ряди в корпусі загальномовної фразеології. Так само збагачується фразеологічний словник новими одиницями, зафіксованими у текстах різних стилів і жанрів.

У мемуарних тестах Є. Чикаленка зафіксовано найбільшу кількість ФО, які входять до складу загальномовного словника. Це такі ФО: *як кіт наплакав, на волоску висять, і вухом не веде, хоч кіл на голові теши, як реп'ях кожуха, поламала зуби, з мухи роблять слона, аж вуха в'януть, полегшало на душі, кипіли як в огні, набивали ціну на землю, дише на ладан*.

Загальномовні ФО зазнають трансформацій у текстах. Деякі з цих трансформацій близькі до варіантів, зафіксованих у загальномовному словнику, інші відбивають особливості індивідуального слововживання [пор. Н. Чорна]. Так, для ідіолекту Є. Чикаленка характерні ФО *стояла на своїх ногах, стала на свої ноги* (газета), що вживаються стосовно україномовних видань.

У мовній практиці Є. Чикаленка відзначаємо поєднання книжних і народнорозмовних усталених висловів. З одного боку, фіксовано звороти на зразок *езопова мова, повіяло ліберальним вітром, житейське море, жнива для газет*, що засвідчують книжний характер оповіді, а з другого-розмовні звороти *зниженого стилістичного забарвлення дуба дав, аж падають зо сміху і под*.

Внутрішня образність, експресивність ФО допомагає оповідачеві створити розповідну тональність висловлювання, індивідуалізувати мовні портрети персонажів, передати часовий, настроєвий колорит оповіді. Наголошуючи на прагматичному змісті ФО, дослідники звертають увагу на адресант і адресат мовної комунікації. Зауважимо, що оцінний характер

усталеного вислову так само залежить від того, про що і про кого говориться [Н. Мануйлова].

Наскрізна думка в книжках Є.Чикаленка – українське питання, яке гостро стояло і для автора і для його оточення. Крім того, постійною темою для Чикаленка була тема ефективного господарювання на землі. У зв'язку з першим питанням актуалізуються в тексті ФО на позначення стану демократії в Росії, оцінки суспільної свідомості, становища української інтелігенції. Автор розрізняє людей за їхнім ставленням до української мови, до національного питання.

В авторській мові органічно поєднуються книжні, розмовні, поетичні вислови, пор.: *куца конституція; строїв з себе великого пана; часом я слізьми плакав над долею України. У загальномовному словнику ФО строїти з себе кого* тлумачиться «Удавати з себе кого-небудь, створювати якийсь образ» [СФУМ], а вислови *великий пан, велика пані* мають значення «Поважна особа, яка має великий вплив у суспільстві, в якомусь колективі і т. ін. і з якою потрібно рахуватися» [СФУМ].

Показові ФО на означення ситуацій *багато землі і мало землі*, пор.: «За землю селяни тоді не думали, бо її тоді в степах було багато, а людей мало, то вона була дешева, і її можна було дістати в оренду, чи за «дежму», *скільки душа забачає*» [Є. Чикаленко]. Так само відповідна синтаксична структура мотивує вживання ФО з протилежним значенням «Дуже мало землі»: «Рідко хто з наших людей тоді завбачав, що колись прийде така скрута на землю, яка тепер настала, а тому й не купували землі, а тепер дожилися до того, *що й курки ніде випустити*» [Є. Чикаленко].

Система вивчення фразеологізмів української мови на широкому фактичному матеріалі розпочалося в 70-80-ті роки ХХ ст. й супроводжувалося науковими пошуками в галузі фразеологічної синонімії й омонімії, кваліфікації варіантів, явища полісемантизму тощо [Н. Бабич].

Образне, переконливе слово повсякчас народжується в найрізноманітніших комунікативних ситуаціях. Інколи важко провести межу між загальномовними і використаними в індивідуальному стилі вільними словосполученнями, що тяжіють до ФО, пор.: «Нове у фразеології... з'являється здебільшого шляхом переосмислення вільних словосполук та виразів» [В. Калашник].

Отже, усталені асоціативні зв'язки слів, повторюючись і відтворюючись як певні стереотипи, виявляють необмежені можливості фразеології у змалюванні матеріального і духовного світу людини. Фразеологізми становлять невіддільну частину змодельованих мовних портретів. У прямій мові персонажів, відтвореній автором, а також в авторській мові спостерігаємо різні за походженням ФО, прагматично-оцінний зміст яких пов'язаний з соціальними проблемами зображеного часу, національно-культурними традиціями селян-хліборобів, українським відродженням кінця ХІХ – початку ХХ століття.

**МАЗУР Наталія Василівна, канд. філол. наук, доцент,
ЛУК'ЯНКО Катерина, студентка I курсу**
Національний університет біоресурсів і природокористування України

ТЕМА І МОТИВ УКРАЇНИ В МЕМУАРНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Мемуаристика Євгена Чикаленка становлять важливе джерело дослідження українознавства кінця XIX – початку XX ст., коли «по всій Україні, навіть у Москві й Петербурзі, в австро-угорських пресах виникають не лише археологічні, етнологічні, історико-антропологічні комісії та товариства (в чому особлива заслуга В. Антоновича, М. Максимовича, П. Куліша, М. Грушевського та ін.), а й політичні партії, для яких найвищою метою стає *Україна* як суверенна нація-держава, деміургічною силою – національна ідея» [П. Кононенко].

Євген Чикаленко, активний член «Старої громади», видавець газети «Рада», журналу «Киевская старина», не шкодував ні коштів, ні енергії на просвітницьку діяльність, пов'язуючи з нею процес відродження української нації. В мемуарних текстах Є. Чикаленка спостерігаємо семантичне наповнення концепту «українство». Ядром цього концепту виступає відповідна ключова лексема.

На підставі семантичних зв'язків у текстах Є. Чикаленка змодельовано лексико-семантичне поле з ключовим словом «українство». У лексико-семантичному полі «українство» актуалізується ознака «український (а,е)» щодо виокремлених мікрополів – «свідомість», «відродження», «ідея, рух», «справа, питання», «кола, сфери». Утворений від власної назви *Україна*, прикметник *український* кількісно переважає вживання власної назви в досліджуваних текстах, оскільки відзначається ширшими зв'язками і містить сему загальної ознаки, пов'язаної не тільки з назвою *Україна*, а й з номінацією *українці*.

Активізація національних рухів початку XX ст. зумовила інтенсивне використання відповідних тематичних груп суспільно-політичної лексики. Характерно, що ця лексика функціонує в мовотворчості письменників початку XX ст., зокрема, в їхніх листах, публіцистичних творах [Б. Хоменко]. Актуалізація номінації *свідомість, відродження, ідея* тощо. Названі лексеми функціонують як ключові в сучасних історичних текстах, що висвітлюють суспільно-політичний рух в Україні в кінці XIX ст. [Л. Іванова]. Слова-поняття *свідомість, самосвідомість* у сполученні з прикметником *національна* характеризують сучасний науковий дискурс, присвячений історії XIX ст.: «У XIX ст. розвиток національного «Ми» відбувається шляхом активізації духовних цінностей українського народу, ідеологічного спрямування етнічної самосвідомості, її трансформації від етнографічного романтизму до акцентування демократичних і визвольних аспектів» [В. Пісун].

Зафіксовано характерну лексико-синтаксичну сполучуваність слова *свідомість*, насамперед воно утворює усталене словосполучення «*українська національна свідомість*». Автор констатує наявність чи відсутність

національної свідомості, причому лексема *свідомість* частіше вживається в конструкціях на позначення відсутності національної свідомості.

У сполучуваності із дієсловами *ширити, поширювати, розповсюджувати, пропагувати* іменник *свідомість* утворює «стерті» метафоричні вислови, а в сполучуваності із дієсловами, в яких наявна сема 'рідина' (*розлити, пролити*), метафора оновлюється, напр.: «Я певен був, що такий напрямок газети привабить до неї передплатників, що газета широко піде в народні маси, *розилє* там *національну свідомість*, пробудить у селян національне почуття, а це я вважав за найпекучішу справу» [Є. Чикаленко].

Ключова лексема *відродження* характеризується типовою сполучуваністю зі словами *Україна, народ, нація, держава, справа, віра, фактор, роль, ґрунт*, напр.: *відродження України, нашого народу, українського народу, української нації, української держави* тощо.

Концепт «відродження» реалізується у словосполученнях з іменниками *ідея, рух*. Найтісніші семантичні зв'язки виявляються у сполучуваності лексем *ідея, самостійність, Україна, свідомість, світогляд*. Актуалізація слів-понять *ідея, рух, означення український* стосується не лише мемуарної літератури, а й художньої творчості письменників Г. Хоткевича, І. Нечуя-Левицького, П. Куліша [О. Лаврук; І. Приходько].

Зафіксовано тісні семантичні зв'язки між лексемами *рух і справа*. Завдяки своїй загальній семантиці словосполучення *справа* з прикметниками *українська, національна* відзначається семантичною близькістю із назвою *відродження*, напр.: «Якби уряд був в українських руках, то це все легко зробилося б, а тепер, коли міністром земельних справ – Колокольцов, який не визнає української мови, навіть, як кажуть, глузує з неї, *справа національна стоїть* майже так само, як за самодержавного уряду» [Є. Чикаленко].

У макрополі «українство» виокремлюємо метафори, в яких семантично ключовими виступають слова *поле, нива, ґрунт*. Поява цих «хліборобських» метафор зумовлена семантичними зв'язками з лексемами, компонентом яких виступає сема 'діяльність', 'праця'. Показовими для ідіостилю Є. Чикаленка є метафори на зразок *працювати на українському ґрунті, цікавитися питаннями на українському полі, робітник на нашій ниві*.

Українство як широкий спектр семантичних і структурно-текстових зв'язків виступає збірною іменниковою назвою. В ідіолекті Є. Чикаленка це високочастотне слово. Досліджувані контексти засвідчують три лексико-семантичні варіанти цієї назви: 1) *суспільний рух*, пов'язаний з українською національною ідеєю, національним відродженням початку ХХ ст., напр.: «В розмовах зо мною він [Мельник] виявляв великий інтерес до українства, а коли я подарував йому повного «Кобзаря», а потім «Історію України» Аркаса, то він був несказанно радий і вдячний мені» [Є. Чикаленко]; 2) *українці як етнос*, напр.: «Піснячевський признався, що після одного літа, проведеного в редакції «Ради», він *вирішив був зовсім зректись українства*, навіть говорити по-українському перестав, але потім, коли переїхав далеко від редакції, то знов прийшов до пам'яті» [Є. Чикаленко]; 3) нерозчленоване поняття *українського*

етносу і української ідеї, напр.: [Яневський], без сумніву, має стихійну любов до українства, але у відродження нашої нації, очевидно, не вірить та й ніколи над цим не думав» [Є. Чикаленко].

Функціонування розглянутих лексем у повному часовому вимірі мови може бути доказом того, що хоч «довгі віки український народ був позбавлений власної державності, і мусив служити розбудові інших держав, ... але ніколи не втрачав сподівання і мужності на те, щоб бути господарем у власній хаті і мав видатних речників державотворення» [В. Крисаченко].

Отже, послуговування розглянутими словосполученнями із ключовим поняттям «українство» виявляє стан національної свідомості, життя української національної ідеї в кінці XIX – початку XX ст.

МАЗУР Наталія Василівна, канд. філол. наук, доцент,
МАТВІЙЧУК Максим, студент I курсу
Національний університет біоресурсів і природокористування України

ЗНАЧЕННЯ І СТИЛІСТИЧНЕ ВИКОРИСТАННЯ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ ХЛІБ, ХЛІБ-СІЛЬ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

З давніх-давен українці шанують хліб, він став для них символом добробуту, гостинності, хлібосољства. Хліб – це символ святості, радості, щастя, здоров'я та багатства. Найважливішою ознакою символу є його образність. Саме тому символ треба розглядати через образ. Будь-який символ є образом, але лише за певних умов образ можна вважати символом. Символічність є характерною ознакою української мови, як і будь-якої іншої мови в цілому. Своєрідність символіки народу виходить з конкретного і неповторного життєвого досвіду етносу. Символи засновані на асоціаціях, які «завжди супроводжують процеси мислення і нерозривно пов'язані з конотацією» [І. Живіцька]. Причиною виникнення символів, на думку О. Потебні, є потреба відновлювати забуте власне значення слів. Внаслідок лексичного збагачення мови затемнювалося виражене словом первісне враження, виникла потреба відновлення власного значення слова.

Творчість Михайла Стельмаха – це беззаперечне культурне надбання нашої нації. Його мовотворчість є соціолінгвістичним і лінгвістичним явищами в українській літературній мові, а історичний феномен полягає у тому, що це – «самодостатня художня система, в якій власне світобачення резонує з колективним самовираженням української нації» [Л. Козловська]. Символічна назва одного із романів Михайла Стельмаха «Хліб і сіль» увібрала в себе не лише зміст і глибинні асоціації цього твору, а й віддзеркалила семантику знакового для української культури, для хліборобської свідомості слова-поняття *ХЛІБ*.

Письменник пише про тих, хто вирощує хліб і всіма умовами свого життя пов'язаний з українським селом. В українській літературній критиці прийнято розрізняти сільську й міську прозу. Але таке розрізнення ґрунтується на

зовнішніх ознаках художнього тексту, на тематиці творів. Проте глибинна інтерпретація мови художнього тексту, прочитання твору з погляду семантики ключових слів дає змогу проникнути у психологізм авторської оповіді, у внутрішній світ людини, а світ цей безмежний у вимірах таких категорій, як добро і зло, прекрасне і потворне, цінне, вічне і скороминуще. Мотив хліба належить до вічних мотивів у художньому осмисленні людського життя [С. Єрмоленко]. А ті фразеологізми, які сформувалися навколо поняття 'хліб' в українській мові, не мають обмежень щодо вживання й функціонування у сільській чи міській прозі, щодо використання їх у різних життєвих ситуаціях.

Слово *хліб* – наскрізний образ у творах Михайла Стельмаха, присвячених нелегкій хліборобській праці. Письменник розкриває психологію людини, яка гостро відчуває соціальну несправедливість, для якої вислів *мати хліб на столі* означає 'мати достаток, не бідувати', пор.: «Ще в пору юності й вона [бідна людина] сподівається хоча б копійчаного щастя: *мати* якийсь теплий куток, *хліб на столі*, чоботи на ногах та корівчину в повітці» [М. Стельмах].

Дума про хліб не покидає людей у будь-яку пору року, вона жене їх на заробітки в чужі краї, де більше землі для господарювання, на шахти, в найми до багатіїв. У згадках про всі можливості заробітку, про різні умови праці з'являється в діалогах персонажів усталений вислів *шматок/кусень хліба*.

Між епітетними характеристиками хліба простежуємо лексико-семантичні відношення – синонімічні (*мушицький, чорний, горьований важкий, гіркий*), антонімічні (*чорний – білий, пшеничний; важкий – легкий*), напр.: «І невже ота лісова квітка, що Любою зветься, виросла для вбогого халупника, який за вік і *чорного хліба* не наїсться» [М. Стельмах].

Особливе стилістичне навантаження в оповіді М. Стельмаха мають фразеологічні вислови з протилежним змістом *важкий/тяжкий і легкий хліб*, зафіксовані у словнику фразеологізмів української мови як «заробітки, здобуті важкою працею, великими зусиллями» [СФУМ] і «засоби для існування, здобуті без труднощів, без особливих зусиль; неважка робота, заробіток без важкої праці, без докладання великих зусиль» [СФУМ]. Загальномовна семантика цих фразеологізмів конкретизується й індивідуалізується в авторських контекстах. Вони наповнені конкретно-чуттєвими образами із притаманними М. Стельмахові асоціаціями.

На сторінках роману М. Стельмаха простежуємо звичні для українського світосприймання ліричні висловлення про хліб – хліб як найпершу, найнеобхіднішу їжу, хліб як очікуваний урожай (*зерно*), який залежить від природних стихій, хліб як неодмінний атрибут українських звичаїв, пор.: «Скільки разів ходила і їздила вона [Фросина Поляруш] до цих вітряків; поскрипуючи, вони мололи їй *зерно і на чорний хліб, і на разову паску, і на дівочий коровай, і на вдовиний книш*» [М. Стельмах].

Насуцний, святий хліб – у цих постійних означеннях відбито емоційне сприймання високого сакрального слова. Поряд із такими словами відчуваємо протилежну емоційну оцінку народнорозмовної збірної назви *безхліб'я*, якою українці передають, зокрема, страшні реалії голоду, пор.: «Живемо ж на тому,

що в нас є земля і честь. А заберуть землю, то й честі не залишать, до краю злиднями та безхліб'ям зломлять недобитого мужика...» [М. Стельмах].

Слова *зерно, зернята*, а також *колосся, колоски* доповнюють асоціативні образи *хліба*, які невіддільні в мовомисленні автора від образу рідного Поділля: «– Дивно, Поділля – це ж край пшеничного колосу. В прадавні часи подоляни торгували пшеницею аж з Грецією або через Аккерман вивозили за Дунай» [М. Стельмах].

Емоційно-оцінні образи хліба пов'язані з роздумами про людські долі. Так само, як персоніфікується, оживлюється в оповіді письменника природа, зокрема хлібне поле, лан, так і в характеристики людей, інших природних стихій природно вплітаються порівняння із колосом, колоссям, пор.: «...під сволоком хмуряться і печаляться боги, а ближче до людей *нахиляється житній сніп, і дід Дунай задумано перебирає дрібні зернятка нахиленого, сивого, як і старий, колоска*» [М. Стельмах].

Варто наголосити, що в характерному для українського мовомислення порівнянні хліба з сонцем поєднується народнорозмовна і фольклорно-поетична традиції. І саме вони активізовані в оповіді М.Стельмаха: «*Дайте їй [молодій парі] на стіл добрий, мов сонце, хліб*, та милу працю в руки, та любов у груди – і вона не зігнутою тінню, а напівбогом піде по землі» [М. Стельмах].

Отже, слова-образи *хліб, хліб-сіль* реалізують свою загальномовну семантику як у соціально-побутових контекстах, так і в характерних для ідіостилю письменника ліричних описах, «вчитуючи» не лише письмо природи, а й думи людей із різними характерами та долями.

МАЗУР Наталія Василівна, канд. філол. наук, доцент,
СКОРИЦЬКА Олена, студентка I курсу

Національний університет біоресурсів і природокористування України

АКТУАЛІЗАЦІЯ ЖАНРУ СПОГАДІВ І ЩОДЕННИКІВ У СУЧАСНІЙ ПУБЛІЦИСТИЦІ

Лінгвістичний аналіз тексту це «аналіз будь-якого тексту як продукту мовно-розумової діяльності людини із застосуванням лінгвістичних методів і прийомів з метою виявлення його структурно-сислової єдності, комунікативної спрямованості та інтерпретації упорядкування мовних засобів для вираження смислу» [М. Плющ]. У кожному тексті визначається функціонально-стильова й жанрова специфіка, світоглядна та естетична позиція автора (образ автора). Як правило, лінгвістичний аналіз тексту передбачає характеристику одиниць, що належать до різних мовних рівнів (фонетичного, лексичного, граматичного, словотвірного тощо).

У зв'язку з проекцією теоретичних засад *комунікативної лінгвістики* на різні галузі мовознавчих досліджень, зокрема й на стилістику, поглиблюється розуміння лінгвістичного аналізу художнього тексту. Увагу досліджень привертають такі проблеми, як комунікативне спрямування всіх підсистем

тексту читачем. Загальні принципи комунікативної лінгвістики застосовані не лише до аналізу художніх текстів. Вони допомагають висвітлити специфіку мовної організації *мемуарних* текстів як окремого жанру публіцистики, чи жанру, що займає проміжне місце між публіцистичним і художнім стилями.

Текст певного автора, або ідіостиль, характеризується використанням та актуалізацією одиниць конкретного мовного рівня. Системно-структурний аналіз засвідчених у тексті одиниць різних мовних явищ може дати релевантні висновки тільки тоді, коли буде поєднаний із найсуттєвішим для лінгвістичного аналізу тексту семантичним аспектом, з цілісним системним підходом до вивчення кожного елемента в єдності з іншими. Залежно від мети дослідження обираються шляхи інтерпретації тексту, проте неодмінною умовою залишається зв'язок лінгвістичного аналізу із світоглядно-концептуальним змістом твору [І. Ковалик].

Мемуарні тексти найбільшою мірою виявляють світогляд автора, оскільки про свої погляди і ставлення до суспільних подій автор висловлюється безпосередньо, демонструючи свої оцінки, прихильності і несприйняття згадуваних явищ і подій. Саме в мемуарних текстах «відображаються історичні виміри світогляду: характерні для певного часу переконання, принципи пізнання, ідеали й норми – синтез інтелектуального й емоційного настрою епохи» [М. Крупа].

Щоденникові записи як продукт мовно-розумової діяльності відзначаються лаконізмом, економністю, використанням фонових знань, високою емоційністю, асоціативністю, мозаїчністю тощо. Досліджуючи структурно-стилістичну та лексико-семантичну організацію щоденникових текстів, А. Приймак звертає увагу на відтворення усно-розмовного стилю, нечіткість композиційних рамок тексту, вияв присутності автора, принагідні побіжні зауваження, не пов'язані з текстом тематично, а також емоційність, експресивність, що виявляється на всіх мовних рівнях.

В останні десятиліття зросла кількість опублікованих мемуарних текстів. Серед них є матеріали, що повернулися в історію українського мовно-літературного процесу після багаторічного замовчування. Лінгвістичний аналіз мемуарного тексту ґрунтується, насамперед, на виявленні ключових, наскрізних слів, що характеризують концепти доби й індивідуальної мовотворчості. У мемуаристиці, як зазначає Н. Видашенко, знаходять відображення переломні етапи розумового розвитку особистості, розуміння нею «себе в світі» і «світу в собі» [Н. Видашенко]. При цьому задіюється лексико-семантичний рівень, системні зв'язки між одиницями цього рівня. Виявлення системних відношень між лексичними номінаціями дає змогу моделювати лексико-семантичні поля як форми вираження концептів.

З метою виявлення особливостей мовних жанрів у щоденниках та спогадах варто простежити, як в останніх відбито взаємодію експресивних та функціональних стилів. На різниці між стилем експресивним і стилем функціональним наголошує В. Русанівський: «експресивний стиль має

призначення викликати у людини певний комплекс почуттів (урочистості, ліризму, душевної розкнутості, ентузіазму і под.); функціональний стиль виробляється у певній сфері життя і діяльності суспільства і служить задоволенню потреб побутового спілкування, розвитку мистецтва слова, науки, правових відносин, виробництва і т. ін. Історія літературної мови засвідчує постійну взаємодію зазначених стилів».

Документальна природа мемуарів визначає їх текстову будову і форми словесного відображення змісту. Мемуари містять авторські повідомлення, супроводжувані документами або посиланнями на чужі твори. Власне інформативний текст – емоційно нейтральний, наближений до зафіксованих документів. Його мета – переконати читача в достовірності того, що стало об'єктом відображення в мемуарах [Т. Симонова].

Зауважимо, що і спогади, і щоденники виявляють особливості внутрішньої мови, в якій переважає суб'єктивне, особистісне сприймання об'єктивної дійсності. Не випадково дослідники мемуарних текстів насамперед звертають увагу на мовні засоби авторської оцінки (позитивної, негативної, нейтральної) [А. Приймак], причому авторська оцінка стосується як самохарактеристики, так і характеристики згадуваних осіб.

Механізм спогадів активізує мовну свідомість і спрямовує її на певне висловлювання. Діяльність свідомості на етапі внутрішньої організації висловлювання полягає в тому, що автор послуговується специфічними словесними образами свого досвіду. У дословесному етапі мови об'єднується низка вражень, але самі ці враження розкладені, розчленовані.

Спираючись на Потебнянську теорію автора, дослідники аналізують психологію творчості письменника, зокрема мемуариста: «Аналіз літературної творчості, вивчення епістолярної спадщини, щоденникових записів та усних свідчень багатьох вітчизняних та зарубіжних письменників дав підстави Потебні стверджувати, що поет творить насамперед для себе і твір має значення передовсім для самого автора як «засіб саморозвитку». Суперечність між творчістю «для себе» і творчістю «для інших» учений вважав чисто умовною – справжній, щирий поет пише насамперед про потреби власної душі й «побічно» про потреби свого часу».

Отже, лінгвостилістичний інструмент аналізу мемуарних текстів спирається на розуміння стилю не як техніки мовної майстерності чи засобу прикрашання мови, а як тип суспільно усвідомленого використання функціональних різновидів літературної мови. До таких функціональних різновидів зараховуємо жанр мемуарних текстів, мовно-системна організація яких відбиває стан розвитку літературної мови певного періоду та особливості індивідуальної мовотворчості автора.